Titi Ciconii.

M. VERRII FLACCI QVÆ EXTANT.

ET

SEX. POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICATIONE, LIBRI XX.

Cum vetusto Bibliothecę Farnesianæ exemplari Romæ nuper edito, collati: ex quo lacunæ pene omnes sunt suppletæ.

In eos libros Ant. Augustini annotationes, ex editione Veneta.
IOS. SCALIGERI *Castigationes recognitæ, ex Parisiensi.*
Ful. Vrsini notæ, ex Romana.

Accesserunt nunc denique doctissimorum virorum Notæ ex eorum scriptis hinc inde collectæ.

PARISIIS,
Apud Hieronymum de Marnef, & Viduam Gulielmi Cauellát, sub Pelicano, monte D. Hilarij.

M. D. XXCIIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

HIERONYMVS DE MARNEF, LECTORI S.

INTER varia M. Verri Flacci ingenij monumenta, quæ insignis ille Grammaticus sub Augusti obitum non pauca posteritati consecrauit, libri DE VERBORVM SIGNIFICATIONE, habentur non incelebres: quippe quos iam olim Gellius, Carisius, Diomedes, Velius Longus, Plinius, Priscianus, alijq. veteres in testimonium aduocarunt. libri erant, testante Pompeio, valde multi. in ijs non tantùm ea quæ notionis erãt vulgariæ explicabat, sed alia etiam intermortua & sepulta, adeóque nullius, vt ipse quidem existimabat, vsus, verba, scriptorum antiquorum adductis exemplis, quod Grammatici erat, interpretari conabatur. Accessit SEX. Pompeius Festus, de cuius quidem ætate certi quod dicam non habeo. Ei visus est Ver-

rius æquo prolixior: ideóq. libros illius, intermortuis omißis, in epitomen contraxit, & censoris critici munus arrogans, nonnulla iure, plura tamen iniuria reprehendit: ſuósque libros Priſcorum verborum cum exemplis *inſcripſit. Quo ſane exemplo Fabius Planciades Fulgentius*, Expoſitionem ſermonum antiquorum cum teſtimoniis, *librum ſuum ad Chalcidium Grammaticum vocauit. Et hæc quidē Verrij epitome à Feſto concinnata paßim omnibus tantiſper in vſu fuit, dum Paulus Diaconus Longobardus, quem præclari facinoris huius auctorem eſſe viri docti iamdudum ſunt ſubodorati, Deſiderio Longobardorum rege victo in Caroli magni poteſtatem redactus captiuitate, vt nouo nouum Dominum beneficio demereret, hiſtorias antiquiores rerum Gothicarum & Longobardicarum narrationis acceßione augeret; & ſcriptores alios partim interpolaret, partim pro ſuo ſuíque ſæculi captu tanquam meliores & ad intelligendum faciliores faceret, inepto neſcio quo compendij genere deprauaret. Itaque & Verrium iam magnam partem conciſum plane curtum fecit, & Feſtum tantùm non Feſto prorſus reddidit dißimilem. hinc Epitomæ factæ grauidæ alias epitomas mirabiles ſibi pepererunt; & pro vero & germano fetu neſcio quæ*

monstra nobis spuria protulerunt: atq. adeo matrem ipsam abortiuo partu prorsus enecassent, nisi, fato nescio quo, ante annos viginti & quod excurrit, Antonius Augustinus Hispani generis doctißimus, qui tum litibus iudicandis Romæ dabat operam, post Episcopus Allifanus, deinde Hilerdensis, nunc summis suis in orbem terrarum meritis Tarraconensis pontifex fragmentum Festi, quod mutilum & sine capite ex Illyrico in bibliothecā Farnesianam apportatum fuerat, cum raris suis notis publicasset. Ex quo tempore viri docti per Italiam & Gallias fragmentum coniecturis & opinionibus, quando veteribus libris deficiebantur, paßim adiuuare & illud melius, quod in ijs erat, conari reddere non destiterunt: eásque coniecturas. Varijs, Nouis & Antiquis lectionibus, Aduersarijs, Miscellaneis, aliísque id genus libris paßim inseruerunt, donec superioribus annis doctißimus IOS. SCALIGER, *Augustini vestigijs inhærens, eundem scriptorem sibi edendum eruditísque castigationibus & annotationibus illustrandum esse existimauit: & defectus plurimos diuini ingenij adminiculo feliciter supplere tentauit. Quo certe magno magni viri labore non parum sese adiutos esse, qui eidem pòst scriptori manus admouerunt, illi ipsi non inuiti fatebuntur.*

Postremo Fuluius Vrsinus, qui eruditione an humanitate & promta rem litterariam iuuandi voluntate maior sit incertum est, cum Augustinum, vel operarum negligentia vel præ negotiorum multitudine, Farnesiani notas & apices codicis, non satis exactè videret expreßisse, idem negotium denuo volsit agere, librúmq. diligenter cum autographo collatum variísq. & eruditis notis exornatum non ita pridem Romæ in vulgus emisit. In tot tamen támque diuersis vnius Festi editionibus exemplaria desiderari neque satis commodè reperiri posse frequentibus studiosorum querelis cognoui. Cui malo vt vbique succurreretur, & nos pro nostro instituto studijs & studiosorum incommodis inseruiremus, nouam eiusdem scriptoris publicationem adornare, aliáq. eam ad rem pertinentia moliri cœpimus. Igitur Venetam Augustini editionem cum fide repræsentauimus; neq. Antonij annotationes prætermisimus. quin & Scaligeri castigationes ijs adiunximus, & ex Fuluij libro lacunas suppleri curauimus, illiúsq. notas alijs appendimus. Ne vero, nihil à nobis præcipuum (lector) haberes: Eas de quibus modo dixi, doctorum virorum coniecturas è libris illorum transcripsimus, & separatim in vnum quasi fascem coniecimus vt vno intuitu quid vnusquisque huic

auctori contulerit facile sit volenti existimare, & tu, lector, hoc uno in libro habeas quod in infinitis diversorum librorum voluminibus sparsim necesse alioqui erat quaerere. Quam meam voluntatem & tibi gratificandi studium si tuo favore prosequeris, erit cur alia eaq. maiora (utiliora dicere non audeo, quando hic merus est latinae antiquitatis thesaurus) a nobis debeas exspectare. Vale Lutetia, K L. Martijs. CIↃ.IↃ LXXXIIII.

In hanc Pompei Festi editionem Epigramma.

Fama duos certasse deos fert, nomen Athenis
Quis daret egregium, seu Deus anne dea:
Haud aliter nostro non inferiora secuti.
Tempore Semones DIs similésque viri:
Certarunt quisnam Festo meliora referret
Quo nullum Latio clarius exstat opus.
Augustinus erat Neptunus, námque tabellas
Naufragio eripuit, quas superesse vides
Squallentes mendis, multóque errore scatentes
Seminecésque, Deus ni ferat alter opem.
SCALIGER *ille Deus, qui multa emendat & auget,*
Felici ante alios quo valet ingenio.
Qui postliminij repetens rediuiuos honores
Vrbis & antiqua pristina iura sua:
Vindicias cuncti potius tribuere Mineruæ
Scaligeri, vt nomen debeat ille dare.
Romanus quamuis donarit Fuluius vrbe
Orbéque Romano, municipúmque loco.
Cernere si quis auet, iam iam quid quisque laboris
Præstiterit, vel quæ symbola cuique data est
Vt videat quisnam meliùs mereatur, & à quo
Impositum potius nomen & omen eat:
Tres simul atque semel codex hic continet vnus,
Et facta hæc ratis est, pluribus è tabulis.

I. Iacq.

EX POLITIANI MISCELLANEORVM CAP. LXXIII. DE Festo & eius Epitoma.

QVOD nunc tradituri sumus fortasse à nonnullis vt incertum, & vacillans parúmque adhuc exploratum deridebitur, & exsibilabitur: sed ego mihi de eo dicendum putaui, ne vestigium istud antiquitatis penè iam abolitum, qualecúmque sit extingueretur. Ostēdit mihi Romæ abhinc quadrienniū. Manilius Rallus Græcus homo, sed Latinis literis ad prime excultus, Fragmentum quoddam. Sex. Pompeij Festi (nam ita erat in titulo) sanè quam vetustum, sed pleraque mutilatum, prærosúmque à muribus. Quod me magnopere tenuit, siquidem reliquiæ illæ qualescúmque ex integro ipso volumine superabant, quod autor Festus cōposuerat, non ex hoc autem compendiario, quod nunc in manibus coactum violenter, & decurtatum, scilicet ab ignobili, & indocto quodam, nec isto quoque nomine satis bene de literis merito. Nonnullas quoque ex eodē fragmento, Pomponius Lætus vir antiquitatis, & literarum bonarum consultissimus sibi pagellas retinuerat, quas itidem legendas mihi, describendásque dedit. Ex lectione igitur ea suspicatus vtique sum, verbum me Catullianum quasi postliminio in suas sedes reuocaturum. Siquidem vbi exponitur in hoc compendiario vocabulū Supernati, quod eos significare ostendit, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum, atque ex Ennio versus allegatur:

His pernas succidit iniqua superbia Pœni.

Hoc vtique loco vetus codex circumrosam planè habet expositionem, sed ita tamen, vt appareat ex reliquiis literarum malè cohærentib. Catullum quoque post Ennium

adduci,citarique eum versiculum, qui nunc mendosè sic legitur:

In fossa liguri iacet separata securi.

Nam vt de carminis residuo nihil mihi arrogem temere, videbar sanè tum syllabatim quæque olfactans,etiam pro explorato afferre posse, Expernata legendum in eo , non separata,quantum ex paucis illis poteram veluti minutalibus , aut ramentis colligere quantúmque etiam vel ex obliteratis penè iam vestigiis ariolari. Quod si cui pendere adhuc veri fides videtur, at pēdeat equidem malo,quàm aut cadat,aut iaceat. Nos aliquod in eo certè, nec arbitror iniuria, ponimus firmamentum.

SVMMA PRIVILEGII.

REGIÆ maieſtatis priuilegio cautum eſt, ne quis alius quàm Hieronymus de Marnef in alma Pariſienſi Academia Bibliopola *Sextum Pompeium Feſtum* cum fragmento & Annotationibus doctiſſimorum virorum, ante annos decem à die impreſſionis abſolutæ, in ſuis regionibus imprimat, alibiue impreſſa importet, aut venalia habeat, pœna confiſcationis librorum & mille coronatorum, aliáque illi qui aduerſus ea fecerit, indicta: Vt fuſius Regio diplomate cõtinetur. Dat. Pariſiis. XXIIII. Ianuarij anno 1584.

De Conſilij ſententia ſignato.

LE COINTE

M. VERRII FLACCI QVÆ EXSTANT.

Ex Sueton. de grammaticis. VERRIVS Flaccus libertinus docendi genere maxime inclaruit. namque ad exercitanda discentium ingenia æqualeis inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed & præmio, quod victor auferret. id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus eius præceptor electus transiit in palatium cum tota schola. verum vt neque amplius posthac discipulum reciperet. Docuitque in in atrio Catilinę domus, quæ pars palatij tunc erat, & sestertia centena in annũ accepit. Decessit ætatis exactæ sub Tiberio. Statuam habet Præneste * in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo fastos a se ordinatos, & marmoreo parieti incisos publicarat. (* *pro Vestæ*)

Ex eodem. Scribonius Aphrodisius Orbilij seruus, atque discipulus, mox a Scribonia Libonis filia, quæ prior Augusti vxor fuerat, redemptus, & manumissus docuit, quo Verrius, tempore. cuius etiam libros de Orthographia rescripsit non sine insectatione studiorum, morumque eius.

Ex eodem in Augu. cap. 86. Marcum quidem Antonium, vt insanum increpat Augustus, quasi ea scribentem, quæ mirentur potius homines, quam intelligant &c. Tuque dubitas, inquit, Cimberne Annius, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi: ita vt verbis, quæ Crispus Sallustius excerpsit ex originibus Catonis, vtaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda?

Ex Euseb. in Chron. Ante obitum Augusti anno quarto Athenodorus Tarsensis stoicus Philosophus, & M. Verrius Flaccus grammaticus, insignes habentur.

M. VERRII FLACCI
RERVM MEMORIA DIGNARVM.

LIB. I.

VERRIVS hoc libro refert, cur dicatur versus ille ex Hesiodo, Malum consilium cõsultori pessimum est. Statua Romæ in comitio posita Horatij Coclitis fortissimi viri de cælo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico, atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi. quem sol oppositu circum vndique aliarum ædium nunquam illustraret. quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum, proditique sunt. & cum de perfidia confessiessent, necati sunt. constititque eam statuam perinde, vt veræ rationes post compertæ monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Ex qua re bene, & prospere reip. cessit. Tunc igitur quod in Etruscos aruspices male consulentes animaduersum, vindicatumque fuerat: versus hic senarius scite factus, cantatusque esse pueris vrbe tota fertur. *Ex Gell. lib. 15. cap. 5.*

INCERTI LIBRI.

PLVRIMAS prodidit Verrius mortes repentinas. *Ex Plin. lib. 7. cap. 53.*

Roma plurimos elephantos vidit anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli Pontificis in Sicilia de Pœnis captos. CXLII. fuere transuecti ratibus, quas doliorum consertis ordinibus imposuerant. Verrius eos pugnasse in circo, interfectosque iaculis tradit penuria consilij: quoniam neque ali placuisset, neque donari regibus. *Ex eod. lib. 8. cap. 6.*

Tenuissimum murænis tergus, contra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Verrius prætextatos, & ob *Ex eod. lib. 9. cap. 23.*

id multam his dicit non institutam.

Ex eod. lib. 18. cap. 7. Populum Romanum farre tantum è frumento trecentis annis vsum Verrius tradidit.

Ex eod. lib. 28. cap. 2. Verrius Flaccus auctores ponit, quibus credat in oppugnationibus ante omnia solitum à Romanis sacerdotibus euocari Deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittíque illi eundem, aut ampliorem locum apud Romanos, cultúmue.

Ex eod. lib. 23. cap 3. Tunica aurea triumphasse Tarquinium Priscum Verrius tradit.

Ex eod. lib. cap. 7. Enumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse, Iouis ipsius simulacri faciē diebus festis minio illini solitam, triúmphātumq; corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione etiam nunc addi in vnguenta cænæ triumphalis, & a Censoribus inprimis Iouem miniandū locari.

Ex Macrob. lib. 1. Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. pestilentia laboraret; essetque responsum id accidere, quod dij despicerentur: anxiam vrbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum: euenisséque, vt Circensium die puer de cænaculo pompam supernè despiceret, & patri referret, quo ordine secreta sacrorum in arca pilenti composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nunciasset; placuisse velari loca ea, quà pompa veheretur: atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absoluerat, togæ prætextæ vsum munus impetrauisse.

M. VERRII FLACCI

SATVRNVS.

Ex Macrob. lib. 1. Satur. SATVRNALIORVM dies apud Græcos quoque festi habentur.

Ex eod. lib. Dilucidè me de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror.

Ex eod. lib. Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit.

Ex eod. lib. XII. Kal. Ian. feriæ sunt diuæ Angeroniæ, cui Pontifices in sacello Volupiæ sacrum faciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quòd angores, ac animorum sollicitudines propitiata depellat.

M. VERRII FLACCI

DE OBSCVRIS CATONIS.

LIB. I.

LIB. II.

In eo libro ſcriptum inuentum eſt, receptitium ſeruum dici nequam, & nulli pretij, qui, cum venum eſſet datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptúſque ſit. Propter ea, inquit, ſeruus eiuſmodi ſectari maritum, & flagitare pecuniam iubebatur. vt eo ipſo dolor maior, & contumelia grauior viro fieret, quòd eum ſeruus nihili petendæ pecuniæ cauſa compellaret. Cum pace autem, cúmque venia iſtorũ, ſi qui ſunt, qui Verrij Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc ſit. receptitius enim ſeruus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino eſt, quam Verrius ſcripſit. *Ex Gel. lib. 17. cap. 6.*

M. VERRII FLACCI

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

LIB. I.

LIB. II.

LIB. III.

LIB. IIII.

Verrivs hoc libro dies, qui ſunt poſtridie Kalẽdas, *Ex Gell. lib. 5. cap. 17.*

Nonas, Idus, quos vulgus imperite nefastos dicit: propter hanc caussam dictos, habitosque atros esse scribit. Vrbe, inquit, à Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit, Q. Sulpitium TR. MIL. ad Alliam aduersus Gallos pugnaturum, rem diuinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse: tum exercitum populi Romani occidione occisum, & post diem tertium eius diei vrbem præter Capitolium captam esse. Compluresque alij senatores recordari sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res diuina postridie Kalendas, Nonas, Idus a magistratu populi Romani facta esset: eius belli proximo deinceps prælio reipublicæ malam gestam esse. Tum senatus eam rem ad Pontifices reiecit, vt ipsi, quod videretur, statuerent. Pontifices decreuerunt nullum ijs diebus sacrificium recte futurum.

Ex Gell. lib. 5. cap. 18. Historiam ab annalibus quidam differre eo putant; quod, cum vtrumque sit rerum gestarum narratio; earum tamen proprie rerum sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret. eamque esse opinionem quorundam Verrius refert. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autē videri putat nonnihil esse rationis in ea opinione. quod historia Græce significat rerum cognitionem præsentium. Sed nos audire soliti sumus, annales omnino id esse, quod historiæ sint: historias non omnino esse id, quod annales sint.

LIB. V.

Ex Festo, verbo Salua res est. SALVA *res est, dum saltat senex*, quare parasiti Apollinis in scæna dictitent, caussam Verrius in libro quinto, quorum prima est P litera, reddidit. Quod C. Sulpicio, C. Fuluio Consulibus, &c. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, &c. Quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli.

LIB. VI.

BELLITVDINEM sicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit. *Ex Festo vel Paulo.*

Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non satis persuadet. *Ex eodem.*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremque &c. *Ex eodem.*

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ dictæ videntur, vt ait Verrius, quia sint bona &c. *Ex eodem.*

Matronæ a magistratibus non summouebantur &c. quam ob causam ait Verrius *neque earum viros* sedentes cum vxoribus in vehiculo, descendere *coactos*. *Ex Festo, & Paulo.*

Mendicum dici Verrius putat a mente eius, quem fefellerit fortuna. vel quod precetur quemque, vt vitæ suæ medeatur cibo. *Ex eodem.*

Metaphoram quam Græci vocant, nos tralationem, id est domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit, Verrius, &c. *Ex eodem.*

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis. &c. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandam uocat, medium, velut dissepimentum. &c. *Ex eodem.*

Occare, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo, quod cædat grandis globos terræ. cum Cicero venustissime dicat ab occæcando fruges satas. *Ex eodem.*

Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum vragum, &c. sed nihil affert exemplorum &c. *Ex eodem.*

Oscos, quos dicimus, ait Verrius Opscos antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Addiici etiam, quod stuprum incōcessæ libidinis obscena dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor &c. *Ex eodem.*

Pedum est quidem baculum incuruum &c. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennij, Procede, gradum proferre pedum, nitere. cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum. &c. *Ex eodem.*

Ex eodem. Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu etc. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. Mihi id falsum videtur. etc

Ex eodem. Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati etc.

Ex eodem. Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam à se anum γραῦ. Cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video. etc.

Ex eodem. Praedia rursus Verrius vocari ait ea remedia, quae data Caecilia etc. ea vocari ait, quod mala prohibeant.

Ex eodem. Praerogatiuae centuriae dicuntur etc. Verrius probabilius iudicat esse, vt cum essent designati à praerogatiuis in sermonem res veniret etc.

Ex eodem. Profanum, quod non est fanum etc. vt Verrius etc. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minimè necesse est. Cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius vsus, atque auctoritatis praeterire: & reliqua quam breuissimè redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio & apertè, & breuiter, vt sciero, scripta in his libris meis inuenientur, inscribuntur: PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS.

Ex eodem. Quatere suspensum, & vicinum rei alicuius motum significat: non, vt Verrius putat, ferire etc.

Ex eodem. Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum Rei fert etc. sed esse iam vsu possessum.

Ex eodem Repagula sunt, vt Verrius ait, quae patefaciundi gratia ita figuntur, vt ex contrario quae oppangantur, etc.

Ex eodem. Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo etc.

Ex eodem. Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. etc.

Ex eodem. Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipiũ, quod in freto è regione Siciliae est etc.

Ex eodem. Romuliam tribum etc. *inuenisse* ait Verrius *vetitam* etc.

Ex eodem. Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullò herba, & exilius virgultis etc.

Ex eodem.. Sacram viam quidam appellatam esse existimant etc

nec appellari debere ait Verrius, sed disiunctè, vt ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: vt ne nouam viam quidem etc.

Salicem Verrius virgulti genus non arboris dicit, & ridiculè interpretatur dictum, quòd ea celeritate crescat, vt salire videatur. *Ex eodem.*

Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua. *Ex eodem.*

Sas Verrius putat significare eas, auctore Ennio. etc. cũ suas magis videatur significare. etc. *Ex eodem.*

Satis verbum Verrio melius fuit præterire, vt mihi videtur, quàm tam absurdas òpiniones suas de eo recitare, quas sciens præterij, tam Hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur. *Ex eodem.*

Scraptæ dicebantur nugatoriæ, ac despiciendæ mulieres, vt ait Verrius, ab iis, quæ screa iidem appellabant etc. *Ex eodem.*

Scurræ vocabulum Verrius ineptissime aut ex Græco tractum ait, quod est σκυρθάζειν, aut à sequendo, cui magis adsentitur etc. *Ex eodem.*

Senonas Gallos Verrius ait existimare appellari, quia noui venerint etc. *Ex eodem.*

Scrilla Verrius appellari putat nauigia Istrica etc. cum περιφραστικῶς, & ficto vocabulo vsus sit etc. *Ex eodem.*

Sertorem quidam putant dictum a prendendo etc. quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit. *Ex eodem:*

Silicernium Verrius existimat etc. *Ex eodem.*

Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro materia robusta etc. *Ex eodem.*

Solida sella etc. *appella*bant inquit Verrius, quod *scilicet tota essent*, absurde vt mihi videtur, etc. *Ex eodem.*

Solla appellantur sedilia etc. quæ, vt ait Verrius, omnia dicta sunt à sollo etc. *Ex eodem.*

Spondere Verrius putat dictum, quòd sponte sua, id est voluntate, promittatur. Deinde oblitus inferiore capite sponsum & sponsam ex Græco dictam ait. etc. *Ex eodem,*

Stellionem *genus lacertæ* Verrius dic*tum ait* etc. *Ex eodem.*

Stipatores ait dictos à stipe etc. *Ex eodem.*

Suburam Verrius alio libro à pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate etc. *Ex eodem.*

Superuacaneum *vt videtur se* cludit Verrius *ab vacuo.* etc. *Ex eodem.*

Ex eodem. Tænias Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati etc.

Ex eodem. Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius etc. neque id, quid significet, indicat, puto quia notum est etc.

Ex eodem. Taminia, vua siluestris generis videtur Verrio dicta, quæ tam mira sit quam minium.

Ex eodem. Tarquitias scalas etc. appellatas esse ait vulgo existimari Verrius.

Ex eodem. Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui locus apud inferos.

Ex eodem. Tentipellium Artorius putat esse calciamentum etc. Titinium ait Verrius existimare id medicamentum esse etc. cum ille τρομιχοῖς dixerit.

Ex eodem. Tonsillam esse Verrius ait palum dolatum etc.

Ex eodem. Tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hostibus etc.

Ex eodem. Turrhenos Etruscos appellari solitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum etc.

Ex eodem. Vacerram Verrius, & alij complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare.

Ex eodem. Vineæ, vt Verrius præcipit, quod vini feraces sint. etc.

EPISTVLAE.

NAM crebro in antiquis lectionibus inuenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione dicens in aduerbiis pro V, O plerumque maiores ponere consuetos, & sic pro Huc Hoc, veteres dicere solebant, sicut pro illuc, illoc dicimus. *Ex Seruio li. viij Aen.*

M. VERRII FLACCI

CARMINA.

Ex Prisc. lib. viij.

BLANDITVSQ. labor molli curabitur. arte.

SAEVITIA Q. eorum abominaretur ab hominibus. *Ex Prisc. li. 8.*

Festinat à fando dicitur: quoniam isti ignauiores, qui nihil perficere possunt, plus verborum, quam operæ habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum videtur, inquit Gellius. *Ex Gell. lib. 16. cap. 14.*

Caper ostendit de dubiis generibus Verrium Flaccum posuisse alecem hanc dicens. *Ex Prisc. lib. 6.*

Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, & sic multi dixerunt. *Ex Charis. lib. 1.*

Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere. *Ex eodem. lib.*

Amœna loca Varro dicta ait, eo quod solum amorem præstent, & ad se amanda alliciant. Verrius Flaccus, quòd sine munere sint, nec quidquam his officiat: quasi amunia, hoc est sine fructu, vnde nullus fructus exsoluitur. inde etiam nihil præstantes, immunes vocantur. *Ex Isid. lib. 14. c. 8. etym.*

Non negat Verrius Flaccus Kal. Apr. postea constitutũ, vt matronæ Veneri sacrum facerent. *Ex Macrob. lib. 1. Satur.*

Nonnulli etiam ex participiis putauerunt talia figurari. vt Verrius Flaccus, qui ab eo, quod est audens, audénter. *Ex Charis. lib. 2.*

Camara dicuntur, vt Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius cameræque caminis ex cratibus: etiam cameram dici posse ostendit. *Ex eodem lib. 1.*

Incohaui ab incoho dicendum putat Iulius Modestus: quia sit cõpositum a caho initio rerum, quod Verrius (&) Flaccus in postrema syllaba aspirandum probauerunt. * Cohum enim apud veteres mundum significat. *Ex Diome. lib. 1.* *probauit)

Clunes Verrius Flaccus masculino genere dici probat, quoniam in I S syllaba terminata omnia carentia nominatiuo singulari masculina sunt. vt panis, cinis, crinis, & similia. *Ex Charis. lib. 1.*

Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorũ nominum, quæ N S finiuntur, casu nominatiuo, ablatiuus in E dirigendus est. *Ex eod. lib.*

Differt fatigatus a fesso, vt Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare compellitur: fessus vero, cum *Ex Diomede lib. 1.*

quis labore deficit, vt lassus.

Ex Lact. lib. 1. c. 20. Nec hanc solum Romani meretricem colunt, sed Faulam quoq;, quam Herculis scortum fuisse Verrius scribit.

Ex Charis. lib. 1. Verrius Flaccus sic distinxit: modica esse labra, labia immodica, & inde Labiones * dici.

** Labeones)* Verrius lacte pro lac dicit.

Ex eod lib. Nonnulli synalephas quoque circa obseruandam scriptionem existimauerāt. sicut Verrius Flaccus. vt ubicumque prima vox M littera finiretur, sequens a vocali inciperet? M non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, vt appareret exprimi non debere.

Ex Velio Longo de Orthog.

Ex Charis. lib. 1. Manibus per duo I dicendum, quia sunt a manibus, vt putat Verrius. sed & manubiæ per V dici possunt.

Ex eodem. Nomenclator sine V dicitur, vt Verrius ait, velut nominis calator.

Ex eodem. Panis genitiuo plurali panum Verrius dixit.

Ex eodem. Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem reddit, quòd vsu omnium poliatur.

Ex eodem. Cum autem quid hoc est hominis quæritur, inquit, de alicuius quæro hominis qualitate * qui necesse sit * hic masculine dicendus est, vt Verrius ait. quoniam neutra in I & in V S non exeunt.

Ex eodem. Sal neutro genere Verrio etiam placuit.

Ex eodem. lib. 2. Porphyrio ex Verrio & Festo, in auguralibus, inquit, libris ita est, SANE SARCTEQVE.

Ex Gel. lib. 18. c. 7. Verrij Flacci scripta ad hoc genus quæstionis pertinentia hæc fuerunt. Senatum dici & pro loco, & pro hominibus ciuitatem & pro loco, & oppido: & pro iure quoque hominum, & pro hominum multitudine. tribus quoque & decurias dici, & pro loco, & pro iure, & pro hominibus. concionem autem tria significare, locum, suggestumque vnde verba fierent: item significare cœtū populi adsistentis: item orationem ipsam, quæ ad populum diceretur.

Ex Velio Longo de Orthogr. Verrio Flacco videtur eandem esse apud nos V litteram quæ apud Græcos Y. namque his exemplis argumentatur. quod illi dicunt κύμινον, nos cuminum, quā illi κυπάρισσον, nos cupressum. illi κυβερνήτην, nos gubernatorē. nec non ex eiusmodi Theseus, Menœceus, Peleus, & similibus adfirmat.

Ex eodem. X, & Z Verrio Flacco placet mutás esse: quoniam à

mutis incipiant, vna a C, altera a P * quod si quos mouet, quod in semiuocalem desinant: sciant, inquit, Z litteram sic scribi ab iis, qui putant illam ex C & D * constare, vt sine dubio muta finiatur.

Ex Verrio Flacco Plinij lib. III. VII. VIII. XIV. XV. XVIII. XXVII I. XXIX. XXXIII. XXXIV. XX XV. *Ex Plin. lib. I. de nat. hist.*

EPISTOLA PAVLLI AD CAROLVM REGEM.

DIVINÆ largitatis munere, sapientia, potentiaque præfulgido Domino Regi Carolo Regum sublimißimo Paullus vltimus seruulus. Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparũ valeo, necessariò ex alieno mutuaui. Festus denique Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quàm etiam quarundam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti vsque prolixa volumina extendit. ex qua ego prolixitate superflua quæque, & minus necessaria prætergrediens, & quædam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla ita vt erant posita relinquens, hoc vestræ celsitudini legendum compendium obtuli. In cuius serie, si tamen lectum ire nõ dedignabimini, quædam secundum artem, quædam iuxta etymologiam posita non inconueniẽter inuenietis, & præcipuè ciuitatis vestræ Romuleæ, viarum, portarum, montium, locorum, tribuúmque vocabula diserta reperietis, ritus præterea gentilium, & cõsuetudines, varias dictiones quoque poetis, & historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. quod exiguitatis meæ munusculum si sagax, & subtilißimum vestrum ingenium non vsquequaque reppulerit, tenuitatẽ meam, vita comite, ad potiora excitabit. Vale.

SEX. POMPEI FESTI DE VERBORUM SIGNIFICATIONE,

LIBRI XX.

ABACTI magistratus dicebantur, qui coacti deposuerant imperium.

Abalienatus dicitur, quem quis a se remouerit.

Abambulantes, abscedentes.

Abarcet, prohibet.

Abauus dicitur, quia abest ab auo, & est auus aui.

Abditiui, abortiui.

Abemito significat demito, vel auferto. emere enim antiqui dicebant pro accipere.

Abgregare, est ab grege ducere: adgregare, ad gregem ducere: segregare, ex pluribus gregibus partes seducere. vnde & egregius dicitur è grege lectus. quorũ verborum frequens vsus non mirum si ex pecoribus pendet; cum apud antiquos opes, & patrimonia ex his præcipue constiterint. vt adhuc etiam pecunias, & peculia dicimus.

Abietaria negotia dicebantur, quam materiam nunc dicimus, videlicet ab abietibus coemendis.

Abiisse, pro adiisse * dicebant.

Abitionem antiqui dicebant mortem.

Abnutare, sæpè abnuere.

Ab oloes dicebant, pro ab illis. antiqui enim litteram non geminabant.

Aborigines appellati sunt, quod errantes conuenerint in agrum, qui nunc est populi Romani. fuit enim gẽs antiquissima Italiæ.

Abortum grauidæ mulieris dicitur, quod non sit tempestiue ortum.

Abrogare, infirmare.

Abs præpositio à Græco deducitur [illegible], significat autem retractionem in partem posteriorem.

ACERATVM lutum, cum paleis mixtum.

Acerra, ara, quæ ante mortuum poni solebat. in qua odores incendebantur. alij dicunt arculam esse thurariam, scilicet vbi thus reponebant.

Acetare dicebant, quod nunc dicimus agitare.

Acieris, securis ærea, qua in sacrificiis vtebantur sacerdotes.

Acies, Acumen, Acus, & Acuere dicuntur ab ἀκὶν, quam Latinè dicimus cotem.

Aclassis tunica, ab humeris non consuta.

*Aerumaeruma. Acrumæruma * vtensilia ampliora.

Actus, modo significat in comœdiis, & tragœdiis certa spatia canticorum: modo iter inter vicinos quatuor pedum latum: modo in geometrica minorem partem iugeri, id est centum viginti pedum: modo motum corporis, vt histrionũ & saltatorum, qui etiam ex hoc ipso actuosi dicuntur.

Acupedius dicebatur, cui præcipuum erat in currendo acumen pedum.

*substernendum) " eodem primo.) Acus palea est. Varro rerum rusticarum tertio: acus substruendum * parturientibus, acus in area excutitur. Idẽ in eodem. primo " argillam mixtam acere.

Acus dicitur, qua sarcinatrix, vel etiam ornatrix vtitur. paleæ etiam quædam de frumento acus dicuntur. exercitus quoque instructio; quòd ea pars militum vehemẽtissima est ad hostem vulnerandum acumine telorum. totum autem ex Græco sermone trahitur; cum sarcire apud illos ἀκέσασθαι dicitur.

Ad, aut proprie personam significat; vt Eo ad Pompeium: aut locum, vt abiit ad theatrum.

Adagia, ad agendum apta.

Adasia, ouis vetula recentis partus.

Adaxint, adegerint.

Adcensi dicebãtur, qui in locum mortuorum militũ subito subrogabãtur; dicti ita, quia ad censum adiiciebãtur.

Addicere est proprie idem dicere, & approbare dicendo. alias addicere damnare est.

dubium. Addubanum, Danubium.

Addues, addideris.

Adeo duas habet significationes. nã cum prima acuta effertur; idem significat, quod accedo. vt cũ dicimus Adeo prætorem. cum autem secunda; id est quod vsque eo; non quidem secundum rationem; quia ad præpositio accusatiuis accommodata est: sed vetusta quadam loquendi consuetudine.

Ad exitam ætatem, ad vltimam ætatem.

Adfabrum, fabrefactum.

Adfatim dictum a copia fandi, siue abundanter. Liuius: Adfatim edi, bibi, lusi. Terentius adfatim dixit pro eo, quod est, ad lassitudinem.

Adfectare est pronum animum ad faciendum habere.

Adfines, in agris vicini, siue consanguinitate coniuncti.

Adgrettus. apud Ennium adgrettus fari, pro eo quod est adgressus ponitur. quod verbum venit à Græco ἄγω.

Adigas, dare cogas.

Aditiculum, paruum aditum.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt numero adsumpti. nam patres dicuntur, qui sunt patricij generis: conscripti, qui in senatu sunt scriptis adnotati.

Adlicit est, perducit aliquem in rem. dictum a verbo lacit, id est decipit. Hinc descendit inlicere, & oblectare, id est frustrantem inducere.

Adliuescit, liuere incipit, hoc est liuidum fieri.

Admissiuæ aues dicebantur ab auguribus, quæ consulentem iuberent.* *iuuarent)

Adnictat," sæpe, & leuiter oculo annuit. Næuius in Tarentilla: alij adnutat, alij adnictat, alium amat, alium tenet. " Adnutat.

Adolescita Græco ἀδολεσχῶ, * id est adcresco, venit. vnde fiunt adultus, adolescens, altare; eo quod in illo ignis excrescit; & exoletus, qui excessit olescendi, id est crescendi modum; & inoleuit, id est creuit. *ἀλίζω.

Adoptatitius * ex adoptato filio natus. * Adoptiuus.

Ador farris genus, edor quondam appellatum, ab edēdo; vel quod aduratur, vt fiat tostum. vnde in sacrificio mola salsa efficitur.

Adorare apud antiquos significabat agere. vnde & legati oratores dicuntur: quia mandata populi agunt.

Adoream laudem, siue gloriam dicebant: quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret.

Adpromissor est, qui quod suo nomine promisit, idē pro altero quoque promittit.

Adrumauit, rumorem fecit, siue commurmuratus est. quod verbum quidam a rumine, id est parte gutturis

putant deduci.

Adſciſcere eſt adiungere,vel adſumere.

Adſcripti dicebãtur, qui in colonias nomina dediſſent, vt eſſent coloni.

Adſcripticij.veluti quidam ſcripti dicebantur;qui ſupplẽdis legionibus adſcribebantur. hos & adceſos dicebãt: quod ad legionum cenſum eſſent adſcripti.quidam velatos,quod veſtiti inermes ſequerentur exercitum. nõnulli ferentarios, quod fundis lapidibuſque præliaturi ea modo ferrent, quæ in hoſtes iacerent.alij rorarios, quod id genus hominum ante, quam acies coirent, in modum rorantis tempeſtatis dimicaret.

*adſectata. Adſectata * fœmina vel in bonam partẽ dicitur, velut honorata:vel in malam; quaſi ad extremum periculum adducta.

Adſerere manu eſt admonere.quod ea quoq;, quæ in terram dimittuntur, ſeri dicuntur. vnde etiam ſeræ appellantur, quia foribus admotæ opponuntur * defixæ poſtibus; quemadmodum ea, quæ terræ inſeruntur. *apponũtur.

Adſidelæ,menſæ vocantur, ad quas ſedentes flamines ſacra faciunt.

Adſiduus dicitur,qui in ea re,quam frequenter agit, quaſi conſediſſe videatur. alij adſiduum locupletem; quaſi multorum aſſium dictum putarunt. alij eum, qui ſumptu proprio militabat; ab aſſe dando vocatum exiſtimarunt.

Adſipere, & præſipere dicebant antiqui a ſapiendo. ſicut nos quoque modo dicimus ab æquo iniquum: a quærendo inquirere.

Adſtaſſint,ſtatuerunt.

Adtegrare eſt,vinum in ſacrificiis augere. integrare enim, & adtegrare minus factum,eſt in ſtatutum redigere.

Adteſtata dicebantur fulgura,quæ iterato fiebant, videlicet ſignificationem priorum adteſtantia.

Adtritum,& tritum ex Græco deſcendit: quia illi veſtem tritam τειβώνιον* appellant. τείβωνας.

Adtubernalis, habitator continuæ tabernæ. quod genus domicilij antiquiſſimũ Romanis fuiſſe teſtimonio ſunt exteræ gentes, quæ adhuc tabulatis habitant ædificiis. vnde etiam tecta caſtrenſia, quamuis pellibus con-

tegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Aduelitatio iactatio quædam verborũm figurata ab hastis velitaribus. velites dicuntur expediti milites, quasi volites, id est volantes.

Aduersus aut contrarium significat: aut idem, quod erga.

Adulari est compositum ex accedendo, & adludendo.

Adulter, & adultera dicuntur: quia & ille ad alteram, & hæc ad alterum se conferunt.

Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.

Aduocitat, sæpe aduocat.

Aduosem, aduersarium, hostem.

AE syllabam antiqui Græca consuetudine per AI scribebant. vt aulai, pictai, musai.

Aedilis initio dictus est magistratus, qui ædium non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum curam gerebat. postea hoc nomen & ad magistratus translatum est. Dictus est autem Aedilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. sed & Aedilatus dicebatur eadem dignitas; sicut pontificatus, magistratus.

Aedis, domicilium in edito positum, simplex, atque vnius aditus. siue ideo ædis dicitur, quod in ea æuum degatur, quod Græce αἰὼν * vocatur. itaque ædificare, cum sit propriè ædem facere, ponitur tamen pro omni genere constructionis καταχρηστικῶς. *μήνων.

Aeditimus, ædis intimus.

Aedituus, sacræ ædis tuitor. * id est curam agens. * Tutor.

Aegæũ mare appellatur, quod crebræ in eo sint insulæ; vt procul aspicietibus species caprarum videantur. siue quod in eo Aegaea * Amazonum Regina perierit. siue quod in eo Aegeus pater Thesei se præcipitauerit. * Aege.

Aegrum ex Græco ἀνιγρὸν appellatur. à quibusdam putatur à voce doloris appellari: quod est αἲ αἲ.

Aegyptinos, Aethiopas.

Aemidum, tumidum. * * Timidum.

Aemiliam gentem appellatam dicunt à Mamerco Pythagoræ philosophi filio; cui propter vnicam humanitatem cognomen fuerit Aemilos. Alij, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuit filios Iulum, & Aemilon.

Aenariam appellauere locum, vbi Aeneas classem à Troia veniens appulit.

Aenatores cornicines dicuntur,id eſt cornu canentes.

* Sit. Aeneolum, quod ex ære fit * dicimus.

Aeneſi dicti ſunt comites Aeneæ.

Aenulum,vas ex ære paruum,

Aquidiale apud antiquos dictum eſt, quod nunc dicimus æquinoctiale. quia nox diei potius,quan dies nocti adnumerari debet Græci quoque in hoc conſentiunt ἰσημερίαν, id eſt æquidiale, dicentes.

Aequilauium ſignificat ex toto dimidium. dictum à lauatione lanæ,quæ dicitur æquilauio redire,cum dimidiũ decidit ſordibus.

Aerarij Tribuni à tribuendo ære ſunt appellati. Aerarium ſane populus Romanus in æde Saturni habuit.

Aeribus pluraliter ab ære,id eſt æramento dicit Cato.

Aeroſam appellauerunt antiqui inſulam Cyprum; quod in ea plurimum æris naſcatur.

Aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas ſarcinas viatores gerebãt. quarũ vſum quia C. Marius rettulit,muli Mariani poſtea appellabantur. itaque ærumnæ labores oneroſos ſignificant. ſiue, à Græco ſermone deducuntur. nam αἴρειν Græce, Latine tollere dicitur.

Aeruſcare,æra vndique,id eſt pecunias,colligere.

Aeſtimata pœna ab antiquis ab ęre dicta eſt. qui eam æſtimauerunt ære: ouem decuſſi, bouem centuſſi, hoc eſt decem & centum aſſibus.

Aeſtimias, æſtimationes.

Aeſtuaria ſunt omnia,qua mare viciſſim tum accedit,tum recedit.

A G A S O N E S equos agentes, id eſt minantes.

Agea via in naui dicta, quod in ea maxima quæque res agi ſolet.

Agedum ſignificat age modo. eſt enim adhortãtis ſermo.

Agere modo ſignificat ante ſe pellere,id eſt minare. Vergilius:&potum paſtas age Tityre. modo ſignificat iurgari:vt cum dicimus, agit cum eo furti modo rependere: vt cũ dicimus,gratias ago. modo verbis indicare:*vt cũ dicimus cauſam ago. quin etiam ſi acceſſit geſtus, & vultus quidam decor: vt cum ſcænici agere dicuntur.

* Indicare.

* Quo. Agina eſt, qua * inſeritur ſcapus trutinæ. id eſt in quo foramine trutina ſe vertit. Vnde aginatores dicuntur, qui

paruo lucro mouentur.

Agnus dicitur à Græco ἁγνὸς, quod significat castum. eo quod sit hostia pura, & immolationi apta. Agnus ex Græco ἀμνὸς deducitur. quod nomen apud maiores cõmunis erat generis, sicut & lupus, quod venit ex Græco λύκος.

Agolum, pastorale baculum, quo pecudes aguntur.

Agonias, hostias putabant ab agendo dictas.

Agonium dies appellabatur, quo rex hostiam immolabat. hostiam enim antiqui agoniam vocabant. Agonium etiam putabant Deum dici præsidẽtem rebus agendis: Agonalia eius festiuitatem. siue quia agones dicebant montes: Agonia sacrificia, quæ fiebant in monte. hinc Romæ mons Quirinalis Aegonis, * & collina porta Aegonensis. * Agonium id est ludum. ob hoc dictum, quia loc⁹ in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo. cuius festa Agonalia dicebantur. * Agonus. * Agonensis.

Albegmina partes extorum, quæ dijs immolabant.

Albesia scuta dicebantur, quibus Albenses, qui sunt Marsi generis, vsi sunt. hæc eadem decumana vocabantur, quod essent amplissima, vt decumani fluctus.

Albiona ager trans Tiberim dicitur, à lucro Albionarũ: quo loco bos alba sacrificabatur.

Albogalerus à galea nominatus. est enim pileum capitis, quo Diales flamines, id est sacerdotes Iouis vtebãtur. fiebat enim ex hostia alba Ioui cæsa: cui adfigebatur apex virgula oleagina.

Albula Tiberis fluuius dictus ab albo aquæ colore. Tiberis autem à Tyberio * Siluio rege Albanorum: quod is in eo extinctus est. * Tyberino.

Album, quod nos dicimus, à Græco, quod est ἄλφον, est appellatum. Sabini tamen alpum dixerunt. vnde credi potest nomen Alpium à candore niuium vocitatum.

Alcedo dicebatur ab antiquis pro halcyone. vt pro Ganymede Catamitus: pro Nilo Melo.

Alebria bene alentia.

Aleonem, aleatorem. Næuius: pessimorũ pessime, audax, ganeo, lurco, * aleo. * Lustro.

Aletudo, corporis pinguedo.

Alga, herba, quã mare ad littus proiicit. Vergilius in Bu-

colicis: Proiecta vilior alga.

Algeo ex Græco ἀλγῶ dicitur, id est doleo. vt sit frigus, dolor quidam membrorum rigore coniectus. *

* Collectus)

Alica dicitur, quod alit corpus.

Alicariæ meretrices appellabantur in Campania solitæ ante pistrina alicariorum versari quæstus gratia. sicut hæ, * quæ ante stabula sedebant, dicebantur prostibulę.

* ea.

Alienatus, qui alienus est factus.

Alimodi pro aliusmodi.

Aliorsum, & illorsum, sicut introrsum dixit Cato.

Ali rei dixit Plautus pro eo, quod est aliæ rei.

Alites volatu auspicia facientes istæ putabantur: buteo, sanqualis, immusculus, aquila, vulturius.

Aliuta antiqui dicebãt pro aliter, ex Græco ἄλλη vel ἄλλως transferentes. Hinc est illud in legibus Numæ Põpilij: SI QVIS ALIVTA FAXIT, IPSOS IOVI SACER ESTO.

Allus, * pollex scandens proximum digitum: quod velut insiluisse in alium, videatur. quod Græce dicitur ἄλλεσθαι.

* Allex.

Alliensis dies dicebatur apud Romanos obscœnissimi ominis. ab Allia fluuio scilicet, vbi Romanus fusus à Gallis exercitus est.

Alma, sancta, siue pulchra; vel alens: ab alendo scilicet.

Almities habitus almarum rerum.

Altaria sunt, in quibus ignis adoletur. Altaria ab altitudine dicta sunt. quod antiquis diis superis in ædificiis à terra exaltatis, sacra faciebant: diis terrestribus in terra: diis infernalibus in effossa terra.

Altellus Romulus dicebatur, quasi altus in tellure: vel quod tellurem suam aleret: siue quod aleretur telis: vel quod à Tatio Sabinorum rege postulatus sit in colloquio pacis; & alternis vicibus audierit, locutúsq; fuerit. sicut enim fit diminutiue à macro macellus, * vafro vafellus; ita ab alterno altellus.

* A Marco Marcellus

Alter, & pro non bono ponitur; vt in auguriis altera cum appellatur auis, quæ vtique prospera non est. sic alter nonnunquam pro aduerso dicitur, & malo.

Alteras ponebant pro eo, quod est aduerbium alias.

Altercatio, iurgatio.

Alternatio, per vices successio.

Alterplicem, duplicem.

Alterta, * alterutra. * *Alter tra.*

Alterum Sinnius ait idem significare, quod apud Græcos ἕτερον. Quidam vero ex vtroq; esse cōpositū ἄλλος,& ἕτερος.

Altum proprie mare profundum.

Altus ab alendo dictus: alias ab altitudine.

Alucinatio, erratio.

Alueolum, tabula aleatoria.

Alumento pro Laumedonte à veteribus Romanis nec dū adsuetis Græcæ linguæ dictum est. sic Melo pro Nilo, Catamit⁹ pro Ganymede: Alphi⁹ pro Alpheo dicebatur.

Aluus venter fœminæ ab alendo dicta est.

AM præpositio loquelaris significat circum. vnde supra * seruus ambactus, id est circumactus dicitur.. * *Infra.*

Amasso, amauero.

Amatio * ab amore denominatum. * *Amutio.*

Ambactus apud Ennium lingua gallica actus * dicitur * *Seruus.*

Ambaruales hostiæ appellabantur, quę pro aruis à duob⁹ fratribus * sacrificabātur. Ambarualis hostia est, quæ rei * *Ac frugibus.* diuinę cā circū arua ducitur ab iis qui pro frugib⁹ faciūt

Ambaxioqui, circum euntes cateruatim.

Ambegni bos, & veruex appellabantur, cum ad eorum vtraque latera agni in sacrificium ducebantur.

Ambest ita tertiæ personæ verbum est, vt nullam aliam habeat declinationem.

Ambidens siue bidens ouis appellabatur, quæ superioribus & inferioribus est dentibus.

Ambiguum est, quod in ambas agi partes animo potest. huiusmodi apud Græcos ἀμφίβολον dicitur.

Ambitio est ipsa actio ambientis.

Ambitus propriè dicitur inter vicinorum ædificia locus duorum pedum, & semipedis ad circum eundi facultatem relictus. ex quo etiam⁹ honoris ambitus dici cœptus est à circum eundo, supplicādóque. Ambitus propriè dicitur circuitus ædificiorum patens in latitudinē pedes duos, & semissem; in longitudinem idem, quod ædificium. sed & eodem vocabulo crimen auaritiæ, vel adfectati honoris appellatur.

Ambo ex Græco dictum * videtur, quod illi ἄμφω dicunt. * *Ductum.*

Ambrices regulæ, * quæ transuersæ asseribus, & tegulis * *Tegulæ.* interponuntur.

Ambrones fuerũt gens quædã Gallica, qui subita inũdatione maris, cum amisissent sedes suas, rapinis, & prędationibus se suosque alere coeperunt. eos, & Cimbros, Teutonosque C. Marius deleuit. ex quo tractum est, vt turpis vitæ homines Ambrones dicerentur.

Ambulacra, ambulationes.

Amburbiales hostiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur.

Ambustus, circum vstus.

Amenta, quibus, vt mitti possint, vinciũtur iacula, siue solearum lora. ex Græco, quod est ἅμματα, sic appellata. vel quia aptantes ea ad mentum trahunt.

Ameria vrbs in Vmbria, ab Amito sic appellata.

Amia genus piscis.

* *Amicinũ.* Amicinum * vtris pediculum, ex quo vinum diffunditur.

Amicitiæ vocabulũ ab amore deducitur: quamuis interdum vituperandus sit amor. ab antiquis autem ameci, & amecæ per E literam efferebantur.

Amiculum genus est vestimenti a circumiectu dictum.

* *Animula.* Aminula * vrbs paruarum opum fuit in Appulia.

Amita patris mei soror, quiá similiter tertia a me sit, atque auia, videri potest dicta: ex eo quod ab antiquioribus a uita sit vocitata. siue amita dicta est, quia a patre meo amata est. nam plus sorores a fratribus, quã fratres diligi solent. videlicet propter dissimilitudinẽ personarum, quæ ideo minùs habent dissensionis, quo minùs æmulationis.

Amites, perticæ aucupales.

Amnenses appellabantur vrbes sitæ prope amnem, vt a mari maritimæ. vnde Interamnæ, & Antemnæ dictæ sunt quod inter amnes sunt positæ, vel antè se habeant amnes.

Amnis proprie dicitur a circumnando, quoniam A M ex Græca præpositione sumptum, quæ est ἀμφὶ, significat circum, & nare fluere.

Amoebaeum carmen est, quotiens aliqui ex æquali numero versum canunt: & ita se habet ipsa responsio, vt aut malum, aut contrarium aliquid dicat.

Amœna dicta sunt loca, quæ ad se amanda alliciant, id est trahant.

Amosio, annuo.

Ampedices dicebantur ab antiquis, quod circum penderent, quos nunc appendices appellamus.

Amputata, id est circumputata, dicitur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant. vnde deducuntur pudor, & pudicus.

Amsegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.

Amtermini, *qui circa terminos prouinciæ manent. Vnde amiciri, amburbium, ambarualia, amplexus dicta sunt. *Amptermini.

Amussim, regulariter, tractum a regula, ad quam aliquid exæquatur, quæ amussis dicitur. quidam amussim esse dicunt non tacite: quod mutire interdum dicitur loqui.

ANATEM morbum anuum dicebant, id est vetularum: sicut senium morbum senum.

Ancæsa dicta sunt ab antiquis vasa, quæ cælata appellamus: quod circum cædendo talia fiant. ipsum quoque cælare verbum ab eadem causa est dictum, D litera cum L permutata.

Anceps significare videtur id, quod ex vtraque parte caput habeat, vt securis, bipennis. sed magis a capiendo, quod ex vtraque parte æque captatur, *appellatum est. *capiatur.

Ancillæ dictæ ab Anco Martio. quod is bello magnum feminarum numerum ceperit. siue ideo sic appellantur, quod antiqui anculare dicebant, pro ministrare. ex quo dij quoque, ac deæ feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi, & Anculæ.

Anclabris mensa ministeriis diuinis apta. vasa quoque ænea, quibus sacerdotes vtuntur anclabria appellantur.

Anclare, *haurire. a Græco ἀντλᾶ descendit. Liuius: florem anclabant" liberi ex carchesiis. *Antlare) "antlabant.

Ancunulentæ feminæ menstruo tempore appellantur. vnde trahitur inquinamentum.

Ancus appllatur, qui aduncum brachium habet, vt exporrigi non possit

Andro locus domicilij appellatur angustior lõgitudine, in quo viri plurimi *morabantur, vt gynæceum a mulieribus. *plurimum.

Andruare, id est recurrere a Græco verbo ἀναδρᾶν, id est inuenire hinc & drua vocata est.

Angeronæ deæ sacra a Romanis instituta sunt, cũ angina

omne genus animalium consumeretur, cuius festa Angeronalia dicebantur.

Anginam vinariam habere dicuntur, qui vino suffocantur.

Angiportus, iter compendiarium in oppido: eo quod sit angustus portus, id est aditus in portum.

Angor est animi, vel corporis cruciatus, proprie a Græco *ἀγχόνη(ν) συνάγχῃ, id est strangulatione dictus. vnde & faucium dolor angina vocatur. Plautus: vellem me in anginam verti. quo huic anniculae fauces præoccuparem.

Angulus a Græco ἀγκύλον: siue ab eo, quod est ἐγγὺς. id est * adducatur. prope quod aduncatur. *quod ex diuerso coacta faciunt anguli formam.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiuntur animagistratus capiendi.

Annus ex Græco venit quem illi ἔνον dicunt? & quod nos *trimum. triennium*, illi dicunt τριέννον.

Anquirere est, circum, querere.

Antarium bellum, quod ante vrbem geritur.

Ante Terentius pro antea ponit.

Antefixa, quæ ex opere figulino tectis adfiguntur sub stillicidio.

Antes sunt extremi ordines vinearum, vnde etiam nomen trahunt antæ, quæ sunt latera ostiorum.

Anteurbana prædia, vrbi propinqua.

Antiæ muliebres capilli demissi in frontem appellati ex *ἀντίον. Græco videntur. quod enim nos contra, illi ἀντὶ* dicunt.

Anticum veteres etiam pro ianua posuere.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

Antios, id est excruciatos.

Antipagmenta valuarum ornamenta: quæ antis adpanguntur, id est adfiguntur.

Antiquare est in morem pristinum reducere.

Antras, conualles, vel arborum interualla.

Antroare, gratias referre. truant, mouent truam quoque vocant, quo permouent coquentes exta.

Anus dicta est ab annorum multitudine: quoniam antiqui non geminabant consonantes vel quod iam sit sine sensu, qui Græce dicitur νοῦς.

*Axur) Anxur * vocabatur, quæ nunc Tarracina dicitur Volscæ

gentis. sicut ait Ennius: Vulsculus perdidit Anxur.

APE apud antiquos dicebatur, prohibe, compesce.

Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur, quia patente cortina responsa ab eo dentur.* *darentur.

Apex qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo, apere dicebant. vnde aptus is, qui conuenienter alicui iunctus est.

Apica dicitur ouis, quæ ventrem glabrum habet.

Apiculum filum, quo flamines velatum apicem gerunt.

Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti siue panici. de qua Næuius: Non hercle apluda est hodie, quam tu nequior. sunt qui apludam sorbitionis liquidissimũ putent genus, quod flatu deiiciatur, & quasi adplaudatur.

Aplustria* nauium ornamenta, quæ quia erant amplius, quam essent necessaria vsu, etiam amplustria* dicebantur. * Aplustra * amplustra

Apollinares ludos, hoc est in laudẽ Apollinis, populus laureatus spectabat stipe data pro cuiusque copia.

Apor* apud. *Apot)

Appellitauisse, appellasse.

Appia via, & aqua ab Appio Claudio est appellata.

Apricum locum a sole apertum a Græco vocabulo φρίκης appellatur, quasi ἀφρίκης, id est sine horrore, videlicet frigoris. vnde etiam putatur Africa appellari.

Aptus cum propria significatione intelligatur, poni tamẽ solet pro adepto: sicut apisci pro adispici.

Apua, genus minimi pisciculi.

Apud mutuam loci, & personæ coniunctionem significat: vt cum dicimus cæno apud amicum. Apud, & Penes in hoc differunt: quod alterum personam cum loco significat: alterum personam, & dominium, ac potestatem. quod trahitur a penitus.

AQVA dicitur, a qua iuuamur.* Aqua & ignis Interdici solet damnatis, quam * accipiunt nuptæ: videlicet, quia hæ duæ res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergrediebãtur aqua adspersi: quod purgationis genus vocabant suffitionẽ. *viuamus. *quæ)

Aquælicium dicitur, cũ aqua pluuialis remediis quibusdã elicitur: vt quõdã, si creditur, manali lapide in vrbẽ ducto.

Aquagium quasi aquæ agium, id est aquæ ductus appellatur.

Aquarioli dicebantur mulierū impudicarum sordidi adseclæ.

Aquilus color est fuscus, & subniger. a quo aquila dicta esse videtur. quamuis eam ab acute volando dictā volunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. nam cum antiqui duos omnino naturales nossent, id est album & nigrum: interuenerit autem is quoque qui ita neutri similis est, vt tamen ab vtroque proprietatē trahat: potissimum ab aqua eum denominarunt, cuius incertus est color.

Aquilius) vel Aquillus) ''nomen) Aquilius prænomen'' ab aquilo colore, id est nigro, est dictum.

Aquilo ventus a vehemētissimo volatu ad instar aquilæ appellatur.

Acipenser) Aquipenser genus piscis.

ARABICE olet, id est ex odoribus Arabicis.

Arbilla aruina, id est pinguedo corporis.

qui. Arbiter dicitur iudex, quod totius rei habeat arbitrium, & facultatem.

Arbitrarium, cum adhuc res apud arbitrum geritur.

Arbitrium dicitur sententia, quæ ab arbitro statuitur.

Arbosem pro arbore antiqui dicebant, & robosem pro robore.

Arbutus genus arboris frondibus raris. Vergilius: & quæ vos rara viridis tegit arbutus vmbra.

Arca deminutiuum facit arculam, & arcellam: vt a porco porculum, & porcellum: a mamma mammulam, & mā-millam.

Arcani sermonis significatio trahitur siue ab arce, quæ tutissima pars est vrbis, siue a genere sacrificij, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, vt ne litteris quidem mandetur: sed per memoriam successorum celebretur. siue ab arca, in qua, quæ clausa sunt tuta manent. cuius ipsius origo ab arcendo pendet.

Arcere est continere. vnde & arcus in ædificiis dictus est: quia se ipsum continet. Alij dicunt arcum dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem. Arcere prohibere est. similiter abarcet prohibet. porcet quoque dictum ab

ab antiquis, quasi porro arcet, & pro eo, quod est continet, ponitur. vnde & coercere continere dicimus. trahitur autem hoc verbum a Græcorum magistratu, quẽ illi ἄρχοντα vocant, in cuius potestate est cogere, vel prohibere.

Arcubiæ, qui excubabant in arce.

Arcula dicebatur auis, quæ in auspiciis vetabat aliquid fieri.

Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificiis fiebant.

Arculum appellant circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda commodius vasa, quæ ad sacra publica capite portabantur.

Arculus putabatur etiam deus, qui tutelam gereret arcarũ * Arcirma

Arcuma *genus plaustri est modici, (quo homo gestari" possit. "quod homo gestare. e.

Area proprie dicitur locus vacuus, quasi exaruerit, & non possit quidquam generare.

Arferia aqua, quæ inferis libabatur. dicta a ferendo. siue vas vini, quod sacris adhibebatur.

Argea*loca Romæ appellantur: quod in his sepulti essent quidem Argiuorum illustres viri. *Argei.

Argennon argentum percandidum.

Argeos vocabant scirpeas effigies, quæ per virgines Vestales annis singulis iaciebantur in Tiberim.

Argus, oculeus. Argus nomen est hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus.

Argutum iri, in discrimen vocari.

Aridum proprie est, quod naturalem humorem amisit. dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. nam Græce irrigare est ἄρδειν.

Arilator qui etiam cocio *appellatur, dictus videtur a voce *cochio Græca, quæ est αἴρει", id est tolle, quia sequitur merces, "ἆρε. ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. lucellũ de minutiuum est a lucro.

Ariminum a nomine fluminis propinqui est dictum.

Aristophorum vas, in quo prandium fertur, vt discus.

Arma proprie dicuntur ab armis, id est humeris, dependentia: vt scutum, gladius, pugio, sica, & ea quibus prope præliatur: sicut tela, quibus procul.

Armata dicebatur virgo sacrificãs, cui lacinia togæ in humerum erat reiecta. Legibus etiam Laurentium sancitum est, ne pomum ex alieno legatur in armum, id est quod humeri onus sit.

Armẽtum id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum, Inuenies tamen feminine armentas apud Ennium positum.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis armos vocabant. vnde arma ab his dependentia sunt vocata.

Armillum vas vinariũ in sacris, dictum, quod armo, id est humero deportetur.

Armilustrium festum erat apud Romanos, quo res diuinas armati faciebãt: ac dum sacrificarẽt, tubis canebant.

*agnae) Arnæ caput, agni * caput.

Arquites arcu præliantes, qui nunc dicuntur sagittarij.

Arse verse, auerte ignem significat. Tuscorum enim lingua arse, auerte: verse, ignem cõstat appellari. vnde Afranius ait: Inscribat aliquis in ostio ARSE VERSE.

Arsineum, ornamentum capitis muliebris.

Artifices dicti quod sciẽtiam suam per artus exercent, siue quod apte opera inter se artent. qua ex causa etiam artes appellatæ sunt

Artitus, bonis instructus artibus.

Artus ex Græco appellantur, quos illi ἄρθρα dicunt. siue artus dicti, quod membra membris artentur.

Aruum dicimus agrum necdum satum.

*ἀρύσας. Arytenam, siue artenam, vas ab hauriendo * sic appellabant.

ASPARAGVS herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Assa dicebatur cantus tibiarum.

Asseres dicti, quod assideant parieti, trabibusque.

*assaratum Assiratum *apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino, & sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem assir vocarent.

Ast significat at: sed, vel autem.

Astu apud poëtas astutiã significat, cuius origo ex Græco ab oppido ἄστυ deducitur: in quo qui conuersati assi-

due sint, cauti, atque acuti esse videantur.

Astutus, arte tutus.

AT differentiam rerum significat. vt cum dicimus, Scipio est bellator, at M. Cato orator.

Atanuuium* est poculi fictilis genus, quo in sacrificiis Romani vtebantur sacerdotes Potitij." *Atauium potionis.

Atauus, quia tata* est aui", id est pater: vt pueri vsurpare solent. *Atta abaui)

Atra bilis ab atro, id est, animi vitio dicta. est enim atrum nigrum, id est, a candore remotum.

Atratas* atrati coloris. *atritas

Atriplexum herba, quæ nunc atriplex dicitur.

Atrium proprie est genus ædificij ante ædem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluuia descendit. dictum autem atrium, vel quia id genus ædificij Atriæ primum in Etruria sit institutum: vel quia a terra oriatur: quasi aterreum.* *alterum.

Atroces appellantur ex Græco, quia illi atrocia appellant, quæ cruda sunt. siue atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat. τρέσαι enim Græci dicunt timere.

Attæ appellantur, qui propter vitium crurum, aut pedum plantis insistunt, & attingunt magis terram, quam ambulant. quod cognomen Quintio poëtæ adhæsit.

Attam pro reuerẽtia seni cuilibet dicimus: quasi eum aui nomine appellemus.

Atticissat, Attice loquitur. Plautus: non Atticissat, sed* Sicilissat. id est Sicule loquitur. *verum)

Attinge pro attingam posuere.

AVCETA sæpe aucta.

Auctarium dicebant antiqui, quod supra mensuram, vel pondus iustum adiiciebatur, vt cumulus vocatur in modio.

Auctor communis generis apud antiquos.

Auctum vocabatur spatium circi, quod supra definitum modum victoriæ adiungitur.

Audacia ab auide, id est, cupide agendo, dicta est.

Audacias pluraliter Cato dixit.

Audax deminutiuum facit audaculus.

Audiuitaui,* sæpe audiui. *Auditaui

Auentinus mons intra vrbem dictus est, quod ibi rex Albanorum Auentinus bello fuerit extinctus, atque sepultus.

Auere nihil aliud est, quam cupere. argumento est auidũ, & auiditatem.*e xquibus præcipua cupiditas intelligitur, cum significet & gaudere.

*auiditas)

Aues ab aduentu earum dicuntur, quod inde veniant, vnde quis non suspicetur.

Augur ab auibus, gerẽdoque dictus, quia per eum auium gestus edicitur*: siue ab auiũ garritu: vnde & auguriũ.

*editur

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus: quod ibi augures publice auspicarentur.

Augustus locus sanctus, ab auium gestu, id est quia ab auibus significatus est, sic dictus: siue ab auium gustatu, quia aues pastæ id ratum fecere.

Auidus a non videndo propter nimiam cupiditatem appellatur. sicut amens, qui mentem suam non habet.

Auillas agnas recentis partus.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas: quia nullam litteram geminabant. Itaque aulicoqua* exta, quæ in aulis"coquebantur, dicebant, id est elixa.

*aulicoctia "ollis)

Auolant, euolant.

Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures rediguntur.*

*religantur

Aureax auriga. aureas enim dicebatur frenũ, quod ad aures equorum religabatur. orias quo ora coercebantur.

Aureliam familiam ex Sabanis oriundam a Sole dictam putant: quod ei publice a populo Romano datus sit locus, in quo sacra facerent Soli. qui ex hoc Auselij dicebantur, vt Valesij, Papisij: pro eo, quod est Valerij, Papirij.

Auricalchum, vel oricalchum quidam putant compositum ex aere, & auro: siue quod colorẽ habeat aureum. oricalchum sane dicitur, quod in montuosis locis inuenitur. mons etenim Græce ὄρος appellatur.

Auritus a magnis auribus dicitur. vt sunt asinorum, & leporum. alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia præcipue custoditur. Græce enim ὠρεῖν, custodire dicitur. vnde & thesaurum. Hippocrates medicus de nomine inuentoris id dictum putat. quem

vocitatum ait Aurum *quidam a similitudine auroræ coloris nomen traxisse existimant, nonnulli quia mentes hominum auertat. alij a Sabinis translatum putant: quod illi ausum dicebant. *Aurion.

Ausculari dicebant antiqui pro osculari, quod est os cum ore conferre.

Ausis, audeas.

Ausoniam appellauit auson Vlyssis, & Calypsus filius eam primam partem Italiæ, in qua sunt vrbes Beneuentum, & Cales. deinde, paulatim tota quoque Italia, quæ Appennino finitur. *dicta est Ausonia ab eodem duce, a quo etiam conditam fuisse Aruncam" vrbem ferunt. *finditur. "Auruncam

Auspicium ab aue spicienda. nam quod nos cum præpositione dicimus aspicio, apud veteres sine A præpositione spicio dicebatur.

Autumnum quidam dictum existimant, quod tunc maxime augeatur hominum opes coactis agrorũ fructibus.

Auunculus matris meæ frater. traxit appellationem ab eo, quod æque tertius a me, vt auus est: sed non eiusdem iuris. ideoque vocabuli facta deminutio est. siue auunculus appellatur, quod aui locum obtineat, & proximitate tueatur sororis filium.

Auus patris, matrisque pater. dictus a Græco vocabulo, quod est apud eos πάππος, mutatis quibusdam litteris. Alij volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdem Græcos πάπα* appellatur. significatque magnum. cum veluti magnus pater sit auus. Alij putant auum dictum esse, quia ad duos attineat, quasi adduum: vel quia ad patrem sit additus. *ἀγὸς

Auxiliares dicuntur in bello socij Romanorum exterarum nationum, dicti ex Græco vocabulo αὔξησις, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem.

Auxilla, olla paruula.

AXAMENTA dicebantur carmina saliaria, quæ a Saliis sacerdotibus componebantur in vniuersos homines (composita) Nam in deos singulos versus facti, a nominibus eorum appellabantur. vt Ianualij,* Iunonij, Mineruij. *Ianulij

Axare nominare.

Axe adglomerati, vniuerſi ſtantes, id eſt cohortibus, aut legionibus.

Axis, quem Græci ἄξονα dicunt, plures habet ſignificationes. Nam & pars cæli ſeptentrionalis, & ſtipes teres, circa quem rota vertitur: & tabula ſectilis axis appellatur.

Axitioſi factioſi dicebantur: cum plures vna quid agerent, facerentque. Axit autem antiquos dixiſſe, pro egerit, manifeſtum eſt. vnde Axies mulieres, ſiue dij dicebantur vna agentes.

BACAR vas vinarium simile bacrioni.* *Baccioni. vel batrioni.

Bacchanalia dicebantur Bacchi festa.

Bacrionem * dicebant genus vasis longioris manubrij. hoc alij trullam appellant. *Baccionem, vel Batrionem.

Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. vnde adhuc baiulari dicitur.

Balænæ nomen à Græco descendit. hanc illi φάλαιναν dicunt antiqua consuetudine, qua πύῤῥον burrum, πύξον buxum dicebant. Balænam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.

Balatrones, & blateas bullas * luti ex itineribus: aut quod de calciamentorum soleis eraditur, appellabant. * ballas.

Barathrum Græci appellant locum præcipitem, vnde emergi non possit. dictum ab eo, quod est βαθύς.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes exceptis Græcis. vnde Plautus Næuium poëtam Latinum, barbarum dixit. & de se cum transferret fabulam ex Græco dixit. M. Attius * vertit barbare (Fortasse & hinc noster apostolus Græcis, ac barbaris se debitorem esse fatetur.) *Marcus.

Barbaricum appellatur clamor exercitus: videlicet quod eo genere barbari vtantur.

Bardus stultus a tarditate ingenij appellatur. Cæcilius: nimis audacem, nimisque bardum barbarum. trahitur autem à Græco, quod illi βάρδεις dicunt. Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, à gente Bardorum, de quibus Lucanus. Plurima securi fudistis carmina Bardi.

Barium vrbem Italiæ appellauerunt conditores eius, expulsi ex insula Bara, quæ non longe est à Brundisio.

Barrire elephanti dicuntur. sicut oues dicimus balare, vtique à sono ipso vocis.

Basilica ἀπὸ τοῦ βασιλέως, hoc est rege dicta.

Basilicum, regale.

Basilicus appellatur genus serpentis. vel quod in capite habeat album instar diadematis: vel quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant.

Batus genus herbæ.

BELLARIVM, & bellaria res aptas bellis appellabant.

Bellicrepam saltationem dicebant, quando cum armis saltabant, quod a Romulo institutum est ne simile pateretur quod fecerat ipse, cum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

*Varus. Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius *dixit.

Bellona dicebatur dea bellorum, ante cuius templum erat columella, quæ bellica vocabatur. supra quam hastam iaciebant, cum bellum indicebatur.

Bellule, asud Plautum, deminutiuum aduerbium est a bene, quod facit belle, & bellule.

Bellū a belluis dicitur: quia belluatū fit perniciosa dissectio

Bellutus bestiæ similis.

Beneficiarij dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio. e contrario munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicæ faciebant.

Beneuentum colonia cum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis causa. namque eam vrbem

*μαλεβέντ) antea Græci incolentes μαλοίπον appellarunt.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis, & dignis largitur. est autem compositum ex bono, & gignendo.

Benna, lingua Gallica genus vehiculi appellatur. vnde vocantur conbennones in eadem benna sedentes.

Bes appellatum est, quod bis triens sit, quamuis dura cō-

trientis) positio fiat bessis ex triente. bessis vnciæ octo sunt, triens quatuor.

BIBLIOTHECAE & apud Græcos, & apud Latinos tam librorum magnus per se numerus, quam locus ipse, in quo libri collocati sunt, appellantur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo biden-

hostiae. tibus hostiis sacrificaretur. Bidentes autem sicut oues duos dentes longiores ceteris habentes.

Bigenera dicuntur animalia ex diuerso genere nata. vt leopardus ex leone & panthera, (cicursus * ex apro & scropha domestica, mulus ex equa & asino.

Bignæ geminæ dicuntur, quia bis vna die natæ sunt.

Bilbit factū est a similitudine sonitus, qui fit in vase. Næuius, Bilbit amphora, inquit.

Bilingues Brutates Ennius dixit, quod Brutij & Osce, & Græce loqui soliti sint. sunt autem Italiæ populi vicini Lucanis.

Billis apud Afros appellatur ſemen humanum humi profuſum.

Binomius, cui geminum eſt nomen, vt Numa Pompilius, Tullus Hoſtilius.

Biſeta porca dicitur, cuius a ceruice ſetæ bifariam diuiduntur, cum iam eſſe incipit maior ſex menſium.

Bitienſes dicuntur, qui peregrinantur aſſiduè.

BLANDICELLA verba blanda per deminutionem ſunt dicta.

Blaterare eſt ſtulte, & percupide loqui; quod à Græco βλὰξ originem ducit. ſed & camelos, cum voces edunt, blaterare dicimus,

Blennos ſtultos eſſe Plautus indicat, qui ait: Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.

Blitum genus oleris a ſaporis ſtupore appellatum eſſe ex Græco putatur, quod ab his βλὰξ dicatur ſtupidus.

BOA * ſerpens eſt aquatilis; quem Græci ὕδρον vocant. *Boua. à qua icti obturgeſcunt. crurum quoque tumor viæ labore collectus boa * appellatur. *Boua.

Boare, id eſt clamare, a Græco deſcendit βοάω.

Boarium forum Romæ dicebatur; quod ibi venderentur boues.

Bocas genus piſcis. a boando, id eſt vocem emittendo appellatur.

Boiæ, id eſt genus vinculorum, tam ligneæ, quam ferreæ dicuntur.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. is autem eſt in Gallia citra Alpes, quæ togata dicitur, in qua* ſunt Mediolanenſes. *quo)

Bombitatio * eſt ſonus apum. ab ipſo ſonitu dictus; ſicut mugitus boum, hinnitus equorum. * Bombizatio, vel Bombizatio.

Bona, id eſt ſubſtantia rerũ, dicta ſunt ꝙ digna ſint bonis.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis ſic appellatur.

Bouem bidentem a dentium numero dicunt appellari.

Bouinatur, conuiciatur.

BRACHIVM nos, Græci βραχίων dicunt. quod deducitur à βραχὺ, id eſt breue: eo quod ab humeris ad manus breuiores * ſint, quàm à coxis plantæ. *Breuiora)

Braſſica a præſecando eſt dicta.

Breue à Græco descendit, quod est βραχύ.

Bruma à breuitate dierum dicta.

Brendam. Brundisium quidam poëtæ breuitatis causa Brendam dixerunt.

Brutianæ parmæ dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt vsi.

Brutiani dicebantur, qui officia seruilia magistratibus præstabant: eo quod hi primum se Hannibali tradiderant; & cum eo perseuerauerunt, vsquedum recederet de Italia.

Brutum antiqui grauem dicebant.

BVBINARE est menstruo mulierum sanguine inquinari. Lucilius: Hæc, inquit, te imbubinat, & contra te imbulbitat. Imbulbitare est puerili stercore inquinari. dictum ex fimo quod Græci appellant βόλβιτον.

*Bubeum. Bubleum * est genus quoddam vini.

Bublinum.) Buccina quam nos appellamus, Græci buchianon à similitudine soni dicunt.

Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis, propter quandam bubuli capitis similitudinem.

Bucerum pecus de bubus dicimus.

Bulgas Galli sacculos scorteos appellant.

Bulimam Græci magnam famem dicunt, adsueti magnis, & amplis rebus præponere BV, à magnitudine scilicet bouis. hinc est, quod grandes pueros bupædas appellant; & mariscam ficum, busycon.

Bulla aurea insigne erat puerorum prætextatorum, quæ dependebat eis à pectore, vt significaretur eam ætatem alterius regendam consilio. dicta autem est à Græco sermone βουλὴ, quod consilium dicitur Latine. vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.

Burranica potio appellatur lacte commixtum sapa. a rufo colore, quem burrum vocant.

Burranicum, genus vasis.

Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum. vnde rustici burram appellant buculam, quæ rostrum habet rufum. pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Bustum proprie dicitur locus, in quo mortuus est combu-

7 ſtus, & ſepultus. diciturque buſtum quaſi bene vſtum. vbi vero combuſtus quis tantum modo, alibi verò eſt ſepultus, is locus ab vrendo vſtrina vocatur. ſed modo buſtum, eo, quod ſepelitur, ſepulchra vocamus.

5 Buteo genus auis, quæ ex eo ſe alit, quod accipitri eripuerit: vaſtitatiſque eſt cauſa his locis; quæ intrauerit, vt bubo: à quo etiam appellatur buteo.

Butubata, Næuius pro nugatoriis poſuit, hoc eſt nullius dignationis.

CACVLA seruus militis. Plautus: Video caculam militarem. dicitur autem à Græco κᾶλον, quod fustibus clauisque ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sint.

Caculatum, seruitium.

Cadmea terra, quæ in æs coniicitur, vt fiat orichalcum.

Caduca auspicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga è manu.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato: Caduceatori inquit, nemo homo nocet.

Cæcultant, cæcis proximi sunt oculorum acie obtusa. Plautus: Num nam mihi oculi cæcultant? est ne hic noster Hermio?

Cæcultare est cæcos imitari.

Cæculus condidit Prænèste. Vnde putant Cæcilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alij appellatos eos dicunt â Cæcade Troiano Aeneæ comite.

Cæcum vallum dicitur, in quo præacuti pali terræ adfixi, herbis vel frondibus occuluntur.

* καίνειν.

Cædem putant ex Græco dici, quod apud illos κτείνειν *significat interficere.

* Cedere à cadendo.

Cædere à cædendo * dictum.

Cæditiæ tabernæ in via Appia à Domini nomine sunt vocatæ.

Cælassis, cælaueris.

Cælestia auguria vocant, cum fulminat, aut tonat.

Cælibem dictum existimant, quod dignam cælo vitam agat.

Cælla, quod ea cælentur, quæ volumus esse occulta.

Cœna apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium. Vesperna, quam nunc cænam appellamus.

Cænacula dicuntur, ad quæ scalis ascenditur.

Cærimoniam causam alij ab oppido Cære dictam existimant; alij à caritate dictam iudicant.

Cæsar, quod est cognomen Iuliorum, à cæsarie dictus est, quia scilicet cum cæsarie natus est.

Cæsariati, comati.

Cæsones appellantur ex vtero matris exsecti.

Cęstus vocantur & ij, quibus pugiles dimicant, & genus

quoddam muliebris ornatus.

Calasis tunicæ genus quod Græci χαλάσιριν dicunt. Alij dicunt nodum esse tunicæ muliebris, quo connexa circa ceruicem tunica submittitur.

Calathos Græci, nos dicimus quasillos.

Calatores dicebantur serui, ἀπὸ τοῦ καλεῖν, quod est vocare; quia semper vocari possent ob necessitatem seruitutis.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes vtebantur, & quibus ob virtutem milites donabantur.

Calces ampullæ plumbeæ.

Calicata ædificia calce polita. Calicatis calce politis.

Calim antiqui dicebant pro clam; vt nis pro nobis; sam pro suam; im pro eum.

Caliptra genus vestimenti, quo capita operiebant.

Calix, quod in eo calidum bibitur: vel à Græco κύλιξ.

Calones. calcei ex ligno facti. Calones militum serui, dicti, quia ligneas clauas gerebant, quæ Græci κᾶλα vocant. Is quoque qui huiusmodi telo vtitur, clauator appellatur.

Calpar vinum nouum, quod ex dolio demitur sacrificij causa ante, quam gustetur. Ioui enim prius sua vina libabant, quæ appellabant festa vinalia. Calpar genus vasis fictilis.

Calpurnij à Calpo Numæ regis filio sunt oriundi.

Camara, & camuri boues à curuatione, & Græco καμπὴ dicuntur.

Camelis virginibus supplicare nupturæ solitæ erant.

Camenæ musæ à carminibus sunt dictæ: vel quod canunt antiquorũ laudes: vel quod sint castæ mentis præsides.

Camillus propriè appellatur puer ingenuus.

Cana dicunt Græci, nos canistra, & per deminutionem canistella.

Canalicolæ forenses, homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutionem cancelli. ex quo genere sunt calces, qui per deminutionem appellantur calculi.

Candelabrum dictum, quod in eo candelæ figantur.

Canentas capitis ornamenta.

Canephora* mulier appellatur, quæ fert canũ; id est qua-

Camara dicunt vt Verrius. Flaccus affirmat non Camera per e. Sed Lucretius Cameraque Caminus. Ex tractibus dicendo, etiam Caminerã dici posse ostendit Charisius libr. Gram. pag. 55.

* *Canifera.*

lum quod eſt ciſtæ genus.

Canicæ furfures de farre, à cibo canum vocatæ.

Canitudinem pro canitie. Plautus: Stultus eſt aduerſus ætatem, & capitis canitudinem.

Camēſem. Canenſem * curſorem Titinius pro piſtore dixit.

Canta pro cantata ponebant.

Cantherius hoc diſtat ab equo, quod maialis à verre, capus à gallo, veruex ab ariete. eſt enim cãtherius equus, cui teſticuli amputantur.

Canturnus nomen loci.

caperatũ rugoſũ, à cornuũ caprinorũ ſimilitudine dicitur

Capidulum genus veſtimenti, quo caput tegebatur.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonſum ſuſpendebant.

Capis poculi genus dictum à capiendo.

Capita deorum appellabantur faſciculi facti de verbenis.

Capitale. Capital * facinus, quod capitis pœna luitur. Capital, linteum quoddam, quo in ſacrificiis vtebantur.

Capite. Capitalis lucus, vbi ſiquid violatum eſt, caput * violatoris expiatur.

Capitarium æs, quod capi poteſt.

Campas. Cappas * marinos equos Græci à flexione poſteriorum partium appellant.

Capræ dictæ, quod omne virgultum carpant, ſiue à crepitu crurum. Vnde & crepas eas priſci dixerunt.

Capreoli vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt appellati.

Caprilia appellatur ager, qui vulgo ad Capræ paludes dici ſolet.

Capronæ equorum iubæ in frontem deuexæ, dictæ quaſi à capite pronæ.

Caprunculum vas fictile.

χύμψας.) Capſæ à Græco appellantur. Has illi χάμπ]ρας * dicunt.

Capſit, prehenderit.

Captus locus dicitur ad ſacrificandũ legitimè cõſtitutus.

Capuam in Campania quidam à Capy appellatam ferunt, quem à pede introrſus curuato nominatum antiqui, noſtri Falconem vocant: alij à planicie regionis.

Capulum & manubrium gladij vocatur, & id, quo mortui efferuntur. vtrumque à capiendo dictum. ſane à capulo

fit capularis.

Caput ex Græco dictum, quod illi interdum κάρα dicunt. *Obiicičtes.

Carinantes, probra obiectantes. * à carina dicti, quæ est infima pars nauis: sic illi fortis infimæ. "Caprissam.

Carissam" apud Lucilium vafram * significat. * Vafrum.

Carnificis loco habebatur is, qui se vulnerasset, vt moreretur.

Casa à cauatione dicta.

Casaria, quæ custodit casam.

Cascum, antiquum.

Caseus à coeundo dictus. *Varro v. de lingua Latina dicit dictum lacte coacto.*

Casinam fabulam Plautus inscripsit ab ancillæ nomine Casina, quam amari à sene introduxit.

Casnar, senex Oscorum lingua.

Cassabundus crebro cadens.

Cassia via à Cassio strata.

Cassiculum, reticulũ, à cassibus per deminutionẽ dictum.

Cassilam antiqui pro casside ponebant.

Casta mola genus sacrificij, quod Vestales virgines faciebãt.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostium castra pugnando introisset. cui insigne erat ex auro vallum.

Casus dicimus non modo ea, quæ fortuito hominibus accidũt, sed etiam vocabulorum formas: quia in aliam, atque aliam cadunt effigiem.

Catachresin tropum nos abusionem dicimus, cum alienis abutimur perinde, ac propriis, cum propria deficiunt.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iouis concubinus.

Catampo genus est lusus.

Catax, claudus.

Catifons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit; dictus, quod in agro cuiusdam fuerit Cati.

Catilatio graue obproprium hominibus generosis obiiciebatur, si qui prouincias amicas populi Romani expoliassent.

Catilones * appellabant antiqui gulosos. *Catiliones.*

Catones " appellantur portus in mari interiores arte & manu facti. " *Cothones.*

Catularia porta Romæ dicta est, quia non longe ab ea ad

placandũ caniculæ sidus frugibus inimicum rufæ canes immolabantur, vt fruges flauescentes ad maturitatem perducerentur.

Catulinam carnẽ esitauisse, hoc est comedisse Romanos Plautus in Saturione refert.

Catulus genus quoddam vinculi, qui interdum canis appellatur.

* Caudeta. Caudecæ *cistellæ ex iunco, à similitudine equinæ caudæ factæ.

Caudicariæ naues ex tabulis crassioribus factæ.

* Caue. Cauiares hostiæ dicebantur, quod cauiæ, *id est pars hostiæ cauda tenus diceretur, & ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto quoque anno.

Cauillatio est iocosa calumniatio.

Cauillum, cauillatio, id est irrisio.

Cauitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Caulæ à cauo dictæ. antiquitus enim ante vsum tectorum oues in antris claudebantur.

* Ex) Cauum à Chao dictum, & * eius inanitate.

Celeres antiqui dixerũt, quos nunc equites dicimus, à Celere interfectore Remi, qui initio à Romulo iis præpositus fuit, qui primitus electi fuerunt ex singulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

* Celibari. Celibari * hasta caput nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris stetisset abiecti, occisíque vt quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit. vel quia matronæ Iunonis Curitis in tutela sint, quæ ita appellabatur à ferenda hasta, quæ lingua Sabinorum curis dicitur. vel quod fortes viros genituras ominetur. vel quod nuptiali iure imperio viri subiicitur nubens: quia hasta summa armorum, & imperii est. quam ob causam viri fortes ea donantur, & captiui sub eadem veneũt, quos Græci δορυαλώτους καὶ δορυκλήτους vocant.

Celsus ex Græco κέλης eques dictus.

* Cenina. " Cenite. Cenina*vrbs, quæ fuit vicina Romæ, à Cenite" conditore appellata.

Censere nunc significat putare; nunc suadere; nunc decernere.

Censio æstimatio. vnde censores. Censio hastaria dicebatur,

tur, cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur, quod hastas daret. Censionem facere dibatur censor,cum multam equiti inrogabat.

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti æstimare solitus sit, quantum illi censuerint.

Censui censendo agri propriè appellantur, qui & emi, & venire * iure ciuili possunt. *Vendi.*

Centaurion medicamētum à Chirone centauro inuentū.

Centenariæ cænæ dicebantur, in quas lege Licinia non plus centussibus,præter terra nata impendebatur:id est, centum assibus (qui erant breues nummi ex aere.)

Centenas pondo dicebant antiqui referentes ad libras.

Centumuiralia iudicia à centum viris sunt dicta. Nā,cum essent Romæ triginta & quinque tribus (quæ & curiæ dictæ sunt,) terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum,qui centumuiri appellati sunt:& licet quinque amplius,quam centum fuerint,tamen quo facilius nominarentur, centumuiri sunt dicti. Centumuiralia iudicia,quæ centumuiri iudicabant.

Centuria in agris significat ducenta iugera; in re militari centum homines.

Centuriata comitia,(item curiata)dicebantur;quia populus Romanus per (centenas turmas * diuisus erat. * *centurias.*

Centuriatus ager in ducenta " iugera definitus. quia Romulus centenis ciuibus ducenta * iugera tribuit. " *ducena.* * *ducena.*

Centurionus antea,qui nunc Centurio;& curionus,& decurionus dicebantur.

Cercolopis * genus simiæ; quæ vltimam partem caudæ villosam habet. * *Cercalopex.)*

Cercopa Græci appellant lucrari vndique cupientem. quasi κέρδωνα, quem nos quoque lucrionem vocamus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus; quia candelis pauperes,locupletes cereis vtebantur.

Cermalus locus in vrbe sic nominatus.

Cernuus calciamenti genus.

Cerritus furiosus.

Cerrones * leues & inepti à cratibus dicti; quod Siculi aduersus Athenienses cratibus pro scutis* sunt vsi,quas Græci γέρρας appellant. * *Congerrones.)* * *Pro stratis.*

Ceruaria ouis, quæ pro cerua immolabatur.

Ceruus, quod κέρατα, id est cornua gerat, dictus.

Cespes est terra in modum lateris cæsa, cum herba, siue frutex recisus & truncatus est.

* Cestillus.

Cesticillus * appellatur circulus, quem superponit capiti, qui aliquid est laturus in capite.

CHALCIDICVM genus ædificij, ab vrbe Chalcidica dictum.

Chaos appellat Hesiodus confusam quandam ab initio vnitatem hiantem, patentémque in profundum, ex eo & χαίνειν Græci, & nos hiare dicimus. Vnde Ianus detracta aspiratione nominatur ideo, quod fuerit omnium primus, cui primo supplicabant velut parenti, & à quo rerum omnium factum putabant initium.

Chilo dicitur cognomento à magnitudine laborum. Cilo sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra, sinistráque velut recisa videtur.

Choenica, mensuræ genus.

Choragium, instrumentum scenarum.

* κίβος.

CIBVS appellatur ex Græco, quod illi peram, in qua cibum recondunt, κιβώτιον * appellant.

Cicatricare, cicatricem inducere.

Ciccum membrana tenuis malorum punicorum.

Cicindela genus muscarum, quod noctu lucet, videlicet à candore. Vnde etiam candelabra putantur appellata.

* Cucuma.

Cicuma * auis noctua.

Ciere, nominare.

Ciliũ est follicul⁹, quo oculus tegitur. vnde fit superciliũ.

Cillibæ, mensæ rotundæ.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cimmerij dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt. quales fuerunt inter Baias, & Cumas in ea regione, in qua conuallis satis eminenti iugo circũdata est; quæ neque matutino, neque vespertino tempore sole contegitur.

Cincia, locus Romæ, vbi Cinciorum monumentum fuit.

Cincta flaminica veste velata.

Cingulo noua nupta præcingebatur, quod vir in lecto soluebat, factum ex lana ouis: vt sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus,

vinctúsque esset. Hunc Herculaneo nodo vinctum vir soluit ominis gratia: vt sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, vt fuit Hercules, qui LXX liberos reliquit.

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, vbi cingi solet, satis sunt tenues.

Cinxiæ Iunonis nomen sanctum habebatur in nuptijs, quod initio coniugij solutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta.

Circanea * dicitur auis, quæ volans circuitum facit. * Circenda.

Circites, circuli ex aere facti.

Circumluuium ius prædiorum.

Cispius mons in vrbe Esquilinæ regionis de nomine cuiusdam hominis * dictus. * Cispij Anagnini.

Cisterna dicta est, quod cis inest infra terram.

Citeria appellabatur effigies quædam arguta, & loquax, ridiculi gratia, quæ im pompa vehi solita sit. Cato in M. Cæcilium * Quid ego cum illo disertem amplius, quem ego deniq; credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturum? * Cælitum.

Citimus, extremus. Vls enim facit vltra, vltimus: cis, citra, citimus.

Citior comparatiuum à cito. Plautus: Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam reor.

Citrosa vestis appellata est à similitudine citri.

Ciuicam coronam ciuis salutis suæ causa seruatus in prælio dabat, quæ erat ilignea frondem habens perennem. * Calcendix.

CLACENDIX, * genus conchæ.

Clam à clauibus dictum, quod his, quæ cælare volumus, claudimus.

Claritudinem claritatem.

Classes clypeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis testamentis adhibebantur.

Classis procincta, exercitus instructus.

Claua teli genus, qua Hercules vtebatur.

Clauata dicuntur aut vestimenta clauis intertexta, * aut calciamenta clauis confixa. * Intexta.

Claudere & clauis ex Græco descendit. cuius rei tutelam penes Portumnum esse putabant, qui clauim * manu te- * Clauum.

** Portuum.* nere fingebatur, & Deus putabatur esse portarum. *

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher instituit, vt ludis post scenam collectus * lapidum ita fieret, vt veri tonitrus similitudinem imitaretur. nam antea leues admodum, & parui sonitus fiebant, cum claui & lapides in labrum æneum coniicerentur. ** Coniectus.*

Clauim consuetudo erat mulieribus donare ob significandam partus facilitatem.

Clausula, quam Græci κολοφῶνα * vocant, à breui conclusione est appellata. ** περίοδοι.*

Clauus annalis appellabatur, qui figebatur in parietibus sacrarum ædium per annos singulos, vt per eos numerus colligeretur annorum.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

clingere cingere à Græco κλείειν * dici manifestum est. ** κιγκλίζειν.*

clitellæ dicuntur non tantum eae, quibus sarcinæ conligatæ mulis portantur, sed etiam locus Romæ propter similitudinem. & in via Flaminia loca quædam deuexa subinde & accliua. est etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

cliuia auspicia dicebant, quæ aliquid fieri prohibebant. omnia enim difficilia cliuia vocabant. vnde & cliui loca ardua.

cloacæ à conluendo dictæ.

Cloacale flumẽ dixit Cato pro cloacarum omnium conluuie.

cloacare, inquinare. vnde & cloacæ dictæ.

cloelia familia a Cloelio * Aeneæ comite est appellata. ** cleantho.*

cloeliæ fossæ à cloelio duce Albanorum dictæ.

clucidatum dulce, & suaue dicebatur.

clumæ folliculi ordei.

clunaculum cultrum sanguinarium dictum; vel quia clunes hostiarum diuidit; vel quia ad clunes dependet.

clunas simias à clunibus tritis dictas existimant.

clunes masculine. Plautus: Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero.

clutum Græci κλυτὸν dicunt. Vnde accepta præpositione fit iuclutus. IN enim sæpe augendi causa adiicimus, vt inuocauit, inclamauit.

clypeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bouis

appellarunt, in quo fœdus Gabiorum * cum Romanis fuerat descriptum. * Sabinorũ. * Cnaonas.

CNASONAS,* acus, quibus mulieres scalpunt caput.

cnephosum antiqui dicebant tenebricosum. Græci enim κνέφας appellant obscurum.

COCETVM * genus edulij ex melle & papauere factũ. * Coccetum.

Coclacæ* dicuntur lapides ex flumine rotundi ad coclearum similitudinem. * conchalacæ.

Coctiones dicti videntur à cunctatione, quod in emendis, vendendisque mercibus tarde perueniant ad iusti pretij finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per V literam scribebatur.

coctum à cogendo dicitur, quia coquendo coartetur,* vt ad vtilitatem vescendi perducatur. * cogendo coercetur.

cocula vasa ænea coctionibus apta. Alij cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.

codeta ager, in quo frutices existunt in modum codarum equinarum. codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur ad caudarum equinarum similitudinem.

cœlius mons dictus est à cœle * quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium aduersus Sabinos præbuit; eo qnod in eo domicilium habuit. * cœlio Vibenno.

Cœpiam futurum tempus ab eo, quod est cœpi. Cato: cœpiam seditiosa verba loqui. Inuenitur quoque apud maiores & infinitiui modi cœpere.

cogitatim aduerbialiter, pro cogitate.

cogitatio dicta velut coagitatio, id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilij explicandi.

cognitor est qui litem alterius suscipit coram eo, cui datus est. procurator autem absentis nomine auctor * fit,

cognitu facilia eadem ratione dicũtur, qua dictu facilia, & perspectu, & factu facilia.

cognomines dicuntur, qui eiusdem sunt nominis.

cohum lorum, quo temo butis cum iugo conligatur, à cohibendo dictum. copum poetæ cælum dixerunt à chaos: ex quo putabant cælum esse formatum.

Coinquire, deputare.

collus * quoque masculine dixerunt. est enim genus tormenti è corio. * culeus.

colluuiaris porcus dicitur, qui cibo permixto, &colluuiaris nutritur.

colophon dixerunt, cum aliquid finitum significaretur.

* Colete. Charete)

colossus à caleto * artifice à quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta pedes centum & quinque.

columnæ dictæ, quod culmina sustineant.

colurna hastilia ex corno arbore facta.

comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt. Comedo comedonis, qui, vt supra, bona sua consumit.

comissatio à vicis, quos Græci κώμας dicũt, appellatur. in his enim habitabant prius, quam oppida conderentur. quibus in locis alij alios conuictus causa inuitabant.

* Insimul.

comitiales dies appellabãt, cum in comitio conueniebãt. qui locus à coeundo, id est simul* veniendo dictus est.

* Commotacula.

commentacula* virgæ, quas flamines portant pergentes ad sacrificium, vt à se homines amoueant.

* Sacris.

commentaculum genus virgulæ, qua in sacrificiis * vtebantur.

committere proprie est insimul mittere. Nunc, eo vtimur & pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

commugento, conuocanto.

comœdias constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuuenes cantare soliti essent conuenientes.

comœdice figuratum à comœdio. Plautus: Euge heus adstitisti & dulce, & comœdice.

comparsit Terentius pro compescuit posuit

compascuus ager, relictus ad pascendum communiter vicinis.

comperce pro compesce dixerunt antiqui.

compernes nominãtur homines genibus plus iusto coniunctis.

compescere est velut in eodem pascuo continere.

compescere lucum, est lucum suis finibus cohibere.

compilare est cogere, & in vnum condere.

compitalia festa, quæ in compitis peragebant.

compluriens à compluribus significat sæpe. Cato: Contumelias mihi dixisti compluriens.

compræ des eiusdem rei populo sponsores.

comptus, id est ornatus, à Græco descendit, apud quos

κοσμεῖν dicitur comere .& κόσμως, quod * apud nos comis.& comæ dicuntur capilli cum aliqua cura cōpositi. *qui *conagulatum

Conauditum,coauditum, ficut conanguftatum * dicitur.

Conceptiuæ feriæ fefta dicebantur, quæ incertis diebus feruabantur quotannis,vt fementinæ,* compitaliciæ. * fementiua

Conciliabulum dicitur locus,vbi in concilium cōuenitur.

Conciliatrix dicitur,quæ viris conciliat vxores, & vxoribus viros.

Concilium dicitur a populi confenfu.fiue concilium dicitur a concalando. id eft vocando.* *conuocando

Concinnare eft apte componere .Concinare * enim conuenire eft. *Conciere)

Concio conuentus dicta,quafi cōuocatio.Concio fignificat conuētum, non tamen alium, quam eum,qui a magiftratu, vel a facerdote publico per præconem cōuocatur. Concionem antiqui mafculino genere pofuere.

Concipilauifti dictū a Nęuio pro corripuifti,& inuolafti.

Conclauatæ dicebantur,quæ fub eadem erant claue.

Conclauia dicuntur loca, quæ vna claue* clauduntur.

Condere,componere.Condere proprie eft in vnum, & in interiorem locum dare ad cuftodiam faciliorem.quod verbum nunc fignificat confcribere :nunc facere : nunc componere,& inftruere. * claui

Condicere eft dicendo denuntiare.

Condictio in diem certū eius rei,quæ agitur.denūtiatio

Condictum eft,quod in communi eft dictum.

Condulus*anulus. Condalium fimiliter anuli genus. * Condalus

Confecerunt, vna fecerunt.

Confeta fus dicebatur, quæ cum omni fetu adhibebatur ad facrificium. *cofligunt

Conflages loca dicūtur,in quæ vndique confluunt*venti. *quia non fe re fegregantur,

Confœdufti,fœdere coniuncti.

Confugelam antiqui confugium dicebant.

Congruere dictum eft a gruibus, (quæ nō fe fegregrant,* fiue cum volant, fiue cum pafcuntur. Conftus, vel comitus vel comptum, vel conftum.

Coniector interpres fomniorum.

Conitum" genus libaminis, quod farina confperfa faciebant. Conitum * Afranius pro ornatu & excultu" pofuit. *Comptum "cultu

Coniuola,occulta.* *ofcula

Conlatia oppidum fuit prope Romam, eo quod ibi opes aliarum ciuitatum fuerint conlatæ. a qua porta Romæ Conlatina dicta est.

Conlatiuum sacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Conlatiuum ventrem magnum, turgidum dixit Plautus, quia in eum omnia edulia congeruntur.

Conlucare dicebant, cum profanæ siluæ rami deciderentur officientes lumini.

Conquirere, coercere,

Conregione, e regione.

Conruspari, conquirere. Plautus: Conruspare tua consilia in pectore.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus adscribebantur, vt numerus Senatorum expleretur.

Consentia sacra, quæ ex multorum consensu sunt statuta.

Considerare a contemplatione siderũ videtur appellari.

Consilium vel a consulendo dicitur, vel quod in vnam sententiam plurium mentes consiliãt. * & conueniãt. sed a silentio credibilius dictum putatur, quo maxime inuenitur.

*confideant)

Consiluere Ennius pro conticuere posuit.

Consiptum apud Ennium pro cõseptum reperitur. *Consiptum clauis præfixum.

*inuenitur.

Consponsor, coniurator.

Consponsos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Consternatio, quæ est concitatio quædam subita ex aliquo metu, à sternutamento * deducta est, quod eo * toto concutimur corpore.

*sternata mente

*eo quod

Constitutus hominum a consistentium multitudine appellatur.

Consualia ludi dicebantur, quos in honorem Consi faciebant, quem deum consilij putabant.

Consuetionem Plautus pro consuetudine dixit.

Consulas antiqui ponebant, non tantum pro consilium petas, & perconteris, sed etiam pro iudices, & statuas.

Contagionem esse dicendum, non contagium.

Contemplari dictum est a templo, id est loco, qui ab omni parte aspici, vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui templum nominabant.

Conteſtari eſt, cum vterque reus dicit, Teſtes eſtote. Conteſtari litem dicuntur duo, aut plures aduerſarij, quod ordinato iudicio vtraque pars dicere ſolet, Teſtes eſtote

Cõtignum fruſtum carnis cum ſeptem coſtis demptum.

Contrarium aes, graue aes.

Contubernales dicuntur a tabernis, quæ fiebant ex tabulis. vnde & tabernacula dicta ſunt, licet (ex tentoriis, & * ex pellibus fiant. *tentoria)

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Contuoli * oculi ſunt in anguſtum coacti conniuentibus palpebris. *Conculi

Conuallis eſt planities ex omni parte comprehenſa montibus, collibuſue. Vallis duobus lateribus incluſa planities. Vallis deminutiuum vallicula facit.

Conuentæ * condicio dicebatur, cum primus ſermo de nuptiis, & earum conditione habebatur. *Conuenta vel conuentio

Conuentus quatuor modis intelligitur. Vno, cum quemlibet hominem ab aliquo conuentum eſſe dicimus, Altero, cum ſignificatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in vnum locum, Tertio, cũ a magiſtratibus iudicii cauſa populus congregratur, Quarto, cum aliquem in locum frequentia hominum ſupplicationis, aut gratulationis cauſa colligitur.

Conuexum eſt ex omni parte declinatũ, qualis eſt natura cæli, quod ex omni parte ad terrã verſus declinatum eſt

Conuitium a vicis, in quibus prius * habitatum eſt, videtur dictum, vel immutata littera quaſi conuocium. *primum

Conuoti, iiſdem votis obligati.

Copona taberna a copiis * dicta. *cupis)

Coquitare pro coctitare. id eſt frequenter coquere, Plautus poſuit.

Coquum & piſtorem apud antiquos eundem fuiſſe accepimus. Næuius, Coquus, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. ſignificat per Cererem panem, per Neptum piſces, per Venerem holera.

Corbitæ dicuntur naues onerariæ: quod in malo earum ſummo pro ſigno corbes ſolerent ſuſpendi.

Corculum a corde dicebant antiqui ſolertẽ, & acutum. * Plautus in Aſina. Ego ſum liber Meum corculum melliculum verculum. *cautum

Corda frumenta, quæ sero maturescunt, vt fenũ cordum.

Corgo apud antiquos pro aduerbio, quod est profecto, ponebatur.

Corinthienses ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti qui antea Corinthij sunt dicti. quam consuetudinem seruamus etiam, cum Romanenses, & Hispanienses, & Sicilenses negotiatores dicimus, qui in alienis ciuitatibus negotiantur.

Corius apud antiquos masculino genere dicebatur. Plautus: Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est. Pari modo diuerso genere dicebant, hæc ludus, * hæc metus, hæc amnis, hic frons.*

*locus

*fons

Cornifcarum diuarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in Iunonis tutela esse putabantur.

Cornua Liberi patris simulachro addiiciũtur, quẽ inuento rẽ vini dicũt: eo quod homines nimio vino truces fiũt.*

*fiunt, vt beluæ

Corolla diminutiuum est a corona. corollam noua nupta de floribus, verbenis, herbisque a se lectis sub amiculo ferebat.

Corona, cum videatur a choro dici, caret tamen aspiratione. siue coronæ dicuntur, quod cohonorent eos, quibus imponuntur.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit. nos corpulentum dicimus, corporis obesi hominem.

Cossi ab antiquis dicebantur natura rugosi corporis homines, a similitudine vermium ligno editorum, qui cossi appellantur.

Cotiliæ* lacus appellatur, quod in eo est insula Cotilia nominata a Græcis.

*Cutiliæ

Coturnium vas, quo in sacrificiis vinum fundebatur.

Coturnix appellatur a sono vocis,

Cracentes graciles. Ennius Succincti gladiis media regione cracentes.

Craticulum a Græco κρατευτῶ" deducitur.

" κρατευταὶ ἢ κρατευτῶμαι

Crebrisuro apud Ennium significat vallum crebris suris, id est palis, munitum.

Creduas, credas Plautus: Ipsus nec amat, nec tu creduas.

Creperum, dubium. vnde increpitare dicimus, quia male dicta fere incerta, & dubia sunt.

Crepidines, saxa prominentia,

Crepitulum*ornamentum capitis.id enim in capitis motu crepitum facit. * Crepiculũ

Crepos Romani lupercos dicebant a crepitu pellicularum,quem faciunt verberantes.Mos enim erat Romanis in lupercalibus nudos discurrere,& pellibus obuias quasque feminas ferire.

Creterre vocabulum trahitur a cratere, quod vas est vini.

Creui modo significat hereditatem adij: modo maior ætate, vel centu sum : modo iudicaui: modo diuisi. quæ omnia a duobus verbis cresco , & cerno veniunt: cuius vnius origo ex Græco trahitur, quod illi κραίνειν dicunt perficere.

Crines a discretione dicti,quam Græci κρίσιν * appellant. *διάκρισιν nam iidem eos κεινίδας vocant.

Crocatio,coruorum vocis appellatio.

Crocotilum valde exile.Plautus: Extortis talis cum crocotilis crusculis.

Crocotinum,genus operis pistorij.

Crucium,quod cruciat.Vnde Luciliusvinum insuaue crucium dixit.

Crumina sacculli genus.Plautus : Dij bene vortant.tene, crumina minuerint triginta minæ.

Crusculum deminutiuum a crure.

Crustariæ tabernæ a vasis potoriis crustatis dictæ.

Crustumina*tribus a Tuscorum vrbe Crustumena"dicta. *Crustumerina

C v b a m* Sabini vocant eam , quam militares lecticam, vnde videtur deriuatum esse cubiculum. " Crustumeria

Cubans auspicatur,qui in lecto quærit augurium. * Cumbam

Culcita,quod tomento inculcatur,appellata·

Culigna vas potorium. Cato, Culignam,inquit, in foeno Græco ponito , vt bene oleat. Culigna vas vinarium a Græco dicta, quam illi dicunt κύλικα.

Culina vocatur locus,in quo epulæ in funere cõburuntur.

Culiola cortices nucum viridum, dicta à similitudine culeorum,quibus vinum siue oleum continetur.

Culticula*fusticulus quidem ligneus in sacris dicebatur. *Culcitula

Cumalter significat cum altero; * dictum ab antiquis ita *aliter) breuitatis causa, vt sodes pro si audes,scilicet pro scias licet,sis pro si vis.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddã, quod opertum

in nuptiis ferebant, in quo erāt nubentis vtensilia, quod & camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum κάμιλλον appellabant.

Cumerum vas nuptiale à similitudine cumerarum, quæ fiunt palmeæ vel sparteæ ad vsum popularem, sic appellatum.

est — Cum imperio esse* dicebatur apud antiquos, cui nominatim à populo dabatur imperium.

Cum populo agere, hoc est populum ad concilium, aut comitia vocare.

est — Cum potestate esse* dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio præficiebatur.

Cuncti significat quidem omnes, sed coniuncti & cōgregati; at vero omnes etiam si diuersis locis sint.

Cuniculum, id est foramen sub terra occultum, aut ab animali, quod simile est lepori, appellatur, quod subterfossa terra latere est solitum; aut à cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Cunire est stercus facere. vnde & inquinare.

sciphos. — Cupes, & cupedia antiqui lautiores cibos * nominabant. inde macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem à cupiditate sunt dicta. vel, sicut Varro vult, quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur; sicut ex mortuo nihil iam est sperandum. quam ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur.

coreda. — Cura dicta est, quasi cor edat; * vel quia cor vrat.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur. siue illi, qui rei frumentariæ, agrisue diuidundis præpositi sunt.

digeritur. — Curia, locus est, vbi publicas curas gerebāt. Calabra curia dicebatur, vbi tantum ratio sacrorū gerebatur. Curiæ etiam nominātur, in quibus vniuscuiusq; partis populi Romani quid geritur. * quales sunt eæ, in quas Romulus populū distribuit numero triginta. (quibus postea additæ sunt quinque:) vt in sua quisque curia sacra publica faceret, feriasque obseruaret. hisque curiis singulis nomina Curiarum virginum imposita esse dicun-

tur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curiales eiusdem curiæ, vt tribules, & municipes. Curiales flamines curiarum sacerdotes. Curiales mensæ, in quibus immolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata.

Curiata comitia à curiis appellata.

Curij" fana à Curiô* dicta. quia eo loco domũ habuerat. "Curiati. * Curiatio.

Curionem agnum Plautus pro macro dixit, quasi cura macruisset.

Curionia sacra, quæ in curiis fiebant.

Curioniũ aes dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.

Curis est Sabine hasta. Vnde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, est dictus; & Romani à Quirino Quirites dicuntur. Quidam eum dictum putant à Curibus, quæ fuit vrbs opulentissima Sabinorum.

Curitim Iunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curriculo pro cursim ponebant. Plautus: Licet, inquit, vos abire curriculo.

Curriculus deminutiuum est à curru.

Curtij locus appellatur à Curtio, qui eo loco in profundissimũ se ob salutem populi Romani proiecit hiatum.

Curules equi quadrigales. Curules magistratus appellati sunt, quia curru vehebantur.

Cussilirem pro ignauo dicebant antiqui.

Custodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

Custoditio est opera ad custodiendum quid sumpta.

Cutis Græcam habet originem. hanc enim illi κύτος dicunt.

C Y B E L E * mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Græci κύβιβον * dicunt. Cybele verò eadem dicta à loco, qui est in Phrygia. *Cybebe) *βέβηλον κυβίβαν)

Cybium dictum, quia eius medium æque patet in omnes partes, quod genus à geometris κύβον dicitur. Vnde etiam tesselæ quadratæ κύβοι. Hinc & κύβοι genus piscis, quia piscantes id genus piscium velut aleam ludant. κύβικος.)

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnem rem sermo sine

manibus cōficiat, quibus partibus corporis, qui carent, κυλλοὶ vocantur: ideóque quadratum eum fingunt. Alij volunt sic appellatum, quod in Cyllenia via sit nutritus. Alij quod in monte Arcadiæ Cyllene. Alij quod à Cyllene sit nympha educatus.

Cymbam Græci appellant κύμβην.

Cymbium poculi genus à similitudine nauis, quæ dicitur cymba, appellatum.

Cynthius Apollo à Cyntho Deli monte vocatus.

Cyparissæ appellantur acies quædam igneæ, quæ noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.

Cyparissiæ dicuntur ignes prodigiosi a similitudine cypressorum.

Cypria Venus, quod ei primum in Cypro insula templum sit constitutum. vel quia parientibus præsideat, quod Græcè κύειν parere sit.

Cyprio boui merēdam, Ennius sotadico versu cum dixit, significat id, quod solet fieri in insula Cypro, in qua boues humano stercore pascuntur. Idem cum dicit, Propter stagna, vbi lanigerum genus piscibus pascitur; esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oues consectatæ edunt.

Cytherea, Venus ab vrbe Cythera, in quàm primum deuecta esse dicitur concha, cum in mari esset concepta.

Dacrimas pro lacrymas Liuius sæpè posuit, nimirum, quod Græci appellant δάκρυα. Item dautia, quæ lautia dicimus, & dantur legatis hospitij gratia.

Dædalam à varietate rerum, artificiorúmque dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Mineruam, apud Vergilium Circen, facile est intelligere: cum Græcè δαιδάλλειν significet variare.

Dagnades sunt auium genus, quas Ægyptij inter potandum cum coronis deuincire soliti sunt, quæ vellicando, morsicandoque & canturiendo * assiduè non patiuntur dormire potantes, *cãtitando.

Daliuum supinum ait esse Aurelius, Æljus stultum. Oscorum quoque lingua significat insanum. Santra verò dici putat ipsum, quem Græci δείλαιον, id est propter cuius fatuitatem quis misereri debeat.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem Bonæ deæ, dictum à contrarietate, quod minimè esset δημόσιον, id est publicum. dea quoque ipsa δαμία, & sacerdos eius δαμίας * appellabatur. * damiatrix.

Danistæ, fœneratores.

Danunt, dant.

Daps apud antiquos dicebatur res diuina, quæ fiebat aut hiberna semente, aut verna. quod vocabulum ex Græco deducitur, apud quos id genus epularum δαὶς dicitur. Itaque & daptice se acceptos antiqui dicebãt, significantes magnificè. & dapticum negotium amplum, ac magnificum.

Dasi, dari.

Daunia Appulia appellatur à Dauno Illyricæ gentis claro viro, qui eam propter domesticam seditionem excedens patria, occupauit.

Deactio, peractio.

Deblacterare est stultè loqui. Nam Græci βλάκας stultos appellant.

Decalicatum calce litum.

Decermina dicuntur, quæ decerpuntur purgandi causa.

Decima quæque veteres diis suis offerebant.

Decotes togæ detritæ.

Decrepitus est desperatus crepera iam vita: vt crepusculũ

extremum diei tempus. Siue decrepitus dictus, quia propter senectutem nec mouere se, nec vllum facere potest crepitum.

Deccultarunt, valde occultarunt.

Decumana oua dicuntur, & decumani fluctus, quia sunt magna. nam & ouum decimum maius nascitur, & fluctus decimus fieri maximus dicitur.

Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu solis ad occasum. Alter ex transuerso currens appellatur cardo.

Decures, decuriones.

Decuriones appellantur, qui denis equitibus præsunt.

Dedita intelligitur valde data.

*Deformicatum.

Defomitatum * à fomitibus succisum, quibus confoueri erat solitum.

Defrensam detritam, atque detonsam.

Defrui dicebant antiqui, vt deamare, deperire: significantes omnem fructum percipere.

*Degerere.

Degere * antiqui posuerunt pro expectare.

*Degumare.

Degunere * degustare.

Deinceps qui deinde cepit; vt princeps, qui primũ cepit.

Deincipem antiqui dicebant proximè quemque captum, vt principem primum captum.

Deinde compositum est ex præpositione, & loci significatione; vt exinde, perinde, proinde, subinde; quæ item tempus significant.

Delapidata, lapide strata.

Deliberare à libella, qua quid perpenditur, dictum.

Delibrare aquam su lco deriuare.

Delicare ponebant pro dedicare.

Delicata dicebant diis consecrata, quæ nunc dedicata. Vnde adhuc manet delicatus, quasi lusui dicatus. Dedicare autem proprie est dicendo deferre.

*fastigium.

Delicia est tignum quod à culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigatum * collocatur, vnde tectum deliciatum, & tegulæ deliciares.

Delinquere est prætermittere, quod non oportet præteriri. Hinc deliquia & delicta.

*deliquãdo. *deliquatur.

Deliquium solis a delinquendo * dictum, quod delinquat * in cursu suo.

Deliquum apud Plautum significat minus.

Delu-

Delubrum dicebant fustem delibratum, hoc est decorticatum, quem venerabantur pro deo.

Deluit, soluit. à Græco διαλύειν.

Demagis pro minus antiqui dicebant.

Deminutus capite appellatur, qui ciuitate mutatus est: & ex alia familia in aliam adoptatus: & qui liber alteri mancipio datus est: & qui in hostium potestate venit: & cui aqua, ignique interdictum est.

Demoe * apud Atticos sunt, vt apud nos pagi. *Δῆμοι.

Demum quod significat post, apud Liuium demus legitur. Alij demum pro duntaxat posuerunt.

Denariæ cærimoniæ dicebantur, & tricenariæ, quibus sacra adituris decem continuis rebus* vel triginta certis quibusdam rebus carendum erat. *diebus.)

Denicales* feriæ colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Græci enim νέκυν mortuum dicunt. *Denecales.)

Deorata, perorata.

Depeculatus à pecore dicitur, qui enim populum fraudat, peculatus pœna tenetur.

Deperire significat valde perire.

Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Depontani senes appellabantur, qui sexagenarij de ponte deiiciebantur.

Deprehensa dicitur genus militaris animaduersionis castigatione maior, ignominia minor.

Depubem porcum lactantē, qui prohibitus sit pubes fieri.

Depuuere, cædere. Lucilius: palmisque misellam Depuuit me. id est, verberauit me. quod ipsum ex Græco est παίειν.

Δέρεις Græci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus segestria.

Derogare proprie est, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, sancitur lege noua. derogare ergo detrahere est.

Desiderare, & considerare à sideribus dici certum est,

Desiuare * desinere. *Desinare.

Despretus, valde spretus.

Deteriæ porcæ, id est macilentæ.

Detractare est male tractare.

Detudes esse detunsos * deminutos. *Detunsos.

Deuerſus dicebant deorſum verſus.

Deuitare, valde vitare.

Deus dictus eſt, quod ei nihil deſit: vel quia omnia commoda hominibus dat: ſiue à Græco δέος, quod ſignificat métum; eo quod hominibus metus ſit. ſed magis conſtat id vocabulum ex Græco θεὸς eſſe dictum aſpiratione dempta, qui mos antiquis noſtris frequens erat.

Dextans dicitur, quia aſſi deeſt ſextans, quemadmodum duodeuiginti & deunx.

Dextimum & ſiniſtimum antiqui dixerunt.

Dextra auſpicia, proſpera.

Dextrarum tibiarum genus eſt, quæ dextra tenentur.

DIABATHRA genus ſolearum Græcanicarum.

Dianius locus Dianæ ſacratus.

Dicaſſit, dixerit.

*dicam. Dice pro dic * antiqui poſuere.

* Dicearchia.) Dicearchia * vocabatur, quæ nunc Puteoli; quod ea ciuitas quondam iuſtiſſime regebatur.

Dici mos erat Romanis in omnibus ſacrificiis, precibuſq;, POPVLO ROMANO, QVIRITIBVSQ. quod eſt Curenſibus, quæ ciuitas Sabinorum potentiſſima fuit.

Dictynna Diana, quam eſſe lunam putabant, dicta quod fulgore ſuo noctu omnia oſtendat.

Dierectum dicebant per antiphraſin, volentes ſignificare malum diem.

Dies dictus, quod diuini ſit operis, ſiue ab Ioue eius, vt putabant, rectore, qui Græce Δία appellatur. ſiue quod aer diurnus dehiſcat in candorem.

Diffarreatio genus erat ſacrificij, quod inter virum, & mulierem fiebat diſſolutio. dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.

* Denotant. Dignorant * ſigna imponunt, vt fieri ſolet in pecoribus.

*Laniena.) Dilaniare eſt diſcindere, & quaſi lanam trahere. vnde lacinia * & lanius dicitur, qui pecus diſcindit.

Dilectus militum, & is, qui ſignificatur amatus, à legendo dicti ſunt.

Diobolares meretrices dicuntur, quæ duobus obolis ducuntur.

Diomedea inſula in qua Diomedes ſepultus eſt excedens Italia.

Diomedis campi in Appulia appellantur, qui ei in diuisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt.

Diox, genus piscis frequens in ponto.

Dirigere apud Plautum inuenitur pro discedere.

Dirunciunt depurgant.

Dirus, dei ira natus.

Dirutum ære militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiæ causa non erat datum: quod æs diruebatur in fiscum, non in militis sacculum.

Disertim pro diserte dixerunt antiqui.

Disertiones, diuisiones patrimoniorum inter consortes.

Disertus à differendo dictus.

Dispensatores dicti, qui æs pensantes expendebant, non adnumerabant. hinc deducuntur expensa, siue dispensata, vel compensata: item compendium, dispendium, assipondium, dupondium.

Dispescere est proprie pecus à pastione deducere, vt compescere vna pascere, & in vno loco continere.

Dissulcus porcus dicitur, cum in ceruice setas diuidit.

Distisum, & pertisum dicebant, quod nunc distesum, & pertesum.

Diuidiam discordiam.

Diuidicula antiqui dicebāt, quæ nunc sunt castella, ex quibus à riuo cōmuni aquā quisq; in suum fundum ducit.

Dium antiqui ex Græco appellabant, vt à deo ortum, & diurnum sub cælo lumen ἀπὸ τοῦ Διὸς. Vnde adhuc sub dio fieri dicimus, quod non fit sub tecto; & interdiu, cui contrarium est noctu. Dium, quod sub cælo est extra tectum, ab Ioue dicebatur. & Dialis flamen, & dius heroum aliquis ab Ioue genus ducens. Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iouis, vt nocturnum Summani.

DOLI vocabulo nunc tantum in malis vtimur: apud antiquos autem etiam in bonis rebus vtebantur. vnde adhuc dicimus Sine dolo malo; nimirum, quia solebat dici & bonus.

Doliola, locus in vrbe sic vocatus, quia inuadentibus Gallis Senonibus vrbem, sacra in eodem loco doliolis* reposita fuerunt. qua de causa in eodem loco ne despuere quidem alicui licebat.

*doliis duobus.

Domus à Græco venit δόμος.

Donaticæ coronæ dictæ, quod his victores in ludis donabantur, quæ postea magnificentię causa institutæ sunt super modum aptarũ capitibus, quasi amplitudine fiunt cum lares ornantur.

Donum ex Græco est, quod illi vocant δῶρον.

Dorsum dictum, quod pars ea corporis deuexa sit deorsum.

Dotem manifestum est ex Græco esse. nam διδόναι dicitur apud eos dare.

Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δέρκειν, quod est videre. clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem. qua ex causa incubantes eos thesauris custodiæ causa finxerunt antiqui. Ideoque Aesculapio adtribuuntur; quod vigilantissimi generis putantur. quæ res medicinæ maxime necessaria est.

Dvbenvs apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.

Dubiat, dubitat.

Duco, cum pro puto ponimus, ex Græco deducitur, quod illi dicunt δοκῶ.

Duellum, bellum: videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde & perduellis, *qui pertinaciter retinet bellum.

*perduellio.

Duicensis dicebatur cum altero, id est cum filio, census.

Duidens hostia bidens.

*bis.)

Duis duas habet significationes. nam & pro dis * ponebatur, & pro dederis.

Dumecta antiqui, quasi dumiceta appellabant, quæ nos dumeta.

Dumosa, frondosa.

Duodeuiginti dicendi consuetudinem à Græcis traxisse videmus, qui sic enuntiant δυοξέικοσι.*

* δυοδέκοσιν, & ἀνοδείκοσιν.

Duonum, bonum.

Duplabis, duplicabis.

Duplionem antiqui dicebant, quod nos duplum. venit autem à Græco διπλοῦν.

Dusmoso in loco apud Liuiũ significat dumosum locum. antiqui enim interserebant S litteram, & dicebant cosmittere pro committere, & casmenæ pro camenæ.

EAmus ex Græco ἴωμεν.
Eapſe, eapſa.

ECCERE iuſiurandum eſt, ac ſi dicatur per Cererem, vt æcaſtor, ædepol. alij eccere pro ecce poſitum accipiunt.

EDEATRE, qui præſunt regiis epulis, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων.

Edecimata, electa.

Ederam flamini diali neque tangere, neque nominare fas erat: pro eo quod edera vincit ad quodcumq; ſe applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat ſolidũ, aut aliquem in ſe habere nodum.

EFFAFILATVM exertum, quod ſcilicet omnes exerto brachio ſint exfilati, id eſt extra veſtimentum filo contextum.

Effari, & effata à fando, quod ipſum ex Græco φᾶσθαι.* * ὡς φάτο.

Effata, elocuta.

EGENS velut exgens, cui ne gens quidem ſit reliqua.

Egeriæ nymphæ ſacrificabant prægnantes, quod eam putabant facile conceptam aluum * egerere. * conceptum.

Egretus & adgretus ex Græco ſunt ducta, à ſurgendo, & proficiſcendo. Vnde & Nyctegreſia, quaſi noctiſurgium.

EIVRATIO ſignificat id, quod deſideretur, non poſſe præſtari. Plautus: eiurauit militiam.

ELACATENA, genus ſalſamenti, * quod appellatur vulgo malandrea." * calciamenti; "melandrea.

Elaudare plus, quam nominare.

Elecebræ argentariæ meretrices, ab eliciendo argento dictæ.

Electabo, eliciam.

Elices ſulci aquàrij, per quos aqua collecta educitur è liris.

Elinguem ſine lingua.

Elixa à liquore dicta.

Elucum ſignificat languidum, ac ſemiſomnum. vel vt alij volunt allucinatorem, & nugarum amatorem. ſiue halonem, id eſt heſterno vino languentem, quem ἕωλον vocitant Græci.

Elumbem, euulſo * lumbo. * auulſo.

Em pro eum ab eo, quod est is.

* domini. Emancipati duobus modis intelliguntur, aut ij, qui ex patris iure exierunt; aut ij, qui aliorum fiunt dominij.* quorum vtrumque fit mancipatione.

Emem eundem.

Emere quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere.

Empanda, paganorum dea.

Emptiuum militem, mercenarium.

Emussitata, ad amussim facta.

Endoitium, initium.

Endoplorato, implorato, quod est cum questione inclamare. Implorare namque est cum fletu rogare, quod est proprie vapulantis.

Endoprocinctu, in procinctu significat autem cum ex castris in prælium exitũ est. procinctos quasi præcinctos, *succincti. atque expeditos. nam apud antiquos togis incincti* pugnasse dicuntur.

Ennam, etiam ne.

Enubro, inhibenti.

Eiunquam, ecquando.

Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum Dureum fecit.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue, & perlucidum.

Epalimma) Epilimmꝫ genus vilissimi vnguenti.

Epistylium trabs, quæ super columnas ponitur.

Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum autem est his nomen, quod epulas indicendi Ioui, ceterisque diis potestatem haberent.

Epulam antiqui etiam singulariter posuere.

Epulares appellabantur, qui in quibusdam ludis nocte epulabantur.

Equestre æs, quod equiti dabatur.

Equiria ludi, quos Romulus Marti instituit per equorum cursum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirine, iusiurandum per Quirinum.

Equo vehi flamini diali non licebat, ne si longius digrederetur, sacra neglegerentur.

* equo publico.) Equitare antiqui dicebant equum publicum * merere.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti sint: vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.

ERCTVM citumque fit inter consortes, vt in libris legum Romanarum * legitur. Erctum à coercendo dictum, vnde & ercifcundæ & ercifci. Citum autem est vocatum à ciendo. * regū Romanorum

Erebum Vergilius interdum obscuritatem quandam esse describit apud inferos, cum ait: Imas Erebi descendit ad vmbras. Interdum flumen eiusdem loci, dicens. Et magnos Erebi transnauimus amnes. Varro vero Erebo natam noctem ait. Vnde est & illud: Erebo creata fuscis crinibus nox te inuoco.

Ergo correptum significat idem, quod apud Græcos οὖν: producte, idem quod χάριν, hoc est gratia; cum scilicet gratia intelligitur pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est; hoc inferius, sic formatur. cum dicimus de aliquo, statua donatus est honoris, virtutísque ergo, id est honoris, virtutísque causa.

Eritudo, seruitudo.

Erugere semel factum * significat, quod eructare sæpius. illud enim perfectæ formæ est, hoc frequentatiuæ. * ructum

Eruum & eruilia à Græco sunt dicta, quia illi eruū ὄροβος, eruilia ὀρόβιον appellant.

ESCARIAE mensæ quadratæ vocantur, in quibus homines epulantur. Anclabris ea, quæ in sacrificando diis anclatur, * quod est hauritur, ministratúrque. * antatur

Escit * erit. * Esit)

EVBOICVM talentum nummo Græco septem millium, & quingentorum cistophorum est, nostro quatuor millium denariorum.

Eudixon lineum filum, quod medici extremo in clysterio relinquunt, per quod climos * emittitur. * χλυσμός)

Euelatum, euentilatum. Vnde velabra, quibus frumenta ventilantur.

Euerriator vocatur, qui accepta iure hereditate iusta facere defuncto debet. quæ * si non fecerit, seu quid in ea re turbauerit, suo capite luat. id nomen ductum à verrendo. Nam exuerræ sunt purgatio quædam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus est, quæ fit per * qui

** dicta)*

euerriatorem certo genere scoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum. *

Eum antiqui dicebant pro eorum.

** tutela*

Europam tertiam orbis partem ab Europa Agenoris filia certum est appellari. Sed alij de amore Iouis, in taurum versi narrant. Alij eam à prædonibus raptam. & nauem, quæ Iouis tutelam * effigiem tauri habuerit, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem raptæ filiæ occupatam eam terram ab Agenore, & Phœnicibus ferunt.

EXAGOGEN euectionem.

Examen est & æquamentum, & iudicij inuestigatio, & apum congregatio, vel locustarum.

Examussim, regulariter. amussis enim regula fabrorum est. vel, vt alij volunt, ferramentum, quo in poliendo vtuntur.

Exanclare exhaurire.

** Exuberes. " exubera, vel exbura.*

Exbueres * exinteratas; siue exbuæ, " quæ ebiberunt, quasi epotæ.

Excedere egredi.

Excidionem verbis à cædendo dictam manifestum est.

Exciet excutiet.

Excipuum, quod excipitur, vt præcipuum, quod ante capitur.

** cadendo.*

Excudere, procudere, & incus ipsa à cudendo * dicta sunt.

Exdorsua, dorsum confringe; alij exime.

** Exclutæ.*

Exdutæ, * exuuiæ.

** & hoc*

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus: exemplar, ex quo simile faciamus. Illud animo æstimatur, istud * oculis conspicitur.

Exercirent, sarcirent.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui: exercitationem exercitati. Item exercitiorem, exercitissimum; sicut ab exercitato, exercitatiorem, exercitatissimum.

Exercitus & militum copia dicitur: & homo multis negotiis exercitus. sed superius quarti ordinis, hoc secundi est.

Exesto, extra esto: sic enim lictor in quibusdam sacris.

clamitabat: hoſtis, vinctus, mulier, virgo exeſto. ſcilicet intereſſe prohibebatur.

Exfir purgamentum, vnde adhuc manet ſuffitio.

Exfuti, exfuſi; vt mertat pro merſat.

Exgregiæ, egregiæ: id eſt è grege lectæ.

Exhauſtant, efferunt.

Exiles & ilia à tenuitate viarum, quas Græci in chartis ita appellant, videntur eſſe dicta.

Exilica cauſa, quæ aduerſus exulem agitur.

Eximium inde dici cœptum, quod in ſacrificiis optimum pecus è grege eximebatur: vel quod primum erat natum.

Exin metri cauſa dicitur pro exinde.

Exinfulabat * exerebat. infulas enim ſacerdotũ, filamenta vocabant. * Exinfibulat.

Exiſtimare dictum eſt ab æſtimatione.

Exitium antiqui ponebant pro exitu. nunc exitium peſſimum exitum dicimus.

Exodium * exitum. * Exodum)

Exoletus qui adoleſcere, id eſt creſcere deſijt.

Exomides ſunt comici veſtitus exertis humeris.

Exoriri ſurgere.

Expapillato brachio exerto; quod cum fit, papilla nudatur.

Expatare, in locum patentem ſe dare, ſiue in ſpatium ſe conferre.

Expectorat, ex pectore eiicit.

Expergitus, ab alio excitatus; quem ſolemus dicere expergefactum.

Experitos, imperitos.

Experrectus, à corrigendo ſe vocatus; quod fere facimus recentes à ſomno. Experrectus eſt, qui per ſe vigilare cœpit.

Explenunt, explent.

Explorare antiquos pro exclamare vſos, ſed poſtea proſpicere, & certum cognoſcere cœpit ſignificare. itaque ſpeculator ab exploratore hoc diſtat, quod ſpeculator hoſtilia, ſilentio perſpicit, explorator pacata clamore cognoſcit.

Exporgere, porro agere, exporrigere.

Expreta * antiqui dicebant, quasi expertia " habita.

Exrogare est, ex lege vetere aliquid eximere per nouam legem.

Exta dicta, quod ea diis prosecentur, quæ maxime extant, eminéntque.

Externus est alienæ * terræ.

Exterraneus ex alia terra. Exterraneus " quoque dicitur & qui ante tempus natus, vel potius eiectus est. dictus autem exterraneus * quod eum mater exterrita aluo eiecit.

Extimum extremum significat, ita vt intimo sit contrarium.

Extrarium ab extraneo sic distinguitur. extrarius est, qui extra focum, sacramentúm, iúsque sit. extraneus ex altera terra, quasi exterraneus.

Exugentes, * exprimentes.

Exuuiæ ab exuendo dictæ.

* *Experta)*
" *expertia*
* *alienus v. c. alius)*
" *exterricineus*
* *exterritineus.*
* *Exurguentes.*

FABAM nec tangere nec nominare Diali flamini licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam & lemuralibus iacitur laruis, & parentalibus adhibetur sacrificiis, & in flore eius luctus litteræ apparere videntur.

Fabiani, & Quintiliani appellabantur luperci à Fabio & Quintilio præpositis suis.

Facem in nuptiis in honorem Cereris præferebant, aquaque spargebatur noua nupta: siue vt casta, puráque ad virum veniret; siue vt ignem atque aquam cum viro communicaret.

Faces antiqui dicebant, vt fides.

Facessere significat interdum facere, vt est, Iussa facessunt. interdum vero pro abire ponitur. Pacuuius: Facessite omnes hinc, id est abite.

Factio & factiosus initio honesta vocabula erãt vnde adhuc factiones histrionum, & quadrigariorum dicũtur. Modo autẽ nomine factionis seditio, & arma vocãtur.

Facul antiqui dicebant, & faculter pro facile. vnde facultas, & difficultas videntur Sed postea facilitas morum facta est facultas rerum.

Fagutal sacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor, quæ Ioui sacra habebatur.

Falæ dictæ ab altitudine à falando, * quod apud Etruscos significat cælum. [* *falado.*]

Falicaria, genus teli missile, quo vtuntur ex falis, id est ex locis exstructis dimicantes.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curuati, à similitudine falcis.

Faleri oppidum à sale dictum.

Falsius, & falsior cum rationabiliter dici possint, non tamen sunt in consuetudine.

Fama à fãdo dicta. sic apud Græcos φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως.

Famelicosam * terram, terram palustrem vocabant. [* *Familicosam, vel Famicosam.*]

Famella deminutiuum à fama.

Familia aurea in liberis hominibus dicebatur, quorũ dux & princeps generis vocabatur pater, & mater familiæ.* Vnde familiæ nobilium Pompiliorum * Valeriorum, Corneliorum & familiares ex eadem familia. postea hoc nomine etiam famuli appellari cœperunt, permu- [* *familias*] [* *Põpiliorũ)*]

mutata I cum V litera.

Familiaris Romanus, priuatus Romanus,

Famino, dicito.

Famuletium dicebatur, quod nunc seruitium.

Famuli origo ab Oscis dependet, apud quos seruus famel nominabatur, vnde & familia vocata.

Fana, quod fando consecrantur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fanum a Fano dictum, siue a fando, quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Farcenum vel frasenū

Farfenum * virgulti genus.

Farrago appellatur id quod ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis.

Farreum, genus libi ex farre factum.

Fartores, nomenclatores, qui clam velut infarcirent nomina salutatorum in aurem candidati.

Fascinum, & fas, a fando nominantur.

iura. v. c. iuridica)

Fastigium ædificij summum.

Fastis diebus iucunda * fari licebat, nefastis quædam non fari licebat.

fandi,

Fastorum libri appellantur, in quibus totius anni fit descriptio. Fasti enim dies fasti * sunt.

Fatantur, multa fantur.

ac.

Fauentia bonam ominationem significat. Nam præcones clamantes, populum sacrificiis fauere iubebant. Fauere enim est bona fari. at * veteres poetæ pro silere vsi sunt fauere.

Faui, a fauendo.

Fauissæ locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant fauissas esse in Capitolio cællis cisternisque similes, vbi reponi erant solita ea, quæ in templo vetustate erant facta inutilia.

Faustulum porcellum, feturam porcorum.

FEBRVARIVS mensis dictus, quod tum, id est extremo mense anni, popululus februaretur, id est lustraretur, ac purgaretur: vel a Iunone februata, quam alij februalem, Romani februlim vocant: quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriæ erant lupercalia, quo die mulieres februabantur a lupercis amiculo Iunonis, id est pelleca prina. quā ob causam is quoque dies februatus appel-

labatur. Quæcumque denique purgamenti causa in quibusque sacrificiis adhibentur, februa appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur februatum.

Fedum antiqui dicebant pro hedo, folus pro holere, fostim * pro hoste, fostiam pro hostia. *fostem)

Felices arbores Cato dixit, quæ fructum ferunt, infelices quæ non ferunt.

Femur femoris, & femen feminis, fenero, & feneror dici potest.

Fenus appellatur naturalis terræ fetus, ob quam causam & nummorum fetus fenus est vocatum, & de ea re leges fenebres. Fenus, & feneratores, & lex de credita pecunia, Fenebris, a fetu dicta, quod crediti nummi alios pariant, vt apud Græcos eadem res τόκος dicitur. fenum quoque pratorum ab hac causa est appellatum. quando idipsum manés quotannis nouum parit. Vnde etiam festuca vocata est.

Feralia, diis manibus sacrata festa, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere libi. quæ qui adferebant, struferctarij appellabantur.

Ferentarij auxiliares * in bello, a ferendo auxilio dicti. vel quia fundis, & lapidibus pugnabant, quæ tela feruntur, non tenentur, ita appellati. Ferentarij leuis armaturæ pugnatores. *auxiliatores

Feretrius Iuppiter dictus a ferendo, quod pacem ferre putaretur, ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iurarent, & lapidem silicem, quo fœdus ferirent.

Feria à feriendis victimis appellata.*

Feriæ statæ appellabantur, quod certo, statutoque die obseruarentur. *vocati.

Ferias antiqui festas vocabant, & aliæ erant sine die festo, vt nundinæ, aliæ cum festo, vt Saturnalia. quibus adiungebantur epulationes ex prouentu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feruntur*. *ferantur

Ferocit apud Catonem, marginal ferociter agit. Fiuere id*em pro figere. *item

Ferus ager incultus.

Fescenini versus, qui canebantur in nuptiis, ex vrbe Fescenina * dicuntur allati. siue ideo dicti, quia fascinum putabantur arcere. ** Fescenia*

Fesnoę * vocabantur, qui depellere fascinum credebantur. ** Fescenina, vel Fascennena*

Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram.

Fetiales a feriendo dicti. apud hos enim belli, pascisque faciendę ius est.

FIBER genus bestię quadrupes. Plautus: Sic me subes cotidie, quasi fiber salicem. quo nomine extremę fluminis orę appellantur. Vnde & fibras iocinorum, & fimbrias vestimentorum dicimus.

Ficolea palus ficulneus.

Fides genus citharę dicta, quod tantum inter se chordę eius quantum inter homines fides, concordent. cuius diminutiuum fidicula est.

** Felicata* Fidusta a fide denominata, ea, quę maxime fidei erant.

" felicis Filicata * patera dicta, quod ad filicis " herbę speciem sit cęlata.

** Felicones* Filicones * mali & nullius vsus, à filice * dicti.

** felice* Firmum ἀπὸ τῦ ἕρματος, dictum videtur.

Fiscellus casei mollis appetitor, vt catillones catillorum liguritores.

Fixulas, fibulas.

FLAGRATORES dicebantur genus hominum, quod mercede flagris cędebantur.

Flamearij infectores flamei coloris, violarij violatij coloris dicuntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo assidue veletur, indeque appellatur flamen quasi filamen, Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putabatur hominibus.

Flameo amicitur nubens ominis boni causa, quod eo assidue vtebatur Flaminica, id est Flaminis vxor, cui non licebat facere diuortium. Flameo vestimento Flaminica vtebatur, id est Dialis vxor, & Iouis sacerdos cui telum fulminis eodem " erat colore. *" fulministe idem*

Flaminia * dicebatur sacerdotula, quę Flaminicę Diali pręministrabat, eaque patrimes & matrimes * erat, id est patrem, matremque adhuc viuos habebat. ** Flamilla* ** patrima. & matrima)*

Flaminię ędes domus flaminis Dialis.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimes,

& matrimes.* qui Flamini Diali ad ſacrificia præminiſtrabat. antiqui enim miniſtros camillos dicebant. Alij dicunt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, ſicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura præciperet: Hiberno puluere, verno luto, grandia farra Camille metes. *patrimus & matrimus

Flaminius circus, & via Flaminia a Flaminio conſule dicta ſunt, qui ab Annibale interfectus eſt ad lacum Traſimenum.

Flaminius lictor eſt, qui Flamini Diali ſacrorum cauſa præſto eſt.

Flator, tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viæ ſanguis defluit circa talos.

Florifertum dictum, quod eo die ſpicæ feruntur ad ſacrarium.

Flumentana porta Romæ appellata, quod Tiberis partem ea fluxiſſe affirmant.

Fluoniam Iunonem mulieres colebant, quod eam ſanguinis fluorem in conceptu retinere putabant.

Fluſtra dicuntur, cum in mari fluctus non mouētur, quam Græci μαλακίαν * vocant.

FOCVS, fomenta, focillationes, foculi a fouendo, id eſt calefaciendo dicta ſunt. *γαλήνην

Fodare, fodere.

Fœdus appellatum ab eo, quod in paciſcendo (fœdere hoſtia* necaretur. Vergilius: & cæſa iungebant fœdera porca. vel quia in fœdore interponatur fides. *ſeda v.c. feta)

Folium a Græco venit, quod illi dicunt φύλλον, ſed ideo per vnum L, quia antiqui non geminabant conſonantes

Folliculare appellatur pars remi, quæ folliculo eſt lecta,* a quo vita follicularis. *tecta)

Fomites ſunt aſſulæ ex arboribus, dum cæduntur excuſſæ dictæ, quod in eo opere occupati, cibis, potuque confouentur. At Opilius aduſtas iam vites vocari exiſtimat fomites. alij vocari putāt ſcintillas, quæ ex ferro candēti maleis excutiūtur. dictæ autē ita, quia igni ſunt cōfotæ. pari modo aſſulæ, quæ ſunt ſecuribus excuſſæ.

Fons à fundendo dicitur.

Fontinalia fontium ſacra. vnde & Romæ fontinalis porta.

Forago filum, quo textrices diurnum opus distingunt, a furando dictum.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Græci φορβὴν vocacant.

Forcipes dicũtur,quod his forma,id est calida,capiuntur.

Fordicidiis boues fordæ, id est grauidæ, immolabantur, dictæ a fetu.

Forma significat modo faciem cuiusque rei : modo calidam, vt cum exta,quæ dantur, deforma appellantur. Et Cato ait de quodam ædificio æstate frigido, hieme formido. Item forma appellatur puls miliacia ex melle,

Formiæ oppidum apppellatur ex Græco, velut hormiæ. quod circa id crebræ stationes, tutæque erant, vnde proficiscebantur nauigaturi.

Formucales forcipes dictæ, quod forma capiant,id est-feruentia.

Fornacalia feriæ institutæ sunt farris torrendi gratia. quod ad fornacem, quæ in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat. Fornacalia sacra erãt,cum far in fornaculis torrebant.

*Forectes, ? Forctes,Forotes

Fortis*frugi,& bonus, siue validus.

*vicis)

Forum sex modis intellegitur. Primo negotiationis locus vt forum Flaminium, forum Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora constituenda curarunt, quod etiam locis priuatis,& in viis,* & in agris fieri solet. Alio, in quo iudicia fieri,cum populo agi,conciones haberi solent. Tertio, cum is,qui prouinciæ præest, forum agere dicitur, cum ciuitates vocat,& de controuersiis eorum cognoscit. Quarto, cum id forum antiqui appellabant,quod nunc vestibulũ sepulchri dici solet. Quinto, locus in naui, sed tum masculini generis est, & plurale. Sexto, fori significant Circensia spectacula,ex quibus etiam minores forulos dicimus. Inde & forare,& foras dare,& fores,& foras, & forecula, *id est ostiola dicuntur.

*forcula)

Fouij,qui nunc Fabij dicuntur,dicti,quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fouea concubuit. Alij putant eum primum ostendisse quemadmodum vrsi & lupi foueis caperentur.

FRACEBVNT displicebunt.

Frater

Frater a Græco dictus est φεάτωρ, * vel quod sit fere alter. * φεάτωρ)

Fratilli, villi sordidi in tapetis.

Fratrare puerorum * mammæ dicuntur, cum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur. quod etiam in frumento spica facere dicitur. *puellarũ(

Fratria, vxor fratris.

Frausus erit. fraudem commiserit.

Fraxare, vigiliam circumire.

Fregellæ locus in vrbe, in quo ciuitatis felij* hospites habitauere. *illius(

Fremitum dictum velut ferimentum.

Frendere est frangere. vnde est faba fressa: vnde & dentibus dicimus frendere.

Frequentarium, frequentem.

Frigere & frictum à Græco venit φειχᾶν.* *φειγᾶν)

Fringilla auis dicta, quod frigore cantet, & vigeat. vnde & frigutire.

Friuola sunt proprie vasa fictilia quassa. Vnde dicta verba friuola, quæ minus sunt fide subnixa.

Frontem antiqui masculino genere dixere.

Frugamenta a frugibus appellata.

Fruniscor & fruniтum dixit Cato, nosque, cum adhuc dicimus infrunitum, certum est antiquos dixisse frunitum

Frutinal * templum Veneris fruti " * Frucinal

Frux frugis dixerunt antiqui fructam & fructum. *frutae, vel frugi.

Fucilis*falsa, dicta autem quasi fucata. * Futilis(

Fulgere prisci pro ferire dicebant. Vnde fulgur dictum est. fucilia.v.c.

Fulguritum id, quod est fulmine ictum. qui locus statim fieri putabatur religiosus, quod cum Deus sibi dicasse videretur.

Fulmen dictum a fluore*flammæ. *fuluore.

Fundus dicitur ager, quod planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est auctor. v.c.fulgore)

Funebres tibiæ dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabant illicitum.

Furcilles, siue furcilla, quibus homines suspendebant.

Furnalia * sacra Furinæ, quam deam dicebant. * Fur rinalia

Furum genitiuus pluralis a fure.

Furuum nigrum, vel atrum. hinc dicta furnus, furiæ, funus, fuligo, fulgus, fumus. Furuum bouem, id est nigrum immolabant Auerno.

Futare arguere est. vnde & confutare. Sed Cato hoc pro- sæpius fuisse posuit.

Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt. sic & vasa futilia a fundendo vocata.

GAIA Cæcilia appellata eſt, vt Romam venit, quæ antea Tanaquil vocitata erat vxor Tarquinij Priſci regis Romanorum. quæ tantæ probitatis fuit, vt id nomen ominis boni cauſa frequentent nubentes, quam ſummam aſſeuerant lanificam fuiſſe.

Galbeum, ornamenti genus.

Gallam bibere, ac rugas conducere uentri, cum ait Lucilius, præmonet parſimonia eſſe vtendum, neque gulæ indulgendum, ventremque coartandum.

Galli qui vocantur Matris Magnæ comites, dicti ſunt a flumine, cui nomen eſt Gallo. quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, vt ſe priuent virilitatis parte. Alij putant ideo eos ſibi genitalia incidere, quia violauerint nomen patris, matriſue, ne poſſint ipſi fieri parentes.

Ganeum antiqui locum abditum, ac velut ſub terra dixerunt. Terentius: Vbi illum quæram? credo abductum* in ganeum. ** abditum, vel obductum*

Gannitio, canum querula murmuratio.

Galearia * a galearum ſimilitudine dicta. ** Galeria, vel Galerita)*

Gaudium ἀπὸ τῦ γανελᾶν dictum.

Gaulus, genus nauigij pæne rotundum.

GEMVRSA ſub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum, qui id gerat.

Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc verſu: Pandite ſulti * genas, & corde relinquite ſomnum. Alij eas partes putant genas dici, quæ ſunt ſub oculis. Pacuuius genas putat eſſe, qua barba primum oritur, hoc verſu: Nunc primum opacat flore lanugo genas. **ſultis)*

Geniales deos dixerunt aquam, terram, ignem, aerem. ea enim ſunt ſemina rerum, quæ Græcorum alij ςοιχεῖα, alij σπέρματα* vocāt. Duodecim quoque ſigna, lunam, & ſolem inter hos deos computabant. Geniales autem dicti a gerendo, quia plurimum poſſe putabantur, quos poſtea gerulos appellarunt. *γένεθλα ἀτόμυς

Genialis lectus, qui nuptiis ſternitur in honorem genij, vnde & appellatur.

Genium appellabant deum, qui vim obtineret rerum omnium gerendarum. Aufuſtius, genius inquit, eſt deorum

filius,& parens hominum,ex quo homines gignuntur, & propterea genius meus nominatur, quia me genuit. Alij genium esse putarunt vniuscuiusque loci Deum.

Gens Aelia appellatur, quæ ex multis familiis conficitur.

Gentilis dicitur & ex eodem genere ortus, & is qui simili nomine appellatur.vt ait Cincius: gentiles mihi sunt, qui meo nomine appellantur.

Genuini dentes,quod a genis dependent.

**Gens* **γένος* Genus* dictum putatur a terræ Græco vocabulo, quam γῆν* dicunt.

Germen est, quod ex arborum surculis nascitur, vnde & germani,quasi eadem stirpe geniti.

Gerræ,crates vimineæ. Athenienses cum Syracusas obsiderent, & crebro gerras poscerent, irridentes Siculi, gerras clamitabant Vnde factum est,vt gerræ pro nugis,& contemptu dicantur.

Gerusia curia ab ætatis vocabulo dicta.

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus, nimio corporis motu præter consuetudinem exultat.

Gestus, quo indicatur, quid geratur, præter participium, quod a gerendo deducitur.

**Gessum* Gesum*graue iactum.

GIGERIA ex multis obsoniis decerpta.

** Girenator. v. c. Gingrinator.* Gingeriator* tibicen.

Gingrire anserum vocis proprium est.Vnde genus quoddam tibiarum exiguarum gingrinæ.

**vt* GLISCERE crescere est, & * gliscere,mensæ gliscentes, id est, crescentes per instructionem epularum scilicet.

**Glictis "lenibus* Glittis* subactis,lenibus," teneris.

** Gluctire* Glocire* & glocidare gallinarum proprium est,cum ouis incuibturæ sunt.

**rombi,vel cybi cubi)* Glomus in sacris crustulum cybij * figura & oleococtum appellatur.

Gloria a Græca voce dicta.hanc enim illi κλέος vocant.

Glos,viri soror,a Græco γάλως.

Glucidatum, suaue, & iucundum. Græci etenim γλυκὺν dulcem dicunt.

Gluma hordei tunicula : dictum, quod glubatur id granum,vnde & pecus glubi dicitur,cuius pellis detrahitur.

GNAEVS & corporis insigne, & prænomen, a generando dicta esse,& ea ipsa ex Græco γίγνεσθαι * apparet. *γίγνεται

Gnarigauit significat apud Liuium narrauit.

Gnaruisse,narrasse.

Gnarus cum significet id,quod scius, peritus, tamen invenimus prognare significare apperte.

Gnephosum, obscurum: videlicet ex Græco, quod est κνέφας.

Gnitus.* & gnixus a generibus prisci dixerunt. *Gnitur.

Gnotu,cognitu.

GRACCHVRIS vrbs Iberæ regionis, dicta a Graccho Sempronio, quæ antea Illurcis nominabatur.

Gracculi a sono oris vocati.siue a gerendo dicti,quod iacta segetum semina plurimum gerant.vel quod ex oliuetis cubitum se recipientes duas pedibus baccas, tertiam ore ferant.

Gradiuus Mars appellatus est a gradiendo in bella vltro, citroque: siue a vibratione hastæ, quod Græci dicunt χεραδαίνειν:*vel vt alij dicũt, quia gramine sit ortus,quod interpretatur,quia corona graminea in re militari maximæ est honorationis. *χεραδέειν

Græca sacra, festa Cereris ex Græcia translata, quæ ob inuentionem Proserpinæ matronæ colebant, quæ sacra, dum non essent matronæ, quæ facerent propter cladem Cannensem, & frequentiam lugentium, institutum est,ne amplius centum diebus lugeretur.

Grallatores appellabantur pantomimi,qui vt in saltatione imitarentur ægipanas, adiectis perticis furculas habentibus ,atque in his superstantes ad similitudinem* crurum eius generis gradiebantur, vtique propter difficultatem consistendi. Plautus: Vinceretis cursu ceruas,& grallatorem gradu. *simulationem.

Gramiæ oculorum sunt vitia,quas alij glamas*vocant. *gromas.

Grando guttæ aquæ concretæ solito grandiores.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. grassarij * autem dicuntur latrones vias obsidentes. gradi siquidem ambulare est, vnde tractum grassari, videlicet ab impetu gradiendi. *grassari

Grauastellus,senior.Plautus: qui est grauastellus, qui aduenit, vt puto grauastellus à grauitate dictus.

*libra
* libralibus
*tantuli

Graue aes dictum a pondere, qnia deni asses, singuli pondo libras, * efficiebant denarium ab hoc ipso numero dictum. Sed bello Punico populus Romanus pressus aere alieno ex singulis assibus librariis* senos fecit, qui tantundem* valerent. Item nummi quadrigati, & bigati a figura cælaturæ dicti.

Grauida est. quæ iam grauatur conceptu: prægnans velut occupata in generando, quod conceperit. inciens propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius.

* γέργεσ
* Gricena
* Gnoma

Greges ex Græco dici, quos illi ἀγέλας * solent appellare.

Gricenea * funis crassus.

Groma * appellatur genus machinulæ cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci possunt, quod genus Græci dicunt γνώμονα.

Gruere dicuntur grues, vt sues grunire, vnde tractum est congruere, hoc est conuenire, quia id genus volucrum minime soliuagum est.

Grumus, terræ collectio minor tumulo.

GVLLIOCAE nucum iuglandium summa, & viridia putamina.

Gurgustium, genus habitationis angustum, à gurgulione dictum.

Gutturnium vas ex quo aqua in manus datur: ab eo quod propter oris angustiam guttatim fluat.

HABITIOR, pinguior.

Habitudo, habitus corporum.

Halapanta significat omnia mentientem. ab eo quod halet omnia. ἅλην enim Græci τὴν πλάνην, id est fallentem appellant.

Hallus, pollex pedis scandens super proximum, dictus à saliendo. nam ἅλλομαι Græce, Latine significat salio.

Hamo cognominatus, quia in arena putatur inuentus, quæ Græce hoc nomine ἄμμος appellatur. cui cornua adfiguntur arietis, à genere pecoris inter quod inuentus est.

Hamotrahones alij piscatores, alij qui vnco cadauera trahunt.

Hanula parua delubra quasi fanula.

Haruiga dicebatur hostia, cuius adhærentia inspiciebantur exta.

Hastæ subiiciebantur ea, quæ publice uenundabant: quia signum præcipuum est hasta. Nam & Carthaginienses cum bellum vellent, Romam hastam miserunt: & Romani fortes viros sæpe hasta donarunt.

HEBES, retusi acuminis.

Hecate, Diana, eadem putabatur & luna, & Proserpina.

Hedera dicta, quod hæreat; siue quod edita petat, vel quia id, cui adhæserit, edat. quæ in tutela Liberi putabatur esse, quia vt ille iuuenis semper, ita hæc viret. vel quia ita omnia, sicut ille mentes hominum, illigat.

Heliconides musæ à monte Helicone vocatæ.

Heluacea, genus ornaméti Lydij, dictum à colore boum, qui est inter rufum & album, appellaturque heluus.

Helueus ab hiatu & oscitatione dictus.

Heluela, holera minuta.

Heluo dictus est immoderate bona sua consumens, ab eluendo. Qui aspiratur, vt auiditas magis exprobretur. fit enim vox incitatior.

Helus, & helusa antiqui dicebant, quod nunc holus, & holera.

Hemina ex Græco ἥμισυ, quod est dimidia pars sextarij.

Hemona humana, & hemonem hominem dicebant.

Herbam do, cum ait Plautus, significat, victum me fa-

teor; quod eſt antiquæ, & paſtoralis vitæ indicium. nam qui in prato curſu, aut viribus contendebant, cum ſuperati erant; ex eo ſolo, in quo certamen erat, decerptam herbam aduerſario tradebant.

*grandior. Herbilis anſer, herba paſtus, qui gracilior * eſt, quam frumento altus.

*Herceus. Herceus * Iuppiter intra conſeptum domus cuiuſque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hercules aſtrologus dictus, quod eo die ſe flammis iniecit. quo futura erat obſcuratio ſolis.

He.e id eſt aduerbium temporis heri, dictum à Græco ἐχθὲς.

Heredium, prædium paruulum.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant, quæ à nomine appellabatur heredum, & eſſe vna ex Martis comitibus putabatur.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur.

Herma à Græcis ponitur pro firmamento. Vnde etiam Mercurij nomen inuentoris, vt putabant, firmæ orationis dictum Interdum etiam ſaburram ſignificat.

Hernici dicti à ſaxis, quæ Marſi herna dicunt.

Hetta res minimi pretij, quaſi hieta, id eſt hiatus hominis, atque oſcitatio. Alij puſulam * dixerunt eſſe, quæ in coquendo pane ſolet adſurgere. à qua accipimus rem nullius pretij. cum dicimus non hette te facio. *puſtulam.

Heus aduerbium vocandi à Græco αἶ venit.

HILARODOS, laſciui & delicati carminis cantor.

Hilum putant eſſe, quod grano fabæ adhæret. ex quo nihil & nihilum.

Hippacare eſt celeriter animam ducere. ab equi halitu, qui eſt ſupra modum acutus.

Hippagines naues, quibus equi vehuntur, quas Græci ἱππαγωγοὺς dicunt.

Hippius, id eſt equeſter, Neptunus dictus eſt, vel quod Pegaſius ex eo, & Pegaſide natus ſit: vel quod equuleus, vt putant, loco eius ſuppoſitus Saturno fuerit, quem pro Neptuno deuoraret: vel quod tridentis ictu terra equum excierit. cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant nono quoque anno in mare.

Hippocoum vinum ex inſula Coo, dictum ab agro gene-

roso. cui nomen est Hippo.

Hira, quæ deminutiue dicitur hilla, quam Græci dicunt νῆστιν, intestinum est, quod ieiunum vocant.

Hircipili duorum pilorum homines.

Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes. a libidine scilicet hircorum dicti.

Hirrire, garrire, * quod genus vocis est canis rabiosæ. *ringere.*

Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint.

HODIDÓCOS * latro, atque obsessor viarum. * ὁδοιδόκος)

Homelium pilei genus.

Honorarios ludos quos & liberalia dicebant.

Horctum, & forctum, * pro bono dicebant. *fructum.*

Horda prægnans. vnde dies, quo grauidæ hostiæ immolabantur, hordicidia.

Hordiarium æs, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Horreum antiqui dicebant farreum, à farre.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere possent, orirentur.

Hostia dicta est ab eo, quod est hostire, ferire.

Hosticapax, hostium captor.

Hostiliis laribus immolabant, quod ab his hostes arceri putabant.

Hostimentum, beneficij pensatio.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, & qui nunc hostis perduellis. * *perduellio.*

HVMANVM sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat.

HYPERBOREI supra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humanæ vitæ modum excedant viuendo vltra centesimum annum, id est ὑπερβαίνοντες ὅρον sæculi humani.

Hyperionem alij patrem solis, alij ipsum, quod eat super terras, ita appellatum putabant.

IAMBI vocabantur, qui singuli ex proscenio loquebantur: triambi, qui terni.

Ianeus, ianitor.

Ianiculum dictum, quod per eum populus Romanus primitus transierit in agrum Etruscum.

Ianual, libi genus, quod Iano tantum modo libatur.

IBI dicitur, cum locus semel demonstratur; ibidem cum sæpius.

ICADION, nomen sæuissimi piratæ.

Icit, percussit.

IDVLIS ouis dicebatur, quæ omnibus Idibus Ioui mactabatur.

Incumanū. vel iecinorum — IECVNANVM* victimarium.

IGITVR nunc quidem pro completionis significatione valet, quæ est ergo; sed apud antiquos ponebatur pro inde, & postea, & tum.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, nisi diuinæ rei gratia.

Ignia vitia vasorum fictilium.

Ignis Vestæ siquando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur à Pontifice. quibus mos erat tabulā felicis materiæ tamdiu terebrare, * quousque exceptū ignem cribro æneo virgo in ædem ferret.

verberatæ.

Ignitabulum, ignis receptaculum.

ILLA dicta ab ina, quæ pars chartæ est tenuissima.

Ilicet, sine dubio.

IM ponebant pro eum, à nominatiuo is.

Imago ab imitatione * dicta.

ob imitationem.

Imbarbescere, barbatum fieri.

Imbelliam, belli insciẽtiam.

Imbrex. nomen cuiusdam comici.

Imbrica tempestate pluuiam videtur significare.

Imbutum est. quod cuiuspiam rei succum bibit. vnde infantibus, an velint bibere, dicentes, BV syllaba contenti sumus.

Immanis, ferus, siue magnus.

Immolare est mola, id est farre molito, & sale hostiam perspersam sacrare.

Immunis, vacans munere. aliquoties pro improbo poni-

tur, vt apud Plautum : Immune est facinus.

Immusculus auis genus, quam alij regulum, alij ossifragam dicunt.

Immustulus ales ex genere aquilarum est, sed minorum virium, quam aquilæ. quæ volucris raro, & non fere, præterquam vere apparet; quia æstum, algoremque metuit. appellatur autem ita, quod subito, & inexpectata se immitat.* *mutat. v.c. immutat.

Impages dicuntur, quæ à fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohæreant. à pangendo, id est figere.* vnde poetæ pangere versus dicuntur, & agricolæ pangere plantas, id est infigere.* *figendo. *infigere)

Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus esse crediderunt.

Impares tibiæ numero foraminum discretæ.

Imparentem, non parentem, hoc est obedientem.

Impelimenta, impedimenta dicebant.

Impenetrale, cuius vltimum penetrale intrare non licet.

Impensam, stipem, æs sacrum, quod nondum erat pēsum.

Impercito, parcito, futurum ab imperatiuo.

Impescere, in lætam segetem pascendi gratia immittere.

Impetix, impetigo.

Impetritum, impetratum.

Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunis, & immunis, mihi non satis persuadet.

Impiatus, sceleratus.

Impite, impetum facite.

Implexum, implicatum, quod Græci ἐμπεπλεγμένον dicunt.

Implorare, inclamare, ad auxilium inuocare.

Impluuium, quo aqua impluit collecta de tecto. Cōpluuium, quo de diuersis tectis aqua pluuialis confluit in eundem locum.

Impolitias Censores facere dicebantur, cum equiti æs abnegabant ob equum male curatum.

Impomenta, quasi imponimenta, quæ post cænam mensis imponebant.

Imporcitor. qui porcas in agro facit arando. Porca autē est inter duos sulcos terra eminens.

Importunum, in quo nullum eſt auxilium, velut eſſe ſolet portus nauigantibus.

Impos eſt, qui animi ſui potens non eſt, qui animum ſuū in poteſtate non habet.

Improlus, vel improlis, qui nondum eſt adſcriptus in ciuitate.

Impudicatus, ſtupratus, impudicus factus.

Imputatum, nondum purgatum. putum enim eſt purum. vnde putare vites dicimus eſt, hoc detrahere, quæ impedimento ſunt ad fructum.

In non ſemper abnuitionem ſignificat, ſed interdum etiam pro adnuendo ponitur, vt inuolando, inclamando, inuocando. In præpoſitio ſignificat modo, quod non, vt inimicus: modo auctionem, vt inclamauit: modo vbi, quo tendatur, vt incurrit: modo vbi qui * ſit, vt inambulat.

* quis)

Inarculum virgula erat ex malo punico incuruata, quam regina ſacrificans in capite geſtabat.

Incalanto, inuocanto.

Incalationes, inuocationes.

Incalatiue. vocatiue.

Incauillatio, per deſpectum irriſio.

Incenſit, incenderit; ſicut incepſit, inceperit.

Inceps, deinceps.

Inceſſere, immittere, * ac iactu, " vel verbis petere.

* inuiti

" iaculo

Inceſtus à Græco trahitur. nam illi facinus dicunt ἀνίκεςον.

Inchoare videtur ex Græco originem trahere, quod Heſiodus omnium rerum initium eſſe dixerit chaos.

Incicorem, immanſuetum, & ferum. Pacuuius: Reprime incicorem iracundiam. Interdum cicur pro ſapiente ponitur, vt idem Pacuuius: conſilium cicur.

Incillæ * foſſæ, quæ in viis fiunt ad deducendam aquam, ſiue deriuationes de riuo communi factæ.

* Incilie, vel Incilia.

Incita, incitata.

Incitega machinula, in qua conſtituebatur in conuiuio vini amphora. de qua ſubinde deferentur vina.

Inclamare, conuiciis, & maledictis inſectari.

Inclutus, nobilis, clarus.

Incoctæ dicebantur mulieres plus æquo calamiſtris vſæ.

Incomitem, ſine comite.

Incomitiare ſignificat tale conuicium facere, pro quo neceſſe ſit in comitium, hoc eſt in conuentum, venire. Plautus: Quæſo, ne me incomities.

Inconcilaſti, comparaſti, commendaſti, vel, vt antiqui, per dolum decepiſti.

Inconditum, non ordinate compoſitum.

Inconſpretum, non improbatum.

In conuentione, in concione.

Increpitare, arguere, conuiciari. Increpitare, clamare, maledicere.

Increpitato, * ferito. * *increpato*

Increta, indiuiſa.

Incuria, neglıgentia.

Indepiſci, adſequi, adipiſci

Indeptare, conſequi.

Indictiuum funus, ad quod per præconem euocabantur.

Indiges, indigetis facit. hoc nomine Aeneas ab Aſcanio appellatus eſt, cum pugnans cum Mezentio nuſquam apparuiſſet. in cuius nomine etiam templum conſtruxit.

Indigitamenta, incantamenta, vel iudicia. * *Indigitando, imprecando.*

Indigitanto, imprecanto. *

Indigetes dij, quorum nomina vulgari non licet.

Indoles, incrementum, induſtria.

Induſtrium antiqui dicebant indoſtruum, quaſi qui quidquid ageret, intro ſtrueret, & ſtuderet domi.

Inebræ aues, quæ in auguriis aliquid fieri prohibent. & prorſus omnia inebra appellantur, quæ tardant, vel morantur agentem.

Ineopte, eo ipſo.

Inermat, armis ſpoliat.

Iners, ignauus, vel ſine arte.

Infectores, qui alienum colorem in lanam coniiciunt. offectores, qui proprio colori nouum efficiunt. * * *officiunt)*

Inferiæ ſacrificia, quæ diis manibus inferebant.

Inferium * vinum, id quod in ſacrificando infra pateræ labrum ponebatur. * *Inferum*

Iufibulati ſacrificabant flamines * propter vſum aeris antiquiſſimum aereis fibulis. * *ſacerdotes*

Infindere, intercipere, interponere.

Infit, incipit. sed diuersæ significationis est ab eo, quod est fit. nam infit, agentis: fit autem patientis est.

Infiteri, non fateri.

Infitiari, creditum fraudare.

Infra classem significatur, qui minore summa, quam centum & viginti millium aeris censi sunt.

* furtiue Infrequens appellabatur miles, qui abest, absfuítue à * signis.

Infulæ sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes, & hostiæ, templáque velabantur.

Ingens dicitur augendi consuetudine, vt inclamare, inuocare. quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum.

Ingluuies à gula dicta. hinc & ingluuiosus, & gluto, gulo, gumia, guttur, guttus, * gutturiosus, & curculio. * gutta.

* fugere) Inhibere, iungere, sed melius cohibere.

Inigere pecus, agere, id est minare.

Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro inuenit, vt Iniit rationem. Interdum pro introiit, vt Plautus: Iniit te vmquam febris.

In insula Aesculapio facta ædes fuit, quod ægroti à medicis aqua maximè sustententur. eiusdẽ esse tutelæ draconem, quod vigilantissimũ sit animal, quæ res ad tuẽdam valetudinem ægroti maxime apta est. canes adhibentur eius templo, quod is vberibus canis sit nutritus. bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum sit remediorum. huic gallinæ immolabantur.

Initium est principium; sed alias quo quid incipiat, vt viæ Appiæ porta Capena: alias ex quo quid constet, vt aqua, terra, aer.

Iniuges boues, qui sub iugo non fuerint.

Iniurium, periurium.

Inlaqueatum alij pro vincto vtuntur, alij pro soluto.

Inlex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret. Inlex correpta sequenti syllaba significat inductorem ab iniiciendo. Plautus: Esca est meretrix, lectus. * inlex. * pectus.

Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti.

Inlicitator emptor.

Inlicium dicitur, cum populus ad concionem * elicitur, id est vocatur. vnde colliciæ " tegulæ, per quas aqua in vas defluere potest. ** concilium* *" excoliciæ*

Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.

Inlitterata pax est, quæ litteris comprehensa non est.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intelligi.

Inori minores. * ** sine ore*

In pelle lanata noua nupta considere solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, vel quòd testetur lanificij officium se præstaturam viro.

In procinctu factum testamētum dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat præsentibus commilitonibus.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel * eiusdem loci cultor. ** velut*

Insanum pro valde magnum vsus est Plautus.

Inscitia, stultitia.

Insecta, non secta. sed & aliquotiens significat secta.

Inseptum non septum. ponitur tamen & pro non ædificatum.

Inséque apud Ennium, dic. Insexit, dixit.

Insessores latrones, qui circa vias insidientur sedentes.

Insignes appellantur boues, qui in femine, * & in pede album habent, quasi insigniti. ** femore*

Insignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti potest.

Insimulare, crimen in aliquem confingere.

Insipare iniicere. vnde fit dissipare.

Insipere farinulam iacere pultis: * vnde dissipare, obsipare. vt cum rustici dicunt, obsipa pullis escam. ** pullis*

Insitum ab inserendo tractum. sed aliquotiens significat impositum.

Insons, extra culpam. à quo dici morbus quoque existimatur sonticus, quia perpetuo noceat.

Instaurari ab instar dictum est, cum aliquid ad pristinam similitudinem, & comparationem reficitur.

Instigare, incitare.

* insursum r. c. Inlualum * appellabant colorem similem luteo, qui fiebat fumoso stillicidio.

Insulæ dictæ propriæ, quæ non iunguntur communibus parietibus cum vicinis; circuitúque publico, aut priuato cinguntur * à similitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus, ac mari eminent, súntque in salo positæ. * coniungũtur.

Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horæ, quam diei possunt intelligi. Tempestaté enim antiqui pro tempore posuere.

Intercapedo, tempus interceptum, cum scilicet mora est ad capiendum.

* intra Inter * cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui stuprum passi aliquando essent.

Intercutitus, vehementer cutitus, id est valde stupratus.

Interduatim, & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim.

Intergeriui parietes dicuntur, qui inter confines struuntur, & quasi intergeruntur.

Interneciuum testamentum est, propter quod dominus eius necatus est.

Internectio, vitæ priuatio appellatur interfectio. à nece denominato vocabulo.

Interregnum appellatur spatium temporis, quousque in loco mortui alius ordinetur.

Intrahere est contumeliam intorquere.

* Inuolul⁹. Inuoluus * vermiculi genus, qui se inuoluit pampino.

IOVISTAE compositum à Ioue, & iustæ.

IPSIPE, ipsi neque alij.

Ipsulices bracteæ in virilem, muliebrémque speciem expressæ.

IRACVNDIA dicta, quod iram incendat.

Ircei genus farciminis in sacrificiis.

Ircens, genus farciminis.

Irnella, vasis genus in sacris.

* Ircipes Irpices * genus rastrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. eum enim ducem secuti agros occupauere.

Irqui-

Irquitallus puer, qui primo virilitatem suam experitur.

Ita castor,* ita mehercules ·*· vt subaudiatur iuuet. *Ita me Castor.*

Italia dicta, quod magnos Italos," hoc est boues habeat. vituli etenim itali * sunt dicti. Italia ab Italo rege, eadem ab Attelido .... appellata. .*. *Ita me Hercules)* " *vitulos.* * *Ab Italis*

Itonida * Minerua à loco sic appellata. * *Itonis)*

Iubar stella, quā Græci appellant φωσφόρον vel ἕσπερον, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubæ leonis.

Iubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro decernere: vt, Populus iussit.

Iubilare est rustica voce inclamare.

Iugarius vicus dicitur Romæ, quia ibi fuerat ara Iunonis Iugæ, quam putabant matrimonia iungere.

Iuge auspicium est, cum iunctum* iumentū stercus fecit. * *vinctum.*

Iugere milui dicuntur, cum vocem emittunt.

Iuges, eiusdem iugi, pares. vnde & coniuges, & seiuges.

Iugula stella orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis.

Iugum, sub quo victi transibant, hoc modo fiebat: fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia. sub iis victos discinctos transire cogebant.

Iunium mensem dictum putant à Iunone. iidem ipsum dicebant Iunonium & Iunonialem. Iulium quod eo mense dicitur Iulius natus.

Iurare Flamini Diali fas non erat.

Iurgatio, iuris actio.

Iussa * iura. * *Iusa.*

Iusti dies dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus, & vexillum in arce positum.

Iustum vadem, idoneum sponsorem.

Iuuenalia * fingebantur Dianæ simulachra, quia ea ætas fortis est ad tolerandam viam. Diana enim viarū putabatur dea. * *Iuuenilia)*

Iuuentutis * sacra pro iuuenibus sunt instituta. * *Iuuētatis.)*

LABES macula in vestimēto dicitur, & deinde μεταφορικῶς trāsfertur in homines vituperatione dignos.

Lacerare, diuidere, comminuere est. ex quo dictus est lanius, qui discindendo lacerat pecora. Lacinia, quod * pars vestimenti est. Lacerna, quod minus capitio est. Lacer, quod auribus curtatis est. Lacerum quodcumq; est in corpore imminutum.

*quædam.

Lacit, decipiendo inducit. Lax etenim fraus est. Lacit, in fraudem inducit: inde est allicere, & lacessere. inde lactat, illectat, delectat, oblectat.

Lacobrigæ nomen compositum (à lacu & briga * Hispaniæ oppido.

*ex Arcobriga.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacuna, aquæ collectio, à lacu deriuatur, quam alij lamā, * alij lustrum * dicunt.

*limā. v.c. λίμνη)

* λύτρον

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus, ominis boni gratia, vt in dilectu, *censuue primi nominantur Valerius, Saluius, Statorius.

*delectu.

Læna vestimenti genus habitus duplicis, quidam appellatam existimant Tusce, quidam Græce, quam χλαῖναν dicunt.

Læua, sinistra, quam Græci σκαιάν vnde tractum cognomen Scæuola à læua læuum, sinistrum: & læuorsum, sinistrorsum.

Lamberat, scindit, ac laniat.

Lance & licio dicebatur apud antiquos; quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiæ, aut virginum præsentiam.

Lancea à Græco dicta, quam illi λόγχην vocant.

Laneæ effigies compitalibus noctu dabantur in * cōpita quod lares, quorum is erat dies festus, animæ putabātur esse hominum, redactæ * in numērum deorum.

* ad

*relatæ. v.c. relatæ)

Lanerum * vestimenti genus ex lana succida, confectum.

*Lanirum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem, hæc verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter salua vrbe, arceque bonis eiiciat, vti ego hunc lapidem.

Lapidicinæ,vbi excinduntur lapides.

Lapit, * dolore afficit. — * Lipit, vel Lipuit, vel Lapuit, vel Labit,

Larentalia * coniugis Faustuli nutricis *Remi & Romuli Larentiæ ·*· festa. — * Laurentalia. — ''Iuuentoris. — ·*· Lauritiæ·

Laruati,furiosi,& mente moti. quasi laruis exterriti.

Latex à lapsu profluens aqua dicitur. vtimur tamen hoc vocabulo & in vino.

Latine loqui à Latio dictum est,quę locutio adeo est versa,vt vix vlla pars eius maneat in notitia. * — * innoxia.

Latitauerunt Cato posuit pro sæpe tulerunt.

Latrare Ennius pro poscere posuit.

Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. * at nunc viarum obsessores dicuntur, quod à latere adoriuntur, vel quod latenter insidiâtur. — * τοῦ λάτρου.

Latumias ex Græco, & maxime à Syracusanis, qui latomias & appellant,& habẽt ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam vrbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Lauerniones fures antiqui dicebant,quod sub tutela deæ Lauernæ essent,in cuius luco obscuro, abditoque soliti *furta, prædamque inter se luere. * hinc & lauernalis porta vocata est. — * solitos. — * diuidere.

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem. Itaque candẽ laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat; vel quod medicamento siccissima sit; vel quod omni tempore viret, vt similiter resp. vireat.

Lautia * epularum magnificentia, alij à lauatione dicta putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc sunt,non erant,& raro aliquis lauabat. — *Lauticia.

Lauticia farina appellabatur ex tritico aquâ conspersо.

Lautulæ locus extra vrbem, quo loco quia aqua fluebat, lauandi vsum exercebant.

Lectosia * insula dicta à consobrina Æneæ ibidem sepulta. — * Leucosia)

Lectus dictus,vel à collectis foliis ad cubitandũ:vel quod fatigatos ad se alliciat; vel à Græco λέκτρον.

Legimus aut scriptum, aut oleam, * glandemue, & alia quædam. & addita præpositione dicimus colligimus, deligimus. — * olera.

Legio Samnitum linteata appellata est, quod Samnites intrantes singuli ad aram, velis linteis circumdatã,* nõ cessuros se Romano militi iurauerunt.

**circumdati.*

Lemhisci, id est, fasciolæ, colorisæ dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarnm lanearum.

Lemonia tribus à pago Lemonio appellata est. qui est à porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adolescentulos appellati.

Leparenses, Liparitani ciues, id est, Liparenses.

Lepista, genus vasis aquarij.

Leria * ornamenta tunicarum aurea.

**Lana.*

Lesbium, genus vasis cælati à Lesbis inuentum.

Letum ab obliuione, quam Græci λήθην vocant, dictum.

Leuir est vxoris meæ frater. *

**vxori meæ frater meus.*

LIBELLA deminutiuum est à libra.

Liber repertor vini, ideo sic appellatur, quod vino nimio vsi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuæ formæ homines.

Liberalia Liberi festa, quæ apud Græcos dicũtur Διονύσια. Næuius: libera lingua loquemur * ludis liberalibus.

**loquuntur.*

Liberata ponebant pro effata, id est, locuta.

Libertatis templum in Auentino fuerat constructum.*

**constitutũ.*

Librile, scapus libræ.

Librilla appellantur instrumenta bellica, saxa scilicet ad brachij crassitudinem in modum flagellorum loris reuincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatæ sunt. quam ob causam etiam Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

Licitati, in mercando, siue pugnando contendentes.

Lictores dicuntur, quod fasces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magistratibus, delinquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleæ à limo appellatæ.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viæ transuersæ.

Limus, * obliquus, id est, transuersus, vnde & limina.

**Limis.*

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam diffe-

rentia sermonum. promontorij quoque genus non excellentis, sed molliter in planum deuexi.

Lingula * per deminutionem linguæ dicta. alias à similitudine linguæ exertæ, vt in calceis: alias insertæ, id est infra dentes coercitæ, vt in tibiis. *Ligula.*

Lingulaca, genus piscis, vel mulier auguratrix. * *garrulatrix*

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alij solutum, * deditum deo, quasi luitatum; alij ex Græco à precibus, quas illi λιτὰς dicunt. *solitum.*

Liti* cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit. *Litis.*

Lituus appellatus est, quod litis sit testis. est enim genus buccinæ incuruæ, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius. Inde loci lituus sonitus effundit * acutos. *effudit.*

Lixabundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixæ, qui exercitum sequuntur quæstus gratia. dicti, quod extra ordinem sint militiæ, eisque liceat, quod libuerit. Alij eos à Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem sit secutus. quidam à liguriendo quæstū.

LOCATVM, positum.

Locupletes, locorum multorum domini.

Lœbesum & lœbertatem antiqui dicebant liberum & libertatem. ita Græci λοιβὴ. & λείβω.

Longitrorsus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lotos, arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiæ fiebant, cuius baccis pasti quondam Lotophagi dicti.

LVCANI appellati dicuntur, quod eorum regio sita est ad partem stellæ luciferæ, vel quod loca cretosa * sunt, id est multæ lucis. vel à Lucilio duce. vel quod primitus in luco consederunt. *atherosa.*

Lucar appellatur æs, quod ex lucis captatur.* *capiatur.*

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quod victi à Gallis fugientes è prælio ibi se occultauerunt.

Lucaris pecunia, quæ in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detergere.

Lucerenses, & Luceres, quæ pars tertia populi Romani est distributa à Tatio, & Romulo; appellati sunt à Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo aduersus

Tatium bellanti.

Lucetium Iouem appellabant, quod cum lucis esse caussam credebant.

Lucius, prænomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lucomedi à duce suo Lucomo dicti, qui postea Lucerenses appellati sunt.

Lucumones quidam homines ob insaniam dicti, quod loca, ad quæ venissent, infesta * facerent.
*festa.

Lucretilis mons in Sabinis.

Luctus, & lugere à Græco trahuntur λυπεῖν, vel λύζειν.
*λύζειν.

Luculentus à luce appellatus.

Luncuntere * genus operis pistorij.
* Lucunter Lucentem Lacuntem

Lues est diluens * vsque ad nihil, tractum à Græco λύειν. hinc dictum lutum terra humore soluta; & lustratio, qua quid soluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ἀπὸ τῆς λύσεως, id est solutione auri: λίτρα enim libra est.
" diluens.

Luma * genus herbæ, vel potius spinæ.
* Lima, vel Lima,

Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam vtris. vnde lurcones capacis gulæ homines, & bonorum suorum consumptores.

Luridi, supra modum pallidi.

Luscitio, vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

Lustra significant lacunas * lutosas, quæ sunt in siluis, aprorum cubilia à qua similitudine ij, qui in locis abditis, & sordidis à vētri, & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. & cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.
* Lamas.

Lustrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus, quia his lustrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra è suis locis mota, & soluta; à quo luxuriosus in re familiari solutus.

Luxantur, à luxu dictum. id est luxuriantur.

LYCII Apollinis oraculum in Lycia maximæ claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκος enim lupus est.

Lycophos Græci dicunt, quod nos primum tempus lucis.

dictum autem lycophos, quasi λευκὸν φῶς, id est lumen candidum.

Lymphæ dictæ sunt à nymphis. vulgo autem memoriæ proditum est, quicumque speciem quandam è fonte, id est * effigiem nymphæ viderint, furendi non fecisse finem, quos Græci νυμφολήπτους vocant, Latini lymphatos appellant. * In

Lyrnessiades, ab oppido Phrygiæ Lyrnesso dicti.

PAVLVS. MACELLVM dictum à Macello quodam, qui exercebat in vrbe latrocinia, quo damnato Censores Aemilius, & Fuluius statuerunt, vt in domo eius obsonia venderentur.

Macilenti, macie tenuati.

Mactus, magis auctus.

Madusa * ebrius, à Græco μαδᾷν deductum, vel quia madidus fit'' à vino.

** Madulsa* *'' satis*

Mæandrum, genus picturæ, dictum est à similitudine flexus amnis, qui appellatur Mæandrus.

Mæcia tribus à quodam castro sic appellatur.

Mæniana ædificia à Mænio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.

Mæsius lingua Osca, mensis Maius. Osci enim à regione Campaniæ, quæ est Oscos, * vocati sunt.

** Oscor Oscorum)*

Magis à Græco μεῖζον venit. *antiqui, Sed alias magis magistrare pro regere, &c.* temperare dicebant errare, quidam *ponunt pro*

FESTVS.

PAVLVS. Magisterare * regere, & temperare est. Magisterare † moderari, vnde magistri non solum doctores artium; sed etiam pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris possunt. vnde & magistratus, qui per imperia potentiores sunt, quam priuati. Quæ vox duabus significationibus notatur. nam aut personam ipsam demonstrat, vt cum dicimus, magistratus iussit: aut honorem, vt cum dicimus * Titio magistratus datus est.

** Magistrare* *† Magistrare, vel magistrari.* ** dicitur*

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, quæ * magis ceteris possunt, vt magisterium equitum.

** qui*

FESTVS. .....rebus, qui ma...... quitum . et .... llinis dixe......... untur velit .... contra ora.....

PAVLVS. Magmentum, magis augmentatum.

Magnificissima dicebant antiqui pro magnificentissima. re enim vera magnificens dici non potest. vnde magnificentissima videtur deduci.

Magnificius idem Cato * pro magnificentius dixit, & non frustra: nam positiuus eius magnifice est.

** ipse*

FESTVS. Magn*ificius, pro magnificentius vsurp*auit Cato in ea, quam *scripsit*...............

.......gna quis homo . . . . *aut* pulchrius purgat *aut magnificius : nunc magnificentius*, dicimus, cum *magnifice eius positiuus* ..... ---- *Sit* . . . at nepos eius in ea *quam scripsit* .... *tamen* ait, cum Aedilis *Curulis esset* ; .... *magnae ma*tris ludos magni*ficentius, quam alij ; fecit.*

Magnificior quoque *idem deduxisse videtur a munifice.*

Magnum annum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibimet concordăt. PAVLVS.

Magnum socerum appellat vir vxoris suæ auum.

Magnam socrum vir vxoris suæ auiam appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Maiestas à magnitudine dicta.

Maiis Idibus mercatorum dies festus erat; quod eo die Mercurij ædes esset dedicata.

Maius mensis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuisse videtur, qua ex causa verum à maioribus, vt Iunius à iunioribus dictus sit; an à Maia, quod Mercurio filio eius res diuinæ . . . . fiant solemnes ; an quod ipsi deæ in multis Latinis ciuitatibus sacrificia fiebant (ipso mense (....... FESTVS.

Maior patruus, aui & auiæ patruus.

Maior amita, aui & auiæ amita.

Maior auunculus, aui & auiæ auunculus. PAVLVS.

Maior Græcia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam * obtinuerunt. vel quod in ea multæ, magnæque ciuitates fuerunt ex Græcia profectæ. * *olim*

Maior magistratus consul dicitur.

Maior socer vxoris meæ proauus.

Maior socrus vxoris meæ proauia. FESTVS.

Minora itemq; maiora auspicia, quæ d*icantur docet Messala. nam* maiora Consulum, P*retorum Censorumq. dici ait* & *reliquorum* minora cum illi *maiores* , *hi autem mino*res magistratus dici. *consueuerint.*

Maiorem Consulem L. Cæsar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint: vel eum, qui prior factus sit; Prætorem autem maiorem Vrbanum, minores ceteros.

Maior Cŏsul dicitur vel is, penes quem fasces sunt; vel is, PAVLVS.

qui prior factus est: Prætor autem maior vrbanus, minores cæteri.

Maiores Flamines appellabantur patricij generis, minores plebei.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

FESTVS. Maledic*tores dicebant, antiqui quos* nos appellamus. *maledicos. Cato cum Proficisceretur in* Hispania re *monendis maledictores*.

Maleuoli Mercurij signũ erat proxime Ianum, qui item erat in Turdellis *Malos maleuoli et iam cognomine* appella*batur*: maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabat.

PAVLVS. Maleuoli Mercurij signum, id est statuam, appellabant, ideo quod in nullius tabernam spectabat.

Malleoli vocantur non solum parui mallei, sed etiam ij, qui ad incendium faciendum aptantur; videlicet * ad similitudinem priorum dicti.

** scilicet*

FESTVS. Malluuium dicitur, quo manus lauantur. Malluuiæ, quibus manus sunt lotæ: pelluuiæ, quibus pedes.

** tario* Malluuium latũ in commentarium * sacrorum significat, manus qui lauet. à quo malluuiæ dicuntur, quibus manus sunt lautæ, perinde vt quibus pedes pelluuiæ.

PAVLVS. Maltha dicitur à Græcis pix cum cera mixta.

Mamercus prænomen est Oscum, eo quod hi Martem Mamertem appellant. *

** dicunt*

Mamers Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis. vnde & Mamertini in Sicilia dicti, qui Messanæ habitãt.

FESTVS. Mamertini appell*ati sunt hac* de causa. cum de toto Samnio grauis incidisset pestilentia, Sthenius Mettius eius gentis princeps conuocata ciuium suorum concione, exposuit se vidisse in quiete præcipientem Apollinem; vt si vellent eo malo liberari, ver sacrum vouerent, id est quæcunque vere proximo nata essent; immolaturos sibi. Quo facto leuatis post annum vicesimum, deinde eiusdem generis incessit pestilentia. rursum itaque consultus Apollo, respondit non esse persolutum ab iis votum. quod homines immolati non essent: quos si expulissent, certe fore, vt ea clade liberarentur. Itaque ij iussi patria decedere, cum in parte ea *Sicilie* consedissent, quæ *nunc* Taurica-

cana" dicitur, forte parantibus *laborantibus* bello *novo*. Messanensibus auxilio venerant vltro, eósque *ab eo* liberarunt. prouinciales quod ob *meritum* * eorum, vt gratiam referrent, & in suum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerentur Mamertini, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus Mamers forte exierat, qui lingua Oscorum Mars significatur cuius historiæ auctor est Alfius libro primo belli Carthaginiensis.

" *Tauromitana.* *exercitum)

Mamilia turris intra Saburæ regionem à Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit) à Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreauerat, (quando id oppidum ipse condidisset. *

* *est appellata*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cinerémque. cuius meminit Lucilius: Pistricem valida* si nummi suppeditabunt, Addas"empleuron, mamphulas quæ sciat omnes.

* *validam* " *Addā, vel ad classem)*

Mamphur •*• appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagũt fabri in operibus tornandis.

•*• *Mamphur)*

Mamurij Veturij nomen frequenter in cantibus" Romani frequentabãt, hac de causa. Numa Pompilio regnãte è cælo cecidisse fertur ancile, id est scutum breue; quod ideo sic est appellatum, quia ex vtroque latere erat recisum; vt summũ, infimúmque eius latius * medio pateret. vnáque edita vox, omnium potẽtissimam fore ciuitatem, quamdiu id in ea mansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cæleste posset. probatum opus est maxime Mamurij Veturij: qui præmij loco petiit, vt suum nomen inter carmina Salij canerent.

" *carminibus* *latus

Manalẽ fontem dici, pro eo, ꝙ aqua ex eo semper manet. PAVLVS.

Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen spiciendius * videtur, quia flumen id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat. FESTVS.

* *spiciendus)*

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animæ inferorum ad superos manarent, qui dicuntur PAVLVS.

Infindere, intercipere, interponere.

Infit, incipit. sed diuersæ significationis est ab eo, quod est fit. nam infit, agentis: fit autem patientis est.

Infiteri, non fateri.

Infitiari, creditum fraudare.

Infra classem significatur, qui minore summa, quam centum & viginti millium aeris censi sunt.

* furtiue Infrequens appellabatur miles, qui abest, absuítue à * signis.

Infulæ sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes, & hostiæ, templáque velabantur.

Ingens dicitur augendi consuetudine, vt inclamare, inuocare. quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum.

Ingluuies à gula dicta. hinc & ingluuiosus, & gluto, gulo, gumia, guttur, guttus, * gutturiosus, & curculio. * gutta.

* fugere) Inhibere, iungere, sed melius cohibere.

Inigere pecus, agere, id est minare.

Iniit ponitur interdum pro concubuit. Interdum pro inuenit, vt Iniit rationem. Interdum pro introiit, vt Plautus: Iniit te vmquam febris.

In insula Aesculapio facta ædes fuit, quod ægroti à medicis aqua maximè sustententur. eiusdē esse tutelæ draconem, quod vigilantissimū sit animal, quæ res ad tuēdam valetudinem ægroti maxime apta est. canes adhibentur eius templo, quod is vberibus canis sit nutritus. bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum sit remediorum. huic gallinæ immolabantur.

Initium est principium; sed alias quo quid incipiat, vt viæ Appiæ porta Capena: alias ex quo quid constet, vt aqua, terra, aer.

Iniuges boues, qui sub iugo non fuerint.

Iniurium, periurium.

Inlaqueatum alij pro vincto vtuntur, alij pro soluto.

Inlex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret. Inlex correpta sequenti syllaba significat inductorem ab iniiciendo. Plautus: Esca est meretrix, le-

* pectus. ctus. * inlex.

Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti.

Inlicitator emptor.

Inlicium dicitur, cum populus ad concionem * elicitur, *concilium* id est vocatur. vnde colliciæ " tegulæ, per quas aqua in "*excolicia* vas defluere potest.

Inlicium vocare antiqui dicebant ad concionem vocare.

Inlitterata pax est, quæ litteris comprehensa non est.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intelligi.

Inori minores. * *fine ore*

In pelle lanata noua nupta considere solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitus homines pellibus erant induti, vel quòd testetur lanificij officium se præstaturam viro.

In procinctu factum testamẽtum dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat præsentibus commilitonibus.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel * eiusdem loci cultor. *velut*

Insanum pro valde magnum vsus est Plautus.

Inscitia, stultitia.

Insecta, non secta. sed & aliquotiens significat secta.

Inseptum non septum. ponitur tamen & pro non ædificatum.

Inséque apud Ennium, dic. Insexit, dixit.

Insessores latrones, qui circa vias insidientur sedentes.

Insignes appellantur boues, qui in femine, * & in pede album habent, quasi insigniti. *femore*

Insignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti potest.

Insimulare, crimen in aliquem confingere.

Insipare iniicere. vnde fit dissipare.

Insipere farinulam iacere pultis: * vnde dissipare, obsipare. vt cum rustici dicunt, obsipa pullis escam. *pullis*

Insitum ab inserendo tractum. sed aliquotiens significat impositum.

Insons, extra culpam. à quo dici morbus quoque existimatur sonticus, quia perpetuo noceat.

Instaurari ab instar dictum est, cum aliquid ad pristinam similitudinem, & comparationem reficitur.

Inſtigare, incitare.

* inſurſum v. c. Inſuaſum * appellabant colorem ſimilem luteo, qui fiebat fumoſo ſtillicidio.

Inſulæ dictæ propriæ, quæ non iunguntur communibus parietibus cum vicinis; circuitúque publico, aut priuato cinguntur * à ſimilitudine videlicet earum terrarum, quæ fluminibus, ac mari eminent, ſúntque in ſalo poſitæ. * coniungũtur.

Intempeſtam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horæ, quam diei poſſunt intelligi. Tempeſtatẽ enim antiqui pro tempore poſuere.

Intercapedo, tempus interceptum, cum ſcilicet mora eſt ad capiendum.

* intra Inter * cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui ſtuprum paſſi aliquando eſſent.

Intercutitus, vehementer cutitus, id eſt valde ſtupratus.

Interduatim, & interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum, & interim.

Intergeriui parietes dicuntur, qui inter confines ſtruuntur, & quaſi intergeruntur.

Interneciuum teſtamentum eſt, propter quod dominus eius necatus eſt.

Internectio, vitæ priuatio appellatur interfectió. à nece denominato vocabulo.

Interregnum appellatur ſpatium temporis, quouſque in loco mortui alius ordinetur.

Intrahere eſt contumeliam intorquere.

* Inuoluul⁹. Inuoluus * vermiculi genus, qui ſe inuoluit pampino.

IOVISTAE compoſitum à Ioue, & iuſtæ.

IPSIPE, ipſi neque alij.

Ipſulices bracteæ in virilem, muliebrémque ſpeciem expreſſæ.

IRACVNDIA dicta, quod iram incendat.

Ircei genus farciminis in ſacrificiis.

Ircens, genus farciminis.

Irnella, vaſis genus in ſacris.

* Ircipes Irpices * genus raſtrorum ferreorum, quod plures habent dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites. eum enim ducem ſecuti agros occupauere.

Irqui-

Irquitallus puer,qui primo virilitatem suam experitur.
Ita castor,* ita mehercules ·*· vt subaudiatur iuuet. * Ita me Ca-
Italia dicta.quod magnos Italos," hoc est boues habeat. stor.
vituli etenim itali * sunt dicti. Italia ab Italo rege, ea- .*. Ita me
dem ab Attelido .... appellata. Hercules)
Itonida * Minerua à loco sic appellata. " vitulos.
Iubar stella,quã Græci appellant φωσφόρον vel ἕσπερον, * Ab Italia
hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in mo- * Itonis)
dum iubæ leonis.
Iubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro
decernere:vt,Populus iussit.
Iubilare est rustica voce inclamare.
Iugarius vicus dicitur Romæ,quia ibi fuerat ara Iunonis
Iugæ,quam putabant matrimonia iungere.
Iuge auspicium est,cum iunctum*iumentũ stercus fecit. *vinctum.
Iugere milui dicuntur,cum vocem emittunt.
Iuges,eiusdem iugi,pares. vnde & coniuges,& seiuges.
Iugula stella orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux
iuglandis.
Iugum,sub quo victi transibant, hoc modo fiebat: fixis
duabus hastis super eas ligabatur tertia. sub iis victos
discinctos transire cogebant.
Iunium mensem dictum putant à Iunone. iidem ipsum
dicebant Iunonium & Iunonialem. Iulium quod eo
mense dicitur Iulius natus.
Iurare Flamini Diali fas non erat.
Iurgatio,iuris actio.
Iussa * iura. *Iusa.
Iusti dies dicebantur triginta, cum exercitus esset impe-
ratus,& vexillum in arce positum.
Iustum vadem,idoneum sponsorem.
Iuuenalia * fingebantur Dianæ simulachra, quia ea ætas *Iuuenilia)
fortis est ad tolerandam viam.Diana enim viarũ puta-
batur dea.
Iuuentutis * sacra pro iuuenibus sunt instituta. * Iuuẽtatis.)

f

LABES macula in vestimēto dicitur, & deinde μεταφορικῶς trāsfertur in homines vituperatione dignos.

Lacerare, diuidere, comminuere est. ex quo dictus est lanius, qui discindendo lacerat pecora. Lacinia, quod * pars vestimenti est. Lacerna, quod minus capitio est. Lacer, quod auribus curtatis est. Lacerum quodcumq; est in corpore imminutum.

*quaedam.

Lacit, decipiendo inducit. Lax etenim fraus est. Lacit, in fraudem inducit: inde est allicere, & lacessere. inde lactat, illectat, delectat, oblectat.

Lacobrigæ nomen compositum (à lacu & briga * Hispaniæ oppido.

*ex Arcobriga.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacuna, aquæ collectio, à lacu deriuatur, quam alij lamā, * alij lustrum * dicunt.

*limā. v.c. λίμνην)

* λουτρῶν

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur fruendus, ominis boni gratia, vt in dilectu, *censuue primi nominantur Valerius, Saluius, Statorius.

*delectu.

Læna vestimenti genus habitus duplicis, quidam appellatam existimant Tusce, quidam Græce, quam χλαῖναν dicunt.

Læua, sinistra, quam Græci σκαιάν vnde tractum cognomen Scæuola à læua læuum, sinistrum: & læuorsum, sinistrorsum.

Lamberat, scindit, ac laniat.

Lance & licio dicebatur apud antiquos; quia qui furtum ibat quærere in domo aliena, licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiæ, aut virginum præsentiam.

Lancea à Græco dicta, quam illi λόγχην vocant.

Laneæ effigies compitalibus noctu dabantur in * cōpita quod lares, quorum is erat dies festus, animæ putabātur esse hominum, redactæ * in numērum deorum.

* ad

*redatæ. v.c. relatæ)

Lanerum * vestimenti genus ex lana succida, confectum.

*Lauerum.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lapidem silicem tenebant iuraturi per Iouem, hæc verba dicentes: Si sciens fallo, tum me Diespiter salua vrbe, arceque bonis eiiciat, vti ego hunc lapidem.

Lapidicinæ, vbi excinduntur lapides.

Lapit, * dolore afficit. *(* Lipit, vel Lipuit, vel Lapuit, vel Labit,)*

Larentalia * coniugis Faustuli nutricis *Remi & Romuli Larentiæ ·*· festa. *(* Laurentalia. "Iuuentoris. ·*· Laurentiæ.)*

Laruati, furiosi, & mente moti, quasi laruis exterriti.

Latex à lapsu profluens aqua dicitur. vtimur tamen hoc vocabulo & in vino.

Latine loqui à Latio dictum est, quę locutio adeo est versa, vt vix vlla pars eius maneat in notitia. * *(* innoxia.)*

Latitauerunt Cato posuit pro sæpe tulerunt.

Latrare Ennius pro poscere posuit.

Latrones eos antiqui dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρείας. * at nunc viarum obsessores dicuntur, quod à latere adoriuntur, vel quod latenter insidiatur. *(* τοῦ λάτρυ.)*

Latumias ex Græco, & maxime à Syracusanis, qui latomias & appellant, & habẽt ad instar carceris, ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam vrbem.

Laudare ponebatur apud antiquos pro nominare.

Lauerniones fures antiqui dicebant, quod sub tutela deæ Lauernæ essent, in cuius luco obscuro, abditoque soliti *furta, prædamque inter se luere. * hinc & lauernalis porta vocata est. *(* solitos. * diuidere.)*

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, vt quasi purgati à cæde humana intrarent vrbem. Itaque eandẽ laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat; vel quod medicamento siccissima sit; vel quod omni tempore viret, vt similiter resp. vireat.

Lautia * epularum magnificentia, alij à lauatione dicta putant, quia apud antiquos hæ elegantiæ, quæ nunc sunt, non erant, & raro aliquis lauabat. *(* Lauticia.)*

Lauticia farina appellabatur ex tritico aqua conspersо.

Lautulæ locus extra vrbem, quo loco quia aqua fluebat, lauandi vsum exercebant.

Lectosia * insula dicta à consobrina Æneæ ibidem sepulta. *(* Leucosia)*

Lectus dictus, vel à collectis foliis ad cubitandũ: vel quod fatigatos ad se alliciat; vel à Græco λέκτρον.

Legimus aut scriptum, aut oleam, * glandemue, & alia quædam. & addita præpositione dicimus colligimus, deligimus. *(* olera.)*

Legio Samnitum linteata appellata est, quod Samnites
circumdati. intrantes singuli ad aram, velis linteis circumdatã, nõ cessuros se Romano militi iurauerunt.

Lemnisci, id est, fasciolæ, colorisæ dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum.

Lemonia tribus à pago Lemonio appellata est. qui est à porta Capena via Latina.

Lenones ab alliciendo adolescentulos appellati.

Leparenses, Liparitani ciues, id est, Liparenses.

Lepista, genus vasis aquarij.

*Lana. Leria * ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium, genus vasis cælati à Lesbis inuentum.

Letum ab obliuione, quam Græci λήθην vocant, dictum.

*vxori meæ Leuir est vxoris meæ frater. *

frater meus. Libella deminutiuum est à libra.

Liber repertor vini, ideo sic appellatur, quod vino nimio vsi omnia libere loquantur.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuæ formæ homines.

Liberalia Liberi festa, quæ apud Græcos dicũtur Διονύσια.

*loquuntur. Næuius: libera lingua loquemur * ludis liberalibus.

Liberata ponebant pro effata, id est, locuta.

* constitutũ. Libertatis templum in Auentino fuerat constructum.*

Librile, scapus libræ.

Librilla appellantur instrumenta bellica, saxa scilicet ad brachij crassitudinem in modum flagellorum loris reuincta.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatæ sunt. quam ob causam etiam Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

Licitati, in mercando, siue pugnando contendentes.

Lictores dicuntur, quod fasces virgarum ligatos ferunt. hi parentes magistratibus, delinquentibus plagas ingerunt.

Limaces cochleæ à limo appellatæ.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Limites in agris, nunc termini, nunc viæ transuersæ.

*Limis. Limus, * obliquus, id est, transuersus, vnde & limina.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam diffe-

rentia sermonum. promontorij quoque genus non excellentis, sed molliter in planum deuexi.

Lingula * per deminutionem linguæ dicta. alias à similitudine linguæ exertæ, vt in calceis: alias insertæ, id est infra dentes coercitæ, vt in tibiis. *Ligula.

Lingulaca, genus piscis, vel mulier auguratrix. * *garrulatrix

Liquitur, labitur, fluit.

Litatum alij solutum, * deditum deo, quasi luitatum; alij ex Græco à precibus, quas illi λιτὰς dicunt. *solitum.

Liti* cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit. *Litis.

Lituus appellatus est, quod litis sit testis. est enim genus buccinæ incuruæ, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius. Inde loci lituus sonitus effundit * acutos. *effudit.

Lixabundus, iter libere, ac prolixe faciens.

Lixæ, qui exercitum sequuntur quæstus gratia. dicti, quod extra ordinem sint militiæ, eisque liceat, quod libuerit. Alij eos à Licha appellatos dicunt, quod & ille Herculem sit secutus. quidam à liguriendo quæstũ.

Locatvm, positum.

Locupletes, locorum multorum domini.

Lœbesum & lœbertatem antiqui dicebant liberum & libertatem. ita Græci λοιβὴ, & λείβω.

Longitrorsus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lotos, arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiæ fiebant, cuius baccis pasti quondam Lotophagi dicti.

Lvcani appellati dicuntur, quod eorum regio sita est ad partem stellæ luciferæ, vel quod loca cretosa * sunt, id est multæ lucis. vel à Lucilio duce. vel quod primitus in luco consederunt. *atherosa. *capiatur.

Lucar appellatur æs, quod ex lucis captatur.*

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam, & Tiberim fuit: pro eo, quod victi à Gallis fugientes è prælio ibi se occultauerunt.

Lucaris pecunia, quæ in luco erat data.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detergere.

Lucerenses, & Luceres, quæ pars tertia populi Romani est distributa à Tatio, & Romulo; appellati sunt à Lucero Ardeæ rege, qui auxilio fuit Romulo aduersus

Tatium bellanti.

Lucetium Iouem appellabant, quod cum lucis esse causam credebant.

Lucius, prænomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lucomedi à duce suo Lucomo dicti, qui postea Lucerenses appellati sunt.

Lucumones quidam homines ob insaniam dicti, quod

*festa. loca, ad quæ venissent, infesta * facerent.

Lucretilis mons in Sabinis.

*λύζειν. Luctus, & lugere à Græco trahuntur λυπεῖν, vel λύπειν.

Luculentus à luce appellatus.

* Lucunter Lucuntere * genus operis pistorij.

Lucentem Lues est diluens * vsque ad nihil, tractum à Græco λύειν.

Lacuntem hinc dictum lutum terra humore soluta; & lustratio,

" dilues. qua quid soluitur, ac liberatur. hinc & λύτρα ἀπὸ τῆς λύσεως, id est solutione auri: λίτρα enim libra est.

* Lima, vel Luma * genus herbæ, vel porius spinæ.

Lina. Lumbago vitium, & debilitas lumborum.

Lura os culei, vel etiam veris. vnde lurcones capacis gulæ homines, & bonorum suorum consumptores.

Luridi, supra modum pallidi.

Luscitio, vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

* Lamas. Lustra significant lacunas * lutosas, quæ sunt in siluis, aprorum cubilia. à qua similitudine ij, qui in locis abditis, & sordidis à ventri, & desidiæ operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. & cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.

Lustrici dies infantium appellantur, puellarum octauus, puerorum nonus, quia his lustrantur, atque eis nomina imponuntur.

Luxa membra è suis locis mota, & soluta; à quo luxuriosus in re familiari solutus.

Luxantur, à luxu dictum. id est luxuriantur.

Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximæ claritatis fuit ob luporum interfectionem. λύκος enim lupus est.

Lycophos Græci dicunt, quod nos primum tempus lucis.

dictum autem lycophos, quasi λευκὸν φῶς, id est lumen candidum.

Lymphæ dictæ sunt à nymphis. vulgo autem memoriæ proditum est, quicumque speciem quandam è fonte, id est * effigiem nymphæ viderint, furendi non fecisse finem, quos Græci νυμφολήπτους vocant, Latini lymphatos appellant. * In

Lyrnessiades, ab oppido Phrygiæ Lyrnesso dicti.

PAVLVS. MACELLVM dictum à Macello quodam, qui exercebat in vrbe latrocinia, quo damnato Censores Aemilius, & Fuluius statuerunt, vt in domo eius obsonia venderentur.

Macilenti, macie tenuati.

Mactus, magis auctus.

Madusa * ebrius, à Græco μαδᾶν deductum, vel quia madidus sit '' à vino.

* Madulsa '' satis

Mæandrum, genus picturæ, dictum est à similitudine flexus amnis, qui appellatur Mæandrus.

Mæcia tribus à quodam castro sic appellatur.

Mæniana ædificia à Mænio sunt appellata: is enim primus vltra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.

Mæsius lingua Osca, mensis Maius. Osci enim à regione Campaniæ, quæ est Oscos, * vocati sunt.

* Oscor Oscorum)

Magis à Græco μᾶλλον venit. *antiqui, Sed alias magis magistrare pro regere, &c.* temperare *dicebant* errare, quid*am ponunt pro*

FESTVS.

PAVLVS. Magisterare * regere, & temperare est. Magisterare † moderari, vnde magistri non solum doctores artium; sed etiam pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur: quia omnes hi magis ceteris possunt. vnde & magistratus, qui per imperia potentiores sunt, quam priuati. Quæ vox duabus significationibus notatur. nam aut personam ipsam demonstrat, vt cum dicimus, magistratus iussit: aut honorem, vt cum dicimus * Titio magistratus datus est.

* Magistrare
† Magistrare, vel magistrari.
* dicitur
* qui

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, quæ * magis ceteris possunt, vt magisterium equitum.

FESTVS. ..... rebus, qui ma...... quitum . et .... llinis dixe.......... untur velit .... contra ora.....

PAVLVS. Magmentum, magis augmentatum.

Magnificissima dicebant antiqui pro magnificentissima. re enim vera magnificens dici non potest. vnde magnificentissima videtur deduci.

Magnificius idem Cato * pro magnificentius dixit, & non frustra: nam positiuus eius magnifice est.

* ipse

FESTVS. Magn*ificius, pro magnificentius vsurp*auit Cato in ea, quam *scripsit* ....

. . . . . . .gna quis homo . . . . *aut* pulchrius purgat *aut magnificius : nunc magnificentius*, dicimus, cum *magnifice eius positiuus* . . . . . . ---- *Sit* . . . at nepos eius in ea *quam scripsit* . . . . *tamen* ait, cum Aedilis *Curulis esset* ; . . . . *magnae ma*tris ludos magni*ficentius, quam alij ; fecit*.

Magnificior quoque *idem deduxisse videtur a munifice*.

Magnum annum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibimet concordãt. PAVLVS.

Magnum socerum appellat vir vxoris suæ auum.

Magnam socrum vir vxoris suæ auiam appellat.

Magnos ludos, Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iouis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Maiestas à magnitudine dicta.

Maiis Idibus mercatorum dies festus erat; quod eo die Mercurij ædes esset dedicata.

Maius mensis in compluribus ciuitatibus Latinis ante vrbem conditam fuisse videtur, qua ex causa vtrum à maioribus, vt Iunius à iunioribus dictus sit; an à Maia, quod Mercurio filio eius res diuinæ . . . . fiant solemnes ; an quod ipsi deæ in multis Latinis ciuitatibus sacrificia fiebant (ipso mense (. . . . . FESTVS.

Maior patruus, aui & auiæ patruus.

Maior amita, aui & auiæ amita.

Maior auunculus, aui & auiæ auunculus. PAVLVS.

Maior Græcia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam * obtinuerunt. vel quod in ea multæ, magnæque ciuitates fuerunt ex Græcia profectæ. * *olim*

Maior magistratus consul dicitur.

Maior socer vxoris meæ proauus.

Maior socrus vxoris meæ proauia. FESTVS.

Minora itemq; maiora auspicia, quæ d*icantur docet Messala. nam* maiora Consulum, P*ratorum Censorumq. dici ait* & *reliquorum* minora cum illi *maiores* , *hi autem mino*res magistratus dici. *consueuerint*.

Maiorem Consulem L. Cæsar putat dici, vel eum, penes quem fasces sint : vel eum, qui prior factus sit : Prætorem autem maiorem Vrbanum, minores ceteros.

Maior Cõsul dicitur vel is, penes quem fasces sunt; vel is, PAVLVS.

cana" dicitur,forte parantibus *laborantibus* bello *nouo*. Messanensibus auxilio venerunt vltro,eósque *ab eo* liberarunt. prouinciales quod ob *meritum* * eorum,vt gratiam referrent, & in suum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperant vnum,vt dicerentur Mamertini,quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus Mamers forte exierat, qui lingua Oscorum Mars significatur cuius historiæ auctor est Alfius libro primo belli Carthaginiensis. " *Tauromitana.* *exercitum)

Mamilia turris intra Suburæ regionem à Mamilio nomen accepit.

Mamiliorum familia (progenita fuit) à Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreauerat, (quando id oppidum ipse condidisset. * * *est appellata*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, vt ait Verrius, in clibano ante,quam percoquatur,decidit in carbones,cinerémque. cuius meminit Lucilius:Pistricem valida* si nummi suppeditabunt,Addas"empleuron, mamphulas quæ sciat omnes. * *validam* " *Addā, vel ad classem*)

Mamphur ·*· appellatur loro circumuolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagũt fabri in operibus tornandis. ·*· *Mamphur*)

Mamurij Veturij nomen frequentet in cantibus" Romani frequentabãt,hac de causa. Numa Pompilio regnãte è cælo cecidisse fertur ancile, id est scutum breue; quod ideo sic est appellatum, quia ex vtroque latere erat recisum; vt summũ,infimúmque eius latius * medio pateret. vnáque edita vox, omnium potẽtissimam fore ciuitatem, quamdiu id in ea mansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci cæleste posset. probatum opus est maxime Mamurij Veturij: qui præmij loco petiit, vt suum nomen inter carmina Salij canerent. " *carminibus* **latus*

Manalẽ fontem dici,pro eo,ꝙ aqua ex eo semper manet. PAVLVS.

Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen spiciendius * videtur, quia flumen id spiciatur,quod sua sponte in amnem influat. FESTVS. * *spiciendus*)

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animæ inferorum ad superos manarent, qui dicuntur PAVLVS.

manes. Manalem etiam lapidem vocabant petram quã dam, quæ erat extra portam Capenam iuxta ædem Martis, quam, cum propter nimiam ſiccitatem in vrbem protraherent, inſequebatur pluuia ſtatim. eumque quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manare dicitur, cum humor ex integro, ſed non ſolido nimis per minimas ſuas partes erumpit. quod ex Græco trahitur: quia illi non ſatis ſolidum μανὸν dicunt.

Manare ſolem antiqui dicebant, cum ſolis orientis radij ſplendorem iacere coepiſſent, a quo & dictum putabant mane. alij dictum mane putant ab eo, quod manum bonum dicebant.

FESTVS. *Manare ſolem tunc* ſolitos eſſe antiquos *dicere ait Verrius* cum ſolis orientis radij *ſplendorem iacere coepiſſent*. atque ideo primũ *dici tempus, mane dictum quam*uis magis ad di-

*:d dicitur) citur **quod manum bonum dicebant a m*ane id eſt a mature. quod id *bonum eſt, quod maturum eſt*. vnde & Matuta di-*cta quoque videtur mater.*

PAVLVS. *Mania Mane a diis manibus dixerunt: nam mana * bona dicitur. vnde & Mater matura, & poma matura.

Manceps dicitur, quod manu capiatur. Manceps dicitur, qui quid a populo emit, conducit ue, quia manu ſublata ſignificat ſe auctorem emptionis eſſe: qui idem præs dicitur, quia tam debet præſtare populo, quod promi-

*pro quo] fit, quam is, (qui pro eo * praes factus eſt.

"Tifata. Mancini fana" appellabantur, quod Mancinus habuit in-

interempto ſignem domum, quæ publicata eſt eo interfecto.

Manducus, effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas, formidoloſaſque ire ſolebat magnis malis, ac late dehiſcens, & ingentem dentibus ſonitum faciens, de qua Plautus ait in Rudente: Quid ſi aliquo

*quia ſolclare ad ludos me pro manduco locem? Qua propter? clare * crepito dentibus.

FESTVS. Manes dij ab auguribus inuocantur: quod hi per omnia

*terrenaq.) ætheria, terrenaque * ma*nare credebantur.*

Item, D*ij ſuperi*. atque inferi *dicebantur*: *quos ideo inuocabant* augures quod *hi exiſtimabantur fauere vita hominis* .*Vel hominum.*

PAVLVS Manes dij ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia

manare credebant, eosque deos superos atque inferos dicebant.

FESTVS.

Manuos * in carminibus saliaribus Aelius Stilo " significare ait bonos.(& inferi.*.dij manes pro bonis dicũtur a suppliciter eos venerantibus propter metum mortis; vt immanes quoque pro valde non bonis dicuntur.

Maniæ turpes, deformesque personæ. Manias (Aelius Stilo dici ait * ficta quædam ex farina in hominum figuras,quia turpes fiant, quas alij maniolas appellant* Manias autem, quas nutrices minitantur pueris paruulis esse laruas,id est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant.(vt Mania est eorum auia, materve. Sunt enim vtriusque opinionis auctores.*

Manius agrum * Nemorensem Dianæ consecrauit,a quo multi,& clari viri orti sunt,& per multos annos fuerũt. vnde prouerbium:Multi Manij Ariciæ.Asinius*Capito longe aliter sentit.ait enim turpes. & deformes significari:quia maniæ dicuntur deformes personæ, & Ariciæ genus panis fieri, quod amici appellantur.

[Margin: * Manes. " Aurelius, vel Ateius. *. vnde. * dicunt. * vocant. Sunt, qui Maniam laruarum matrem, auiamque putant. * Aegerius. " Sinnius]]

Manius prænomen dictum est ab eo,quod mane quis initio natus sit: vt Lucius, qui luce.

PAVLVS.

Manliæ gentis patriciæ decreto nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum regnum affectasset; damnatus,necatusque est.

Mansucium * edacem,a mandendo scilicet. [Margin: * Mansucum]

Mansues pro mansuetus.

FESTVS.

Dixit M.Cato in epistula *ad* . . . . mansues ad . . . .

PAVLVS.

Mansuetum ad manum venire suetum. alij aiunt mansuetum dictum,neque ex misericordia mæstum, neque ex crudelitate sæuum,sed modestia temperatum.

FESTVS.

Mantare sæpe manere. Cæcilius in epistula:Iam ore adeo mãta.Iam hoc vide cæcus. . . animũ aduentus angit.

Manticularia dicuntur ea, quæ frequenter in vsu habentur & quasi manu tractantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas vsus fuit mantiliorum, vnde hæc trahitur similitudo.

PAVLVS.

∴ Manticularum vsus pauperibus in nummis recondendis,

etiam nostro sæculo fuit. vnde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrectabant. Vnde poetæ pro dolose quid agendo vsi sunt eo verbo. Pacuuius: Ad manticulandum astu aggreditur. scit enim quid promeruerit modici manticulatur, . . . ita me facti oppressi iugo, Item deinde: Aggreditur astu regem: manticulandum est hic mihi. Et: Machinam ordiris nouam

*manticulæ) manticula * tactu, an sanctiora dicis iureiuranda. Plautus hoc significare vid.tur, quibus cotidie paruæ noxæ extergeantur.

PAVLVS *Osca Mantisa additamentum dicitur lingua Tusca,* quod ponderi adiicitur, sed deterius, & quod sine vllo vsu est. Lucilius: Mantisa obsonia vincit.

FESTVS. *creduntur *placateq. Manubiæ Iouis tres dicuntur* esse, quarum vnæ sunt minimæ, quæ moneant, placidæque * sint. Alteræ quæ maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantq; aut diuellant, quæ a Ioue sint, & consilio deorum mitti existimentur. Tertiæ his ampliores, quæ cum igne véniant; & quamquam nullum sine igne fulgur est, hæ propriam differentiam habeant, quod aut adurant, aut fuligine deforment, aut accendant, quæ statum mutent deorum consilio superiorum.* *superorum.

.. Manum, & mentum, prouerbium est ex Græco ductum. quod est πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος, καὶ χείλεος ἄκρου, Chalcantem uites ferentem quidam augur vicinus præteriens, dixit errare: non enim ei fas esse nouum vinum . . . .

PAVLVS. Manumitti seruus dicebatur, cū dominus eius, aut caput eiusdem serui, aut aliud membrum tenēs dicebat, Hunc hominem liberum esse volo, & emittebat eum è manu

FESTVS. *eius tenens* modo caput, *modo membrum aliud eiusdem serui, ita* edicite, hunc *hominem liberum esse Volo: ac* pro eo auri x.x *puri, probi, profans mei soluo vt prius*quam digre*diar, efficiaturi uris* sui dum his *seruum. Verbis e manu hom*inem liberum mit*tebat.*

PAVLVS. *Punicæ Mapalia casæ Pœnice * appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet id vocabulum solute viuentibus obiici, Cato libro quarto Originum: Mapalia vocantur vbi habitant, ea quasi cohortes rotundæ sunt.

Marculus deminutiuum a Marco.

Marspedis, siue sine R. litera Maspedis impudicitiæ, se- FESTVS. sita * vallium, quid significet ne Messalla quidem *solu.). augur in explanatione auguriorum reperire se potuisse ait. PAVLVS.

Martialis campus in Cœlio monte dicitur, quod in eo Equiria solebant fieri, siquando aquæ Tiberis campum Martium occupassent.

Martias Kalendas matronæ celebrabant, quod eo die Iu- *erat, vel est nonis Lucinæ ædes coli cœpta sit.*

Martius mensis initium anni fuit & in Latio, & post Romam conditam, eo quod gens erat bellicosissima cuius rei testimonium est quod posteriores menses, qui annum finiunt, a numero appellati, vltimum habent Decembrem

Mas deminutiue facit masculus. FESTVS.

Masculina, & feminina vocabula dici melius est secundum Græcorum quoque consuetudinem, qui non ἀνδρικὰ & γυναικεῖα; sed ἀρσενικὰ, dicunt & θηλυκά.

Masculino genere parentem appellabant antiqui etiam matrem Malo cruce masculino genere cum dixit Grac *posteriore) chus in oratione quæ est in P. Popillum posteriorem,* tam representauit antiquam consuetudinem, quam hunc frontem, atque hunc stirpem iidem antiqui dixerunt: & rursus hanc lupum, & hanc metum. Item cum *Mathonem) idem in Popilium & matronas * ait, eo exemplo instituto. Dignus fuit qui malo cruce periret.

Matellio, diminutiuum a matula. PAVLVS.

Materfamiliæ non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliæ dictus esset. nec possunt hoc nomine plures in vna familia præter vnam appellari. sed nec vidua hoc nomine, nec quæ sine filiis est, appellari* *vocari potest.

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliæ, matertera, matrices, materiæ * dictæ videntur, vt *Materies ait Verrius, quia sint bona: qualia scilicet sint, quæ sunt matura. vel potius a matre, quæ est originis FESTVS, Græcæ.

Mater matura manis, *mane*, *matrimonium*, *mater famimilie*, matertera, *matrices*. *materea dicta Videntur* vt ait *Verrius*, *quia sint bona*: *qualia scilicet* sint. quæ *sunt matura*. *Vel potius à matre* quæ est ori*genus*.

PAVLVS. *Grace* μήτηρ.

Matrem matutam antiqui ob bonitatem appellabant, & maturum idoneum vsui, & mane principium diei, & inferi dij manes, vt suppliciter appellati bono essent, & in carmine Saliari, Cerusmanus, intelligitur creator bonus.

materte ra)

Matertera, matris soror, quasi mater altera, Matertera, patris & matris, mihi magna mater * est.

* *Mattici.* Matralia, Matris Matutæ festa.

vel Mattici Matrici* cognominantur homines malarum magnarum atque oribus late patentibus.

Matrimes, ac patrimes dicuntur, quibus matres & patres adhuc viuunt.

FESTVS. Matronæ a magistratibus non submouebantur, ne pulsari, contrectariue viderentur, neue grauidæ concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum vxoribus in vehiculo descendere cogebantur.

*Matronæ magistra*tibus non summoue*bantur, ne pulsari, ne* contrecta*riue viderentur neue grauidæ cōcute*rentur, *ob* quam *etiam cau*sam ait Verrius. *neque earum viros sedentes cum* uxoribus deesse quo descen*dere coactos* a magistratibus.

PAVLVS. quod commun*i Vehiculo* vehitur vir, & vxor.

**fore.* Matronas appellabant eas fere, * quibus stolas habendi ius erat.

Matronis aurum redditum cum legitur, hoc significare videtur, quia matronæ contulerunt ornatus sui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus postea est redditum a populo Romano.

FESTVS. Matroni*s* . . to ait, quod *Videtur hoc significare.*

Matronis fuisse *restitutum aurum ex quo. P. R. crateram fecerat* & eam Appollin*i Delphos miserat ut est testi*monio in*dex tabella* : *quod quidem aurum dederant* matronæ orna*tus demptū suo, vt Votum solueretur* Appollini. quid*am dicunt de eo potius esse intelligendum* quod contuler*unt olim matronæ ad capitolium*. a Gallis Senon*ib. liberandum id est postea reddi*tum *est* est a popu*lo Romano.*

Matula,

Matula, vas vrinæ. PAVLVS.

Mauortem pœtæ dicunt Martem.

Maximæ dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, & cum ceteri discrimina maiestatis suæ habeant, minimi habeatur * Pomonalis, quod Pomona leuissimo fructui agrorum præsidet pomis. FESTVS. *minime habetur)

Maximam hostiam ouilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis; sed ab animo placidiore. PAVLVS.

Maximi annales appellabantur, non magnitudine; sed quod eos Pontifex maximus consecrasset. * *confecisset)

Maximum Prætorem dici putant alij eum, qui maximi imperij sit: alij, quia * ætatis maximæ. pro collegio quidem augurum decretum est: quod in salutis augurio Prætores maiores, & minores appellentur; non ad ætatem, sed ad vim imperij pertinere. FESTVS. * qui

Maximus Curio, cuius auctoritate curiæ, omnésque curiones reguntur. PAVLVS.

Maximus Pontifex dicitur, quod maximus rerum, quæ ad sacra, & religiones * pertinent, iudex sit, vindéxque contumaciæ priuatorum, magistratuúmque. * religionem

Me pro mihi dicebant antiqui.

Me pro mihi dicebant antiqui, vt Ennius cum ait libro secundo: Si quid me fuerit humanitus, vt teneatis. & Lucilius: Nunc ad te redeo, vt quæ res me impendeat agatur. FESTVS.

Meatus à meando dictus.

Mecastor, & mehercules iusiurandum erat: quasi diceretur, *ita me Castor, ita me Hercules, vt subaudiatur iuuet. PAVLVS. * dicerent.

Meddix * apud Oscos nomen magistratus est. Ennius: Summus ibi * capitur meddix," occiditur alter. * Medix * vbi " Medix

Medialem appellabant hostiam atram, quam meridie immolabant.

Medibile, medicabile.

Mediocriculo vsus est in ea, quam dixit, Cato in Consulatu: Ribidundum magistratum genere *pauculos homines, mediocriculum exercitum obuiam duci. FESTVS. * gerere

Mediocriculus idem Cato ponit, cum ait: Ridibundum magistratum paucos homines mediocriculum exercitum obuiam duci. PAVLVS.

Medioxumum, mediocre.

Mediterreum melius, quam mediterraneum. Sisenna dici putat.

** dicere* ** conceptum*

Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum, diceret* ominis gratia: Vetus nouum vinum bibo, veteri nouo morbo medeor. A quibus verbis, etiam Meditrinæ deæ nomen ceptum, * eiúsque sacra Meditrinalia dicta sunt.

Meditullium dicitur, non medium terræ, sed procul à mari, quasi meditellium; ab eo quod est tellus.

** vt* ** antiqui*

Mediusfidius compositum videtur, & significare Iouis filium, id est, Herculem; quod Iouem Græci Δία, & * nos Iouem: ac fidium pro filio, quod sæpe antea*pro L litera D vtebantur. quidam existimant iusiurandum esse per diui fidem; quidam, per diurni temporis, id est, diei, fidem.

Medullitus, ex intimis medullis.

** Mesancilum*

Mesancilum * teli missilis genus.

Megalesia ludos Matris Magnæ appellabant.

Melancoryphi, genus auium, quæ Latine vocantur atricapillæ, eo quod summa eorum capita nigra sint.

** vocata*

Meliboea purpura à nomine insulæ, in qua tingitur, est dicta. *

Melicæ gallinæ, quod in Media id genus auium corporis amplissimi fiat: L litera pro D substituta.

**Meloas, vel Meleas v. c. Melia)*

Melis * hasta à ligno mali dicta.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

Melos insula dicta est à Melo, qui ex Phœnice ad eãdem fuerat profectus,

Meltom meliorem dicebant.

Membrum abscindi mortuo dicebatur, cum digitus eius decidebatur, ad quod seruatum iusta fierent reliquo corpore combusto.

Memorare significat, nunc dicere, nunc memoriæ mandare.

Memoriosus, memoriosior, & memoriosius, (et) memoriosissime facit.

Mendicum dici putant velum, quod in prora ponitur.

Mendicum dici Verrius putat à mente eius, quem fefelle-

rit fortunā, vel quod precetur quemque vt vitæ ſuæ medeatur cibo.

Mend*icum dici Verrius putat à mente* eius, quam *fefellit fortuna , vel quod precetur quemque* vt vitæ ſuæ *medeatur cibo.* FESTVS.

Menſa, * frugibúſque iurato, ſignificat per menſam & fruges. PAVLVS. * *Meſſe*

Menſæ in in ædibus ſacris ararum vicem obtinebant. * *Meſſem*

Menſæ in ædibus ſacris ara *rarum vicem obtinent, quia* legibus earũ omniũ *ſacræ quoque menſæ ſunt vt velut inaram vel in puluinaris loco ſint. Priuati* quoque in primis *ipſis locis habere ſolent*, vbi ſacras *habituri ſint ; cuius modo eſt* parentatio non ſacrific*ium*. . . . . FESTVS.

Menſarij, nummularij. PAVLVS.

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis poteſtate abiit; & idem demens, qui * de ſua mente deceſſerit; & amens, qui à mente abierit. * *quod*

Mentecaptus dicitur, cum mens ex hominis poteſtate *abijt: & idem appellatur* demens, *quam (quod) de ſua mente deceßit, &* à mente (mente) abierit. FESTVS.

Mentum dicebant, quod nos commentum. PAVLVS.

Mercedicius * mercenarius, quod mercede ſe tueatur. * *Mercedinus.*

Mercedonias dixerunt à mercede ſoluenda.

Mercurius à mercibus eſt dictus. Hunc etenim negotiorum omnium exiſtimabant eſſe Deum. FESTVS. PAVLVS.

Merendam antiqui dicebant pro prandio : quod ſcilicet medio die caperetur.

Mergæ furculæ, quibus acerui frugum fiunt; dictæ à volucribus mergis. quia vt illi ſe in aquam mergunt, dum piſces perſequuntur, ſic meſſores eas in fruges demergunt, vt eleuare poſſint manipulos.

Meritauere (idem) Cato ait, pro meruere.

Meritauere, ſæpe meruere *dicit Cato in* Proenorum IIII. Suf*fetes euocauerint ſtatim* omnis cohortes, omnis *etiam, qui ſtipendia merit* auerunt. FESTVS.

Mertat pro merſat dicebant. PAVLVS.

Merum antiqui dicebant ſolum. vnde & auis merula nomen accepit : quod ſoliuaga eſt, & ſolitaria paſcitur. at nunc merum, purum appellamus. *Mereat*

FESTVS. Meson † persona comica appellatur, aut coci, aut nautæ, aut eius generis. dici ab inuentore eius Mesone * comœdo ait Aristophanes Grammaticus.

** Moeson*
** Moesone*

PAVLVS. Messapia Appulia à Messapo rege appellata.

FESTVS. Metaphoram quam Græci vocant, nos tralationem, id est domo mutuatum verbum, quo vtimur, inquit Verrius in or. ne sæpius quidem honesti, ac *significantis verbis defectus*, vt speciosiora at*que eodem etiam significantiore*, quam proprie vo*cabulo* rem indicemus . .
redit sua tralatum manebit . . . .
quo peruenit. . . . . .
. . as alieno perinde ac suo ab . .

Meta*pla*sticos dicitur apud *poetas vsurpari id* quod propter necessitatem metri *mutare consueuerunt*. quod idem barbari*smus dicitur in solu*ta oratione *conscribenda* . .
Meta . . . ca . . a . cariore . . .
. . . . peruentura. . . . .
quod . . . dicare ait Ennius, . . .
. . . . id est . . . . .
. . . . abus vt . . . . .
. . . . accip . . . . . *gratia*

PAVLVS. Metari castra dicuntur, quod metis diriguntur.

Metelli dicuntur in re * militari quasi mercenarij. Attius annalium vigesimo septimo * calones, famulique. metellique, caculæque, à quo genere hominum Cæciliæ familiæ cognomen putatur ductum. * *quod est.*

** lege*
** in annalib.*
** dictum.*

FESTVS. Metonymia est tropos, cum ab eo, quod continet, significatur id quod continetur; aut superior inferiore, & inferior superiore. quæ continet, quod continetur: vt Ennius cum ait: Africa terribili tremit *horrida terra tumultu. ab eo, quod continetur, id, quod continet: vt cum dicitur epota ampliora vini. à superiore inferior, vt Ennius: cum magno strepitu Volcanum ventus vegerat ab inferiore superior; vt, persuasit animo vinum Deus, qui multo est maximus-

** tremis*

PAVLVS. Metus feminino genere dicebant. Ennius: Viuam, an moriar, nulla in me est metus.

FESTVS. MIGRARE mens à *quod legibus eius scæra essent deisque* templi posita *inauspicatum apud antiquos habetur*, cum

ſequitur ſua *migrantem pœna. Menſas aiunt* quidam fuiſſe in *triuijs poni ſolitas, quæ ſint triui*ales appellatæ.

Mihipte, pro mihi *ipſe*, *Cato*, *Cato poſuit eum dixit* decuit talenta . . . .
. . . uerſia, atque . . .
. . . entia item à . . .

Mihipte Cato pro mihi ipſi poſuit.

Nilitem Aelius à mollitia κατ' ἀντίφρασιν † dictum putat. eo quod nihil molle,ſed potius aſperum quid gerat ſic ludum dicimus. in quo minime luditur. PAVLVS. † *per antiphraſim*

Milium quidam putant cepiſſe nomen *à maxima* nummorum ſumma , quæ eſt mille.quod ali Græcæ ſtirpis iudicant eſſe,cum id illi κέγχρον vocent, tam Hercules quam panicum μελίνην. FESTVS.

Millus collare canum venaticorum,factum ex corio, cõfixúmque clauis ferreis eminentibus aduerſus impetũ luporum.Scipio Aemilianus ad populum : Vobis inquit,reìque publicæ præſidio eritis *quaſi millus cani. PAVLVS.

Miluina genus tibiæ acutiſſimi ſoni.

Mina ſingulariter d . . . . * *erit is)*
pluraliter dicimus cu . . . . . .
item M. Cato in s . . . . . . FESTVS.
mina cog . . . .

Minam Aelius vocitatam ait mammam alteram lacte deficientem, quaſi minorem factam.

Minerrimus pro minimo dixerunt. PAVLVS.

Minerua dicta,quod bene moneat. hãc enim pagani pro ſapientia ponebant. Cornificius vero ,quod fingatur, pingatúrque minitans armis eandem dictam putat. FESTVS.

Minime gentium dicebãt, pro eo quod eſt omnium gentium iudicio minime eſſe faciendum.

Miniſcitur pro reminiſcitur antiquitus dicebatur. PAVLVS.

Minora templa fiunt ab auguribus,cum loca aliqua tabulis,aut linteis ſepiuntur , ne vno amplius oſtio pateant, certis verbis definita.Itaque templum eſt locus ita effatus,aut ita ſeptus,vt ea vna parte pateat,angulúſque adfixus * habeat ad terram. FESTVS. * *anguloſque adfixos)*

Minorem Delum Puteolos eſſe dixerunt , quod Delos * aliquando maximũ emporium fuerit totius orbis ter- * *Delus)*

rarum, cui ſucceſſit poſtea Puteolanum, quod municipium Græcum antea Dicæarchia vocatum eſt. vnde Lucilius: Inde Dicæarchum populos, Delúmque minorem.

Minores & maiores inter cognomina feminarum poni ſolebant.

Minorum Pontificum maximus dicitur, qui primus in id collegium venit. Item minimus, qui nouiſſimus.

FESTVS.

PAVLVS.

Minotauri effigies inter ſigna militaria eſt: quod non minus occulta eſſe debent conſilia ducum, quam fuit domicilium eius Labyrinthus. Minotaurus putatur eſſe genitus, cum Paſiphae Minois regis vxor dicitur concubuiſſe cum tauro. ſed affirmant alij Taurum fuiſſe nomen adulteri.

esset

Minucia porta appellata eſt, eo quod proxima eſt * ſacello Minuci. Minucia porta Romæ eſt dicta, ab ara Minuci, quem Deum putabant.

familia

castro

"*constituissent.*

Minuebatur populo luctus ædis dedicatione, cum à Cenſoribus luſtrum condebatur; cum votum publice ſuſceptum ſoluebatur. priuatis autem, cum liberi naſcerentur; cum honos in familiam * veniret; cum pater, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum rediret; cum puella diſponſaretur; cum propiore quis cognatione, quam is qui lugeretur natus eſſet; cum in caſto * Cereris conſtitiſſent."

FESTVS.

Minuitur populo luctus ædis dedicatione; cum Cenſores luſtrum condiderunt; cum votum publice ſuſceptum ſoluitur. priuatis autem, cum liberi nati ſunt; cum honos in familia venit; cum parens, aut liberi, aut vir, aut frater ab hoſte captus domum redit; cum deſponſa eſt; cum propiore quis cognatione, quam is, qui lugetur, natus eſt; cum in caſto Cereris eſt, omníque gratulationi *

gratulatione)

PAVLVS.

Minurritiones * appellantur auium minorum cantus.

Minurrationes

Minuſculæ Quinquatrus appellabantur Idus Iuniæ quòd is dies feſtus erat tibicinum, qui Mineruam colebant.

FESTVS.

Quinquatrus proprie dies feſtus erat Mineruæ, Martio menſe.

Minutum, & minuere ex Græco *μειοῦ* dictum videri potest.

Minyæ * dicti Argonautæ, quod plerique eorum ex filiis Miniæ fuerant orti· PAVLVS.

Mirachidion * primæ adolescentiæ. **Minydæ*

Miracula, quæ nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus vtebantur. **Miracidion)*

Mirior dicebant comparatiuum a miro. Titinius: Mirior inquam tibi * videor.

Miscelliones appellantur, qui non certæ sunt sententiæ, sed variorum, mixtorumque iudiciorum (sunt.) **tibi inquit*

Misenum promontorium a Miseno tubicine Aeneæ ibi sepulto est appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommoda: miseretur is, qui miserum subleuat.

Miseret me eadem forma dicitur, qua piget, penitet, tedet.

MODO cum per correptum O dicitur significat tempus, vt Modo veni. & ponitur pro tantum, vt Tace modo. quod si producta posteriore syllaba enuncietur, datiuus vel ablatiuus est casus, ab eo, quod est modus.

Modo quodam, id est ratione. dicuntur omnia ista a modo: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modestia, moderatio, modificatio.

modo quodam id *est ratione, dicuntur ista omnia a modo* fit commodi*tas commodus, commodat, accommodat*, modi*ce, modestia, moderatio* *M*odificatio. FESTVS.

Mœne singulariter dixit Ennius: Apud emporium in campo hostium per * mœne.

Mœnia & muri, & alia * muniendæ vrbis gratia facta, vt (Astius in Helenibus: Signo extemplo canere, ac tela ob mœnia offerre imperat) Significat etiam officia. Plautus (in Neruolaria): prohibentque mœnia alia. vnde ego fungar * mea. PAVLVS *pro FESTVS. **cetera*

Mola vocatur etiam far tostum, & sale sparsum, quod eo molito hostiæ aspergantur, *molas auias inepte quidam dictas putant.* **fungor*

Moles pro magnitudine fere poni solet. moliri, & moli- PAVLVS.

†molitores tiones † a mouendo " certum est dici.

*molendo) *ouillas, ver ouinas

Mollestras dicebant pelles ouiles, * quibus galeas extergebant.

FESTVS. *rotæ *verruntur

Moluchrum non solum quo molæ * vertuntur * dicitur, id quod Græci μύλικρον appellant, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus solet euenire, cuius meminit Afranius in Virgine? Ferme virgini, tanquam grauidæ mulieri, crescit vterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus. Cloatius etiam in libris sacrorum. Molucrum aiunt esse lignum quoddam quadratum, vbi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Saliarium eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat, vbi molatur.

PAVLVS Momar, Siculi stultum vocant.*

*appellant

Momen, momentum. Lucretius: Momine si paruo possent * impulsa moueri.

*si a paruo possunt.

Monile dictum est ornatus muliebris, qualem habuisse *Eriphylem fabulæ ferunt. ex eo etiam equis præpendens a collo ornamentum monile appellatur.

* Monumentum.

Monimentum * est, quod mortui causa ædificatum est: & quidquid ob memoriam alicuius factũ est, vt fana, porticus, scripta, & carmina, Sed monimentum quamuis mortui causa sit factum, non tomen significat ibi sepultum.

//

Monitores dicuntur & qui in scena monent histriones, & libri commentarij.

Monodos appellatus est Prusiæ filius, qui vnum os habuit dentium loco. similiter habuit & Pyrrhus rex Epirotarũ.

Monstrum. vt Aelius Stilo interpretatur, a monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum. & moneat volontatem deorũ. quod etiam prodigium, velut prædictum * & quasi prædictum, quod prædicat eadem, & portentum, quod portendat, & significet. inde dici apparet id quartum, quod mihi visum est adiiciendum, præsertim cum ex eadem significatione pendeat, & in prõptu sit omnibus, id est ostentum, quod item ab ostendendo dictum est. Monstra dicuntur naturæ modum egredientia, vt serpens cum pedibus, auis cum quatuor alis, homo cũ duobus capitibus, iecur cum distabuit in coquendo.

*prodictũ, vel prædicitum.

Monstra dicuntur naturæ modum egredientia: *ut serpens cũ pedibus* auis cum quattuor *alis: homo cum duobus capitibus* iecur cum dist. *abuit. in coquendo* . . . FESTVS

Moracias nuces. Titinius duras esse ait. vnde fit deminutiuum moracillum. PAVLVS.

Morbosum hominem, morbo aliquo affectum.

Mortem obiisse, *ea consuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui ob Romam legiones ductas, & ob Troiam duxit exercitum, pro ad. similiterque vadiminiũ obiisse, * id est vadimonium iisse," & obuiam, ad viam. **obisse* **obisse* "*isse*

Mortis causa stipulatio existimatur fieri, vt ait Antistius Labeo, quæ ita fit, vt morte promissoris confirmetur aut vt quidam dixerunt, cuius stipulationis mors fuit causa. FESTSVS.

Mortuæ pecudis corio calceos, aut soleas fieri Flaminicis nefas habetur: sed aut occisæ alioqui, aut immolatæ. quoniam sua morte extincta omnia funesta sunt.

Mortuæ pecudis corio calceos fieri Flaminicis * nefas habebatur, quoniam sua morte extincta omnia funesta æstimabantur. PAVLVS "*Flaminib.*

Mortuus ab emerita vita dictus,

Mos est institutum patrium pertinens maxime ad religiones, cærimoniasque deorum antiquorum.

Mos est *institutum* patrium *id est memoria* veterum pertinens maxime ad religiones *cerem* . . oniasque antiquorum. PAVLVS.

Mosculis* Cato pro paruis moribus dixit *in ea quam scripsit* . . uis qui moribus dixit . . . . PAVLVS. * *Moscillis*

Mox Paulo post.

MVCIA prata trans Tiberim dicta a Mucio, cui a populo data fuerant, pro eo quod Porsenam Etruscorum regem sua constantia ab vrbe dimouit. FESTVS, PAVLVS.

Muger, muccosus.

Muger dici solet a castrensium* hominibus quasi muccosusis, qui talis male ludit. FESTVS. **castrensib.*)

Muginari est nugari, & quasi tarde conari.

Mugionia porta Romæ dicta est a Mugio quodam, qui eidem tuendæ præfuit. PAVLVS.

Mulciber Vulcanus a molliendo* scilicet ferro dictus (est) mulcere enim mollire, siue lenire est. Pacuuius: Quid **mulcendo*)

**Marij instituta.*

me obtutu terres; mulces laudibus?

Muli Mariani dici solebant a C. Mario instituti, * cuius milites in furca interposita tabella varicosius onera sua portare adsueuerant.

Mulis celebrantur ludi in circo maximo Consualibus. quia id genus quadrupedum primum putatur cœptum currui, vehiculoque adiungi.

**equis creatur*

Mulus vehiculo lunæ adhibetur, quod tam sterilis ea sit, quam mulus. vel quod vt mulus non suo genere, sed equi creetur, * sic ea solis, non suo fulgore luceat.

FESTVS.

**alutacinatos, vel lunatos)*

Mulleos genus calceorum aiunt esse, quibus reges Albanorum primi, deinde patricij vsi sunt. M. Cato Originum libro septimo: Qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos allucinatos. * ceteri perones. Item Titinius in Setina: Iam cum muleis te ostendisti, quos tibiatis in calceos. quos putant a mullando, id est suendo dictos.

Multam Osce dici putant pœnam quandam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in libro primo quæstionum epistolicarum refert. Maximam multam dixerunt trium millium & viginti assium. quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, & duabus ouibus quemquam multari. æstimabaturque bos centussibus, ouis decussibus.

PAVLVS.

Multifacere dicitur, sicut magnifacere, & Paruifacere. Cato: Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiã multifacit. Quod merito ab vsu recessit, quia quantitas nnmero non æstimatur, nec desiderat multitudinem.

FESTVS.

Multifacere *antiqui dicebant sicut* magnifacere, & par . . tiam de pudicitia

M . . . .

. . . ntitas. . . . .

. . . neturnu . . . . .

PAVLVS.

Multifariam dixerunt antiqui, quod videlicet in multis locis fari poterat: id est dici.

Mummiana ædificia a Mummio dicta.

Mundus appellatur cælum, terra, mare, & aer. mundus etiam dicitur ornatus muliebris. quia non alius est, quam quod moueri potest. mundus quoque appellatur

lautus,& purus. Ateius: Cum virginali mundo clam pater *. . . Ennius: idem loco * nauibus celsis, munda facie, atque etiam ære. *patre) *in Deilocho)

FESTVS.

Mundus, vt ait Capito Ateius in libro sexto põtificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanalia, * & ante diem sextum Id. Nouemb. Qui quid ita dicatur, sic refert Cato in Commentariis iuris ciuilis: Mundo nomen impositum est ab eo mundo. qui supra nos est. Forma enim eius est ex iis, qui intrauere, cognoscere potuit, adsimilis ille * eius inferiorem partem, veluti consecratam diis manibus clausam omni tempore, nisi iis dieb⁹, qui supra scripti sunt, maiores *censuerunt* quos dies etiam religiosos iudicauerunt, ea de causa, quod quo tempore ea, quæ occulte, & abdita, ea religionis deorum manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur, & patefierent: nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per eos dies non cum hoste manus conserebant: non exercitus scribebatur: non comitia habeba*nt non* aliud quicquam in re *publica* nisi quod vltima nece*ssitas* admonebat, administrabatur. *Volcanali. V.C. *illi)

PAVLVS.

Mundum gentiles ter in anno patere putabant diebus his postridie Volcanalia, & ante diem tertium Nonas Octobris, & ante diem sextum Idus Nouembris. inferiorem enim eius partem consecratam diis manibus arbitranres clausam omni tempore, præter hos dies, qui supra scripti sunt. quos dies etiam religiosos iudicauerũt ea de causa, quod his diebus ea, quæ occulta, & abdita religionis deorum manium essent, in lucem adducerentur, nihil eo tempore* in rep. geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in rep. nisi quod vltima necessitas exegisset, administrabatur. *die

Munem significare certum est officiosum, vnde e contrario immunis dicitur, qui nullo fungitur officio.

Muneralis lex vocata est, qua Cincius cauit, ne cui liceret munus accipere. Plautus: Neque * muneralem legem, neque " lenoniam roga: * fuerit, nec ne, flocci æstimo. *Neu "neue) *rogato)

Municas pro communicas dicebant.

FESTVS. *Municas. &c.* . communicas dicit *Verrius à Muniis id est operibus* aut vt potius co. . . .

.·. Municeps eſt, vt ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus eſt. Item qui ex alio genere hominum munus functus eſt. Item qui in municipio à ſeruitute ſe liberauit à municipe. Item municipes erant, qui ex aliis ciuitatibus Romam veniſſent, quibus non licebat magiſtratum capere, ſed tantum muneris partem. At Ser. filius aiebat initio fuiſſe, qui ea conditione ciues Ro. fuiſſent, vt ſemper remp. ſeparatim à populo Ro. haberent, Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos, qui æque * ciues Ro. erant, & in legione merebant, ſed dignitates non capiebant.

PAVLVS. Municipalia ſacra vocabantur, quæ ante vrbem conditã colebantur.

FESTVS. Municipalia ſacra vocãtur, quæ ab initio habuerunt ante ciuitatem Romanam acceptam; quæ obſeruare eõs voluerunt Pontifices, & eo more facere, quo adfuiſſent† antiquitus.

† *adſueſſent*)

PAVLVS. Municipium id genus hominum dicitur, qui, cum Romam veniſſent, neque ciues Ro. eſſent; participes tamen fuerũt omnium rerum ad munus fungendũ vna cum Romanis ciuibus, præterquam de ſuffragio ferẽdo, aut magiſtratu capiendo; ſicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, * Lanuuini, Tuſculani, qui poſt aliquot annos ciues Rom. effecti ſunt. Alio modo, cum id genus hominum definitur, quorum ciuitas vniuerſa in ciuitatem Romanam venit; vt Aricini, Cærites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad ciuitatem Romanam ita venerunt, vti municipia eſſent ſua cuiuſque ciuitatis, & coloniæ, vt Tiburtes, Præneſtini, Piſani, Arpinates *, Nolani, Bononienſes, * Placentini, Nepeſini, Sutrini, Lucenſes.

**Corani.*

**Vrbinates,*

**Bobutinienſes.*

Municior à munifico identidem Cato dixit. cum nunc municeñtior dicamus, quamuis munificens non ſit in vſu. *Munificior quoque idem deduxiſſe videtur à* munifico cum dicamus. N*unc minificentior quem*uis munificens nõ ſit *apud niſi in vſu Cato in ea*quam ſcripſit, *in nemo.* munificior.

FESTVS.

Munitio † mortificatio* ciborum. PAVLVS.

Munus significat officium,cum dicitur quis munere fungi:Item donum,quod officij causa datur. †*Molitio*) * *mortificatio v. c. mollificatio*)

Murciæ" deæ sacellum erat sub monte Auentino, qui antea Murcus * vocabatur. **Murtiæ*

Mur gisonem dixerunt à mora,& decisione.

Muries dicebatur sal in pila tunsum, & in ollam fictilem coniectum, & in furno percoctum, quo dehinc * in aquam misso Vestales virgines vtebantur in sacrificio. **muriem.* * *dein*

Muries est,quemadmodum Veranius docet,ea quæ fit ex sale sordido in pila pinsato, & in ollam fritilem coniecto,ibique operto, gypsatoque, & in furno percocto, cui Virgines vestales serra ferrea secto, & in seriam coniecto, quæ est intus in æde Vestæ in penu exteriore,aquam iugem, vel quamlibet, præterquam quæ per fistulas venit, addent, atque ea demum in sacrificiis vtuntur. FESTVS. **addunt*)

Murrata potione vsos antiquos indicio est, quod etiam nunc Ædiles per supplicationes diis addunt ad puluinaria, & quod duodecim tabulis cauetur, ne mortuo indatur,vt ait Varro in antiquitatum libro primo. PAVLVS.

Murrata potione vsi sunt antiqui: sed postea adsuerunt murram diis suis libare. ideoque duodecim tabulis est cautum,ne mortuo inderetur.

Murricidum * ignauum,stultum. Plautus:Murricide homo,ignaue,iners. **murcidum*

Murrina genus potionis, quæ Græce dicitur nectar.* hanc mulieres vocabant murriolam, quidem murratum vinum.quidam id dici putant ex vuæ genere murrinæ nomine. **μυῤῥίνη.*

Muscerdas prima syllaba producta stercus murum appellant. *mussabat.*'

lant.

Mussare,murmurare.Ennius.In occulto mussabant,*vulgo vero pro tacere dicitur,vt idem Ennius: Non decet mussare bonos. **Mustricula*

Mustricola * est machinula ex regulis, in qua calceus nouus suitur.Afranius,Mustricolā in dētes impinguā tibi. FESTVS.

Muta. . . . . .

. . .isi vocem. . .

. . .multo. : : :

. . . intelle. . . .
cem . . as dici. . . .
vt cui potius con . . . .

PAVLVS. Muta exta appellabant, ex quibus nihil diuinationis animaduertebant.

FESTVS. *Muta exta* dicuntur, quibus *nihil diuinationis aut* respõsi. *elicitur, vt contra dicuntur*, *a*diutoria quæ *certum aliquid euenturum, indi*cant, aut ab *incendio vt caueamus, aut* à veneno taliq*ue certum aliquid manifestũque*. instare periculum *portendunt aut indicant* finium deminutionem. .

: . . . .

PAVLVS. Mutæ dicuntur litteræ; quod positæ in vltimis partibus orationis obmutescere cogant loquentes. vel quod paruæ, exiguæque sint vocis; vt cum mutum oratorē, aut tragœdum dicimus.

FESTVS. . . , mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant.

*Mutas literas & semi*uocales, *solebant antiqui duplicare scribendo*, aut *legendo, & ita ait Ennium scrip*siſſe, in eo *quē de* . . . *muta* duplicata sit *primum* .
. . . *manu mitti dicebatur* ser. sacrorum *causa cum dominus eius. vt supra.*

*Veliis) Mutini Titini sacellum fuit in Velis * aduersum Murum Mustellinum in angi*portu* de quo aris sublatis balnearia sunt *fa*cta dom*us C N. Domiti.* caluini, cum mansiſſet ab vrbe condita *ad principatum* Augusti *Cæsaris inuiolatum* & sanctè cultum *fuiſſet* manifestum est *ex Pontif.* extum & vicensimum dextra *via iuxta diuerticulum via vbi &* colitur & *mulieres sacrificant* in*ea togis pretextis* vlat*e*.

Libris.

PAVLVS. *pretextis) Mutini Titini sacellum fuit Romæ, cui mulieres velatæ togis prætextatis * solebant sacrificare.

Mutire, loqui. Ennius in Telepho: Palam mutire plebeio piaculum est.

**Mioparo.* MYOPARO* genus nauigij ex duobus diſſimilibus formatum. Nam & midion, & paron per se sunt.

* *Murmilonica* Myrmilouica * scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. erant siquidem ad hoc ipsum * apta.

**vsu.* Myrtea corona Papirius vsus est, quod Sardos in campis myrteis superaſſet.

Macipatus ita adoptantis vt patri sui * heres *erat adoptiuus enim esto, quo adoptet* tam heres est, quam *si ex eo natus esset. sui patris quasi* in potestate alie*na non esset ita est. Legitimus* & suus heres vt *patet manifeste. ex eo quod ait Ser.* Sulpicius in ea oratio*ne quam scripsit & habuit* pro Aufidia.

*(suo)

M*unus ait Verrius dicitur administratio* reip. publice. *item magistratus aut praefectu*rae imperi, *prouinciae, cum multitudinis vniuers*ae consensu, *atque legitimus in vnum conuenientis* populi comit*ijs aliqui mandatur per suffragia* vt capere eam *possit. Iussu populi demandatam* certoue ex *tempore ex fide sua & certum vsque* ad tempus admi*nistrare.*

M . . lebatarum. . . .

Mille vrbium populus stetit pro regno. *dixisse ait.* . . . Veranius in libro. *quem inscripsit. Priscarum vocum* quod ei summae *videatur originem dedisse* ac causam Graec*us Sermo* χιλιὰς *&* χιλιάδης eo autem non *non omnes vti.*

FESTVS. * *id quod est* *v.c.*

NACCAE appellantur vulgo fullones, vt ait Curiatius, quod nauci non sint, id est * nullius pretij. Idẽ sentit & Cincius. quidã aiunt, quod omnia fere opera ex lana nacæ dicantur à Græcis.

PAVLVS. Naccæ appellantur fullones, quod nauci non sint, id est nullius pretij. omnia fere opera ex lana nacæ dicuntur à Græcis.

Nenia. **autem* **dictum* ** νάτοι)* ** νάτη)*

Nænia * est carmen, quod in funere laudandi gratia cãtatur ad tibiam. Sunt qui eo verbo finem significari putant. Quidam volunt næniam ideo dici, quod voci similior querimonia flentium sit. Quidam aiunt * næniæ ductum " nomen ab extremi intestini vocabulo; Græci enim νέτοι * extremum dicunt. Siue quod chordarum vltima νέτη * dicitur; extremam cantionis vocem næniam appellarunt.

FESTVS. Nænia est *carmen quod in funere laudandi* gratia can*tatur ad tibiam. Quod vocabulum Afra*nius in *materteris Posuit: Næniam autem inter ex*se*quia* canti*tabant. Sunt qui eo verbo finem s*ignificari credid*erunt. Plautus in*

. . . . .

. . abi ergo . . . .

. . idem huic nomin*i amanti mea hera* dixit domi, & ap*ud nos de bonis.* . . .

Næniam esto quosda *dicunt velle ideo duci.*

Næniam quod & voci simil*ior quærimonia flentium* sit. quidam aiunt neni*æ ductum nomen ab extre*mi intestini vo*cabulo ad quod probandum testimon*io vtitur Plautus. *in Bacchidibus. Si tibi est Machæ*rodem ad *nobis veruina est domi qua quidem ego* te reddam *vbi me irritaueris Con*fe*ssiorem* sorricina. *Nænia siue quod extremam flend*o efferim*us eam vocem, quærendoquenam* Græci *νάτας extremum*dicunt. *Siue quod cordacum.* vltima. *νάτα dicitur appellarunt extremam cantionis vocem Næniam.*

PAVLVS. Næniæ deæ sacellum extra portam Viminalem fuerat dedicatum. *Nunc tantum habet ediculam.*

FESTVS. . . sacellum vltra portam. . . . . . .

. . ædiculam.

PAVLVS. Næuia silua dicta iuxta vrbem, quod Næuij cuiusdam fuerit

fuerit.* *fuerat.

Nævam siluam vocitatam extra *vrbem ad milliare quan*tum, quod næuij *cuiusdam ibi domus fuerit a quo* nemora Næuia ap*pellata etiam fuisse*, *Verrius* ait quam ob probrij loc*a abiici ab antiquis solere*, quod in ea morari adsue*ssent perditi ac nequam* homines. testis est M. C*ato in ea, quam Scripsit in M* Cœlium si se appella*uisset, prorsus iterum* a porta Næuia atque *ex inde in nemora*. FESTVS.

*Næuia a domo procul Næuia vnde di*cunt prouerbi*um natum esse a domo Neuia quod* refertur a Ver*rio*.

Nancitor in duodecim, nactus erit, prædatus * erit. Item in fœdere Latino PECVNIAMQVIS * NANCITOR, HABETO. ET SI QVID PIGNORIS NANCISCITVR, "SIBI HABETO. *preno. V.C. *qui) "nancitor)

Nancitor, nactus erit. PAVLVS.

Nanum Græci vas aquarium dicunt humile, & concauum quod vulgo vocant situlum barbatum; vnde nani pomiliones * appellantur. *pumiliones

tionem eius. . . . . FESTVS.

Nanum Græci vas aquariũ dicunt humilem & *concauum quod vulgo vocant, citulum* barbatum *vnde Nani, pumiliones appellantur.*

Napuras nectito cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. PAVLVS.

Napuræ, feniculi.* *funiculi)

Nare à naue dictum ·*· quod aqua feratur natans, vt nauis. Natare est sæpius nare, vt dictitare, factitare. ·*: ductum FESTVS.

Nare à naue ductum Cornificius ait, quod aqua feratur natans vt nauis.* Ennius libro septimo: Alter nare cupit, alter pugnare paratust. Plautus in Aulularia: Quasi pueri, qui nare discunt, scirpea induitur ratis. Natare igitur est sæpius nare, vt dictitare factitare. *auis. v. c.

Nares apellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamus.* *fiamus

Narica est genus piscis minuti. Plautus: Muriaticam autem video in vasis stagneis naricam bonam, & canutam & taguma quinas fartas conchas piscinarias.

Narica genus piscis minuti. PAVLVS.

Nassa est piscatorij * vasis genus, quo cum intrauit piscis FESTVS. *piscatoria

h

exire non poteſt. Plautus : Numquam hercule ex iſtanaſſa hodie egó eſcam petam.

Naſſiterna eſt genus vaſis aquarij anſati,& patentis,quale eſt quo equi perfundi ſolent. Plautus in Bacchidibus: Ecquis euocat cum naſſiterna , & cum aqua iſtum impuriſſimum ? & in Neruolaria : Ecquis huc effert naſſiternam cum aqua ſine ſuffragio ? & Cato in ea oratione quam compoſuit in Q. Sulpicium . Quotiens vidi triulos naſſiternas , perfuſos * aqualis matellas ſine anſis.

*pertuſos) }

PAVLVS. Naſſiterna genus vaſis aquarij anſati , & patentis.

Natinatio dicebatur negotiatio ; & natinatores ex eo ſeditioſi.

FESTVS. Nati *Natio , dicebatur negot*iatio,& natinatores *ex eo, ſeditioſi,negotia* gerentes M.Cato in. . . . . *tu mu*ltu Macedoniæ , Etruriam Samnites , Lucanos inter ſe natinari,atque factiones eſſe.

PAVLVS. Natio genus hominum,qui non aliunde venerunt,ſed ibi nati ſunt.in pecoribus quoque bonus prouentus feturæ,bona natio dicitur.

FESTVS. *Nationem , item apud antiquos* natum. Cinci*us , genus hominum,qui nō aliūde venerunt*,ſed ibi *nati ſunt,ſignificare ait, qui &* nationem ait *non tantum vniuerſim , de om*nibus ſed et*etiam de ſingularib. quoque homini*bus ſeiunctim *dici ſolere , Sinnius autem capi*to omnia fere *genera hominum per nationes diuidi vt cures* Sabinos *hernitos, Aequos,item Volſcos in pecori*bus quoque bonus *prouentus futura.bona natio dicitur.*

Nauali corona ſolet donari , qui primus in hoſtium nauem armatus tranſilierit.

PAVLVS. *Nauali corona donatur,qui pri*mus in hoſtium *nauem armatus tranſilierit cuiuſue* opera *manuue nauis hoſtiū capta fuerit adeptus* eſt eam M.*Terentius Varro bello piratico,donante* C N. Pomp*eio magno , item alij inter quos A. Atillus* bell*o quod geſtumeſt , contra Nabin vt ſcript*um eſt in car-*carmine , ſaturnio quod quidem duces ipſi con*ſueti *ſunt , in tabellis publice ponere , in quo* nominabantur *qui nauali corona donati erant.*

FEST.

Neumquam ponitur pro nulla *tenus,pro non ita:& non etiam ſignificat* vt nec , ...

Naualis porta a vicinia naualium dicta. PAVLVS.

Naualis porta itē naualis regio videtur *vtraque ab naualium Vicinia, ita* appella*ta fuisse*. . . . . . . FESTVS.

Naualis scriba, qui in naue apparebat, inter aliud genus scribarum minimæ dignitatis habebatur. quod periculis quoque eius ministerium esset * obiectum. Plautus. Non ego te noui naualis scriba columbari impudens. siue quod columbaria in naue appellantur ea, qui bus remigent, * siue quod columbariorum quæstus temerarius, incertusque.

*esse. v.c.
*rem geminent. v.c.

Naucum * ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius quod in oleæ nucis, quod intus sit. Aelius Stilo omniũ rerum putamen. Glossematorum autem scriptores fabæ grani quod hæreat in fabulo. * Quidam ex græco, *ναὶ χαὶ οὐχὶ*, leuem hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iuglandam * vocat, medium velut dissipimentum. Plautus in Parasito pigro: Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. Item in Mostellaria: Quod id esse dicam verbum nauci, nescio. & in Truculento: Amas hominem non nauci. & Næuius, (&) in Tunicularia · * eius noctem nauco ducere. Sed * Ennius. illic" est nugator nihili, non nauci homo.

*Nauci)
*fabachilo)
*ingulandã v.c.
*. Cunicularia.
*ēt.)
"illuc v.c.

Naucus* pro nugis ponitur. alias pro oleæ, aut nucis nucleo. alij omnium rerum putamen ita appellari volunt. quidam ex Græco, quod sit *ναὶ χαὶ οὐχὶ*, leuem hominem significari volentes. quidam volunt sic appellari membranulam, quæ in nucis iuglandis est medio, PAVLVS.

*Naucis, alij Nauci)

Nauia lignum cauatum vt nauis, quo in vindemiis vti solent.

Nauia est vno ligno exculpto, vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Nauia ab Attio Nauio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas tribus a Romulo mutare vellet, deterreretur que ab Attio per augurium, vt eluderet eius prudentiam, interrogauit eum, an fieri posset, id quod animo proposuisset suo; cui ille permittente augurio cum respondisset effici posse; iussit rex cotem, ac nouaculam pro*ferri qua prolata interrogatus augur* FESTVS.

an cos illa posset praesidi respondissetque posse: nouaculam subito praecidit. quo facto statim nauium ex eo Tarquinio nihil auso, contra amplius facere nouaculam illam ac cotem sub locum consecratum defodi iussisse: & ficum ab eo satam ibi esse intra id spatium loci, qui contentus fine sacro sit: eamq. si quando arescere contigisset subleri sumique ex ea surculos iussisse, quo facto tanto s intra temporis. tractas cum aliae in eo loco complures ficus enatae essent, atque eae euulsae de inde de sacro illo loco radicitus remouerentur: omnes quae in ibi tunc temporis erant ficun. praeter vnam illam, eiectas fuisse. admonitu fatali ac iussu in primis aruspicum & diuinis etiam responsis promittentib. quamdiu ea viueret libertatem populi Romani incolumem mansuram ideo que coli & subseri ex illo tempore coeptam Nauitas secundum in corruptam consuetudinem dictos quos nunc nos nautas dicimus. testis est Cato in ea quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur, cum ait nauitae quod secum portauerant vinum atque oleum vsus tantum eo sum.

Nauscit cum granum fabae se aperit nascendi gratia quod sit non dissimile nauis formae.

PAVLVS. Nauscit cum granum fabae se nascendi gratia aperit, quod
*fit fit * non dissimile nauis formae.

Naustibulum, alueum ad nauis similitudinem factum.

FEST. .·. Naustibulum vocabant antiqui vas aluei simile, videtur*
*vid.vc. a nauis similitudine.

videlicet). Nautea herba granis nigris, qua coriarij vtuntur, à naue*
PAVLVS. ductum nomen, quia nauseam facit permutatione
* nausea T. in S.

*T. & S. Nautam ait Opilius Aurelius herbae genus esse granis nigris
FESTVS. qua coriarij vtuntur, cuius videri a nausea ductum nomen, quia nauseam facit permutatione T. & S, literarum inter media antiquis consueta. Paulus in Artemone vnguentum quod naribus mulionum nauteam fecisset . . . .

. . . .

. . . lem atque aromatum idem curculione

Nam odor vnguentum omnium prae tuo nautea est in cassina ei proscotto supponetur hircus vnctus nautea. Labeo in commentario iuris pontificij ait nauteam rubidum quiddam esse, quo pontificum vestimenta quaedam colorant. . . . . PAVLVS.

Nautiorum familia a Troianis dicitur oriunda. FESTVS.

Nautiorum familia à Troianis oriunda est:

Nam fuit eorum princeps Nautes, qui romam detulit simulacrum aeneum Mineruae, cui postea nautij sacrificare soliti sunt, vnde ipsa quoque, Dea nautia vocabatur de causa. alij quod duce Naute accitis conductiq. ab Brutiis milites fuerint ad Messanam oppugnandam, contra quos à Senatu sit missus L. Caecilius metellus: qui cum ab illis interfectus esset missi ad eos fuerunt ex po'lu'arum de foedere violato legati. . .

. . . us P. Veturius qui cum aliquantisper ob refectionem corporis in oppido quod..m insedissent Brutij quibus foedios tunc cum Romanis erat bello statim eo desistiterunt inde a principe Naute, familiae nautia appellata est.

Nauus, celer, ac strenuus: a nauium velocitate videtur dictus. Ennius libro sexto: Nauus repertus homo Graio patre Graius homo rex & libro sextodecimo: Nauorum imperium seruare est insuperantum. Plautus in Friuolaria: Naue agere oportet, quod agas, non ductarier. PAVLVS.

Nauus, celer, ac strenuus: a nauium velocitate dictus. FESTVS.

NEBVLO dictus est, vt ait Aelius Stilo, qui non pluris est quam nebula, aut qui non facile perspici possit, qualis sit, nequam, nugator.

Nec coniunctionem grammatici fere dicunt esse disiunctiuam, vt Nec legit, nec scribit; cum si diligentius inspiciatur, vt fecit Sinnius Capito, intellegi possit eam positam esse ab antiquis pro non. vt & in duodecim est, *nescit v. e.
AST EI CVSTOS NECESIT. * Item: SI ADORAT FVRTO, QVOD NEC MANIFESTVM ERIT. & apud Plautum in Phasmate: Nec recte si illi dixeris & Turpilium in Demetrio: Nec recte dici mihi quod iamdudum audio.

PAVLVS. Nec coniunctio disiunctiua est, vt Nec legit, nec scribit. ponitur etiam pro non. Turpilius: Nec recte dici mihi iamdudum audio.

FEST. Nec mulieri, nec gremio credi oportere. prouerbium est, quod & illa incerti, & leuis animi est: & plerumque in gremio posita, cum in obliuionem venerunt exurgentium, procidunt.

Necem suspic*atur Verrius à Graeco duci: nam illi νέκυν mortuum dicunt, inde nos dicimus* necida.

PAVLVS. Necem a Graeco dici certum est. νέκυν enim mortuum dicunt Graeci.

FEST. Neci datus proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, vt veneno, aut fame.

PAVLVS. Necerim, nec eum.

PAVLVS *Necerim*, nec eum.

*Opilius) Necessarium ait esse Opillus * Aurelius, in quo non sit cessandum; aut sine quo viui non possit. aut sine quo non bene viuatur; aut quod non possit prohiberi, *quin fiat.

*prohibere v.c.

PAVLVS. Necessarium, in quo non sit cessandum.

FEST. Necessarij dicuntur cognati, aut affines, in quos necessaria officia conferuntur.

Necessarij sunt, vt Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur praeter caeteros

Nectar Graece significat deorum potionem. vnde Vergilius ait: Stipant, & dulci distendunt nectare cellas. Item Lucretius libro secundo: Et nardi * florem, nectar qui floribus " habet.

*nardi v. c. "narib.

PAVLVS. Nectar Graece significat deorum potionem.

Nectere, ligare.

FESTVS. Nectere, ligare significat, & est apud plurimos auctores frequens. quin etiam in commentario sacrorum vsurpatur hoc modo. Pontifex minor ex stramentis naturas * nectito. id est funiculos facito, quibus sues adnectantur.

*napuras

Necumquem, nec vmquam quemquam.

PAVLVS. Nefasti dies N littera notantur.

FESTVS. *Nefasti dies notabantur. N. litera quod iis nefas est*

Pretori apud quem *lege agitur, faritria verba, Do Dico*, addico nep. *nota designari solent qui nefasti* priores sunt *quorum pars anterior fastis his serui* liberati sunt, *delectus habentur exercitus scribuntur*, & in prouincias *ire licet*, *sacra quoque* instituta fiunt *& vota nuncupata solui*, & ædes sacrari *solent*.

Nefrendes arietes dixerunt, quod dentibus frendere non possint. Alij dicunt nefrendes infantes esse nondum frendentes, id est frangentes. Liuius: Quem ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem. Sunt qui nefrendes testiculos dici putent, quos Lanuuini appellãt nebrundines * Græci νεφροὺς, Prænestini nefrones. PAVLVS. **nefrundines*

Nefrendes dictos asserit prouintus Mucius Scæuola *arietes*, *quod dentibus frendere non possint.* Ateius *Capito infantes esse nondum frendentes* id est, *frangentes. Liuius in Odyssea veteri* quem *ego nefrendem alui lacteam immulgens* opem et . . . . pro nefrendibus *autem, vt antiqui dicebant, rienes nunc dicit* vsus recens *sunt qui nefrendes dici putant testiculos*, quos Lan*uuini*, *appellant nebrundines*: Græci *νεφροὺς, prænestini nefrones.* FESTVS.

Negibundum *antiqui pro negantem dixerunt* Cato *in* ea, quam *scripsit* . . . . negibundus

Negibundum pro negante dixerunt.

Neglegens* non legens, neque electum" habens, quid debeat facere. PAVLVS. **nec legens.* *"dilectum)*

Nec legens * dictus est non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat omissa ratione officij sui. FESTVS.

Negotium quod *non sit otium.* ** Neglegens*

Nauos à nauis celeritate quæ *velocissima est, dicimus.*

Negotium, quod non sit otium.

Negritu in auguriis significat ægritudo. PAVLVS.

Negumate in carmine CN. Marci vatis significat negate, cum ait: Quamuis mouentium duonum negumate. FESTVS.

Negumate, negate. PAVLVS.

Neminis genitiuo casu Cato vsus est, cum dixit: Sunt multi corde, quos non miseret neminis,

Neminis *genitiuo casu vsus est Cato cum dixit* & quis dicere cum sit *nemini sidem.* FESTVS.

de magistratibus vitio creatis, neminisque . .
Ennius in Erectheo: lapideo sunt corde multi, quos nō miseret neminis.

Nemo compositum videtur ex ne, & homo. quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo.

PAVLVS. Nemo, nec homo.

Nemora significant siluas amœnas.

FESTVS. *Nemora significat siluas* amœnas *valet enim idem: eius autem vocabuli* auctor homerus, *qui dixit in Iliade* λ ἐν νεμεϊ σκιερῷ ἐπὶ τῇ λὶν ἔμβαλε δαίμων dubium non *est quin eum desi*. . . *ocum* qui campos & pascua *habeat* νέμος *à Graecis dici*, τὸ ... ἐν αὐτῷ *appellatum*.

PAVLVS. Nemut, nisi etiam, vel nempe.

FESTVS. *Nemut* nisi etiam, vel *nempe*; *vsus est Cato de potestate tri*bunici, cum ait. nemut . . . . . . ærumnas.

PAVLVS. Nepa Afrorum lingua sidus, quod cancer appellatur. vel, vt quidam volunt, scorpius. Plautus: Dabo me ad parietem, imitabor nepam.

FESTVS. *Nepa Afrorum lingua* sidus, quod dicitur nostri*s cancer, vel vt quidam volunt* scorpios. Plautus in C*asina, recessim dabo me* ad parietem imita*bor nepam*.

PAVLVS. Nepotes luxuriosæ vitæ homines appellati, quod non magis his rei suæ familiaris cura est, quam iis, quibus pater, auusque viuunt. Nepos compositum ab eo, quod natus post sit patri, quam filius.

FESTVS. *Nepos luxuriosus à* Tuscis dicitur , *nam nepotes sunt luxuriose* homines *appellati, quod non magis his res* sua familia*ris cura est, quam iis quibus pater auusque* viuunt. qu*od nomen ductum ab eo quod natus post patri* sit, quam fili*us*. *Quidam, inter quos Aristar*chus interpres *Homeri*. *Graecum esse volunt ad quod* ... *afferunt ex Apollonio*.

PAVLVS.

FESTVS. Nepus, non purus.

Nequalia, detrimenta.

Nequam aurum est, auris quod vis vehementius ambit. hoc versu Lucilij significare ait Sinnius Capito nequam esse aurum, quod auris lædat; vel pondere inaurium, cum mollissima pars auris inciditur; vel ex auro intel-

legi pecuniam, cuius respectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci.

Nequam aurum est, auris quoduis vehementius ambit. Hoc versu Lucilius significare videtur, nequam esse aurum, quod aures lædat, *vel* pondere inaurium cum *mollissima pars* auris inciditur. vel etiam cupiditatem pecuniæ voluit significare. PAVLVS.

Nequam, qui ne tanti quidem est, quam quod habetur minimi.

Nequeunt * non eunt. *Nequiunt vel Nequunt

Nequinates, Narnienses.

Nequinates Narnienses *dicti sunt, qui è nequino oppido eiectis* colonis veteri. *b. ibi habitarunt Cato in ea* aduersus x. *hominib.* PAVLVS. FESTVS.

Nequinont pro nequeunt; vt solinunt, ferinunt pro solẽt, & feriunt dicebant antiqui. Liuius in Odyssia: Partim errant, neque nunc Græciam redire (nequinont.)

Nequinont, nequeunt. PAVLVS.

Nequiquam, frustra.

Nequiquam significari idem, quod frustra, plurimis auctorum exemplis manifestum est. FESTVS.

Nequitum, & nequitur pro non posse dixerunt. PAVLVS.

Nequitum, & nequitur, pro non posse dicebant, vt Pacuuius cum ait: Sedj cum contendi nequitum, vt clam tendenda est plaga. Plautus in Satyrione: Retrahi nequitur, quoquo progressa est semel. & Cato Originum libro primo: Fana in eo loco compluria fuere. ea exaugurauit, præterquam * quod termino fanum fuit, id nequitum exaugurari. FESTVS. *prequã v.c.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculũ, quo pedes impediuntur, quãquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidiose captus, eo ædepol * neruo ceruices probat. *eo epol. v.c. PAVLVS.

Neruum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes, vel etiam ceruices impediuntur. FESTVS.

Nesi pro sine positum *est in lege dedicationis aræ* Dianæ Auentinen*sis*.

Neutiquam *pro nullo modo dici testis est* cum ait, sed *mihi neutiquam cor consentit, cum ocul*orum aspect*u Cice. indissolubiles quidã esse non potestis*, neutiquã *tamẽ dissoluemini*.

PAVLVS. Neutiquam pro nullo modo.

FESTVS. Nexum est, vt ait Gallus Aelius, quodcumque per æs & libram geritur, idque necti dicitur. quo in genere sunt hæc: testamenti factio, nexi danto, * nexi liberanto." Nexum æs apud antiquos dicebatur pecunia, quæ per nexum obligatur.

*datio) "libertio.

Nictare & oculorum, & aliorum membrorum nisu sæpe aliquid conari, dictum est ab antiquis, vt Lucretius in libro quarto: Hic vbi nexari * nequeunt, insistereque alis. Cæcilius in Hymnide: garrulis medentes iacent sine nictentur perticis. Nouius in Macchoco: pone * acturum scribit, *cum in neruo nictabere."vnde quidam nictationem, quidam nictum, vt Cæcilius in pugilem * ∵ tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris Percutere nictu; hic gaudere, & mirarier. Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leuiter ganniens, vt Ennius in libro x. veluti siquando vinculis venatica venenox ·*· apta solet si forte ex nare sagaci sensit voce sua nictit" vlulatque ibi acuta est. vnde * ipsa gannitio.

*nictari) *Macchocopone) *scrib. v. c scribes. "nictabere. v. c. *pugile) ·*· venox) "nictu. v. c. * & vnde v. c. & inde)

PAVLVS. Nictare est oculorum, & aliorum membrorum nisu sæpe aliquid conari. dicimus enim nictationem, & nictum, Cæcilius: Hunc tremulis palpebris Percutere nictu. Nictit canis in odorãdis ferarum vestigiis leniter grãniens. Ennius: Nare sagaci sensit, voce sua nictit, vlulatque. vnde & gannitio.

FESTVS. Niger lapis in comitio locum funestum significat, vt alij, Romuli morti destinatum, sed non vsu obuenit *vt ibi sepeliretur sed Faustulum nutritium eius ibi sepultum fuisse, & Quintilium auum Ti . . . qui cuius familia dicta quintilia iuxta appellationem eius partes Romuli sequebatur.*

Nihili, qui nec hili quidem est.

PAVLVS. Ningulus, nullus. Marcius vates. Ne ningulus mederi queat.

FESTVS. Ningulus, nullus, vt Ennius libro secundo: Qui ferro minitere. atque in te ningulus mederi queat.

Niquis sciuit centuria est, quæ dicitur à Seruio Tullio rege constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua. nequis ciuis suffragij iure priuare-

tur. nam sciscito significat sententiam dicito, ac suffragium ferto: vnde scita plebis. Sed in ea centuria, neque censetur quicquam, * neque centurio præficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriæ. est autem Nequisciuit, nisi quis sciuit. * *quisquã)*

Niuem *Verrius interpretatur nouum ex* Græco, qui id *neon dicunt N. sig*nificat da.

Niuẽ interpretatur nouum ex Græco, quod illi dicũt *νέον*. PAVLVS.

Nixi dij appellabantur, quos putabant præsidere parientium nixibus.

Nixi dij appellantur tria signa in Capitolio ante cællam Mineruæ genibus nixa, velut præsidentes parientium nixibus. quæ signa * sunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ superato M. * Acilium subtracta à populo Ro. adportasse, atque vbi sunt, posuisse. etiam quæ * capta Corintho aduecta huc, quæ ibi subiecta fuerint mensæ. FESTVS. **sua v.c.* **Manium)* **qui v.c.* *que)*

NOBILEM antiqui pro noto ponebant, & quidem per G litteram, * vt Plautus in Pseudolo: Peregrina facies videtur hominis, atque gnobilis. * & oculis meis obuiam gnobilis * obiicitur. Attius in Diomede: Ergo Argos referam. nam hic sum "gnobilis·*· Liuius in Virgo* ornamenta incendunt * gnobili¶ ignobiles. **pro c littera v c,* **ignobilis v.c.* *ignob. vet.* *"suam)* *.*.nobilis.*

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus: Peregrina facies, atque ignobilis. PAVLVS. *v.c.*

Noctilucam Lucilius cum dixit, lib. ij. ob*scænum significat noctiucula* . . medica . . . . **Virgine)* *.*.incedũt)* *¶nobili v.c.*

Noctua tempore noctis dicta, quo canit, vel volat.

*Noctua videtur dicta à Noctis tempo*re, eo quo *canere solet, aut volare ab ea γλαυχῶπις* appellatur *minerua à Græcis quia noctua oculis est loesis.* FESTVS. PAVLVS. FESTVS.

Noegeum quidam amiculi genus prætextum purpura, quidam candidum ac perlucidum, quasi à nauco, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine cãdore, vt Liuius ait in Odyssia: Simul ac lacrimas de ore noegeo Detersit. id est candido.

Noegeum amiculi genus. Noegeum candidum. Liuius: Lacrimas de ore noegeo Detersit. id est candido. PAVLVS.

Nomen dictum quasi nouimen quod notitiam facit.

Nomen siue ex Græc. *ὄνομα dictũ est quasi nouimen quod notitiam faciat siue* familiæ est *vt Terentius ponitur etiam* FESTVS.

pro debuo *vt* exactum dicimus. *fuisse nomen cum à debitore exacta* pecunia sit.

PAVLVS. Nonarum, Iduum, Kalendarum posteri dies nuptiis alieni habentur; quoniam hi dies decreto Pontificum atri iudicati sunt: quod quotiescumque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerunt, male rempublicam gessere.

FESTVS. *Nonarum postridie id* I I I. Kalen*darum dies. alieni habentur, item.* nouæ nuptæ. *à D.* I I I I. *Calend. nonas idus diem.* atrum inluc*essere, quoniam* . *decreto Pontificum atri hi dies* esse iudicat*i sunt; quod quotiescunque Romani* duces belli *gerendi gratia his diebus supplicauere male* rempub. ges*sere.*

Nonas quidem à noua luna, quod in eas cõcurreret principium lunæ. alij quod semper ante diem Iduum nonum essent, scribísq;ue ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta V littera.

PAVLVS. Noneolæ *vocantur papillæ, quæ ex faucibus caprarum dependent.

* *Noneolæ*

FESTVS. . . . . as est cæsis . . . . . .
caprarum suspend*ent* . . . . . .

Non omnibus dormio: prouerbium videtur natum à cipio quodam qui Parathenchon dictus est, quod simularet dormientem, quo impunitius vxor eius moecharetur. eius meminit Lucilius.

Non pridem, æque, & recte, & frequenter dicitur, ac iampridem quam pridem.

Nonuncium *quod vulgo magistri* ludi appellant *significat nouem vncias. at t*eruncium, quod singulis sex *vncia dimidium vnciarum* *trium fit* . . . . .

PAVLVS. Nonuncium, & teruncium dicitur, quod nouem vnciarum sit, siue trium.

Nota nunc significat signum, vt in pecoribus; nunc litteras singulas, aut binas; nunc ignominiam.

FESTVS. Nota alias significat signum; vt in pecoribus, tabulis, libris, litteræ singulæ, aut binæ; alias ignominiam.

Nothum Græci natum ex vxore non legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur, quod Ser. Tullius, qui Romæ regnauit, natus est ex concubina Spurius

Tulli tributis † nisi forte malũimus ·*· credere Oclisia Corniculana * captiua, cum susceptum matre seruiẽte. Nothum Græci natum ex vxore non legitima dicunt, qui apud nos spurio patre natus (est) *dicitur*.

† *Sp. Tulli Tr. vel Tiburtis*

PAVLVS.

Nouæ curiæ proximæ ·*· compitum Fabricium ædificatæ sunt. quod parum amplæ erant veteres à Romulo factæ, vbi ‡ is populum, & sacra in partis triginta distribuerat, vt in iis ea sacra curarent, quæ, cum ex veteribus in nouas euocarentur; septem * curiarum per religiones euocari non potuerunt. itaque Foriensis. Raptæ, Vellensis, † Velitiæ res diuinæ fiunt in veteribus curiis

·*· *malumus)* " *Oclisiam Corniculam v.c.*

FESTVS.

·*· *proxime)* ‡ *vbe v.c.* * *quattuor)* † *Veliensis)*

Noualis ager nouæ relictus sementi.

PAVLVS

Noualem agrum Aelius Gallus. & Opilius, item Aurelius, cum aiunt esse quem Græci νεὸν dicunt. ad quod Homero quoque, teste vtuntur qui dixit νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθαι. sed Cincius eum esse vbi *gleba procissa ad nouam* sementem sit *relicta*.

FESTVS.

Nauti consulatu, & T. Sicini Volsci *populi, cum atrox prelium* iniissent aduersus *Romanos. Tribuni. Mil. in circo* combusti feruntur, *& sepulti, in crepidine* quæ est proxime *circum, qui locus postea fuit l*apide albo constratus, *qui pro rep. in eo prælio occubuere* Opiter Verginius *Tricostus: Valerius* Læuinus, Postumus *Cominius, orancus, Mallius* Tolerinus, P. *Veturius Geminus A Sem*pronius Atratinus, Ver*ginius* Tri*costus Mu*tius Scæuola. Sex. Fu*sius Medalinus.*

Nouendiales feriæ *dicuntur instituta. à* Tul*lo* Hostilio rege ex *monitu, procurandis prodigi*js nono die inferis. *Latinis: siue quod in* more * Albano lapid*ibus pluisset, siue quod vox esset* exaudita. vt Alban*i suo ritu facerent, quæ omi*serant sacra nam ab his *illa sunt. tunc reuocata*, quæ missa cratea pœ*ne funditus, deleta negligere tempo*ribus *sequentib. cepissent. N. dicuntur inuenta à Ma*rc*e*llo Cos. oper*æ quibus admotis Syracusæ facilius* expugnari poss*ẽt.*

* *monte)*

Nouendiales feriæ à numero dierum sunt dictæ.

PAVLVS.

Nouerca dicitur, quam quis sublatis liberis nouam vxorem ducit augendæ * familiæ gratia.

**arcende vel accersende.*

Nouerca dicitur quam quis liberis sublatis nouam *vxorem ducit arcendæ familiæ* gratia, id est coercendæ: *prima autem*

FESTVS.

*memoratur apud V*ecterrannia. *quæ nupſit* . . .

Nautibus regnante Ser. Tullio *quod in Auentinum montem paludib. diſcluſum a*ſcenderetur, *ab aduectu, ſic dictum aiunt, vel quod auẽ*tinus in auent*ino rex albanus ſit. ſepult⁹.*

*Naualem a*grum Aelius *Gallus, & Opilius, Item Aurelius cum* aiunt eſſe, *quem Græci* νειὸν *dicunt. ad quod* Homero quoque *teſte vtuntur qui. dixit* νειῷ. βαθείης πέλσον ἱκέσθαι.

PAVLVS. Noxa ponitur pro peccato, aut pro peccati pœna, cum lex iubet noxæ dedere pro peccato.

Noxia apud antiquos damnum ſignificat, ſed à poetis ponitur pro culpa.

FESTVS. *Noxa* vt Ser. Sulpicius. *rufus ait, damnum ſignificat* apud poetas autem, & oratores ponitur pro culpa. at noxa peccatum, aut pro peccato pœnam, * vt Attius in Menalippo. * te te eſſe huic noxæ obnoxium. Item cum lex iubet noxæ dedere, pro peccato dedi iubet. Cæcilius in Hypobolimæo chereſtato. * Nam iſta quidem noxa mulieris eſt " magis, quam viri.

* *poena*) * *Menalippo*) * *Chereſtrato*) " *muliebrem & v.c. muliebris eſt*)

N V C E S *flagitantur nuptis, & iaciuntur* pueris vt nouæ* *nuptæ intrant. domum* noui mariti auſpicium, *fiat ſecundum & So*liſtimum.

* *nouæ*)

PAVLVS. Nuces flagitantur nuptis, * iaciuntur pueris, vt nouæ nuptæ intranti domum noui mariti ſecundum fiat auſpicium.

* *nuptiis, vel à nuptis*

Nuculas Præneſtinos* appellabant; quod incluſi à Pœnis Caſilini famen nucibus ſuſtẽtarunt; vel quod in eorum regione plurima nux minuta naſcitur.

* *Præneſtini, vel Præneſtinas*

FESTVS. Nucu*las præneſtinos antiqui appellabant*, quod incluſi, *à penis Caſilini famem nuncio ſuſtent*auerunt; vel quod in *eorum regione plurima nux minu*ta paſcitur.

Nudius tertius compoſitum ex nunc, & die tertio.

*Nudius tertius compo*ſitum ex nunc *& die tertio. N.* . .

PAVLVS. FESTVS. . . . *dicuntur* in agro *quos* . . *alio nomine appell*ant à p*a*rte *totum ſignificantes, quaſi inde appel*lati ſint . . . . . .

. . dicantur pa . . . . .

. . . *dicitur* cælum ca*uum* . . .

. . . dicatur dam . . . . .

Num*am* Pompilium Ianicul*um montem habitauiſſe* ferunt

in quo arcam eius *inuentam cum libris numæ* nominis à Terentio. *·,uodam scriba repastin*ante agrum.

Numæ Pompilij in Ianiculo est sepulchrum. PAVLVS.

Numella genus vinculi, quo qudiupedes deligantur.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes *alligantur. solent autem eá fi*·ri neruo, aut *corio crudo bouis vt plurimum*. FESTVS.

Numen, quasi nutus dei, ac potestas, dicitur. PAVLVS.

Numen quasi nutus Dei, ac pot*estas dicitur*. FESTVS.

Numera senatum ait quiuis senator consuli, cum impedimento vult esse, quo minus faciat senatusconsultum. postulátque, vt aut res, quæ adferuntur, * diuidantur; *refcruntur) aut singuli consulantur; aut si tot non sint senatores, quo numero liceat præscribi senatusconsultum.

Numerius prænomen numquam ante fuisse in patricia familia dicitur, quamuis * Fabius, qui vnus, post sex & *quam is) trecentos ab Etruscis interfectos superfuit, inductus * *inductus. magnitudine diuitiarum vxorem duxit Otacilij Male- *v.c.* uentani, vt tum dicebantur, filiam ea condicione, vt qui primus natus esset, prænomine aui materni Numerius appellaretur.

Numerius prænomen est tractum ab auo. PAVLVS.

Numero dicebant pro nimium.

Numere *& numero dicitur. Sed numere s*unt videtur esse *præ-* FESTVS. *sentis temporis, & prorsus alie*num numero fu*erunt, quod de præterito vsurpatur siua* eo ordine vsur*parunt antiqui quadam consu*etudine loquend*i, qua solebant proferre verba* eiusmodi; siue *certa fine extremarum vocal*ium quemadmodum *videtur in suis scriptis* vsus Pompeius Sex*tus, apud quē reperitur extre*ma syllaba vocat*iui casus producta, & eiusdē* casus eadem cor*repta, terminatáque in* e temporis præsentis. *Numero autem dixisse* antiquos nimium *quod significare, ait* Sinnius Capito. esse enim, ita locutum . . . . . .

. . . um vos estis minime . . . .

*Nisi num*ero perbiterint, nisi cito. . . . . . .

. . *id est. ni*mium si isso, qui exeam, numero estis mortui, hoc exemplo, vt pingeretis, id est, cur cito mortui estis? Item in Nelei: Numquam numero matri faciemus volui. Idem est * Numquam nimium facie-

** id est)* mus. Apud Næuium: Neminem vidi, qui numero sciret, quique scit, id est opus. id est nimium sciret. An panurgus Antonius hæc ait numero nimium cito? celeriter nimium. vt Plautus in Casina: Ere mi? quid vis mea ancilla? nimium sæpius numero dicis nimiũ cito. Attius in Oenomao: Ego vt essem adfinis tibi, non vt te extinguerem, Tuam peti gnatam, numero te expurgat timor. Afranius in suspecta: Per falsum, & abs te creditum numero nimis. Celeriter. Cæcilius in

** fuge)* Aethrione: Ei perij. quid ita? numero. venit fuce, *

** e. v. c.* domum. Afranius in Simulante: Ei * misera numero, ac nequicquam egi gratias.

PAVLVS.

Numidas dicimus, quos Græci Nomadas; siue quod id genus hominum pecoribus negotiatur; siue quod herbis vt pecora aluntur.

FESTVS.

Numidas dicimus, quos Græci Νομάδας, *siue quod id genus* hominum pecoribus *negotiatur siue quod herbis vt pecora* aluntur.

PAVLVS. FESTVS.

Nummus ex Græco nomismate nascitur. *existimantur dictum, & tantundem apud nos, & apud illos* valere, quia *pleráque nomina. à Græcis accepimus quorum.* hoc proprium est.

Nuncupata pecunia est, vt ait Cincius in libro secundo de officio iurisconsulti nomina certa nominibus propriis pronunciata. CVM NEXVM FACIET, MANCIPIVMQVE VTI LINGVA NVNCVPASSET, ITA IVS ESTO; ITA VTI NOMINARIT, LOCVTVSVE ERIT, ITA IVS ESTO. Vota nuncupata dicuntur, quæ Consules, Prætores, cum in prouinciam proficiscuntur, faciunt; ea in tabulas præsentibus multis referuntur. At Santra libro secundo de verborum antiquitate satis multis nuncupata conligit non derecto nominata significare, sed promissa, & quasi testificata, circunscripta, receptáque * etiam in votis nuncupandis esse conuenientius.

** quod*

Nundinalem cocum Pla*utus dixit in Aularia*, Cocus *nundina* ille est in *nonum diem, solet ire coctum*, Cocum *qui* nouendialis *alias appellatur, manifesto.* significat quem *dixit nundinalem, quod in nonum diem coque*ret.

Nundinas feriarum diem esse voluerũt antiqui, vt rustici conueni-

conuenirent mercandi, vendendique causa, eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.

Nundinas feriarium diem esse voluerũt antiqui: quo mercandi gratia vrbem rustici conuenirent. PAVLVS.

Nuncius & res ipsa, & persona dicitur.

Nuncius & persona dicitur: & res ipsa in persona dicitur, vt nuntius aduenit in re vt est nuncius allatus *quam differentiã* C. *Cæsar in commentaris fecisse videtur.* FESTVS

Nuper, quasi nouiter.*.tanquam dicamus nouissime. PAVLVS

Nuper quasi nouiper tãquam di*camus nouissime, estque præteriti temporis* id autem: *si* . . . .*.nouiper. .FESTVS.

. . . sa erant, qui ni . . . . . .

Nupta verba dicebantut ab antiquis, quæ virginem dicere non licebat, vt Plautus in Discolo. * Virgo sum, non dum didici nupta verba dicere. *Dyscolo)*

Nuptam a Græco dictum, illi enim nuptam appellant *νύμφην.* PAVLVS.

*Nuptam nouam, sponsam vt etiam mu*lieres quibus *in nuptiis vtuntur, pro nube. ab* eadem causa, *hoc est. a nubendo dicuntur ali*qui appellatam *esse volunt: nec defuerunt* tamen qui dicerent *sic appellatam ab eo quod νέαν νύμφην. Græci nouam nuptam vocant alij quod* appellat vxorem *νυὸν Homerus loquendi quadam* consuetudine, *quæ est antiqua Græcorum cum* ait *ἐξαπίνης χαίνς νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων.* FESTVS

Nuptias dictas esse ait Santra ab eo, quod nymphea dixerunt Græci antiqui *γάμοι*. inde nouam nuptam *νέαν νύμφην.* Cornificius. quod noua petantur coniugia. Curiatius, quod noua ratio * fiat. Aelius, & Cincius, quia flameo caput nubẽtis obvoluatur, quod antiqui obnubere vocarunt * ob quam causam legem quoque Parenstam* iubere caput eius obnubere, qui parentem necauisset, quod est obuoluere. **pactio)* **vocarint* V.C.

Nusciciosum Ateius Philologus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum uideret. at Popilius * Aurelius. nusciciones esse cæcitudines nocturnas. Aelius Stilo, qui plus videret vespe[ri], quam meridie, nec cognosceret, nisi quod vsque ad oculos admouisset. **Paricam)* **P.Opilius)*

Nusciciosus, qui parum videt propter vitium oculorum, quique plus videt vesperi, quam meridie.

CXXX

Numidæ dicuntur nomades*, qui diutius viuere dicuntur* vnde Cato in . . . . *numidæ viuaces quod* multam viuunt *ætatem dixit nuces mitti* cerialibus Capito *Sinnius solitum esse dici* ait, cum velimus *significare missilia Cerialibus* in Circo mitti, *quod cum mitti nuces mos esset* plane volumus *a parte totum designare* quia adeo diligantur *supra omnia alia missilia* præ flamma cum sunt *ustæ quæ sparguntur nuces.*

OB præpoſitio alias ponitur pro circum, vt cum dicimus vrbem obſideri, obſignari, obuallari. alias ponitur in vicem præpoſitionis, quæ eſt propter, vt Ob merita, ob ſuperatos hoſtes: vnde obſides, pro obſides, qui ob fidem patriæ præſtandam dantur. alias pro ad ponitur vt Ennius: Ob Romam noctu legiones ducere cœpit. & alibi . . . . . onitur. PAVLVS.

ob troiam duxit . . . . . . FESTVS.

. . . obſideri ob . . . .

. . . in vicem præpo . . . .

. . . ſuperatos . . . .

. . . riæ præſtandam . . . .

. . . ob Romam noc . . . .

. . . obTroiam duxit . . . .

Ob præpoſitione antiquos vſos eſſe pro ad, teſtis eſt Ennius, cum ait libro quarto decimo: Omnes occiſi, obcenſique in nocte ſerena. id eſt, accenſi. * & in Iphigenia: Acheruntem obibo, vbi mortis theſauri obiacent. eiuſdem autem generis eſſe ait "obferre. obculit, obcurrit, oblatus, obiectus; mihi non ſatis perſuadet. *lucenti. "vult *obtulit

Ob os ſignificat ad os.

Ob os ad os ſignificat . . . item vt ſuperioribus quoque exemplis teſtatus.*.eſt. PAVLVS. FESTVS

Obacorare, obliqui, atque alterius ſermonem moleſte impedire, quod ſumptum videtur a paleis, quas Græci ἄχυρα vocant. Itaque & frumẽtum, & panis non ſine paleis, acerosus dicitur. item lutum aceratũ paleis mixtum. *.teſtatum) PAVLVS

Obacerbat, exacerbat.

Obambulare, aduerſum alios ambulare, & quaſi ambulanti ſeſe opponere.

Obdere, opponere vel o p erire.

Obedire, obaudire.

Obeſcet, oberit, vel aderit.* *aberit.

Obeſus, pinguis: quaſi ob endendum factus.

Obherbeſcere,* herbam increſcere. *Obbebeſcere, vel Obeſcere.

Obiacuiſſe, antea iacuiſſe.

Obices, peſſuli, ſeræ.

Obigitat, anteagitat, vt obambulat.

Obigitat antiqui dicebant, pro ante agitat, vt obambulare FESTVS.

Obinunt, obeunt. PAVLVS.

Obitu dicebant pro aditu.

astringere. Obiurare, iureiurando obstringere.

FEST ..·. Obiurare, iureiurando obstringere. vt est in Pantasilea. formidabant obiurare.

PAVLVS. Obiurgatio post turpe factũ castigatio. Monitio vero est ante commissum.

Obliterarum,* alij ab obliuione, alij a littore, quod ibi notata fluctibus æquari, & tolli solent.

*Obliteratur

Oblucuniasse. Oblucinasse dicebant antiqui mente errasse, quasi iu luco deorum alicui occurrisse.

Obmanens pro diu manens, vt permanens.

FEST. .·. Obmoueto pro admoueto dicebatur apud antiquos, vt alia quæ supra relata sunt.

.·. Obnectere, obligare, maximè in nuptiis frequens est.

PAVLVS. Obnectere, oblegare.

Obnoxius, pœnæ obligatus ob delictum.

Obnubit, caput operit. vnde & nuptiæ dictæ a capitis operitione.*

*operitione.

Oboritur, adnascitur.

FESTVS. Oboritur, adnascitur. nam præpositionem ob, pro ad solitam poni, testis hic versus. Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo. & Ennius. ob Romam noctu legiones ducere cœpit.

PAVLVS. Opprobare, probrum obiicere.

Obpuuiat, verberat, a pauiendo, id est feriendo. vnde pueri, quod puniendo coercentur, id est, plagis; vnde & pauimenta.

Obrogare est legis prioris infirmandæ causa legem aliam ferre.

Obbrutuit Obrutuit, obstupuit, a bruto, quod antiqui pro graui, interdum pro stupido dixerunt. Afranius: Non possum verbum facere; obrutui.

FESTVS. Obsalutare, salutandi gratia offerre.

PAVLVS. Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, vt consalutare, persalutare.

Obsecrare est opem a sacris petere.

FESTVS. Obsequela, obsequium.

*is, qui *obseruasse id est Obseruasse dicitur, qui obseruat, quid, cuiusque causa facere debeat. itaque is * obseruat." coluisse aliquem dicitur.

Obsidionalis corona est, quæ datur imperatori ei, qui obsidione liberauit ab hostibus obsessos. ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. herbam autem victoriæ signum fuisse apud antiquos aliisque* exemplis docuimus. quæ corona magnæ auctoritatis fuit. Nam & P. Decio datæ duæ sunt, vna ab exercitu vniuerso; altera ab iis qui fuerunt in præsidio obsessi. &. L. Sicinio Dentato, qui Achilles Romæ* existimatus est, ac fertur centies, & vicies* pro Rep. depugnasse: Coronis donatus viginti sex, In iis aureis octo, ciuicis quatuordecim. muralibus tribus, obsidionali una. Inter obsidionalem & ciuicam hoc interest, quod altera singularis* signum salutis est, altera diuersorum ciuium seruatorum.

*aliquot *Romanus) *vicesies *singulis

Obsidionalis corona dicebatur. quæ ei, qui obsessos liberasset ab hostibus, dabatur. ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. quæ corona magnæ auctoritatis erat. Ciuica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis vniuersorum ciuium seruatorum. PAVLVS.

Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, ad iuuat nos testimonio suo Ennius in Telamone, cum ait. Scibas natum ingenuum Aiacem, cui tu obsidionem paras. Item alio loco. Hector quid* haud cessat obsidionem obducere? FESTVS. *quidam)

Obsidium. tanquam præsidium, subsidium, recte dicitur. Cuius etiam auctor C. Lælius pro se apud* populum. vt in* nobis terra, marique simul obsidium facerent. & Sallustius historiarum primo. magnis opibus profectis obsidium cepit per L. Catilinam legatum. *ad *vti)

Obsonitauere sæpe obsonauere. Cato in suasione) de lege Orchia* derogaretur. qui antea obsonitauere. postea centenis obsonitauere. significat autem conuiuari. *ne legi Orchia) PAVLVS.

Obsonitauere, sæpe obsonauere, significat autem conuiuari.

Obstinat, obfirmat. FESTVS.

Obstinato, obfirmato, perseueranti,* vt tenere possit. Pacuuius: obstinati exorsus. vt Attius in Amphitryone: aut tam obstinato animo confisus tuo. Cato in Q. Thermum de decem hominibus. rumorē, famam floccifecit *per iusiurandum

*cupitus captus * ftupris,obftinatus infignibus flagitiis. Næuius in Lycurgo : vos,qui aftatis obltinati.

Obftinet dicebant antiqui,quod nunc oftendit,vt in veteribus carminibus : Sed iam fe cælo candens aurora obftinet fuum patrem.

PAVLVS. Obftinet ,pro oftendit.

Obfcitum Obftitum violatum.

FEST. . . . Obftitum * Cloatius, & Aelius Stilo effe aiunt violatum, *Obfcitum attactumque de cælo . Cincius eum,qui * deo , deæque *cum quid obftiterit , id eft qui viderit quod videri † nefas effet. † videre

Obftitum,obliquum.

PAVLVS. Obftitum.obliquum.Ennius lib. XVIII. * Montibus ob-

FEST. ftitis,obftantibus,vnde oritur nox.& libro octauo:amplius ex augure* obftipolumve ″ folis.C, Licinius Imbrex : * refupina obftito capitulo fibi ventum facere cunicula.Lucretius : Omnia mendofe fieri, atque obftita neceffe eft. ″XVI. *ex augere *obftitumue, obftipo lumine) * Cæcilius in Imbres

Obftrudant , obfatulent, ab auide trudendo gulam , non fumendo cibum.vnde & obftrudulentum . . . dixit Titinius. obftrudulenti aliquid , quod pectam fedens Aut hic lætafter, aut formafter frigidus.

Obftrudant. auide trudant.

Obteftatio eft,cum deus teftis in meliorem partem vocatur, deteftatio.cum in deteriorem.

PAVLVS. Obtrectat,contra fententiam tractat.

Obtrectator eft,qui facit quid contra recte tra ctantem.

Obturare ex Græco trahitur : ab eo,quod illi oftia dicunt θύρας,

*tuor Obtutu, quafi obtuitu , a verbo tueor , * quod fignificat video.

Obuaricator dicebatur . qui cuipiam occurrebat,quo minus id * rectum iter conficeret. *is

Ob vos facro , pro vobis obfecro : vt fub vos placo , pro fupplico.

FEST. Ob vos facro, in quibufdam precationibus eft, pro vos obfecro ; vt fub vos placo pro fupplico.

OCCARE, & occatorem Verrius putat dictum ab occædendo , quod cædat grandis globos terræ , cum Cicero venuftiffime dicat ab occæcando fruges fatas.

PAVLVS. Occare, & occator ab occidendo dictum , quod grandes

terræ cædat globos.

Occaſio oportunitas tẽporis caſu quodã prouenięti; eſt. FESTVS.

Occaſio, oportunitas temporis caſu proueniens. PAVLVS.

Occaſus, interitus vel Solis, cum decidit à ſuperis infra terras. quo vocabulo Ennius pro occaſione eſt vſus in libro ſecundo: hic occaſus datus eſt, at Horatius inclutus ſaltu. Item in libro quinto: iniicit irritatus, tenet, occaſus iuuat res. Item in libro octauo: aut occaſus vbi tempuſue audere repreſſit. FESTVS.

Occaſus, interitus vel Solis in Oceano merſio.

Occentare dicebant pro conuicium facere, cum id clare, & cum quodã canore fieret, vt procul exaudiri potuiſſet: quod turpe habebatur; quia non ſine cauſa fieri putatur * inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. PAVLVS.

* putabatur)

Occentaſſint antiqui dicebant, quod nunc conuicium fecerint, dicimus; quod id clare, & cum quodam canore fit, vt procul exaudiri poſſit. quod turpe habetur, quia non ſine cauſa fieri putatur, inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. FESTVS.

Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus. cum plurimæ aliæ præpoſitiones familiariores huic verbo ſint.

Occidamus Plautus poſuit pro contra cedamus.

Occiſitantur, ſæpe occiduntur. PAVLVS.

Occiſitantur, ſæpe occiduntur. ſic C. Gracchus pro roſtris in P. Popilium: Homines liberi nunc in oppido occiſitantur. FESTVS.

Occiſus à necato diſtinguitur. nam occiſus à cædẽdo dictus, necatus ſine ictu. PAVLVS.

Occiſum à necato diſtingui quidam, quod alterum à cædendo, atque ictu fieri dicunt, alterum ſine ictu. Itaque in Numæ Pompilij Regis legibus ſcriptum eſſe, SI HOMINEM FVLMINIBVS OCCISIT, NE SVPRA GENVA TOLLITO. & alibi, HOMO SI FVLMINE OCCISVS EST, EI IVSTA NVLLA FIERI OPORTET. FESTVS.

Occultum offerre, ſignificat ſub terram fere ponere.

Occupaticius ager dicitur, qui deſertus à cultoribus propriis, ab aliis occupatur. PAVLVS.

Occupaticius. *ager dicebatur ab antiquis,* FESTVS.

qui desitus à cultoribus *frequentari proprijs ab alijs est occupari* cœptus, quod in *agro campano factum est* nam cum Hannibal; *Capuanos qui de : punica rep.* bene *meriti fuerant, remunerare vellet* atque eorum agros, *qui essent occupati, deuastatique*, tamquam ex *hoste receptos, restituere nominandos* duplice *edixit, sed cum querelam audiret* communem *eorum, quorum ager occupatus* est à priuatis, *iussit dari agros, non quos illi* accepissent, *sed occupaticios.*

† Ocymum. Ocimum † Græcum.

PAVLVS. Ocimum "Græcum,(& à * celeritate nascendi est dictũ.

" Ocymum. Ocius & ocissime positiuum Latinum non habent, sed ab

** α* eo veniunt, quod est in Græco ὠκύς.*

**ὠκέως.* Ocius secundæ collationis, & deinde tertiæ ocissime fre-

FESTVS. quentata sunt. alij dicta à nostris, & * tracta ex Græco,

**dictas nostras v.c.* id est ὠκέως, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparationem debet, apud nos non est. tertiæ vero collationis, * cuius maiora exempla sunt, auctor

** consolotionis v.c.* est Plautus in Neruolaria: Ocissime nos liberi possimus fier.

. . . quicquam occisa . . .

. . . lius historiarum . . .

. . . tantur ocissim . . .

. . . lamia apud . . .

. . . lamiam opor . . .

Ocrem antiqui, vt Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem cõfragosum vocabant, vt apud Liuium; Sed qui sunt hi, qui ascendunt altum ocrim? Et, celsosque ocris, aruaque patria, & mare magnum. Namque Tænari celsos ocris. Et, haud vt quem Chiro

**ocria v.s.* in Pelio docuit ocri. vnde fortasse etiam ocreæ * sint dictæ inequaliter tuberatæ.

PAVLVS. Ocrem montem confragosum dicebant antiqui. hinc ocreæ dictæ inequaliter tuberatæ.

Octauiæ porticus duæ appellãtur, quarum alteram thea-

FESTVS. tro Marcelli propiorem Octauia soror Augusti fecit. alteram theatro Pompei proximã CN Octauius CN. filius, qui fuit Aedilis Curulis, Prætor, Consul, Decem-

** virum v.c.* uir * sacris faciendis, triumphauitque de rege Perse nauali triumpho. quam combustam reficiendam curauit Cæsar Augustus.

October equus appellatur, qui in campo Martio mense Octobri immolatur quotannis Marti, bigarum victricum dextrior; de cuius capite non leuis contentio solebat esse inter Suburanenses, & Sacrauienses, vt hi in regiæ pariete, illi ad turrim Mamilliam id figerét; eiusdemque cauda * tanta celeritate perfertur in regiam, * quoda v.c. coda) vt ex ea sanguis destillet in focum, participandę rei diuinæ gratia. quem hostiæ loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non vt vulgus putat, quia velut supplicium de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriundi, & Troiani ita effigie in equi sint capti. Multis autē gentibus equum hostiarum numero haberi, testimonio sunt Lacedemonij, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidemque adolent, vt eorum flatu cinis eius per finis quam latissime deseratur, * & Sallētini, apud quos Menzanæ Ioui dicatus viuus cōiicitur * differatur v.c. in ignem, & Rhodij, qui quotannis quadrigas soli cōsecratas in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumuehi mundum.

October equus appellabatur, qui in campo Martio mēse PAVLVS. Octobri Marti immolabatur. de cuius capite maxima erat contentio inter Suburanos, & Sacrauienses, vt hi in regiæ pariete, illi ad turrim Mamiliam id figerent. Cuius cauda, vt ex ea sanguis in focum distillaret, magna celeritate perferebatur in regiam.

Oculatum pro præsenti posuit Plautus cum dixit: oculata die. Item ipse: pluris est oculatus testis vnus, quam auriti Decem, id est qui se vidisse dicat.

*Idem in pseu*dolo osculatum * pro *præsenti posuit cum di-* FESTVS. *xit emit* hodie cæca hercule *oliuum, id vendito oculata die,* *oculatum) *Idem* alibi oculatum ar*gum dixit quod per totum corpus oculos habetur* idē pluris est ocul*atus testis vnus, quam auriti decem* id est qui se vidisse dic*at ductam autem ait Verrius hanc* formam ab oculi appe*llatione* . .

Oculissimum, carissimum. Plautus. Oculissimum ostium amicæ. *Oculissimum Carissimum Plautus Oculiss*imum PAVLVS. ostium amicæ, *idem in Curculione oculiss*ime dixit, significatque. *quod clare aspicit. Idem in Pseudolo, osculatum pro presenti posuit. Cum dixit emitto die cæca Hercule oliuum,* FESTVS. *id vendito oculata die.*

PAVLVS. Oculitus quoque dicitur, vt funditus, penitus: quo significatur tam carum esse, quam oculum.

FESTVS. *Oculitus dicitur vt* funditus, penitus significat *que tam carũ esse quam ocu*lum vel instar *oculi esse.*

PAVLVS. ODEFACIT dicebant, pro olfacit; quæ vox à Græco ὀσμὴ tracta est.

FESTVS. *Odefacit dicebant* antiqui ab odore *pro olefacit, vetere quadam* consuetudine in *mutandi literas que sunt*, vt sæpe alias, tum in hoc quoque libro contentæ. quæ vox, vt quibusdam videtur, ex Græca ὀσμὴ tracta est.

PAVLVS. OBNIGENAS, vino genitos.

Oestrum, furor Græco vocabulo.

OFFECTORES, colorum infectores.

Offendices dicebant ligaturæ nodos, quibus apex retinebatur. id cum peruenisset ad mentum, dicebant offendimentum.

FEST. ∴ Offendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur, & remittatur. at Veranius Choriola * existimat quæ sint in loris apicis, quibus apex retineatur, & remittatur, quæ ab offendendo dicuntur. nam cum ad mentum peruentum est, offendit mentum.

**coriola)*

PAVLVS. Offerumenta dicebant, quæ offerebant.

Officiosus ab efficiendo dictus.

Offringi terra dicitur, cum iterum trãsuerso sulco aratur.

Offucare, aquam in fauces ad sorbendum dare.

Offudas * fallacias.

**Offritias, vel officias vel offiecelas.*

OGYGIA mœnia Thebana ab Ogygo conditore dicta.

FESTVS. Ogygia mœnia Attius in Diomede appellans, significat Thebas, quia eam vrbem Ogygus condidisse traditur.

PAVLVS. OLEAGINEIS coronis ministri triumphantium vtebantur, quod Minerua dea belli esse putabatur.

Olentica mali odoris loca.

Oletum, stercus humanum. Veranius: Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.

FEST. ∴ Oliuetam dicebant ab oleis; vt à vino vindemiam.

Oliuetum antiqui dicebant, cum olea colligebatur; vt messem, cum frumenta; vindemiam, cum vuas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullam* eius significationis causam* haberemus. quamuis quidam oliuitatem eam dicant.

** nullum.*
** cum)*

Ollic,illic:vt olli,illi.

Oluatium Antistius Labeo ait esse mensuræ genus. PAVLVS.

OMEN velut oremen * quod fit ore augurium, (quod auibus) * alioue modo fit. FESTVS. PAVLVS.

Ommentans *Liuius*. in Odyssea cum ait; in Pylum aduenies,'' aut ibi ommentans. significat obmanens. Sed ea significatione qua sæpe fieri dicitur. id enim est mantare. *ormen .*.quod non auib. FESTVS. ''deuenies.

OPACA vocantur vmbrosa.

Opaca, vmbrosa.

Opalia dicebantur dies festi,quibus Opi supplicabant. PAVLVS.

Opalia dies festi,quibus supplicatur * Opi, appellantur; quorum alter. . , . . . FESTVS. * *supplicant.*

Opertat,sæpe operit.

Opigenam Iunonem matronæ colebant,quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant. PAVLVS.

Opilio,genus auis.

Opima spolia dicuntur originem quidem trahentia ab Ope Saturni vxore,quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus à satu,tenensque falcem effingitur, quæ* est insigne agricolę.Itaque illa quoque cognominatur Consiua,& esse existimatur terra.Ideoque in regia colitur à populo Romano,quia omnes opes humano generi terra*tribuat.Ergo & opulenti dicũtur, terrestribus rebus copiosi: & hostiæ opimæ præcipue pingues; & opima magnifica, & ampla. vnde spolia quoque. quæ dux populi Romani duci hostium detraxit, opima dicuntur. quorum tanta raritas est, vt intra annos paulo . . . trina contigerint nomini Romano vna, quæ Romulus de Acrone: altera,quæ *Consul* Cossus Cornelius de Tolumnio:tertia, quæ M.Marcellus Ioui Feretrio de Viridomaro* fixerunt. M.Varro ait opima spolia esse *etiam* si manipularis miles detraxerit,dummodo duci hostium. . . . non sit. Ad ædem Iouis Feretrij poni, testimonio esse libros põtificum, in quibus sit pro primis spoliis bouem,* pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice sacra fieri debere:esse etiam compelli reges* legem opimorum spoliorum talẽ: CVIVS AVSPICIO CLASSE PROCINCTA OPIMA FESTVS. *quod *natura *Virdumaro) *boue) *Pompilij Regis)

SPOLIA CAPIVNTVR, IOVI FERETRIO DARIER OPORTEAT, ET BOVEM CAEDITO, QVI CEPIT AERIS DVCENTA. SECVNDA SPOLIA IN MARTIS ARAM IN CAMPO, SOLITAVRILIA VTRA VOLVERIT CAESPITO. TERTIA SPOLIA IANO QVIRINO AGNVM MAREM CAEDITO CENTVM QVI CEPERIT EX AERE DATO. huic ædis † lex nulla extat, neque * templum habeat, * neque ſcitur. Vt qui opima • * • lege fuerint, adiici ſolet, cum quidam magiſtratus creatur. . . . .

*† aris) * neq. quod) * habent, • * • optima)*

PAVLVS. Opiparum, magnarum opum apparatum.

Opis dicta eſt coniux Saturni, per quam voluerunt terram ſignificare; quia omnes opes humano generi terra tribuit. Vnde & opulenti terreſtribus rebus copioſi, & hoſtiæ opimæ præcipue pingues; & opima, magnifica & ampla ſpolia.

Opiter eſt, cuius pater auo viuo mortuus eſt, ducto vocabulo, aut quod obitu patris * genitus ſit, aut quod auũ ob patrem habeat, id eſt pro patre.

** obito patre*

Opitulus Iuppiter, & opitulator dict⁹ eſt, quaſi opis lator.

Oportune dicitur ab eo, quod nauigantibus maxime vtiles, optatíque ſunt portus.

Operiri, expectare.

Oppido, valde multum. ortum eſt autem hoc verbum ex ſermone inter ſe confabulantium, quantum quiſque frugum faceret, vtque multitudo ſignificaretur, ſæpe reſpondebatur, quantum vel oppido ſatis eſſet. hinc in cõſuetudinem venit, vt diceretur oppido, pro valde multum. Itaque ſi qui in aliis rebus eo vtuntur, vt puta ſi qui dicant oppido didici, ſpectaui, ambulaui, errant; quia nulli eorum ſubiici poteſt. vel quod * ſatis eſt.

Oppidorum originem optime refert Cicero libro primo de gloria, eámque appellationem vſurpatione appellatam eſſe exiſtimat, quod opem darent, adiiciens, vt imitetur ineptias Stoicorum.

** quod oppido)*

Oppidum dictum eſt, quod opem præbet. Oppidum dictum, quod ibi homines opes ſuas conferunt, oppidum dicitur & locus in circo, vnde quadrigæ emittuntur.

Ops antiqui dicebant opulentum. vnde è cõtrario inops.

∴ Ops antiqui dicebant quem nunc opulentum dicimus, vt testimonio est, non solum ei contrarius inops . . . . concedit, ego egens exortus sum. FESTVS.

∴ Optatam hostiam, alij optimam appellãt eam, quam Aedilis trib. cõstitutis hostiis optat, quam immolari velit.

∴ Optima lex . . . . in Magistro populi faciendo, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius esse, * significabatur. vt fuit Manij Valerij, M. Fabij, * Volusinæ gentis, * qui primus Magister à populo creatus est. propter " quam vero prouocatio ab eo magistratu ad populum data est, quæ antea non erat. desitum est dici, ·*· vt optima lege, vt pote imminuto " iure priorum magistratuum.

* eius
* M. filij, Volusi n. postu)
" post)
·*· adieci

∴ Optio, qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. Is adiutor dabatur centurioni à tribuno militum, qui ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum est optare, & nomẽ ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria: qua me, qua vxorem, qua tu Sauream seruum potes, circumduce, aufer, promitto tibi, non obfuturum, si id effeceris, tibi optionem sumito Leonidam.

Optio est optatio, sed in re militari optio appellatur is, quem decurio, aut centurio optat sibi rerum priuatarum ministrum, quo facilius obeat publica officia. PAVLVS.

Optionatus vt Decurionatus, siue Pontificatus dicitur.

Optionatus, vt Põtificatus, Decurionatus dicitur, vt Cato in ea, quam habuit apud equites. maiores seorsum, atque diuersũ pretiũ parauere bonis, atq; strenuis, decurionatus, optionatus, hastas donaticas, aliósq; honores. FESTVS.

Opunculo, * quod opilionis genus cantus imitatur.

ORAS extremæ partes terrarum, id est maritimæ dicuntur. vnde & vestimentorum extremæ partes, quæ quidem & primæ dici possunt. PAVLVS

* Opiniculo

Cæcilius in Aeschrione vsus est pro initio rei, cum ait: Oram reperire nullam, quam expediam, queo. FESTVS.

Orare antiqui dixerunt pro agere. vnde & oratores causarum actores, & oratores, qui nunc legati, quod reip. mandata peragerent. PAVLVS.

∴ Orare antiquos dixisse pro agere testimonio sunt, quod & oratores, & ij, qui nunc quidem legati, tunc vero oratores, quod Reip. mãdatas partes agebãt. Ennius quo-

que cum dixit libro primo annalium. face vero, quod tecum precibus pater orat.

Orata genus piscis appellatur à colore auri, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, oricolas. itaque Sergiũ quoque quendam prædiuitem, quod & duobus anulis aureis, & grandibus vteretur, Oratam dicunt esse appellatum.

PAVLVS. Orata genus piscis à colore auri dicta, quod rustici orum dicebant, vt auriculas, oriculas.

Oratores ex Græco ἀρατῆρες dicti, quod missi ad reges, nationésque deos solerent ἀρᾶσθαι, id est testari. hi modo appellantur legati.

PAVLVS. *Oratores ex Græco* ἀρητῆρες dictos ex*istimant, quod ad reges* & gentes qui missi *locant pro republica nostra* à populo Romano. *y conceptis verbis solerent deos* ἀρᾶσθαι, *id est testari: qui cit* acte. eos nostri alij pro legatis appellant, vt Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: M. Fuluio Consuli legatus sum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos. & in Originum libro primo: Propter id bellum cœpit Cœlius P R. Albanus, oratores misit Romam, eum . . *alias* pro decretoribus, vt Terentius: orator venio, facite exorator sim. * Item & Afranius in Emancipato. si . . . tum si quod oritur . . . . *alias pro. disertis* & loci veteribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam causam. *orationes*. quoque eorum vocantur.

** exoratorum v.c.*

PAVLVS. Orba significat apud poëtas priuatam aliqua persona cara. Orba est, quæ patrem, aut matrem, aut filios, quasi lumen amisit.

FESTVS. Orba apud poet*as significat priuatam aliqua* persona cara. apud *oratores, quæ patrem amisit aut* . . mat, vt *seruius Sulpitius ait quæ liberos quasi ocul*os. orba est . . . . .

. . tris est ante . . . . .

. . . Galus Aelius . . *stantior* . . .

. . . in eo libro . . . . .

. . . pontificatu . . . .

. . . puella sine . . . . .
. . . sacræ. . . . . .
. . . nupta. . . . .
. . *aliqui* fuisset. . . . . .
. . . *Cornificius* in . . . . . .
. . . onygiarum. . . . .
. . . inter se *ruunt*. . . . .
. . . runt. . . . . .
. *nactos* ros. . . . . .
. . . sse . . . . .

Orca genus marinæ belluæ maximum, ad cuius similitudinem vasa ficaria * orcæ dicuntur, sunt enim teretes, atque vniformi specie. FESTVS. * *vinaria, vel fictilia.*

. . . nomen duceret. . . . .

Orca genus marinæ belluæ maximum *dicitur. ad cuius similitudinem* vasa quoque in *ficario. orcæ dicuntur sunt* teretes, atque *in forme specie* . . . . FESTVS.

. . . malæ & antae. PAVLVS.

Orchestra locus in scæna. FESTVS.

Orchestra locus in scena quo antea, qui nunc *planipedes appellantur*, non admittebantur *histriones, nisi tantum interim* dum fabulæ *explicarentur, quæ sine ipsis* explicari non poter*ant, vicinia autem* portabant quo *nequiori habitu prodirent, atque, vt inde nomen ducerent.*

Orchitis genus oleæ ex Græco dictum, quod magnitudine fit instar testiculorum. PAVLVS.

Orchitin Actius Philologus in *collectaneis, ait esse genus Oleæ.* ductum ex Græco *ὄρχεις, quod testiculorum magni*tudinis. itaque *vocari ex eo. Orchitim.* . . . FESTVS.

. . . to grandiore : . . . . . .

Orchus ab vrgendo mortem dictus. C. enim pro G frequenter ponebant antiqui. PAVLVS.

Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Vragum, quod & V litteræ sonum pro O efferebant, & per c literæ formam, nihilominus g vsurpabant. sed nihil affert exemplorum, * vt ita esse credamus; nisi quod is Deus nos maxime vrgeat. FESTVS. * *exemplũ*

Ordinarium hominem Oppius ait, dici solitum scurram, & improbum, qui assidue in litibus moraretur, ob eamque causam in ordine staret adeuntium prætorem. at

Aelius Stilo qui minime *ordine viueret* . . . . . *in ea* oratione, quam scribit de suis virtutibus contra Thermum, Quid mihi fieret, si non ego stipendia in ordine omnia ordinarius meruissem semper ? Sunt quidam etiam, qui manipularem eum, qui infimi ordinis sit, appellatum credant * ordinarium.

* *tradant*

PAVLVS. Ordinarius homo scurra, & improbus, qui assidue in litibus moratur, ob eámque causam in ordine stat Praetorem adeuntium. siue dictus per contrarietatem, quia minime ordine viuit.

FEST. ∴ Ordiri est rei principium facere.

Ordiri est rei principium facere. vnde & togae vocantur exorditae.

∴ Ordo sacerdotum aestimatur Deorum . . . . . . maximus quisque. Maximus videtur Rex, deinde Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex maximus. itaque in conuiuiis solus Rex supra omnes accubat. sed Dialis supra * Martialem, & Quirinalem; Martialis supra proximum, omnes * dein supra Pontificem. Rex, quia potentissimus. Dialis, quia vniuersi mundi sacerdos, qui appellatur Dium: * Martialis, quod Mars conditoris vrbis pares. Quirinalis socio imperij Romani Curibus ascito Quirino. Pontifex Maximus, quod iudex, atque arbiter habetur rerum diuinarum, humanarúmque.

* *super*
* *is*)
* *Dius*) *vel* Δίο.)

FESTVS. Oreae freni, quod ori inferuntur. Titinius in Setina. & si tacebit, tamen gaudebit sibi permitti * oreae. * & Naeuius in Hariolo: Deprandi autem leonis obdas oreas. Cato Originum libro tertio. equos * respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum. Coelius pro se apud populum: equúsque mihi sub feminibus occisus erat, oreas detraho inspectante Lucio Stertinio.

* *promitti v. c.*
* *oreas*)
* *equus*)

PAVLVS. Oreae freni, quod ori inserantur, dicti.

Oreus Liber pater, & Oreades nymphae à montibus appellantur.

FESTVS. Oreos liber pater, & Oreades nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent.

PAVLVS. Oriri, nasci, vel surgere.

FESTVS. Originum libros quod inscripsit Cato; non satis plenum titulum propositi sui videtur amplexus: quando praegrauant

ea, quæ ſunt rerum geſtarum populi Romani.

O. . . .quantæ. . . .

. . . .

Ornatus dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus a populo, & bene aptus, vt miles, aut gladiator, & acturus fabulas. atque etiam ornatus dicitur cultus ipſe quo quis ornatur, vt cum dicimus aliquem tragico, vel comico ornatu prodire.

Ornatus dicitur, & bonis artibus inſtructus, & honores adeptus. Appellaturque ornatus, cultus ipſe, quo quis ornatur. PAVLVS.

Ortygia Delos inſula.

Orty . . . ita non Delos . . . . FESTVS.

*Orbius elinus videtur appellat*⁹ eſſe ab orbibus *per cuius flexuoſos orbes tulia* filia. Ser. *Tully regis*, & L. *Tarqu*inius Superbus *gener*, *interfecto rege properauerat* tendente *vna in regiæ domus* poſſeſſionem coe*ptus eſt autem is Cliuus appellari robiu*s quod pro *nus cum eſſet per orbes, in exquiliarum collem* ducere vnde *orbius ab ipſis orbibus ſic appella*tus eſt. PAVLVS.

OSCILLA feſta in honorem Bacchi; in quibus homines ſe per funes iactant. alij putant Erigones, & Icari feſta. FESTVS.

Oſcillum Santra dici ait,* quod oſcillent, id eſt, inclinent, **dicit* præcipiteſque in os ferantur. Oſcillantes, ait Cornificius, ab eo quod (os cælare * ſint ſoliti perſonis" propter verecundiam, qui eo genere luſus vtebātur. Cauſa autem eius iactationis proditur. Latinus rex, quod prælio, quod ei fuit aduerſus Mezentium Cæritum regem, nuſquam paruerit, iudicatuſque ſit Iuppiter factus Latiaris. Itaque per ſex eos dies, feriatos liberos, ſeruoſque requirere eum, non ſolum in terris, ſed etiā quia videretur cælum poſſe adiri per oſcillationem, velut imaginem quandam vitæ humanæ, in qua altiſſima ad infimum interdum, infima ad ſummum efferuntur. atque ideo memoriam quoque redintegrari initio acceptæ vitæ per motus cunarum. * lactiſque alimentum, quia per eos dies feriarum, & oſcillis moueantur, & lactata potione vtantur. Nec deſunt, qui exemplum Græcorum ſecutos putent Italicos, quod illi quoque iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore im-

**celeres*
**perſonis vti*
**funium)*

pulſa ſuſpendio periſſet, per ſimulationem . . . .

†alites *alites) "aut *miluus •*·Picus autem)

Oſcines aues † Appius Claudius eſſe ait, quæ ore canentes faciant auſpicium, vt coruus, cornix, noctua. aut * quæ alis, ac " vo atu, vt buteo, ſanqualis, aquila, imiſſulus, * vulturius, pica aut·*·Martius, Feroniuſque, & parra, & in oſcinibus, & in alitibus habentur.

PAVLVS. Oſcines aues auſpicium ore facientes.

Oſcinum augurium à cantu auium.

FEST. .·. Oſcinum tripudium eſt, quod oris cantu ſignificat quid portendi, cum cecinit † coruus, cornix, noctua, parra, picus. *crocinit

PAVLVS. Oſcum dicitur ſignificare ſacrum. vnde leges oſcitae, id eſt ſacratæ. Opicum quoq; inuenimus pro Oſco. Oſcis enim frequentiſſimus fuit vſus libidinum ſpurcarum. vnde & verba impudentia appellantur obſcena. Titinius: Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt.

FEST .·. Oſcum duas diuerſas, & contrarias ſignificationes habet. Nam Cloatius putat eo vocabulo ſignificari ſacrum, quo etiam leges ſacratæ oſcæ * dicuntur. & in omnibus fere antiquis commentariis ſcribitur opicum pro oſco, vt in Titinij fabula Quinta: Qui Oſce, & Volſce fabulantur, nam Latine neſciunt. a quo etiam verba impudentia, & elata appellantur obſcena, quia frequentiſſimus fuit vſus Oſcis libidinum ſpurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro Veienti, quo frui ſoliti produntur augures Romani. Oſcos, quos dicimus ait, Verrius, Opſcos antea dictos, teſte Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opſcus. Adiicit etiam, quod ſtupra inconceſſæ libidinis obſcena dicantur ab eius gentis conſuetudine inducta. Quod verum eſſe non ſatis adducor, cum apud antiquos omnes fere obſcena dicta ſint, quæ mali ominis habebantur. vt illa Vergilij teſtimonio ſint, vt ſuperiorum auctorum exempla referre non ſit neceſſe, cum ait Harpyias, obſcenas volucres: &, obſcenamque famem. *oſcitæ

Oſculana pugna in prouerbio, quo ſignificabatur, victos vincere: quia in eadem & Valerius Læuinus imperator Romanus a Pyrrho erat victus, & breui eundem regē deuicerat. Sulpicius . . . . Item

imperator no[?]ter. eius rei meminit Titinius hoc modo: hæc quidem quaſi oſculana pugna eſt . . . . ſecus quia hinc fugere impulſi ſpolia colligunt . ſignificat etiam oſculum, ſuauium. vt Plautus in Neruolaria oſculum: ſat eſt oſculi mihi, qui, ambo * mi pater? quod inter cognatos propinquoſque inſtitutum ab antiquis eſt, maximeque feminas . . . . . . *amabo)

Oſi ſunt, ab audio declinaſſe antiquos teſtis eſt C. Gracchus in ea, quæ eſt de lege Minucia, cum ait: Mirum ſi quid iis iniuriæ fit, ſemper eos oſi ſunt. quod nunc quoque cum præpoſitione elatum frequens eſt, cum dicimus, peroſi.

PAVLVS.

Oſi ſunt, vt peroſi ſunt, dicebatur.

Oſorem dixerunt, qui aliquem odiſſet.

Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſa.

FESTVS.

Oſtentas, ſæpe oſtendis gloriandi cauſa. ſed & participialiter id etiam dici debet, & dictum eſt feminino genere.

PAVLVS.

Oſtentum, oſtentatum.

FESTVS

Oſtentum non ſolum pro portento poni ſolere, ſed etiam participialiter . . . . teſtimonio eſt Pacuuius in Medo . . . . atque eccum in ipſo tempore oſtentum ſenem. & Attius in Bacchis : præſens præſto irridetis * nobis . . . ſtipe vltro oſtentum obtulit. *irrides)

Oſtentum, quo nunc vtimur interdum prodigij vice, quin participialiter quoque dici ſolitum ſit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus a ſe promulgatis, cum ait: quod vnum nobis in oſtentum, ipſis in vſum aſportatur.* * adoptatur.

Oſtiam vrbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidiſſe. & feminino appellaſſe vocabulo fertur. quod ſiue ad vrbem, ſiue ad coloniam, quæ poſtea condita eſt, refertur.

Oſtia vrbs ad exitum Tiberis appellata.

PAVLVS.

OVALIS corona eſt myrtea, quam habebant, qui ouantes introibant, cum bella non erant indicta, aut ſine ſanguine confecta.

Ouantes, lætantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites geminata O littera.

Ouem masculino genere dixerunt, vt ouibus duobus, non duabus.

Oufentina tribus ab Oufente fluuio dicta.

FEST. Oufentinæ tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens quod est in agro Priuernate inter mare, & Terracinam. Lucretius: Priuerno Oufentina venit, fluuioque oufente. postea deinde a Censoribus alij quoque diuersarum ciuitatum eidem tribui sunt adscripti,

*triginta) Ouibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus criminibus, in maioribus autem *bubus. nec vltra hunc numerum excedebat multatio, quæ posteaquam ære signato vti ciuitas cæpit, pecoraque multatitia incuria corrumpebantur, vnde etiam peculatus crimen vsurpari cœptum est facta est æstimatio pecoralis multæ, & boues centenis assibus, oues denis æstimatæ. Inde suprema multa. id est maxima, appellatur tria millia æris; Item vicesis minoribus delictis.

PAVLVS. OXIME, ocissime.

PA, pro parte, & po, pro populo positum est in saliari carmine. FESTVS

Pacem a pactione conditionum putat dictam Sinnius Capito, quæ vtrique inter se populo sit obseruanda.

Pax dicta est a pactione. PAVLVS.

Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. vnde & paciſci adhuc, & paceo * in vsu remanet. FESTVS. *pacto paco

Pæana Apollinem vocauerunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. est enim παίειν ferire. Alij quod remedians morbis finem faceret talis grauitatis. PAVLVS.

Pædidos sordidos significant, atque obsoletos. tractum vocabulum a Græco; quia παῖδες, id est, pueri, talis sint ætatis, vt a sordibus nesciant abstinere.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus: quod eadem aqua vterétur. aquæ* enim lingua Dorica πηγαὶ appellantur. *fontes)

Paginæ dictæ, quod in libris suam quæque obtineat regionem, vt pagi. vel a pangendo, quod in illis versus pangantur, id est. figuntur.* *figantur)

Palatium mons Romæ appellatus est, quod ibi pascens pecus balare consueuerit: vel quod palare, id est, errare, ibi pecudes solerent. alij* quod ibi Hyperborei filia Palanto * habitauerit, quæ ex Hercule * Latinum peperit. alij eundem, quod Pallas ibi sepultus sit, existimant appellari. *vel *Palante *& Herculem

Palatualis Flamen ad sacrificandum ei deæ constitutus erat, in cuius tutela Palatium esse putabant.

Palatualis Flamen constitutus est, quod in tutela eius deæ Palatium est. FESTVS.

Pales dicebatur dea pastorum, cuius festa palilia dicebantur, vel, vt alij volunt, dicta parilia, quoniam pro partu pecoris eidem sacra fiebant. PAVLVS

Pallas Minerua est dicta, quod Pallentem gigantem interfecerit; vel, sicut putabant, quod in Pallante palude nata est.

Palmites vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas, quasi digitos edunt.

Palmulæ appellantur remi a similitudine manus humanæ.

Palpari, blandiri.

Paludati, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta

FESTVS paludamenta dicebant.

Paludati in libris auguralibus significat, vt ait Veranius, PAVLVS. armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta paludamenta dici.

Pancarpiæ dicuntur coronæ ex vario genere florum factæ.

Pandana porta dicta est Romæ, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes extenduntur: eo quod pandi fiunt.

Pandicularis dicebatur dies, idem & communicarius, in quo omnibus diis communiter sacrificabatur.

Pangere, figere. vnde plantæ pangi dicuntur, cum in ter-

** id est* ram demittuntur. inde etiam versus pangi, vel * figi in cera dicuntur.

FEST. .·. Pangere significat figere. vnde plantæ pangi dicuntur, cum in terram demittuntur . . . . , . , ...

PAVLVS. Panibus redimibant caput equi immolati Idibus Octobribus in campo Martio, quia sacrificium fiebat ob frugum euentum. & equus potius, quam bos immolabatur; quod hic bos frugibus pariendis aptus.

**fluxus* Pantices frus * ventris.

Pantices dicebant frus ventris . . . . *ap-*

FESTVS. *pellat à quo* . . . . . .

PAVLVS. Panus facit deminutiuum panicula.*

** panucula* Papillæ capitula mammarum dictæ, quod papularum sunt similes.

Papiria tribus a Papirio vocata.

FEST. *Papiria tribus à Papirio appellata est, vel a nomi. agri: qui circa Tusculum est huic Pupinia tribus ita coniuncta fuit vt de finib. aliquando susceperit bellum* quod *indictum per fetiales cum, esset duce: infer*tur bellum *itaque initura, eum vtraque tribus instructos* ex *ercitus haberent ad dimicandum, quia alterius dux* discesserat *iam ab armis, caduceatoribus antequam* signum *conferrent, vtinque ad exercitus missis* rem in ipsorum *arbitrio, futuram denuntiarunt ac po*testate, (ac pote*state*) *ita sine vlla dimicatione vtriusque* exercitu suffrag*io pax facta.*

Pappi carduorum flores. Lucretius: Vestem, nec plumas auium, paposque volantis. PAVLVS.

. . . o quoque . . . FESTVS.
. . . rumex . . .
. . . sulibus æ . . .
. . . tq. ex ea . . .
. . . s magistra . . .
. . . intra dies . . .
. . . ncias inter se pa . .
. . . uit ciuis aliter inter*. .
. . . lege primum factus*. . *fratres. v. c.
. . . circo sunt creati.

Pararium æs appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur. PAVLVS.

Parasangæ apud Persas viarum mensuræ.

Parens vulgo pater, aut mater appellatur. sed iuris prudentes auos, & proauos, auias, & proauias parentum nomine appellari dicunt.

Parere, obedire.

Paribus equis, id est duobus, Romani vtebantur in prælio, vt sudante altero transirent in siccum.

Parici quæstores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quærendarum. Nam paricida non vtique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem. Id autem * fuisse indicat lex Numæ Pompilij Regis his composita verbis. SI QVIS HOMINEM LIBERVM DOLO SCIENS MORTI DVIT, PARICIDA ESTO. *indemnatū.

Parilibus Romulus vrbem condidit, quem diem festum præcipue habebant iuniores.

Parilibus vrbem condidit Rom*ulus quem dum festum præcipuè* habebant iunio*res*. FESTVS.

Parmulis pugnare milites soliti sunt. quarum vsum sustulit C. Marius datis in vicem earum Bruttianis.

Parones nauium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur. PAVLVS.

Parret * significat apparebit. *paret.

Parret, quod est in formulis, debuit & producta priore syllaba pronuntiari, & non gemino R scribi, vt fieret paret, quod est inueniatur; vt comparet, apparet. FESTVS.

in orat. ad lites Cęsorias Parsi non peperci, ait Cato in eadem oratione. * Scio fortunas secundas neglegentiam prendere solere: quod vti prohibitum irem, quod in me esset, meo labori nō parsi.

PAVLVS. Parsi (idem) Cato dixit pro peperci.

Ennius. Partus & pro nascendo ponitur, & pro parato. Næuius.* Male parta male dilabuntur.

FESTVS. *Patrauisse)* Parum cauisse * videri pronuntiat magistratus, cum de consilij sententia capitis quem condemnaturus est.

PAVLVS. Parumper significat paulisper, quasi perparum, hoc est valde parum. refertur autem ad tempus.

Pascales oues Cato posuit pro pascuales.

FESTVS. P*ascales o ues, pro pascuales,* ancienter Cato dixit in ea *quam scripsit pas*calis ouis vetuit *item pellitam ouem laxentinam* appellat in ea or*atione quam scripsit* pretio Tarenti plus. C . *sestercus pellitam ouem* quam ignaro Terentino *quod pasceretur.*

PAVLVS. *coercito* Pascito linguam in sacrificiis dicebatur, id est coerceto* contineto, taceto.

Passales & oues, & gallinæ appellantur; quod passim pascuntur.

struthocamelum) Passer marinus, quem vocat vulgus strutomellum.*

Pastillum est in sacris libi genus rotundi.

FESTVS. PAVLVS. Pastillus forma panis parui, vtique deminutiuum est à pane.

Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet, quæ & patagiata dicitur; & patagiarij, qui eiusmodi opera faciunt.

Patagus morbi genus.

Patulum. Patalem * bouem Plautus appellat, cuius cornua diuersa sunt, ac late pateant.

Patellæ, vasa picata parua sacrificiis faciendis apta.

FESTVS. P*atellæ Vascula parua picata* item sacris *faciendis apta: quæ erant forma* velut capidul*a quædam.*

perpluere) Pateram perplouere * in sacris cum dicitur, significat pertusam esse.

PAVLVS. Pateram perplouere cum dicerent, significabant pertusam esse.

FESTVS. Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipse pater esset, habebat etiam tum patrem.

Patronus *ab antiquis cur dictus* sit manifestum; quia *vt patres filiorum: si hic* numerari inter d*ominos clientum cõsueuerunt*. PAVLVS.

Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuebant tenuioribus, ac liberis propriis.

P*atres appell*antur ex quibus Senatus. C*onstat quos initio vrbis* conditæ Romulus C. *delegit, & sic appellauit*, quorum consilio, atq. *prudentia respublica* administraretur, atq. *gubernaretur*, *quin* agrorum partes ad*tribuerant tenuioribus* perinde ac liberis, *ac pecunias diuiderent*, *etenim* solebant iam inde à Ro*mulo nummus auri atque* argenti signati v*ltramarinis vti id quod* publicæ, & priuatæ *rationes commentariorum docen*t. FESTVS.

Patrum commu*ne cum populo suffragium*, *quibus suffragantibus fit populi scitum*. *Vid. populi commune.*

Patricios, Cincius ait in libro de Comitiis, eos appellari solitos, qui nunc ingenui vocentur.

Patricius vicus Romæ dictus, eo quod ibi patricij habitauerunt iubente Seruio Tullio, vt siquid molirentur aduersus ipsum, ex locis superioribus opprimerentur. PAVLVS.

Patrimi, & matrimi pueri tres adhibebantur in nuptiis: vnus, qui facem præferret ex spina * alba, quia noctu nubebant; duo, qui nubentem tenebant. **pinu.*

Patrimi, & matrimi pueri prætextati tres nnbentem deducunt; vnus, qui facem præfert ex spina * alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem. FESTVS. **pinu.*

Patrocinia appellari coepta sunt, cum plebs distributa est inter patres, vt eorum opibus tuta esset.

Pauciens dicebant pro raro. Titinius: Vxorem pauciens videbo. PAVLVS.

Paueri frumenta dicebant antiqui, quæ de vagina non bene exibant. FESTVS.

Pauimenta Pœnica marmore Numidico constrata significat Cato, cum ait in ea, quam habuit, ne quis consul bis fieret: dicere possum quibus villæ, atque ædes ædificatæ, atque expolitæ maximo opere, citro, atque ebore, atque pauimentis Pœnicis stent.

Pauimenta Pœnica, hoc est marmore Numidico. PAVLVS.

Pauperies damnum dicitur, quod quadrupes facit.

Pectinatum PECTENATVM tectū dicitur à ſimilitudine pectinis in duas partes deuexum, vt teſtudinatum in quatuor.

FEST. ∴ *Petuſcum *qua) *aliquot) Petuſcum* palati dicta eſt ea regio vrbis, quam Romulus obuerſam poſuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare verſus, & quia * molliſſime adibatur vrbs. cum Etruſcorum agrum à Romano Tiberis diſcluderet, ceteræ vicinæ ciuitates colles aliquos* haberent oppoſitos.

∴ *noxia) Peculatus eſt nunc quidem, qualecumque publicum furtum, ſed inductum eſt à pecore, vt pecunia quoque ipſa. Iam etiam noxij * pecore multabantur, quod neque aeris adhuc, neque argenti erat copia. itaque ſuprema multa etiam nunc appellatur.

PAVLVS. Peculatus furtum publicum à pecore dictum, ſicut & pecunia. eo quod antiqui Romani nihil præter pecora habebant.

Peculatus, id eſt furtum publicum, dici cœpit à pecore tunc, cum Romani præter pecudes nihil haberent.

FESTVS. *eam legem) Peculatus furtum publicum dici cœptus eſt à pecore, quia ab eo initium eius fraudis eſſe cœpit. ſiquidem ante æs, aut argentum ſignatum ob delicta pœna grauiſſima erat duarum ouium, & triginta boum. ea lege *ſanxerunt T. Menenius Lanatus, & Seſtius Capitolinus Conſules. quæ pecudes, poſtquam ære ſignato vti cœpit populus Ro. Tarpeia lege cautum eſt, vt bos centuſſibus, ouis decuſſibus æſtimaretur.

Peculium ſeruorum à pecore item dictum eſt, vt pecunia patrum familiæ.

PAVLVS. Peculium ſeruorum à pecore dictum, ſicut & pecunia nobilium.

Pecuniæ Pecunia ſacrificium fieri dicebatur, cum fruges, fructuſque offerebantur; quia ex his rebus conſtat, quam nunc pecuniam dicimus.

FESTVS. Pecunia quæ erogatur in ludos, & ſpectacula, appellatur, & lucarie, dicta quod è Lucis captetur. . . in eodem libro . . dixi exiſtimat, cuius opinionis eſt & Valerius Meſſala in explanatione. XII. *tum enim proiecta* depellendorum *malorum fulgurum vel procurandorum*: bonorum cauſa fiunt.

Pecuum cum dixit M. Cato per casum genetiuum, à singulari casus recti formauit, quo vtebantur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru, genu, veru. quorum omnium genetiuus pluraliter geminat V litteram. nunc quia dicimus, vt pectus, eam, quæ in vsu est, formam in declinationibus sequimur.

Pecuum Cato dixit genitiuum pluralem ab eo quod est pecu. PAVLVS.

Pedam vestigium humanum appellabant.

Pedam vestigium humani præcipue pedis appellasse antiquos in commentariis quibusdam inueniri solet. FESTVS.

Pedarium senatorem significat Lucilius, cum ait: agipes vocem mittere cœpit. qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat.

Pedem struit in duodecim significat, fugit, vt ait Ser. Sulpicius.

Pedem struit, dicebant pro eo, quod est, fugit. PAVLVS.

Pedestria auspicia nominabantur, * quæ dabantur à vulpe, lupo, serpente, equo, cæterisque animalibus quadrupedibus. *appellabantur arbitrabantur nominabant.

Pedestria auspicia arbitrabantur, à vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisq. animalibus quadrupedibus. FESTVS.

Pedibus obsitum, id est pediculis. Titinius pedicosum appellat hoc modo: Rus detrudetur pedicosus, squalidus. Pedes autem pro pediculis. sic Plautus refert in Curculione: Item genus inter homines meo quidem animo, Vt muscæ, culices, cimices, pedesque, pulicesque. & Liuius * in gladiolo: pulicesne, an cimices, An pedes, responde mihi. & Lucilius: vbi me videt, caput scabit, pedes legit. *(*Neuius Nouius*)

Pedes dicuntur, quos deminutiue dicimus pediculos. ab his pedicosi appellantur. vt est illud: pedicosus, squalidus, vbi me videt, caput scabit, pedes legit. PAVLVS. FESTVS.

Pedulla, quæ dicimus, ΠΕΔ. . . * Græcos appellare manifestum est. πέδιλα)

Pedum est quidem baculũ incuruum, quo pastores vtuntur ad comprehendendas oues, aut capras, à pedibus. cuius meminit etiam Vergilius in Bucolicis cum ait: At tu sume pedum. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia En-

nij : Procede gradum proferre pedum, nitere, cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum. cum sit ordo talis, & per eum significatio aperta, gradum proferre pedum cessas ? nitere.

PAVLVS. Pedum baculi genus incuruum. Vergilius: At tu sume pedum. Pedum pastorale baculum incuruum dictum, quia illo oues à pedibus compræhenduntur.

* *Pediges* Pegasides * musæ dictæ sunt à fonte, quem Pegasus ictu vngulæ fingitur aperuisse. ob quam causam à Græcis appelatæ sunt hippocrenæ.

Pelamys genus piscis dictũ, quod in luto moretur, quod Græce dicitur πηλός.

Peligni ex Illyrico orti. inde enim profecti ductu Volsi- * *Volsini* ni * regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiæ occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, à quo Pa- * *pecinus, à quo recinates. v. c.* cinates, * & Pelicus, à quo peligni.

Pellem habere Hercules fingitur, vt homines cultus antiqui admoneantur. Iugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

Pellexit, in fraudem induxit.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellices nunc quidem appellantur alienis succumbentes, non solum feminæ, sed etiam mares. antiqui eam proprie pellicem nominabant, quæ vxorem habenti nubebat. cui generi mulierum etiam pœna constituta est à Numa Pompilio hac lege : PELLEX ARAM IVNONIS NE TANGITO. SI TANGET, IVNONI CRINIBVS DEMISSIS AGNVM FEMINAM CAEDITO.

FEST. ∴. Pelliculationem Cato à pelliciendo dixit.

Pelliculationem *pro inductionem à pellicie*ndo, quod inducendo *est. dixit Cato in ea oratione* quam scripsit de . .

PAVLVS. Pellicum * gallerum, quia fiebat ex pelle . . .

* *pellitum*) Pelluuiæ, quibus pedes lauantur, vt malluuiæ, quibus manus.

Pelta, genus scuti.

Penates alij volunt, vt habeat nominatiuum singularem penas. alij penatis.

FESTVS. Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia * *portio v.c.* pluraliter penates dicantur, cum patiatur proportio *

etiam penas dici, vt optimas, primas, Antias.

Penatores qui penus geſtant. Cato aduerſus M. Acilium quarta: poſtquam nautas * ex nauibus eduxi, non ex militibus, atque nautis piſcatores penatores ficiſedarum" dedi. * natiuitas v.c. nautas) " ficedular.)

Pendere pœnas, ſoluere ſignificat, ab eo quod ære graui cum vterentur Romani, penſo eo, non numerato, debitum ſoluebant. Vnde etiam penſiones dictæ. Pœnas pendere proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam ſoluit, quia penſo ære vtebantur. PAVLVS.

. . . oe . . . . . .

. . . ob . . . . . . FESTVS.

. . . ntur.

Penem antiqui codam vocabant, à qua antiquitate etiam num offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur. & peniculi, queis calciamenta tergentur, quod e codicis extremis faciebant antiqui, qui tergerent ea. dictum eſt forſitan à pendendo. Næuius in Tunicularia. * Theodotum compellas, qui aras compitalibus Sedens in cælla circumtectuas tegetibus Lares ludentes peni pinxit bubulo. ſignificat peniculo grandi, id eſt, coda. * Canicularia)

Penem caudam vocabant. vnde & offam porcinam cum caudam, offam penitam dicebant. hinc & peniculos dicimus, quibus calciamenta terguntur, qui de caudarũ extremitate fiunt. Penis denique à pendẽdo vocata eſt. PAVLVS.

Penetrale ſacrificium dicitur, quod interiore parte ſacrarij conficitur. vnde & penetralia cuiuſque dicuntur, & penes nos, quod in poteſtate noſtra eſt. FESTVS.

Penetralia ſunt penatium deorum ſacraria.

Penetrare, penitus intrare. PAVLVS

Peniculi ſpongiæ longæ propter ſimilitudinem caudarum appellatæ. Penes enim vocabantur caudæ.

Penitam * offam Næuius appellat abſegmen carnis cum coda. antiqui autem offam vocabant abſciſſum globi forma, vt manu glomeratam pultem. FESTVS. * Panitam v.c.

∴ Pennas antiquos ferunt ex Græco, quod illi πτλωὰ ea, quæ ſunt volucria dicãt. Item eaſdẽ peſnas, & coeſnas.* * vt ceſnas)

Pennatas impennatáſque agnas, in ſaliari carmine ſpicas ſignificat cum ariſtis; & alias ſine ariſtis agnas nouas

volunt intelligi.

Penora dicuntur res necessariæ ad victum cotidianum.& locus eorum * penarius.

** earum.*

Pentathlum antiqui quinquartium * dixerunt. id autem genus exercitationis ex his quinque artibus constat,iactu disci, cursu,saltu, iaculatione, luctatione.

** quinquertium*

Penuria est id,quod pene minus sit, quam necesse est.

Penus vocabatur locus in æde Vestæ intimus.

FESTVS. *Penus* vocatur locus intimus in æde Vestæ segetibus. Sæpius qui certis diebus circa Vestalia aperitur. ij dies religiosi habentur.

PAVLVS. Perbitere * plautus pro perire "posuit.

** prebitere*
" preire

FESTVS. Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico vsu,qui conto pertentant,cognoscúntque nauigantes aquæ altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. mihi id falsum videtur. nam est illa percunctatio,quod is, qui curiose quid interrogat,per cuncta visit, * vt recte per V litteram scribatur.

** percunctaris sit v.c. per cunctas res it.)*

PAVLVS. Percontatio videtur dicta ex vsu nautico, quia aquæ altitudinem conto pertentant. Alij volunt percunctationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est,per cuncta interrogat.

FESTVS. Percunctatum patris familiæ nomen ne quis seruum mitteret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea,qua legem Orchiam dissuadet.

PAVLVS. Perditum est,quod interit, * ac recuperari non potest.

** interiit.*

Perediam, & bibesiam plautus cum dixit,intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

FESTVS. ∴ Perediam, & bibesiam plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi, & bibendi.

Peregere * dicebantur expergefacere.

** peregre*

Peregrina sacra sunt dicta, quæ ab aliis vrbibus religionis gratia sunt aduecta.

FESTVS. Peregrina sacra appellantur, quæ aut euocatis diis in oppugnandis vrbibus Romam sunt conlata,* aut quæ ob quasdam religiones per pacem sunt petita, vt ex Phrygia Matris Magnæ,ex Græcia Cereris,Epidauro Aesculapij; quæ coluntur eorũ more, à quibus sunt accepta.

** conata v.c. coacta.*

PAVLVS. Peregrinus ager est,qui neque Romanus, neque hostilis

habetur.

Peremere alij posuere pro prohibere, alij pro vitiare. PAVLVS.

∴ Peremere Cincius in libro de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in libro, qui est de re militari, pro vitiare vsus est, cum ait: cum magistratus nihil audet imperare, nequid Consul auspicij peremat. FESTVS.

. . . . est, cum ait: Cum magistratus nihil audent imperare, nequid Consul auspicij peremat. FESTVS.

Peremne dicitur auspicari, qui amnem, aut aquam, quæ ex sacro oritur, auspicato transit.

Perēpta, & interēpta pro imperfectis* poni solet à poëtis. Lucretius: Cū corpus simul, atq; animi natura perēpta. * interfectis)

Peremptalia fulgura Gracchus * ait vocari, quæ superiora fulgura, vt" portenta, vi sua perimant duobus modis, prioribus tollendis, aut maiore manubia, vt tertia secūdæ, secunda primæ cædat. Nam vt omnia* superantur fulgere, sic ictum fulgur manubiis vinci. * Granius) " aut) * omina)

Persacul, & persefacul antiqui dicebant, quod nunc facile, & perfacile dicimus. inde permansit in consuetudine facultas. PAVLVS.

Perfines, perstringas. FESTVS.

Perfugam, Gallus Aelius ait, qui liber, aut seruus, aut hosthis sui * voluntate ad hostes transierit, qui idem dicitur transfuga. quamquam sint, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat. * sua)

perfuga, & transfuga dicitur, quod ad hostes perfugiat, transfugiat. PAVLVS.

pergite, agite. Vergilius: pergite pierides.

pergræcari est epulis, & potationibus inseruire. Titinius. Hominem improbum, Nunc ruri pergræcatur.

periculatus sum Cato est vsus in dicendo.

Periculatus sum Cato ait in ea oratione, quam scripsit ad litis Censorias. FESTVS.

perihodos dicitur & in carmine lyrico pars quædam, & in soluta oratione verbis circumscripta sententia, & in gymnicis certaminibus perihodon vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit: à circumitu eorum spectaculorum. PAVLVS.

perimit, * adimit, tollit: vnde & peremptus, interfectus. * peremit

FESTVS. P . ; . . pellat. à quo etiam . . .

PAVLVS. . . . . ſus.

* agnus — permiſſus appellatur aries, * qui annis compluribus tonſus non eſt.

FEST. ·.. — permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco in alium transfertur: at commutatur, cum aliud pro alio ſubſtituitur. ſed ea iam confuſe in vſu ſunt.

perpetem pro perpetuo dixerunt poetæ. Pacuuius in Iliona: fac, vt cœpiſti, hanc operam mihi des perpetem. Oculis traxerim.

PAVLVS. perpétem pro perpetuo dixerunt pœtæ.

* perpetat — perperat, * peragit, perficit.

FESTVS. perpetrat, ·*· peragit perficit. Pacuuius in Teucro: neque perpetrare precibus imperia * qui decimus † patris ſpartam deponere. *· inſtat, id ſi perpetrat. quomodo etiam ſine præpoſitione vſi ſunt, quod conuerſum iam *in conſuetudinem eſt.*

·*· perpetat
'' impetria v.c.
† qui detini v, c.

perpulit, perſuaſit impulit.

PAVLVS. . . *dicendo me. perpulit.* . . *ſcilicet compulit.*

FESTVS. perſicum portum Plautus cum ait, mare euboicum videtur ſignificare, quod in eo claſſis Perſarum dicitur ſtetiſſe non procul à Thebis.

·*· reponare v.c.

PAVTVS. perſicum portum, mare euboicum: quod in eo ſteterit claſſis Perſarum.

perſicum Plautus dixit peracutum.

FESTVS. perſicus peracutum ſignificare videtur, vt Plautus: nihil de conciliare ſibi, niſi qui perſicus ſapis. Næuius: & qui fuerit perſicus carpenti eſt ·*. ratio.

* ſibus v.c.
·*· adſt v.c. adeſt)

perſillum vocant ſacerdotes rudiculum picatum, quo vnguine flamen Portunalis * arma Quirini vnguet. †

* Quirinalis
† vnguit)

PAVLVS. perſillum dicebant vas quoddam picatum, in quo erat vnguentum, vnde arma Quirini vngebantur.

FESTVS. perſonata fabula quædam Næuij inſcribitur, quam putant quidam primum a * perſonatis hiſtrionibus. ſed cum poſt multos annos comœdi, & tragœdi perſonis vti cœperunt, veriſimilius eſt eam fabulam propter inopiam comœdorum actam nouam per atellanos, qui proprie vocantur perſonati, quia ius eſt iis non cogi in ſcena ponere perſonam, quod ceteris hiſtrionibus pati neceſſe eſt.

* actam à)

Perti-

Pertisum pro pertesum dixerunt antiqui. PAVLVS.

qui paulo . . do me . . . FESTVS.
. . . licet . . .
. . . sum di . .
. . . qui paul. . .

Pertusum dolium (dicitur,cum * ventrem significat. PAVLVS.

Pertusum dolium cum dicimus venenum significamus . . *cũ dicitur.*
Per dicitur . . . . . FESTVS.
. . *Ennius* L.I. *Annalium*. .

Pescia in Saliari carmine, Aelius Stilo dici ait, capitia ex pellibus agninis facta,quod Græci vocent pelles *πέσκη* neutro genere pluraliter.

Pesestas inter alia,quæ interpretatores * dicunt, cũ fundus lustratur,significare videtur pestilentiam,vt intelligi ex ceteris * possint,·*· cum dicitur: Auertas morbũ, mortem,labem,nebulam,impetiginem. *imprecatores) *aliis ·*·possit)

Pesestas * dicebatur pestilentia. PAVLVS.}

Pestifera auspicia esse dicebant,cum cor in extis, aut caput in iecinore non fuisset. *Pestitas

Pestifera auspicia sunt,cum cor in *extis, aut caput non fuisset* in iocinore. FESTVS.

Pestiferum fulgur dicitur,quo mors,exiliumve significari solent.

Petauristas Lucilius à Petauro appellatos existimare videtur,cum ait: Sicuti mechanici, cum alto exiluere petauro.at Aelius Stilo,quod in ære volent,cum ait: petaurista proprie Græce,quod ij περὶ ἀέρα * πέτονται. *περὶ αὔρας

Petilamsuram significat vngulam equi albam. PAVLVS.

Petilam suram, siccam, & substrictam vulgo interpretatur.* Scæuola ait vngulam equi albam ita dici. FESTVS. *interpretãtur.

Petimina, in humeris iumentorum vlcera, & vulgus appellat,& Lucilius meminit,cum ait: Vt petimen naso, aut lumbos ceruicibus tangat. eo nomine autem,& inter duos armos suis quod est,aut pectus, appellari solitũ testatur Næuius in descriptione suillæ, cum ait: petimine piscino qui meruerat.

Petimina,in humeris iumentorum vlcera. PAVLVS.

Petissere,petere.

Petissere antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi,qua sunt lacessere,& incessere. sed, vt mihi vide- FESTVS.

* eo. tur, tum * significabant sæpius petere, vt Petissant, sæpius petant.

∴. Petoritum, & Gallicum vehiculum esse, & nomẽ eius dictum existimant à numero quatuor rotarum. alij Osce, quod ij quoque petora quatuor vocent. alij Græce, sed αἰολιχῶς dictum.

PAVLVS. Peroritum, vehiculum Gallicum. alij Osce putant dictũ, quod hi petora quatuor appellant: quatuor enim habet rotas.

FEST. ∴. Petrarum genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius Ennius meminit lib. xi. *petrisque) alte delata, ceteri que * ingentibus tecta. & Liuius in centauris. vbi ego sæpe petiis. alterum manufactum, *qui locus) vt docet Aelius Gallus petra est quæ Iouis* dextra, ac sinistra fornicem expletura est ad libramentum summi fornicis.

PAVLVS. Petreia vocabatur, quæ pompam præcedens in coloniis, aut municipiis imitabatur anum ebriam ab agri vitio, scilicet petris, appellata.

FESTVS. Petre*ia vocabatur, quæ pompam præcedens*, aut *in coloniis, aut municipiis, imitabatur anum ebriam ab* agri vitio *scilicet petrea appellata procilli siue* præcilli *Cato dixit in* . . *conuertar* ad illam . . . impudentior . . ntur legationes . . . . test.

*perfluẽs v.c. Petronia amnis est in Tiberim profluens * quam magistratus auspicato transeunt, cum in campo quid agere volunt. quod genus auspicij peremne vocatur. amnẽ autem feminine antiqui enuntiabant.

PAVLVS. Petronia nomen amnis in Tiberim defluentis.

Petrones,* rustici à petrarum asperitate, & duritia dicti.

* Petronesi. Petrones rustici fere dicũtur propter vetustatem, & quod

FEST. ∴ deterrima quæque ac prærupt*as* . . . iam agri petræ vocantur, vt rupices iidem *a rupicis*.

Petulantes, & petulci etiam appellãtur, qui proteruo impetu, & crebro petunt lædendi alterius gratia. Virgilius quarto Georgicorum; neque oues, hedique petulci Floribus insultent. &, Cornigeras norunt matres . . . . agnique petulci. & Afranius in Ida: nostrum in conuentum, aut consessum ludũ, lapsumque petulcum.

interdum pro veloci vsi videntur antiqui, vt hoc versu intelligi potest: exiliuit,* quasi petulcus quidam, pedicus conuibrauit. * *exiluit*

PHASCOLA* appellant Græci, quas vulgus pernas" vocat. PAVLVS. **Paschola Phastola Phasceis "penas v.c. peras)*

PIACVLARIA auspicia appellabant, quæ sacrificantibus * tristia portendebant; cum aut hostia ab ara profugisset, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, decidisset.* **cum sacrificabant.* **cecidisset.*

Piacularia appellabant *auspicia, id est sacrificia antiqua lo*quendi *consuetudine cum aut hostia ab ara ef*fugit. aut *percussa mugitum dedit, aut in aliam quam* oportuit partem *corporis decidit.* FESTVS.

Picularis Romæ porta appellatur propter aliqua piacula, quæ ibidē fiebant: vel, vt ait Cloatius * cum ex sacro ·*· per aliquem piaculo soluitur, vt aliqua" piandi, propitiandique causa immolatur. * *Cluentius* **cum facto)* *" alicuius.*

Piacularis porta Romæ dicta propter aliqua piacula, quę ibidem fiebant. PAVLVS. FESTVS.

Piari eos, veluti proprio verbo, ait Verrius, qui parū sint animati, cum mentis suæ non sint, & per quædam verba liberantur incommodo.

Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita, quam quidam simulatricem, alij sagam, alij expiatricem vocant. & piamenta etiam dicebantur, quibus in expiando vtitur. PAVLVS.

Piatrix dicebatur sacerdos, quæ expiare erat solita, quam alij sagam vocabant. Piamenta quoque dicebātur, quibus vtebantur in expiando. FESTVS.

Picati appellantur quidam, quorum pedes formati sunt in speciem sphingum, quod eas Dorij phicas* vocant. * *Picas)* PAVLVS.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod Sabini, cū Asculū proficiscerētur, in vexillo eorum picus cōsederit.

Picta quæ nunc toga dicitur, antea vocabatur purpurea, eaque erat sine pictura.

Picta quæ nunc toga dicitur, purpurea antea vocitata est, eaque erat sine pictura, eius rei argumentum est . . . pictura in æde Vertumni, & Consi, quarum in altera M. Fuluius Flaccus, in altera T. * Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. Tunica autem palmata à FESTVS. * L.)

latitudine clauorum dicebatur, quæ nunc à genere picturæ appellatur.

Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam à se anum γραοῦν.* cur hoc loco relatum sit à Verrio, cum de significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque addere . . . . tulerit, & ineptos pati, sed nullius Prætoris* prætexto nomine, qui tamen sunt ij. Nam quid modi facturus risu* denique? Nisi pictor fieri vult, qui risu mortuus est. A . . . .

*γελοῖον
*auctoris) vel, poetæ)
*risus

Picum auem quidam dictum putant à Pico rege Aboriginum, quo dissolutus* sit . . .

*quod is solitus.

Pierides musæ propter amœnitatem, ac solitudinem Pierij montis dictæ videntur, quo* eæ secretis locis propter studia liberalia delectentur.

*quod)

Pierides musæ à Pierio monte dictæ sunt.

PAVLVS. Pietatem vt deos ceteros colebant Romani.

FESTVS. Pietati ædem ab Acilio consecratam aiunt, eo loco, quo quondam* mulier habitauerit, quæ patrem suum inclusum carcere mammis suis clam aluerit, ob hoc factū impunitas* ei concessa" sit.

*quedam. *impunitus. " concessus

PAVLVS. Pigere interdum pro tardari, interdum pro pœnitere poni solet.

FESTVS. Pignosa pignora eo modo, quo Valesij, & Auselij, Pinosi pilesi* dicebantur.

*Pinosi, Pilisi v.c.

PAVLVS. Pila, quæ parietem sustentat, ab opponendo dicta est.

Pilæ, & effigies viriles, & muliebres ex lana compitalibus suspendebautur in compitis, quod (hunc diem festum) esse deorum inferorum,* quos vocant lares, putarent, quibus tot pilæ, quot capita seruorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, vt viuis parcerent, & essent his pilis, & simulachris contenti.

Pinasij, Papisij
*inferiorum)

Pilæ. *Et Viriles & muliebres effigies in* Compitis. *Suspendebantur Compitalib. ex lana, quod esse*, Deorum *inferorum hunc diem festum, quos vocant. Lares, putarent, quib. eo die tot pilæ, Quot capita seruorum: tot effigies, quot* essent liberi *ponebantur: Vt viuis, sic enim inuo*cantur *parcerent, & essent his pilis, & simulacris cum*tenti.

. . . n debebat . . . .

Pilani, pilis pugnantes. PAVLVS.

Pilare, & compilare à Græco trahitur. Græci enim plures *piletas * dicunt. *fures)

Pilare, & compilare sunt, qui Græce originis .. Græci enim fures piletas. *κλέπτας. FESTVS.

Pilat, pilos habere incipit. alias pro detrahit pilos, à quo depilati. PAVLVS.

Pilates genus lapidis. Cato: Lapis candidior, quam pilates.

Pilates lapidis genus, cuius meminit Cato originũ libro quinto: Lapis candidior quam pilates.* FESTVS.

Pilea Castori, & Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis pugnare * mos est. ..Pelasges v.c. PAVLVS. *militare

Pilentum, vehiculi genus, quo matronæ ferebantur.

Pilentis, & carpentis per vrbem vehi matronis concessum est, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus vouerat Apollini Delphico, contulerunt. FESTVS.

Pilumnoe poploe in carmine Saliari, Romani, velut pilis vti assueti: vel quia præcipue pellant hostes*.

Pimpleides * musæ à fonte Macedoniæ dictæ, propter liquoris eius vnicam subtilitatem.* *hosteis. *pipleides, vel pepleides vel recleides

Pipatio, clamor plorantis lingua Oscorum.

Pitpit Osce quidquid.

Pisatilem Næuius dixit è Pisis oriundum. *felicitatem vel facilitatem.

Pisatilem appellat Næuius Pantaleontem è Pisis oriundũ tyrannum: cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. FESTVS.

Piscatorij ludi vocantur, qui mense Iunio fieri solent pro quæstu piscantium trans Tiberim. PAVLVS.

Piscatorij ludi vocantur, qui quotannis mense Iunio trãs Tiberim fieri solent à prætore Vrbano pro piscatoribus Tiberinis, quorum quæstus non in macellum peruenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorũ viuorum datur ei deo pro animis humanis. FESTVS.

Piscatorij ludi dicebantur, qui fiebant pro quæstu piscantium. PAVLVS.

Piscatorium æs vetusto more appellatur, quod in monte Albano datur pro piscibus. FESTVS.

Piscinæ publicæ hodieque nomen manet, ipsa non extat.

enim faciendas curauerunt M. Iunius Brutus, Q. Oppius Aediles Plebis.

Plebeium magistratum neminem capere licet, nisi qui ex plebe est. *cuius generis est omnis magistratus qui appellatur isto nomine.* PAVLVS FESTVS.

Plena sue telluri *matri sacrificabatur, quod pecudis* id genus cum feretur *satis inimicum, quia rostro semen* fodiendo corrum*perit.*

Plentur antiqui etiam sine præpositionibus dicebant.

Plera dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: plera pars pessumdatur.

Plexa, colligata significat ex Græco, cui nos etiam præpositionem adiicimus, cum dicimus perplexa.

Plexa, colligata inde & porplexa. PAVLVS.

Plisima * plurima. * *plusima*

Plorare, flere, inclamare, nunc significat, & cum præpositione implorare, id est inuocare. at apud antiquos plane inclamare. in Regis Romuli, & Latij * legibus: SI NVRVS SACRA DIVIS PARENTVM ESTO. & in Seruij Tullij hæc est: SI PARENTEM PVER VERBERIT, AST OLLE PLORASSIT PARENTES, PVER DIVIS PARENTVM SACER ESTO, id est clamarit, dixit. FESTVS. * *Tatij*)

Ploti appellantur, qui sunt planis pedibus. vnde & poëta Attius, quia Vmber Sarsinas erat, à pedum planicie initio Plotus, postea Plautus est dictus. soleas quoque dimidiatas, quibus vtebantur in venando, quo planius pedem ponerent, semiplotia appellabant. PAVLVS.

Pl*oti. appellati sunt* Vmbri pedibus planis *quod essent. Vnde soleas dimidiatas qu*ibus vtuntur in venando *quo planius pedem ponerent. Voc*ant semiplotia, & *ab eadem causa. M. Actius* poëta, quia vmber Sarcinas erat, à pedum planicia initio Plotus, postea Plautus cœptus est dici. FESTVS.

Ploxinum* appellari ait Catullus, capsum in cisio, capsa uet cum ait. gingiuas vero ploxini * habet veteris. * *Ploximum* † *Capsamue*

Ploxinum capsam dixerunt.

Plutei crates corio crudo intentæ, quæ solebant apponi militibus opus facientibus, & appellantur militares. PAVLVS. * *ploximi*

Popularia ſacra ſunt, vt ait Labeo, quæ omnes ciues faciunt, nec certis familiis attributa ſunt. farnacalia, parilia, laralia, porca præcidania. FESTVS.

Populi comm*une est in legibus ferendis* cum plebe ſuffragium. *nam Comitia centuriata* ex patribus & plebe *constant in centurias. diuisis, at* cum plebes ſine patrib. *tributis comitiys. conuenit* quod plebes ſciuit, pleb*is ſcitum id ea cauſa* appellatur.

Porcæ appellan■ur rari ſulci, qui dicuntur * aquæ deriuandæ gratia. dicti, quod porcant, ·*· id eſt prohibent aquam frumentis nocere. nam crebriores ſulci, limi vocantur. * *ducuntur* ·*· *porcent*

Porcæ in agris ſunt dictæ, quod porcant, * id eſt prohibeant aquam frumentis nocere. nam crebriores ſulci lumi ſolent vocari. PAVLVS. * *porceant*)

Porcam auream, & argenteam dici ait Capito Ateius, quę & ſi numero hoſtiarum non ſint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi ſacrificio Ceriali. FESTVS.

Porcas, quæ inter duos* ſulcos fiunt, ait Varro, dici, quod porrigant frumentum. * *duci. v. c.*

Porcas, quæ in agris fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum. PAVLVS.

Porci effigies inter militaria ſigna quintum locum obtinebat. quia confecto bello, inter quos pax fieret, cæſa porca fœdus firmari ſolebat.

Porcy effigies inter militari a ſigna quintum locum *obtinebat, quia confecto bello*, inter quos populos *pax fiebat, ea caſa porca fo*dere firmari ſolet: FESTVS.

Porrigam dixiſſe antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non geminandarum litterarum. ducto verbo à porro regam. aut ſi id friuolum videtur, cum aperte è riuo regam·*·tractum ſit. ſed antiqui etiam porgam dixerunt pro porrigam. ·*· *ciuo regit v. c.*

Porriciam pro porro iaciā. *maxime de extis dicebant antiqui, Plautus in Pſeudo.* PAVLVS.

Portenta exiſtimarunt quidam grauia eſſe, oſtenta bona. alij portenta quædam bona, oſtenta quædam triſtia appellari. portenta quæ quid porro tendatur, indicent; oſtenta, quæ tantummodo oſtendant monſtra, præci- FESTVS.

PAVLVS. piant quoque remedia.

·*· *soiida* Portenta rerum fieri dicuntur, cum solita ·*· corpora raro se ostendunt, vt cometæ, turbines, barathra, sereno cælo facta tonitrua.

* *porticulus* Portisculus * est, qui in portu modum dat classi. est autem malleus.

FESTVS. Portisculus est, at scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus. Cuius meminit Cato in dissuasione de rege Attalo, & vectigalibus Asiæ: C. Licinio Prætore, remiges scripti ciues Romani sub portisculum sub flagrum cōscripti veniere passim.

Portum in duodecim pro domo positum omnes fere consentiunt: CVI TESTIMONIVM DEFVERIT, IIS TERTIIS DIEBVS OB PORTVM OBVAGVLATVM ITO.

FESTVS. Portum frequenter maiores pro domo posuerunt.

Portumnus, qui & Palæmon, à Romanis inter deos colebatur.

PAVLVS. Portumnus qui & palemon alio nomine dicitur inter deos, qui præsunt mari à Romanis colebatur.

Possessio est, vt definit Gallus Aelius, vsus quidam agri, aut ædificij, non ipse fundus, aut ager. non enim possessio est . . rebus, quæ tangi possunt: qui dicit, se possidere, is vere potest dicere. Itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui possessionem suam vocare audet, sed ad interdictum venit, vt prætor his verbis vtatur: Vti nunc possidetis, eum fundum. Q. D. A. quod nec vi, nec clam, nec precario alter ab altero possideris, ita possideatis. aduersus ea vim fieri, veto.

PAVLVS. Possessio est vsus quidam agri, aut ædificij, non ipse fundus, aut ager.

FESTVS. Possessiones appellantur agri late patentes publici, priuatique; quia non mancipatione, sed vsu tenebantur, & vt quisque occupauerat, collidebat. *

* *colebat*) Posticam lineam in agris diuidendis Seruius Sulpicius appellauit ab exoriente sole ad occidentem quæ spectabat . . . qua . . . . .

. tur . . . . . .

. abd. . . tab: . . frnm . . danto . .

Postica linea in agris diuidendis ab oriente ad occasum spectat. • PAVLVS.

Posticum ostium dicitur in posteriore parte ædium.ceterum antiqui etiam vicinum habitantem ad posteriorem partem ædium sic appellarunt. denique, & quæ ante nos sunt, antica; & quæ post nos sunt, postica dicuntur. & dextram anticam, sinistram posticam dicimus. sic etiam ea cæli pars, quæ sole illustratur ad meridiem, antiqua vtique nominatur; quæ ad Septentrionem est, postica. rursumque diuiduntur in duas partes, orientem, atque occidentem. ..

Postliminium * receptus dicitur "is, qui extra limina, hoc est terminos prouinciæ captus fuerat, rursus ad propria reuertitur. •

* postliminio) " est

Postliminium * receptũ, Gallus Aelius in libro primo significationum, quæ ad ius pertinent, ait esse eum qui liber, ex qua ciuitate in aliam ciuitatem abierat, in eãdem ciuitatem redit eo iure, quod constitutum est de postliminiis. Item qui seruus * à nobis in hostium potestatem peruenit, postea ad nos, redit in eius potestatẽ. cuius antea fuit iure postliminij. equi, & mulli, & nauis eadem ratio est postliminium receptum is *quæ serui. quæ genera rerum ab hostibus ad nos postliminio redeunt, eadem genera rerũ à nobis ad hostes redire possunt. cum populis liberis, & cum fœderatis, & cum regibus postliminiũ nobis est ita, vti cum hostibus, quæ nationes in opinione nostra sunt, cum his . . . . .

FESTVS. * postliminio) * Itemque seruos. v.c. * ijs)

Postularia fulgura, quæ votorum, aut* sacrificiorum spretam religionem designant ·*· pestifera, quæ mortem, aut exilium ostendunt. peremptalia, quæ superiora fulgura, aut * portenta peremunt. id est tollunt.

* vt v.c. ·*· desiderãt v.c. * sut v.c.

Posthumus cognominatur post patris mortem natus. Plautus in Aulularia: Post mediam ætatem qui mediam ducit vxorem domum: Si eam senex anum prægnantem fortuito fecerit; Quid dubitas, quin sit paratum his nomen pueris Postumi?

† olunt v.c.

Potestur. Scipio Africanus in ea, quæ est de imperio D. Bruti: & poteratur C. Gracchus in ea, qua vsus est, cum circum conciliabula iret.

Potitium, & Pinarium Hercules, cum ad aram, quæ ho-

dieque maxima appellatur, decimam boum, quos a Geryone abductos abigebat Argos in patriam profanasset, genus sacrificij edocuit. quæ familia, & posteri eius non defuerunt decumantibus vsque ad Appium Claudium Censorem, qui quinquaginta millia aeris grauis his dedit, vt seruos publicos edocerent ritum sacrificandi. quo facto Potitij, cum essent (ex familia *· numero duodecim omnes interierunt " intra diem trigesimum. Pinarius, quod non adfuit, sacrificio, postea cautum est, ne quis Pinariorum ex eo sacrificio. vesceretur.

*familiae)
*intereraunt
v.c.

Potitus seruitute *ab antiquis dicebatur* qui vt *ait* Labeo, *seruitutem seruit tales consuetudi*nes proxime Græci *noris. eodem modo* dicebantur ab antiquis *potitus hostium.*

PAVLVS.

PRAEBIA, remedia.

FESTVS.

Prabia dicuntur curandi mali remedia videlicet que curationis cau*sa prebeantur parare inter se minus dicebantur cum sartitio fiebat a magistrati*bus P.R. *utes magistratus vtramque* rem acere *deberet : aut inter comparabant de* rebus lege *mandatis.*

PAVLVS.

Præceptat, sæpe præcipit.

FESTVS.

Præceptat, in Saliari carmine est, sæpe præcipit.

*praeclamitatores)
*antecedenter(

Præciamitatores* dicuntur qui flaminibus Diali Quirinali, Martiali antecedent." exclamant feriis publicis, vt homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre religiosum est.

PAVLVS

Præclamitatores * dicebantur, qui Flamini Diali, id est sacerdoti Iouis, antecedebãt clamantes, vt homines se ab opere abstinerent, quia hunc opus facientem vide re inreligiosum erat.

procciannuntiatores vel praeciamitatores

Præcias dicebant * qui a Flaminibus præmittebantur, vt denuntiarent opificibus, manus abstinerẽt ab opere; ne si vidisset sacerdos facientem opus, sacra pollueren tur.

*praecia dicebãtur, uel praecia dicebat,
*dicebatur,

Præcidanea agna vocabatur, * quæ ante alias cædebatur. item porca, quæ Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset: quod mos erat eis facere prius, quam nouas fruges gustarent.

Præcidaneam porcam dicebant, quam immolare erant

soliti ante, quam nouam frugem præciderent·

Porca Præcidanea dicitur *qua ante immolari solet quod* genus hostiæ quod *ante nouam frugem præcideretur præcidarium* appelb*ant*. FESTVS

Placenta libi quoddam genus vocatur ex tribus pul*tib. factum aly dicunt genus pultis* cum tribus liba*mentis*.

Præcidere, antecedere, id ist ante immolare. PAVLVS.

Prædia * rursus Verrius vocari ait ea remedia, quæ data" Cæcilia vxor Tarquinij Prisci inuenisse existimatur. & immiscuisse onus* suæ, qua præcincta statua eius est in æde sanctus,* qui deus Dius Fidius vocatur: ex qua zona periclitantes ramenta sumunt ea vocari ait prædia, ·*·quod mala prohibeant. FESTVS. *praebia, vel.proebia) "Caia) *Zonae) *Sanctie)

prædonulos Cato ὑποκοριστικῶς dixit in Epistularum. Quia sæpe vtiles videntur prædonuli. ·*·praebia vel proebia]

Prædonulos ὑποκοριστικῶς: id est deminutiue, idem Cato posuit pro prædonibus.

prædotiunt, præoptant. PAVLVS.

præfecturæ eæ appellabantur in Italia, in quibus & ius dicebatur, & nundinæ agebantur, & erat quedam earum resp. neque tamen magistratus suos habebant. in quas* legibus præfecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent quarum genera fuerunt duo: alterum, in quas solebant ire præfecti quatuor (sex virum * pro populi suffragio creati erant in hæc oppida Capuam, Cumas, Casilinum, Vulturnum, Liternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatiam, * alterum in quas ibant quos prætor vrbanus quotannis in quæque loca miserat legibus, vt Fondos, Formias. Cære, Venafrum, Allifas,* Priuernum, Anagniam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam, Arpinum, aliaque complura. FEST. *qua his v.c. *viginti sex virum num v.c. * Calateum) v.c.

præfericulum vas æneum sine ansa patens summum, velut peluis, quo ad sacrificia vtebantur. * Alicas v.c.

*Preferic*um *vas* æneum sine *ansa appellatur. patens summum vt* peluis, *quo ad sacrificia vtebantur in sacrario opis Consiuæ*. PAVLVS. FESTVS.

præficæ dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductæ, quæ dant ceteris modum plangendi, quasi in hoc ipsum præfectæ. Næuius: Hæc quidem mehercle opinor, præfica est, quæ sic mortuum. collaudat. PAVLVS.

Præiurationes facere dicuutur ij, qui ante alios conceptis verbis iurant, post quos in eadem verba iurantes tantummodo dicunt, Idem in me.

Præliares dies appellantur, quibus fas est hostem bello lacessere. erant enim quædam feriæ publicæ, quibus nefas fuit id facere.

Præmetium, quod prælibationis causa ante præmetitur.

PAVLVS. *Præmetium decitur quod* ante metitur, *quasi præmessum prolibationis causa.*

PAVLVS. *Præmiosa*, pecuniosa.

FEST. *Pelliculationē pro inductionem a pelliciendo quod est in ducendo dixit Cato in ea oratione quam scripsit de . . . r, loco s. Cato sæpe dixit contra s. arbosem, & arboses*, loco r dicebant *antiqui.* . . . proprie maiori opus est *Præmiosam pecuniosam dixit* Cato in oratione, quam scripsit . . . . impudentiam *præmiosam* . . .

Præneste dicta est, quia is locus, quo condita, est, montibus præstet.

PAVLVS. Prænominibus feminas esse appellatas testimonio sunt Cæcilia, & Tarratia, quæ ambæ Caiæ solitæ sint * appellari. pari modo Lucia, & Titia.*

**sunt* *·*· *Tertia*

Præpetes aues dicuntur, quæ se ante auspicantem, ferunt. nam præpetere dicebant pro anteire.

FEST. Præpetes *aues dicuntur, quæ se ante auspicantem ferunt nam antiqui præpetere dicebant pro antire pullarium a pullis appellatum* quidam putant quia *non aliud sed hoc ei peculiare* est auem auspicand*a obseruare præpetes* aues dicuntur quæ *se. ante auspicantem ferunt* nam antiqui præpetere *dicebant pro ante ire.*

Præpetes aues quandam dici aiunt, quia secundum auspicium faciant præteruolantes. alij quod antea, quam petamus, * indicent. aut quod præteruolent, aut ex Græco tractum putant, quod ante conspectum volent nostrum. inepte scilicet ex præpositione Latina componentes, & Græco vocabulo. ceterum poetæ promiscue omnes aues ita appellant.

**quæ præpetamus, vel qua petamus(*

FEST. Prærogatiuæ centuriæ dicuntur, vt docet Varro rerum humanarum libro sexto, quæ rus . . . . Romani, qui ignorarent petitores. facilius eos animaduertere possent. Verrius probabilius iudicat asse,

** quod rustici)*

vt cum essent designati a prærogatiuis, in sermonem res xeniret populi de dignis, indignisue, & fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda. PAVLVS.

Praes est is, qui populo se obligat, interrogatuique a magistratu, si praes sit, ille respondet, Praes.

Præsagire est prædiuinare, præsipere. sagax enim est acutus, & solers.

Præsagitio dicta, quod præsagire est acute sentire, vnde sagæ dictæ anus, quæ multa sciunt. & sagaces canes, qui ferarum cubilia præsentiunt.

Praesagitio dicta quod praesagire est acute sentire, vnde &c. *sagae anus* dictæ *quae multa sciant & sagaces canes, quod ferarum cubilia praesentiant.* FEST.

Præsiderare dicitur, cum maturius hiberna tempestas mouetur, quasi ante sideris tempus. PAVLVS.

Præsidium est, quod pro vtilitate & salute alicuius, auxilii gratia præponitur. subsidium, quod postpositum est ad subueniendum laborantibus.

Præstinare apud Plautum emere est, id est emendo tenere. *quem

Præstitem in eadem significatione dicebant antiqui, qua* nunc dicimus antistitem.

Præstolari dicitur is, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur. FESTVS.

Præteriti senatores quondam in opprobrio non erant, quod vt Reges sibi legebant, sublegebantque, quos in consilio publico haberent: ita post exactos eos, Consules quoque, & Tribunos * Militum consulari potestate coniunctissimos sibi quosque † patriciorum, & deinde plebeiorum legebant; donec Ouinia Tribunitia interuenit, qua sanctum est, vt Censores ex omni ordine optimum quemque curiatim * senatu legerent. quo factum est, vt qui præteriti essent, & loco moti; haberentur ignominiosi. *Tribuni †quoque v.c. *curiati v.c.

Prætexta pulla nulli alij licebat vti, quam ei qui funus faciebat. PAVLVS.

Pratexta pulla nulli alij licebat vti, quam ei, *qui funus faciebat. Idem* ius magistratus *habebat*, *qui in aliquo* loco publico ludos *faciebat nam is praetexta* vtitur scribam *habere solet, propter eos* quos facit ludos, *praetexta ius datum est item.* FESTVS.

Consulibus, & prætoribus vota *nuncupantib. ob ignorantiam* ſacra nouorum *aſcitorum iisdem datum* eſt vti emit votum *aliquod ſoluentib.* quod autem Valerius *Vicanus cum vteretur* pura ex ſenatu improbar*i* *cœptus eſt.*

PAVLVS

**ſcriptae* — prætextæ appellantur, quæ res geſtas Romanorum continent ſcriptas.*

** praetextum* — prætextatis nefas erat obſceno verbo vti ideoque prætextatum* appellabant ſermonem, qui nihil obſcenitatis haberet.

FESTVS.

**praetextatũ* — prætextum * ſermonem quidam putant dici, quod prætextatis nefas ſit obſceno verbo vti. alij quod nubentibus depoſitis prætextis a multitudine puerorum obſcena clamentur.

prætor ad portam nunc ſalutatur is, qui in prouinciam proprætore aut proconſule exit. cuius rei morem ait fuiſſe Cincius in libro de Conſulum poteſtate talem. Albanos * rerum potitos vſque ad Tullum Regem. Alba deinde diruta vſque ad P. Decium" Murem Cos. populos Latinos ad caput Oetentinæ, * quod eſt ſub monte Albano conſulere ſolitos, & imperium communi conſilio adminiſtrare. itaque quo anno Romanos imperatores ad exercitũ mittere oporteret iuſſu nominis Latini complures noſtros in Capitolio a ſole oriente auſpiciis operam dare ſolitos. Vbi aues addixiſſent, militem illum, qui a communi Latio miſſus eſſet. illum, quem aues addixerant. prætorem ſalutare ſolitum, qui eam prouinciam obtineret prætoris nomine.

**Albanus* v. c.
" at poectum. v. c.
** Ferẽtinae)*

PAVLVS.

prætoria cohors eſt dicta, quod à prætore non diſcedebat. Scipio enim Africanus primus fortiſſimum quemque delegit, qui ab eo in bello non diſcederent, & cetero munere militiæ vacarent, & ſeſquiplex ſtipendium acciperent.

Prætoria porta in caſtris appellatur, qua exercitus in prælium educitur. quia initio Prætores erant, qui nunc conſules, & ij bella adminiſtrabant: quorum tabernaculum quoque dicebatur prætorium.

**gradiendo* — Præuaricatores a pretergrædiendo * ſunt vocati.

FESTVS

Prandicula, ientacula.

Prandicula antiqui dicebant, quæ nunc ientacula.

Prandium

Prandium ex Græco . . . est dictum. nam meridianum cibum cœnam vocabant. PAVLVS.

Precem singulariter Cato dixit.

Precem * singulariter idem (Cato) in ea, quæ est de coniuratione FESTVS. *precem v.c.

Presan . . .* porca dicitur, vt ait Veranius, quæ familiæ purgandæ* causa Cereri immolatur. quod pars quædam eius sacrificij fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur *præcidanea. *pugnanda v.c. *dicata

Prima, aut secunda hora ducant * sponsalibus: ominis causa, vt optima, ac secundissima eueniant.

Prima, aut secunda diei hora causa ominis spõsis tribuebatur. PAVLVS.

Primanus Tribunus erat, qui primæ legioni tributum scribebat.

Primanus Tribunus apud Catonem in ea, quæ est contra Thermum de suis virtutibus. . . . FESTVS.

Primigenius sulcus dicitur qui in noua vrbe condenda tauro *& vacca imprimitur, quod genus* iumenti, velut exercitum *adhibebatur* . . . vtrimque media p . . . lari iudicio, qui & *ipse* . . . .

Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda noua vrbe, tauro, & vacca designationis causa imprimitur. PAVLVS.

Primnesius, * palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alij tonsillam dicunt. *Primesius. Prymnesius)

Primordia, principia.

Principalis castrorum porta nominatur, quod in eo loco est in quo principes ordines tendunt.

Priscæ Latinæ coloniæ appellatæ sunt, vt distinguerent à nouis, quæ postea à populo dabantur. FESTVS.

Prisci Latini proprie appellati sunt ij, qui prius quam cõderetur Roma, fuerunt. PAVLVS.

Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit, quã Superbus Tarquinius.

Pristina, velut priustina, dictum est.

Pristina, velut *pristina : sic prior & alia* eiusmodi dictitabant *ab eo quod est prius.* FESTVS.

Pristinum ab eo venit, quod est prius. pari modo & prior. PAVLVS.

Priuatæ vocabantur feriæ sacrorum propriorum, velut

dies natales.

FESTVS. Priuatæ feriæ vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales.

PAVLVS. Priuato sumptu se alebant milites Romani pæne ad id tempus, quo Roma est capta à Gallis.

FESTVS. *Priuato sumptu* se alebant milites *Romani antequam stipēdia* mererentur, quod in *consuetudine fuit pene ad id* tempus, quod fuit pau*lo antequam romana ciuitas* capta est à Gallis *à quo tempore sine publico stipendio* milites non fiebāt.

PAVLVS. Prieras, mulieres priuatas.

FESTVS. *Prieras mulieres* priuat*as dicebant* . . . . . . tur *pro* . .

PAVLVS. Priuignus dictus, quod ante, quam mater secundo nuberet, est progenitus pri enim antiqui pro præ dixerunt.

* est) Priuiuio es * prius singulis.

FESTVS. Priuos, priuasque antiqui dicebant pro singulis. ob quam

PAVLVS. causam & priuata dicuntur, quæ vniuscuiusque sint. hinc & priuilegium, & priuatus, dicimus tamen & priuatum, cui quid est ademptum.

Pro significat in, vt pro rostris, pro æde, pro tribunali. Pro ponitur etiam pro amplificando, ac palam faciēdo, vt prodi, prouoca, protrahe, propelle. alias pro priuandi facultate, vt in propudio, prohibendo; quia vtrumque abnuit in his esse pudorem, potestatemque. alias aliud

*pro alio) alio, * vt pro pecunia, pro prædio, Proconsule. alias pro admiratione, vt pro Iuppiter. alias pro ante, vt pro ostio. alias pro in, vt promittere barbam, & capillum.

FESTVS. *In compositione ponitur pro amplificando, ac palam faciēdo: vt prodi prouoca*, pro *pell* . . *ponitur alias pro priuādi facultate vt in propudio, prohibendo quia vtrumque abnuit in his esse pudorem, potestatemque alias aliud* alio, *vt pro pecunia pro prædio, pro consule* alias pro *admiratione vt pro Iupiter. Accius* in Melan*ippo pro Iupiter* . . manu *omnium* . . . . . Plautus in cond*alio* . . . *alias* pro *ante vt pro* ostio, alias *pro in, vt dicimus promittere* barbam, & capillum.

Pro censuclassis Iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descriptione centuriarum, accipi debet in censu, vt ait M. Varro in libro sexto rerum humanarum. sicuti pro æde

Castoris, pro tribunali, pro testimonio.

Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in ciues rogatæ, quibus sanciebatur pœna verberum. his significat prohibuisse multos suos ciuis in ea oratione, quæ est contra M. Cœlium: Si em percussi, sæpe incolumis abij. præterea pro republica, pro scapulis, atque ærario multum Reipub. profuit.* *profuit)

Pro scapulis cum dixit Cato, significauit pro iniuria verberum. PAVLVS.

Pro sententia, ac si dicatur in sentẽtia, vt pro rostris, id est in rostris.

Proædificatum dicitur, quod ex priuato loco processit in publicum solum. FESTVS.

Probi, velut prohibi, qui se à delinquendo prohibent

Probrum, stuprum, flagitium, vt Attius in Helenibus: qui, nisi probrum, omnia alia indelicta æstimant. Cæcilius in Dauo: Ea tum compressa parit huic puerum, sibi probrum.

Probrum, stuprum, flagitium. PAVLVS.

Probrum virginis Vestalis, vt capite puniretur; vir, qui eã incestauisset, verberibus necaretur: lex fixa in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, vt ait M. Cato in ea oratione, quæ de auguribus inscribitur. Adiicit quoque virgines Vestales sacerdotio exauctorat*asque incesti dãnatæ, viuæ defossæ sunt, quod sacra vestæ matris polluissent nec tamen, licet nocentes extra vrbem obruebãtur, sed in Campo proxime portam Collinam qui sceleratus, appellatur.* FESTVS.

Procalare, prouocare, ex Græco καλεῖν, id est vocare. vnde Kalendæ, calumnia, calones, caculæ, & calatores. PAVLVS.

Procalato, prouocato.* *Procalatio, prouocatio.*

Procalato, prouocato, & procitato etiam vsurpari solet. FESTVS.

Procapis, progenies, quæ ab vno capite procedit.

Procari, poscere. vnde procaces meretrices, ab assidue poscendo: & proci vxorem poscentes in matrimoniũ. PAVLVS.

Procari, poscere est. vnde & proci, & meretrices procaces, & verbum procas, id est, poscis.

Procat dicebant, pro poscit.

Procedere dicebant interdum pro succedere, interdum pro porro cedere.

FESTVS. *Procedere interdum succedere, interdum ponè cedere.*

PAVLVS. Procellunt, procumbunt.

Procere. prolixa, & in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.

Procestria dicuntur, quo proceditur in muro. Ælius procestria ædificia dixit esse extra portam. Artorius procestria, quæ sunt ante castra, etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris vtuntur, ædificant.

Procincta classis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confestim pugnaturus. Vetustius enim fuit multitudinem hominum, quam nauium, classem appellari.

Procinctam classem, id est, paratam ad bellum militum multitudinem, Diali Flamini videre non licuit.

FESTVS. Procinctã classis *dicebatur, exercitus ad* prælium instructus, & par*atus: quem diali Flamini v*idere non licet: anti*quo enim procinctum militem* dixerunt, vt nunc quoq*ue cum exercitus instructus* est. procincta au*tem ideo quod togis incincti* ad pugnam ire soliti *fuerint. Vnde & testamen*ta in procinctu fieri *dicta quod faciunt ad pugnam ituri.*

Procitant, pro vocitant. citare enim vocitare est. vnde procet & prociet.

Procitare sæpe prolicere, *id est, producere.

PAVLVS. Procitum testamentum dicebatur, veluti procatum, prouocatum, id est, irritum, ac ruptum. Procitum, cum prima syllaba corripitur, significat petitum. Liuius: Matrem procitum plurimi venerunt.

*pollicere

Procubitores dicuntur, qui noctu custodiæ causa ante castra excubant: cum castra hostium in propinquo sunt.

FESTVS. Procubitores dicuntur fere velites, * qui noctu custodiæ causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt. vt M. Cato in eo, quem de re militari scripsit.

*feri vetites

V.C. Proculinat, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali libro nono.

Proculiunt, promittunt.

PAVLVS. Proculum inter cognomina eum dicũt, qui natus est pa-

tre peregrinãte à patria procul. Proculos sunt, qui credant ideo dictos, quia patribus senibus, quasi procul progressis ætate, nati sunt. FESTVS.

Procum patricium in descriptione (ceas si vmquam* fecit Ser. Tullius, significat procerum. ij enim sunt principes. nam proci dicuntur, qui poscunt aliquam in matrimonium, Græce μνηςῆρες. est enim procare, poscere, vt cum dicitur. in iudice conlocando si alium procas, niue eum procas. hoc est poscis, vnde meretrices procaces. *classium, quam)

Prodegeris, consumpseris, prodideris, vt Cæcilius in Hymni * prodigere est, cum nihil habeas, te inridier. & Plautus in Neruolaria: productæ prodigium esse in *amatorem addecet. * Hymnide) *m v.c. me)

Prodigere est consumere, vnde & prodigus fit.

Prodidisse, tempus longius fecisse. PAVLVS.

Prodidisse non solũ in illis dicitur, qui patriam hostibus prodiderunt, sed etiam tempus longius fecisse vt Cato: Te C. Cæcili diem prodisse * militibus legionis tertiæ, cum proditionem non haberent. FESTVS. *prodidisse

Prodigia, quod prædicũt futura: permutatione G litteræ. nam quæ nunc C appellatur, ab antiquis G vocabatur.

Prodigiatores, haruspices prodigiorum interpretes.

Prodigiatores, prodigiorum interpretes. PAVLVS.

Prodiguæ hostiæ vocabantur, quæ consumuntur. vnde homines quoque luxuriosi prodigi.

Prodiguæ hostiæ vocantur, vt ait Veranius, quæ consumuntur: vnde homines quoque luxuriosi, prodigi. FESTVS.

Prodinunt, prodeunt, vt Ennius annalium lib. tertio: Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent.

Prodit non solum, in apertum exit, significat; sed etiam porro it. PAVLVS.

Prodit, memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius: Non in sperando cupidi rem prodere summam.

Prodita,* memoriæ porro dat, & fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, vt Ennius lib. sextodecimo: Non in sperando cupide * rem prodere summam. FESTVS. *Prodit *cupidi

Produit, porro dederit, vt est in lege censoria: PORTICVM SARTAM, TECTAMQVE HABETO, PRO-

DITO. alias prodiderit.

Profanum eſt, quod fani religione non tenetur.

PAVLVS. Profanum, quod non eſt fanum. * Plautus: Sacrum, an profanum habeas, paruipenditur. *fundum.*

FESTVS. *Porriciam pro porro iaciam, maxime de extis dicebant antiqui Plautus in* Pſeudolo. Atque in *manib. exta teneam vt porriciã* interea loci *porricitur autem foculo ariſque* quod cõſecrand*um eſt deo, dicandumque* contra it conſum*itur in ſacro, quod eſt profanatum* vt Verrius eod*em libro, de ſignificatione verb*orum ſint dictá libere, *ſi qua contra dixere nã* arbitratur ob eam cau*ſam porriei exta aris & fo*culo, quia prophana ea quoque, id eſt deo dicta, conſume * eſt neceſſe. Cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis cõpluribus refutare minime neceſſe eſt. cum propoſitũ habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, & ſepulta verba, atque ipſo ſæpe confitente nullius vſus, aut auctoritatis præterire, & reliqua quam breuiſſime redigere in libros admodum paucos. ea autem, de quibus diſſentio, & aperte, & breuiter, vt ſciero, ſcripta in his libris meis inuenientur. inſcribuntur: PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS. *consumere)*

Profeſti dies di*cti, quod ſint procul à religione nominis* diuini. Cæcilius *quod facimus pro feſto feciſti* tantundem *feſtiuo die item Aſſranius* in Priuigno. *æque pro feſto, contra cũ celebras.*

PAVLVS. Profeſti dies procul à religione numinis diuini.

FESTVS. Profeſtum diem dicebant, qui feſtus non erat.

Profeſtum eſt facere, tamquam profanum facere, id eſt, quod eo die, qui dies feriarum non eſt, facere. vel, vt quidam dixerunt, pro eo fácere velut feriæ non ſint; aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profeſtum, diem ſine feriis eſſe.

PAVLVS. Profundum, quod longe habet fundum.

FESTVS. *Profundum dicitur id quod* altum eſt, ac fund*um longe habet Pacuuius* in Medo. neq*ue profundum.*

Profuſus ſuper*modum ſumptuoſus dicebatur* Terentius in Adel*phis, profundat, perdat, pere*at, nihil ad me *alias obiectus iacens*, & Pacuuius in Teuc*ro profuſus gemitu murmuro* occi ſtians ruat.

Profusus supra modum sumptuosus. Terētius: profundat, perdat, pereat, nihil ad me attinet. alias abiectus, iacens. Pacuuius: Profusus gemitu, murmuro. * PAVLVS. *murmure*

Progenerum appellat auus neptis suæ virum.

Progenerum appellat auus neptis suæ virum. FESTVS.

Profanum quod non est fanum appellatur Plautus, Sacrum, an profanum habeas parui pendito. Liuius in . . . . . publici . . . obea . . . . .

Prohibere comitia dicitur vitiare diem morbo, qui vulgo quidem maior, cæterum ob id ipsum comitialis appellatur. Cato in oratione, quam scripsit de sacrilegio commisso: Domi cum auspicamus, honorē me dium * immortalium velim habuisse, serui, ancillæ, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullum mihi vitium facit. Sicui ibidem seruo, aut ancillæ dormienti euenir, quod comitia prohibere solet, ne is quidem mihi vitium facit. ** me deum)*

Prolato ære astitit Ennius in Achille Aristarchi, cum ait, significat clypeo ante se protento.

Prolato ære apud Ennium, significat scuto ante se protento. PAVLVS.

Proletarium capite sensum dictum, quod ex his ciuitas constet, quasi proles progenie. Idem * & proletanei. " ** item* *" prolectanei*

Prologium, principium, proloquium Pacuuius: Quid est? nam me examinasti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Promellere, litem promouere.

Promellere, *Verrius ait. significari* lituum prouere. FESTVS.

Promeneruat item pro monet (in Saliari carmine.)

Promerion, * præcipuum, præter cæteros meritum. aut pro medium * hoc est participat, vt pro indiuiso dicimus. ** Promorion* **medio* PAVLVS.

Promiscam dicebant promiscue. * ** pro promissione.*

Promissus capillus dicitur longus. item barba promissa, velut porro missa.

Promonstra, prodigia.

Promuleo agi dicitur nauis, cum scaphæ * ducitur fune. ** scapha*

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quasi prouulgari.

Pronubæ adhibebantur nuptiis, quæ semel nupserunt,

causa auspicij. vt singulare perseueret matrimonium.

nuptiis, Pronubæ adhibentur nuptis, * quæ semel nupserunt, vt

FESTVS. matrimonia paupertatem " auspicantes.

" matrimonij Pronurus, nepotis vxor.

perpetuitat€) Prop . . . sta dolia ait dici Labeo, quod

PAVLVS . . . .

FESTVS. . r . . . .

PAVLVS. Propages propagines * à propagando, vt faciunt rustici,

**progenies* cũ vitem vetulã supprimunt, vt ex ea vna plures faciant.

vocati & pro pago. Propatulum, late patens, atque apertum. & patuli boues, quorum cornua in diuersum supra * modum patent.

PAVLVS. Properam pro celeri, ac strenua dixisse antiquos testimo-

** super v.c.* nio est Cato, cum ait in libro de re militari: Tertia è castris eductio celeris, properáque est.

PAVLVS. Properam, celerem, strenuámque significat.

FESTVS. Properare aliud est, aliud festinare. qui vnum quodque mature transigit, is properat; qui multa simul incipit neque perficit, is festinat.

PAVLVS. Properus antiquos dixisse pro celer, testimonio est qualitatis aduerbium, quod est propere.

Properus, celer: vnde aduerbium propere.

Propetrare, mandare, quod perficiatur. nam impetrare est exorare, & perpetrare perficere.

FESTVS. Prophetas dicebant veteres antistites fanorum, oraculorúmque interpretes.

Prophetas in Adrasto Iulius nominat antistites fanorum, oraculorúmque interpretes. cum capita viridi lauro

** purgant, vel parant)* velare imperant prophetæ sancta ita caste qui purant* sacra.

** filius)* Propius sobrino mihi est consobrini mei filius, & consobrinæ meæ filia *, & patris mei consobrinus, & matris meæ consobrinus.

PAVLVS. Propius sobrino mihi est consobrini mei filius, & patris mei consobrinus.

Propriassit, proprium fecerit.

FESTVS. Propter viam fit sacrificium, quod est proficiscendi gra-

** Sanzo)* tia, Herculi, aut Sanco *, qui scilicet idem est Deus.

PAVLVS. Profecturi viam Herculi aut Sanco * sacrificabant.

FESTVS.] Propudianus " porcus dictus est, vt ait Capito Atteius, qui

** Sonso, vel Fauno v.c. Sango, vel Sancto) " Propudi ait v.c.*

In sacrificio gentis Claudiæ velut piamentum, & exsolutio omnis contractæ religionis est.

Propudium dicebant, cum * maledicto " nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum. quidam propudium putant dici, à quo pudor, & pudicitia procul sint . . , . . procul sint. PAVLVS. *quum cum) " maledi,

Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt. * fuit FESTVS.

Prorsi *limites appellantur in agrorum mensuris qui directi sunt ad orientem*. . FESTVS. FESTVS.

Prorsum ponebant pro recto. PAVLVS.

Prorsus, porro versus.

Prorsus porro vorsus, nisi forte ex Græco πρὸς. * Cato de feneratione legis Iuniæ: Camerini ciues nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatissimam. cum Romam veniebant, prosus deuertebantur pro hospitibus ad amicos suos. FESTVS. * πρὸς)

Prosapia, progenies, id est porro sparsis, & quasi iactis liberis; quia sipare * significat iacere, & disiicere. VAVLVS. *supare

Prosedas meretrices Plautus appellat, quod ante stabula sedeant. eædem & prostibulæ.

Prosequium à prosequendo: obsequium ab obsequendo dicuntur.

Prosicium, quod prosecatum proiicitur.

Prosimurium * pontificale, pomerium vbi pontifices auspicabantur. dictum autem pomerium, quasi promurum. * id est proximum muro. * Pmsruiũ

Prosimurium esse ait Antistius *in commentario Iuris pontificalis* pomerium, id est *locum proximum muro* Cato. olim quidem omnes *auspicabantur extra Auentinum*, nunc etiam intra ædificia *dictum autem*. * Post murũ

Pomœriũ quasi promœriũ solet *autem ys potissimũ dari*, rus* pomerij proferendi, *qui populum Romanum agro de hostibus capto auxerunt antiquissimum*. FESTVS. * ius)

Romuli pomœrium Palatini montis radicibus terminabatur. protulit id. Ser. Tulius rex. Item L. Cornelius Sylla dictator imitatus, vt videtur, Tullium. Regem proferre temptauit: Sed Pomœrium cum locus sit qui finem Vrbani auspicij faciat, intra agrum effatum certis regionib. terminatus ad captanda

Auspicia, quem liceat proferre, nemo tamen.
Auentinum, cum Pomoerium protulit intra mœnia *inclusit cuius res causa illa probatur, quod.* Remus *in eo auspicauerit, auésque irritas habuerit:* in sequenti *autem ætate inclusum aiunt. Pomoerium* si *tactum à priuatis fuisset, poena statuta erat.* Pontificale pomoerium *appellabant locum illum,* agrúmque *pone murum in quo pontifices sua* consti*tuerent hospitia cũ autẽ pomoeriũ prof*erretur. tum *augures.*
Publicos P. R. *hæc Verba præire* solitos: *Dij tutelares Vrbis* Pomoerium *hoc neminus,* maiusue *faxitis: Sed ijs quib. terminatum é regionibus* efferatis, *dictum autem videtur* Pomoerium veluti post mœros, *id est, quod esset retro* & *intro* muros vrbis.

PAVLVS. Prosita, proposita.

FESTVS. Prospera *quedam nomina vsurpabant antiqui, in* E declina*ta vt prafiscine extrema produ*cta syllaba *videlicet vt occurrerent fascino* vt ait L. Cinci*us quod etiam fieri consueuit in* familiæ purg*ande sacra.* . . . . .

Prospices, prospice.

PAVLVS. Prosumia, genus nauigij speculatorium paruum.

Protelare, longe propellere. ex Græco videlicet τῆλε, quod significat longe.

FESTVS. P*rote*llare dicitur longe pro*pellere ex Græco videlicet quod* est τῆλε* & signi*ficat longe.*

* *Tha v. c.*

FESTVS. Protinam, protinus. Terentius: Protinam coniiciam me in pedes.

Prouinciæ appellantur, quod populus Romanus eas prouicit, id est ante vicit.

PAVLVS. Prouorsum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu sit factũ, itaque Ioui Fulguri.* & Summano fit, quod diurna Iouis, nocturna Sũmani fulgura habẽtur.

* Fulguratore)

Prox, bona vox, velut quidam putant, significare videtur, vt ait Labeo de iure pontificio libro vndecimo.

PAVLVS. Prox, bona vox, vt existimo, quasi proba vox.

Prugnum pro priuignum. *

* Prunum Pronum Torsum

Pruina dicta, quod fruges, ac virgulta perurat.

PVBER præsente, est populo præsente; συνεκδοχικῶς ab iis, qui puberes sunt, omnem populum significans.

P*ube præsente* συνεκδοχικῶς*; ab ijs qui puberes sunt omnem populum significant.*

qua . . . . *ſuſc* . *dem* . . .
decidit . . . *conc* . *ager* . . .
eadem . *can* . *cetera loca* . *fulgura ſacra*

Pubes adoleſcens, quinetiam plurium numerus eiuſdem ætatis. PAVLVS.

Pubes adoleſcens *qui iam generare poteſt*, *vocatur*. cui contrarium *eſt impubes. Pubes etiam & plurium, numerus eiuſdem ætatis* dici ſolet. FESTVS.

Pubes & ,* qui pubem generare poteſt. is incipit eſſe à quatuordecim annis, femina à duodecim viripotens, ſiue patiens, vt quidam putant. ** eſt)*

Pubes puer, qui iam generare poteſt. is incipit eſſe ab annis quatuordecim, fœmina viripotens à duodecim. PAVLVS.

Publica pondera *quibus populus Rom. vti ſolet* ex ea cauſa. Iunius in . . . . . . *dicta ſic ait*, quod duo Silli * P. & M. Tribuni PL. rogarint his verbis. Ex ponderibus publicis. quibus hac tempeſtate populus oetier qui * ſolet, vti coequatur ſedulum, vt hi ·*· quadrantal vini octoginta pondo fiet. congius vini decem P. IS. * S E X Sextarij cõgias fiet vini. duodequinquaginta ſextarij quadrantal fiet vini. Sextarius æquus æquo cum librario" fiet. ſex de quinque libræ* in modio fient. ſiquis magiſtratus aduerſus hac ·*· D.M. pondera modióſque, vaſáq; publica, modica, minora, maioráve faxit, iuſsítve re fieri, dolúmve adduit, quod ea fiant, eum quis volet magiſtratus multaretur,* dum minore patris familias taxat. liceto; ſiue quis in ſacrum iudicare voluerit, liceto. FESTVS. ** Sillij, vel Silij)* ** vtier)* *·*· vti)* ** ſiet.)* *" vinario)* ** Sexdecinq. ij)* *·*· hac)* ** multetur)*

Publica ſacra, quæ publico ſumptu pro populo fiũt, quæque pro montibus, pagis curiis, ſacellis. at priuata, quæ pro ſingulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. PAVLVS.

Publica ſacra, quæ pro populo fiebant; priuata quæ pro ſingulis hominibus, & familiis appellabant. FESTVS.

Publicius cliuus appellatur, quem duo fratres L.M. Publicij Maleoli * Aediles Curules pecuariis condemnatis ex pecunia, quam ceperant·*· munierunt, vt in Auentinum vehiculi Velia" venire poſſit. ** Malleoli v.c.* *·*· coeperat v.c.* *" Vel. v.c.*

Pudicitiæ ſignũ in Foro boario eſt, vbi familia naædiſſet† Herculis. eam quidam Fortunæ eſſe exiſtimant. Item via Latina ad milliarium illi* Fortunæ muliebris, nefas eſt attingi, niſi ab ea, quæ ſemel nupſit. ** poſsint)* *† adueſt)* ** quartum)*

PAVLVS. Pudicitiæ ſignum Romæ colebatur, quod nefas erat attingi, niſi ab ea, quæ ſemel nupſiſſet.

Puelli, pueri per deminutionem. Ennius: poeni ſoliti ſuos ſacrificare puellos.

FESTVS. Puelli per deminutionem a pueris dicti ſunt. itaque & Ennius ait: Poeni ſoliti ſuos ſacrificare puellos. & Lucilius cumque hic tam formoſus homo, ac te dignuſ puellus & Plautus: Olim huic puello ſeſe venum ducier.

Pueri im*puberes dicuntur in quo ſignificatu* vtitur Atta *in* . . . . *plurib.* uerſibus docet. . . .

Pueri impuberis aeneum ſignum ad Salinas *olim poſitum fuit qui* ſignum allatum . . . . *fuiſſe ferunt*, quod ſunt conati *quidam auferre*, Sed *auellere* nemo vnquam *potuit. Alij dicunt anulſam baſim* præter ipſum ſignum *a quibuſdam fuiſſe*, *quique abſtulerint* ſub ſigno abierunt, *baſi ſola potiti. Alij. tamen tradunt* ſimul vt *ſignum ipſum abſtulerint in agro Tiburti erexere* ad qu*intum ab vrbe miliarium*

PAVLVS. Pugio dictus eſt, quod eo punctim pugnatur.

FESTVS. . . . no . . . .

. . . ſue . . .

. . . oque . . . .

. . . ma . . . .

PAVLVS. Pugnus a punctione, id eſt percuſſione dicitur. . .

FESTVS. *Pugnus a punctione ideſt percuſſione dictus.*

Puilia ſaxa eſſe ad portum, qui ſit ſecundum Tiberim, ait Fabius Pictor, *quem locum putat Labeo dici, vbi fuerit Ficana via Oſtienſi ad lapidem vndecimum.

lictor.v.c.

Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus.

Pulchralibus, atque cupidijs* idem* in ea, quæ eſt de fundo oleario.

*cupidus. v.c

*Cato)

Pulchralibus pro pulchris.

PAVLVS. Pullariam Plautus dixit manum dextram.

FESTVS. Pullus Iouis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. Antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant.

PAVLVS. Puer, qui obſcene ab aliquo amabatur, eius, a quo amatus

esset, pullus vocabatur vnde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta * esset pullus Iouis appellatus est. *tacta

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est terripauium.* pauire " enim ferire est. bonum enim augurium esse putabant, si pulli. per quos auspicabantur comedissent, præsertim, si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. sin autem omnino non edissent, arbitrabantur, periculum imminere. * puniunt " pauire

Puls potissimum datur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse *decidere in terram aliquid . quod tripudium faceret*, id est *terripatium (pauire enim ferire est) ex quo notionem caperent futuri nā si pulli per quos auspicabantur* non *edissent, periculum imminere arbitrabantur. at* qui pauissent, *bonum augurium esse putabant. si tum ex ore eis edentibus aliquid decidisset* . FESTVS.

Punctatoriolas leuis pugnas appellat Cato in ea, quam dixit de re Histriæ militari.

Punctatoriolas * leues pugnas identidem ipse * dixit. PAVLVS. *punitariolas *Cato)

Punici dicuntur nō Poeni, quāuis a Phoenice sint oriundi.

Punici dicuntur, non Poeni, quāuis, *vt ait Verrius a Phoenicib. oriantur* , & Punicum bell*um*, *non Poenicum* , *quia quam Poeni appel*lantur . nam quæ solebant *antiqui efferre per Pu syllabam* lōgam Ennius in *Præ extulit, panos dicens, sed culpa li*brariorum ; qui ea q; *feminino genere dicuntur, scribunt mas*culino etiam ipsi *Græci ita loquuntur, qui solent* Philologos philargyros , *feminas dicere Poenos, putans viros libra* rius appellari *mutauit quod per adiectionem ab* Ennio *ea* vox explanata non *fuerit, cum tamen eiusmodi fere* nomina etiam in virili, *non tantum in femineo sexu proferātur* dicimus tam hic lapis, quā *hæc lupus, quin etiam ea quæ parti*cipia appellantur , quæ *vt plurimum aliquem or*nem rerum significant, *& quæ casus, numeros species*, tempora, personas, recipi*unt* , *vtroque genere enunciantur.* FESTVS.

Punicum quod appellatur genus, *libi translatum a poenis idem appellatum fuit probū, ceteris libis suauissimum quia videbatur . Punicum etiam dicitur, vestis nomen* . . .

. . . sto. . . . .

PAVLVS. Punicum genus libi translatum a Poenis. id etiam appellabant probum, quia erat ceteris suauissimum.

Pupinia tribus ab agro Pupinio.

FEST. *Pupiniatribus* ab agri nomine *dicta, qui pupinus appellatur circa* Tusculum vrbem. . . . . . meminit inuictum . . . . est.

PAVLVS. Pura vestimenta sacerdotes ad sacrificium habebant, id est non obsita, non fulgurita, non funesta, non maculam habentia.

FESTVS. *Pura vestimenta sacerdotes populi Romani cum sacrificabant. habere soliti erant, id est non obsita, non fulgurita, non funesta non maculata,* ex hac *causa.* . . . .

PAVLVS. Pure lautum, qua pura lauatum.

FEST. *Pure lautum antiqui dicebant, aqua pura lauatum.* . . *iti* . . . .

Puri, probi, profani, sui auri dicitur in manumissione sacrorum causa. ex quibus puri significat, quod in vsu

*porco. v. c. spurco *non fuerit. probi, quod recte excoctum, purgatumque sit. profani, quod sacrum non sit, & quod omni religione solutum sit. sui, quod alienum non sit.

PAVLVS. Purime tetinero, purissime tenuero.

FEST. .·. *Purime tetinero positum est pro puri*ssime tenuero.

Puplicus ager dictus quia augurum publicus est, vt *oscus in Veienti: is enim vsu,* & iure augurum *est, prodicere diem est prod:re* prodictio namque *proditio est qua vt ait Verrius in praesens* valet.

Puri menstrio esse dicuntur, qui sacrorum caussa toto mense in cærimoniis sunt, id est puri sint certis rebus carendo.

PAVLVS. Puteolos dictos putant ab aquæ calidæ putore. quidam

*similitudine a multitudine *puteorum earundem aquarum gratia

FESTVS. factorum.

Puteolos dictos aiunt ab aquae Caldæ pu*tore. quidam a multitudine* puteorum earundem *aquarum gratia factorum* . . uer . . . . . . cum autem . . . . . . uio. . . . . . . is . . . . illius

Puteum antiqui dixerunt vnde sumi potest inde puticulos, antiquissimum genus sepulturæ appellatos

Puticuli sunt appellati, quod vetustissimum genus sepulturæ in puteis * fuerit & dicti puticuli, quia ibi cadauera putescerent. PAVLVS. *vt puteus

Puticulos, antiquissimum genus sepulturæ appellatos quod ibi in puteis sepelirentur homines: qualis fuerit locus, quo nunc cadauera proiici solent extra portam Exquilinam: quæ quod ibi putescerent inde prius appellatos existimat puticulos Aelius Gallus. qui ait antiqui moris fuisse vt patris familias in locum publicum extra oppidũ mancipia vilia proiicerent atque ita proiecta, quod ibi ea putescerent, nomen esse factũ Puticulo. FESTVS.

Putitum * Plautus dixit pro stulto. *putitium

Putitium Plautus dixit stultum Putitio stultior est barbaro id autem ex hac causa potitus at* Hercule ritũ sacrificãdi accepisset, cum millibus aeris grauis quinquaginta edocuisse dicitur seruos publicus * P R quo facto Potitij intra diem XXX. cum eius familiæ duodecim fuissent, omnes interierunt. PAVLVS. FESTVS. *ab) *publicos

Putus antiqui dicebant pro puro. vnde putatæ* vites, & arbores; quod decisis impedimentis remanerent puræ aurum quoque putatum dici solet id est expurgatum. & ratio putata, id est pura facta, PAVLVS. *putare

Putum pro puro antiquos dixisse ait inde putatas vites. quibus dicisium est id est, quod impedemento erat, dici cornifici ait, neque aliter accepit Ennius cum dixit in Alexandro . . . . . . amidio purus putus & Plautus purus putus hic sycophanta est . . . . .quo certior se . . aurum quoque putatum dici solet, quod est expurgatum: & ratio putata, id est pura facta, vt. . . . . .heredibus rettulit. FEST.

Pegasum equum alatum fuisse tradunt poetæ: cuius quidam vngulam suscitasse fontem, qui Hippocrene dict est traditur sed. . . . . ersus alia . . . . .Lucina Iuno se . . . . . .formon . . . ta re . . . . . . seoste . . . . .

. . tonit . . . . .

. . picia . . . . .

. . terisque . . . . .

Parilia festa sibi obseruanda iudicant priuatim ipsa quoque puerperæ administratis uto pariendo, ab eis quasi stabiliantur Parilia festa.

. . . parilia . .

. . . um in . .

Promptum pro eo quod quis ære parauit suo videri ait positum . . . . de cuius aere tute . . . promptum triticum in commentario tuo retulisti at quidam prolatum significare aiunt idem quod promptum, sed proprium ait id dici promptum quod in futurum factum sit, cui significationi penus contrariũ est cum præsertim aliud penus, aliud prõptuarium pantoleium appelletur, vt est apud Plautum in Trimumo,

Polubrum esse existimant, quam nos Peluim vocamus, cuius eadem formulaque est polubri, teneturque manu sinistra, vt eius significatio docet.

Publici Augures eodem iure cum ceteris auguribus non erant Nam cum essent augures numero plures, publici maiestate ceteros anteibant origo uetusta, ideoque obscura illud manifestum ductu sortis deligi solitos, qui augures publici. P. R. Quiritium in auguralibus dicerentur captabant auspicia templo cœli regionib. designato quod lituo, qui quirinalis appellatur, designabant in pomoerio extra vrbem

. . . es faci . . .

. . . fecisti . . .

Picus Rex pico aue vtebantur, vt Verrius ait ob augurium, à quo sit dictus is regem, fatuum Faunum alij quem vocant, & fatuam procreauit; & ex eis latinus ortus troianos summo honore adfecit vt etiam eorum regem fugientem Argiuos Aeneã hospicio suscepit, dedit ciuitatem iunxit. natam connubio.

Pube præsente, est populo præsente σινεκδοχικῶς ab ijs, qui puberes sunt omnem populum significant.

. . qua . . .

. . susc . . .

. . dem . . .

deci,

decid*it* . . . . .
con*c*. . . . . .
agor . . . . .
eadem . . . . .
tera loc*a* . . . . .
fulgura facra . . . . .

Pecunia quæ erogatur *in ludos, & spectacula, appellatur lu*-
carie dicta *e lucis captetur.* . .
in eodem libro . . . . .
dixi existimat *cuius opinionis est & Valerius* Messala in
explanat*ione xij. pipulum dicebatur* . .
ploratus.

Priuilegium sunt *qui dicant esse priuatam legem* Cicero *in
oratione quam* scripsit *pro domo sua ad pontifices.*
uiri . . . .
cons . . . .
in eo . . . .
lict*ores* . . . .
istim*ate* . . . .
consu . . . .
eos aut*em* . . . .
nemo . . . .
dicant *senatores equites Trib. Aerarij condemnat*
tribus xxxv. *quo iure, quo more, quo exemplo,*
de capite ci . . . .
uetant xii. . . . .
neficos quinq, ...
nant, quia ipsi ind . . .

PAVLVS. QVADRANTAL vocabant antiqui, quam ex Græco ἀμφορέα dicunt, quod vas pedis quadrati octo & quadraginta capit sextarios. Plautus in Curculione: Anus hæc sitit. quantillum sitit? modica est, capit Quadrantal. & Cato contra Oppium: Vinum redemisti, prædia pro vini quadrantalibus sexaginta in publicũ* dedisti, vinum non dedisti.

**in pulli v.c.*

Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, vbi reposita sunt, quæ solent boni ominis gratia in vrbe condenda adhiberi, quia saxo munitus est initio in speciem quadratam. eius loci Ennius meminit, cum ait: Et quis extiterat* Romæ regnare quadratæ.

**esterat v.c.*

PAVLVS. Quadruplatores dicebantur, qui eo quæstu se tuebantur, vt eas res persequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio.

FESTVS. . . . . populo . .
. . . . iaca . . .
in legum . . . . populi
dominatu . . . .

Quadrurbem Athenas Attius appellauit, quod scilicet ex quatuor vrbibus in vnam domicilia contulerunt, Braurone, Eleusine, Pireaeo, Sunio.

Quæso, vt significat idem, quod rogo, ita quæsere ponitur ab antiquis pro quærere, vt est apud Ennium libro secundo: Ostia munita est, idem loca nauibus pulchris Munda* facit, nautisque mari quæsentibus vitam. & in Cresphonte: ducit me vxorem liberorum sibi quæsendum gratia. & in Andromeda: liberum quæsendum causa familiæ matrem tuæ.

**Mũdo v.c.*

PAVLVS. Quæso significat id, quod rogo. quæsere tamen Ennius pro quærere posuit.

FESTVS. Quæstores *dicebantur, quod quærerent de rebus* capitalibus vnde *qui tal[...] quærunt quæstores par*icidi appellantur.

Quam de pro quã vsos esse antiquos cum multi veteres testimonio sunt, tum est Liuius † in primo: Iuppiter, vt muro fretus magis quamde manus impe . . secundo. Quam de tuas omnis legiones, ac popularis. & Lu-

†tamen huius v.c.

cretius: Clarus ob obſcurã linguam magis inter inanes
Quam de grauis tergaios * qui vera requirunt, * *Graiumni*
Quamde pro quam * dicebant antiqui. *ter Craios.*

Quam mox ſignificat. quam cito. ſed ſi per ſe ponas mox, ſignificabit paullo poſt, vel poſtea. PAVLVS. FESTVS.

Quando cum graui voce pronunciatur, ſignificat quod, quoniam? & eſt coniunctio. quando acuto accentu, eſt temporis aduerbium. * *quando* PAVLVS.

*Quando cum graui voce pro*nuntiatur ſignificat *quod, quoniam, & eſt coniunctio* vt Plautus in M*enæchimis*. Ideo *quia* menſam, quando edo, detergeo. & in Pſeudolo: Dabo, quando erit. Ducito, quando habebis. & Ennius libro ſextodecimo: Nox quando mediis ſignis præcincta volabit. In duodecimo quidem cum C * littera vltima ſcribitur, idemque ſignificat. FESTVS.

QVANDO REX COMITIAVIT FAS, in faſtis notari ſolet, & hoc videtur ſignificare, quando rex ſacrificulus diuinis rebus perfectis in comitium venit. *E) PAVLVS.

Quando rex comitia ſic *fas: ſic notatum eſſe diem in faſtis in* honorem *regis ſacrorum, aiunt qui de feriis* Menſtrui ſcripſerunt, *quæ nonis Februarij in Curia à* Rege dicuntur: *eæ vero à multis ſcriptoribus* traditæ ſunt, *nam quo die rex in Comitium venit eius* pars anterior *nefas habetur: contra autem* poſterior *fas: quia ſacris peractis indeabit quod* ſi quis alius pro Rege *eo die in comitio fecerit puta Ponti*fex tum his dies *totus eſt faſtus.* FESTVS. PAVLVS.

QVANDO STERCVS DELATVM FAS, eodem modo in faſtis notatur dies, quo ſtercus purgatur ab æde Veſtæ.

Quando ſtercus delatum fas, eodem *modo in faſtis notatur dies*, qui talis eſt, *vt ædis veſtis in eo die purgetur* ſtercuſq; in aluum *capitolinum ex æde veſtæ deferãt* cum id factum ſit, *tunc prætori liceat fari tria verba.* FESTVS.

Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quæſtus capiebant. Lucilius: porro homines nequam malus vt quartarius cippos colligere omnes.

Quartarios appellabant muliones mercenarios, quod PAVLVS.

quartam partem capiebant quæstus.

Quatenus significat qua fine; vt hactenus, hac fine. quatinus, vero, quoniam. sed antiqui quatenos dicebant.

FESTVS. Quatenus significat qua fine; vt hactenus, hac fine. At *quatenoe quatinus, quoniam. Sed antiqui quatenos * dicebant, vt Scipio Africanus in ea oratione, quam scripsit, postquam ex Africa rediit. Vti negotium natum erat; *quatenoc quatenos* castra nostra ita munita erant, vt posses partem exercitus abducere.

Quatere, suspēsum, & vicinum rei alicuius motum significat, non vt Verrius putat, ferire; cum id ipsum verbū concutere ex præpositione, quæ est con, & quatere, sit compositum. quassare autem est sæpe quatere.

PAVLVS. Quatere, suspēsum, & vicinum rei alicuius motum significat, & interdum concutere. quin & id ipsum verbum concutere ex quatere sit compositum. quassare autem est sæpe quatere.

*Quoaxare. Quaxare * ranæ dicuntur cum vocem mittunt.

FESTVS. PAVLVS. Quercus dicitur, quod id genus arboris graue sit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat amplitudinem. querqueram enim grauem, & magnam quidam putant dici.

FESTVS. Querq*ueram febrem, grauem & magnam* namquidam quer*cum dictam volunt, quod id genus* arboris, cum gra*ue sit, ac durum, tum etiam in* ingentem euadat *altitudinem. Aurelius autem* Opilius frigidam a*it dici, & cum horrore tre*mentem. Santra eam ex Gr*æco deducit, qui trem*orem eiusmodi *κάρκαρον dicunt. Vnde dici* etiam carcerem Plaut*us in Friuolaria is mihi* erat bilis querquera *tussis lucilius libro* iactans me vt febr*is querquera ter*ret alibi querque*ra consequitur febris capitisq. dolores.*

PAVLVS. Querqueram, frigidam cum tremore à Græco *κάρκηρα* *cancer certum est dici. vnce & carcer.* Lucilius: Iactans me, vt febris querquerá. & alibi: Querquera consequitur *mei. (febris) capitisque dolores. Itē Plautus: Is mihi* erat bilis querqueratus.

Querquetulanæ dicebantur nymphæ querqueto virescenti præsidentes.

*vir) Querquetulanæ vtræ * putantur significari nymphæ

præsidentes querqueto vireſcenti, quod genus ſiluæ indicant fuiſſe intra portam, quæ ab eo dicta ſit Querquetularia. Sed feminas antiqui quas ſciens * dicimus, viras appellabant. vnde adhuc permanent virgines, & viragines. FESTVS. *ſagas)

Querquetularia porta Romæ dicta, quod querquetum intra muros vrbis iuxta ſe habuerit. PAVLVS.

Ques antiqui dixerunt: inde declinatum remanet datiuo caſu, quibus; nam Qui adhuc item Queis* facit, vt iſti iſtis, ili illis. FESTVS. * qui v.c. qui)

Quianam pro quare, & cur poſitum, & apud antiquos, vt Næuium in carmine Punici belli: Summe deum regnator quianam genus iſti. & in ſatyra: Quianam Saturnium populum pepuliſti. & Ennius in libro ſeptimo: Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt.

Quianam pro quare, & cur ponitur. Ennius: Quianam dictis noſtris ſententia flexa eſt. PAVLVS.

Quid niſi vſurpauiſſe antiquos teſtis eſt Afranius in Epiſtula: me auctore mater abſtinebis. quid niſi? FESTVS.

Quietalus * ab antiquis dicebatur Orcus.

Qui hoc cenſeris, illuc tranſite, qui alia omnia in hanc partem. his verbis præit ominis videlicet cauſa, ne dicat, qui non cenſetis. * Quietalis

Quincentum & producta prima ſyllaba, & per C litterã vſurpant * antiqui, quod poſtea leuius viſum eſt, ita vt nunc dicimus pronunciari. *vſurpabãt)

Quinquatrus appellari quidam putant à numero dierũ, qui fere his celebrantur. qui ſcilicet errant, tam Hercule, quam qui triduo Saturnalia, & totidem diebus Compitalia. nam omnibus his ſingulis diebus fiunt ſacra. forma autẽ vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum, enunciata eſt, quod poſt diẽ quintum Iduum eſt is dies feſtus. vt apud Tuſculanos Triatrus, & Sexatrus, & Septenatrus, & Faliſcos Decimatrus. Mineruæ autem dicatum eum diem exiſtimant, quod eo die ædis eius in Auentino conſecrata eſt.

Quinquatrus feſtiuus dies dictus, quod poſt diem quintam Iduum celebraretur, vt triatrus, & ſexatrus, & ſeptimatrus, & decimatrus. PAVLVS.

Quinque genera signorum obseruant augures, ex cælo, ex auibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris.

FESTVS. Quinq*ue genera signorum obseruabant* augures publici *ex cælo, ex auibus, ex tripudijs*, ex quaprupedibus, ex d*iris, vt est in Auguralibus.*

Quinquertium vocabant antiqui, quem Græci πένταθλον, vt indicat versus hic : Omnis æqualis vincebat quinquertio. Liuius quoque ipsos athletas sic nominat. Quinquertiones præco in medium vocat.

Quinq*uenales censores appell*abantur, qui lustrum conde*rent quinto quoque anno à quo nominari* coeptos.

PAVLVS. Quinquertium Græci vocant πένταθλον, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. ipsos quoque athletas Liuius quinquertiones appellat.

Quintanea appellabatur porta in castris post prætorium vbi rerum vtensilium forum fuit.

FESTVS. *Quin*tanam classem *ait Verrius dictam, quod in ea Seru. Tullius* Rex distributa *capite Censorum multitudine quinque* fecit, cum eas ord*inauit, hanc autem afferri cau*sam de capite *censorum nomine, quod ij quo censerētur nihil præter se* haberent, *suumque caput. L*ucilius sic meminit. quod . . . adeptus.

PAVLVS. Quintia prata trans Tiberim à Quintio Cincinnato, cuius fuerant, dicta sunt.

Quin*tia prata dicta sunt à Quinto Cincinatio, qui* sibi *dānato filio, venditis omnibus quatuor iugerū* agrum *trans Tiberim parauerat : quam agrum colentem* senatus *Dictatorem, per Viatorem, Salutauit* Cin*cinnatum, qu ede re bene gesta acta triumpho, ad priuata negotia confestim rediit, deposita Dictatura*, pecu*ariamque rem & agrariam exercens* Rom*anis* ipsis *aemulationi fuit.* .

. . . . . . vos . . . quod eo .

. . . . *Quintiliani Luperci* appellat*i videntur a Quinctilio, qui praepositus est.* Luper*cis: vt à Fabio Fabiani dicti sunt. item* cuperci, *quibus prapositus fuerit. fuisse autem* Romulus *temporib. institutos vtrosque. & Fabianis* & Quinctilianos, *multi sunt, qui exstimant.* quorum *numerum postea saepe auctum fuisse, quia* honoris gratia *multi in Lupercis adscribebantur.*

Caipor) Quintipor seruile nomen frequens apud antiquos erat, à praenomine domini ductum, vt Marcipor, Gripor.*

quamuis sint, qui à numero natorum ex ancilla quinto loco dictum putent. PAVLVS.

Quintipor seruile nomen frequens apud antiquos, à prænomine domini dictum, vt Marcipor, scilicet à Quinto, & Marco. FESTVS.

Qui patres, qui conscripti vocati sunt in curiam, quo tempore Regibus vrbe expulsis, P. Valerius Consul propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum centum & sexaginta & quattuor, vt expleret numerum senatorum trecentorum. & duo genera appellaret esse. * *appellata sunt)*

Quippe significare quid ni, testimonio est Ennius libro XL * Quippe solent reges omnes in rebus secundis. Idem lib. XVI. Quippe vetusta virum non est satis bella moueri. Item alij complures. *.xI.) PAVLVS.

Quippe significat quid ni. FESTVS.

Quirina tribus à Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse.

Quirinalia mēse Februario dies, quo Quirini fiunt sacra. idem stultorum feriæ appellantur, (ante, quam in eum commigrarent fere Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulum, & Tatium) quod quidem suorum fornacalium sacrorum cognominant, eo potissimum rem diuinam faciunt. PAVLVS.

Quirinalia, dies, quo Quirino fiebāt sacra. eadem & stultorum feriæ sunt appellata.

Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrauerunt Sabini Curibus venientes. quamuis alij à templo Quirini dictum putent. FESTVS.

Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim Aegonus * appellabatur ante, quam in eum commigrarent (fere) Sabini Curibus venientes post fœdus inter Romulū, & Tatium ictum, à quo hanc appellationem sortitus est: quamuis existiment quidam, quod in eo factum sit templum Quirino ita dictum. * *Agonus.)* PAVLVS.

Quirinalis porta dicta, siue quod ea in collem Quirinalem itur, siue quod proxime eam est Quirini sacellum. FESTVS.

Quirinus ex hac causa Romulus est apellatus, quod curi, id est hasta vteretur à, qua Romani eo nomine Romulū appellauerūt.

Quirinalis porta eadem quæ & Collina dicebatur aut legimus apud antiquos scriptores, positum autem vnius nomen pro alterius nomine reperitur, quod initio ita coniunctæ fuerunt, vt vnam tantum fuisse quasi id suffragetur. quam ideo nominari ait Collinam Santra proxime eam quod Collis Quirinallis, est portam rursum Quirinalem ideo appellant, siue quod ea in collem Quirinalem itur, siue quod proxime eam sacellum est Quirini; vnde, id videtur vsurpatio facta est duplex nomen vni idemque rei impositum est.

Quirites, dicti Sabini à Curi dea, cui aqua & vino sacra facere soliti erant. quos tamen quid in curiis dictos, volunt, in quibus ab his ei sacra fiant; cui opinioni Verrius aduersatur. ab eiusdem autem deæ nomine videntur. Item Curres Sabinæ hastæ appellatæ, quibus ea gens armis erat potens. nunc & Sabini & Romani Populi singulare vsurpatur nomen, vt inditio est præco, qui in funeris indictiuis ita pronuntiare solet illius * Quiris leto datus. Quirites autem dicti post fœdus à Romulo & Tatio percussum, communionem, & societatem populi factam indicant.

* ollus)

Quiritium fossæ dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit vrbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. & quia populi opera eas fecerat, appellauit Quiritium.

PAVLVS. Quiritium fossæ dictæ, quod eas Ancus Marcius, cum vrbem circumdedit, Quiritum opera fecit.

Quispiam significat aliquem. sed vnde sequens pars eius vsurpari cœperit, inueniri non potest.

FESTVS. Quispiam quin significet aliquis, & quæpiam, aliquæ, * similiter quæ" alia eiusdem generis, vt dubium non est, ita vnde sequens pars eius cœperit, inueniri non potest.

* aliqua)

" qui v.c.

* cadit v.c. Quisquiliæ dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorúmve cadit, velut quidquid cadit. * Cæcilius: Quisquilias volantis venti spolia memoranti modo. & Nouius in Togularia: abi deturbate saxo, homo non quisquiliæ. quid est?

PAVLVS. Quisquiliæ putantur dici quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorúmque cadit, velut quidquid cadit. *

Quod * significat etiam aliquid, præterquam quod in

vſu fere eſt', & Græci dicunt τί. * — * cadiæ

Quod ſignificat etiam aliquid, præter *quam quod in vſu fere eſt & Græci* dicunt τί. — ·*· Quid * ὅτι

Quoniam ſignificat *non ſolum id quod , quia vt ait Verrius* apud antiquos *ſed etiam id quod poſtquam hac ſcilicet* de cauſa , *quod Græcum* ἐπεὶ vtriuſque ſignificationem *optinet.* — FESTVS.

Quoniam ſignificat non ſolum id , quod quia, ſed etiam id,quod poſtquam , hac de cauſa; quod Græcum ἐπεὶ * vtriuſque ſignificationem optinet. — PAVLVS. * ὅτι

Quot ſerui , tot * hoſtes,in prouerbio eſt.de quo Sinnius Capito exiſtimat errorem hominibus interueniſſe pręposteré plurimis enuntiantibus, vero enim ſimilius eſſe dictum initio , Quot hoſtes , tot ſerui.tot captiui fere ad ſeruitutem adducebãtur. vnde etiam mancipia, nec — FESTVS. * Quod ſeruitute v.3.

ſan . . . . . .
ſer . . . .
epti . . . . . .
ruti . . . . . .
gia . . . . . .
turbat . . . . .
rent . . . . .
uncia . . . . .
Sinnius *Capito* . . . .
vt peri*bant* . . . *be*
nificae *virtutis* . . . .
omnibus . . . . *an*
cillæ . . . . . .
. . . omnis un . . . .
. . . me part . . . *re-*
gula ſed u . . . . .
. . . ſaltus fixa . . . .
. . . ferendum qui . . .

PAVLVS.
*S pro R)

R Pro S *. littera sæpe antiqui posuerunt, vt maiosibus, meliosibus, lasibus, fesiis, pro maioribus, melioribus, laribus, feriis.

FESTVS.
*disserti cuiusetiã v.c. dissferitur cuiuspiam)

R duobus in compluribus orationibus, cum de actis disseritur etiam * perscribi solet, id est rationum relatarum, quod iis tabulis docentur iudices, quæ publice data, atque accepta sint.

PAVLVS. Rabidus à rabie, qui morbus caninus est.

FESTVS. *Rabidus à rabie, dictus, qui morbus caninus est* Catullus *de Berecynthia & Atti. Abit in quietem molli* rabidus *furor animi.*

PAVLVS. Rabula dicitur in multis intentus negotiis, paratúsque ad radendum quid, auferendúmque. vel quia est in negotiis agendis acrior, quasi rabiosus

FESTVS.
*intentus)

Rabula dicitur in multis intus * *negotijs, paratûsque ad radendum* quid, auferundum*que, vel est ita dictus* quia acrior sit in nego*tiis agendis, & quasi rabiosus.*

Radere *genus vetitum est in* lege XII. id est vnguib. *scindere.*

*tradìtur v. c.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris, aut si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum trahitur, * quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.

*alterutri)

Rapi solet fax, qua prælucente noua nupta deducta est, ab vtrisque * amicis, ne aut vxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulchro comburendam curet, quo vtroque mors propinqua alterius vtrius * captari putatur.

PAVLVS. Rasores fidicines dicti, quia vidêtur chordas ictu radere.

FESTVS. *Rasores fidicines antiqui appell*abant, *qui vt ait Verrius. ita appellati v*identur, quia *radere ictu chordas videantur* arti*ficio quodam.*

PAVLVS.
*ligna

Rates vocant tigna * colligata, quæ per aquam aguntur, quo vocabulo interdum etiam naues significantur.

FESTVS. Rate*s vocantur tigna, inter se colligata* quæ per aquam agan*tur quo quidem vocabulo* interdum etiam na*ues ipsæ significantur* Afranius in Epistula . . . .

*vento per*culsam ratem. item *eodem nomine signi*ficarint etiam r*emos*, *Attius. in Neopto*lemo. atque ego reper*cutio ratibus mare*, & alio loco. Sed iam pro*pellunt caeruleum* rates salum.

PAVLVS.

Ratissima quoque ab iis quae rata dicimus. vnde etiam rationes dictae. Cato in Q. Thermum. erga rempublicā multa beneficia ratissima, atque gratissima.

Ratissima quoque ab iis, quae dicimus rata. vnde etiam rationes dictae,

Ratitum quadrātem dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in asse.

FESTVS.

Ratitum quadrantem Tarqui*nius in libro quem inscripsit de* . . . . & Oppius *Aurelius*, *dictum putat*, *quod* in eo & tri*ente*, *ratu fuerit effigies vt* nauis in *asse*, *a qua quidem re appellatum* quoque ratitum *dicunt*. *Meminit trientis* ratiti Antonius, *qui ratitos ex hac causa dici* trientes putat, *quod ratis appellatio tertiae part*is assis sit, quin*ae autem*, *aut alius partis in* illa sit, sed *secundum numerum*, *vt Sex*tans, nec hac re *ratem dici solere*, *nisi de terna*: ac legionum vnam. *vnam ratem triente* significat, quod hi p*enderentur trientes cum* ratio cum his putaretur, *quibus soluendae res* essent.

Ratumena porta à nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor Etrusci * generis iuuenis Veiis consternatis * equis excussus Romae * periit: qui equi feruntur non ante constitisse, quam peruenirent in Capitolium, conspectámque fictilium " quadrigarum, quae erant in fastigio Iouis templi, quas faciendas locauerant Romani Veienti * cuidam artis figulinae prudenti, quae bello sunt reciperatae: quia in fornace adeo creuerant, vt eximi nequirent. idque prodigium portendere, videbatur, in qua ciuitate eae fuissent, omnium eam futuram potentissimam.

* *Clarusti v.c.* " *vehis consternates v.c.* * *Vegenti v.c.*

Ratumenta porta à nomine cuiusdam aurigae sic appellata. PAVLVS.

Ratus sum, significat putaui, item ratus, certus, & firmus. FESTVS.

Ratus sum, significat putaui, sed alioqui pro firmo, certo

est ingratum reapse, quid feci bene·

Reccellere, reclinare? & excellere, in altum extollere.

Recepticium seruum, Cato in suasione legis Voconiæ cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus fit. Vbi ita ta facta est, seruum recepticium sectari, atque flagitare virum iubet. PAVLVS.

Recepticius seruus est, qui ob vitium redhibitus est. FESTVS.

Receptus mos est, quem sua sponte ciuitas alienũ adsciuit

Recinium, omne vestimentum quadratum. ij, qui duodecim interpretati sunt, esse dixerũt virilem togam. Qua* mulieres vtebantur, prætextam* clauo purpureo vnde v.c. reciniati mimi planipedes. quam rem diligenter exsequitur Santra libro secundo de antiquitate verborum. PAVLVS. *virtoga vc *prætextum

Recinium, omne vestimentum quadratũ. vnde reciniati mimi.

Reciperatio est, cum inter ciuitates peregrinas lex conuenit, vt res priuatæ reddantur singulis, recuperenturque. FEST. ∴

Reciperatio est, vt ait Gallus Aelius, cum inter populum, & reges, nationesque, & ciuitates peregrinas lex cõuenit: quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque priuatas inter se persequantur.

Recipie pud Catonem pro recipiam, vt alia eiusmodi complura. PAVLVS.

Recipie, recipiam.

Reciprocare pro vltro, citroque poscere. vnde eque gremiis sublectare, ac figere.

Reciprocare pro vltro, citroque poscere vsi sunt antiqui. FEST. quia procare est poscere, Pacuuius in Teucro: Rapido, reciproco, percito, augusto, citare, rectem, reciprocare vnde e que gremiis subiectare, adfigere. Plautus in Astraba. quasi tollenono, aut pilum græcum reciproceis plana vta.

Reconductæ fecerit, & condere vrbem, facere. ædificare, vt Cincius testatur in libro de verbis priscis.

Rectæ appellantur vestimenta virilia, quæ patres liberis suis conficienda curant ominis causa. ita vsurpata, quod a stantibus & in altitudinem texuntur·

Rectæ appellantur vestimenta virilia, quæ a stantibus, & PAVLVS.

tes atque hostio ferociam.

Redhostire est gratiam referre. nam & hostire pro æquare posuerunt. PAVLVS.

Redibitur tum*id proprie dicitur quod redditum est,improbatumque, & ·*·qui dedit,idemque rursus coactus est habere id,quod ante habuit. FESTVS. *Redhibetum) | ·*·es)

Rediculi fanum extra portam Capenã fuit,quia accedens ad vrbem Hannibal ex eo loco redierit quibusdam pertertius visis. PAVLVS.

Rediculi fanum extra portam Capenam Cornificius *ait fuisse qui rediculus* propterea appell*atus est quia accedens ad* vrbem Hannibal, *ex eo loco redierit*, *quibus*dam visis perterritus. FESTVS.

Redimiculum vocant mulieres catellam, qua maxime vtuntur ornatus causa.

Redinunt, redeunt. PAVLVS.

Redinunt significat, redeunt Ennius . . . .
. . . *redinunt in patriam* . .
. . . eunt feri . . . . FESTVS.

Rediuiam quidam, alij reluuium appellant, cum circa vnguis cutis se re soluit,quia luere*est soluere.Titinius in Setina: lassitudo conseruum rediuiæ,flagri. & Liuius: scabra in legendo,rediuio saue offendens. *tuere v.c. | duere)

Rediuia siue reluuium*dicitur,cum circa vngues cutis se soluit. quia reluere" est soluere. PAVLVS. *rediuium "duere

Rediuiuum est ex vetusto renouatum.

Rediuiuum est ex vetusto renouatum. Cicero libro primo * in Verrem: vtrum existimatis minus operis esse vnam columnam efficere ab integra nouam nullo lapide rediuiuo. FEST. *tertio)

Referri diem prodictam,id est anteferri,religiosum est, vt ait Veranius in eo,qui est auspiciorum de comitiis,idque exẽplo comprobat L.Iulij, & P. Licinij Censorum, qui id fecerunt sine vllo decreto augurum, & ob id lustrum parum felix fuerit.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum rei fert datiuo scilicet, non ablatiuo casu sed esse iam vsu possessum.

Refriua faba * dicitur,vt" ait Cincius quoque,quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicij causa, *fabra v.c. "via v.c.

·revocant · v.c. quasi reuocent *·fruges, vt domum datantes teuirtico ad rem diuinam faciendam. Aelius dubitat, an ea sit, quæ prolata in segetem, domum referatur, an quæ refrigatur, quod est torreatur. sed opinionem Cincij adiuuat, quod in sacrificiis publicis, cũ puls fabata diis datur, nominatur refriua.

FESTVS. ** Refriuam* *"quam* Refriua * dicebant, quæ" ex segete causa auspicij domum ad sacrificium referebant.

Refutare, redarguere, compositum a fando versa A littera in V.

FESTVS. *Refutare significat redarguere* Pacuuius in *Hemiona*. . . . quas gloria & . . . . . . rietas humanum . . . . . *compositam à fando versu a* littera in V *vt item in cludo factum est a quo* recludere.

PAVLVS. Regale est dignum rege.

FESTVS. . . . . . gnum Rege.

**petentibus* Regalia exta appellantur, quæ potentibus * insperatum honorem pollicentur; priuatis & humilioribus hereditates; filio familiæ dominationem.

PAVLVS. Regia, domus, vbi Rex habitat.

FESTVS. . . . . aliquo regiæ se . . . .

Reglescit cum dixit *Plautus, significat crescit hoc* versu vix *supersum dolori, qui in dies vae* misero mihi, ac *perdito reglescit magis magisque in*de etiam glires dicti videntur, quibus corpus pinguitudine àdcrescit.

Regiescit apud Plautum significat crescit.

PAVLVS. Regifugium sacrum dicebant, quo die Rex Tarquinius fugerit e Roma.

FESTVS. *Regifugium dies notatur in fastis* VI. Kal. *martias, vt ait Verrius ita dictus*, quia *eo die rex Tarquinius Roma fugerit* quod fal*sum esse arguit* Con*tius in libro fastorum* & Tul*lius de feriis qui Saliares Virgines* et Salios *adesse dicunt regi sacrorum cum facit sacri*ficium in *Comitio, quo facto statim fugit quod verum cognouerit esse, qui legerit fastis dies tales, quales no*t*antur sic.* Q. R E X. C. F. *ide st quan*do Rex *comitiauit, fas. id est ad comitium itat.* his *enim tantum feriis.*

regi

Regi sacrorum in Comitium nec in *aliis ire licet qui mos videtur ascitus ex* Etruria *regi fugium, item dies notatur in fastis* kal. Iuniis *qui dies, quia totus nefastus non est* legi debet cum *nota N. non N. quod ille dies sit e* nefasto fastus *Regia dicta, vel quod sacrorum causa tanquam* in fanum a Pon*tifice conuocati in eam conuenirent* aut quod in ea sacra *a rege sacrificulo erant solita* vsurpari. *Regis feriæ dictæ videntur*, quæ fiunt fori cōuentus, *& nundinatum causa in* ciuitate aliquem *per sacerdotem, qui sit regia ma*iestate. sed non *semper ob hanc vnam causam* tantum, qui homini talis *magestatis cura datur etiā, cum expiatio* ictus fulguris fit, *aut in procurando portento simili quo regia feria etiam solita sunt*

Regillis, tunicis albis, & reticulis luteis vtrisque. .ctis* textis susumversum a stantibus pridie nuptiarum diem virginis* indutæ cubitum ibant ominis causa, vt etiam in togis virilibus dandis obseruari solet. *rectis) *virgines)

Regimen pro regimēto vsurpant poetæ. Ennius libro sexto decimo: Primus senex Bradyn(in) regimen, bellique peritus.

Regium est *quod est, aut fuit regis* vt seruus *regius, & domus regia, qualis est* Numæ Pompilij *at regale facinus, quod est* dignum Rege.

Romanos in libro X I. *Gracos* appellat Ennius, *cum ait contendunt* Gracos Graij *memorare solent sos, quod graca lingua* longos per *temporis tractus gentibus* Hispani, non *Romanos ait, gracos locutos*, cum Romulus *vrbis conditor verbis linguæ Latinæ* locutus sit, *sed quod olim lingua Græciæ* gentis fuerit *eadem cum latina parum pro prolatione* mutata *hoc autem verum esse indicat* origo eius, *quæ videtur quasi Græce* vsurpatio.

Regium est, quod est, aut fuit regis.

Relegati dicuntur proprie, quibus ignominiæ, aut pœnæ causa necesse est ab vrbe Roma, alioue quo loco ab esse lege, Senatusque consulto aut edicto magistratus, vt etiam Aelius Gallus indicat. PAVLVS FESTVS.

Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi, & in

æde Iani,quæ est extra eam, senatum habere: quod ea egressi sex & trecenti Fabij apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in æde Iani Senatus consultum factum esset, vti proficiscerentur.

Religionis præcipuæ habetur *Censoria magestas, cuius in libris de vita P. R,* Varro *exempla haec profert. M. Fuluius nobilior* cum M.*Æmilio. Lepido. Censor factus, cum ei* admodum *inimicus antea extitisset. sæpeque iudicia* cum *eo sibi fuissent, publicæ rei causa,* quæ in *primis spectatur, statim eo delato mune*re homini *inimicus remisit. quod eius animi* iudicium fuit *omnibus gratum & probatum A. Postu*mius *Q. Fuluius Censores facti quia Fuluius duos filios* amiserat *in Illirico militantes, & propter grauem morbum* oculo*rum, Censuram gerere non poterat, vt* libri *Sybillini aderentur, auctor fuit & vt publi*cæ suppiicaretur *pro valetudine collega* TI. *Sempronius cum a Rutilio. Tr. pl. Censoria* fides labefa*ctaretur. qui ob parietem dirutum iratus* cum esset Aedis *priuata, die dicta collegam Claudium* condemnauerat *fecit vt eadē illae, eodē quae in loco* erant cōdemnatū *absoluerant censuriae* L. Aemili Paulli *&* Q. *Philippi religiosa Censura* fuit, laborauit *Paulus morbo graui, & paene* amissione capit*is in eo honorē, religiosa item* & P. Corneli *Scipionis Nasicae, cui collega, M. P.*opilius post cons*ulem qui fratrem vidit, Censura* fuit vadatus *enim cum esset.* . . S. *a* P. *R. Liberatum* constat M. Valerius *Messala. C. Cassius Lon*ginus Censores, *quorum in magistratu subuersa pudicitia* fuerat, famosi *extiterunt: nam palmam quae* in capitolio in ara *ipsa Iouis optimi maximi, bello* Persico nata fuerat, *tunc prostratam ferunt & ibi enatam* ficum, infamesque *rursus fecit, qui sine* vllo pudicitiæ respe*ctu fuerant censores* L. Corneli Lentuli, C. *Censorini sequitur Censura* Lentulus iudicio pub*lico repetundarum damnatus* fuerat. plurimi itaq. *Censuram adepto damnationis pœnam remiserunt* P. *Africani, Luci*j Mummi *Censura insignis: sed in qua segnitia* in agendo *notetur.*

Mummius is Asellum nulla soluta pœna *ex erariis exemit. Africani irrisa se* veritate, *qui illum fecerat ærarium. Sed &* Q. Fului Nobiliors, *& eius collegæ, T. Annij Lus*ci fuit nobili*ssima Censura nobilitati* tribus notis *iniustis seuerissimis Q. Pompei, & Q.* Cæcili Metelli. *Macedonici censura lectus senatus*, ad summum *senatores amoti sunt* tres & eo *lumine, qui aliorum offenderent* claritatem. . . . . . .

Religiosi dicuntur, qui faciendarum prætermittendarumque rerum diuinarum secundum morem ciuitatis delectum habent, nec se superstititionibus inplicant.

Religiosum, ac sacrum est, vt templa omnia, atque ædes, *at) quæ etiam sacratæ dicuntur. ad * quod per se religiosum est, non vtique *sacrum est? vt sepulcra* quod ea non *sacra sed religiosa sunt.*

Religiosus est nō modo deorum sanctitatem magni æstimans, sed etiam officiosus aduersus homines. Dies autem religiosi. quibus, nisi quod necesse est. nefas habetur facere. quales sunt sex & triginta atri, qui appellantur. & Alliensis *atque ij, quibus mūdus patet. Esse, Gallus Aelius, quod homini ita facere non liceat. vt si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in genere sunt hæc: in ædem Bonæ deæ virum introire: aduersus mystica*legem ad populū ferre: die nefasto apud Prætorem lege agere. Inter sacrum autem. & sanctum, & religiosum differentias bellissime refert. Sacrū ædificium, consecratum deo. Sanctum murum. qui fit circum oppidum. Religiosum sepulcrum, vbi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. Sed ita portione quadam, & temporibus eadem videri posse. Si quidam quod sacrum est, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant,* violari id sine pœna non possit. idem religiosum quoque esse,· (qui non iam .sit * aliquid, quod ibi homini facere non liceat, quod si faciat, aduersus deorum voluntatem videatur facere. Similiter ne muro, & sepulcro debere obseruari, vt eadem, & sacra, & sancta, & religiosa fiant, sed quo modo, quod supra expositum est, cum de sacro diximus.

*alijsenesvc.

*mysticiae v. c. auspicij)

*putat. vt)

*·quoniam)

*eo)

Reluere, resoluere, repignerare. Cæcilius in in Canire vt aurum, & vestem, quod matris fuit, Reluat, quod viua *ipsa) ipsi * opposuit pignori.

PAVLVS. Reluere, soluere, repignerare.

FESTVS. Remancipatam Gallus Aelius esse ait. quæ mancipata sit ab eo, cui in manum couenerit.

* Remanant. v.c. Remant, * repetant. Ennius libro primo: desunt riuos camposque remant.*

*r mauant) remant, repetant. Ennius: Riuos, camposque remant.

PAVLVS. Remeare, redire; vt commeare, vltro, citroque ire. vnde commeatus dari dicitur, id est tempus, quo ire, & redire commode * possit.

*quis

FESTVS. *redire cum v.c. Remeare, redire; vt commeare, vltro, citro ire. vnde commeatus dari dicitur, id est, tempus, quo ire, redireque* possit. Afranius (vt in emancipato ·*· vetuit me sine mercede prosum paucius remeare in ludum.

·*·in Emancipato) *Remeligens v.c. *·Casina) " diuinitus. v.c. Remeligines, * & remoræ a morando dictæ sunt a Plauto in Patina. ·*· Nam quid illæ nunc tam diu intus remorantur remeligines? ab Afranio in Prodito. Remeligo a laribus missa sum, hanc, quæ cursum cohi*beam nauis, remora alias tarditas nominatur, ab eo quod morem facit* Plautus *in* Trinumo, *quæ in rebus multis obstant, odiosæq.* sunt, *remoramque faciunt rei priuatæ, & publicæ Lucilius quenam vox ex te resonans mo gradu remoram facit.*

PAVLVS. *diu intus) Remeligines, & remoræ a morando dictæ. Plautus: Quid illæ nunc tam diuinitus * remorantur remeligines? & Lucilius: Quæ nam vox ex te resonans meo gradu remoram facit?

Remillum dicitur, quasi repandum.

FEST. Re*millum dicitur, quasi repandum* . . . .

Lucilius. suda . . . . . .

remilium & Afra*nius in*. . . . . *co*

xendice pergam . . . . . .

Remisso *exercitu, simul etiam Augur quo consul in bello* vsus *est in auspicando. discedere vna* iubetur, quod *tunc illo discedente* tum est exer*citum etiam esse uam. remissum*, vt cum opus sit, *tunc si velit, discede*re possit

consules, & censores non in perpetuum Auguribus præsentibus vtuntur vt ait Ap. pulcher, sed tantum in auspicio, quas postea dimittat is, a quo lege secures habitæ sunt prius, quem & priorem esse ait Antistius. Labeo, quique eadem quoque lege significari, vt prior sit in auspicando dicitur. vt ait idem Labeo in libro de officio auguris potest autem Augur ad & in consilio facere, vel in alto, quo sed & loco pullisque pultem edentibus solistimum facit auspicium, potest etiam si velit intra pomoerium sin autem, in templo consistit.

Remorbescat, in morbum recidat. PAVLVS.

Remorbescat Ennius posuisse videtur, pro in morbum recidat. FESTVS.

Remores aues in auspicio dicuntur, quæ acturum aliquid remorari compellunt. PAVLVS.

Remores item in auspicio aues dicuntur quæ acturum aliquid remorari compellunt FESTVS.

Remulco est, cum scaphæ remis nauis magna trahitur. PAVLVS.

Remulco est, cum scaphæ remis nauis magna trahitur Rigidum & præter modum frigidum significat & datum . . . . FESTVS.

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo. & habitatio Remi Remona. sed & locus in summo Auentino Remoria dicitur, vbi Remus de vrbe condenda fuerat auspicatus. PAVLVS.

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo & habitatio Remi, remuria item in Auentino dicta. namque Auentinum in quo habitaret, elegisse Remum dicunt, vnde vocitatam aiunt Remuream, locum summo Auentino, vbi de vrbe condenda fuerat auspicatus alias Remorum quondam eum locum appellatum fuisse . . . . testis est . . . . . FESTVS

Renanciscitur significat reprehendit. * vnde adhuc nos dicimus nanciscitur, & nactus, id est adeptus. PAVLVS. * deprehendit

Renaciscitur, Verrius quidem significare ait reprehendit. Vnde adhuc nos dicimus nanciscitur, & nactus, id est adeptus. FESTVS.

Renouatiuum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure fun-

ctio fieri cœpit, si factum est simile fulgur, quod idem significet.

Reor, existimo, & quæcun*que ab eo declinantur*, quorum passiua auctor*itas est*.

Reor, existimo, & quæcunque ab eo declinantur.

Repagula sunt, vt Verrius ait, quæ patefaciundi gratia ita * figuntur, vt ex contrario quæ oppanguntur. Cicero in Verrem libro quarto: postea conuoltis repagulis, effractisque valuis demoliri signum, ac vectibus labefactari conantur. quæ pœtæ interdum repages appellant.

Repagula sunt, quæ patefaciendi gratia ita figuntur, vt e contrario oppangantur: hæc & repages dicuntur.

Repanda * locantur Pompina * flumin*a*, *id est*, *purganda ret a enim vocantur arbores, quæ aut ex ripis fluminum eminent, aut in alueis extant.*

Repastinari ager is dicitur, vt Verrius existimat, cuius natura * mutatur fodiendo, cum aut siluester excodicatur, " aut lapis mollitur frangendo, vt fiat pascui, * vel pecoribus herba, vel hominibus satione. * Cato in ea, quam scripsit de suis virtutibus contra Thermum: ego iam a principio in parsimonia, atque in duritia, atque industria omnem adulescentiam meam abstinui, agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conserendis. Afranius in Repudiato: Repastina serati senex fugis.

Repastinari ager is dicitur, cuius natura fodiendo mutatur.

Repedare, recedere.

Repedare, recedere. Pacuuius: paulum repeda * gnate a vestibulo gradum.

Repertum dicitur, quasi repartum, & reparatum.

Re . . . .

R*epertum dicitur idem* quod amissum recipere, *quasi repertum &* reparatum.

Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur quia quasi reficitur potatio. Pacuuius in Iliona: abeo depulsum mamma pædagogandum accipit apportalis liber.

Repotia postridie nuptias apud nouum maritum cenatur,

quia quasi reficitur potatio.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam. Attius: Repudio eiecta ab Argis iamdudum exsulo. FESTVS.

Repulsior secunda conlatione dixit Cato in ea, quæ est contra Cornelium apud populum. Nec * quis incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior. *Haec v.c. Ec

Repulsior Cato dixit comparatiue à repulso. PAVLVS.

Reque eapse, re ipsa.

Reque eapse Scipio Africanus Paulli filius, cum pro æde Castoris dixit, hac cōpositione vsus est. quibus de hominibus ego sæpe, atque in multis locis opera, factis, sum consiliis, reque eapse (sæpe) bene meritus spem, * id est & re ipsa. FESTVS. PAVLVS.

Res comperendinata significat iudicium in diem tertium constitutum. FESTVS.

Resecrare, res *oluere religione. Vtique cum* reus populum *comitiis orauerat per deos* vt eo periculo *liberaretur, iubebat* magistratus eum resecrare. *Rursus autem, idem. Vti* se liberarent insistebat, *& quod Insons* innocensque esset caus*abatur*: *& quod caput* est, ne eidem iterum *dies diceretur, neue iterum* animaduerti *statuerunt in eum, deprecabatur* cumque comitia essent *dimittenda*.

. . . ut . . .

. . . iure . .

. . . ut . .

. . . ica . .

Plautus Resecroque mater quod dudum obs*ecraueram*.

. . . ror . .

. . . is con . .

. . . dicium . .

Resecrare, soluere religione. vtique cum reus populum comitiis orauerat per deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare. Plautus: Resecroque mater, quod dudum obsecraueram. PAVLVS.

Reserari à sera dictum est.

Re*serari Verrius ait* dici ab eo, quæ de *mota sera à Ianua* cardine patefiant *fores\ in de qua* FESTVS.

patefacta & declusa sint *reserata dici sera* neque dicantur fustes, *qui opponuntur clausis* foribus. Pacuuius in *armorū iudicio nunc* pandite valuas *remouete sesaras vt.* complectar.

PAVLVS. Reses ignauus, quia residet.

FESTVS. *Reses, & residuus dicitur ignauus quia* residet. Attius *in* . . . *odi* residuos, sumno *deditos atque inertes, Afranius* in rosa: præterea *resides multi* Pacu- . . . ius in arm*orum iudicio* tuque te desidere *mauis residem at contra* nos hic esse in *labore* . .

** Pacuuius in Arm.*

**Resultare*

Residiare,* sæpe resilire.

PAVLVS. . . sulta .

FESTVS. Resignare antiqui pro rescribere ponebant, vt adhuc subsignare dicimus pro subscribere. Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quæ de ho*sti bus capta essent. Sed tum vbi indiuisi sunt* re*uertantur resignatis vectigalibus.*

. . . . nar . . .
. . . requi . . .
. . . alia a . .
. . . quod m . .
. . . reb . . .
. . . in di . .
. . . tertium . .
. . . ranorum . .
. . . positi . .
. . . nisi a . .
. . . uocabu . .
. . . cretum . .

PAVLVS. Resignare antiqui dicebant pro rescribere, vt adhuc subsignare dicimus pro subscribere.

FESTVS. Resignatum æs dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu Tribuni militum, (ne stipendium ei detur,) in tabulas refertur. resignare enim antiqui pro scribere interdum ponebant.

PAVLVS. Respersum vinum dixerunt, quia vino sepulcrum spargebatur.

FESTVS. *Respersum vinum significat apud antiquos: quia in sacris nouendialibus vino mortui sepulcrum* spargebatur .

. . . . .

Respicere autem &* in auspicando, vnde quis auem pro- *auem est)
spexit, cum eodem reuertitur.

Respici auis *tunc dicebatur*, *cum peracto sacri*ficio, quasi finis impetr*atus esset*. *& quasi forans* comitia perfecta; sumi *tum reum iubebant sacer*dotes suo more, alisq. *peractis iuxta consuetudi*nem luci, in quo sacra *faciebant*, *reo à ca*latoribus ingeniculato, *atque ita inclinato* vinum in caput inf*undebant solemni cum pre*catione.

Respublicas multarum ciuitatũ pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege P. Ennij,* & peregrinis, cum ait: eæ nationes, cum aliis rebus, per auaritiam, atque stultitiam, respublicas suas amiserunt. *Penni)

Restat pro distat ait Ennius: ponere, cum is dicat., impetus, aut longe mediis regionibus restat.

Restat Ennius posuit pro distat. PAVLVS.

Restibilis ager sit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato. quod ne fiat, solent, qui prædia locant, excipere.

Re*stibilis ager* dicitur qui bi*ennio continuo seritur farreo spi*co, id est arist*ato, quod ne fiat, solent qui prædia lo*cant excipe*re*. | FESTVS.

Retiario pugnanti aduersus mirmillonem cãtatatur: Non te peto, piscem peto. quid me fugis Galle? quia mirmillonicum genus armaturæ Gallicum est, ipsique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnæ institutum videtur à Pittaco vno ex septem sapientibus, qui aduersus Phrynonem dimicaturus propter cõtrouersias finium, quæ erant inter Atticos & Mytilenæos rete occulto lato impediuit Phrynonem.

Retractare est, rursus tractare. PAVLVS.

. . . . . . re. FESTVS.

Retricibus cum ait Cato in ea, quam scripsit, cum edissertauit Fuluij Nobilioris Censuram, significat aquam eo nomine, quæ est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum, & tertium. qua irrigantur horti infra viam Ardeatinam, & Asinariam, vsque ad Latinam.

Retricibus cum ait Cato;, aquam eo nomine significat,

qua horti irrigantur.

Reus dictus est à re quam promisit, ac debet.

Reus stipulando est idem qui stipulatur. Reus promittendo est, qui suo nomine alteri quid pro altero promisit.

FESTVS.

Reus nunc dicitur, qui causam dicit; & item Qui quid promisit, spoponditue, ac debet. ac Gallus Ælius libro secundo significationum verborum, quæ ad ius pertinent, ait: Reus est, qui cum altero litem contestatam habet, siue is egit, siue cum eo actum est. Reus stipulando est idem qui stipulator dicitur. quippe suo nomine ab altero (qui stipulatus * est, non is qui alteri adstipulatus est. Reus promittendo est, qui suo nomine alteri quid promisit, quiue" pro altero quid promisit. at Capito Ateius * in eadem quidem opinione est; sed exemplo adiuuat interpretationem. Numa in secunda tabula secunda lege, in qua scriptum est: QVID HORVM FVIT VNVM IVDICI ARBITROVE REOVE, EO DIE DIFFENSVS ESTO. nunc vterque actor, reusque * in iudicio me" vocatur. item que accusator de vi, accitur more vetere, & consuetudine antiqua.

*quibus pepulatus v.c. " qui v.c. * nactus v.c. * actorum, reiq. v.c. " reus.

Reus cum pro *vtroque ponatur*, *vt ait* Sinnius in eo quem *de reo inscribit*, *ut cum di*cit pro se, *aut contra te agit, iuramento* tuo vti *potest*.

PAVLVS.

RHEGIVM appellatur id municipium, quod in freto Siciliæ est, quoniam id a rumpendo dictum, est.

FESTVS.

. . are oportere, ait Verrius, id municipium, quod in freto è regione.*. Siciliæ est. quoniam id dictum est a rumpendo, quod est Græcece ῥαγῆναι.* eo quidem magis, quia in Gallia Cisalpina, vbi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur.

*.*regno v.c. *ῥῆξαι.

Rhinocerotem quidam esse aiunt bouem Aegyptium.

Rhonde, Sicadionque, cum dixit Lucilius. quo nomina riparum posuit, tam infestum sibi corpus, & valitudinem referens, quam leuis sed* saluti nauigantium.

*qum illa essent.

Rica est *vestimentum quadratum* fimbriatum, *purpureum*, *quo Flaminiæ pro* palliolo, mitraue *vtebantur*, *vt Verrius* existimat. Titi*nius*, *rica ex lana* sucida, alba vesti*tus*, *alij*

dicunt, pallium esse triplex, quod *conficiant virgines ingenuæ patrimæ matrimæ, quod cæruleo colore infe*ctum lauetur aqua *pura. Alij quo Flaminica cingat pi*leum.

PAVLVS.

RICA est vestimentum quadratum fimbriatum purpureum, quo Flaminicæ pro palliolo vtebantur. Alij dicunt, quod ex lana fiat succida alba, quod conficiunt virgines ingenuæ patrimæ, matrimæ ciues, & inficiatur ceruleo colore.

** vel*

Ricæ, & riculæ vocantur parua ricinia, vt * palliola ad vsum capitis facta.

FESTVS.

Ricæ, & riculæ vocantur parua ricinia, vt palliola ad vsum capitis facta, Granius quidem ait esse muliebre cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur.

Rictus *rixæ rixosæ, ringitur* dici videntur, quia *in diuersum rumpantur*, contrariaque sint *recto, quod vocabulum à* regendo, vt commod*ius deductum videatur*, dictum videri *potest.*

PAVLVS.

Rictus, rixæ, rixiosæ, * ringitur, dici videntur, quia in diuersum rumpantur, contrariaque sint recto. quod vocabulum dictum videtur à regendo.

** rixiosæ)*

FESTVS.

Rideo, inquit Galba Canterio, prouerbium est, quod Sinnius Capito ita interpretatur, nisi * qui principio rei alicuius inchoatæ deficiunt animo. Sulpicius Galba, cum in prouinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animaduertisset cecidisse, Rideo, inquit, canteri te iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus.

** de iis)*

Ridiculus proprie dicitur, qui in rebus turpibus ridetur.

PAVLVS.

Ridiculus, qui in rebus turpibus ridetur.

Rienes antiqui vocabant nefrundines, quia Græci eos *νεφροὺς* dicunt. Plautus; Glaber erat, tanquam rien.

FESTVS.

Rienes quos nunc vocamus, antiqui nefrundines appellabant. quia Græci *νεφροὺς* eos vocant. Plautus in Satyrione: male tibi euenisse video. glaber erat tanquam rien.

*locatus) Rigidorum cærula suro, cum ait Ennius, locatus * videtur super etymo verbi Caruli. est enim à matris nomine. eodem verbo de eadem re vsus est. & lib, ij. *Fert se per leta Campi* cærula prata. *Cærula, mare, ipsum dixit* & alibi inde parum *per Cærula nauibus ambulabant* Parum insulam refert. item vnum vsurum * surus ferre tamen defendere possunt " suri autem sunt rustes, * & ὑποκοριστικῶς surculi.

* *surum)*
* *possent)*
" *fustes)*

PAVLVS. Rigidum, & præter modum frigidum significat, & durum.

FESTVS. *Rigidum & præter modum frigidum significat, & durum* .

. . . . ugido u . . . . . .

. . . . . rigido . . . . . .

. . . . *rigido* ferro . . . . . .

PAVLVS. Rimari est valde quærere, vt in rimis quoq.

FESTVS. *Rimari*, *quærere valde, vt in rimis quoque,* . . .

. . . . . qui te *rimatur* . . .

. . . . . Ennius lib. XI. . . .

. . . . . . utrique. . . . .

Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus perscriptum est, quo ritu condantur vrbes, aræ, ædes sacrentur, qua sanctitate muri, quo iure portæ, quo modo tribus, curiæ, centuriæ, distribuantur, exercitus constituantur, ordinentur, ceteráque eiusmodi ab bellum, ad pacem pertinentia.

PAVLVS. Ritus est mos comprobatus in administrãdis sacri ficiis. Ritus est mos, vel consuetudo, rite autem significat bene, ac recte.

FESTVS. *Ritus est mos vel consuetudo. Rite autem bene ac recte significat* . . . .

. . . . istic *Plautus. Menæchmis. Certe hac mulier canterino ritu astans somniat* . . .

. . . . homi . . . . . .

. . . . ina . . . .

. . . . telo . . . . . .

. . . . alio . . . . . .

facit mentionem telorum . . . . . .

. . . *solitum est* . . . . .

. . remo. . . : . .

Riuus vulgo appellatur tenuis fluor aquæ, non spe, * consilióve factus, verum naturali suo inpetu. Sed ij riui dicuntur, qui manufacti sunt, siue super terram fossa, siue super ·*· specu, cuius vocabuli origo ex Græco pendet.

** opera* *·*· subter)*

Robigalia dies festus septimo Kalendas Maias, quo Robigo Deo suo, quem putabant rubiginem auertere, sacrificabant.

Robum rubro colore, & quasi rufo significari, vt bouem quoque rustici appellant, manifestum est. vnde & materia quæ plurimas venas eius coloris habet, dicta est robur. hinc & homines valentes, & boni coloris, robusti. robus quoque in carcere dicitur is locus, quo præcipitatur maleficorum genus, quod ante arcis robusteis includebatur.

PAVLVS.

Rodus, * vel raudus cum dicitur, res rudis, & imperfecta significatur. Hominem quoque imperitum rudem vocamus. Rudentes restes nauticæ, & asini, cum vocem mittunt.

** Rudus*

Rodus, vel raudus significat rem rudem, & imperfectam. nam saxum quoque raudus appellant poetæ, vt Attius in Menalippo: Constituit. * cegnouit, sensit, * conlocat sese in locum celsum. hinc manibus repere roudus saxeum grandem, & grauem. & in Chrysippo. Neque quisquam à telis vacuus. sed vti cuique obuiã ·*· fuerat, ferrum, alius saxum rodum " vulgus quidem in vsu habuit, non modo pro aere imperfecto, vt Lucilius, cum ait: plumbi paxillum † rodus linique matexam * sed etiam pro signato, quia in mancipando cum dicitur, rudusculo libram ferito: asse tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: Quemadmodum omnis fere materia non deformata rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum: sic æs infectum rudusculum apud ædem Apollinis æs conflatum iacuit, id ad rudus appellabant. in æstimatione censoria æs infectum rudus appellatur. Rudiarij ab eodem dicuntur, qui saga noua poliunt. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes restes nauticæ, & asini, cum voces mittunt.

FESTVS. ** Constituit* *" sensim)* *·*· obuiam)* ** saxio radẽ v.c.* *† pauxillũ)* ** metaxam)*

Roduscolana porta appellata, quod rudis, & impolita sit

PAVLVS.

FESTVS. relicta, vel raudo, id est aere vincta.

. . . . . quod

Rodusculana porta videtur appellata, quod rudis & impolita sit relicta vel quia ære vincta fuit. nam æs, est Varro ait in libro antiquitatum Rodus dicebatur: atque ex eo dici in mancipando, Rodusculo libram ferito Runa *genus teli Ennius: runata recedit id est; pilata est* genus *etiam* . .

. . . . enim . . . .

. . . . *in* atq. . . . .

. *quod* veneno *tingebant* . . . . .

. . . us. M . . . .

. . . . *Val*erio . . .

Rogat, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat. quod ferat. vnde nos quoque in consuetudine habemus pro petere, & orare. Cato in dissuasione, ne lex Bæbia derogaretur, ait: hoc potius agam, quod hic rogat.

PAVLVS. Rogat, est consulit populum, vel petit ab eo, vt id sciscat, quod ferat.

Rogatio est, cum populus consulitur de vno, pluribúsve hominibus, quod non ad omnes pertineat; & de vna pluribúsve rebus, de quibus, non de omnibus sanciatur. nam, quod in omnes homines, resue populus sciuit, lex appellatur.

FESTVS. Rogatio est, cum populus consulitur de vno pluribúsve hominibus, quod non ad omnis pertineat, & de vna, pluribúsve rebus, de quibus, non omnibus, sanciatur. Nam quod in omnes homines, resue populus sciuit, lex appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem, & rogationem hoc interest. rogatio est genus legis, quæ lex non continuo ea rogatio est (rogatio) non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est.

Romanam appellatam esse Cephalon Gergithius, qui de aduentu Aeneæ in Italiam videtur conscripsisse, ait ab homine quodam comite Aeneæ. cum enim occupato monte, qui nunc Palatinus* dicitur, vrbem condidisse, atque eam Romam nominasse. Apollodorus in Euxenide ait, Aenea, & Lauinia natos Mayllem, Mulum, Romúmque, atque ab Romo vrbi tractum nomen. Alcinus ait Tyrrhenia Aeneæ natum filium Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Aeneæ neptem, cuius fi-

** Palatius v.c. Palatiū)*

** Rodius v.c.*

lius nomine Romus * condiderit vrbem Romam. Antigonus Italicæ historiæ scriptor ait, Romum quendam nomine, Ioue conceptum, vrbem condidisse in Palatio Romæ, eíque dedisse nomen. Historiæ Cumanæ compositor Athenis quosdam profectos Sicyionem, Thespiásque * ex quibus porro ciuitatibus, ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteras regiones, delatos in Italiam, eósque multo errore nominatos Aborigines, quorum subiecti qui fuerint Cæximparum viri, vnicarumque virium imperio mõtem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellauisse à viribus regentis Valentiam, quod nomen aduentu Euandri, Aeneæque in Italiam cum magna Græce loquentium copia interpretatum, dici cœptum Romam. Agatocles Cyzicenarum rerum conscriptor ait, vaticinio Heleni impulsum Aeneam Italiam petiuisse portantem suam secum neptem, Ascanij filiam nomine Rhomam, eámque vt Italia sint Phryges potiti, & iis regionibus maxime, quæ nunc sunt vicinæ vrbi, primum * omnium consecrasse in Palatio fidei templum. in quo monte postea cum conderetur vrbs, visam esse iustam vocabuli Romæ nominis causam, eámque * priore, vnde ea locum dedicauisset fidei. Ait quidem Agatocles complures esse auctores. quib' dicant Aeneam sepultum in vrbe Berecyntia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Romum venisse in Italiam, & vrbem Romam nominatam condidisse. Callias Agathoclis*Siculi qui res gestas conscripsit, arbitratur è manu Troianorum fugientium Ilio capto cuidam fuisse nomen Latino, eúmque habuisse coniugem Romam, à quo vt Italia sit potitus, vrbem condiderit, quam Romam appellauisse. Lembus, qui appellatur. Heraclides existimat, * reuertentibus ab Ilio Achiuis quosdam * tempestate deiectos in Italiæ regiones secutos Tiberis decursum peruenisse, vbi nunc sit Roma, ibíque propter tædium nauigationis impulsas captiuas auctoritate virginis cuiusdam tempestiuæ nomine Romes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi vrbem conditam ab his, & potissimum eius nomine eam appel-

* *Thespiendásque v.c.*

* *prima v.c. primam)*

* *eam quæ, v.c.*

* *Caltinus Agathocles v.c.*

* *quendam v.c.*

latam, à cuius consilio eas sedes sibi firmauissent. Galatas * scribit, cum post obitum Aeneæ imperium Italiæ perueniisset ad Latinum Telemachi, Circésque filium, isque ex Romæ suscepisset filios, Romum, Romulúmque, vrbi conditæ in Palatio causam fuisse appellandæ potissimum.

* *Galitas γ. ε.*

Romæ. Diocles *Leparethius ait Italiam Numitoris Albani Regis filiam gemellos edidisse quos, in* ima *Tyberis ripa à faustulo, regio ministro*, expeditos *iuxta ficum appellatam postea à* Romulo *ruminalem sic iacentes Lupam* lac *tasse, & picum Martium nutrisse. post* repertos *Accam Laurentiam, Faustuli vxorem, educasse* plerique *tamen, consio & alimenta prabente N*umitore, *nutritos aiunt quod Ilia ex marte se* peperisse *eos asseuerabat, ac secreto litteris, omni* denique *liberali disciplina Gabijs institutos* atq. *excultos fuisse atque ita in musicis primam pueritiam traduxisse, cum inter æquales* omnes *præstarent corporis proceritate, & forma,* nominatos, *alterum Romulum. Remum alterum eos vbi ex* compressu *Illiæ natos se cognouerint, & quod* expositos in *ripa Tiberis lupa lactauerit, præbens* rumam, *monte vicino decendens, & quod reperti à Faustulo* sunt educati, *Romusque &* Remus *à Ruma nominati* pot*issimum: praterea quo patre* essent procreati *intellexerint, Numitori auo primum* restituisse *regnum, deinde de vrbe condenda* per auguria decre*uisse, vter eam conderet* nom*inarétque ac deorum manifesta approbatione, Romulum* vrbem condi*disse, eámque nominasse Romam* potius, quam Rom*ulam de suo nomine, vt ampliore* vocabuli signi*ficatione prosperiora patriæ* suæ ominaretur.

PAVLVS. Romam * Romulus de suo nomine appellauit, sed ideo Romam, non Romulam, vt ampliore vocabuli significatu prosperiora patriæ suæ ominaretur.

* *Romanos*

FESTVS. Romanam portam vulgus appellat, vbi ex epistylio defluit aqua. qui locus ab antiquis appellari solitus est statuæ Cinciæ, quod in eo fuit sepulcrum eius familiæ. sed porta Romana instituta est à Romulo . . . infimo cliuo Victoriæ, qui locus gradibus in quadram formatus est.

est appellata autem Romana à Sabinis præcipue, quod ea proximus aditus erat Romam.

Romana porta apud Romam à Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis aditus esset. PAVLVS.

Romanam portam antea *Romulam vocitatam* ferunt, quæ fuerit *ab Roma appellata.*

Romani *videntur ab initio nulla vsi esse* artificum *opera, sed vbi primum ludos facere* cœperunt, *tunc asciti artifices ab Etruscis* ciuitatibus *fuerunt. Sero autem ludi* omnes, qui nunc *à Romanis celebrari solent*, sunt instituti, *quidam primos ponunt R*omanos, alij aiunt. *Megalenses, id est, matris* magnæ, ac po*pulares Cereris: alij aiunt* in conferendis *equis Troiam Lusitasse pue*ros Romanos, alij *institutum, vt luderent* equitando, iactu, *saltu, cursu, festis* parilibus, paribúsque etiam, *vt Ludicræ certationes à* ludentibus fierent. FESTVS.

Romulia tribus dicta, quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus. PAVLVS.

*Romam antea Romulam ap*pellatā Terentius quidem *Varro fuisse ait ab Romulo* deinde detortam voc*alem, detritásque literas fuisse* credibile. ceterum cau*sam eius appellationis innue*nisse ait Verrius *vetitam esse publicari.* FESTVS.

Romulum quidam à ficu ruminali, alij quod lupæ ruma nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt. quē credibile est à virium magnitudine, item fratrem eius appellatos.

Romulus, & Remus à virtute, hoc est à robore appellati sunt. PAVLVS.

Rorarios milites vocabant, qui leui armatura primi prælium committebant; quod, vt ante imbrem fere rorare solet, sic illi, ante grauem armaturam quod prodibant, rorarij dicti.

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

. . . . vbi incubare posset auspicij repetendi causa. FESTVS.

Roscij appellabantur in omnibus perfecti artibus, quod Roscius quidam perfectus vnus in arte sua, id est, comœdia, iudicatus sit. PAVLVS.

FESTVS. *Roscij Vulgo appellari* solent in *omni arte ita perfecti*, *vt Roscius* comœdus in *arte sua perfectus fuerit*, *cui* nihil deesset *ad perfectionem*, *vt libro primo* de oratore *ait* Ci*cero*.

Rustica vinalia mense Augu*sto*, *vt est in fastu*, *Veneri fiebant*, quod eodem illo *die ædis* & *Deæ consecrata* est, iumentáque & olitores *ab opere cessent*, *quia* omnes horti in *tutela Veneris esse dicuntur*.

PAVLVS. Rosea in campo Reatino campus appellatur, quod in eo arua rore humida semper feruntur.

FESTVS. *Rosa in agro reatino cam*pus appellatur, *quod in eo arua rore humida* semper ferent.

*Rutundam v.c. Rotundam * ædem Vestæ Numa Pompilius Rex Romanorum consecrasse videtur. quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit, eámque pilæ forma esse: vt sui simili templo dea colerentur.

PAVLVS. Rotundam faciebant ædem Vestę ad pilæ similitudinem, quod eandem credebant terram esse.

RVBIDVS apud Plautum panis vocatur parum coctus. item scorteæ ampullæ rugosæ rubidæ dici solent.

FESTVS. *Rubidus panis appellatur* parum coctus, cum *rubro colore*, *rubefactus* Plautus in Casina * *in furnum condit*o atque ibi torreto *pro pane rubido*. *It*em scorteæ ampullæ vetustate rugosæ, & coloris eiusdem rubidæ dici solent.

* Casina)

Ructare, non ructari dicendum est. Flaccus: Videres * alios" ructare, ac respuere pulcherrima superbia. Cicero tamen ructaretur dixit.

PAVLVS. *Ructare non ructari, dicendum ait Verrius* . . .

* videtis " alias

. . . . . vt pro . . . .

. . . . . os igitur . . .

. . . . . scrib . . . .

FESTVS. *Valerius Flaccus* . . . . .

Videres alios ructare, ac *respuere pulcherrima superbia* M. Cicero *tamen in lib. 2. Philippicarum*, ruct*aretur dixit*.

Rufuli Tribuni mili*tum appellabantur*, *quos* Consul faciebat. *non populus*: *de quorum iure*, *quod* Rutilius Rufus legem *tulerat*, *qua eis cauebatur multis modis* (sic enim ele-

tiauerant eorum ius, ac tunc eleuabant, qui populi suffragio creabantur) rufuli à cognomine Rutili *ac post rutili appellati sunt.*

Rufuli appellabantur Tribuni militum à Consule facti, non à populo, de quorum iure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, Rufuli, ac post Rutuli sunt appellati. PAVLVS.

Rumen est pars colli, qua esca deuoratur. vnde rumare dicebatur, quod nunc ruminare. FESTVS.

Rumen est pars colli qua esca deuoratur, *vnde rumare dicebant* quod nunc ruminare, Rumentum, abruptio. PAVLVS.

*Rumentum in Augur*alibus significare *videtur interruptio, abruptioue*, dum verba Ancilibus *mouendis praeit, si interim* vis canerit, *tum aeque atque auspitio* augurio rumentum *estod.* . . . . . . FESTVS.

Rumex, genus teli simile spari Gallici.

Rumex *genus teli simile spari gallici, cuius* meminit Lucili *Tum spara, tum rumices portantur* tragula *porro.* PAVLVS. FESTVS.

Ruminalis dicta est ficus, quod sub ea arbore lupa mammam dedit Remo, & Romulo. mamma autem rumis * dicitur, vnde & rustici appellant hedos subrummos, qui adhuc sub mammis habentur. PAVLVS. * *rumus*

*Ruminalem ficum app*ellatam ait Varro *prope curiam sub veteribus*, quod sub ea arbore. *Lupa rumano dederit* Remo, & Rumulo *id est, mammam* mamma autem rumis *dicitur. vnde rustici hoedos lactentes* subrumios *vocant, quia adhuc sub mammis habent* alibi autem sunt *qui putant: quod sub ea pecus* ruminari solitum *esset.* FESTVS.

Rumitant, rumigerantur. * Naeuius: Simul alius aliunde rumitant inter se. *.* **rumigerant*

Rumitant, significat rumigerant, vt N*aeuius simul alius aliud aliunde rumitant inter se.* PAVLVS. *.* *fere.*

Runa genus teli significat. Ennius: runata recedit, id est, pilata. FESTVS. PAVLVS.

. . . . nas . . . . .

. . . . ac . . . .

. . . . Naeuiuo . . . FESTVS.

. . . . uit . . . . .

. . . . ad . . . .
. . . . . esen . . . . .

**dederit v.c.* Rupitias in duodecim significat, damnum dederis. *

PAVLVS. Rupitia damnum dederit significat.

FESTVS. Ruri esse, non rure dicendum, testis est Terentius in Phormione, cum ait: ruri se continebat, ibi agrum de nostro patre.

Ruscum est, vt ait Verrius, amplius paullo herba, & exilius *virgultis, fruticibúsque·*·nō dissimile iunco, cuius coloris rebus vti mulieres solitæ, "commemorat Cato Originum libro septimo: Mulieres opertæ auro, purpuráque, ars, * inhæret diadema, coronas aureas russea facie, galbeas * lineas, pelles, redimicula,

**exiruis v.c. .*. fructibusque v.c. " solitas) * auri) * facile galbeos. v.c.*

Ruspari est quærere crebro, vt hoc versu indicatur: & ego ibo, vt latebras ruspans rimer amaptimas.

PAVLVS. Ruspari est crebro quærere.

Rustica vinalia quartodecimo Kalendas Septembris celebrabantur, quo die primum vinum in vrbem deferebant.

FESTVS. Rustica vinalia appellantur, mense Augusto quartodecimo kalendas Septembris Iouis dies festus, quia Latini bellum gerentes aduersus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicauerunt. eodem autem die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad circum maximum, alterum in luco libitinensi, * quia in ipsius "deæ tutela sunt horti.

** luci libitinensi v.c. " inpius v.c.*

Rustum ex rubus . . . .
. . . .

Ruta cæsa dicuntur, quæ venditor possessionis, sui vsus gratia, concidit, ruendóque contraxit. *

** extraxit)*

Rutabulum est, quo rustici in proruendo igne panis coquendi gratia (vtuntur.) Nouius in Pico: quid ego facerem, otiosi * rodebam rutabulum. Næuius *. obscenam viri partem describens: vel quæ sperat se nupturam iri "adulescentulo, ea licet senile tractet retritum rutabulum.

** otiosus? * Næuius. v.c. Nouius) " viri. v.c. viro)*

PAVLVS. Rutabulum à proruendo igne vocatum, quo panes coquuntur. inuenitur tamen positum & pro virili mēbro.

Rutilæ canes, id eſt, non procul à rubro colore immolantur, vt ait Ateius Capito canario ſacrificio pro frugibus deprecandæ ſæuitiæ cauſa ſideris caniculæ. FESTVS. * *Rutilius, vel Rutilus)*

Rutilium * rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt. vnde traxerunt cognomina Rutilias, * vt indicat frequenter Afranius. * *Rutiliæ, vel Rutilae)*

Rutilium * rufum ſignificat, cuius coloris ſtudioſæ etiam antiquæ mulieres fuerunt. vnde & rutilæ '' dictæ ſunt. PAVLVS. * *Rutilum, vel Rutilus)* '' *rutiliae*

Rutrum dictum, quod eo arena eruitur.

Rutrum tenentis iuuenis eſt effigies in Capitolio ephebi more Græcorum harenam ruentis exercitationis gratia. quod ſignum Pompeius Bithynicus ex Bithinia ſuppellectilis regiæ Romam deportauit. FESTVS.

PAVLVS. SABATINA à lacu Sabbate dicta.

FESTVS. Sabatina . . . .

. . . *te* . . . .

Sabini dicti. vt ait Varro *Terentius* . . . . quod ea gens P P. præcipue colat deos; ἀπὸ τῦ σέβεσθαι.

PAVLVS. Sabini à cultura deorum dicti, id est ἀπὸ τῦ σέβεσθαι.

FESTVS. Sabini quod *volunt somniant* , *vetus* prouerbium *esse*, *& inde manasse ait* Sinnius Capito, *quod quotiescunque sacrificium propter viam fieret* , *hominem* Sabinum at *illud adhibere solebant* : nam his *promittebat se pro eis somniaturum* idém*que postquam euigilasset sacra* facientibus *narrabat omne quidquid* in quiete *vidisset* , *quod quidem esse ex sacrifici* religione. *Vnde venisse videtur* , in prouerbium *Sabinos solitos* , *quod* vellent somni*are*. *sed quia propter auid*itatem bibendi *quaedam anus mulieres* id somnium cap*tabant* , *vulgatum est* illud quoque anus *quod volt som*niat. fere enim quod *vigilantes* animo voluimus *id dormientibus* parere solet.

Saccomor*um genus est arboris* , *quam dict*am Pomponius *ait ex fico* , *&* mor, quod ficus ea *sit* *Et* *morus* : *vnde* nomen per *Morom & Sycon* de*ductum* est *Solem dici ait* , *quod solus sit* . *Eundem* modo So*lem*, *modo Apollinem vocari*. tu es Apollo, *vt est in carmine saeculari*.

PAVLVS. Sacella *dicuntur loca* diis sacrata sine tecto.

Sacella dicuntur loca diis sacrata sine tecto.

Sacer mons trans Anienem fluuium vltra tertium miliarium appellatur, quia Ioui fuerat consecratus.

FESTVS. Sacer mons appellatur trans Anienem paullo vltra tertiũ miliarium; quod eum plebes, cum secessisset à patribus

creatis Tribunis plebis,qui sibi essent auxilio,discedentes.Ioui consecrauerunt. At homo sacer is est, quem populus iudicauit ob maleficium, neque fas est eum immolari, sed,qui occidit,parricidij non damnatur, nam lege tribunicia prima cauetur: SI QVIS EVM QVI EO PLEBEISCITO SACER SIT, OCCIDERIT, PARICIDA NE SIT ex quo quiuis homo malus, atque inprobus sacer appellari solet. Gallus Aelius ait sacrum esse quocumque modo,atque instituto ciuitatis consecratum sit, siue ædis, siue ara siue signum, siue locus,* siue pecunia,siue quid aliud, quod diis dedicatum, atque consecratum sit. Quod autem priuati suæ religionis causa aliquid earum rerum deo dedicent,id Pontifices Romanos non existimare sacrum.at siqua sacra priuata suscepta sunt, quæ ex instituto Pontificum stato die,aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari tamquam sacrificium.Ille locus,vbi ea sacra priuata facienda sunt,vix videtur sacer esse. *locum* v.c.

Sacram viam quidam appellatam esse existimant, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum,ac Tatium.quidam, quod eo itinere vtantur sacerdotes idulium*sacrorum conficiendorum causa. Itaque ne eatenus quidem, vt vulgus opinatur,sacra appellanda est a regia ad domũ regis sacrificuli,sed etiam a regis domo ad sacellum Streniæ † & rursus a regia vsque in arcem.nec * appellari debere ait Verrius, sed disiunctè, vt ceteras vias Flaminiam,Appiam,Latinam,vt ne Nouamuiam quidem, sed nouam viuam. ***edulium) †strenia) ***nec ita)

Sacra via in vrbe appellatur, quod in ea fœdus ictum sit inter Romulum, & Tatium. PAVLVS.

Sacramento dicitur, quod *iurisiurandi sacratione* interposita, ac tum *est vnde quis sacramento* dicitur interrogari, quia *iusiurandum interponitur Cato* in Q. Thermum de x *hominib. tum vero ibi adæ*rat, ne mala *facinora bona fide aut* scelera nefaria fi*erent*, *qui dicerent,sacramen*to traderetur. lege est*imarentur*. FESTVS.

Sacramentum dicitur, quod iurisiurandi sacratione interposita geritur. PAVLVS.

Sacramentum aes significat, quod poenæ nomine penditur.

FESTVS. Sacramentum aës significat, quod pœnæ nomine penditur, siue eo qui interrogatur, siue contenditur. id in aliis rebus quinquaginta assium est; in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege L. Papirij Tribuni plebis,* sanctum est his verbis: Quicumque Prætor posthoc * factus erit, qui inter ciues ius dicet, tres viros (capitales) populum rogato, iique tres viri . . . quicumque . . . facti* erunt, sacramenta ex. . .* iudicantoque eodemque iure sunto, vti ex legibus, plebeique scitis exigere; iudicare esseque * oportet. Sacramenti autem nomine id aes dici cœptum est, quod & propter ærarij inopiam, & sacrorum publicorum multitudinem consumebatur id in rebus diuinis.

*Militum) *posthac) *sliv.c. *exigupto) *iudiciareque esse, esseque v.c.

Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex septimontio Ligures, Siculosque exegerunt. nam vere sacro nati erant

Sacratæ leges sunt, quibus sanctum est, qui quid aduersus eas fecerit, sacer alicui deorum sicut* familia, pecuniaque. Sūt qui esse dicant sacratas, quas plebes iurata in monte sacro sciuerit.

*sit, vt)

PAVLVS. Sacratæ leges dicebantur, quibus sancitum erat vt si quis aduersus eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum familia, pecuniaque.

FESTVS. Sacrem *porcum dici ait Verrius* vbi iam *a partu habetur purus*, *aqua* te appell*atum esse sacrem dicit* ita id adi*cit quod parum opus est omisit* vocabul*i etymon Plautus a*dolescens quib. *hic predis porci venunt* sacres *sinceri* nummum *vnum en a me accipe Iube te* plari * de mea *pecunia, & in Rudente.* sunt domi *agni & porci sacres* Cato aduer*sus. Q. Minutium* Thermum post. . . . . . *sacrem in sinu mactauit ponitur ali*quando pro *hostia Ennius fuso sanguine* sacrem. . . . .

*piari)

sacrificulus *Rex appellatur* qui ea sacra, quæ *facere.*

reges sueuerant, facit, *primus memoratur* post Reges *exactos Sicinnius bellutus.* PAVLVS.

Sacrificulus Rex appellatus est, qui ea sacra, quæ Reges facere assueuerant, fecisset.

Sacrima appellabant mustum, quod Libero sacrificabant pro vineis,& vasis, & ipso vino conseruandis. sicut præmessum * de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Cereri. *præmetium

FESTVS.

Sacrificium quo pro vuis primis fiet *appellabatur ab antiquis* sacrima: est *autem, vt Ælius Stilo* & Cloatius ddicunt *mustum inditum* in amphoram *liberalibus sacrifici* causa pro *vuis & vino*, quæ quasi sacra, *sunt, eum* — — Libero fit, vt *præmetium cum Cereri.*

Sacrosanctum dicitur, quod iureiurando interposito est institutum, si quis id violasset, vt morte pænas penderet. cuius generis sunt Tribuni plebis, Aedilesque eiusdem ordinis. quod affirmat M. Cato in ea, quam scripsit Aedilis plebis sacrosanctos esse.

Sacrosanctum dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, vt qui violasset, morte poenas penderet. PAVLVS.

Sæculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant quia sæculum in centum annos extendi existimabant.

FESTVS.

Seculares ludi Tarquinij Superbi regis *in agro sunt primum facti quem* Marti consecrauit *P. Valerius poplicola* Cos. quod populus Romanus in *loco illo antea repertam* aram quoque Diti *ac proserpinæ conseruauerat in* extremo Mart*io Campo quod Terentium* appellatur demissam *infra terram pedes ferè* viginti, in qua *pro malis auertendis populus* R. facere sacr*a solitus erat. Ludos postea Saculares* & nonagensim*o quoque anno facere ibi coepit* Popilio Lænate. *Duum Viro sacrorum in quib.hostis* furulis * est *Operatus tribus diebus totidemque* noctibus ac de *inde instiiutum esse* centum post annos *vt fierent. Vnde videntur.*

Saculares appell, *quod centum annorum spacium* sæculi *hostiis furuis

habetur.

Sagaces appellantur multi, ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina: Quis tam sagaci corde, atque ingenio vnico. Lucretius lib. II. Nec minus hæc animum. cognoscere *posse sagacem*. *sagacem* etiam canem *dixit* . . . . inuictus *canis sagax validis viribus* fretus *saga quoque dicitur* mulier *perita sacrorum & vir* sapiens *producta prima syllaba*, forsitan *propter ambiguitatem* euitandam.

PAVLVS. Sagaces appellantur sollertis acuminis. vnde etiam canes indagatores sagaces sunt appellati. Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum, & vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem euitandam.

Sagmina dicebant herbas verbenas. quia ex loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum. vel a sanciendo, id est confirmando. Næuius: Scabos, * atque verbenas sagmina sumpserunt.

*Scapos)

FEST. Sagmina vocantur verbenæ, id est herbæ puræ, quia ex loco sancto arcebantur a Consule, Prætoreue legatis proficiscentibus ad fœdus faciendum, bellumque indicendum, vel ad sanciendo, id est confirmando. Næuius: Ius sacratum Iouis iurandum sagmine.

PAVLVS. Salaciam dicebant deam aquæ, quam putabant salum ciere, hoc est mare mouere. (vnde ouidius: Nymphæque salaces.) quo vocabulo poetæ pro aqua vsi sunt. Pacuuius, Hinc sæuitiam Salaciæ Fugimus.

FESTVS. *Salacia dicta est quod* salum ciet, *antiquos autem ait eo* vocabulo *poetas pro aqua ipsa vsos esse* Pacuuius *in*. . . . *Hinc sæuitiam* Salaciæ *fugimus letique munere* vescimur *Cereris post Condor thalamo nemo* vt me *tunc inde queat abducere mortalium* septē *circum moero*.

PAVLVS. Salaria via Romæ est appellata, quia per eam Sabini sal a mari deferebant.

FESTVS. *Salariam* viam *Incipere ait a porta*, quæ nunc *Collina a*

colle Quirinali dicitur. *Salaria autem propterea* appellabatur *quod impetratum fuerit* vt ea liceret *à mari in sabinos* Salem portari.

Salentinos a salo dictos. Cretas, & Illyrios, qui cum Locrensibus nauigantes societatem fecerint eius regionis Italiæ, quam *dicunt ab eis*.

Salentini a salo sunt appellati.

Salias virgines Cincius ait esse conducticias, quæ ad salios adhibeantur cum apicibus paludatæ, quas Aelius stilo scripsit sacrificium facere in regia cum Pontifice paludatas cum apicibus in modum saliorum. PAVLVS. FESTVS.

salicem idem * virgulti genus, non arboris dicit, & ridicule interpretatur dictam, quod ea celeritate crescat, vt salire videatur. **Verrius)*

salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait * cum patella, quia nihil aliud sit sal, quam aqua. salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atque ille proxime eam conuiuatus, super modum potus somno esset oppressus cum conuiuis suis, præteriens quidam petulans ostio patente ex mensa salinum coniecit in fornacem, atque ita incendio excitato figulus cum suis concrematus est. **ait Verrius)*

salios a saliendo, & saltando dictos esse, quamuis dubitari non debeat, tamẽ Polemon ait Arcada quendam fuisse nomne salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit. qui iuuenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus saonem ex samothrace cum Aenea deos penates, qui Lauinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse a quo appellatos salios, quibus per omnis dies, vbicumque manent, quia amplæ ponuntur cænæ, si quæ aliæ magnæ sunt, * saliares appellantur. **dum* V.C.

salmacis nomine nympha Cæli, & Terræ filiæ fertur causa fontis Hilicarnia aquæ appellandæ fuisse salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiæ mollesceret, ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus

occasionem largitur iuuenibus petulantibus antecedentium * puerorum,puellarumque violandarũ, quia non patet refugium.Ennius:Salmaci da spolia sine sanguine,& sudore.

* *accedentiũ*)

Saltum Gallus Aelius libro secundo significationum,quæ ad ius pertinent, ita definit:Saltus est, vbi siluæ, & pastiones sunt, quarum causa casæ quoque. Siqua particula in eo saltu pastorum, aut custodum causa aratur, ea res non peremit nomen saltui, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, & eius causa habet ædificium, si qua particula in eo habet siluam.

Salua res *est dum cantat* senex, quare parasiti Apollinis in scæna dictitent, causam Verrius in libro quinto, quorum prima est P littera reddidit, quod C.* Sulpicio, C." Fuluio Consulibus M. Calpurnio Pisone Prætore Vrbis * faciente ludos subito ad arma exierint, nuntiato aduentu hostium, victoresque in theatrum redierint, soliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati qui * essent, inuentum esse ibi C. Pompinium * libertinum mimum magno natu, qui ad tibicinem saltaret. Itaque gaudio non interruptæ religionis editam vocem nunc quoque celebrari. At in hoc libro refert Sinnij Capitonis verba, quibus eos ludos Apollinares Claudio, & Fuluio Consulibus factos dicit ex libris Sibyllinis,& vaticinio Marcij vatis institutos, nec nominatur vllus Pomponius. ridiculeque de appellatione parasitorum Apollinis hic causam reddit, cum eo in præteriisset. Ait enim ita appellari, quod C. Volumnius, qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus inducatur. Quam inconstantiam Verrij nostri non sine rubore retuli.

* P)
* CN.)
* PR.VRB.)
* *instaurandique*)
* *Pomponiũ*)

PAVLVS. Salutaris porta appellata est ab æde Salutis, quæ ei proxima fuit.

FESTVS. *Salutaris* porta appel*lata est ab ade s*alutis *quod* ei *proxima fuit alij ob s*alutationes vo*cantur Megalesia quum* nunc

ludi scenicos *olim dicebant quos* primum fecisse C . . . . lium M. Popilium. M. F. . . *Curules* Aediles memoriæ *prodiderunt* historici solebant *his prodire mimi* in orchestra *orcheStra) * dum *intus actus fabulæ* componerentur *cum versibus obscænis*. PAVLVS.

Sambuca * organi genus, à quo sambucistriæ dicuntur. *Sambina machina quoque, qua vrbs expugnatur, similiter vocatur. Nam, vt in organo chordæ, sic in machina intenduntur funes. FESTVS.

Sam*bura organi dicitur* genus. à quo Samby*cistriæ quoque* dicuntur. per similitu*dinem etiam* eam machinam appell*arunt qua vrbes expugnant*. nam vt in *Organo chordæ sic in* machina funes *intenduntur*. PAVLVS.

Samnites ab hastis appellati sunt, quas Græci σαύνια * appellant, has enim ferre assueti erant, siue à colle Samnio, * vbi ex Sabinis aduentantes consederunt. *σαυνία) *Samo

Samnitibus nomen *factum ab hastis*, propter genus *hastæ, quod* σαυνία appellent *Græci alij aiunt* Sabinis vere *sacro voto hoc genus* hominum *extra fines eiectum* comio Castronio *duce occupasse* collem. cui nomen *samnio, à quo samnites*.

Sanates dicti sunt qui supra, infraque Romam habitauerunt, quod nomen his fuit, quia, cum defecissent à Romanis, breui post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente. Itaque in duodecim cautum est, vt idem iuris esset Sanatibus, quod fortibus * id est bonis, & qui numquam defecerant à populo Romano. *forctibus v.c.

Sanates quasi sanati appellati *id est sanatæ mentis*. Sulpicius *autem Rufus sanates*, & Opillius *Aurelius existimant* dici inferior*is loci gentes* vt Tiburtes *& alios, cui enim* populo Tiburtæ *habitarunt in agro* Tiburti *id est peregrinos* inferiorisque loci *gentes itaque scriptum est* in FESTVS.

XII. nexo, *solutoque* forti sanati*que. Idem ius esto* id est honor *quod & peregrino* qui & inf*eriorum coloniarum*, quæ sunt *deductæ in Fri*scos Latinos. *quas Priscus rex in* egerit secundum *mare supra & infra* Romam in *ciuitates* Lat*inorum*, eos que sanatis *propterea quod* præter opini*onem*, *eos parauisset* sanauissetq. *& cum eo pacisci* potuisset no*minauit*, *vt ait* Cincius libro II *de officio iuris con*sulti ne Valerius *quidem messala* in XII. explanati*one id omisit qui* tamen in eo libro, quem *de dictis in*uolate inscribi *fortis & Sanatis* duas gentis finitimas *esse ait*, *de quib.* legem hanc inscriptam *esse qua cautum* vti dius ma*nifesto*, *quod* P. R. haberent: *neque alius quam for*ctos, & sanates *eam legem significare* exist*imat hoc intellectio* tumulti sunt *quibus quod alias pla*cuit displ*iceat postea*: *ideoque ait* sanct forcti *significare* sanati insani.

Sanctum *ait dici Opilius Aurelius* quod *nec sacrum est nec religiosum* at Aelius *stilo, quod vtrumque esse* videatur, *& sacrum scilicet & religiosum* plerique autem *quod si, qui id violauit*, pœna fit multa*ue sancita*, se ponetur pro *sacra tantum. Vnde* & sanctio dic*ta legum*: *sancta item* & rogatio qui con*cionem rogauit TR. PL.*

Sandaracam *ait esse genus coloris* quod Græci sandic*em appellant* Næuius. Merul*a sanderacino colore.*

PAVLVS. Sandaraca, genus coloris. Næuius: Merula sandaracino ore.

Sanqualis auis, quæ ossifraga dicitur

Sanqualis auis appellatur quæ in commentariis auguralibus ossifraga dicitur, quia in Sangi dei tutela est. FESTVS.

Sanqualis porta appellata est ab aui sanquali, ideoque eodem est nomine, quo auis ipsa appellatur.

Sanqualis porta appellatur proxima ædibus Anci.* PAVLVS. *ædi Sangi)

Saperda, genus pessimi piscis

Saperda genus pessimi piscis sapientem etiam significat cum ait Varro Belis festiuis saperdæ cum simus omnes. FESTVS.

Sarcito in duodecim Seruius Sulpicius ait significare dānum soluito præstato. PAVLVS.

Sarcito, damnum soluito. FESTVS.

Sardanapalus rex Assyriorum fuit vnicæ luxuriæ, inter mulieres, epulasque versatus semper, atque omni tempore.

Sardare, intelligere. Næuius: Quod bruti nec satis sardare queunt. PAVLVS.

Sardare intelligere significat Næuius belli Punici libro quod bruti nec satis sardare queunt . . FESTVS.

. . . . . .

Sardi vernales * . . . . . * venales)

Sardi venales alius alio nequior. ex hoc natum prouerbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt à vicinis prætextatis auctio velentium * fieri solet in qua nouissimus quisque deterrimus producitur à præcone senex cum toga paretexta, * bullaque aurea, quo cultu Reges soliti sunt esse E . . . corum, " quia Sardi appellantur quia Etrusca gens orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum occupauit eam partem Italiæ, quæ nunc vocatur Etruria. At Sinnius Capito ait Ti. Gracchum Consulem collegā P. Valerij Faltonis Sardiniam, Corsicamque subegisse, nec prædæ quidquam aliud, quam man- * veientium) *pratexta) "Etruscorū)

cipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit.

Sargus piscis genus. qui in Aegyptio mari fere nascitur. Lucilius: quem præclarus helops, quem Aegypto sargus mouebit.

PAVLVS. Sargus piscis genus in mari Aegyptio.

Sarissa, hasta Macedonica.

FESTVS. Sarissa est hastæ Macedonicæ genus.

PAVLVS. Sarpta vineta * putata, id est pura facta. vnde & virgulæ abscissæ sarmenta. sarpere enim antiqui propurgare dicebant.

*Sarpa vinea.

FESTVS. *Sarpta vinea putata id* est pura *facta. Virgulæ enim relictæ in pedimento vitibus so*lent esse, quæ *ideo abcinduntur* inde etiam *sarmenta scripto*res dici pu*tant sarpere enim* antiqui pro pur*gare dicebant.*

Sarpuntur vineæ, id est putantur, vt in duodecim: quandoque sarpta, donec dempta erunt.

Sarra, Tyros * insula.

PAVLVS. *Sarra dicebant* quæ nunc Epiros *dicitur* . . .

*Epiros, vel Pylos v.c.

FESTVS. . . . . .

PAVLVS. Sarte ponebant pro integre. ob quam causam opera publica, quæ locantur, vt integra præstentur, sarta tecta vocantur. * etenim sarcire est integrum facere.

*locantur

FESTVS. Sarte in aug*uralibus pro inte*gro ponitur *sane sartéque* audire vi*dereque ob quam causam* opera pu*blica quæ locantur vt* integra præ*stentur sarta tecta v*ocantur, ete*nim sarcire est integrum* facere.

Sas Verrius putat significare eas teste Ennio, qui dicat in libro primo: Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas. cum suas magis videatur significare. sicuti eiusdem libro septimo, fatendum est eam significari, cum ait: nec * quisquã philosophia (quam doctrinam" Latina lingua non habet sapientia, quæ peribetur) Insomnis vidit prius, quã sam discere cœpit. Idem cum ait sapsam pro ipsa, nec alia ponit in libro sextodecimo: Quo res sapsa loco sese ostentatque iubetque. & Pacuuius in Teucro:

*neque) "philosophiã, quã doctrina v.c.

Teucro: Nam Teucrum regi ſapſa res reſtibiliet.
Sas,ſuas. Ennius: Virgines nam ſibi quiſq; domi Roma- PAVLVS.
nus habet ſas. Sam,eam. Idem Ennius: Neque quiſquã
philoſophiam Inſomnis vidit prius, quam ſam diſcere
cœpit. Sapſa,ipſa. Idem Ennius: Quo res ſapſa loco
ſeſe oſtentat*que iubetque*.

Sat*icula oppidum* in Samnio captum eſt, quo *poſtea coloniã* FESTVS.
deduxerunt Triumuiri M. Valerius Coruus, Iunius
Scæua, P. Fuluius * Longus ex S.C. Kal. Iunuariis P.* * *Fluuius.*
Papirio Curſore C Iunio II. Cos. *v.c.*

Satis verbum Verrio melius fuit præterire, vt mihi vide- *L.)
tur,quã tam abſurdas * opiniones ſuas de eo recitare," **abſurs*
quas ſciens præterij, tam Hercules, quam de Scabro, *qui v.c.*
quod proximum ſequebatur. "*reſtare v.c.*

Satur,& vir,& caro non habent.* **obliqua)*

Satura,& cibi genus ex variis rebus conditum eſt, & lex
multis * aliis legibus conferta. Itaque in ſanctione le- **tis v.c.*
gum adſcribitur: neue per ſaturam abrogato,aut dero-
gato. T. Annius Luſcus in ea,quam dixit aduerſus Ti.
Gracchum: Imperium quod plebes per ſaturam dede-
rat,id abrogatum eſt & C. Lælius in ea, quam pro ſe
dixit: dein poſtero die, quaſi per ſaturam ſententiis
exquiſitis,in deditionem accipitur.

Satura,& cibi genus dicitur ex variis rebus conditum: & PAVLVS.
lex multis aliis conferta legibus: & genus carminis,vbi
de multis rebus diſputatur.

Saturnia Italia,& mons,qui nunc eſt Capitolinus, Satur- FESTVS.
nius appellabatur, quod in tutela Saturni eſſe exiſti-
mantur. Saturnij quoque dicebantur, qui caſtrum in
imo cliuo Capitolino incolebant, vbi ara dicata ei deo
ante bellum Troianum videtur,quia apud eam ſuppli-
cant apertis capitibus. Nam Italici auctore Aenea ve-
lant capita;quod is, cum rem diuinam faceret in lito-
re Laurentis agri Veneri matri,ne ab Vlyſſe cognitus
interrumperet ſacrificium,caput adoperuit, atque ita
conſpectum hoſtis euitauit.

Saturno dies feſtus celebratur menſe Decembri,quod eo
ædis eſt dedicata. & is culturæ agrorum præſiderẽ vi- **quo etiam*
detur,quod etiam* falx eſt ei inſigne. verſus quoq; an- *v.c.quoniã)*

tiquissimi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnij appellantur, quibus & à Næuio bellum Punicum scriptum est, & à multis aliis plura composita sunt. qui deus in Saliaribus Saturnus * nominatur, videlicet à sationibus.

*Satirnus)

Saturno sacrificium fit capite *aperto. Eius autem sacro* Metellus Pont. *Max. cum Claudium augurem iussisset* adesset, vt eum *tunc adhiberet Ser. Sul*pici Ser F. in*augurationi : ille autem excusa*ret se sacra sibi famil*iaria obstare quibus s*upplicandum esse capite *aperto: Saturno autem* esset futurum, vt cum aper*to capite res sacra* faciēda esset, Pont*ifex illum multauit* Claudius prouocauit, *sed cum reconciliatus* Pontifici esset, Claudius *familiæ sacris peractis* Saturno sacra fecit *religione solutus. S*axum Tarpeium appell*atam aiunt partem montis*, qui ob sepultam T*arpeiam ibi virginem quæ* cum montem Sabinis *prodere pacta erat, ita* nominatus est. vel *ab eo, quod quidam nomine* L. Tarpeius Romulo *regi cum propter* raptas virgines aduersare*tur, in ea parte, qua s*axum est de noxio pœna *sumpta, Tarpeium dictum* noluerunt funestum locum *cum altera parte* Capitolij coniungi.

SCAEVAM volgus quidem & in bona, & in mala rē uocat; cum aiunt bonam, & malum *scæuam at scriptores* in mala pone*re consueuerunt, vt* apud Græcos *inuenitur positum* pro sinistro scæ*uum vsurpauit Hostius* in belli His*trici libro* . .
. . sentit. scæu*um* . .
. . obit penitus . .

PAVLVS. Scæua res dicitur, mala; quasi sinistra. σκαιὸς enim Græce sinistrum dicitur.

Scandulaca genus herbæ frugibus inimicæ, quod eas velut hedera implicando necat.

FESTVS. Scandul*aca genus herbæ frugibus* inimicæ, quod eas *velut Hed ra implicando* necat.

Scaptensula locus vbi argentum effoditur in Macedonia dictus à fodiendo. namque Græce σκάπτειν effo-

dere dicitur. Lucretius : Quales exſpiret ſcaptenſula ſubter odores. PAVLVS.

Scaptenſula, *locus vbi argentum effoditur* in Macedonia *ita dictus à fodiendo*, quod eſt Græce *σκάπτειν*. *Lucretius qualis* exſpiret Scap*tenſula ſubter odores*. FESTVS.

Scaptia tribus à nomine vrbis Scaptiæ appellatur. PAVLVS.

*Scaptia tribus à no*mine vrbis Scaptiæ *appellata*, *quam* Pe*dani* incolebant. FESTVS.

Scelerata porta, quæ & Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam ſex & trecenti Fabij cum clientium millibus quinque egreſſi aduerſus Etruſcos ad amnem Cremeram omnes ſunt interfecti. PAVLVS.

Scele*rata porta eadem appellatatur* à quibuſdam, *quæ & Carmentalis dicitur*, quod ei proximum Car*menta ſacellum fuit*. FESTVS.

Scelerata autem, quod per eam *ſex & trecenti Fabij cum* clientium millibus *quinque egreſſi aduerſus* Etruſcos, ad amnem C*remeram omnes ſunt inter*fecti. qua ex cau*ſa factum eſt, vt ea porta in*trare, egrediue *omen habeatur*.

Sceleratus campus appel*latur prope portam C*ollinam, in quo virgine*s veſtales*, *quæ inceſtum* fecerunt, defoſſæ ſunt *viuæ*.

Scribonianum appellatur antea atria *puteal quod fecit Scri*bonius, cui negotium da*tum à Senatu fuerat*, *vt* conquireret ſacella, at*tacta iſque illud pro*curauit. quia in eo loco *attactum fulgure* ſacellum fuit. quod ignora*retur autem vbi eſſet* (vt quidam) fulgur conditum, *quod cum ſcitur, ne*fas eſt in[illegible]i, ſemper forami*ne ibi ap*erto cælum patet.

Sceleratus campus appellatur proxime portam Collinã, in quo Virgines Veſtales, quæ inceſtum fecerunt, viuæ defoſſæ ſunt. PAVLVS.

Sceleratus vicus Romæ appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curaſſet Seruium Regem ſocerum ſuum, corpus eius iacens filia carpento ſuperuecta ſit

properans in possessionem domus paternæ.

FESTVS. Sceleratus vicus *appellabatur Romæ* quod cum Tarquinius Superbus interficie*ndum curasset* Ser. Tullium Regem socerum *suum*, *corpus eius iacens filia carpento* superuecta est, pro*perans in possessionem* domus paternæ.

Scena ab aliis, à quibusdam sacena appellatur dolabra pontificalis.

PAVLVS. Scena, siue sacena, dolabra Pontificalis.

FESTVS. Scenam genus *fuisse cultori* manifestum est, sed futurum * securis, an dolabra sit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui est ei * de verbis priscis, dolabram ait esse Pontificiam. Liuius in Lydio: corruit, quasi ictus scena, haud multo secus.

*utrum) *secundus)

S cen sas *antiqui dicebant, quam* nunc cenas, quæ autem *nunc prandia pro cœnis* habebant: & pro cenis *vespernas appellabant*.

PAVLVS. Scensas * Sabini cenas dicebant. quæ autem nunc prandia sunt, cenas habebant, & pro cenis vespernas appellabant.

*scenas

Schedia genus nauigij inconditum, id est, trabibus tantũ inter se nexis factum, vnde mala poemata schedia appellantur.

FESTVS. *Schedia* genus nauigij *inconditi trabib. tantum inter* se connexis *factis*, *quo mercimonia circum*ferunt post amissam *nauẽ*. *Vnde schedia v*sus quoque poemata *dicit & versus, non sat*is perfectis, qui essent *appellauit schedi*um *cum* dixit, qui ischedium *facit inconditum & inelaboratum*.

Schœniculas ap*pellare videtur mere*trices Plautus propter vsum vngu[illegible]*schœni*, quod est pessimi generis, itaq. *dixit Diabolares, schœniculæ*, miraculæ cum extritis *talis, cum todellis crusculis* idem pro sedas, pistorum *amicas reliquias halicarias* miseras schœno di*libutas seruilicolas, sordidas*.

PAVLVS. Schœniculę appellãtur meretrices, propter vsum vnguẽti schœni, quod pessimi generis.

Scholæ dictæ sunt ex Græco σχολάζω, à vacatione, quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent.

Scholæ dictæ sunt non ab otio, ac vacatione omni, sed

quod ceteris rebus omiſſis, vacare liberalibus ſtudiis pueri debent. vt etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne triſti aliquo nomine fug*iant pueri ſuo f.ungi mu*nere.

Scirpus * eſt id, quod in paluſtribus locis naſcitur leue, & procerum, vnde tegetes fiunt. inde prouerbium eſt in eas natum res, quæ nullius impedimenti ſunt, in ſcirpo nodum quærere Ennius: Quærunt in ſcirpo, ſoliti quod dicere, nodum. & Plautus in Aulularia: quaſi pueri, qui nare diſcunt, ſcirpo induetur ratis. Nouius in Phœniſſis: ſume arma, id eſt an * occidam claua ſcirpia. *** Scriptum v.c.* **iam te)* **Sciſco)*

Sciſcito, * ſententiam dico. PAVLVS.

Scita plebei appellantur ea, quæ plebs * ſuo ſuffragio ſine patribus iuſſit plebeio magiſtratu rogante. FESTVS. **pleps v.c.*

Scitum populi *dicebatur quod ſine plebe cun*ctus patricius *ordo, rogante patricio ſuis ſuf*fragiis iuſſit *quod autem aliquo interrogante* ex patribus, & *plebe ſuffragante ſcitum eſſet, id i*am leges ſcrip*ta dicebantur. Sed illud plebei ſ*citum eſt, quod TR. P L. *ſine patriciys plebem* rogauit, id eſt, cõſul*uit, plebeſque ſciuit* plebes autem eſt *omnis populus præter ſenatores & præter* patricios *ſcita facie pro* bona facie, alias bonis *pro ſcitis à* poëtis vſurpantur. T*erentius in Phormione* ſatis, inquit, ſcita, & *in* He*autontimoru*meno. At ſi ſcias, quam ſcite *in. mentem Veneri*, vt Ennius in libro ſexto:

Lumen . . . .

ſcitus agaſo.

Scorta appel*lantur meretrices ex conſu*etudine ruſticorum *qui, vt eſt apud Atellanos antiqu*os ſolebant dic*ere ſe attuliſſe pro ſcorto* delicularum, omnia *namque ex pellibus facta, ſcortea* appellantur, *Scortes id eſt pelles teſtium Arie*tinorum ab iſdem *ſcorteis pellibus. Idem Verrius dictas* eſſe ait.

Scorta appellantur meretrices quia, vt pelliculæ, ſubigãtur. omnia namque ex pellibus facta ſcortea appellantur. Scortes, id eſt pelles teſtium arietinorum ab eiſdẽ pellibus dictæ. * FESTVS.

**Scranteum.* Scorteum*pelliceum,in quo ſagittæ reconduntur,appellatum ab eadem cauſa,qua ſcortum. σκῦτος, enim Græce pellis dicitur. vnde ſcuticae.& ſcuta, quia non ſine pellibus ſunt.

FESTVS. *Scorteum ab eadem cauſa qua ſcortum* vocabatur *pelliceum, in quo ſagittæ* reconduntur,ab eo *quod ex pellib. factum eſt* quia pellibus nomen a *σκῦτος quod pelliu. Vnde* Scyticæ, & ſcuta,*quia non ſine pellibus ſunt.*

**vnus v.c.* Scraptae dicebantur nugatoriae, ac deſpiciendae mulieres,vt ait Verrius*ab iis, quæ ſcrea iidem appellabant, id eſt quæ quis excreare ſolet, quatenus id faciendo ſe purgaret. Titinius in Prilla: rectius mecaſtor, Piculetæ Poſtumæ Lectum hodie ſtratum vidi ſcraptiæ muli.

Scraptæ nugatoriæ,ac deſpiciendæ mulieres.

PAVLVS. FESTVS. Scribas proprio nomine antiqui & librarios & poetas vocabant.at nunc dicuntur ſcribæ quidem librarij, qui rationes publicas ſcribunt in tabulis. itaque, cum Liuius Andronicus bello Punico ſecundo ſcripſiſſet carmen, quod à virginibus eſt cantatum, quia proſperius reſpublica populi Romani geri cœpta eſt, publice adtributa eſt (&) in Auentino ædis Mineruæ, in qua liceret ſcribis, hiſtrionibuſque conſiſtere, ac dona ponere in honorem Liuij, quia iis,& ſcribebat fabulas, & agebat.

**Scriptum v.c. " vbi ſcribæ) in v.c. vtrumque deeſt. *faceret v.c.* Scriptum * lapidem eſſe ait, & ita vocari, Antiſtius Labeo in agro Menullino,vbi " diuinam rem facerent.* a

Scripturarius ager publicus appellatur,in quo, vt pecora paſcantur, certum æs eſt. quia publicanus ſcribendo conficit rationem cum paſtore.

Scrupi dicuntur aſpera ſaxa, & difficilia attrectatu. vnde & ſcrupuloſam rem dicimus, quæ aliquid in ſe habet aſperi.

PAVLVS. *Scrupi dicuntur aſpera* ſaxa & *difficilia, petræ etiam attrectari* inſuetæ, aut *naufragiorum pollutæ ſcelere.* Ennius in *Andromacha.*

FESTVS. *Scrupeo* inueſtita ſaxa, atque hos *treis, quam excaprent* vnde ſcrupuloſam *rem dicimus quæ*

quæ aliquid habet in se asperi. Cornelius *Sisenna Historiarū lib.* IIII. Hic tum iniectus *est leuis scrupulus* & quædam dubitatio.

Scurræ vocabulum Verrius ineptissime aut ex Græco tractum ait, quod est *σκυρράζειν*; aut à sequendo: cui magis adsentitur, quod & tenuioris fortunæ homines, & ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quēpiam, non antecedere, sed sequi sint soliti. quia videlicet dicat Lucilius: Cornelius Publius noster Scipiadas dicto, tempúsque intorquet in ipsum Oti, & deliciis, luci effictæ, atque cinædo. Et sectatori adeo ipsi suo, quo rectius dicas. Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes. Cum secutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium.

Scutilum tenue, & macrum, & in quo tantum exilis pellicula cernitur. PAVLVS.

Scut*ilum tenue & macrū dicitur ex* Græco. vt cum dicim*us scutilum hominem*, exilem aliquem demo*nstramus in quo pellicula tantum. in* pompa aliud dicim*us. Scutilum, vt videatur scutilum* de scrutil*o deriuatum detrita r littera, sitque is*, qui virtute *potest scrutari. Sed ex Græco nomen factum* scutiloscum co*riarium significamus.* FESTVS.

* SED * pro fine inueniuntur posuisse antiqui. PAVLVS. * *Se)*.

Secespita cultrum ferreum oblongum manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro, argentóque, fixo * clauis æneis, ære Cyprio, quo Flamines, Flaminicæ virgines, Pontificésque ad sacrificia vtebantur. dicta autem est secepita à secando. * *fixum*

Secespitam esse Antisti*us labeo ait cultrum* ferreum, oblongum, mani*brio, rotundō, eburneo*, sólido, vincto ad c*apulum auro argentoque* fixum clauis æneis *ære Cyprio, quo Flamines*, Flaminicæ virgin*es, pontificésque ad sacri*ficia vtuntur, ea*dem alias dicitur*, qua in sacrario vtuntur *sacraria namque in templis* rediculo æneo olim *sæpiebantur, in quo tubæ* relictæ sunt*, per quas manibus sacra* tangere licet est*. hoc in templo, bonæ Deæ* : sed & aliis in locis : & *sunt velut repacula* quædam ita secespitæ di*cuntur duobus modis*, FESTVS.

PAVLVS. Secespitam alij securim, alij dolabram æneam, alij cultellum putant.

Secessiones. narrationes.

Secium libum est, quod secespita secabatur.

FESTVS. *Secium* est, quod secespita secatur *libum seu placenta quæ* soleat necessariis *sacrificijs adhiberi.*

Seclusa sacra dicebantur, quæ Græci mysteria appellant.

PAVLVS. Secordiam quidam pro ignauia posuerunt, Cato pro stultitia posuit. compositum autem videtur ex se, quod est sine, & corde.

FESTVS. *Secordiam* quidam *pro ignauia posuerunt* M Cato pro *stultitia posuit Originum lib.* VII. cum ait . . . . is . *in* mensam *timiditatem, ac Secordiam causa erat* ne quid neg*otij publici, vel priuati gere*retur *compositum autem videtur ex se* quod est sine & *corde.*

PAVLVS. Sectarius veruex, qui gregem agnorum præcedens ducit.

Sectio, persecutio iuris.

Sectatores, & qui secant, dicuntur; & qui empta sua persequuntur.

Secundæ, res non à numero dicuntur, sed quia, vt velimus, sequantur.

Secus, aliter: haud secus, non aliter.

FESTVS. Secus Valgius putat ex Græco, quod est ἑκὰς, dictum: absurde scilicet significat enim aperte aliter exemplis omnium fere, qui eam vocem vsurpant.

* *Sediculam* Sediculum, * sedile.

PAVLVS. FESTVS. Sedum, alij sadum, appellant herbam, quam Opillius Aurelius sesuuium vocari ait, eámque in tegulis seri, nec quamobrem id fiat, indicat.

Seges dicitur ea pars agri, quæ arata, & consita est. à serendo videlicet.

Segesta quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod videtur Aeneas condidisse præposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominauit. Sed præposita est ei s litera, ne obsceno nomine appellaretur, vt factum est in maleuento, quod beneuolẽtum dictum est, & in Epidamno, quod vsurparunt Dyrrachium.

Segnitia *dicitur quod sine nitendo quid vtile*, *aut* honestum Terentius *enimuero nihil loci est* segnitiæ, neque socor*diæ*.

Segnitia dicitur, quod sine nitendo quid vtile, aut honestum Terenrius: Enimuero Daue nihil loci est segnitiæ. neque socordiæ. PAVLVS.

Seliquastra, genus sedilium.

Seliquastra sedilia antiqui generis, appellantur D litera in L conuersa, vt etiam in sella factum est, & subsellio, & solio, quæ non minus à sedendo dicta sunt. FESTVS.

Sellæ curulis locus *in circo datus est*. *Valerio dict*atori posteriúsque *eius honoris causa vt prox*ime *sacellum Murciæ spectarent, vnde aspi*ciebant *spectacula magistratus*.

Sementinæ feriæ fuerunt institutæ, quasi ex iis fruges grandescere possint. * PAVLVS. *possent)*

Semis, semodius, semuncia ex Græco trahuntur, sicut & alia nonnulla, quæ S litteram pro aspiratione eorum habent, vt, ἑπτὰ septem, ὕλη silua. sic ista ab eo, quod illi dicunt ἥμιου, declinata sunt.

Semis, semodius, *semuntia qua ra*tione ex Græ*co trahuntur alia*, *quod S* litteram pro *aspiratione eorum* habent, vt ἑπτὰ *septem* ὕλαι siluæ. sic *ista ab eo, quod illi* ὕμιου dicunt *declinata videntur*. FESTVS.

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerunt lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici.

Senacula tria fuisse Romæ, in quibus Senatus haberi solitus sit, memoriæ prodidit * Nicostratus in libro, qui inscribitur de Senatu habendo. vnum, vbi nunc est ædis concordiæ Capitolium & forum, in quo solebant magistratus D. T. * cum senioribus deliberare. alterum ad portam Capenam. Tertium citra ædem Bellonæ, in quo exterarum nationum legatis, quos in vrbem admittere nolebant, senatus dabatur. ** rodidit v.c.* ** de rep.)*

Senaculum locus Senatorum.

Senatores à senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum consilio Rempublicam administraret. Itaque etiam patres appellati sunt, & PAVLVS. FESTVS.

nunc cum ſenatores adeſſe iubentur, quibuſque in ſenatu ſententiam dicere licet. quia ij, qui poſt luſtrum conditum ex iunioribus magiſtratū ceperunt, & in ſenatu ſententiam dicunt, & non vocantur ſenatores ante, quam in ſenioribus ſunt cenſi.

Senatus decretum à conſulto Aelius Gallus ſic diſtinguit, vt id dicat particulam quandam eſſe ſenatusconſulti, vt cum prouincia alicui decernitur, quod tamen ipſum ſenatuſconſulti eſt.

Senis crinibus nubentes ornantur, quod is ornatus vetuſtiſſimus fuit. quidam quod eo Veſtales virgines ornentur, quarum caſtitatem viris ſuis ſponoe. . . . * à ceteris.

** ſpondeant)*

Senium à ſenili acerbitate, & vitiis dictum. poſuit Cæcilius in Hymnide: Sine ſuam ſenectutem ducat vtique ad ſenium ſorbitio.

Senonas, Gallos, Verrius ait, exiſtimari appellari, quia noui venerint ex tranſalpina regione *ac primum appellatos* ξένοι, poſtea Senon*as*.

Sentes, cum conſtet eſſe ſpinas, & Afranius in Abducta dixerit: quam ſenticoſa verba pertorquet turba. * pro ſpinoſis accipi debet.

** lupa)*

Sentinare, ſatagere, dictum à ſentina. quia multam aquam * nauis cum recipit, periclitatur. Cæcilius in Aethrione: cum Mercurio capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

**quam multa aquae. v.c.*

PAVLVS.

Sentinare ſatagere, dictum à ſentina nauis, quam quis vt aqua liberet, euacuare contendit. Itaque ſentinare, ſubtiliter periculum vitare. Cæcilius: Capit conſilium, poſtquam ſentinat ſatis.

FESTVS.

Seplaſia *forum Capuae in* quo plurimi vnguentar*ij erant in Piſonem* cuius meminit Cicero. Seplaſiā *me Hercule, vt dico* audiebam te, vt primum aſpe*xit campanum* Conſulem repudiauit.

Septentriones ſeptem ſtellæ appell*antur à ſeptem* bobus iunctis, quos trio*nes à terra ruſtici* appellent, quod iunct*is ſimul terram arent*, quaſi terriones *quidam à ſeptem ſtellis*, quod id aſtrum Græci *ἅμαξαν dicant, quia habet*

partem quandam *temonis specie. Vnde ait* Ennius. supe-*rat temo stellas. Sed* & physici eum *situm septem stellarum* conten . ˙ . *templati, septentriones dici aiunt, quod ita sunt sitæ septem stellæ,* vt ternæ proxim*ae specie efficiant velut* trigona.

Septimontio, vt ait Antistius Labeo hisce montibus feriæ. Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatuar dicitur. Veliæ, * cui item sacrificium. Faguali, † Suburæ, Cermalo, * Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, vt ait Varro Rerum humanarum libro octauo, ab Opita '' Oppio Tusculano, qui cum præsidio Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Vejos oppugnaret, consederat in carinis, & ibi castra habuerat. similiter Cispius † à Læuo Cispio Anagino, qui eiusdem rei causa eam partem Esquiliarum, quæ iacet ad vicum patricium versus, in qua regione est ædis Mefitis. tuiti... est.

* *Vellae v.c.* † *Faguráli)* * *Germalo)* '' *Opitre)* * *Cisition. v.c.*

PAVLVS.

Sacrificium, quod fiebat Romæ in monte Palatino, Palatuar dicebatur.

Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant sacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, * Coelio, Oppio, & Cispio.

* *Germalo)*

FESTVS.

*Septimontium dies a*pppellatur mense *Decembri, qui dicitur in F*astis agonalia, *quod ea die in septem mon*tibus fiunt *sacrificia. Palatio, Velia*, Fagutali, Subura, *Cermalo. Coelio, Opio*, Cispio.

*Sepu*lchrum est, vt ait Gallus Ael*ius, in quo* mortuus sepultus est. quod an*tiqui bustum appel*labant. hisque cippis, aut aliq*ua alia re*, *mortui* causa designatus est intra *quos s*epultura est facta.

30 Se quamque, seorsum quamque.

Sequester is dicitur, qui inter aliquos, *qui certant medius, vt* inter eos conuenerit, *depositum ita tenet al*iquid, vt ei, reddat, qui id *deberi iure, sibi con*stiterit. Cato in ea Ora*tione, quam habuit* de indigitibus. finunt *miseros perire*, vt bona rapiant, aut *si superstites petant, vi seques prodent*, & Plaut*us mercatore Imono* sic sequestro mihi data *est*.

*Histricia v.c. Serilla Verrius appellari putat nauigia Istrica, *ac Liburnica, quæ lino,ac sparto cōdensantur a conserendo, & contexendo dicta .quia dicat Paccuuius io Niptriis:nec vlla subeus * cohibet compagem aluei, Sed suta lino,& sparteis serillibus cum σπαρτεςτιχος,* & ficto vocabulo vsus sit pro funiculis,qui sparto conseruntur.

*subscus) *σπαρτεςτιχας.v.c.

Serilla nauigia istrica, quæ lino, ac sparto condensantur, a conserendo,& contexendo dicta.

PAVLVS.

Serius Attius a sero comparauit.ait enim:Ne,si forte paulo.quam tu,veniam serius.

*setius v. c. Serius*a sero videtur dictum. Attius in Amphytrione:Ne, si forte paulo quam tu,veniam serius.*

FESTVS.

** setius.v.c Seto sapiunt Phryges, prouerbium est natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quæquæ cum ea erant rapta,reddere Achiuis.

PAVLVS. Serpsit antiqui pro serpserit vsi sunt. vnde serpulæ dictæ, quas nunc serpentes dicimus,ex Græco, quod illi ἑρπετὰ nos pro aspiratione eorum S littera posita, vt ἕξ,sex ἑπτὰ,septem.

FESTVS. *Serpsit vsi sunt* antiqui pro serpserit, *vnde videntur serpulæ* dictæ,quas nunc *serpentes dicimus ex Greco*, quia illi ἑρπετὰ, nos *pro aspiratione eorum* S littera posita,vt ἕξ *sex* ἑπτὰ, *Septem.*

Serpula serpserit,ait(idem)Messalla,serpens irrepserit.

Serra præliari dicitur, cum assidue acceditur, receditur que,neque vllo consistitur tempore.Cato de re miliari: siue*forte opus sit cuneo, aut globo, aut forcipe, aut turribus, aut serra,vti adotiare.

*sine.v.c.

PAVLVS Serra præliari dicitur, cum assidue acceditur, receditur que,neque vllo tempore consistitur.

FESTVS. Sertorem quidam putant dictum a prendendo, quia cum cuipiam afferat * manum educendi eius gratia ex seruitute in libertatem,vocetur adsertor . cum verisimilius sit dictum,qui sereret quid,ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen,cum aliquem serat petendoin libertatem eandem,qua ipse sit,id est iungat, quia fruges cum seruatur,terræ iungit, quod totum Verrius ἀπιθάνως introduxit.

*adserat. v.c.

Seruilius lacus appellabatur, eo,* qui eum faciendum curauerat in principio vici iugari continens basilicæ Iuliæ, in quo loco fuit effigies hydræ posita a M. Agrippa. *ab eo)

Seruilius lacus Romæ a conditore vocatus. PAVLVS.

Seruorum dies festus erat Idibus Augusti, quia eo die Rex Tullius filius ancillæ (natus est.* *ædẽ dedicauit Dianæ.

FESTVS.

Seruorum dies festus vulgo existimatur Idibus * Augusti quod eo die Ser. Tullius natus serua " ædem Dianæ dedicauerit in Auentino, cuius tutelæ sint cerui a quorum ·*· celeritate fugitiuos vocent seruos.*

Idus v.c. "seruus v.c. ··quo v.c. *ceruos v.c.

Sesopia in Augurali & Saliari carmine appell*antur quæ alias* esopia pro sedilibus di*cere habemus nunc* adhuc in consuetu*dine.*

Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius. . . . . PAVLVS.

FESTVS

Sestertius dicitur quarta pars denarij, quo tempore is decussis valebat, id est dupondius, & semis.

Sestertij no*ta apud antiquos fuit* dupondij, & semissis. *vnde sestertius dictus quod semis*tertius, sed auctos esse *bello punico secundo* apud antiquos autem *denarius & quinque sis in vsu* erant, & valebant *denarius denos asses quadrigati*, bigati, quinquessis. *quæ nos sed vterque actus* est numerum æris perdu*ctum esse aiunt lege fla*minia, minus soluendi, *cum aere alieno prameret*ur P.R.

Sex millium, & ducentorum hominem primus C. Marius conscripsit legionem, cum antea quattuor millium fuisset. vnde etiam appellabatur quadrata. PAVLVS.

Sex suffragia appellantur in equitum centuriis, quæ sunt adiectæ* ei numero centuriarum, quas Priscus Tarquinius Rex constituit. FESTVS. *adfectæ. v.c.

Sex Vestæ sacerdotes constitutæ sunt, vt populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum. quia ciuitas Romana in sex est distributa partis. in primos, secundosque Titienses, Ramnes, Luceres.

Sexagenarios *de ponto olim deiiciebant*

cuius causam Mani*lius hanc refert quod* Rom*am*, qui incoluerint *primi Aborigenes*, hominem saxaginta *annorum qui esset immolare* diti patri. quot*annis soliti fuerint quod* facere eos de*stitisse aduentu Her*culis, sed religio*ne postea veteris moris* scirpeas hominum e*ffigies de ponte in Tiberim vetere* modo mittere *instituisse. Alij dicunt*, morante in Italia, *Hercule, quod quidam* eius comitum habitaue*rint secundum ri*pam haberi, atque Arga*eos se ab Argiuis vocau*erint arui., quorum pro*ditam memo*riam redintegrari eo gen*te missum*° *ab Græca* legatum quendam Arga*eum*° *diu cum* is Romæ moratum esse, his, vt *obierit*.institutum a sacerdotibus, vt *effigies* scirpea ex omnibus, cumque publicæ *erant rei nun*tiauisset, per flumen, ac mare in patriam remitteretur. Sunt, qui dicant, post vrbem a Gallis liberatam ob inopiam cibatus cœptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim; ex quo numero vnus filij pietate occultatus sæpe profuerit patriæ consilio sub persona filij.id vt sit cognitum, ei iuueni esse ignotum,
*eas) & sexagenariis vita concessa. latebras autem eius, *
†arcuerit) quibus arguerit † senem, id cohibuerit, & cælauerit, sanctitate dignas esse visas, ideoque Arcea appellata. Sed exploratissimum illud est, causæ, quo tempore primum per pontem cœperunt comitiis suffragium ferre, iuniores conclamauerunt, vt de ponte deiicerentur sexagenarij, qui iam nullo publico munere fungerentur, vt ipsi potius sibi, quam illi deligerent imperatorem. Cuius sententiæ est etiam Sinnius Capito. Vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmauit Afranius in Repudiato.

*quo) Sextantarij asses in vsu esse cœperunt ex eo tẽpore, quod * propter bellum Punicum secundum, quod cum Hannibale gestum est, decreuerunt patres, ut ex assibus, qui tum erant librarij, fierent sextantarij, per quos cum solui cœptum esset, & populus aere alieno liberaretur, & priuati, quibus debitum publice solui oportebat, non

magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque
(anno) vsus est, vt priore numero, sed id non permansit
in vsu, nec amplius processit in maiorem.
Sexus aliter significat sexu, natura, habituque ex Græ- *secus v. c.
co, quam illi vocant ἕξιν. Afranius in Priuigno sic agit" "ait.)
orbus virili sexu adoptauit sibi. Pacuuius in Atalanta:
Triplicem virili sexu partum procreat.
Sexus, natura, vel habitus, ex Græco ἕξις vocatur. PAVLVS.
SIBINAM appellat Illyrici telum venabuli simile.
Ennius: Illyrici restant sicis. sibinisque fodentes.
Sibus, callidus, vel acutus.
Sic versantu . . . . . .
fune voluit eodem nom. . . . . . . FESTVS.
Suparum appellant dolonem *quod est velum minus in naui;*
vt a cation, maius *supparum autem dictum ait Cinnius*
Capito velut *separatum quod sit disiunctumque a'* dolone in-
terioris *mali*,
Sepultum morte moroq. cum ait. . . . .
. *De* L. Terentio Tusciuici *magistro significat* iuum
de saxo Tarpeio *elatum, cum eo* uenisset commisatum,
quod *mero, id est vino esset* coactus.
Sicilices hastarum spicula lata. Ennius: Incedit veles vul- PAVLVS.
go sicilibus * latis. *sicilicibus)
Sicilicum dictum, quod semunciam secet.
Sicyonia genus calciamenti. Lucilius: Et pedibus læua si-
cyonia demit honesta.
Si fus *vsurpatum est pro tubis* ipsis id quod Græce, *dicitur* FESTVS.
σίφων in lege riualicia sic est, *quæ lata fuit rogante* popu-
lum. Ser. Sulpicio *sex. F. Rufo montani*, paganiue si
phonibus aquam diuidunto: donec eam inter se: *diuise-
rint, pretoris* iudicatio esto.
Signa, vt rerum, ita *quoque res ipsæ dicuntur*, aut lapides,
aut, *fictile aut si qua eiusmodi* adhuc aliqua. &c. *signa
dicuntur*, *quae scul*pantur etiam, sed *pocula etiam
in quibus sunt* simulacra ad effigies *sigillata*.
Signare significat modo scribere, modo anulo signa impri PAVLVS.

mere, modo pecora signis notare.

FESTVS. *Signare* dicitur signis notare, *velut in pecorib. fit* sed antiqui eo pro scribere *vtebantur: vnde & subsignare*, & consignare *inuenitur positum, pro subscribere*, & conscribere..

PAVLVS. Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem absorbebant.

FESTVS. *Silatum antiqui* pro eo, quod nunc ientaculum dicimus *appellabant* quia ieiuni vinum soli *conditum ante meridiem* absorbebant.

PAVLVS. Silere tacere significat ficto verbo ab S littera, quæ nota silentij est.

FESTVS. Silere, tangere * *significat, ficto initium eius vocis est vocabulo* a S littera, quæ *initium*.

*tacere

Silentio surgere ait dici, vbi qui post mediam *noctem auspicandi* causa ex lectulo suo *silentio surrexit* & liberatus a lecto in solido *se posuit*.

Sedetq. ne quid eo tempore deiciat *rursusque se* in lectum reposuit, hoc enim est *propriæ*.

Silentium, omnis vitij in auspiciis vacuitas, Veranius ait non vtique ex lecto, sed ex cubili, ne * rursus se in lectum reponere necesse esse.

*nec)

PAVLVS. Silicernium erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur. dictum autem silicernium, quia, cuius nomine ea res instituebatur, is iam silicem * cerneret. Cæcilius credidi silicernium eius me esse esurum.

.* *silentium* v.c. *solum*)

FESTVS. *Silicernium dicitur cæna funebris*, quam *alio nomine exequium scriptores vocant* sed. . . . . .

& Verrius existimant silicernium dici, quod nos farcimen *dicimus quo* fletum familia *purgabatur: quia cuius* nomine ea res *instituebatur is etiam* silentium *cerneret Cæcilius obolostate*. *Credidi silicernium eius* me esse esurum.

Siluij sunt appellati Albani Reges, Lauiniæ filio, quem post excessum Aeneæ grauida relicta timés periculum, & suæ vitæ, & eius, quem vtero gerebat, in siluis latens enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem

tem Ascanij prælatus Iulo * fratris filio: cum inter eos de regno ambigeretur. *Iulio.v.c.

Silus appellatur naso susum versus repando. vnde galeæ quoque a similitudine silæ dicebantur.

Simpludiarea funera sunt, quibus adhibentur D.T.ludi, corbitoresque. quidam ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiua sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quæ sunt amplissima.

Simpludiarea* funera, quibus ludos adhibebant. *Simpludiarea)*

Simpulum vas paruum non dissimile cyatho, quo viuũ in sacrificiis libabatur. vnde & mulieres rebus diuinis deditæ simpulatrices dicuntur.

Simultas, id est, odium, dicta ex contrario, quia minime sint simul. potest & a simulatione dicta existimari, quia simulate loquuntur ad inuicem.

Sinciniam, cantionem solitariam.

Sine sacris hereditas in prouerbio dici solet *cum aliquid obuenerit* sine vlla incommoda appendice; quod olim sacra non solum publica curiosissime administrabant, sed etiam priuata. relictusque heres sic * pecuniæ, etiam sacrorum erat, ea diligentissime administrare esset necessarium. FESTVS. **sicut)*

Sinistræ aues, sinistrumque est sinistimum, auspicium, id est, quod sinat fieri. Varro libro quinto Epistolicarum quæstionum, ait: a deorum sede cum in meridiem spectes, ad sinistram sunt partes mundi exorientes, ad dexteram occidentes; factum arbitror, vt sinistra meliora auspicia, quam dextra esse existimentur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, & Cincius

Sinistrum in auspicando significare ait Ateius Capito, lætum, & prosperum auspicium, at* silentium †dubij dumtaxat vacat vitio. igitur silentio surgere cum dicitur significat non interpellari, quo minus rem gerat, ad * sinistrum hortari quoque auspicia ad agendum, quod animo quis proposuerit. **aut* v.c. *†vbi)* **at)*

Siparium genus veli mimicum.* **minutum*

Siparium, *quo in scænis mimi* vtuntur, dictum ait *Verrius a* velamento quod vocetur, *alias aulæum.* PAVLVS. FESTVS.

PAVLVS. Sirēps dicitur, quasi similis* res ipsa. habetur hoc in libris Catonis.

*similiter

FESTVS. *Sirempse* ponitur pro eadem, vel pointe *quasi similis res ipsa* Cato in dissuadendo legem *quae postea* relicta est; & præterea rogas. *vt quemquam adversus* ea, si populus condemnauerit, *sirenis lex* fiet, quasi aduersus legem *fecisset*.

Sispitem Iunonem, quam vulgo Sospitem appellant, antiqui vsurpabant, cum ea vox ex Græco videatur sumpta, quod est σώζειν.

Sistere fana cum in vrbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum constituere, quod* Antistius Labeo ait, in commentario quintodecimo Iuris Pontificij, fana sistere esse lectisternia certis locis & diis habere.

*quam V. C. Q.

PAVLVS. Sistere fana cum dicerent, significabatur lectisternia certis in fano locis componere.

SOBRINVS est patris mei consobrini filius, & matris consobrinæ filius.

FESTVS. Sobrinus est, vt ait Gallus Aelius, patris mei consobrini filius, & matris meæ consobrinæ filius. femina iisdem de causis appellat fratrem, & fratrem patruelem, & cōsobrinum, & propius consobrino,* & sobrina. iidem gradus in sobrina quoque sunt.

*sobrino)

Sobrium vicum *dictum putant Cloatius & Aelius* quod *in eo nullus tabernæ* locus, neque *cauponæ fuerit. Alij* aliquod in eo *Mercurio non lacte, sed* vino solitum *sit supplicari*.

PAVLVS. Sobrium vicum Romæ dictum putant, vel quod in eo taberna nulla fuerit, vel quod in eo Mercurio lacte, non vino supplicabatur.

Sodales dicti, quod vna sederent, & essent, vel quod ex suo dapibus* vesci soliti sint, vel quod inter se inuicem suaderent, quod vtile esset.

*datis

FESTVS. Sodalis *quidam dictos putant*, quod vna *sederent essentque* alij, quod ex suo *dapibus vesci soliti sint* alij, quod inter se *inuicem suaderent*, quod vtile *esset, eosdem, quod*

vocant crebro congre vocari *a Græco* vocabulo, quod est γέῤῥα.

Sodes, si audes, vti sis, *pro si vis & illico* pro in loco. Terentius *in Andria dic* sodes, quis heri Chry*sidem habuit* PAVLVS.

Sodes, si audes, vti sis, pro si vis, & illico pro in loco. Terẽtius in Andria: Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit. FESTVS

Solari sine propositione dixisse antiquos, testis est Pacuuius, cum ait: solatur, auxiliatur, hortaturque me.

Solatum genus morbi, maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afran*ius in* . . . . arquato Med*eri cui nomen ab an*tigine.

Solatum genus morbi. PAVLVS.

Solea, vel ea dicitur, quæ solo pedis subiicitur, vel genus piscis, vel materia robustea, super quam paries craticius extruitur. FESTVS.

Solea, vt ait Verrius, est non solum ea, quæ solo pedis subiicitur, sed etiam pro * materia robusta," super quam paries craticius extruitur. **per* v.c. "*robustea* v.c. * *Solicitare.*

Solicitare * quidam dictum putant vel *vt citare ex sollo, quod est* ex suo loco, ac sententia *mouere sollum autem* quin significet locum, quis *dubitet cum exsules* quoq. dicantur loco patri*æ suæ pulsi.* v.c.

Solicitare est solo citare, id est, ex suo loco mouere: solum autem quin significet locum, quis dubitet? cum exsules quoque dicantur loco patriæ suæ pulsi. PAVLVS.

Solida sella *ait Verrius, sedere tum quis* iubetur, cum mane surg*ens auspicandi gratia evigi*lauit quod antiqui expresse, *nihilque ab inter*iore parte ex cauat*as, aut laxatas f*aciebant sedes, quas sedes, *solidas ideo*, quod in his nihil erant conc*auum, maxime appell*abant in quit Verrius, quod *scilicet essent tot*æ absurde, vt mihi videtur, *cum omne id quod* sit totum ait dictum solidum. FESTVS. *Messalla)* **Solpuga)* *Solipugia. vel Solipugna* v.c.

Solino idem * ait esse consulo.

Solino intelligitur consulo.

Solipunga" genus bestiolæ maleficæ, * quod acrius, concitatiusque fit feruore solis. vnde etiam nomen traxit.

FESTVS.

Soli *punga genus bestiolæ* maleficæ quod *acrius, concitatiusque* fit feruore *solis à quo nomine* traxit.

Solitaurilia hostiarum trium diuersis generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes ex solidi, integrique sunt corporis. contra Aci`. . .verueces* máiales, qui quia sollum Osce totum, & solidum significat. vnde tela quædam solliferrea vocantur tota ferrea, & homo bonarum artium sollers, & quæ nulla parte laxata, cauaque sunt solida nominantur. atque harum hostiarum omnium inuiolati sunt tauri, quæ pars scilicet cæditur* in castratione. sunt quidem qui putent,* ex tribus hostiis præcipue nomen, inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum quidam dixerunt omnium trium vocabula confusa* suis, ouis, tauri adeffecisse id, quod vno modo appellarentur vniuersæ. quod sit a sollo, & tauris earum hostiarum ductum (est) nomen antiquæ consuetudinis* per vnum L. enunciari non est mirum, quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo quam consuetudinem Ennius mutauisse fertur, vt pote Græcus Græco more vsus, quod illi æque scribentes, ac legentes duplicabant mutas & *Semiuocales & liquidas*

** verbices. v.c.*

** icrebitur v.c.*

** portent v.c.*

** confixa. v.c.*

** antiqua consuetudine)*

Solitaurilia hostiarum trium diuersi generis immolationem significant tauri, arietis, verris. quod omnes hi solidi, integrique sint corporis. Sollum enim lingua Oscorum significat totum, & solidum. vnde tela quædam solliferrea vocantur, tota ferrea, & homo bonarum artium sollers, & quæ nulla parte laxata, cauaque, solida nominantur.

Solla * appellantur sedilia, in quibus non plures singulis possint sedere, ideoque solla ·*· sternere dicuntur, qui solisternium habent, & solaria vocantur, Babylonica, quibus eadem sternuntur. quæ, vt ait Verrius, omnia ducta sunt solo * aluei quoque lauandi ·*· gratia instituti, quo singuli descendunt. solla dicuntur. quæ a sedendo " potius dicta videntur, quam a sollo.*

** Solia, vel sola)*

:.solir ,*

Solla * sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere. ideoque solia* sternere dicuntur, qui sollisternium·*·

habent. & solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur.

Sollemnia sacra dicuntur, quæ certis temporibus fiunt.

Solemnia sacra dicuntur, quæ certis temporibus, annisque fieri solent. FESTVS.

Sollistimum Ap. Pulcher in Auguralis disciplinæ libro primo ait esse tripudium, quod aui*excidit ex eo quod illa fert. saxumue solidum, aut arbos uiuiradix ruit, quæ nec præ vitio, humani * cædanturue, iacianturue, pellanturue. *aut v.c. *humanaue vi) vel humica lant)

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius. suasa * quoque omnino dirimit non solla '' dupondi. id est non tota. Item Liuius: Sollicuria, in omni re curiosa.* & solliferreum, genus teli totum ferreum. sollers etiam in omni re prudens; & sollemne, quod omnibus annis præstari debet. *vasa) ''solo v. c. *curiosa)

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Liuius:* Solliferreum genus teli, id est totum ferreum. Sollers etiam in omni re prudens, & solemne, quod in omnibus annis præstari debet. PAVLVS. *Lucilius)

Solox, lana crassa. vel pecus lana contectum. Titinius: Lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali pecore & montano hirco,* atque'' soloce. *hirto v.c. ''hircoq.

Solox, lana crassa, & pecus, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barathro*ego ab lana soloci ad purpuram data. & Lucilius: Pascali'' pecore, ac montano, hirto,* atque soloce. FEST. Barrato v.c. ''Pastali v.c. *hirco v.c.

Solum terram. Ennius libro tertio: Tarquinio dedit imperium, simul & sola regni. & aliubi:*sed sola terrarum postquam permensa parumper. *alibi) PAVLVS.

Solum, terram. FESTVS.

Soniuio, sonanti.

Soniuio significat in *carmine saliari &* augurali sonanti

Soniuium tripud*ium vt ait* Appius Pulcher quod *sonet, cum pullo excid*it puls quadr*upedive ex ore.*

Sons nocens: Insons, innocens. PAVLVS.

Sons, nocens vt ex *contrario*, *Insons Innocens.* FESTVS.

Sonticum morbum in duodecim significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa. quem nonnulli putant esse, qui nocent, quod sontes significet nocentes. Næuius ait: sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.

PAVLVS. FESTVS.

Sonticum, iustum. Næuius: Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem.

Sontica causa dicitur a morbo *sontico propter quem quod est* gerendum agere *desistimus M. Porcius* Cato de re A. Atili *quid dicam causæ extisse*, timidus ne *sis: an Impedimento tibi* causam sonticam *fuisse.*

*Sacrum vel Sorracum

PAVLVS. FESTVS.

Soracum * est, quo ornamenta portantur scenicorum.

Soracum dicitur, quo ornament*a portantur scæni*corum. Plau*tus in persa libro*rum icillum *plenum socracum habeo.*

*Sororiare H. v.c.

" Friuolaria)

Sororiare * mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, vt fraterculare puerorum. Plautus in Friuolaria " *tunc sororiabant* papillæ *primulum*, *sed illud* voluì dicere *fraterculabant quid* opus est verb*is multis.*

Sororiare * mammæ dicuntur puellarum, cum primum tumescunt.

Sororium tigillum appellabatur locus sacer in honorem Iunonis, quem Horatius quidam statuerat causa sororis a se interfectæ ob suam expiationem.

Sororium tigillum appellatur hac de causa. ex conuentione Tulli Hostilij Regis, & Metij Suffetij * ducis Albanorum, Trigemini Horatij, & Curiatij" cum dimicassent, vt victores sequeretur imperium, & Horatius noster exsuperasset, victorque domum reuerteretur, obuia soror cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, auersata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam, quamquam a patre absolutus sceleris erat, accusatus tamen parricidij apud Duumuiros, damnatusque, prouocauit ad populum, cuius iudicio victor duo tigilla tertio superiecto, quæ pater eius constituerat, velut sub iugum missus subit, consecratisque ibi aris Iu

noni Sororiæ, & Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex quo sororium id tigillum est appellatum.

Sors & patrimonium significat, vnde consortes dicimus; & dei responsum; & quod cuique accidit in sortiendo. PAVLVS.

Sors & *patrimonium sign fi.at* vnde *consortes dicimus*; & deis *respon∫um & quod cuique* accidit in *sortiendo* FESTVS. *dei)

Sortutillus * venter suillus condito farre expletus. PAVLVS.

Scrutillus appellabatur venter suillus, *condito farre expletus* Plautus. venter sullus " *dicam suo nomine* scrinillum ego me hodie . . . *si quid esset comesa* farte biberem . . . . FESTVS. *Scrutillus Sartutillus "suillus)

Sos, pro eos antiqui dicebant, vt Ennius libro primo: Cōstitit inde loci propter sos dea dearum. * & libro tertio: Circum sosque sunt magnæ gentes opulentæ. Libro septimo: Dum censent terrere minis, hortanturue sos. Libro vndecimo, contendunt Graios Græcos memorare solent sos. interdum pro suos ponebant, vt cū per datiuum casum, idem Ennius effert: Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit. *dea diar. v.c..dia . dear)

Sos pro eos antiqui dicebant, vt Ennius: Constitit inde loci propter sos dea * dearum. Sos interdum pro suos ponebant. per datiuum casum idem Ennius effert: Postquam lumina sis oculis: pro suis. PAVLVS. *dia)

Sospes saluus. Ennius tamen sospitem pro seruatore posuit. FESTVS.

Sospes *significat apud* omnes fere *auctores saluum*; Afranius in *Epistola. Dite sospitem* seruent tuis *Virgilius lib.* 8. *Aeneidos* maxime Teucrorum *ductor, quo sospite* numquam. Ennius *in* . . . . parentem, & *patria di seruate* sospitem. *Attius in si* . rite ad patr*iam sospes peruenisset*. Ennius vid*etur seruatorem significare.*

Sospitare est bona spe afficere, aut bonam spem non fallere. PAVLVS.

S*eruatorem significare*, cum dix*it quo sospite* liber ceterum *sospitare.* FESTVS.

Verrius ait esse bona spe *afficere aut bonam* spem non fallere.

PAVLVS.

*rumices)

FESTVS.

SPARA minimi generis iacula à spargendo dicta. Lucilius: Tum spara, tum murices * portantur tragula porro.

*AR. v.c.

Spara paruissimi *generis iacula, ab eo quod* spargantur dicta. *Lucilius satyrarum l.* . . . tum spara, tum *murices, portantur tragula* porro . . tiatorem, erratorem.

* Triumuir)

PAVLVS.

FESTVS.

Cato in M.* Cœlium, si se appellauisset: In coloniam me hercules scribere nolim, si Triumuirum * sim, spatiatorem, atque fescenninum.

Spatiatorem pro erratorem Cato posuit.

*iis qui)

Speciem quam nos dicimus, εἶδος *Greci dixerunt* Platon quidam ideam, *nobis species pro eadem* ponitur.

Spectio in auguralibus ponitur pro aspectione, & nuntiato. quia * omne ius sacrorum habēt, auguribus spectio duntaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non vt possent impedire nuntiando, quæ cum vidissent satis, spectio sine nuntiatione data est, vt ipsi auspicio rem gererent, non vt alios impedirent nuntiando.

* specto)

FESTVS.

PAVLVS.

Spectu sine præpositione Pacuuius in Dulorestc vsus est, cum ait: amplus, rubicundo colore, & spectu proteruo ferox.

† stirpis. vt v.c.

* causa v.c. caua]

*alte v c. mites late)

.*. inius patebat v.c. intus patebat)

Spectu * sine præpositione Pacuuius posuit.

Specus feminino genere pronuntiabāt antiqui, vt metus, & nepos. tam Hercules, quam masculino stirps, aut* frons. vt Ennius: Tum casu* sub monte altæ " specus intus patebant. * & Pacuuius in Chryse: Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.

Speres antiqui pluraliter dicebant, vt Ennius lib secundo: Et semel effugit speres ita funditus nostras. & libro sextodecimo: Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt.

* Spectile

† villis v.c.

fuillis)

*spectile

*galiū v.c.

PAVLVS.

* Specile

Spetile* vocatur infra vmbilicum suis, quod est carnis, proprij cuiusdam habitus. exos, qua etiam antiqui per se vtebantur. Plautus enumerandis vilibus * obsoniis in Carbonaria sic meminit: Ego pernam, sumen, sueres, spetile," callum, * glandia.

Spetile" caro quædam proprij cuiusdām habitus infra

vmbilicum ſuis.

Spicit quoque ſine præpoſitione dixerunt antiqui. Plautus: flagitium eſt ſi nihil mittetur, quæ ſupercilio '' ſpicit & ſpexit. Ennius libro ſextodecimo: quod vbi rex paulo* ſpexit de contibus* celſis. FESTVS. ' ſupercilio v.c. *. . .dulo v.c. ſedulo *pontibus)

Spicunt antiquos dixiſſe *ſine præpoſitione* teſtis eſt Cato in ea, quam *habuit Q. de Thermum* de ſeptem hominibus, vt ſolent *euitare Soniuios*, niſi qui ſempiterni ſunt, quos *dum occurrant*, ne ſpiciunt, neque ratos *eſſe volunt*.

Spicum maſculine antiqui dicebant, vt hunc ſtirpem, & hanc amnem. verſus eſt antiquus: quaſi meſſim per miſſim vnumquemque ſpicum collegit.

Spinther vocabatur *armillæ genus quod mulieres* antiquæ gerere *ſolebant brachio ſummo* ſiniſtro. Plautus *Iubeaſque Spinther nouam* reconcinnarier. PAVLVS

Spinter armillæ genus, quo mulieres vtebantur brachio ſummo ſiniſtro.

Spintyrnix, genus auis turpis figuræ. ea Græce σπινθαρὶς dicitur. FESTVS

Spintyrnix eſt auis genus turpis figuræ. occurſatrix artificum, perdita ſpinturnix. ea Græce dicitur, vt ait Santra, σπινθαρίς.

Spira dicitur, & baſis columnæ vnius tori, aut duorum, & genus operis piſtorij, & funis nauticus in orbem conuolutus; ab eadem omnes ſimilitudine. Pacuuius: Quid ceſſatis ſocij eiicere ſpiras ſparteas? Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait: Spiras legionibus nexunt.

Spirillum vocari ait Opillius Aurelius capræ barbam. PAVLVS.

Spirillum barba capræ appellatur.

Spondere putatur dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. FESTVS.

Spondere Verrius putat dictum, quod ſponte ſua, id eſt voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite ſponſum, & ſponſam ex Græco dictam ait, quod ij σπονδὰς interpoſitis rebus diuinis faciant. Spondere antea ponebatur pro dicere. vnde & reſpondere adhuc *manet, ſed poſtea* vſurpati cœptum, eſt *etiam in promiſſione* alterius.

PAVLVS. Spondere ponebatur pro dicere, vnde & respondere adhuc manet, sed posteavsurpari cœptum est in promisso.

FESTVS. Sponsis bene,* beneque volueris, in precatione augurali Messala augur ait significare spoponderis, volueris.

[* *Bene sponsis v.c.*]

PAVLVS. Spurcum vinum dicebant, cum aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumue antequam deferuescat.

FESTVS. Spurcum vinum est, quod sacris adhiberi non licet, vt ait Labeo Antistius libro decimo commentarij iuris pontificij, cui aqua admixra est, defrutumue, aut igne tactum est. mustumue ante, quam deferuescat.

PAVLVS. SQVALIDVM incultum, & sordidum, quod proxime similitudinem habeat squamæ piscium, sic appellatum.

FESTVS. *Squalidum in*cultum, & sor*didum ait Verrius.*

*Significare sic d*ictum quod proxime *ad similitudinem squamæ* piscium accedit, vt*ique eorum qui in profunditatibus* abditi paludum squal*lent maxime. Vnde Ennius* in Telepho. Quam *vestitus squalida septus* stola.

Squarrosos *ab eadem squamarum piscium* similitudine ait dic*tos, quorum cutis exurg*at ob adsiduam inlu*uiem. Lucilius Varro*num, ac rupicum squarr*osa, incondita* rostra.

PAVLVS. Squarrosi ab eadem squamarum similitudine dicti, quorum cutis exsurgit ob assiduam illuuiem. Lucilius: Varronum, ac rupicum * squarrosa incondita rostra.

[* *rapicum*]

FESTVS. STAGNVM quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo stet. alij, quód is locus à Græcis σωφιὸς * dicitur, quia bene contineat aquam.

[* *στεγνὸς*]

Stalagmium genus inaurium videtur significare. Cæcilius in Karine, cum ait: ium * ex aure eius stalagmium Domi habeo.

[* *tum)*]

PAVLVS. Stalagmium genus inaurium. Cæcilius: Ex aure eius stalagmium Domi habeo.

FESTVS. Stata sacrificia sunt, quæ certis diebus fieri debent. Cato in ea, quam scribit de L. Veturio, de sacrificio* commisso, cum ei equum ademit. quod tu, quod in te fuit, sacra stata solemnia, capite sancta deseruisti.

[* *Sacrilegio)*]

PAVLVS. Stata dicebantur sacrificia, quæ certis diebus fiebant. Cato: Sacra, stata, sollemnia, sancta deseruisti.

Statæ Matris simulacrum in foro colebatur.

Statæ Matris simulacrum in foro colebatur, postquam id collustrauit, ne lapides igne corrumperentur, qui pluri- FESTVS. mus ibi fiebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quisque vicos rettulerunt eius deæ cultum.

Statua est ludij, eius, qui quondam fulmine ictus in circo sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigiis, oraculorumque responsis senatus decreto intra vrbem relata in Volcanali, quod est supra comitium, obruta sunt, superque ea columna cum ipsius effigie posita est.

Statuliber est, qui testamento certa condicione proposita iubetur esse liber. & si per heredem est, quo minus statuliber præstare possit, quod præstare debet: nihilominus liber esse videtur.

Status dies vocatur, qui iudicij causa est constitutus cum peregrino. eius enim generis ab antiquis hostes appellabantur. quod erant pari iure cum populo Romano, atque hostire ponebatur pro æquare. Plautus in Curculione. Si status condictus cum hoste intercedit dies, tamen est eundum, quo imperant ingratis.

Status dies vocatur, iudicij causa constitutus.

Stellam significare ait Ateius Capito letum, & prosperum, auctoritatem secutus. P. Seruilij augutis, quæ PAVLVS. ex lamella * ærea adsimilis stellæ locis inauguratis FESTVS. infigatur. *stellam,

Stellatina tribus dicta, non à Campo eo, qui in Campania quæ extamella v.c. est, sed eo, qui parum abest ab Vrbe Capena, ex quo Tusci professi stellatinum eum campum appellauerunt.

Stellionem * genus aiunt Lacertæ, quod Verrius dictum ait, quia virus stillet cibo potius, quam quod alibi à stellarũ *Stelionem similitudine, quia varium est. v.c.

Stercus ex æde Vestæ XVII. Kalendas Iulias defertur in angiportum medium fere cliui Capitolini, qui locus clauditur porta stercoraria, tantæ sanctitatis maiores nostri esse iudicauerunt.

Sterilam, sterilem.

PAVLVS. *Sterilem mulierem appellabant*, quam *Græci* στεῖραν *dicunt*,

FESTVS. quæ non cipit *semen genitale seplasia*, aut *sephasium*, *ubi unguentum* memorab*atur pretiosum*. *Pomponius* in Adelphis. *Di te perdant in*feri Antipho. *quia unde hoc unguen-*

* *ait Verrius* tum sit, *quaeris; et qui lepidum* unde ung*uendum, nisi ex seplasia* est.

'' *quam v.c.* Stipatores ait * dictos à stipe, quam mercedis nomine

·*·*constituãtur, vel destinantur.)* accipiant custodes cuiusque corporis. unde & stipam, qua ''amphoræ cum extruuntur, firmari solent; etiam stipites, qui ob eandem causam destituantur. ·*·

PAVLVS. Stipatores, id est custodes cuiusque corporis, dicti sunt à stipe, quam accipiebant mercedis nomine.

FESTVS. Stipatores corporis custodes, quos antiqui latrones vocabant, stipati enim ferro circundant corpora regum.

*Stipa*tores appel*labantur corporis* custodes, quos *antiqui latrones dice*bant, id est m*ercenarios qui cu*m ferro vel*ut*

* *& de eo* *circundabant* regum corpora.

que v.c. Stipem esse nummum signatum, testimonio est (& id quod * datur stipendium militi, & cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.

Stipem dicebant pecuniam signat*am quod stiparetur*: ideo

PAVLVS. stipulari *dicitur is*, *qui i*nterrogat*us spondet stipam id*

FESTVS. *est æs*.

Stipes fustis terræ defixus.

Stipes fustis terræ defixus: Afran*ius in* Porro honeste *quam fecerit*, *qui stip*ite hostium *impulit*, *vostram* implo*ro* fidem, qui *adestis* . . . . eam siluam, et . . . *ut in* hostili in me la*tu percusit* latus ut reuolso *stipite miles* qui iactu vali*do percusit* parmam, nisi si *stipitem ponere* voluit pro *telo*, *vel hasta* *Accius* in Bacchis *Ecquam stipitem abi*egum aut al*ienum* . . . . us Eunius . . . .

. . . *stipites* abiegno . . . .
. . . e stipitem . . . .
. . *intermit* eum, qua . . . .

Stipitem arripit.

*Stirpem in masculino gene*re antiqui *vsurparūt pro eo quod est femina* me*taphorice dicentes*, *poeta* quæ nunc in *foemineo proferunt gene*re Liuius tr*adunt famılias quo*rundam Ro*manorum*, *Trojano stirpe ante* conditam Romam *procreatas*. *I*dem *L*iuius Ostrymon *quendam memorant* Graio stirpe ex*titisse Ennius Annibal* Nomine Pyrh*us vti memorant* à stirpo superno . . . . est reuoca fratrem *eodem stirpe prognatum* plaudite, quam Gallus *Aelius*, *sic de*finit stirps est gen*tis propagatio*, *vt* quia quoque est progn*atus*. *Stirpes autem per translationem* dicuntur *ab stirpibus ijs quæ s*ub imis arbor*ibus nascuntur*.

Stiricidium, quasi stillicidium, cum stillæ concretæ frigore cadunt. Stiria enim principale est, stilla deminutiuum. PAVLVS.

*Stiricidium qu*asi stillicidium, cum stel*læ concretæ frigore* cadunt. Cato pro C. . : . . . . . . nihilominus voluit semper *de arricidio in* re præsenti cognoscere *atque etiam statuere*. FESTVS.

Stlata, genus nauigis latum magis, quam altum, & à latitudine sic appellatum, sed * ea consuetudine, qua stlocum pro locum, & stlitem pro lite dicebant. PAVLVS. * *scilicet*

Stlat*a genus erat nauigij*, latum mag*is*, *quam altum*, *sic* appellatum *à latitudine*, *sed* consuetudine, *qua stlocum pro locum*, *&* *stl*item, antiq*ui pro litem dicebant*. FESTVS.

Stlembus, grauis, tardus, sicut Lucilius pedibus stlembum dixit, equum pigrum, & tardum. PAVLVS.

Stlembus grauis, tard*us*, *sicut Lucilius* . . . . Apul*idæ pedibus stlembum*, *dixit*, cum refert *equum pigrum & tardum*. FESTVS.

* vide v.c. Stolidus, ſtultus. Ennius librò primo: Nam vidi * pugnare ſues, ſtolidi, ſtolidi ſunt, & in Alexandro: Hominem appellat, quia ·*· laſciui ſtolide non intellegit. & Cæcilius in Hypobolimæo: Abi hinc tu ſtolide. illi * vt tibi ſit pater? & in Andronico: * Sed ego ſtolidus, gratulatum me oportuit * prius.

·*· quid v.c. * illic) * Androgyno) " oporteat v.c. oportebat)

Stolidus, ſtultus.

Strebula lingna Vmbrorum appellabant partes carnium ſacrificatarum.

PAVLVS.

FESTVS. Strebula Vmbrico nomine Plautus appellat coxendices hoſtiarum, quas *Græci* μηρία *dicunt, quæ* in altaria im*poni ſolebant, vt Plau*tus ait in *Friuolaria ſtrebula* agnina tene . . . . bulis.

* initiumq. v.c. Strenam vocamus, quæ datur die religioſo, ominis boni gratia à numero, quo ſignificatur alterum, tertiúmque * venturum ſimilis commodi, veluti trenam, præpoſita S littera, vt in loco, & lite ſolebant antiqui.

PAVLVS. Strigæ appellabantur ordines rerum inter ſe coniunctæ * collocatarum, à ſtringendo dictæ.

* continuate

FESTVS. Strig*æ appellabantur* ordines rerum *inter ſe contin*uate conlocata*rum, à ſtringe*ndo dictæ.

Strig*as vt ait.*

*Verri*us Græci σύγνια *appellant quod* maleficis mulieribus nomen inditum eſt quas volaticas etiam vocant. Itaque ſolent his verbis eas velúti auertere Græci. σύῤῥιττα πομπῆν νυχτικόμαν στείγγα τόλαον ὄρνιν ἀνωνύμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Strigores in *nelei carmine pro ſt*rigoſis poſitum *inuenitur, id eſt denſa*rum, virium hom*inibus alias ſtrig*ore exerciti.

PAVLVS. Strigores denſarum virium homines.

FESTVS. Stritauum antiqui dicebant pro tritauo.

Strit*auum antiqui dice*bant pro trit*auo, qui eſt pater a*taui, & atauiæ; *vt ſtlitem pro lite.*

Stroppus est, vt Ateius Philologus existimat, quod Græce στρόφιον vocatur, & quod sacerdotes pro insigni habent in capite. quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale fit strophium. Itaque apud Faliscos diem * festum esse, qui vocatur Strupearia, quia coronati ambulent, & à Tusculanis, quod in puluinari imponatur Castoris struppum vocari. ** στρόφιον. v.c.* ** fidem vet.*

Stroppus quod Græce dicitur στρόφιον, pro insigni ponebatur in capitibus sacerdotum. alij id coronam esse dixerunt. PAVLVS.

Struere antiqui dicebant pro augere, vnde instruere. * ** industria.*

Struere antiqui dicebant pro adiicere, augere, vnde industrios quoque. M. Cato: iure, lege, libertate, Republica communiter vti oportet: gloria, atque honore quomodo sibi quisque struxit. aut * in duodecim. quod est. Si caluitur, pedemve struit: manum endoiacito. alij putant significare retrorsus ire, alij in aliam partem. alij furere. * alij gradum augere; alij minuere; ac vix pedem pedi præfert, otiose it, remoratur. FESTVS. ** At)* ** fure v. fugere)*

Strues genera liborum sunt, digitorum coniunctorum non dissimilia, qui superiecta panicula in transuersum continentur.

Strufertarios * dicebant, qui quædam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant, à ferto scilicet quodam sacrificij genere. PAVLVS. **Struferta-rios*

Strufertarios appellabant antiqui, *vt ait* homines *conductos mercede, qui ad* arbores ful*guritas piacularum com*missarum *causa sacrificia quædam* struæ, & *ferto solemnibus verbis* faciunt, *precor te Iuppiter* vti mihi *volens propitius sies, quod & nullo etiam fiebat adhibito strufer*tario. FESTVS.

Suberies arboris genus ex qua cortex *natatorius detrahitur* Lucilius . . . . . .

ti hibernacul . . . .

. . . .

Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus: Cerialis cenas dat. ita mensas extruit, Tantas struices concinnat patinarias. & Liuius: quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit.

PAVLVS. Struices dicebant omnium rerum instructiones.

* Strui Struppi * vocabantur in puluinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

FESTVS. Struppi vocantur in puluinaribus *fasciculi de verbenis facti qui pro Deorum* capitibus ponuntur *apud Vrbem* calo Antistius *Labeo dici ait magistratum* publicum . . .

Strutheum in mimis præcipue vocant obscenam partem virilem, à salacitate videlicet passeris, qui Græce ςρυθὸς dicitur.

PAVLVS. Stultorum feriæ appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificabant ij, qui solemni die, aut non potuerunt rem diuinam facere, aut ignorauerunt.

FESTVS. Stult*orum feriæ appellabantur* Quirin*alia, qui erat dies festus* qui primi *quod eo die Quirino* sacrificant ij, *qui solemni die. aut* non potuer*unt rem diuinam* facere, aut ign*orauerunt. suorum* fornacaliu*m sacrorum diem* commissum *piaculum expiabant* more, at*que quod suis non fecerant* quibus *permittebatur ferijs, sacrum faciebant.*

Stuppam linum inpolitum appellant Græci Dorij.

Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine: fœde, stupréque castigor cotidie. & in Appi sententiis: qui animi . . . compotem esse, nequid fraudis, stupríque ferocia pariat. Næuius: Seséque ij perire mauolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis, item: sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergetis. *

* pergentis v.c.

PAVLVS. Stuprum pro turpitudine antiqui dixerunt. vnde est in carmine: Fœde, stupréque castigor cotidie.

Stura

Stura flumen in agro Laurenti est. FESTVS

stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam Asturam *vocant*.

suber arbor, ac suberies, *qua natabant in* Thermi.

SVADTED, idem * ait esse, sic te. *Messalla)

suasum, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plautus. quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam. Quidam autem legunt insuaso, nec desunt, qui dicant omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur in alium ex albo transire.

sub corona venire dicuntur, quia captiui coronati solent venire, vt ait Cato in eo, qui est de re militari. vt populus suus sua opera potius ob rem bene gestam coronatus supplicatum eat, quam re male gesta coronatus veneat. *Id autem signum est nihil præstari a populo. quod etiam Plautus significat in Hortulo. præco ibi adsit cum corona, cuique liceat veneat." *veniat. v. c. *veniat. v. c.

sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque, cum hastis defixis duabus in terra, tertiaque ad summum earum deligata, (ipsi eam * iubentur subeuntes transire. *speciei am v. c. speciem eam)

sub iugum mitti dicuntur hostes, cum duabus hastis in terra defixis, tertiaque superligata. inermes sub eas coguntur transire. PAVLVS.

sub vineam iacere dicuntur milites, cum astantibus centurionibus iacere coguntur sudes. FESTVS.

Sub vineam iacere dicuntur milites, *cum adstantibus centurionibus iacere cogantur sudes.*

sub vitem hastas iacere dicitur veles, cum eas sub manu sursum mittit. Lucilius: vt veles bonus sub vitem, qui summisit* hastas. Veles autem velitis facit. PAVLVS.

sub vitem ha*stas iacere dicitur veles, cum eas sub* manu *sursum mittit* Lucillius. vt *veles bonus sub vitam* qui subit* ha*stas*. *subiicit) FESTVS.

sub vitem præliari dicuntur milites, cum sub vinea mili- *subiicit)

tari pugnant. Lucilius: Neque prodire in altum, præliari procul sub vite.

FESTVS. *Sub vitem proeliati* dicuntur *milites, cum sub vinea* militari pug*nant Lucilius Æ*q. prodire *in altum, proeliari pro*cul sub vite.

sub vos placo, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplico * vt in legibus: TRANSQVE DATO. EDENDOQVE'' ILORATO.

*supplicio v.c.

'' *& endoq)*

sub vos placo, supplico.

PAVLVS. subactus modo significat mollitus; modo victus; modo compulsus, vt cum dicimus, pecus sub arbore subactum modo coactus.

FESTVS. *Subacti*, molliti, alias *compulsi, & coacti* vt cum dicimus, *pecus sub arbore* subactum *alias victi.*

subditus dicitur iudex, qui loco mortui datur iis, qui eum habuerant iudicem in aliqua re, vel lite.

FESTVS. subdit*us dicitur is qui in demort*u (in demortuis) iudi*cis lo*-

PAVLVS. *cum iudex* datur his, qui eum hab*uerant iudicem duntaxat* in eandem rem *vel litem.*

subices Ennius in Achille pro subiectis posuit. cum dixit Nubes per ego deum subices humidas, Vnde oritur imber sonitus ærio * spiritu.

'' *inde* v c.

* *euo* v. c.

sonitu seuo

subices Ennius pro subiectis posuit.

subicia*res dicuntur, qui agetur, vt cædat* quod fit, vt ait Cincius *in libro de officio iuris*consulti exemplo, *atheniensium apud quos* explandi* gratia aries in *igitur ab eo qui sc*elus admisit poenæ *pendendæ loco.*

subigere arietem in eodem libro * Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur: cædatur.

. . in dicebant infir . . . . . .

. . . Plautus in Persa: Ad paupertatem si immigrant infamiæ, Grauior paupertas fit, fides sublestior. id est infirmior. Idem in Neruolaria, vinum ait sublestissimum, quia infirmos faciat. vel corpore, animo.

sublesta, infirma, & tenuia. Plautus: Grauior paupertas fit, fides sublestior, id est, infirmior. Idem ait vinum subl-

stissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

Sublicium p*ontem quidam putant esse* appellatum a *sublicibus peculi ari* vocabulo *Volscorum*, *quæ sunt tigna* in latitudinem *extensa*, *quæ non* aliter Formiani *vocent, quam à nomine* librorum : *& qua ab alijs auctoribus* sublices voca*ntur quod sub ea* aqua liquens. *laberetur*, *dicta* in qua opinio*ne fuit*. . . . . . . *qui* . . . & meminit *sublici pontis* : *en Naulus* qui ait in belli *Punici libro*. . . . . quam liquidum *sublicio tranat ponte* amnem, & alij tab*ulis qui adhuc no*men retinet. . . . Sallustius libro qu*arto Historiarum* ne inrumiendi *pontis sublici* . . . . . . sublicibus cauata . . . . . *e*ssent. — FESTVS.

sublimauit dixit,* id est, in altum extulit, Originum libro secundo : In maximum decus, atque in excelsissimam claritudinem sublimauit id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est. — **dixit Cato*)

sublimem est in altitudinem elatum. vt Ennius in Thyeste: Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Iouem. Vergilius in Georgicis libro primo : Hic vertex nobis semper sublimis.

sublimem est in altitudinem elatum. id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est. — PAVLVS.

sublucare arbores est ramos earum supputare, & veluti suptus lucem mittere? cõlucare autem succisis arboribus locum implere luce. — FESTVS.

suboles ab olescendo, id est, crescẽdo dictæ vt adolescẽtes quoque & adultæ, * & indoles dicitur. Lucretius libro quinto : siue virum suboles. siue est muliebris origo. Vergilius: Cara deum suboles, magnum Iouis incrementum. — **adulti*)

subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admouentur: quia ea (his vocabantur, * vel quia rumine trahunt lacte sugentes. — **rumis vocabatur.*

PAVLVS. Subrumari dicuntur hædi, cum ad mammam admouentur: quia ea rumis vocatur: vel quia rumine trahunt lac* sugentes.

*lacte

Subscudes appellantur tabellæ, quibus tabulæ inter se configuntur, quia quo immittuntur succiditur. Pacuuius: Nec vlla subscus cohibet compagem.

FESTVS. *Subscudes ap*pellantur cunetæ *tabellæ, quibus* tabulæ inter se *con*f*iguntur qui* aquo eæ immitantur *succiditur Pacu*uius in Niptris: Nec vlla subscus cohibet compagem aluei. Plautus in Astraba: Terebratus multum sit, & subscudes addite.

S*u*bsidium dice*batur quando mi*lites subside*bant in extrema acie lab*entiq. aciei *succurrebant quod* genus militum *constabat ex iis, qui* emeruerant *stipendia, locum tamem* tamen retine*bant in exercitu* quæ erat ter*tia acies Trianorum* vt Plautus *in friuolaria*, agite nunc subs*i*d*it omnes, quasi sole*nt triario *simili modo dicti præsi*diari ante eos *collocati qui* erant, aut in alio *loco præpositi*.

PAVLVS. Subsilles dicebantur quædam lamellæ sacrificiis necessariæ.

FESTVS. *Subsiles sunt, quas aliter* ipsijles vo*cant, lamellæ necessariæ sacris* quæ ad rem *diuinam conferre dicunt*ur maxime, *specie virum & mulie*rum.

Subsolaneæ *quæ sunt solo res* appellantur, *nec ad vnius nomen* rei solum conferunt, *subsolanei enim dicuntur* qui infimum *solum colunt vt qui*in terram super*solanei: dicitur inde soli*dum, imum *solum, rursus quo planta pedis* innititur.

Substillum *antiqui appellabant* tempus ante *pluuiam iam* pæne vuidum dum *& post pluuiam* non perficcum, *iam stillaret*, aut non dum desusset.

Substillum tempus ante pluuiam iam pæne vidum, &

post pluuiam non persiccum, quod iam stillaret, aut non dum desiisset.

Subucula genus libi dicitur, ex halica, & oleo, & melle: & genus vestimenti. PAVLVS.

Subuculam Aelius Stilo, & Cloatius iisdem fereverbis demonstrant vocari, quod diis detur ex halica & oleo, & melle, Nam de tunicæ genere notum est omnibus FEST.

Subuerbustam, veribus vstam significat Plautus cum ait. Vlcerosam. * compeditam, subuerbustam, sordidam.

Subuerbustam, veribus vstam significat.

Subluo Tusce tibicen dicitur *vicerosam. v.c.

Subulo Tusce tibicen dicitur. itaque Ennius: Subulo quondam marinas propter adstabat plagas. PAVLVS.

Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum auctoritate, qui aiunt ita appellatam & regionem vrbis, & tribum a statiuo præsidio, quod solitum sit succurrere Esquiliis infestantibus eam partem vrbis Gabinis. indicioque esse, quod adhuc ea tribus per C litteram, non B scribatur. FESTVS.

Subura regio Romæ a pago Succusano vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit. PAVLVS.

Suburanam *tribum antea* Succisanam *per* c, *appellabant* ex nomine *regionis*, *nam partem* inam illam quoq. *tradunt fuisse succu*sanam dictam *Verrius autem*, *ait* *semi*ratum esse, *cur non a nomine* pagi succusani, *in quo milites* exercerentur. FESTVS.

Succenturiare est explendæ centuriæ gratia supplere, subiicere. Plautus in Saturione: Succenturia centum, require, qui te delectet domi. & Cæcilius in Triumpho: nunc meæ militiæ * astutia opus est succenturia." *malitiæ) " succenturiata)

Succenturiare est explendæ centuriæ gratia supplere, Cæcilius: Nunc meæ malitiæ astutia opus est succenturia.* PAVLVS. *succenturiata)

succerda stercus suillum. Titinius: Quid habes, nisi vnam arcam sine claui; eo condis succerdas.

FESTVS. *Sucerda* stercus *suillum dicebatur*. . . . . us. simus *succerda Titinius* Quid habes, nisi *vnam arcam sine claui*, eo condis *succerdas, alio nomine* succerda *dicitur opicerda*. . . : . . . homo opicerda. . . . . *homi*nem, quem sol *in opicerdu aspicit*.

PAVLVS. Succinea hostia dicebatur, quæ secundo loco cædebatur sic appellata est a succedendo.*

* *succidēdo*

FESTVS. *Succidanea hostia* appellatur quæ *secundo loco caedebatur*, quod quasi *succideretur*, *dicta* quidem a succedendo, *non a succi*dendo dictam *putant*.

PAVLVS. Succingulum, balteum.

FESTVS. *Succingulum* appell*abant antiqui* balteum Plautus *ab Hypolista*

*Succingu*lum Herculis *atque magno* neutiquam abstul*it pertcu o*.

PAVLVS. succrotilla, *vox tenuis, & alta. Titinius: Feminea" fabulā succrotilla vocula.

FESTVS. *Succrotilla* tenuis dicebat*ur*, *& alta vox* Titinius in . . *Feminea* fabulare succrot*illa vocula* *Affra*nius in Epistola *loquebatur succrot*illa voce serio *Plautus in de*scribendis mulie*rum cruribus* gracilibus in Syr*o cum extortu* talis cum sodellis * *crusculu belle*, quæ non pedibus *irent*

* *succortrila, succotilla, succotrilla*

'' *Femina*

* *sodellis*

Sucula est machinæ *genus teretis* materiæ & foratæ, *ac crasse* quam vt vber scrofæ *porci circum*stant, *sic versan*t*esque ductario fune volunt eodem nomine* stellas ruit quę *dicunt* , *quas aliter appel arunt a pluuia* hyadas Græci ὑάδας *nostri* existimantes a subus *dici*, *modo latine loquenti* dixerint *eas Suculas*.

Sudiculum * genus flagelli dictum, quod vapulantes ſudantes facit. PAVLVS. * *Seduculum*

Sudum, ſiccum, quaſi ſeudum, id eſt ſine vdo. Securus, ſine cura.

Sudum Verrius ait ſignificare ſub *vdum ſed auto*rum omnium fere *exempla volunt vt ſu*dus ſiccum ſignificet. *Sudum enim quaſi ſeudum, id* eſt ſine vdo, vt ſ*ecurus ſine cura dictum eſt.* FESTVS.

Sufes di*ctus Pœnorum ma*giſtratus, vt oſcor*dum Media ſtulticus* Calidius in Oratione *in Q. Cæci*lium: Nonne vobis *Iudices ignem* & fumus proſequi *& flamma* videtur: Senatus cenſ*uit referentib.* Sufetis.

Sufes Conſul lingua Pœnorum. Calidius: Senatus, inquit, cenſuit referentibus ſufetis. PAVLVS

Suffibulum, veſtimentum album prætextum quadrangulum oblongum, quod in capite Veſtales virgines ſacrificantes habebant, idque fibula comprehendebatur.

Suffibulum eſt veſtimentum al*bum prætextum qua*drangulum oblongum, quod in *capite Virgines Veſta*les cum ſacrificant, ſemper *habere ſolent id*que fibula comprehenditur. FESTVS.

Suffimenta ſunt, quæ *faciebant, ex faba, milioque* molito mulſo ſparſo: *ea diis dabantur eo tempore*, quo vuæ calcatæ *prelo.*

Suffimenta dicebant, quæ faciebant ex faba, milioque molito, mulſo ſparſo. ea diis * eo tempore dabantur, quo vuæ calcatæ prælo " premebantur. PAVLVS. *bis. "pilo.

Suffiſcus folliculus teſtium arietinorum, quo vtebantur pro marſupio, à fiſci ſimilitudine dictus.

Suffiſcus dicebatur folliculus teſtium arietinorum, qui celebris u*ſus erat pro marſu*pio forſitan d*ictus ſuffiſcus* à fiſci ſimilitu*dine.* FESTVS.

Suffraga*tores dicebantur apud* mai ores hi, qui vulgo in vſu *erant candidatis nam vt melius* apparerent iuncta ſuffrag*ia ſuffragator* quem quiſque fieri vellet, notabat *appoſito pun*cto ſcriptis

candidatorum hominum *nominib.* Varro in libro VII. Rerum humanarum hoc *tradit*.

PAVLVS. Suffuerat, ſub eodem tecto fuerat.

*χυλὸν

FESTVS. Sugillatum dicitur ex Græco, quod ea pars, quæ eſt ſub collo, *κοῖλον* * ab eis dicitur.

Sugillatum dici exiſtimant *ex Græco vocabulo* quod ea pars, quæ *eſt ſub collo χυλὸν* ab iis dicitur.

Suillum genus inuiſum Veneri prodiderunt poetæ, ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat dea. quidam autem, quod immundiſſimi ſint ſues ex omni manſueto pecore, & ardentiſſimæ libidinis. ita, vt opprobrium mulieribus inde tractum ſit, cum ſubare, & ſubire dicuntur.

Sulci appellantur, qua aratrum ducitur, vel ſationis faciendæ cauſa, vel vrbis condendæ, vel foſſura rectis lateribus, vbi arbores ſerantur. fulmen quoque, qua eius veſtigium, ſimiliter appellatur. quod vocabulum quidam ex Græco fictum, quia illi dicant ὁλκόν.

PAVLVS. Sulcus dictus à Græco, qui ab illis ὁλκὸς appellatur.

Sultis, pro ſi vultis. Plautus: Sequimini me hac, ſultis. & Cato: Audite, ſultis, milites.

FESTVS. Sultis, ſi voltis. Plautus in Friuolaria: Sequimini me hac, ſultis, legiones omnes lauernæ. & in Rudente: Curate hæc, ſultis, magna diligentia. M. Cato pro L. Cæſetio: audite, ſultis, milites, ſi quis veſtrum in bello ſuperfuerit, ſi quis non inuenerit pecuniam, egebit.

*ſi audes. v. c. ſodes, ſi audes) " ſilicet, ire licet, illico) *ſcilicet)

Sultis, ſi voltis ſignificat compoſito vocabulo, ita vt alia ſunt, ſodes, * ſis ſiuis, plicet " in loco, ſcis licet* ſcias licet, equidem ego quidem. Ennius: pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

Sultis, ſi vultis. Ennius: Pandite ſulti genas, & corde relinquite ſomnum.

PAVLVS. Sum pro eum vſus eſt Ennius.

FESTVS. Sum pro eum vſus eſt Ennius libro primo: At tu non vt ſum ſummam † ſeruare decet rem. & libro ſecundo: At ſeſe ſum quæ dederat in luminis oras.

†ſumma v. c. *finctæ v. c. vel facta)

Summanalia liba farinacea in modum rotæ ficta.*

Summissiorem aliis ædem Honoris, & Virtutis C. Marius fecit, ne si forte officeret auspiciis publicis, augures eam demoliri cogerent.

Summussi, * murmuratores. Næuius : Odi, inquit, sum- PAVLVS.
mussos, proinde aperte dice, quid sit. " Terentius muſ- *summissi
sare pro tacere posuit, cum ait : Sile, cæla, occulta, te- "sic)
ge, tace, mussa.

Summussi dicebantur *murmuratores* Næuius : Odi, inquit, FESTVS.
summussos, pro inde aperte dice, *quid sit, quod*, times.
Ennius in sexto *Annalium Quintus* in occulto
mussabat : *Et Accius* in Andromacha *dice iam mater non* est. nam mussare *sine Cecilius* in Agnorizomene : * Quod potes, sile, cæla, occulta, tege, * *Anagnori-*
tace, mussa, mane. *zomene)*

Suopte, (suo) ipsius; vt meopte, meo ipsius; tuopte, tuo ipsius.

Supa *significat iacit, vnde dissipat* disiicit *& obsipat, obiicit & insipat* insipit . . .
iniicit farinolam. PAVLVS.

Supat * iacit, vnde dissipat, disiicit: & obsipat, obiicit: & *sipat)
insipat, " hoc est iniicit. . . "insipit

Supellectilis recto casu, & senis ratione dicebantur, quæ FESTVS.
nunc contraria videntur esse finitioni proportio- * *portionis*
nis, * quia omnia vocabula x littera finita, per *v.c.*
declinationes obliquorum casuum syllabam accipiunt. Hæc autem duo desciuerunt ab ea, vt * *alta com-*
alia complura, * quæ non ideo infirmare debent *ptum v.c.*
præceptum. PAVLVS.

Supercilia in Iunonis tutela esse putabant, quod iis pro- **fruuntur.*
tegātur oculi, per quos luce fruimur, * quam tribue- FESTVS.
re putabant Iunonem. vnde & Lucina dicta est.

Supercilia in Iunonis *tutela putabant, in qua dicun*tur mulieres *etiam, quod iis protegan*tur oculi, per *quos luce fruimur*, ' quam tribuat *Iuno. Vnde ipsa* Dea Lucina quoque *dicta videtur.*

Supercilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integimentum oculi superius.

Superescit significat supererit, Ennius: dum quidem vnus

* Romanus v.c.
* Acer. v.c.
" fi)
* cedit v.c.

homo Romæ* toga ſupereſcit. & Attius * in Chryſippo: Quin hinc" ſupereſcit, Spartam, atque Amyclas trado. Sed per ſe ſuper ſignificat quidem ſupra, vt cum dicimus ſuper illum ſedit, * verum ponitur etiam pro de, Græca conſuetudine, vt illi dicunt, ὑπὲρ. Plautus in Milite glorioſo: Mea opera ſuper hac vicina, quam ego nunc concilio tibi. in Phaſmate: Ehe . . tandem percipio, ſuper rebus noſtris loqui te. Pacuuius in Medo: Qua ſuper re interfectum eſſe Hippotem dixiſti? Cato contra Annium: Nemo antea fecit ſuper tali re cum hoc magiſtratu vtique rem. Afranius in Virgine: Aliis de rebus in qua cœpiſti ſuper re. .

PAVLVS. Supereſcit, ſupererit. Ennius: Dum quidem vnus homo Romæ ſupereſcit.

Superſtites antiquitus appellati ſunt teſtes.

FESTVS. Superſtites teſtes præſentes ſignificat. cuius rei teſtimonium eſt, quod ſuperſtitibus præſentibus, ij, inter quos controuerſia eſt, vindicias ſumere iubentur. Plautus in Artemone: Nunc mihi licet quiduis loqui, nemo hic adeſt ſuperſtes. Volgari quidem conſuetudine ponit*ur pro iis qui ſatis* ſuperque ſint. *Superſtites etiam* liberi parentib*us dicuntur* . . . . . quamobrem *progredi cuperem vlterius viuendo* quamquam *omnes ſuperſtites mihi* velim.

Superuacaneum *vt videtur*, ſecludit Verrius ab *vacuo, quod vacuum quidem dicatur id* tantummodo, *ſufficiat ſatis g.* ſit famil*iæ*: *quod autem ſuperſit ſuper*uacaneum *id dicitur.* . . . . .

. . . .

PAVLVS. Superuacaneum, ſuperuacuum.

Superuaganea dicebatur ab auguribus auis, quæ ex ſummo cacumine vocem emiſiſſet. dicta ita, quia ſuper omnia vagatur, aut canit.

FESTVS. Su*peruaganea auis v*ocatur ab au*guribus quæ ex ſum*mo cacumine *vocem emiſit, quia* quaſi in alti*ſsimis ſuperque omnia* vagatur ap*pellata.*

. . . . .

Supparus *dicebatur puellare* vestiment*um lineum, quod &* *subucula* app*ellabatur Pomponius* in Fullonia . .

. . . . .

velum omne quod *ex lino est, dicitur sup*parum Puni*ceum vestimentum ita vo*cat Neui de *bello* Punico. & in Nautis, *vocat Neptuno* vestem consecr*atam, supparum at* nunc supparos *appellamus vel alina* iam crucem *expansa. Mulier vi*detur puella *supparo induta, vt Affranius* ait. Puella *non sum, supparo si in*duta sum. PAVLVS.

Supparus vestimentum puellarum lineum, quod & subucula (id est camisia) dicitur. Afranius: Puella non sum. supparo si induta sum.

Supernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modũ suillarum pernarum. Ennius: His pernas succidit iniqua superbia Pœni. FESTVS.

. . . . . .

*Supernati dicuntur quibus femi*na sunt succisa *in modum suillarum* pernarum. *Ennius in Annalibus* is pernas *succidit iniqua superbia* Pœni. & *Catulus ad Colonium; in* fossa ligati iac*et supernata securi.*

Supplicia veteres quædam sacrificia à supplicando vocabant. PAVLVS.

Supplici*a sunt, quæ caduceato* res portent *ea sumebantur ex* verbena salic*i arboris nec enim ex* alia supplicia *fas erat, quam de ver*benis sumi. Sinn*ius Capito ait cum ciuis* necaretur, *institutum fuisse vt* Semoniæ *res sacra fieret veruecc* bidente, *vt eo sacrificio pœ*na salutis *ciuibus, caput ipsum damn*ati, *patrimoniumque cui delibatum esset* id fieret *sacrum Deo, Indeque fuisse* solitum, vt *quia tunc in Forum suppl*icandi causa *prodiret Rex sacro*rum vt id *vocaretur supplicium hoc ve-* FESTVS.

ro ſemper elatum *à multis quo exem*plo docet ſuppl*icia dici ſupplicamenta* nunc fere ſuppli*cia*, *pro poenis dicuntur.*

Supplicium à ſupplic*ijs differt* , *vt vſus* arguit, quod *in vſu ſit* , *vt dicimus* hæc deorum, *illud hominum: cum ſu*matur ſuppl*icium de aliquo* id eſt de poe*na agatur eius* , *qui iubetur* cædi.

Suppremum modo ſignificat ſummũ, modo extremum, modo maximum.

PAVLVS. FESTVS. Suppre*mum modo ſignificat* ſummum vt *cum dicit* . . . . *pater* ſuppreme bel*li* & *armorum Mauors* potens. Plautus . . . *Me certe ſuppre*mum habuiſti ſemper *in rebus* tuis. alias extre*mum ſignificat* , *vt* in legibus XII. Solis *occaſus ſupre*ma tempeſtas eſto . . . . . . *Supremo* crimine necte tuo. *Vnde dicimus* ab illo ſepeliri die *ſupremo* . . . . & quaſi ſupremo *lugentes* . . . . . tempora voltu. Cato de . . . . . . *dolentis* numquam cuiq. *reo apud Pratorem denegaſſe ſuppremam* aduoca*tionem alias pro* maximo cum du*as oues* & *triginta boues ſu*premam mul*tam dicerent.*

Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus ex Græco, videlicet pro adſpiratione ponentes litteram, vt cum idem ὕλας dicunt, & nos ſiluas. item ἕξ, ſex: & ἑπτὰ, ſeptem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius: Si vero das, quod rogat, & ſi ſuggeri* ſuppus.

* *ſuggerim*) Suppum antiqui dicebant, quem nunc ſupinum dicimus.

PAVLVS. Surregit, & ſortus pro ſurrexit, & quaſi poſſit fieri ſurrectus frequenter poſuit Liuius.

FESTVS. *Surregit* & ſortus an*tiqui ponebant pro ſurrexit*. & eius par*ticipio* , *quaſi ſit ſurrectus qui*bus L. Liuil*lus frequenter vſus eſt.*

Surremit, ſumpſit. inque manu * ſurremit haſtam.

* *manum*) *Surremit ſumpſit inque* manum *ſurremit haſtam.*

PAVLVS. Surrempſit, ſuſtulerit.

FESTVS. *Idem* Surempſit, *vſurpauit pro* puer*um* ſuſtul*erit*. *Sarium*

PAVLVS. . . . . cum dixit *qui ita appellatus* eſt, quod

FESTVS.

cum *in Academia & Lycio* nobilissi*mos inter, excelleret*, atque ob eam *causam præstant*issimus semper *habitus fuisset* instituit. cum *disputaretur, vt* primus sumere*tur is qui esset* ipso dignior *vnde σχύελον καὶ ὑκέπσυελον illum nominauit*, quod si moni*tus esset*, *disput*antem non num*quam refellebat* Socratem qua*s* . . . . *coniec*erat in librum *à se scriptum, quem* inscripserat Scy*rium, ob eum, cuius* gratia id appel*lauerat opus*.

Surum dicebant, ex qu*o per deminutionem surcubus factum* est Plaut*us in* . . . . *Surum* non est tibi *surum dicebant pal*um item: nam qui*a sepiebatur cir*cus surculis, *longum deligebant surum*, tum poli*ebant ascia* . . . . aut asulæ . . . *Ennius vnus surus* surum *ferre tamen defende*re possent.

PAVLVS.

Surum dicebant, ex quo per deminutionem fit surculus. Ennius: Vnus surus surum fertet, & tamen defendere possent. * ferre)

FESTVS.

Sus Mineruam, in prouerbio est, vbi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. quam rem in medio, quod aiunt, positam Varro & Euhemerus ineptis mythis inuoluere maluerunt, quam simpliciter referre.

PAVLVS.

Suspectus à suspicor venit, & à suspcio.

FESTVS.

Sus*pectus est diuersæ* significationis *à suspicor enim*, & suspicio partim *venit. Itaque* non mirum *si non vna significatio* dari potest.

PAVLVS.

Susque, déque, significat plus minusue.

FESTVS.

*Susque, deque frequ*ens est pro plus, minusue, *significat autem id* quod antiqui vsque dicere *soliti erant*.

PAVLVS.

Sutelæ dolosæ astutiæ, à similitudine suentium dictæ.

FESTVS.

Sutelæ dolosa, astutiæ, à simili*tudine suentium* dictæ sunt.

Sut*rium quasi eant*, *vtiq.* in prouerbium *abijt ex hac* causa Gallico tu*multu quon*dam edictum est legiones Sutrij, vt præsto essent cum cibo suo, quod vsurpari cœptum est in iis, qui suis rebus, opibúsque officij id præstarent, quibus deberent. Plautus: Sed facito dum, merula per † versus, quod '' cantat colas, * cum suo cuique ·*· facito veniant, quasi eant Sutrium.

† *meminerit*) * *quos* '' *colax*) ·*· *cum cibo tu quoque eos*)

PAVLVS.

S Y C O P H A N T A S appellatos hac de causa dicunt. Atti-

** quondam*

cos quoſdam * iuuenes ſolitos aiunt in hortos irrumpere, ficóſque deligere : quam ob cauſam lege eſt conſtitutum, vt qui id feciſſet, capite truncaretur : quam pœnam qui perſequerentur ob paruula detrimenta, ſycophantas appellatos.

FESTVS.

Sycophantas quidam ex hac cauſa *dictos putant* Atticos quondam *iuuenes ſolitos* aiunt in hortos *quorumdam* inrumpere, ficóſque *deligere quam* ob cauſam lege factam qui id feciſſet, capite * eſſet ei. quam pœnam qui perſequerentur ob paruola detrimenta, ſycophantas appellatos.

** capital)*

TABELLIS pro chartis vtebantur antiqui, quibus vltro, citroue, siue priuatim, siue publice opus erat, certiores absentes faciebant. vnde adhuc tabellarij dicuntur, & tabellæ missæ ab imperatoribus.

FESTVS. * citroque)

Tabem eam, quæ faceret tabescere apud antiquos vsurpatum. Sallustius quoque frequenter, vt in Catilina, cum ait: vti tabes plerósque ciuium animos inuaserat. & in libro quarto historiarum: qui quidem mos, vt tabes in vrbem coniectus. & Coruinus pro Liburnia: propter hanc tabem, atque perniciem domus totius.

Tabernacula dicuntur à similitudine tabernarum, quæ ipsæ, quod ex tabulis olim fiebant, dictæ sunt, non, vt quidam putant, quod tabulis cludantur.

Tablinum * proxime atrium locus dicitur; quod antiqui magistratus in suo imperio tabulis . . . .

. * . . . . . .

* Tabÿnum v.c.

Tablinum proxime atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus, in suo imperio tabulas rationum ibi habebant publicarum rationum causa factum locum.

Tablinum, locus proximus atrio, à tabulis appellatus.

PAVLVS.

Taciturnus, qui facile tacet. tacitus, argutus etiam, qui potest aliquando tacere.

Tædulum, fastidiosum, siue quod est omnibus tædio. *

* tadium.

Tædulum antiqui interdum pro fastidioso; interdum quod omnibus tædio esset, ponere soliti sunt.

FESTVS.

Tænias Græcam vocem sic interpretatur Verrius, vt dicat ornamentum esse laneum capitis honorati, vt sit apud Cæcilium in Androgyno: sepulchrum plenum tæniatum, ita vt solet. & alias: Dum tæniam, qui vulnus vinciret, petit. Ennius in Alexandro: volans de cælo cum corona, & tæniis. Attius in Neoptolemo: Decorare est satius, quam vrbem tæniis.

Tæpocon * appellarunt Græci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus.

* Tanpercon Taenpocon Taenpton Tabenpocon Temperon Tempocon Taempoton

Tæpocon ·*· soliti sunt appellare Græci genus scribendi deorsum versus, vt nunc dextrorsum scribimus.

PAVLVS. FESTVS.

Tagax furunculus à tangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: Et mutonis manum perscribere posse tagacem.

·*· Tanpercon v.c.

PAVLVS.

FEST. ∴ Tages nomine, Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur disciplinam aruſpicij dediſſe duodecim populis Etruriæ.

Tagit Pacuuius in Teucro: Vt ego, ſi quiſquam me tagit & tagam. Idem in Hermiona: Aut non cernam, niſi tagam. ſine dubio antiqua conſuetudine vſurpauit. nam nunc ea ſine præpoſitionibus non dicuntur, vt contigit, attigit.

PAVLVS. Tagit ſimpliciter dicitur. quod attigit, contigit facit cōpoſitum.

Talaſſionem in nuptiis Varro ait ſignum eſſe lanificij. Talaſſionem enim vocabant quaſillum, qui alio modo appellatur calathus, vas vtique lanificiis * aptum.

** ſacrificiis*

FESTVS. *Tala*ſſionem in nuptiis Varro ait *ſignum eſſe lani*ficij τάλαρον, id eſt quaſillum, *ita enim ſo*litum appellari talaſſionem, at *quidam* hiſtoriarum ſcriptor Talaſſium *ait nomine* virum rapta virgine vnicæ pu*lchritu*dinis, quod ei id coniugium fuerit f*elix*, *boni* . . "ominis gratia nunc redintegrari.

∴ Talentorum non vnum genus. Atticum eſt ſex millium denarium. Rhodium &*ciſtophorum, quattuor millium quingentorum ·*. denarium. Alexandrinum, duodecim millium denarium. Neapolitanum ſex* denariū. Syracuſanum trium " denarium. Rheginum victoriati . . . . . .

** ſeptem millium) ·*· quadringentorum * ſex milliū " trium millium)*

Taliam * Cornificius poſuit, vnde & Talaſſus. Taliam alij folliculum cepe.

** Talam*

Talia, folliculum cepe.

PAVLVS. FESTVS. Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius, hoc modo. ſi membrum rapſerit; * ni cum eo pacit, talio eſto. neque id, quid ſignificet, indicat. puto quia notum eſt. permittit enim lex parem vindictam.

** ruperit, vel rupit)*

Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus laſſitudine, quaſi trahat pedes, vt talis videatur inſiſtere, aut identidem tollere pedes.

PAVLVS. Talipedare eſt vacillare pedibus, & quaſi talis inſiſtere. Talus prænomen erat Sabinorum.

FEST. ∴ Talus in Sabinorum nominibus prænominis loco videtur fuiſſe.

Tam ſignificationē habet, cum ponimus præpoſitiuam * quandam,

** propoſitiuā poſitiuam)*

quandam, cui subiungimus quām: vt cum dicimus tam egregium opus tam paruo pretio venisse. id ex, sic. ita vt apud Græcos quoque οὕτως ἀγαθόν. item ex contrario ei dicimus, quam bonus Homerus, tam malus Cherylus poeta est. At antiqui tam etiam pro tamē vsi sunt. vt Nouius: * Qui, si taceat, dum videat, tam etiā sciat, quid scriptum sit. " Ennius: illæ meæ tam potis pacis potiri. Titinius: Bene cū facimus, tam male subimus, vt quidam perhibent viri. Item: Quamquam * estis nihili, tam escator † simul vobis consului. * *Næuius* " *quod scriptum est* * *Quam)* † *ecastu)*

Tam significationem habet præpositiuam, " cui subiunmus quam. vt tam malus * Cherylus, quam bonus † Homerus. tam etiam pro tamen vsi sunt. PAVLVS. " *positiuam* * *bonus* † *malus*

∴ Tam modo antiqui dicebant pro modo.

Tam modo antiqui ponebant pro modo. vt Attius: Tam modo inquit Prænestinus. FESTVS.

∴ Tam perit, quam extrema faba. in prouerbio est; quod ea plerumque aut proteritur, aut decerpitur à prætereuntibus.

Tama dicitur, cum labore viæ sanguis in crura descendit, & tumorem facit. Lucilius: * Inguenne existat, papulæ, tama, neboa noxit. PAVLVS. * *Lucretius*

∴ Tame in carmine positum est pro tam. FESTVS.

Taminia vua " siluestris dicta, quod tam mira sit, quam minium. PAVLVS. * *via*

∴ Taminia vua * siluestris generis videtur Verrio dicta, quæ tam mira sit, quam minium. FESTVS. * *via*

Tamne, eousque, vt Aelius Stilo, & Opilius Aurelius interpretantur. itaque afranius: Tam ne arcula tua plena est aranearum?

∴ Tamne, eousque. Afranius: Tamne arcula tua plena est aranearum? PAVLVS.

Tandem cum significet aliquando, interdum tamen ex superuacuo ponitur. vt apud Terentium in Phormione, cum ait: Itane tandem vxorem duxit Antipho iniussu meo? non enim hic tempus vllum significat. at Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait, tandem aliquando.

Tappete ex Græco sumpsit tappetæ. Ennius eum ait, *Tappetem etiam dixit Turpi*lius in Demetrio. Le . . . FESTVS.

tappetam veterem sic tappete *neutro genere.*

PAVLVS. Tapulla * dicta est lex quędam de conuiuiis.

FESTVS. Tapullam " legem conuiualem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius meminit Lucilius hoc modo: Tapullam * rident legem contere opimi.

* *Tappula*) '' *Tappulam* *Tappulam*)

PAVLVS. Tarmes genus vermiculi carnem exedens.

FESTVS. Tarpeiæ etiam effigiem ita appellari putant quidam in æde Iouis Metellina. eius videlicet in memoriam virginis, quæ pacta à Sabinis hostibus, quæ in sinistris manibus haberent, vt sibi darent, intromiserit eos cum Rege Tatio, qui postea in pace facienda cauerit à Romulo, vt ea Sabinis semper pateret.

*Tarquinias " *dictas*

Tarquitias * scalas, quas Rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis gratia ita appellatas " esse ait vulgo existimari Verrius.

Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, & terribili Verrius vult accipi. à Tartaro, qui locus apud inferos.

PAVLVS. Tartarino, horrendo, & terribili.

FESTVS. Tatium occisum ait Lauinij, ab amicis eorum legatorum quos interfecerant Tatiani * latrones, sed sepultum in Auentino laureto. quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam multa alia præterita deinceps, quæ referantur.

* *Titini*

PAVLVS. Tauras vaccas steriles dici existimabant hac de causa, quod non magis, quam tauri, pariant.

FESTVS. Tauras vaccas steriles appellabant, *ait Verrius*, quæ non magis rapiant *quam tauri. sed vero* similius sit ex Græco dictas *quia Graeci vaccas* ταύρας appellant.

* *pariant*)

PAVLVS. Tauri, verbenæque in commentario sacrorum significat ficta farinacea.

Taurij appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac causa. Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidisset pestilentia in mulieres grauidas, quæ fuerat facta ex carne diu vendita * populo taurorum, ob hoc diis inferis instituti ludi, & Taurij vocati sunt.

* *diuendita*)

FESTVS. Taurij *ludi instituti* diis inferis ex *hac causa videntur.* Tarquinio regnante cum *magna incidisset* pestilentia in

mulieres *grauidas earum* fetu si facti sunt ex carne *diuendita populo* taurorum immolatorum. ob *hoc ludi* Taurij appellati sunt, & fiunt *in circo flaminio, ne* intra muros euocentur dij *inferi.* Sed Taurios ludos Varro ait vocari, quod *eis ludis discipulus* pendens à doctore in crudo corio Tauri solitus sit impelli, atque vsque *eo* *Inibi cogi* docere, quoad consisteret, *& sola virtute* talorum constaret pedum *firmitas.*

Taurium æs dicunt, quod in ludos tauricos * consumitur. ** taurios)*

Taurorum specie simulacra fluminum, id est, cum cornibus; quod sunt atrocia, vt tauri.

Taxat verbum ponitur in iis, quæ finiuntur, quoad tangi liceat, in litibus quoque, arbitroue * cum proscribitur, quoad ei iussit statuendi. Taxatio dicitur, quæ fit certæ summæ. à tangendo autem dici, etiam scænici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit. ** arbitrione)*

PAVLVS.

Taxat, & taxatio à verbo tango dicuntur. vnde & taxatores à scænicis dicuntur, qui ad alterutrum maledictis tangunt.

TEGILLVM cuculliunculum * ex scripto factum. Plautus: Tegillum mihi aret, id si vis, dabo. ** cucullinunculum.*

FESTVS.

Tela proprie dici videntur ea, quæ missilia sunt: ex Græco videlicet eorum nomine, quia illi τηλόθεν missa dicunt, quæ nos eminus. sicut arma ea, quæ ab humeris dependentia retinentur manibus, quandoquidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari, existimandum est. * ** est, quam arma*

PAVLVS.

Temerare, violare sacra, & contaminare, dictum videlicet à temeritate.

Temetum, vinum. vnde temulentus, & temulentia.

FESTVS.

Temetum, vinum. Plautus in Aulularia: Qui? quia temeti nihil allatum. Pomponius in decima: Non multi temeti, sed plurimi. Nouius in duobus dossenis: Sequimini præminate, sequere temeti timor. Idem in Funere: agite, exite, temulentiamque * tollite. & in Surdo: Filias habeo temulentas. sed eccas video incedere. Afranius in Consobrinis: Pol magis istius temulentæ futilis. ** exigite temulentum*

PAVLVS. Tempesta, tempestiua.
Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui.
Templum significat, & ædificium Deo sacratum, & tignum. quod in ædificio transuersum ponitur.

* *Tenitæ* Tenitæ * credebantur esse sortium deæ, dictæ quod tenendi haberent potestatem.

" *Tensa* Tensa " vehiculum argenteum, quo exuuiæ deorum ludis Circensibus in crcum ad puluinar vehebantur.

FEST. ∴ Tensam ait vocari Sinnius Capito vehiculum, quo exuuiæ deorum ludicris Circensibus in circum ad puluinar vehuntur. fuit & ex ebore; vt apud Titinium in Barbato; & ex argento.

PAVLVS. Tentipellium, genus calciamenti ferratum, quo pelles extenduntur.

FEST. ∴ Tentipellium Artorius putat esse calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur. idem Afranium dixisse in Promo. * Pro manibus credo habere ego illos tentipellium. Titinium ait Verius existimare, id medicamentum esse, quo rugæ extenduntur, cum dicat: Tentipellium * Inducis, rugæ in ore extenduntur. cum ille τερπνὸς dixerit.

* *Primo*

* *Inducitur,*

PAVLVS. Tenus significat finem: vt cum dicimus, hactenus.
Terentum locus in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris in terra occultaretur.

FESTVS. *Terentum* in campo Martio loc*um Verrius ait ab eo* dicendum fuisse, quod T*erra ibi per ludos* sæcularis Ditis patris *ita leuiter tera*tur ab equis quadrigariis, vt eo*rum leuis* motilitas æquiparet mot*us rapidos velocis lunæ*, quod quam aniliter relat*um sit*, *cu*iuis manifestum est.

PAVLVS. Teres, rotundus in longitudine.

FEST. ∴ Teres in longitudine rotundatum. quales asseres natura ministrat.
Teretinatibus, qui à flumine Terede dicti existimantur, & syllaba eius tertia mutata, & pro Terede Teram scribi debuisse.
Termentum pro eo, quod nunc dicitur detrimentum, vtitur Plautus in Bacchidibus.
Termentum apud Plautum detrimentum,

Termes ramus direptus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis * glaber. PAVLVS. * minus

Termino sacrificabant, * quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. denique Numa Pompilius statuit eum, qui terminum exarasset, & ipsum, & boues sacros esse. * sacra faciebant, vel fiebant,

Terminus, quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent terminum intra tectum consistere.

Termonem Ennius terminum dixit.

Termonem Ennius Græca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum, hoc modo: Ingenti vadit cursu, qua redditus termo est. & idem: Hortatore bono prius, quam iam finibus termo est. FESTVS.

Tersum diem pro sereno dictum ab antiquis; nec se habere rei auctorem ait.

Tersum diem, serenum.

Tertium, quartum differre ait à tertio, quarto, quintus: * quod, quid factum sit, significat. PAVLVS. FESTVS. * cos.)

Tesca * loca augurio designata. Cicero aspera ait esse, & difficilia. PAVLVS. * Tesca

Tesca Verrius ait loca augurio desig*nata, quo termin*o finis in terra auguri *Opilius Aurel*ius loca consecrata ad *augurandum scrip*sit, sed sancta loca vndiq*ue capta do*cent Pontificis libri, in quibus *scriptum est templum*que sedémque tescúmque, *siue Deo siue Dea* dedicauerit, vbi eos ac*cipias volentes*, propitiósque. Hostius belli *Histrici lib.* 3.: pergentis alte ætherias, atque *auia tesca per quae* violabis templa antiqua *Deum. Cicero* verò aspera, difficilia aditu *dixit, cum ait lo*ca aspera saxa tesca tuor *Accius in* Philocteta. Quis tu es mortalis *qui in deserta*, & tesqua te adportas loca. FESTVS.

Testiculari est iumentis maribus feminas, vel mares feminis admouere. licet alij dicant testilari. PAVLVS.

Tetini pro tenui.

THALEAE * nomen dictum, alij ab ætatis flore aiunt alij quod carmina semper floreant. * Thalia

Themin deam putabant esse, quæ præciperet hominibus FESTVS.

.id petere, quod fas esset. eámque id esse existimabant, quod & fas est.

PAVLVS. Thiasitas, sodalitas,

** torte* Thomices Græco nomine appellantur canabi impolito, & sparto leuiter tortæ * restes, ex quibus funes fiunt. puluilli quoque quos in collo habent, ne à restibus lædantur, thomices vocantur.

FESTVS. *Thomines Græci* nomine appellantur. *canabi impositi*, & sparto leuiter tortæ *restes, ex quibus funes* fiunt. Lucilius: Vidimus *vinctum* Thomicae cabina. Opillius Aurelius *ait mollem* puluillum, quem in *collo habent, restis ne l*ædat tomicem vo*cari* . . . . .

. . . .

PAVLVS. Thræces gladiatores à similitudine palmularum * Thraciarum.

** parmularum) paruularum v.c.* Throcum " genus sellæ habetur apud Plautum.

" Trachum v.c. Thron[9]*)* Tymbræus Apollo à monte Tymbræo dictus, qui est in agro Troiano.

FESTVS. Tymbræum Apollinem Vergilius à monte Tymbræo appellauit, qui est in agro Troiano.

PAVLVS. ** Tibris à Tibri.* TIBERIS fluuius dictus à Tiberino Rege Albanorum, quod in eo cecidisset. vel Tiberis à Tiberi * Rege Tuscorum.

** aedificiorū tecta* Tibicines in ædificiis dici existimantur à similitudine tibiis canentium, qui vt canentes sustineant, ita illi ædificia. *

** lacus* Tifata illiceta, Romæ autem Tifata curia. Tifata etiam locus * iuxta Capuam.

FEST. ∴ Tigillum sororium.

∴ Tignum non solum in ædificiis, quo vtuntur, appellatur, sed etiam in vineis, vt est in duodecim: tignum iunctum ædibus, vineæque, & concapu, * ne soluito.

** concapet v.c. capulo)* Tinia, vasa vinaria.

PAVLVS. ** sidat* Tippula bestiolæ genus sex pedes habentis, sed tantæ leuitatis, vt super aquam currens non desidat. * Plautus: Neque tippulæ leuius pondus est, quam fides lenonia.

Titiensis tribus à prænomine Tatij Regis appellata videtur. Titia quoque curia ab eodem Rege est dicta.

Titinnire, & titinnabunt * Næuius dixit pro sonitu tintinabuli.

*Tintinire & tintinabunt.

Titinnire * est apud Næuium hoc modo: Tantum vbi molle" crepitum faciebant, titinnabant * compedes. & apud Afranium: Ostiarij impedimenta titinnire audio.

FEST. *Tintinire mollem) *tintinabant

Titiuillitium nullius significationis est, vt apud Græcos βλίτυρι, & σκινδαψός. Plautus: non ego istud verbum empsitem titiuillitio.

PAVLVS.

Tituli milites appellantur, quasi tutuli, quod patriam tuerentur. vnde & Titi prænomen ortum est.

TODI genus auium paruarum. Plautus: Cum extortis talis, cum todillis crusculis.

Todi sunt *sunt aues paruæ, & todilli* quarum meminit Plautus in Syro *cum ait, cum extritis* talis, cum todillis crus*culis* . . . .

FESTVS.

Togatarum *duplex est genus, prætextarum* hominum fastigi, quæ *sic appellantur*, quod togis prætextis remp. *administrarent* tabernariarum quia *hominibus* excellentibus etiam humiles *permixti, vt sunt* plagiarij serui denique & *caupone ex tabernis* honestè prodeant *persæpe*.

Tolerare, patienter ferre. Attius in Neoptolemo: Aut * quisquam potis est tolerare acritudinem. Ennius libro secundo: Ferro secedere, * quam dictis his tolerarct.

*Haud) *se cade v.c. se cadet)

Toles, tumor in faucibus, quæ per deminutionem tonsillæ dicuntur.

Tollenno* est genus machinæ, quo trahitur aqua, alteram partem prægrauante pondere, dictus a tollendo.

*Tolenno PAVLVS.

Tongere nosse est: nam Prænestini tongitionem* dicunt notionem. Ennius: Alij rhetorica tongent.

*tongionem FESTVS.

Tongere Ænius stilo ait noscere esse, *quod prænestini congitionem dicant pro notione significat &* latius dominari. Ennius. *alij Rhetorica* tongent. & vincere *etiam quandoque* videtur significare.

Tonsam Ennius significat remum, quod quasi tondeatur ferro, cum ait libro septimo: Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis. item: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas. & in Asota: Alius in mari vult

magno tenere tonſam.

PAVLVS. Tonſa, remus, quod quaſi tondeatur ferro. Ennius: Pone petunt, exin referunt ad pectora tonſas.

Tonſilla palus delatus in acumen. & cuſpide præferratus qui nauis religandæ cauſa in littore figitur. Attius: Tacete, & tonſillas littore in læda edite.

*littore edite

FESTVS. *Tonſillam ait* eſſe Verrius palum dolatum *in acumen & cuſ*pide præferratum. vt exiſti*mat quem* cum figi in littore nauis re*migandae* cauſa. Pacuuius in Medio: Acces*ſi ad* eam, & tonſillam pegi læto in littore *Accius* in Phinidis: Tacete, & tonſillas littor. læda edite.

*Medo
* Phœniſsis)

Topper ſignificare ait Artorius cito, fortaſſe, celeriter, temere, cito, ſic in Nelei carmine: Topper fortunæ commutantur hominibus. citius, ſic C. Næuius: Capeſſet flammam Volcani topper. ſic in eodem: Namque nullum peius macerat humanū, quamde mare ſæuum. viret" cui ſunt magnæ topper confringent importunæ vnde.*fortaſſe, ſic Cœlius libro ſeptimo: ita vti ſeſe quiſque vobis ſtudeat æmulari in ſtatu fortunæ reipublicæ, eadem re geſta, topper nihilo minore negotio acto, gratia minor eſſet. fortaſſe, ſic Attius in Io: Topper, vt fit, patris tunc*eicit iras. (Ennius vero ſic.) topper fortaſſe valet in Ennij & Pacuuij ſcriptis. apud Ennium eſt, Topper, quam nemo melius ſcit. Pacuuius: Topper tecum ſit poteſtas faxit ſi mecum velit. At in antiquiſſimis ſcriptis celeriter, ac mature. in Odyſſia vetere: Topper facit homines vtrius fuerint. Topper citi ad ædis venimus Circæ, ſimul duona eorum portant ad nauis milia alia in iiſdem inueniuntur.

*cito v.c.
"vires)
*vndae)
not. od. 2 lib. 4.
*[illegible] v.c.
*inſeruiuntur v.c. inſeruntur

PAVLVS. Topper, cito, vt illud Nelei: Topper fortunæ commutantur hominibus.

Torrens eſt participium, & nomen eſt.

FESTVS. Torrens participialiter pro exurens ponitur, vt eſt apud Pacuuium in Antiopa: flammeo vapore torrens terræ fetum exuſſerit. ſignificat etiam fluuium ſubitis imbribus concitatum, qui alioqui ſiccitatibus exareſcit. quamuis *aquam ipſam, quæ fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus libro ſecundo, quæ ad ius pertinent.

*quius v.c.

Ceterum volgi consuetudine vtrumque iam dici flumen, & perennem fluuium, & torrentem.

Torrere a torreo* deductum. proprie significat siccare, atque arefacere, sed vsurpatum est iam pro eo, quod sit igne vrere. Plautus: (in) vna eadem * opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto. *Torreri a torro v.c. edet v.c. aedepol*

Torrere* a torreo deductum proprie significat siccare, atque arefacere. sed vsurpatũ est etiam pro eo quod sit ignescere. PAVLVS *Torrere*

Toruitas a ferocia taurorum, quasi tauri acerbitas, est vocata.

Toruitas a ferocia taurorum dicta est. Pacuuius in Armorum iudicio: feroci ingenio toruus, prægranidi gradu &: cum recordor eius ferocẽ, & toruam confidentiam. FESTVS.

Torum, vt significet torridum, aridum, per vnum quidem. R antiqua consuetudine scribitur. Sed quasi per duo R scribatur. pronuntiari oportet. nam antiqui nec mutas, nec semiuocales litteras geminabant, vt fit in Ennio, Arrio, Annio. PAVLVS.

Torum, torridum, aridum. FESTVS.

Toxicum dicitur ceruar*ium venenum, quo* quidem perunguere sagita*s soliti sunt* Cæcilius in Gamo. Vt hom*inem miserum* toxico transegerit. Afra*nius in* . . . .vxorium istud toxicum mitt*ite* . . . .

Trabica nauis, quod fit trabibus confixa. Pacuuius: labitur trabica in alueos. PAVLVS.

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Trachali appellantur muricum ac purpuræ superiores partes. vnde Ariminenses maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Tragula genus teli, dicta, quod scuto infixa trahatur.

Tragus, genus conchæ mali saporis.

Transtra, & tabulæ nauium dicuntur. & tigna, quæ pro pariete* in parietem porriguntur. *per parietem, vel ex pariete*

Trepit, ·vertit. vnde trepido, & trepidatio, quia turbatione mens vertitur. *Trapit vel Tropit*

Tributorum conlationem cum sit alia in capite, alia ex censu, dicitur etiam quoddam temerarium, vt post vrbem a Gallis captam conlatum est, quia proximis quin- FESTVS *trepidatione*

decim *annis census alius non erat. Item bello Punico *quinque) secundo M Valerio Læuino, M. Claudio Marcello cos. cum & senatus, & populus in ærarium, quod habuit, detulit.

PAVLVS. Tributum dictum, quia ex priuato in publicum tribuitur.

FESTVS. Trientem tertium pondo coronam auream dedisse Ioui donum scripsit T. Quinctius Dictator, cum per nouem dies totidem vrbes, & decimam Præneste cepisset. id significare ait Cincius Mystagogicon libro secundo, duas libras pondo & trientem. qua consuetudine hodieque vtimur, cum lignum bes alterum dicimus, id est pedem, & bessem latitudinis habẽs. & sestertium, id est duos asses, & semissem tertium. item si tres asses sunt, & quartus quadrans. . . . .

PAVLVS. Tritax telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius: aut permaceret paries percussus trifaci.

FESTVS. Trisulcum fulgur *fuit ab antiquis dictum quia, id aut incendit, aut afflat aut terebrat. *fulmen)

Tritonia *Minerua a ripa Tritonis *fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa. PAVLVS. * Tritogenia Trogenia *Trogeonis.

Triumphales coronæ sunt, quæ imperatori victori aureæ præferuntur, quæ temporibus antiquis propter paupertatem laureæ fuerunt.

Troia, & regio Priami, & lusus puerorum equestris dicitur, & locus in agro Laurente, quo primum in Italia Aeneas cum suis constitit.

Tromentina tribus a campo Tromento * dicta. *Tromente

Trossuli equites dicti, quod oppidum Tuscorum Trossulum sine opera peditum ceperint.

Truo auis onocrotalus. Cæcilius irridens magnitudinem nasi: Pro di immortales, vnde prorepsit truo

Tryga *antiqui vinum" appellabant. vnde trygetus adhuc dicitur. * Trigon "humanu

TVBICINES etiam ij appellãtur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt tubarum lustrandarũ gratia.

FESTVS. Tubilustria dies appellabant, in quibus agna tubas lustrabant.

PAVLVS. FESTVS. *Tubilustria* quibus diebus adscriptum in *fastis est*, *cum in a-*

trio futorio agna tubæ *lustrantur ab eis* tubos appellant quod genus *lustrationis ex* Arcadia Pallanteo transl*ectam esse dicunt.*

Tuditantes, tundentes *negotium, ton*dentes significare ait Cincius, *id est agentis Enius* libro secundo. Hæc inter se totum *vi tudita*ntes. & Lucretius item lib.ij. Nec *tuditantia* rem cessant extrinsecus vllam.

Tuditantes significat negotium tundentes, id est agentes. Lucretius: Nec tuditantia rem cessant extrinsecus vllam. PAVLVS.

Tudites mallei a tundendo dicti. inde & cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo simile habuerit. FESTVS.

Tudites malleos appellant antiqui a tunden*do quamuis*, alij cruribus tudites. inde Ateius P*hilologus* existimat Tuditano cognomen *inditum quod* caput malleoli simile habuerit. *Tueor) *tuor)

Tuor,† video, tueor, * defendo. PAVLVS.

Tuor video; tueor,* defendo *in vsu olim fuit*, sed iam promiscue vtuntur *& ponitur tue*or pro uideo, & contueor, *pro defendo.* FESTVS.

*Tugu*ria a tecto appellantur *domicilia rusticorum* sordida. Afranius in V*irgine. Sordidum* tugurium est turpe. *Caecilius in Hypo*bolimæo. Habita*bat in tugurio, sine* operculo, quo nomine *Valerius explana*tione XII. ait etiam . . . . *significa*ri

Tullianum quod dicitur, pars quædam carceris, Ser. Tullium Regem ædificasse aiunt. *Tullios alij

Tullios alij * dixerunt esse silanos, alij riuos, alij vehementes proiectiones sanguinis arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in Aiace: Aiax, misso sanguine tepido tullij* efflantes volant. * tulli)

Tumu*lum stilo Ælius sic definit.*

Tumultarij milites dicuntur lecti ob subitum ti*morem vnde* etiam tumultum dici ait Verrius, quia *non aliunde* is ornatur, * quam ab Italicis, & Gallicis *hominib. qui imminent* Italiæ .] itaque nullum *tumultum* *oriatur,)

*praeter*quam Gallicum, aut dome*sticum nominabant.*

Tumulum stito Aelius sic definit. tumulus est *cumulus arenæ* editus secundum mare fluctibus in *altum eleuatas.* vnde similiter & manu fa*ctus, &* *n*aturalis proprie dici potest.

** Turbelas v.c.*
··quo alto v.c.quo pacto)*
"turbelas v.c.

Turbellas * dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est Plautus in Pseudolo: quales, ·*· & quantas soleam turbellas" dare.

Turbellas apud Plautum turbas significat.

PAVLVS. FESTVS.

Turmam equitum dictam esse ait Curiatius, quasi terimam; quod terdeni equites ex tribus tribubus Tiriẽsium, Ramnium, Lucerum, fiebant. itaque primi singularum decuriatum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis sunt etiam nunc terni.

** Turannos. v.c.*

Turrhenos * Etruscos appellari solitos ait Verrius, à Turrheno duce Lydorum, à cuius gentis præcipua crudelitate etiam tyrannos dictos.

PAVLVS.

Tusci à Tusco rege filio Herculis sunt dicti, vel à sacrificando studiose, ex Græco θυσκόοι; velut Tusculum dictum, quod aditum difficilem habet, id est δύσκολος.*

θύσκολον.

FESTVS.

**vnice studiosi)*

Tuscos quidam dictos aiunt à Tusco *rege Herculis* filio. alij quod vnici studisi * ita *sacrificiorum* ex Græco velut θυσκόοι. *Vnde Tusculum* ab eadem causa sacrificiorum, *vel quod adutum* difficilem habeat, id est δύσκολον.

**discedente)*

Tuscum vicum *caeteri quidam omnes scrip*tores dictum aiunt ab *eo, quod Porcena rege* descendente * ab *obsidione remanserint* Romæ locoque his dato *ibi habitauerint veientes* fratres Coeles, & Viben*na vnde post eiecti quod* Tarquinium Romam secum max*ime reducere cupie*rint. M. Varro quod ex Coe*lio in eum locum deducti* sint.

PAVLVS.

Tuscus vicus Romæ est dictus, quod ibi habitauerunt Tusci, qui recedente ab obsidione Porsena remanserunt.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus, & in altitudinem extractum. Ennius: Fictores, Argeos, & tutulatos.

Tutulum vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentũ, quod fiat vitta purpurea iunexa crinibus, & extructum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma *me*tali

figuratum, quo Flamines, ac Pontifices vtuntur, eodem nomine vocari. Ennius Libaque, ſictores, Argaeos & tutulatos.

Tutum frequenter dicitur maxime: Varro in Europa: Tutum ſub ſede fuiſſent.

TYRIA maria in prouerbium deductum eſt; quod Tyro oriundi Pœni adeo potentes maris fuerunt, vt omnibus mortalibus nauigatio eſſet periculoſa. Afranius in Epiſtula: Hunc ſerrium autem maria Tyria conciet.

*Tribunitia rogatione le*x curiata fertur, quo Hanni*bal anno inconſpecto* Romæ cum eſſet, nec ex præſidi*is diſcedere liceret*, Q. Fabius Maximus Verruc*oſus id eſt T R. P L.* & Marcellus Cos facere in*ſtituerunt*, *vt nota*uit Aelius in XII. ſig*nificationum verborum.*

PAVLVS. VACERRAM dicunt ſtipitem, ad quem equos ſoleāt religare. alij dicunt maledictum hoc nomine ſignificari magnæ acerbitatis, vt ſit vecors, & veſanus.

FESTVS. *& Aelius. Vacerram Verrius, * & alij complures vocari dicunt ſtipitem, ad quem equos ſolebant religare. Ateius vero Philologus maledictum hoc nomine ſignificari magnæ acerbitatis, vt ſit vecors, & veſanus teſte Liuio, qui dicat: vecorde, & malefica vecordia.

PAVLVS. Vadem, ſponſorem ſignificat datum in re capitali.

Vagorem pro vagitu Ennius poſuit.

FESTVS. *cui clamas *Valgulatio "libro *defugerit *certus " obualgulatum. Vagorem pro vagitu Ennius libro ſextodecimo: Qui clamor * oppugnantis vagore volanti. Lucretius libro ſecundo: Et ſuperantur, item miſcetur funere vagor.

Vagulatio * in lege " duodecim tabularū ſignificat quæſtionem cum conuicio. Cui teſtimonium defuerit * is tertiis * diebus ob portum obuagulatum " ito.

*ſauiis *ſin) *boccum Valgos Opilius Aurelius, aliique coplures aiunt dici, qui diuerſas ſuras habeant. Plautus in Milite glorioſo, qui talos vitioſos habeat. Maiorem partem videas valgis talis. * & (in Sitelitergo.) Sit " ea mihi inſignitos pueros pariat, poſtea, Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum * (filium.) è contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

PAVLVS. Valgos Aurelius intelligi voluit, qui diuerſas ſuras habent. ſicut è contrario vari dicuntur incurua crura habentes.

Valleſcit, perierit, à vallo militari, quod ſit circa caſtra, quod qui eo eiiciuntur, pro perditis habentur.

FESTVS. Valuoli, folliculi fabæ.

*fuſtib. Valuoli folliculi fabæ appellati ſunt, quaſi valliuoli, quia vallo facti * excutiantur.

Vapula Papiria, in prouerbio antiquis fuit. de quo Sinnius Capito ſic refert, tum dici ſolitum eſſe, cum vellēt minantibus ſignificare ſe eos neglegere, & non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice: Heus tu in barbaria quod dixiſſe dicitur liberta ſuæ patronæ, ideo dico, liberta ſalue. vapula Papiria. In barbaria eſt, in Italia. Aelius hoc loco vapula poſitum eſſe ait pro dole. Varro pro peri, teſte Terentio in Phormione:

Non tu . . . . .

& Plauto in Curculione: Reddin, an non mulierem prius, quam te huic meæ machaeræ obiicio mastigia? vapula ergo te * vehementer iubeo ne me territes. *vapulare ergo)

Vastum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Iam hanc vrbem ferro vastam faciet Peleus. Pacuuius: Quales, scabres, quod * inculta vastitudine? vnde vastitas, & vastitudo. *quam que)

Vastum pro magnum. ponitur tamen & pro inani. Attius: Hanc vrbem ferro vastam faciet. vnde vastitas, & vastitudo. PAVLVS.

Vaticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit populus Romanus vatum responso expulsis Etruscis.

Væ victis, in prouerbium venisse existimatur, cum Roma capta à Senonibus Gallis aurum ex conuentione, & pacto adpenderetur, vt recederent, quod iniquis ponderibus exigi à barbaris querente Ap. Claudio Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, & dixit, Ve victis. quem postea persecutus Furius Camillus cum insidiis circumuentum conciderct, & quereretur contra fœdus fieri, eadem voce remunerasse dicitur. FESTVS.

Ve vobis dicebatur ab antiquis, & ve nobis.* PAVLVS. * vi nobis, vel vi vobis,

Vecors est turbati ac mali cordis.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia. Cato: vecticulariam vitam viuere, repente largiter habere, repente nihil.

Vectigal, æs dicitur, quod ob tributum, & stipendium, & equestre, & ordinarium populo debetur. FESTVS.

Vegrande significari alij aiunt male grande; vt vecors, vesanus, mali cordis, maleque sanus. alij paruum, siue minutum, vt cum dicimus, vegrande frumentum. & Plautus in Cistellaria: qui nisi iteres nimium is vegrādi gradu.

Vegrande significat male grande. vt vecors, vesanus, mali cordis, male sanus. alij paruum, siue minutum intelligunt, vt vegrande frumentum. PAVLVS.

FESTVS. Vehere, portare, vel trahere.

PAVLVS. Veia † apud Oscos dicebatur plaustrum. vnde veiarij * stipites in plaustro, & vectura veitura. ·*·

(† Veha) (* veiari) (·*· velatura) ('' coniunctio) (* sed non)

Vel, conligatio '' quidem est disiunctiua, scilicet * earum rerum, quæ natura disiunctæ sunt, in quibus aut coniunctione rectius vtimur, vt, Aut dies, aut nox. sed earum, quæ non sunt contrariæ, quæ eligatur, nihil interest, vt Ennius: vel tu Dictator, vel equorum, equitumque Magister Esto, vel Consul.

(* Velites, quasi velati)

Velati * appellabantur vestiti, & inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebātur. ipsi sunt & ferentarij qui fundis, ac lapidibus pugnabant, quæ tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela, ac potiones militibus pugnantibus ministrabant.

Velitatio dicta est vltro, citroque probrorum obiectio, ab exemplo velitaris pugnæ. Plautus: Nescio quid velitati estis inter vos.

FESTVS. Venditiones olim dicebātur Censorum locationes, quod velut fructus publicorum locorum venibant.

PAVLVS. Venerari verbum compositum ex venia, & orando.

Ventabant dicebant antiqui. vnde præpositione adiecta fit aduentabant.

FESTVS. Ventabānt antiqui dicebant sine præpositione, pro aduentabant.

PAVLVS. Ver sacrum vouendi mos fuit Italis. magnis enim periculis adducti vouebant, quæcunque proximo vere nata essent apud se animalia, immolaturos. Sed cum crudele videretur pueros, ac puellas innocentes interficere, perductos in adultam ætatem velabant, atque ita extra fines suos exigebant.

Verberitare idem Cato frequentatiue ab eo, quod est verbero, dixit.

FESTVS. Veredis * antiqui dixerunt, quod veherent rhedas, id est ducerent.

(* Veredas) (* Virgiliæ)

Vergiliæ * dictæ, quia earum ortu ver finitur, & æstas incipit.

PAVLVS. Vergiliæ dictæ, quod earum ortu ver finem facit.

Vermina dicūtur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi à vermibus scindatur. hic dolor Græce

στρόφος

στεφὸς dicitur.

Vernæ appellantur ex ancillis ciuium Romanorum vere nati, quod tempus anni maxime naturale feturæ est.

Vernæ, qui in villis vere nati, quod tempus, duce natura, feturæ est: & tunc rem diuinam instituerit Marti Numa Pompilius, pacis, concordiaue obtinendæ gratia inter Sabinos, Romanosque, vt vernæ vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est, ibidem natos. quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis; qui coniuncti erant cum populo Romano. FESTVS. PAVLVS

Vernifera mensalia * auguria. *Messala)

Versuram facere, mutuam pecuniam sumere, ex eo dictum est, quod initio, qui mutuabantur ab aliis, non vt domum ferrent, sed vt aliis soluerent, velut verterent creditorem.

Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Versiculas cum dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

Veruncent, vertant. Pacuuius: Dij monuerint meliora, atque amentiam aueruncassent tuam, id est auertissent.

Verata pila dicuntur, quod veluti verua habent præfixa.

Vescor, pascor.

Vesculi, male curati, & graciles homines. ve enim syllabā rei paruæ præponebant, vnde Veiouem, paruum Iouē, & vegrandem fabam, minutam dicebant.

Vescus, fastidiosus; ve enim pro pusillo vtebantur Lucretius vescum dixit edacem, cum ait: Nec mare quæ impendent vesco sale saxa peresa.

Vespæ, & vespiliones * dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non à minutis illis volucribus, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pōpa duci propter inopiam nequeunt. hi etiam vespilones* vocantur. (Martialis: Qui fuerat medicus, nunc est Vespilo Diaulus.) *vespilones) *vespulæ.

Vesperna apud Plautum cena intelligitur.

Vesperugo, vesper stella. Plautus: Nec vesperugo, nec vergiliæ occidunt.

Vespices fruteta densa dicta à similitudine vestis.

Vesticeps puer, qui iam vestitus est pubertate: econtra inuestis, qui necdum pubertate vestitus est.

Vestis generaliter dicitur, vt stragula, forensis, muliebris. vestimentum pars aliqua, vt pallium, tunica, penula.

Veteratores callidi dicti à multa rerum gerendarum vetustate. Cannius:* mulieri non astutæ facile veterator persuasit.

*Gannius / Sannius / Granius) / C. Annius) / ..Annius) / Canius)

Veterinam bestiam iumētum Cato appellauit à vehēdo. Opilius veterinam dici putat, quasi venterinam, vel vterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Veternosus dicitur, qui graui premitur somno. Cato Veternosum hydropicum intelligi voluit, cum ait: Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.

Vexillum deminutiuum est à velo.

VIATORES appellabātur, qui magistratibus parebāt, eo quod plerūque ex agris homines euocabantur à magistratibus, & frequens erat eorum ab agris ad vrbē via.

FESTVS. Viatores appellātur, qui magistratibus apparent, eo quia initio omnium tribuum cum agri in propinquo erant vrbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam vrbe; quod ex agris plerumque homines vocabantur à magistratibus, & frequens eorum erat ab agris ad vrbem via.

PAVLVS. Vibices plagæ verberum in corpore humano dictæ, quod vi fiunt.

Vibrissæ pili in naribus hominum, dicti, quod bis euulsis caput vibratur.

Vibrisse est vocem in cantando crispare. Titinius: Si erit tibi cantandum, facito, vsque ex vibrisses.

FESTVS. Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habēt, vt Marsi aut Peligni. Sed ex vicis partim habent rempublicam, & ius dicitur; partim nihil eorum, & tamen ibi nundinæ agūtur negotij gerendi causa, & magistri vici, item magistri, paucique * *pauci quo*tannis fuerit. Altero cum id genus ædificij, quæ continentia sunt, iis, oppidisque itineribus, regionibusque distributa distāt, nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. Tertio cum id genus ædificiorum definitur, quæ in oppido priue in suo quisque loco proprie ita ædificat, vt in eo ædificio peruium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicūtur vicarij,* sicut ij, qui aut in op-

*pagi

PAVLVS.

pido vias,*aut hi, qui in agris sunt,vicarij·*·appellātur. *oppidi ciuiu)

Vicinia,vicinorum conuersatio. *vicanu)

Victimam Ælius Stilo ait esse vitulum ob eius vigorem. FESTVS. alij autem quæ vincta adducatur ad altare: aut quæ ad *hostibus hostis victos * immoletur. victu)

Viduertas calamitas dicta,quod viduet bonis. PAVLVS.

Viere,alligare,vnde vimina,& vasa viminea.

Vietus languidus,sine vi, & naturalibus priuatus viribus.

Viget dictum à vi agendo. sed ·*· in agendis hostilibus *non) rebus; verum iis, qui * concitato animo ad bonū ten- *que) dunt. FESTVS.

Viget dictum videtur à vi agendo,sed non in agēdis, hostilibus rebus,verum his quæ celerrimo, concitatoque animo ad bonam tendunt frugem.

Viginti quinque pœnæ significat viginti quinque asses.

Viminalis porta,& collis appellabātur, quod ibi viminū silua fuisse videtur,vbi est & ara IouiViminio cōsecrata.

Viminalis porta & collis appellabantur,quod ibi viminū PAVLVS. fuisse silua videtur.

Vinalia diem festum habebant, quo die vinum nouū Ioui libabant.

Vinciam* dicebant continentem. *Viciam

Vindex ab eo quod vindicat, quominus is, qui prensus FESTVS. est,ab aliquo teneatur.

Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controuersia est, quod potius dicitur ius,quia fit inter eos,qui cōtendūt M. Cato in ea,quam scripsit L.Furio: De aqua . . . Prætores secundum populum vindicias dicunt . . . & Lucilius: Nemo hic vindicias, neque sacra, neque numen vereretur. De quo verbo Cincius sic ait: Vindiciæ olim dicebātur illæ,quæ ex fundo sumptæ in ius adlatæ erant.At Ser.Sulpicius: . . . iam singulariter formato vindiciam esse ait . . qua de re controuersia est, ab eo quod vindicatur . . . . & in duodecim: Si vindiciam falsam tulit . . . si velit is, *tot arbi- .. arbitros tres * dato. eorum arbitrio . . fructus tros aeris *duplione damnum decidito. *fructi

Vineæ,vt Verrius præcipit,quod vini feraces sint. etiam militares quædam machinationes à similitudine appellantur.

PAVLVS. Vinulus dicitur molliter se gerens, & minime quid viriliter faciens (Plautus: Oratione vinula, ac venustula.)

virenti. Viritanus ager dicitur, qui viritim populo distribuitur.

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato: præda, quæ capta est, vititim diuisa.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quam Græci ἄλφος vocant, à quo nos album. siue à vitio dicta, etiam si non lædit. siue à vitulo, propter eius membranæ candorem, qua nascitur inuolutus. Lucilius: Hæc odiosa mihi vitiligo est. non * dolet inquit.

*num

" vt partu Vitulans, lætans gaudio, ut prato vitulus. " Ennius: Habet is coronam vitulans victoria.

Viuatus, & viuidus à vi magna dicuntur.

FESTVS. Viuatus & viuidus à poetis dicuntur, à vi magna.

PAVLVS. Viuissimus, superlatiuus à viuido.*

*viuo VLS Cato pro vltra posuit.

VMBRAE vocabantur Neptunalibus casæ frondeæ pro tabernaculis.

FESTVS. VNCIARIA lex dici cœpta est, quam L. Sulla, & Q. Pompeius Rufus tuleruut, qua sanctum est, vt debitores decimam partem . . .

PAVLVS. Vngulatos vngues magnos, atque asperos Cato appellauit.

Vngulum Oscorum lingua significat anulum.

FESTVS. Vngulus Oscorum lingua anulus vt . . . si quid monumenti nacta est, qui eorum requireret, est vngulus, quem ei detraxit è Lirio. Pacuuius in Iliona: Repugnanti ego porro hunc vi detraxi vngulum. & in Atalanta: Suspensum in læuo brachio ostendo vngulum.

PAVLVS. Vngustus fustis vncus.

FESTVS. VOISCRAM auem, quæ se vellit, augures hanc eandem fecilitram * appellant.

*fucillantem

Vola, vestigium medij pedis concauum. sed & palma manus vola dicitur.

plagam Volones dicti sunt milites qui post Cannensem cladẽ vsque ad octo millia, cum essent serui, voluntarie se ad militiam obtulerunt.

Volturnalia Volturno deo sua sacra faciebant, cuius sacerdotem Volturnalem vocabant.

Vopte pro vos ipsi Cato posuit.

VRBANAS tribus appellabant,in quas vrbs erat dispartita à Ser. Tullio rege,id est Suburrana,Palatina,Esquilina,Collina.

Vluat,Ennius in Andromeda significat circundat, ab eo sulco,qui fit in vrbe condenda vruo aratri,quæ sit* forma simillima vncinia curuatione buris, & dentis, cui præfigitur vomer. ait autem: circum sese vruat ad pedesterra occ , . . * caput.

FESTVS.

*fit

*occultat)

VXORIVM pependisse dicitur,qui , quod vxorem non habuerit,aes populo dedit.

A

B

C

Præſi-

V

LEGUM, ET ALIORUM MONUMENTORUM INDEX.

INCERTA.

NOTARVM EXPLANATIO.

In margine poſita cum cruce, vel alia nota ſignificant variam ſcripturam ex aliquo libro. quod ſi in fine addatur ſemicirculus; ſignificatur ex docti alicuius viri coniectura ita poſſe emendari. Vbicunque adduntur tria puncta; ſignificatur verba quidem eſſe Feſti, ſed non ex antiquo libro ſumpta. Duobus ſemicirculis incluſa in contextu: reijcienda eſſe; licet in omnibus libris reperta fuerint.

IN

SEX. POMPEI FESTI

DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

LIB. XX.

ANNOTATIONES.

ex editione Veneta.

DE M. VERRII FLACCI, ET SEX. POMPEI FESTI LIBRIS.

Sex. Pompeius Festus his viginti libris, quos de verborum significatione, siue priscorũ verborum cum exemplis inscripsit: libros Verrij Flacci eiusdem argumenti in breuiorem formam redegit. Abstulit enim verba nimis antiqua, intermortua iam, & sepulta, vt ipse Verrius dicebat; quæque nullius erant vsus, & auctoritatis. apertius quoque & breuius de eisdem verbis tradidit minori volumine librorum prisca verba referendo, exempla etiam in aliis libris reperta recensuit. Sæpius autem Verrij errores notauit: & cur id faceret, non minus docte semper reddidit rationem. Accidit vero huic libro, vt multis modis ab antiquitate læderetur. Nam neque quis hic Festus fuerit, neque quo tempore hæc scripserit, potuimus inuenire. Vix etiam voluminis huius aliqua mentio reperitur in Charisij, & Macrobij vno, atque altero libro. Cumque liber ipse totus extaret Caroli Regis tempore; Paulus, nescio quis, operaepretium fore ratus est, si epitomẽ quandam efficeret eorum quæ ipsi magis placuerunt. Is liber indoctis vi-

Ex Pauli epist. ad Carol.

Ex Festo verbo Profanum.

Ex Charis. lib. II. & Macrob. lib. III. Satur.

Ex Pio in annot. post. cap. XVI.

ris adeo placuit, vt pro Festo in omnibus bibliothecis substitueretur. Vnus adhuc liber extabat totius cladis superstes, sed qualis victis commilitonibus & occisione occisis, miles truncis naribus, altero oculo effosso, mutilo altero bracchio, cruribus fractis repit alicunde. Eius libri aduecti vt ferunt ex Illyrico, habuit aliquas pagellas Pomponius Lætus, vt Pius, vt Politianus scripserunt; maiorem libri partem Manilius Rallus. Ab his Angelus Politianus librum accepit, agnouit, & exscripsit, & ex eo in centuria versum Catulli emendare tentauit. Ab eodem Politiani exemplo Petrus Victorius aliquot locis in variis lectionibus vulgares Festi libros emendare doctissime, vt solet, coepit. peruenerunt ipsæ reliquiæ libelli ad Aldum Manutium, qui conatus est cum Pauli epitome eas coniungere, & vnum corpus ex duplicibus membris conficere. Sed tam multa omissa sunt, tam multa aliter edita, vt alios emendatores res desiderarit. Simili ratione ex vtroque libro confectus alter liber extat apud Achillem Mafeum Bernadini Cardinalis fratrem, qui Aldino locupletior est. Ita tres eiusdem libri editiones, omnes autem imperfectæ extiterunt. Vetus ille liber Festi dimidiatus, cuius ante M. litteram nihil extat, ab ea vero littera ad finem vix dimidium est, quod superest, eius, quod antea fuerat. Alter liber est Pauli epitome, quæ quam negligenter facta sit, ex collatione verborum Festi, & Pauli, quod hac editione ostendimus, vel indoctissimus quisque agnoscere potest. Tertius est ex vtroq; cõfectus,

Ex Politia. cent. I. cap. lxxiii.

Ex Petro Vict. lib. xvii. cap. ii. Var. lect. & li. xviii. cap. vii. & alibi.

quales sunt Aldi, Mafei, & noster. Sed nos hoc amplius fecimus, quod illi neglexerunt, vt lectores admoneremus, quæ Festi, quæ que Pauli essent. Omnia quoque fragmenta Festi describi curauimus, ne quid desirarari posset. in quibus interpretandis quam operam posuerimus, ex his,quæ in commentariis adscripsimus, iudicare lector possit. Habuimus autem hoc monumentum antiquitatis, ex locupletissima bibliotheca amplissimi viri Rainutij Farnesij Cardinalis, cui propter singularem bonarum litterarum amorem, ingeniúmque præclarum, atque in vtraque lingua maximos progressus, & non vulgarem eruditionem, à Michale Siluio Cardinali ex testamento relictum est. In hac editione mutatus est verborum ordo Verrij, Festi, & Pauli: vt lector facilius,quid de quaque re scriptum sit, reperiat. Nam veteres nescio quo modo primam litteram indicasse contenti, omnia verba ab eadem inchoata in vnum locum conferebant. nostri melius omnibus syllabis ordinem adhibuerunt litterarum. ita facile verba reperies, quæ tamen si obiter dicta sint, præsto erit quærenti index obiter dictorum. Diuisio librorum Festi omissa est,propterea quod ea, quam Aldus confecit, vt singulæ litteræ libros singulos contineant, Festi non est. nam in his pagellis, qnas habuimus liber XVIII. & liber XIX. in medio verborum, quæ ab R & S, inchoãtur, incipiunt. Initio vero O litteræ liber XVI. & initio Q liber XVII. incipiunt, vt ex quibusdam litterarum vestigiis

agnoſcere potuimus. Verba,quorum initium eſt r. littera, credimus in duos libros fuiſſe diuiſa. Vltimum librum ante finem T litteræ inchoaſſe arbitramur.Ita ante O. litteram libri XIII. ab ea littera ad extremum libri ſeptem.Sed & Macrobius lib.III.refert Feſtum ſcripſiſſe lib.XIII. de verborum ſignificationibus, Mos eſt inſtitutum patrium,&c.Hæc quia nimis incerta ſunt,& minus vtilia, prætermiſimus. Sed quia ad manus noſtras non peruenerunt omnia Feſti fragméta, notã addidimus iis,quæ Feſti eſſe arbitrabamur: ad ea vero, quæ ſcimus eius eſſe; cognomen eius adſcripſimus. Reperietur hoc in M. O. P. T. V. litteris. Ea ex Aldi, & Maſei libris ſumpſimus.in quibus poterit hæc editio ab iis, qui eas pagellas habent, emendatior fieri. Et quoniam Verrius Flaccus primus huius operis auctor fuit: quæcumque eius opera extant,quæque de eo ab aliis referantur, initio collocauimus.

ANNOTATIONES in Festum.

A *Boloes*] Oli,pro olli,& olli pro illi: oloes autem illoes est, & pro illis accipitur Græca terminatione. vide Locbesum,& ollic.

Acerra]Paulus libenter vtitur his verbis,solebat, incendebantur, reponebat: ne videatur cum Festo in religione consentire.

Acus] Ex vno tantum libro hæc sumpta sunt,mihi valde suspecta, & quæ referuntur,non reperi lib. III. Varronis,sed hæc: in cubilibus,cum parturient,acus substernendum,& postea: Condunt in furfures, aut acus. Et libro primo: Ita fit, vt quod leuissimum est in eo, atque appellatur acus, euannatur foras extra aream. Et postea:Parietes,& solum opere tectorio marmoratu loricandi, si minus ex argilla mixto acere è frumēto, & amurca. Hæc fortasse sunt, quæ Paulus, siue quis alius referre voluit. Vide Aceratum,& obacerare.

Addubanum Danubium]DANVVIVS in denariis Traiani subscribitur fluuio nobilissimo, qui Ister quoque dicitur. Ideo Dubium malim hoc loco quam Danubiū legere,licet plures libri Danubium habeāt:posset etiam ita accipi,vt duo verba separata sint,ad, & dubanum, & significet ad Danuuium.

Adlecti]Totus hic locus de Senatoribus nimis præcisus est a Paulo.Sunt enim senatores patres,senatores patricij generis,& patriciorū auctores.sunt senatores conscripti a L.Iunio Bruto ex primoribus equestris ordinis,vt Liuius scribit,adlecti.Hi igitur adlecti dicebātur,quod propter inopiā Senatorij ordinis ex equitibus adsūpti sunt.Idem factum est post pugnam Cannensem adlectis a Dictatore M.Fabio Buteone iis,qui magistratū obtinuissent,neque in senatū lecti essent,item qui spolia domi,aut ciuicā habuissent.Idem,Festus verbo Qui patres, alios auctores secut⁹,a P.Valerio cos.cōscriptos refert. Dionysius vtriusque consulis cōsiliū fuisse ait,& Bruti & Publicolæ. Tacitus cum Liuio consentit, præterquam quod eos minorum gentiū appellat,quod Liuius

centum Senatoribus a Prisco rege adlectis tribuit. Vide etiam Festum verbo Conscripti.

Adorare] Vide Nec coniunctionem.

Adserere] Vide Sertorem.

Adulari] Locus suspectus. Nonius canum esse proprium affirmat, vnde ἀπὸ τῆς οὐρᾶς fortasse origo nominis tracta est, quod canes accedendo, & adludendo cauda mota blandiantur.

Aeditimus, adu intimus] Inepte dictum est. melius Ser. Sulpicius, vt Cicero in Topicis refert, in finitimo, legitimo, æditimo, non plus inesse timum, quam in meditullio tullium, sed productionem esse verbi vult. Hic, vt Varro ait lib. I. de re rust. & lib. II. de ling. Latina, apud Gellium lib. XII. cap. X. postea æditus appellatus est, non ab ædibus tuendis, vt Varro, Festus, & alij existimant: sed quia æditumus prius diceretur, & vna littera elisa fit. Sic testamentum non a mente ducitur, sed productio verbi est. vt in vestimento, & pauimento. Gell. lib. VI. cap XII. Vide Charis. lib. I.

Aedituus] Videndus Varro in libris de lingua Latina, & Paulus, & Iustinianus sub titulo de tutelis: & ea, quæ antea scripsi.

Aestimata poena] Hæc multa est, vt Gellius notat lib. XI. cap. I. & Festus verbo Multam, & ouibus, & peculatus.

Agasones] Minandi verbo pro agendo, vel ducendo vtitur Paulus, nam Festi vsum ignoramus, sic paulo post Agere, ante se pellere, id est minare: & verbo inigere vtitur in eadem significatione vetus interpres sacrorũ librorum & vna littera mutata Itali omnes menare dicunt.

A*gonium*] Agonium, id est ludum, locus mendosus. Varro præter dies Agonales, quos dictos esse ait ab agone, quod per eos rex sacrorum in regia arietem immolett, Agonia appellata esse ait etiam Liberalia in libris Saliorum Agonensium. Ouid. lib. I. Fastorum, cur Agonalia dicantur plures reddit causas, quarum vltima hæc est:

Fas etiam, fieri solitis ætate priorum
Nomina de ludis Græca tulisse diem.
Et prius antiquus dicebat Agonia sermo:
Veraque iudicio est vltima causa meo.

Si ludicrum pro ludo legeremus minus laboraremus.

Alica] Vide incerta Verrij Flacci.

Ali rei] Plaut. in Milite: Qui nisi adulterio studiosus, nulli aliæ rei est improbus. fortasse ex hoc loco Festi scribendum est, ali rei.

Alites] De Sanquali, & immusculo, vel immustulo suis locis videto. & Plin. lib. x. cap. vij.

Allex] Hallus inferiori loco idem appellatur. mirandumque est Festum, & in hoc, & in aliis varie scribere: vt ederam, & hederam; Caiam, & Gaiam. Paulo vero id adscribendum non est; cum ante eum Festi liber litterarum ordine esset prescriptus.

Almities] Interpretatur a Charisio lib. I. εὐφορία. sic intelliges Plauli verba, quæ mihi mendosa esse videbãtur.

Am] Seruus ambactus fortasse significat seruum libertatem esse consecutum. Persius Saty. v.

——Quibus vna quiritem
Vertigo facit: hic Dama est non tressis agaso.
Verterit hunc dominus: momento turbinis exit
Marcus Dama. Vide Manumitti.

Ambactus] Cur lingua Gallica dicat ignoro. vt enim supra scriptum est, id recte Latine dicitur: & mos Romanus significatur.

Ambaruales] A duodecim fratribus scriberem, non a duobus, ex Plin. lib. xviii. cap. ii. Gellio lib. vi. cap. vii. & Fulgentio de obscuris, vt intelligatur de duodecim fratribus arualibus. sed quæ sequuntur Macrobius refert lib iii. vti a Pompeio Festo conscripta: & in his nulla mentio fratrum. ideo videndum est, an aruis, & frugibus emendare oporteat.

Ambo] Vide incerta Verrij Flacci.

Ambidens, siue bidens] Varie bidentem interpretantur. Vide Gellium lib. xvi. cap. 6, & Macrob. lib. vi. atque Seruium Vergilij interpretem. qui Nigidio consentiunt bidentes dici bimas hostias, siue quasi biennes, siue quod emineant ea ætate bini dentes. Vide Bidental, & Bouem bidentem.

Ambegni] Varro lib. vi. de lingua Latina. Ambegna bos apud augures, quam circũ aliæ hostiæ constituuntur. Fulgen. Placiades de obscuris. Bæbius Macer, qui fastalia dierum scripsit, ait. Iunoni eas, quæ geminas pare-

rent oues sacrificare cum duobus agnis altrinsecus alligatis, qnas oues ambignas vocari, quasi ex vtraque parte agnos habentes. Vides hanc ambignas, illum ambiegnas, nostrum ambegnas dicere.

Amœna] Vide incerta Verrij Flacci ex Isidoro.

Anclabru] Vide Escariæ, & Exanclare.

Angiportus] Angustus portus, id est aditus in portum obscurius dictum est, nisi addas hoc est in domum. Varro libro quarto, ab angendo, & portu, & quinto, quia in eo nihil potest agi. Festus portum pro domo in duodecim positum omnes consentiunt. & Vlpianus: Portus est conclusus locus quo importantur, & inde exportantur merces, vnde angiportum dictum est. Donatus in Adelp. Angiportum est angusta, & curta via, quasi anguiportus. alij, quod inter portus sit locus angustus, hoc est inter domos.

Angor] Plaut. in Mostell. paucis immutatis. In anginã egonunc me velim verti, vt veneficæ illi fauces prehendam.

Anticum] Vide posticum.

Antroare] Vide, an idem sit quod paulo superius andruare: & quod hic trua dicatur, illic drua appelletur.

Apua] ἀφύλω Græci dicunt, sed Latini tenui pro aspirata vtuntur, vt in aliis. Vide Album.

Aqua] Varro minus dure: Aqua quod æqua summa. quanquam neutrum implet aures meas. De aqua, & igni, quæ accipiunt nuptæ, idem Varro videndus libro iiii. & Plutarch. in Problem. & infra Facem.

Aquilius prænomen] Aquilia familia duplex: patricia, & plebeia, vtraque cõsularis. Ideo Aquillius nomẽ malim, nam prænomen Aquilius, vel Aquillius nunquam extat, quod sciam. Aquillium autem scribendum esse non Aquilium docent fasti Capitolini, & nummi.

Arbutus] Verg. Ecloga vii.

Arculum] Vide Cesticillus.

Assa] Nonius assam vocem interpretatus meram, & solam vocem sine organico instrumento ex, Varrone. & Pedianus in diuinatione: Cani remigibus celeuma per symphoniacos solebat, & per assam vocem, id est ore prolatam, & vt in Argo naui per citharam. Hæc igitur Pauli verba, non Festi esse credendum est.

Astutus arte tutus] Non recte. melius ab astu dictus: vt paulo ante.

Atra bilis] Animi vitio.mendose.

Atticissat] Plaut.in Menæch.

Aureas] Vide Oreæ.

Aurelium] A sole Auselij, origo dura, forte ab aureo sole: nam aurum dicebant ausum Sabini, vt mox videbimus sic a Corneo Cornelius, a Cereo Cerelius.

BARBARI] Plaut.in Milite: Nam os columnatū poetæ inaudiui esse barbaro, Quoi viui custodes semper totis horis accubant. idem in Asinaria: Marcus vortit barbare. Locum Apostoli ex epist.ad Rom.I.nemo credat Festi fuisse, sed Pauli, qui epitomen confecit.

Bardus] Lucan. lib. I. qui cum alio loco non referatur a Festo, suspectum hunc facit.

Beneuentum] Vide Segesta. Liu.lib.I X. Plin lib.I I I.cap.XI. & Steph.de Vrbibus.

Blennos] Plaut.in Bacchid.

Bouinatur] Bouinator, tergiuersator. Gell.lib.X I.cap.V I I.

Brutiani] Videndus Gell.lib.X.cap.I I I.

Bubleum] Theocritus Eidyll.X I V. Byblini vini facit mentionem.

CACVLA] Plaut.in Trinum.

Calasis] Vide Aclassis.

Camara] Vide incerta Verrij ex Charisio.

Centenariæ] Circumscripta verba semicirculis videntur a Paulo adiecta, aut mendosa esse.

Centumuiralia] illa verba, quæ, & curiæ dictæ sunt; non esse Festi existimo. Vide Curia.

Centuriata] Si recipere volumus illa duo verba, item curiata: oportet, vt scribamus per centurias. & curias diuisus erat.

Cermalus] Varro lib. I V. Germalum a germanis Romulo, & Remo, quod ad Ficum ruminalem hi inuenti. Plutarch.in Romulo, Germalum olim a germanis, postea Cermalum dictum esse scribit. Vide Septimontium, & Matrem Matutam.

Cerrones] Vide Gerræ.

Cestiecillus] Vide Arculum.

Claudere] Portumnum portubus præesse notat Seruius li.vj.Aeneid.ex illis Vergilij versibus: Et pater ipse manu magna Portumnus eûtem Impulit: illa Noto citius volucrique sagitta Ad terram fugit,& portu se cōdidit alto.& Varro li.v.Portumnalia,inquit,a Portumno,cui eo die ædes in portu Tiberino facta,& feriæ institutæ. In æreis nummis Neronis, portus Ostiensis agnoscitur,cum huius Dei imagine. Vide Ouid. lib.vi.Fastor.

Clientam] Plaut. in Milite: Habeo ecce illam clientam meam,meretricem adolescentulam.

Cliuia] Viden. Plin. lib. x. cap. xiiij. Cliuinam auem ab antiquis nominatam animaduerto ignorari. quidam clamatoriam dicunt,Labeo prohibitoriam.

Clunes] Vide incerta Verrij.

Coctiones] Vide arilator.

Colossus] Plinius lib.xxxiv.cap.vii. Ante omnes in admiratione fuit solis Colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lyndius Lysippi discipulus. septuaginta cubitorum altitudinis fuit.

Comitiales] Non omnibus diebus comitialibus cōueniebant; neque semper in comitio.comitiales tamen dies sunt,quibus comitia haberi poterant.

Comœdice] Plaut.in Milite: Euge εὐσχημόνως Hercle adstitit,& dulce, & comœdice.

Comparsit] Terent.in Phorm.

Conatiuum ventrem]Plaut.in Curcul.

Cotiliæ lacus] Malim Cutiliæ, vt apud Varronem lib. iv. de lingua Latina,& Plin.lib.iij. cap.xij.

Creduas] Plaut.in Bacchid.

Crustumina]Dionysius lib.ij.Plutar.in Romulo.Steph.de vrbibus: Crustomeriam Sabinorum vrbem appellant. Liuius lib.i.Crustuminium,& Crustumeriam,& lib.ij. Crustumeriam Latinorum. Verg. lib.vii. Aen. Crustumeros. Silius lib.viii.Crustumiū, Seruius Crustumium, & Crustumerium. Cicero pro Plancio, & pro Balbo Crustuminam tribum. Verg. lib. ii.Georg. crustumia pira. Columella lib. v. cap.x. & lib.xii. cap. x. & Plin. lib. xv. cap. xv. & lib. xxiiii. cap. vii. & Cloatius apud Macrobium lib.iij. Saturn. Crustumina. prima syllaba

CLV. in monumentis aliquot videmus; in aliis CRV. pro tribu. Eligat ex his lector, quod sequatur. mihi Crustumina tribus placet, & Crustumeria vrbs Latinorum.

Culiola] Eadem dicuntur verbo Gulliocæ.

Curia] Quod ait additas esse quinque, vt in sua quisque curia sacra publica faceret: est ni fallor vel mendosum, vel falsum. Licet verbo centumuiralia, xxxv. curias easdem esse, existimet tribus; quod contra Romanarum rerum memoriam est. Videndum est, an recte amoueri possint illa verba: quibus postea additæ sunt quinque: quæ fortasse Pauli sunt. His amotis cetera vera sunt, præterquam quod de nominibus curiarum scribit; quod non nullis falsum esse videtur.

Curionem] Plaut. in Aulul.

Cyparissa] Vide Cyparissiæ. idē enim aliis verbis dicitur.

DELIQVVM] Plautus in Casina: Sine amet, sine quod lubet, id faciet, quando tibi nil domi deliquum est.

Delubrum] Duplex est huius nominis significatio: nam & pro Dei simulacro, & pro loco Deo consecrato ponitur. Varro apud Macrob. lib. iii. Seruius lib. ii. & iiii. Aen. Asconius hanc Festi interpretationem reprehendens in Diuinat.

Depontani] Vide Sexagenarios.

Dici] Hæc erant scribenda infra litteram Q. est enim interpretatio illius verbi Quiritibusque. Sed nos Festi, & Pauli errores hac in re secuti sumus, indice tamen adiecto eorum verborum, quæ obiter explicantur,

Diffarreatio] Dissolutio matrimonij confarreatione contracti, diffarreatio dicebatur. Cicero in Topicis: Genus est vxor, eius duæ formæ, vna matrum familias, hæ sunt, quæ in manum conuenere. altera earum, quæ tantummodo vxores habentur. Addit Seuerinus: Tribus modis vxor habebatur, vsu, farreatione, coēptione, sed confarreatio solis pontificibus conueniebat, quæ autē in manum per coemptionem cōuenerant, hæ matres f. vocabantur; quæ vero vsu, vel farrearione, minime. Et Vlpianus tit. viii. Institut. Farre conuenitur in ma-

mum certis verbis,& testibus decē præsentibus & sollemni sacrificio facto,in quo panis quoque farreus adhibetur.Dionysius lib.ij. à Romulo rege institutū esse scribit,vt farreatione matrimoniā fierent, ab ea re dicta,quod far,quo tunc pane vtebātur, communionem vitæ ostenderet. De eodem genere matrimonij Tacitus scribit lib.IV. annalium.Plin.lib.xviij.cap.iij.

Dilectus militum] Ita semper , non delectus , in veteribus libris est.Sic in Pandect.Floren.titulo de re militari,ca. I V.ita etiam scribendum est,titulo communi diuid.ca. xx. vbi delictum scripserunt. Vide Lacus Lucrinus, & Neglegens.

Dispensatores] Vidēdus Varro lib. IV.de ling.Lat.& Plin. lib.xxxiij.cap.iij.Vide Pendere.

EDERAM] Vide Hedera. De iis, quæ Diali erant prohibita,vel concessa,vide Equo vehi,& Fabam, & Funebres & Iurare,& Gell.lib.x.cap.xv.& Plutarch. in Problem. Sed quid hæc ad verborum significationem, qua de re agitur?

Elacatena] Plin.lib.xxxij.cap.vlt.helacatenes piscis nomē esse ait..De melandrya vero Varro lib. I V. de ling.Lat. Plin.lib.ix.cap.xv.Athen.lib.iij.cap.xx.

Emere] Vide Abemito.

Endoitium] Endoplorato,Endoprocinctu. Sic in xij. tab. manum endoiacito,pro iniicito.& Ennius,apud Ausonium in monosyllabis:Endo suam do, pro in suam domum. Hac de causa vt arbitror in kalendario Augusti tempore confecto EN pro Intercíso notatum est, quasi endotercisum. Vide Sub vos placo,& Struere.

Erebum] Vergil.lib.vj.Aeneid.vtrumque.Sed non flumen esse ait Erebum,sed tranasse amnes illius loci, qui Erebus dicitur.

Escaria] Vide Anclabris.

Escit] Vide Nec coniunctionem,& Superescit.

Euboicum] Talentum Babylonicum est septuaginta minarum Euboicarum,vt Herodotus scribit lib. iij. & Atticarum minarum septuaginta duarum,vt Aelianus affirmat lib.I.cap.xxij.de varia historia.Omne autem talētum est sexaginta minarum; minæ autem singulæ cen-

tenas drachmas cõtinent;vt Africanus,& Iulius Pollux ſcribunt.Sic fit vt Euboicũ talentum ſit ſexaginta minarum Euboicarum , vt Atticũ eſt ſexaginta Atticarũ. hoc autem cõtinet ſex millia drachmarum Atticarum, & totidem millia denariorum,vt verbo Talentorũ Feſtus ſcribit:quod etiam Plin.ait li.xxxv.ca.xj.& Athen. lib.IV.cap.VI & Pollux lib.ix. Itaque ſi LXX. minæ Euboicæ æſtimantur LXXII. Atticis.& eadẽ proportio eſt in drachmis,ſiue denariis: triginta quinque drachmæ Euboicæ æſtimãtur Atticis drachmis triginta ſex. Talentum vero Euboicũ æſtimatur drachmis Atticis,ſiue denariis centum & ſeptuaginta vno ſupra ſex millia. Mendoſe igitur Feſtus ait quatuor millibus denariorũ æſtimari. Quod vero ad ciſtophoros attinet, nihil à me certi ſtatui poteſt. Non ignoro Pollucem dicere Babylonicum talentum ęſtimari ſeptẽ millibus drachmarum Atticarum,ſed mihi veriſimilior videtur Aeliani opinio,vt Euboicæ minæ ab Atticis differant.

Euelatum] Ventilabra appellat Columella lib.ij. cap.x. & Varro lib.x.de ling.Lat.

Exgregiæ] Vide Abgregare.

FABIANI] Vide Quintia prata.

Faceſſere] Pacuui.in Teucro apud Nonium: Faceſſite omnes hinc,parumper tu mane.

Faſtorum] Faſti enim dies feſti ſunt.Hoc falſum eſt,ſunt enim faſti dies,quibus fari licet prętori iuridica verba. Varro,Ouid. Macrob.ab his diebus Faſtorum libri appellantur. quibus eos dies cognoſcimus, & tranſlaticie faſtos conſulum appellamus,quibus Conſules ſingulorum annorum continentur.

Fauiſſæ] Vide Gell.lib ij.cap.x.

Felices] Enumerat Verannius apud Macrobium lib.iij. arbores felices,& infelices,in quibus eſt ficus atra.Vide Plin.lib.XVI.cap.XXVII.

Ferctum] Viden. Cato de re ruſt.

Fœdus] Verg.lib.viij.Aen. Fetiales autem dici apparet in veteribus monumentis,& à Gręcis Dionyſio,& Plutarcho ita appellantur,à feta fortaſſe cæſa. Vide Porci.

Fordicidiis] Varro libro v.non à fetu, ſed quia fert in vẽ-

tre fordam dici existimat. Ouid. lib. IIII. Forda ferens bos est, fecundaque dicta ferendo: Hinc etiam fetus nomen habere putant. Festus hordam etiam dici, & hordicidia ostendit littera H.

Frater] Nigidius hoc apud Gell.lib.XIII. cap.III.

Fratrare] Vide Sororiare,

Frontem] Vide Corius.

Frutinal] Si liceret in prima littera erratum librarij existimare in hoc nomine, vt in aliis quibusdam: Erucinal potius scriberem templum Veneris Erucinæ. id fuisse duplex Romæ in Capitolio, & ad portam Collinam, testatur Liuius lib. XXII. XXIII. XXX. XL. Extat etiam denarius C.Cõsidi Noniani cum templo; in quo ERVC scriptum est. Illud vero, quod in Sicilia Erycinæ Veneri erat dicatum, laudatores non desiderat. Sed nil temere affirmandum esse reor.

Fundus] Cicero pro Balbo ita fieri populum fundũ scribit: si cum iussisset populus Rom. aliquid, si id adsciuissent socij populi, ac Latini; & si ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo tanquam in fundo resedisset, vt tum lege eadem is populus teneretur. Significare autem auctorem ex sententia accusatoris Balbi crediderim. Negat, inquit, ex foederato populo quemquã potuisse, nisi is populus fundus factus esset, in hanc ciuitatẽ venire. Et postea: Potuit magis fundus populus Gaditanus fieri, quoniã hoc magnopere delectare verbo, si tum sit fundus, cum scita, ac iussa nostra sua sententia comprobat: cum hospitium fecit? Plautus in Trinummo: Nunc mihi is propere conueniendus est, vt quæ cum eius Filio egi; ei rei fundus pater sit potior eo. Adde Gell. lib XVI. cap. XIII. & lib. XIX. cap. VIII.

Furnalia] Varro lib. v. de lingua Lat. Furinalia, & lib. IV. & VI. Furinalis flamen, & Furinales feriæ. In fastis marmoreis VIII. K. Aug. FVRR. hoc est Furrinalia. Ita credendum est deam ipsam Furrinam esse appellatam.

GAIA] Pauli errorem potius quam Festi, vel Verrij crederẽ in hoc genere scripturæ: in quo post Constantinum omnes pene librarij, & marmorum incisores errabant. Notum est illud Quintiliani Caium, & Caiã

scribi:

scribi: dici vero Gaium, & Gaiam. Paulum non errasse arbitror, cum viderim antiquissimum Festi fragmentũ ordine litterarum scriptum; & Verrius eundem ordinem secutus fuerit, in libris de verborum significatione. Secuti igitur sunt sonum, non figuram litteræ: vel cum ipsi alio loco scripserint, imperiti mutarunt, erratum librariorum esse putantes. Quod ad rem ipsam attinet: viden. Plutar. in Problem. Plin. lib. viij. c. xlviij. Iulius Paris in epitome Valerij Maximi de prænomibus. Sed & obseruatum est omnes mulieres, quæ alio prænomine carerent Caias dictas, earumque libertos Caij prænomine plerumque appellatos: seque Caiæ libertos dixisse. Viden. Cicero pro L. Murena, & Velius longius de Orthogr.

Gallam] Lucil. lib. xv. apud Nonium: Quæ gallam bibere ac rugas conducere ventri Farre aceroso, oleo decumano, pane coegit Cumano. Sic enim scribendi sunt hi versus.

Ganeum] Terent. in Adelph. Vbi ego illum quæram?

Gens Aelia] Hoc non proprium est Aeliæ gentis, sed Corneliæ, & Iuliæ, & Claudiæ, & aliarum.

Gentilis] Scæuola pontifex apud Ciceronem in Topicis: Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt; qui ab ingenuis oriundi sunt; quorum maiorum nemo seruitutem seruiuit; qui capite non sunt deminuti.

Gneus] Cn. hoc prænomen significari dubitat nemo. & licet sonus G litteræ audiatur, Cn scribitur. vt in Pandectis Florentinis apparet Gnæum, & Gaium ita scribi vt pronũciatur. corporis autem insigne nęuus dicitur, vnde Nęuia familia nomen deduxit. additur autem C. antiquo more, vt cum fructmentum, ferctur, forctis, enatura dicebatur: ex Valerio à Iulio Paride relato. qui enumerat triplicem huius pręnominis scribendi rationem. Cn. Gn. N.

Grallatores] Plautus in Pœnulo: Vinceretis ceruum cursu, vel grallatorem gradu. Sic etiam apud Varronem lib. vi. de lingua Lat.

Grauastellus] Plaut. in Epid. Sed quis est hæc muliercula, & ille rauistellus qui venit? Vide Raui coloris.

Graue as] Vide Plin. li. xxxiii. ca. iii. Festũ verb. Sextãtarij.

Gullioca) Vide eadem, verbo Culiola.

HALLVS] Vide Allex.

Hedera) Vide Ederam.

Heredium) Varro lib.I.cap.X.de re rust. Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina iugera, quod à Romulo primum diuisa dicebantur viritim. quæ quod heredem sequerentur, heredium appellarunt.

Heus) Locus mendosus.

Horda) Vide Fordicidiis.in Fastis XVII.Kal. Mai. FORD. scriptum est, non HORD. Varro tamen lib.II.cap.V.de re rust.Hordicalia esse in Fastis dicit.

Hortus) Duriuscula originis ratio. quæ si vera est, ortus scribendum est, non hortus.

Hostia) Oui.lib.I.Fastor. Victima, quæ dextra cecidit victrice, vocatur: Hostibus à domitis hostia nomē habet.

Hostis) Viden. Cicero lib.I. Offic. Varro lib.IV. de ling. Lat. Caius cap. CCXXXIIII. de verborum significatione, lib.L.Digest.

IMBREX) C, Licinius Imbrex, quem quarto loco Volcatius collocauit.ex Gellio lib.XIII.cap.XXII.& lib. XV.cap.XXIIII.& Festo, verbo Obstium.

Immunis] Plaut. in prin. Trinummi: amicum castigare ob meritam noxiam Immane est facinus.In Plauti libris editis,& Ciceronis à quo hi versus referuntur lib.I. de Inuent.Immane scriptum est, non Immune: sed Festus immune legerat, vt ex hoc loco apparet.Vaticanus liber habet, immene.quod idem est, quod immune. nā & alibi dicit in Bacchidib. Pergamum diuina mœnitū manu: pro munitum.

Immusculus] Eadem auis Immustulus, ni fallor, mox dicitur. de eadem vidimus verbo Alites. Plin. Immusculum vocat lib.X.cap.VII.

Improlus] Locus obscurus,&, vt arbitror, mendosus.

Incillæ] Vide Inlices,& Elices,& Inlicium.

Incomitiaire] Plautus in Curc.

Infit, incipit] Infit, inquit, magis proprie dicitur.

Infra classem] Nō dubium est, quin loquatur de classe prima, in qua censebantur ij, qui centum millia æris, aut

supra eam summam possidebant. ex Dionys. & Liuio. Plinius tamen c x. nisi mendosus liber sit, scripsit lib. xxxiij.cap.III. Asconius cētum millia sestertiorum lib. III. in Verrem. Gellius c x x v. millia æris lib.v I I.cap. x I I I.Festus cxx.Hæc ita varie traduntur,vel quia immuta est æstimatio; vel quia numerorum notas librarij varie interpretati sunt.

Inhibere) Viden. Cicero lib.x I I I. ad Atticum.

Iniurium, periurium] Malim contra ius, vel iniuriose factum interpretari. iniuratus autem eum, qui non iurauit,significat.

Inlex) Plaut.in Asinar.

Insanum) Plaut.in Mostell.Quoiusmodi gynæceum?quid porticum?insanum bonam.

Insipere) Vide Supat.

Insuasum) Vide suasum.

Iouistæ) Locus mendosus.

Irpices] Viden.Varro.lib.I v.de ling.Lat.

Irquitallus) Vide Hirquitalli.

Italia) Licet à vitulis,vel ab Italo rege multi dicant Italiā esse appellatam.de Attelido nihil aliud accepi.Thucyd. lib.vi.Varro lib. II. cap. v. de re rust. Columel. lib. vi. in prin. Verg. lib.I. Æneid. Dionys. lib. I. Antiq. Gell. lib. xI. cap. I. Apollodorus in Bibliotheca. Steph. de Vrbibus.

Iunium) Multa de his Ouid.lib.vi. Fast.& Macrob.lib. I. Saturn.

L A C V N A) Vide Lustra.

Lingula) Martialis lib.vlt. Quamuis me ligulam dicant equitesque patresque, Dicor ab indoctis lingula grammaticis.

Loebesum) Vt ex Græco exemplo apparet O E pro E I vsurpatum fuisse dicebat fortasse Pompeius.Itaque Loebesum,pro Leibesum,siue Leiberum,& Loebertatem pro leibertatē scribebant.postea Leiberum, & Leibertatē, ad extremum liberum, & libertatē. Extat apud me denarius C.Cassij,in quo scriptum est. L E I B E R T A S. sic in aliis T.D E I D I.L.O P E I M I.C.S E R V E I L I. Quis autem vsus fuerit huius diphthongi docuit Lucilius

apud Quintilianum,& Scaurum, Nigidius apud Gellium,& Longum,atque Terentianus.Sed & Cotta apud Ciceronem lib.iii. de oratore reprehensus est, quod Iota tolleret,& E diceret plenum. Vide Ab oloes.

Lucerenses] A Lucumone vel à verbo Etrusco. Varro lib. IV. de lingua Lat.à Lucumone,vel Lucretino, vel à Luco,Asconius lib.III. Verrin. Lucerum nominis, & originis causa incerta Liuio lib.I.Lucerenses à Luco asyli Plutarc.in Romulo. Festus hic à Lucero,sed verbo Lucomedi à Lucomo. Vide etiam verbo Lucumones; de eisdem enim,vt arbitror,loquitur.

MAENIANA) In aliquo libro est à Mænio Censore. Fuit autem C.Mænius P.F.P.N.Censor cum L.Papirio Crasso anno CDXXXV. Hic triumphauit de Antiatibus,aliisque priscis Latinis; quamobrem ei columnam datam esse Plin.scribit lib.XXXIV.cap.V. cum Festo consentiunt Nonius,& Isidorus.

Magisterare] Verba Festi, quæ hæc præcedunt, ad hoc verbum referenda sunt.

Magisteria] Verba Festi ex his Pauli verbis intelliges,addebantur tamen alia de magisterio,vt opinor, ludorum Apollinis ex oratione nescio qua, quæ contra orationem inscribebatur alterius oratoris.

Magni....] Catonis, Atei, & nepotis M. Catonis, vt opinor,sententia obscura est,his paucis exceptis, quæ Paulo debemus.

Maiora auspicia] Ex libro M. Messalæ Auguris de auspiciis primo apud Gellium lib. XIII. cap. XIIII. hæc Festi verba intelliges. Patriciorũ auspicia in duas sunt potestates diuisa, maxima sunt consulum, prætorum, censorum: reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. ideo illi minores,hi maiores magistratus appellãtur.Maiora autẽ dicũtur auspicia habere, inquit Gellius,quia eorum auspicia magis rata sunt,quã aliorum.

Maledic....] Præter Hispaniæ mentionem, cetera ex Pauli epitome intelliguntur.

Maleuoli] Ianus in Turdellis,quis sit plane ignoro.

Mamertini) Ex spatio litterarum,quę desunt;scribi potest ita: Mamertini appellati sunt Messanenses hac de cau-

sa. Sunt alia, quæ diuinare non potuimus: sed historiæ cognitionem non impediunt. Vide Strab. lib. VI.

Mamiliorum) De Octauo Mamilio Turculano Superbi genero, qui Latini nominis princeps, & à Telegono Vlyssis, & Circes filio genus ducere dicebatur, Liuius lib. I. Dionys. lib. IV. primus ciuis Romanus ex hac familia L Mamilius, C. Nautio, L. Minucio cos. lib. III. Vide October equus.

Manalem lapidem) Fulgen. Placiades de locis obscuris. Labeo, inquit, qui disciplinas Etruscas Tageris, & Bacchetidis XV. voluminib. explanauit, ita ait: Fibræ iecoris sandaracei coloris, dum fiant, manales tunc vereri opus est petras, id est, quas antiqui solebant in modum cylindrorum per limites trahere pro pluuiæ commutanda inopia.

Manalis fons) Obscurus locus, & fortasse mendosus.

Manare) Festus videtur à manãdo deducere mane: postea à mature, vnde Matuta dicta est. Alio loco à Diis manibus: siue quod mana bona dicerentur. vnde Matuta, & matura dicuntur. Varro lib. V. Diei principium mane, quod tum manet dies ab oriente: nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum. Vide Mater Matuta.

Manes dii) Festi verba mutila ex Pauli epitome sarciri possunt paucis exceptis.

Manum & mentum] Vide Gell. lib. XIII. cap. XVII. & interpr. Lycophr. in Iambicis, & Eustath. in I. Homeri Iliad. qui nihil de Chalcante, sed de aliis dictum referunt. Vide prouerbiorum interpretes.

Manumitti) Pauli verba interpretis vice fungentur verbis Festi, quæ reliqua sunt, quibus addi potest, quod ex Caio lib. I. Institut. refert Boetius lib. III. Topic. Vide Ambactus, & Am.

Mars pedis) Filium Martis significare putarem: nisi me auctoritas Messalæ moueret.

Masculina) Videtur deesse. ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ dicunt.

Mater matuta) Ex his Pauli verbis sarcienda sunt, quæ sequuntur Festi verba. vna tamen littera diuersa est, manis enim pro manes est scriptũ, librarij, vt opinor, errore.

Matronæ) Ex his verbis, quæ sequuntur Festi verba, poterunt recte conscribi. Et videndum est, an ad hæc perti-

neant, quæ de Vestali Claudia produntur, quæ patrem complexa de curru se detrahi passa non est, Cicero pro Cælio. Valer. Max. lib. v. cap. IIII. Suet. in Tiberio ca. II.

Matronis) Verba Festi ex Pauli epitome cognouimus. Itē ex Liuio lib. v. apparet bis matronas aurum contulisse, Veiis à Camillo captis, & vrbe à Senonib. capta præter Capitolium. Apollini autē donum Delphos cratera aurea portata est ob decumam voti, quo se damnauerant Veiis captis. Matronis aurum restitutū dicit lib. VI. Plutarch. in Camillo doni Apollini dicati meminit. Plin. li. XXXIII. cap. I. id aurum in Iouis cælla collatum mansisse scripsit ad Pompeium Magnum. Vide Pilentis.

Maxima] Vide ordo sacerdotū, & decē Flaminum nomina ponit Varro lib. IV. & VI. de lingua Lat. Dialis, Martialis, Quirinalis, Volcanalis, Volturnalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomonalis. Adde Carmentalē ex Cicerone in Bruto, Portumnalem ex Festo, Persillum Virbialem ex marmoreis monumētis. itē Diui Iulij, & Diui Augusti ex eisdem, & eorum temporum historia.

Maximus pontifex) Cuperem Festi verba videre. neque enim facile Paulo credo asserenti pontificem fuisse vindicem contumaciæ magistratuum, & priuatorū. Vide Dionys. lib. I V.

Maximum pretorem] Sic in carmine Marcij vatis: His ludis faciundis præsit is prætor, qui ius populo, plebique dabit summum. Liuius lib. XXV. Macrob. lib. I. Saturn. De Salutis augurio Cicero lib. I. de Diuin. Tacitus lib. XII. Dion. lib. XXXVII.

Mediocriculo] Obscurus locus, &, ni fallor, mendosus.

Mend....) Ex iis, quæ Paulus scribit Mendicum dici Verrius &c. hæc supplenda sunt. Scriptum autem fuisse videtur: mente eius, quam fefellerit fortuna: nō quem.

Mensæ) vt Festi verba intelligas, præter Pauli epitomem lege Macrob. lib. III. Saturn. dum Vergil. VIII. Æn. versum interpretatur: In mensam læti libant, diuosque precantur.

Mentecaptus) Huc pertinent verba Festi, quæ sequuntur.

Meritauere) Catonis verba relata à Festo non assequimur.

Meta....) Interpretatione indiget.

Metaphoram) Si quis Quintiliani cap. VI. de tropis libri

octaui legerit attentius; verba Festi facile intelliget, & manca restituet.

Meta ... stices] Metaphrastices scriptum fuisse videtur; sed mendose: pro Metaphrastice, vel Metaphrasi, vel pro Metastasi, vel Metabasi. interpretari autem existimamus, cum poetæ propter necessitatem metri aliud pro alio ponunt.

Migrare mens a] Locus obscurus interpretem desiderat.

Mihipte] Verba Festi exceptis his, quæ Paulus notat, non intelligimus. Sed exempli sumpti ex libris Catonis ea esse arbitramur.

Mina] Distingui videntur inter minam singulariter, quā Græci mnam dicunt. & minas. Vel vsos veteres nonnunquam afferit mina pro minis, & Catonis exemplum affert.

Minora templa] Videndus Varro lib. vi. de lingua Lat.

Minuitur] de Casto Cereris, mihi non liquet. tamen non licere à lugētibus Cerialia celebrari docet Liu. lib. xxii.

Modo quodam] Paulus Festi verba refert; quæ nos dimidiata inuenimus.

Molucrum] Afranij verba sunt qui ita scribant: Virgini tam crescit vterus, quam grauidæ mulieri. vocatur molucrum, transit etiam sine dolore. Gabriel Faernus ita: Virgini Tam crescit vterus, quam grauidæ mulieri: Molucrum vocatur, transit sine doloribus. Sunt autem senarij duo post verbum virgini.

Monodos] Plin. lib. vii. cap. xvi. videndus.

Post Monstrum] Verba Festi dimidiata intelliges ex illis Pauli, Monstra dicuntur, &c.

Mos est] Macrob. lib. iii. Saturn. refert Iulium Festum lib. xiii. de verborum significationibus scripsisse: Mos est institutum patrium, pertinens ad religiones, cærimoniásque maiorū. Nō dubito Pompeium pro Iulio scribēdū apud Macrobiū. Hic enim est locus, quē adfert, ex quo verba Festi sarciri posśūt, paucis syllabis exceptis.

Mulleos] Verbum Allucinatos mendosum est. lunatos placet, siue alutatos ab aluta; de vtroque est carmen Iuuen. Saty. vii. Appositam nigræ lunam subtexit alutæ. quod aliter dixit Horat. lib. i. Saty. vi. Nā vt quisque insanus nigris medium impedijt crus pellibus, & latum demisit

pectore clauum, Audit cõtinuo quis homo hic? Viden. Plutarch. in Probl. Titinij carmen mendosum est.

Multifa...] Ex epitome Pauli verbo multifacere, hæc omnia facile intelliguntur.

Mundus vt ait] Verba illa mendosa sunt: ex iis qui intrauere cognoscere potuit. forsitan scribendum: vt ex iis, qui intrauere cognosci potuit. Item ex Pauli verbis addenda sunt non nulla; vt puta tertius dies quo mundus patet. Vide Varronem apud Macrobium lib. 1. Saturn.

Muneralis] Lex Cincia de donis, & muneribus, non omnibus prohibuit munus accipere: sed ob causam orãdam, patrociniúmve præstandum. Viden. Cicero lib. 1. epist. vlt. ad Atticum. Tacitus lib. XI. XIII. & XV.

Municipalia] Paulus non intellexit, quid esset ante ciuitatem Ro. acceptam; & ante vrbem conditam interpretatus est. neque etiam municipalia sacra, sunt vrbis Romæ sacra; sed municipiorum.

Munificior] Ex his Pauli verbis intelliges Festi verba.

Murcia] Vide Varron. lib. IIII. de ling. Lat. & Plutarch. in problem.

Muta ...] Interpretationem desiderat.

Mute] Festi verba ex iis, quæ Paulus conscripsit, intelligimus. ordinem tamen videtur mutasse. namque illa duo verba Festi, mutum dicimus; referẽda sunt ad oratorem, aut tragœdum. Siquis tamen velit nihil mutare; addere poterit ea, quæ Festus scribit iis, quæ Paulus retulerat. Mihi prior opinio placet.

Muta exta] Ex verbis Festi cognoscere poteris; qualia exta non muta dixisset; vt si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo aruspex cauendum esse respondisset; aut si finium deminutionem portendi dixisset. Hæc Paulus omisit vti inania, & iure religionis veræ contemnenda.

Mutini] Vide an ita scribi debeat: in angiportu; de quo aris sublatis balnearia sunt postea facta domus CN. Caluini. cum mansisset ab vrbe condita ad principatũ Augusti. Cetera non assequimur. sed addi possunt, quæ Paulus refert de mulierum sacrificio. Videndus etiam Tertulianus in Apolog. cap. XXIV. Arnob. lib. IV. contra gentes. Firmian. lib. 1. cap. XX. Aug. lib. IV. cap. XI. de Ciuit. Dei.

NÆNIA] Magna pars verborum Festi intelligitur ex Pauli epitome. Cetera sunt exempla, quibus ostẽdebatur verum esse, quod dicebat. Plauti est fortasse in Truculento: hera apud nos dixit Næniam de bonis.

Næniæ silua] Varro lib. I V. de lingua Lat. Sequitur porta Næuia, quod in nemoribus Næuiis. Næuius enim loca, vbi ea sic dicta, coluit. Ex his, Festi verba intelliges. referebatur M. Catonis locus, ex Oratione in Cœlium si se appellauerit. Prouerbium autem, quod Verrius referebat, ignoro.

Napturas] Vide Nectere.

Nassa] Plaut. in Milite: Numquam Hercle ex ista nassa ego hodie escam petam.

Nassiterna] Vide Fulgen. Placiad. de antiquis vocibus.

Natio] Præter ea quæ Paulus scribit, ex verbis Festi tantum elicitur Cincium esse huius sententiæ auctorem.

Natinatio] Festus refert verba Catonis ex Originibus, vt arbitror; qui scripserat: audito tumultu Macedoniæ, Etruriam, & cæteros natinari, id est, tumultuari.

Naualis corona] Plin. lib. X V I. cap. I I I I. Cedunt & rostratæ ciuicis, quamuis in duobus maxime ad hoc æui celebres M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Põpeio, itémque M. Agrippa tribuente Cæsare è Siculis, quæ & ipsa piratica, & postea dedit hanc Augustus coronam Agrippæ, sed ciuicam à genere humano accepit ipse. Idem lib. V I I. cap. X X X. M. Varroni Magnus Pompeius piratico ex bello naualem dedit. Ex his intelliges Festi verba, paucis exceptis, quæ plane ignoro. Adde Gell. lib. V. cap. V.

Naucum] Mendosũm esse videtur; quod in oleæ nucis quod intus sit. Paul' oleæ, aut nucis nucleo forte quod in olea, nucique intus sit. De nuce iuglande vide Macrob. lib. I I I. Satur.

Nauia] Hæc historia de cote nouacula præcisa ab Attio Nauio à multis refertur. Sed de ficu Nauia nihil aliud accepi. Cicero lib. I. de Diuinat. cotem ait, & nouaculam defossam in comitio, supráque impositum puteal. idem ait Dionys. lib. I I I. addens statuam æneam eidẽ illic statutam. quod etiam Liuius scribit, & Plin. lib.

xxxiv. cap.v. Val.Max.lib.i. cap. iv. D. Attium Nauium augurem appellat. De ficu ruminali Plin. lib. xv. cap. xviii. Quaerendum igitur est, qua ratione ea, quae desunt, farciri possunt.

Post Nauia .... tas secundum] Nauitas pro nautas dixisse Catonem refert, &, vt arbitror, ille locus est, quem Plinius laudat lib. xiv. cap. xiii. Cato cum in Hispaniā nauigaret, vnde cum triūpho rediit; non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges. Vide Penatores.

Nautea] Citatur Plautus in Artemone, quæ comœdia non extat. Credo etiam ex Curcullione illum afferri versum: Nam omnium odor vnguentum præ tuo nautea est. & ex Casina: Ei pro scorto supponetur hircus vnctus nautea.

Nautiorum] Multo plura Festus scripserat, quam Paulus referat. Initio de Palladio à Naute Aeneæ socio conseruato, à quo Nautij dicti sunt. Idē Dionys. scribit lib. vi. & Seruius lib. iii. & v. Aen. Historia postea narratur mihi incognita de bello aduersus Bruttios gesto post cædē L. Cæcilij. de quibus fortasse Florus lib. xii. Fuit eisdē temporibus cons. Sp. Nautius. De quo nihil accepimus, quod ad hui⁹ loci interpretationē pertineat.

Nec coniunctionem] In verbis duodecim tabularum relatis Ast ei custos nec escit. item, si adorat furto &c. Crederē scribi oportere, nec esit; & verbum adorat significare agat; vt idem Festus scribit verbo Adorare. Varro lib. viii. de ling. Lat. Sum quod nunc dicitur, dicebatur esum, & in omnibus personis constabat quod dicebatur esum es, est: eram, eras, erat: ero, eris, erit. Vel esit significat erit, vel sit: & vtroque casu videtur deesse si. Ast si ei custos nec esit. Sed Escit quoque significat erit. vt in litera E, & Superescit.

Nectar) Verg. lib. i. Aen.

Nectere) Vide Napuras.

Nefasti) Quantam iacturam fecerimus, tum ex Pauli epitome nimis cōcisa, & breui, tum ex huius libri, qui extat, pæne dicam, clade: ex his, quæ scribam manifestum est. Ego enim ex dimidiatis versiculis Festi coniicio, cū principio nominis interpretationem afferre, quā Varro, Ouidius, & Macrobius dilucide ostendunt. vt nefasti

dies sint per quos dies nefas sit fari prætorem Do, Dico, Addico. Addidit postea, vt Paulus notat, quibus litteris hi dies notentur in Fastis. vt cum totus dies nefastus est N. notetur; cum vero priore parte diei, tum N. & P. ita enim interpretor illud (nep.) & illud (riores sunt) quod ipsum in fastis Achillis Mafei editis à Paulo Manutio, idē Paulus, & ante eū Octauius Pantagathus acutissime animaduerterunt. Ad extremum dicebatur, quid nefastis diebus fieri posset.

Nefrendes) Ex Festi verbis intelliges primam opinionem Mucij fuisse, alteram Aterij, qui Liuij carmine se tuebatur. Cetera ex Paulo nota sunt. Viden. Fulgen. Placiades de antiquis vocibus. & Festus, Rienes.

Negumate] Verba Cn. Marcij interprete egent.

Neminis) In verbis Catonis, quæ Paulus refert, verbum corde nihil significat, at si addas, lapideo, sēsus elicitur. Sed videntur esse poetæ alicuius; vt illa, & quis dicere cum sit. fortasse Ennij in Erechtheo. de qua tragœdia Gell. lib. VI. cap. XVI. & Macrob. lib. VI. Saturn.

Nemora] Reliquiæ Festi ostendunt illum originem Græcam deduxisse ἀπὸ τοῦ νομὰς εἶναι ἐν αὐτοῖς. exemplóque vsum Græci poetæ ἐν νέμει σκιερῷ.

Nemut] Exemplum omisit Paulus; Catonis fortasse, qui hoc verbo vsus est.

Nepa) Plautus in Casina. Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Nepotes) Maximam partem horum verborū Festi ex verbis Pauli interpretaberis, præter id, quod de Tuscis initio dicitur: quodque in fine πόδεσσι scriptū est. De Tuscis nihil aliud habeo, quam me opinari Tuscos eo nomine vsos. Græcum autem esse cognoui, cum mihi Fulvius Vrsinus eius linguæ peritissimus, à quo multa in hoc libro emendata sunt, ostendit Apollonium lib. IV. & Theocr. Idyl. XVII. in hac significatione hoc verbo vti. Eustathius quoque idē affirmat, in Δ Odyss. Fieri etiam potest, vt Apollonij carmen retulerit Festus, cuius finis est: Τοῖσι νεπόδεσσι ἐοῖκεν. Quem vero significet illis syllabis (chus inter) an Aristarchum, vel Callimachum, aliúmve; nobis incertum est.

Nequinont] In carmine Liuij non est verbum nequinont,

& vereor, ne pro neque nunc nequinont sit scribendum. Ratio autem carminis valde incerta est: quacũque ratione scribatur. Homeri versus ex Odyssea, quã Liuius vertit.

Nictare] Ennij carmen lib. x. mendosum est.

Niger] Historia nobis ignota.

Ningulus] Ennij versus mendosus est. & quia video Paulum referre verba Marcij vatis, quod a Festo prætermittitur, arbitror deesse aliquot verba, in quibus Ennij versus finis, & Marcij orationis initium sit.

Nonarum] Hæc erant ex libro quarto Verrij de verborum significatione, vt Gellius scribit lib. v. cap. XIII. Videndus etiam Liuius lib. VI. Ouid. I. Fastor. Plutarh. in problem. Macrob. lib. I. Saturn.

Non omnibus] Ne quis dubitet Cipium scribere, vt in vetustissimo libro Festi est, & ita scribendum esse lib. VII. epist. Ciceronis, non Capius: sciat hanc familiam fuisse Romæ, & extare denarios in quibus legimus M. CIPI. M. F. Hi a Cipo fortasse orti, cui cornua esse nata finxerunt. Ouid. XV. Metam. Val. Max. lib. V. cap. VI. Plin. lib XI. cap. XXXVII. Sed hunc Valerius ex Genucia familia videtur nominare, & prætorem fuisse: quod ne Plinius quidem credidit.

Nothum] Illud, Spurio patre natus, falsum est. malim Spurius incerto patre natus, vt Iulius Paris notat in epitome. Sed videtur Spurium pro incerto accipere: & Seruium facit Spurij filium. Vide Quintil. lib. III. Plutarch. in Problem. Iustinian. lib. I. Instit. tit. de nuptiis. De matre Ser. Tullij in Lugdunensi TI. Claudij imp. oratione dicitur. Seruius Tullius si nostros sequimur captiua natus Ocresia, Si Tuscos, Cœli quondã Viuennæ sodalis. Liuius serua natũ nõ credidit, sed Seruio Tullio, qui princeps Corniculanorum fuit. Dionys. lib. IV. Tullio Corniculano, & Ocresia natum, Seruij prænomen nato filio matrem imposuisse, quod in seruitute natus esset. Plinius, siue quis alius, in libro de viris illustr. Seruius Tullius P. Corniculani, & Ocresiæ captiuæ filius. cuius verba facile mutari possunt in Sp. & Oclesiam.

Nouæ curiæ] Triginta curiarum nomina non extant. sed & hoc loco septem nominantur, & quatuor tantum no

tum nomina redduntur. Sunt etiam duarum curiarum nomina ſub littera T. Curia enim Titia, atque Tifata explicantur. & apud Liuium Faucia Curia lib.IX. Ceterarum nomina non accepi.

Nonalis] Duo verſiculi dimidiati pertinẽt ad ea, quæ Paulus refert Cetera aliena eſſe videntur, neque adhuc reperi, quid ſignificent. apud Dionyſ. VIII. T. Sicinius cos. de Volſcis triumphauit. Referuntur autem in fine nomina quorũdam illuſtriumvirorum, quia intra ſuperiores.xv.annos Conſules fuerunt. Opiter Verginius Tricoſtus, Poſtumus Cominius Aruncus. P. Veturius Geminus, A. Sempronius Atratinus. Sex. Fuſius Fuſus inter hos Læuinus nominatur, quod cognomen eſt Valeriorum, item .....llius Tolerinus, quem arbitror fuiſſe Manium Tullium, qui tunc etiam cos.fuit. At Scæuolã, & Ver ... non agnoſco. Credidi aliquãdo fuiſſe hæc nomina eorum virorũ, qui intra vrbem ſepulti, vel combûſti ſunt, quod in xij.tab. id reperitur prohibitum: & hi ante xij.fuere. Cicero lib.ij.de Legibus, cum recitaſſet legis verba: Hominem mortuum invrbe ne ſepelito ne ve vrito: Quid, inquit, qui poſt duodecim in vrbe ſepulti ſunt, Claros viros credo T. fuiſſe, aut eos, quibus hoc ante hanc legem virtutis cauſa tributum eſt, vt Publicolæ, vt Tuberto, quod eorum poſteri iure tenuerunt, aut eos, ſi qui hoc, vt C. Fabricius virtutis cauſa conſecuti ſunt. Plutar. in Problem. Publicolæ, & Fabricij meminit ſed affirmat triumphalibus conceſſum, vt oſſa eorũ intra vrbẽ deferri poſſent. Sed quid, certi ſit, iudicent doctiores. illumque locum quærant, proxime circum, qui ſit lapide albo conſtratus.

Nouendiales] Liuius ſcribit deuictis Sabinis a Tullo Hoſtilio Rege nunciatum eſſe in monte Albano lapidibus pluiſſe, miſſis, qui id viderent, renuuciarunt audiſſe vocem ex luco, vt patrio ritu ſacra Albani facerent. Romanis nouẽdiale ſacrum publice ſuſceptum, ſeu voce coeleſti ex Albano monte miſſa, ſeu aruſpicum monitu. manſiſſe ſolemne, vt quandocumque idem prodigium nuntiaretur, feriæ per nouẽ dies agerentur. Ex his verbis maxima pars verborum Feſti intelligi poteſt. poſtremi verſiculi interpretẽ deſiderant. Adde Liu, lib.xxxviij

Nuces] Ex his verbis Festi elicitur, auspicium solistimum ex nucibus cadentibus in nuptiis fieri. Id disciplicet Plinio lib.xv.cap.xxii. & Varroni apud Seruium viii. eclog. Ambo hæc de nucibus iuglandibus intelligunt. Huc pertinent illa Catulliana: Concubine nuces da, & Vergillij: Sparge marite nuces.

Nuculas] Liu.lib.xxiij. scribit, Prænestinos quosdam fuisse Casilini in præsidio: famemque tolerasse. in qua Romanos milites nuces in flumen, qui medius erat inter Romana castra, & oppidũ, profudisse, easque fuisse cratib⁹ exceptas. Macrobius lib. iii. Saturn. refert Varronem existimasse, Prænestinas nuces esse dictas, quod iuxta agrũ Prænestinũ essent, Carsitanas, ἀπὸ τῶ χαρυσῶν dictas.

Nudius tertius] Ex verbis Festi quædam videntur esse referenda ad aliud verbum mihi ignotum.

Numam] Vide Plin.lib.xiii, cap.xiii. ex cuius verbis hæc sarcientur melius, quam ex ijs, quæ eadem de re Liuius scribit lib.xl. & Plutar.in Numa.

Numerius] Idem ait Iulius Paris in epitome Valerij Maximi de prænominibus. Cur autem dicatur Numerius, M.Varro in Catone, siue de liberis educandis, ita scribit: Vt qui contra celeriter erant nati, fere Numerios prænominabat. quod qui cito facturum quid ostẽdere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu præcabantur Numeriæ, quam deam solent indigetare etiam Pontifices. Hæc mẽdose Nonius, sed nos emendate, vt opinamur, conscripsimus.

Numero] Multa hic obscura, &, mendosa in verbis Festi. Viden. Nonius de varia signif. sermonum.

Nundinalem] Plaut.in Aulul. Coquus ille nundinalis: in nonum diem solet ire coctum.

OBACERARE] Vide Acus, Aceratum.

Obsidionalis] Viden. Plin.lib.xxii.cap. iii. & v. v. & vi. item lib.vii.cap.xxviii. Dionys.lib.x. & xi. Val.Max.li. iii.cap.ii. Gell.lib.ii.cap.xi. & lib.v.cap.vi. Fulgẽ.Placiad. de antiquis verbis. Hic est L. Sicinius Dentatus, quem aliqui ex suprascriptis L.Siccium appellant, de cuius tantum cæde Liuius scribit lib.iii.

Obsonitauere] In verbis catonis mẽdum esse opinor, & post

verbum, antea, ſcriberem denis, vel aliquid huiuſmodi.

Occare] Locus Ciceronis relatus a Feſto, eſt in libro de ſenectute iuxta editionem Petri Victorij, & vt citatur a Nonio Marcello, non vt vulgo circumfertur.

Occentaſsint] Reperitur hoc verbum in duodecim tabulis, vt referebat Cicero lib. IIII. de Repub. teſte Aug. li. II. cap. IX. de Ciuit. Dei. vltima verba mendoſa ſunt, in veteri libro, vna littera tantum diuerſa. Candus enim illic pro cantus ſcriptum eſt. Gabrieli Faerno optimo emendatori omnium librorum videtur eſſe ſcribendum: inde cantilenam dici querellam non cantus iucunditatem puto.

Occupaticius] Verba Feſti ex hiſtoria mihi ignota eſſēt ſarcienda. Videtur autem poſt deuaſtatos agros ab Hannibale benemeritis nō fuiſſe, reſtitutos ſuos, ſi erant ab aliis occupati, ſed alios occupaticios traditos. Vide Poſſeſſiones.

October] Menzana quæ ſic apud Sallentinos, quęrendū eſt.

Oculatum] Plaut. in Pſeud. Eme die cæca Hercle oliuum, id vendito oculata die. Idem in Truculen. Pluris eſt oculatus teſtis vnus &c.

Oculiſsimum] Plaut. in Curcul.

Oliuetam] Illa verba mendoſa ſunt, quaſi nullam eius ſignificationis cauſam haberemus. In alio libro eſt: quam nullum eius ſignificationis. cetera duo verba deſunt. Pro quibus fortaſſe ſubſtitui poſſet, cum haberemus.

Ommentans) Deeſt Liuij nomen, qui Odyſſeam Latinam fecit de qua Cicero in Bruto: Odyſſea Latina eſt, tamquam opus aliquod Dædali, & Liuianæ fabulæ non ſatis dignæ, quæ iterum legantur. Reperitur autem hic verſus lib. I. Homeri Odyſſ.

Opalia] Varro lib. I. de ling. Lat. & Macrob. lib. I. Saturn. vnum tantum diem tribuunt opalib. is erat XIV. kal. Ian. quod etiam in faſtis notatum eſt.

Opima] Carolus Sigonius, a quo multa in hoc libro emendata ſunt, quod deeſt poſt illa verba intra annos, ita poſſe ſarciri exiſtimat. vt intra annos paulo minus DXXX tantum trina contigerint, etc. Sumitur autem id ex Faſtis Capitolinis in quibus anno DXXXI. kal. Mart. M. Claudius Marcellus cos. de Gallis Inſubribus trium-

phauit,& idem ſpolia opima rettulit duce hoſtiũ Virdumaro ad Claſtidiũ interfecto. Quod vero poſt illa verba duci hoſtium deſideratur: ita idem doctiſſimus vir ſcribendum eſſe arbitratur: duci hoſtium detraxerit. Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Iouis &c. Hanc emendationem iuuat, quod poſtea dicitur ſecunda ſpolia in Martis aram. tertia Iano Quirino ferẽda. Sed mihi hoc non ſatis probatur: Cum non in libris Pontificum, ſed in lege Numæ de ſecundis, & tertiis ſpoliis, quod retulimus, ſit. Eidem placet quod ad extremum de opima, vel optima lege dicitur, coniungendum eſſe cũ ijs, quæ ab illis verbis optima lex, inchoantur. Mihi vero id quidem ita probatur, ſi ex hoc vterque locus reſtitui poſſet. Quod vero ad interpretationis rationem attinet, vehementer probo eius opinionem. Sunt tamẽ ſatis mendoſa, & mutila, & hæc, & illa.

Oppidorum] Viden. Varro lib. I v. de ling. Lat.

Optima lex] De primo dictatore omnes hiſtorici varia ſcribunt. Fuiſſe qui M Valerium M.F. Voluſi.N. prodiderint, affirmat Liuius lib. ij. Huius opinionis fuiſſe Feſtũ vel Verrium apparet, niſi quod Manium eum appellat, non Marcum. Hunc magiſtratum ſolum ſine prouocatione fuiſſe omnes affirmant. datam poſtea eſſe prouocationem ſolus Feſtus, vt arbitror, auctor eſt: quãquam id elici poſſit ex verbis legis Horatiæ, & Duiliæ apud Liu. lib. III. & Dionyſ. lib. XIII.

Orare] In verſu Ennii deeſt initio ſyllaba, puta: Tu face vero &c.

Orata] M. Varro lib. III. de re ruſt. propter piſces ait eſſe appellatos Sergium Oratam, & Licinium Muranam. Idẽ ait Macrob. lib. III, Saturn. His C. Sergius Orata fuit, de quo Cicero lib. II. de Fin. & lib. I. de Oratore, & li. III de Offic. Val Max. lib. IX. cap. I. Plin. lib. IX. cap. LIIII.

Oratores] Multa deplorata ſunt. Terent. in prologo Hecyræ: Orator ad vos venio ornatu prologi, Sinite exorator ſim,

Orcheſtra] Explicatur a Vitruuio melius li. v. cap. VI. & VII.

Orchitis] Ateius Philologus huius opinionis auctor citatur. Cetera Feſti verba ex epitome intelliges. De orchite Verg. lib. II. Georg. Plin. lib. XV. cap. I. & III.

Oreae

Orca]Titinij,& Næuij verba mendosa sunt.

Oscillum]Quod in fine deest,poterit addi ex iis,quæ scribit Higinus fabula CXXX.& lib.II de signor.cælest.historia: verbo Arctophylax. & interpres Arati Latinus verbo Canis. Hi oscillum ita fieri ab Atheniensibus scribunt, vt tabula interposita pendentes funibus se iactarent,& vento mouerentur. Nonnihil hac de re Macrob. lib.I.Saturn. & Seru.I.Georg..

Ostentum] Attij versus mendosus est.

Oualis]Viden.Plin.lib.XV.cap.XXIX.Gell.lib.V.cap.VI.Vide etiam Myrtea.

Ouantes]Plutar.in Marcello ab oue ducit nomen. Dionis. lib.V.ἀπὸ τῆς ᾠάσης.

Ouem)Vide Gell.lib.XI.cap.I.& Festum verbo Ouib.

Ouibus)Vide Multam,& AEstimata,

PAEAN] Quod remedians morbis,&c. mendosa verba,vel maxime inepta.

Palatium)Viden.Varro lib.IV.de ling.Lat.

Palatualis)Palatea dea apud Varronem lib.VI.de ling.Lat. eadem fortasse Palatia Latini vxor, de qua idem lib.IV.

Pales)Vide Parilibus.

Panibus)Vide October.

Pantices) Plautus in Pseud. Vino modo cupidæ Estis, eo vos vostros pāticesque adeo madefacitis, quō sim ego hic siccus.Martial.lib.VI. Quid cum panticibus laxis,& compede grandi.

Panus)Nonius Panullam.

Papiria)Interpretem desiderat.

post *Pappi*)Fragmentum Festi pertinere arbitror, ad verbū parare,pro quo sæpius Liuius cōparare scribit. Consules aut sortiantur,aut inter se cōparent. quibus significatur,vt conueniat inter eos de prouinciis,quā quisque habiturus sit,aut sortito eas assequantur. Liu.initio lib. XXX. Consules cum de rep. belloque ad senatum rettulissent,censuerunt patres, vt Consules inter se compararent.sortirenturve: Vter Bruttios aduersus Hannibalem, vter Etruriam, ac Ligures prouinciam haberet.& lib.XXXII.Decreuerūt patres vt prouincias Macedoniā, atque Italiam Consules compararent inter se,sortiren

turve.& lib.xxxvii. Cum Senatus aut sortiri, aut comparare inter se prouincias Consules iussisset.

Parilibus] Ita scriptum in fastis x i. kal. Maias. Alij Palilia appellant a Pale. Viden. Varro lib.v. Ouid lib.iv. Fastor. Vide Pales.

Parmulis] Vide Bruttiane.

Parret] Cicero in Verrin. Diuin. Si paret eam se, & sua Veneris esse dixisse. & li.iv. Si paret fundum Capenatem, quo de agitur, ex iure eum P. Seruilij esse. & li.v. si paret iugera fundi esse plura. & si paret aduersus edictum fecisse. & pro Q. Roscio, si paret H-S I ↄↄↄ dari. Iustin li.v. Institut. Si apparet eum dare oportere. cui formulæ addit Theophilus, condemna eum iudex.

Pascales] Postrema verba Festi videntur pertinere ad ludos sæculares, qui in Terentino agro centesimo quoque anno fiebant. Vide Terentum.

Patellæ] Velut capidulæ, inquit Festus. Vide Capis. Cicero parad. i. Quid Numa Pompilius? minus ne gratas diis immortalibus capides, ac fictiles vrnas fuisse, quã felicatas aliorum pateras arbitramur, & li.iii. de Nat. deor. Capidunculis his, quas Numa nobis reliquit. Varro li. iv. & viii. de ling. Lat.

Patricios] Cincij opinio vera fortasse fuit tum, cum primũ patricij a plebeiis in ipso initio vrbis Romæ fuere distincti.

Patrocinia] De his Dionys. li.ii. Vide Patres.

Pauciens] Titinius in Gemina apud Nonium postquam factus maritus hanc domum abhorres, Tuam etiam vxorem pauciens videbo.

Peculatus] Quod Paulus ait aliquando Romanos præter pecudes nihil habuisse, falsum est. Verum tamen est a pecoribus pecuniam appellatam: & eisdem esse primũ aes a Seruio Tullio signatum ouium boumque effigie. vt Varro ait li.ii. de re rust. & li.iv. de ling. Lat. Plin. li.xviii. cap.iii Festus verbo Pecuniam. Neque etiam verum est Menenio, & Sestio consulibus, aut etiam ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Argentum tamen signatũ plures ferunt paucis annis ante bellum Punicum primum. Nonnulli ad Seruium referunt tã argentum, quam aes signatum. Lege autem Tarpeia con-

ſtitutum eſt, vt duas oues, xxx boues multa non excederet. Lege Menenia oues decuſſi, boues centuſſi æſtimatæ ſunt. Feſti autem verba oſtendere videntur Menenium conſulē ante Tarpeiam legem fuiſſe: medioque tempore aes, argentumque fuiſſe ſignatum. Vide Multam, & Ouibus, & Aeſtimata. Quæ omnia inter ſe, & cum his minime conueniunt. Vide etam Gell. li. xı. cap. ı. Peculatus autem nihil habet cum multa commune. Ideo totum hoc caput & Verrio, & Feſto indignum eſt.

Pedarium] Vide Gell. lib. ııı. cap. xvııı.

Pedibus] Plaut. in Curcul. Item genus eſt lenonum inter homines meo quidem animo, Vt muſcæ, culices, pedeſque, puliceſque, cimices.

Pedulla] Neque Græcum verbum extat, neque Latinum quid ſignificet conſtat.

Pegaſides] Fuluio Vrſino noſtro magis placet: appellatus eſt Hippocrene, vt ad fontem referatur,

Peligni] Pacinus, a quo pacinates: alii Pecinus, a quo Pecinates: nos Picinus, a quo Picentes: ſed vide Picena. Dionyſ. lib. ı. Peucetius Oenotrij frater Peucetiam condidit.

Penatores, qui penus geſtant] Mendoſum eſſe opinor.

Pendere] Vide Diſpenſatores.

Penem] Codam pro Cauda vſos veteres notat Marcellus Nonius. Vide October. Et de hoc verbo Cicero epiſt. xxıı. lib. ıx. Vide Peniculi, & Penitam.

Penitam] Vide Penem.

Pennas] Vide Poeſnis.

Penus] Feſtus ait: Penus vocatur locus intimus, &c. Veſtalia ſunt v. Id. Iun. ex Faſtis, & Ouidio, ac Varrone.

Perbitere] Plaut. in Pſeud. Eum cras cruciatu maximo ſe perbitere. Et in Poenulo. At ne inter vias Perbiteramus eas mutuo. Illic perire, hic præterire ſignificat.

Perediam] Plaut. in Curcul.

Peregrina] Vide Verrium ex Plinio lib. xxvııı. cap. ıı. de diis euocatis, de quibus plura Macrob. lib. ııı. Satur.

Peremne] Vide Petronia.

Peremptalia] Vide Poſtularia, & Manubiæ.

Pergite] Verg. Eclog. vı.

Permiſſus] Vide Promiſſus, & Pro.

haberet. vulgata dein religio a pollutis, nec matronis ſolum, ſed omnis ordinis feminis poſtremo in obliuionem venit. a Feſto hiſtoria aliter paulo narrari videtur.

Plena ſue] Telluri grauida ſue ſacrificari docet Ouid. lib. I. Faſtor. Placentur frugum matres Tellusque, Ceresque Farræ ſuo grauidæ, viſceribusque ſuis. Item forda boue Fordicidiis. Idem lib. IV. Nunc grauidum pecus eſt grauidæ quoque ſemine terræ Telluri plenæ victima plena datur. Arnob. li. VII. Ita emendandus Telluri matri ſcropha ingens imolatur forda, non feta. Cur ſus imolaretur, videtur Feſtus reddere rationem: quia cum ſereretur, roſtro ſuo ſata corrumperet. quod Ouid. etiam explicat lib. XV. Metam. & lib. I. Faſtor.

Plera] Pacuuius in Teucro apud Priſcian. lib. V. Periere Danai, plera pars peſſundata eſt.

Plorare] Verba legis Romuli mendoſa ſunt, ſi nurus ſacra diuis parentũ eſto Et deeſſe arbitror aliquid huiuſmodi: Si nurus inceſtum paſſa, non ploraſſit, ſacra diuis parentum eſto.

Ploxinum] Catullus ploxenum circa Padum inuenit, inquit Quintilian. lib. I. cap. X. Capſum autem in ciſio, capſave, quid ſit ignoro. Ciſium vehiculi genus eſſe duarum rotarũ ſcribit Nonius, quo verbo Cicero vſus eſt in orat. pro Sex. Roſcio, & Philipp. II. Si quis cantum, pro capſum ſcribat, exiſtimans id eſſe ferrũ, quo rotæ vinciuntur, ita enim Quintilianus verbum id a Perſio vſurpatũ interpretatur: is quidem aliquid dixerit: me tamen ſubſcriptorẽ nõ habebit. id enim ſi Quintilianus ſenſiſſet, non vſus fuiſſet verbo inueniendi, ſed appellandi, & addidiſſet pro eadem re, aut aliquid huiuſmodi.

Polimenta] In verbis Feſti initio duo verba deſiderãtur: alterum eſt (Polimenta,) alterum eſſe poterit (veteres.)

Pollucere] Vtitur hoc verbo Cato in libro de re ruſtica. Plautus in Sticho, Caſſius Hemina apud Plin lib. XXXII. cap. II. Eſt autem Feſti locus lacer ita farciendus, vt dicatur, non licere omnia pollucere alicui deo, deæve, ſed Herculi licere omnia eſculẽta, & poculẽta. Cato Ioui Dapali dapem polluceri ſcribit. Caſſius Numã prohibuiſſe, ne non ſquamoſi piſces pollucerentur. Nos igitur ita ſcriberemus: Pollucere Mercurio, quæ liceat ſunt: far, &c

Popillia] Si extaret Varronis liber de tribubus,nō desideraremus Festi interpretationē. nunc quid reliquū est? à progenitrice,inquit Paulus, traxit vocabulū; an tota tribus progenita est ab aliqua Popillia? hoc mihi non fit verisimile. libentius à familia dixerim appellatā tribū;vel familiā potius à tribu. Ex Festi vestigiis quid assumimus? Popiliam vnā fuisse ex xxxv. tot enim fuere. fœderis publici nomine, vel quid simile. de Pinaria sorore cur addatur,ignoro. Fuit quidem Pinaria familia antiquissima, quæ ab ipso Hercule dicitur sacerdotiū accepisse,vt Cicero pro Domo, Dionys.lib.v.Verg.li. VIII.Liu.lib.I.& alij referūt. Sed Pinariæ tribus nomē nusquā reperi.neque quid habeat cū Popillia cōmune. Popillii cognomēto Lænates satis nobiles fuerūt Cōsulares, & triūphales viri,licet plebeii. Pinarii patricii maiorum,vt credendum est,gentium. Vide Potitium.

Populi] Populi commune est in legibus ferēdis cum plebe suffragium nam comitia centuriata ex patribus,& plebe constant in centurias diuisis. Sed cū plebes sine patribus tributis comitiis conuenit, quod plebes sciuit, plebeiscitum, vel plebiscitum ea de causa appellatur. Hæc Pōpeius Festus fortasse scripsit:quod tamē affirmare nō audeo. Viden.Gell.li.x c.xx.& lib.xv.c.xxvII. Caius cap ccxxxvII,de verbor.sign. Iustin. lib.I.Instit. titulo de iure nat.Boet.in topic Isid.lib.v.etymol.

Porcas] Varro lib.I.cap.xxIx.de re rust.

Porci] Plin.lib.x.cap.IV.Aquilam Romanis legionibus.C. Marius in secundo Consulatu suo proprie dicauit, erat & antea prima cum quatuor aliis:lupi,minotauri,equi, aprique singulos ordines anteibant. paucis ante annis sola in aciem portari cœpta erat,reliqua in castris relinquebantur.Marius in totum ea abdicauit. Vide Minotauri.De cæsa porca in fœdere.Vide Liu.lib.I.& Varr. lib.II.cap.IV.de re rust.& Verg. VIII. Aen.& Quintil. lib.VIII.cap.III.Vide etiam Fœdus,& Feciales.

Portisculus] Vtitur hoc verbo Plautus in Asinaria.

Possessio] Aliqua sunt mēdosa, & manca ea nos ita scriberemus: Non enim possessio est, nisi in iis rebus, quæ tangi possunt.Auctore prætore,qui dicit se possidere,is vere potest dicere,&c.Q.D.A.significat, quo de agitur

pectore clauum, Audit cōtinuo quis homo hic? Viden. Plutarch. in Probl. Titinij carmen mendosum est.

Multifa...] Ex epitome Pauli verbo multifacere, hæc omnia facile intelliguntur.

Mundus vt ait] Verba illa mendosa sunt: ex iis qui intrauere cognoscere potuit. forsitan scribendum: vt ex iis, qui intrauere cognosci potuit. Item ex Pauli verbis addenda sunt non nulla; vt puta tertius dies quo mundus patet. Vide Varronem apud Macrobium lib. I. Saturn.

Muneralis] Lex Cincia de donis, & muneribus, non omnibus prohibuit munus accipere: sed ob causam orādam, patrociniúmve præstandum. Viden. Cicero lib. I. epist. vlt. ad Atticum. Tacitus lib. XI. XIII. & XV.

Municipalia] Paulus non intellexit, quid esset ante ciuitatem Ro. acceptam; & ante vrbem conditam interpretatus est. neque etiam municipalia sacra, sunt vrbis Romæ sacra; sed municipiorum.

Munificior] Ex his Pauli verbis intelliges Festi verba.

Murcia] Vide Varron. lib. IIII. de ling. Lat. & Plutarch. in problem.

Muta...] Interpretationem desiderat.

Mutæ] Festi verba ex iis, quæ Paulus conscripsit, intelligimus. ordinem tamen videtur mutasse. namque illa duo verba Festi, mutum dicimus; referēda sunt ad oratorem, aut tragœdum. Siquis tamen velit nihil mutare; addere poterit ea, quæ Festus scribit iis, quæ Paulus retulerat. Mihi prior opinio placet.

Muta exta] Ex verbis Festi cognoscere poteris; qualia exta non muta dixisset; vt si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo aruspex cauendum esse respondisset; aut si finium deminutionem portendi dixisset. Hæc Paulus omisit vti inania, & iure religionis veræ contemnenda.

Mutini] Vide an ita scribi debeat: in angiportu; de quo aris sublatis balnearia sunt postea facta domus CN. Caluini. cum mansisset ab vrbe condita ad principatū Augusti. Cetera non assequimur. sed addi possunt, quæ Paulus refert de mulierum sacrificio. Videndus etiam Tertulianus in Apolog. cap. XXIV. Arnob. lib. IV. contra gentes. Firmian. lib. I. cap. XX. Aug. lib. IV. cap. XI. de Ciuit. Dei.

NÆNIA] Magna pars verborum Festi intelligitur ex Pauli epitome. Cetera sunt exempla, quibus ostẽdebatur verum esse, quod dicebat. Plauti est fortasse in Truculento: hera apud nos dixit Næniam de bonis.

Næniæ silua] Varro lib. I V. de lingua Lat. Sequitur porta Næuia, quod in nemoribus Næuiis. Næuius enim loca, vbi ea sic dicta, coluit. Ex his, Festi verba intelliges. referebatur M. Catonis locus, ex Oratione in Cœlium si se appellauerit. Prouerbium autem, quod Verrius referebat, ignoro.

Napturas] Vide Nectere.

Nassa] Plaut. in Milite: Numquam Hercle ex ista nassa ego hodie escam petam.

Nassiterna] Vide Fulgen. Placiad. de antiquis vocibus.

Natio] Præter ea quæ Paulus scribit, ex verbis Festi tantum elicitur Cincium esse huius sententiæ auctorem.

Natinatio] Festus refert verba Catonis ex Originibus, vt arbitror; qui scripserat: audito tumultu Macedoniæ, Etruriam, & cæteros natinari, id est, tumultuari.

Naualis corona] Plin. lib. x v I. cap. I I I I. Cedunt & rostratæ ciuicis, quamuis in duobus maxime ad hoc æui celebres M. Varrone è piraticis bellis, dante Magno Põpeio, itémque M. Agrippa tribuente Cæsare è Siculis, quæ & ipsa piratica, & postea dedit hanc Augustus coronam Agrippæ, sed ciuicam à genere humano accepit ipse. Idem lib. v I I. cap. x x x. M. Varroni Magnus Pompeius piratico ex bello naualem dedit. Ex his intelliges Festi verba, paucis exceptis, quæ plane ignoro. Adde Gell. lib. v. cap. v.

Naucum] Mendosũm esse videtur; quod in oleæ nucis quod intus sit. Paul' oleæ, aut nucis nucleo forte quod in olea, nucique intus sit. De nuce iuglande vide Macrob. lib. I I I. Satur.

Nauia] Hæc historia de cote nouacula præcisa ab Attio Nauio à multis refertur. Sed de ficu Nauia nihil aliud accepi. Cicero lib. I. de Diuinat. cotem ait, & nouaculam defossam in comitio, súpráque impositum puteal. idem ait Dionys. lib. I I I. addens statuam æneam eidẽ illic statutam. quod etiam Liuius scribit, & Plin. lib.

XXXIV. cap.v. Val.Max.lib.I. cap. IV. D. Attium Nauium augurem appellat. De ficu ruminali Plin. lib.XV. cap.XVIII. Quaerendum igitur est, qua ratione ea, quae desunt, sarciri possunt.

Post Nauia .... tas secundum] Nauitas pro nautas dixisse Catonem refert,&, vt arbitror, ille locus est, quem Plinius laudat lib.XIV. cap. XIII. Cato cum in Hispaniã nauigaret, vnde cum triũpho rediit; non aliud, inquit, vinum bibi, quam remiges. Vide Penatores.

Nautea] Citatur Plautus in Artemone, quæ comœdia non extat. Credo etiam ex Curculione illum afferri versum: Nam omnium odor vnguentum præ tuo nautea est. & ex Casina: Ei pro scorto supponetur hircus vnctus nautea.

Nautiorum] Multo plura Festus scripserat. quam Paulus referat. Initio de Palladio à Naute Aeneæ socio conseruato, à quo Nautij dicti sunt. Idẽ Dionys. scribit lib. VI.& Seruius lib. III. & V. Aen. Historia postea narratur mihi incognita de bello aduersus Bruttios gesto post cædẽ L. Cæcilij. de quibus fortasse Florus lib. XII. Fuit eisdẽ temporibus cons. Sp. Nautius. De quo nihil accepimus, quod ad hui⁹ loci interpretationẽ pertineat.

Nec coniunctionem] In verbis duodecim tabularum relatis Ast ei custos necescit. item, si adorat furto &c. Crederẽ scribi oportere, nec esit; & verbum adorat significare agat; vt idem Festus scribit verbo Adorare. Varro lib. VIII. de ling. Lat. Sum quod nunc dicitur, dicebatur esum, & in omnibus personis constabat quod dicebatur esum es, est: eram, eras, erat: ero, eris, erit. Vel esit significat erit, vel sit: & vtroque casu videtur deesse si. Ast si ei custos nec esit. Sed Escit quoque significat erit. vt in litera E, & Superescit.

Nectar) Verg. lib. I. Aen.

Nectere) Vide Napuras.

Nefasti) Quantam iacturam fecerimus, tum ex Pauli epitome nimis cõcisa,& breui, tum ex huius libri. qui extat, pæne dicam, clade: ex his, quæ scribam manifestum est. Ego enim ex dimidiatis versiculis Festi coniicio, cũ principio nominis interpretationem afferre, quã Varro, Ouidius,& Macrobius dilucide ostendunt. vt nefasti

dies ſint per quos dies nefas ſit fari prætorem Do, Dico, Addico. Addidit poſtea, vt Paulus notat, quibus litteris hi dies notentur in Faſtis. vt cum totus dies nefaſtus eſt N. notetur; cum vero priore parte diei, tum N. & P. ita enim interpretor illud (nep.) & illud (riores ſunt) quod ipſum in faſtis Achillis Mafei editis à Paulo Manutio, idẽ Paulus, & ante eũ Octauius Pantagathus acutiſſime animaduerterunt. Ad extremum dicebatur, quid nefaſtis diebus fieri poſſet.

Nefrendes) Ex Feſti verbis intelliges primam opinionem Mucij fuiſſe, alteram Aterij, qui Liuij carmine ſe tuebatur. Cetera ex Paulo nota ſunt. Viden. Fulgen. Placiades de antiquis vocibus. & Feſtus, Rienes.

Negumate] Verba Cn. Marcij interprete egent.

Neminis) In verbis Catonis, quæ Paulus refert, verbum corde nihil ſignificat, at ſi addas, lapideo, ſẽſus elicitur. Sed videntur eſſe pœtæ alicuius; vt illa, & quis dicere cum ſit. fortaſſe Ennij in Erechtheo. de qua tragœdia Gell. lib. VI. cap. XVI. & Macrob. lib. VI. Saturn.

Nemora] Reliquiæ Feſti oſtendunt illum originem Græcam deduxiſſe ἀπὸ τοῦ νομὰς ἔχειν ἐν αὐτοῖς. exemplóque vſum Græci pœtæ ἐν νέμει σκιερῷ.

Nemut] Exemplum omiſit Paulus; Catonis fortaſſe, qui hoc verbo vſus eſt.

Nepa) Plautus in Caſina. Receſſim cedam ad parietem, imitabor nepam.

Nepotes) Maximam partem horum verborũ Feſti ex verbis Pauli interpretaberis, præter id, quod de Tuſcis initio dicitur: quodque in fine πόδεσσιν ſcriptũ eſt. De Tuſcis nihil aliud habeo, quam me opinari Tuſcos eo nomine vſos. Græcum autem eſſe cognoui, cum mihi Fuluius Vrſinus eius linguæ peritiſſimus, à quo multa in hoc libro emendata ſunt, oſtendit Apollonium lib. IV. & Theocr. Idyl. XVII. in hac ſignificatione hoc verbo vti. Euſtathius quoque idẽ affirmat, in Δ Odyſſ. Fieri etiam poteſt, vt Apollonij carmen retulerit Feſtus, cuius finis eſt: Τοῖοι νεπόδεσσι ἔοικεν. Quem vero ſignificet illis ſyllabis (chus inter) an Ariſtarchum, vel Callimachum, aliúmve; nobis incertum eſt.

Nequinont] In carmine Liuij non eſt verbum nequinont.

& vereor, ne pro neque nunc nequinont sit scribendum. Ratio autem carminis valde incerta est: quacũque ratione scribatur. Homeri versus ex Odyssea, quã Liuius vertit.

Nictare] Ennij carmen lib. x. mendosum est.

Niger] Historia nobis ignota.

Ningulus] Ennij versus mendosus est. & quia video Paulum referre verba Marcij vatis, quod a Festo prætermittitur, arbitror deesse aliquot verba, in quibus Ennij versus finis, & Marcij orationis initium sit.

Nonarum] Hæc erant ex libro quarto Verrij de verborum significatione, vt Gellius scribit lib. v. cap. XIII. Videndus etiam Liuius lib. VI. Ouid. I. Fastor. Plutarh. in problem. Macrob. lib. I. Saturn.

Non omnibus] Ne quis dubitet Cipium scribere, vt in vetustissimo libro Festi est, & ita scribendum esse lib. VII. epist. Ciceronis, non Capius: sciat hanc familiam fuisse Romæ, & extare denarios in quibus legimus M. CIPI. M. F. Hi a Cipo fortasse orti, cui cornua esse nata finxerunt. Ouid. XV. Metam. Val. Max. lib. V. cap. VI. Plin. lib XI. cap. XXXVII. Sed hunc Valerius ex Genucia familia videtur nominare, & prætorem fuisse: quod ne Plinius quidem credidit.

Nothum] Illud, Spurio patre natus, falsum est. malim Spurius incerto patre natus, vt Iulius Paris notat in epitome. Sed videtur Spurium pro incerto accipere: & Seruium facit Spurij filium. Vide Quintil. lib. III. Plutarch. in Problem. Iustinian. lib. I. Instit. tit. de nuptiis. De matre Ser. Tullij in Lugdunensi TI. Claudij imp. oratione dicitur. Seruius Tullius si nostros sequimur captiua natus Ocresia, Si Tuscos, Cœli quondã Viuennæ sodalis. Liuius serua natũ nõ credidit, sed Seruio Tullio, qui princeps Corniculanorum fuit. Dionys. lib. IV. Tullio Corniculano, & Ocresia natum, Seruij prænomen nato filio matrem imposuisse, quod in seruitute natus esset. Plinius, siue quis alius, in libro de viris illustr. Seruius Tullius P. Corniculani, & Ocresiæ captiuæ filius. cuius verba facile mutari possunt in Sp. & Oclesiam.

Nouæ curiæ] Triginta curiarum nomina non extant. sed & hoc loco septem nominantur, & quatuor tantum no

tum nomina redduntur. Sunt etiam duarum curiarum nomina sub littera T. Curia enim Titia, atque Tifata explicantur. & apud Liuium Faucia Curia lib.IX. Ceterarum nomina non accepi.

Nonalis] Duo versiculi dimidiati pertinēt ad ea, quæ Paulus refert Cetera aliena esse videntur, neque adhuc reperi, quid significent. apud Dionys. VIII. T. Sicinius cos. de Volscis triumphauit. Referuntur autem in fine nomina quorūdam illustrium virorum, quia intra superiores. XV. annos Consules fuerunt. Opiter Verginius Tricostus, Postumus Cominius Aruncus. P. Veturius Geminus, A. Sempronius Atratinus. Sex. Fusius Fusus inter hos Læuinus nominatur, quod cognomen est Valeriorum, item .... llius Tolerinus, quem arbitror fuisse Manium Tullium, qui tunc etiam cos. fuit. At Scæuolā, & Ver ... non agnosco. Credidi aliquādo fuisse hæc nomina eorum virorū, qui intra vrbem sepulti, vel combusti sunt, quod in XII. tab. id reperitur prohibitum: & hi ante XII. fuere. Cicero lib. II. de Legibus, cum recitasset legis verba: Hominem mortuum in vrbe ne sepelito ne ve vrito: Quid, inquit, qui post duodecim in vrbe sepulti sunt, Claros viros credo T. fuisse, aut eos, quibus hoc ante hanc legem virtutis causa tributum est, vt Publicolæ, vt Tuberto, quod eorum posteri iure tenuerunt, aut eos, si qui hoc, vt C. Fabricius virtutis causa consecuti sunt. Plutar. in Problem. Publicolæ, & Fabricij meminit sed affirmat triumphalibus concessum, vt ossa eorū intra vrbē deferri possent. Sed quid, certi sit, iudicent doctiores. illumque locum quærant, proxime circum, qui sit lapide albo constratus.

Nouendiales] Liuius scribit deuictis Sabinis a Tullo Hostilio Rege nunciatum esse in monte Albano lapidibus pluisse, missis, qui id viderent. renuuciarunt audisse vocem ex luco, vt patrio ritu sacra Albani facerent. Romanis nouēdiale sacrum publice susceptum, seu voce coelesti ex Albano monte missa, seu aruspicum monitu. mansisse solemne, vt quandocumque idem prodigium nuntiaretur, feriæ per nouē dies agerentur. Ex his verbis maxima pars verborum Festi intelligi potest. postremi versiculi interpretē desiderant. Adde Liu, lib. XXXVIIJ

Nuces] Ex his verbis Festi elicitur, auspicium solistimum ex nucibus cadentibus in nuptiis fieri. Id discipliceet Plinio lib. x v. cap. x x i i. & Varroni apud Seruium v i i i. eclog. Ambo hæc de nucibus iuglandibus intelligunt. Huc pertinent illa Catulliana: Concubine nuces da. & Vergillij: Sparge marite nuces.

Nuculæ] Liu. lib. xxiij. scribit, Prænestinos quosdam fuisse Casilini in præsidio: famemque tolerasse. in qua Romanos milites nuces in flumen, qui medius erat inter Romana castra, & oppidũ, profudisse, easque fuisse cratibꝰ exceptas. Macrobius lib. iii. Saturn. refert Varronem existimasse, Prænestinas nuces esse dictas, quod iuxta agrũ Prænestinũ essent, Carsitanas, ἀπὸ τῶ χαρυῶν dictas.

Nudius tertius] Ex verbis Festi quædam videntur esse referenda ad aliud verbum mihi ignotum.

Numam] Vide Plin. lib. xiii, cap. xiii. ex cuius verbis hæc sarcientur melius, quam ex ijs, quæ eadem de re Liuius scribit lib. xl. & Plutar. in Numa.

Numerius] Idem ait Iulius Paris in epitome Valerij Maximi de prænominibus. Cur autem dicatur Numerius, M. Varro in Catone, siue de liberis educandis, ita scribit: Vt qui contra celeriter erant nati, fere Numerios prænominabat. quod qui cito facturum quid ostẽdere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu præcabantur Numeriæ, quam deam solent indigetare etiam Pontifices. Hæc mẽdose Nonius, sed nos emendate, vt opinamur, conscripsimus.

Numero] Multa hic obscura, &, mendosa in verbis Festi. Viden. Nonius de varia signif. sermonum.

Nundinalem] Plaut. in Aulul. Coquus ille nundinalist: in nonum diem solet ire coctum.

OBACERARE] Vide Acus, Aceratum.

Obsidionalis] Viden. Plin. lib. xxii. cap. iii. i v. v. & vi. item lib. vii. cap. xxviii. Dionys. lib. x. & xi. Val. Max. li. iii. cap. ii. Gell. lib. ii. cap. xi. & lib. v. cap. vi. Fulgẽ. Placiad. de antiquis verbis. Hic est L. Sicinius Dentatus, quem aliqui ex suprascriptis L. Siccium appellant, de cuius tantum cæde Liuius scribit lib. iii.

Obsonitauere] In verbis catonis mẽdum esse opinor. & post

verbum, antea, scriberem denis, vel aliquid huiusmodi.

Occare] Locus Ciceronis relatus a Festo, est in libro de senectute iuxta editionem Petri Victorij, & vt citatur a Nonio Marcello, non vt vulgo circumfertur.

Occentassint] Repetitur hoc verbum in duodecim tabulis, vt referebat Cicero lib. IIII. de Repub. teste Aug. li. II. cap. IX. de Ciuit. Dei. vltima verba mendosa sunt, in veteri libro, vna littera tantum diuersa. Candus enim illic pro cantus scriptum est. Gabrieli Faerno optimo emendatori omnium librorum videtur esse scribendum: inde cantilenam dici querellam non cantus iucunditatem puto.

Occupaticius] Verba Festi ex historia mihi ignota essēt sarcienda. Videtur autem post deuastatos agros ab Hannibale benemeritis nō fuisse; restitutos suos, si erant ab aliis occupati, sed alios occupaticios traditos. Vide Possessiones.

October] Menzana quæ sic apud Sallentinos, quęrendū est.

Oculatum] Plaut. in Pseud. Eme dic cæca Hercle oliuum, id vendito oculata die. Idem in Truculen. Pluris est oculatus testis vnus &c.

Oculissimum] Plaut. in Curcul.

Olinetam] Illa verba mendosa sunt, quasi nullam eius significationis causam haberemus. In alio libro est: quam nullum eius significationis. cetera duo verba desunt. Pro quibus fortasse substitui posset, cum haberemus.

Ommentans) Deest Liuij nomen, qui Odysseam Latinam fecit de qua Cicero in Bruto: Odyssea Latina est, tamquam opus aliquod Dædali, & Liuianæ fabulæ non satis dignæ, quæ iterum legantur. Reperitur autem hic versus lib. I. Homeri Odyss.

Opalia] Varro lib. I. de ling. Lat. & Macrob. lib. I. Saturn. vnum tantum diem tribuunt opalib. is erat XIV. kal. Ian. quod etiam in fastis notatum est.

Opima] Carolus Sigonius, a quo multa in hoc libro emendata sunt, quod deest post illa verba intra annos, ita posse sarciri existimat. vt intra annos paulo minus DXXX tantum trina contigerint, etc. Sumitur autem id ex Fastis Capitolinis in quibus anno DXXXI. kal. Mart. M. Claudius Marcellus cos. de Gallis Insubribus trium-

phauit,& idem ſpolia opima rettulit duce hoſtiũ Virdu maro ad Claſtidiũ interfecto.Quodvero poſt illaverba duci hoſtium deſideratur:ita idem doctiſſimus vir ſcribendum eſſe arbitratur:duci hoſtium detraxerit.Quod autem omnia ſolita non ſint ad ædem Iouis &c. Hanc emendationem iuuat,quod poſtea dicitur ſecunda ſpolia in Martis aram.tertia Iano Quirino ferẽda.Sed mihi hoc non ſatis probatur: Cum non in libris Pontificum, ſed in lege Numæ de ſecundis, & tertiis ſpoliis, quod retulimus,ſit.Eidem placet quod ad extremum de opima, vel optima lege dicitur,coniungendum eſſe cũ ijs, quæ ab illis verbis optima lex, inchoantur. Mihi vero id quidem ita probatur,ſi ex hoc vterque locus reſtitui poſſet. Quod vero ad interpretationis rationem attinet, vehementer probo eius opinionem.Sunt tamẽ ſatis mendoſa,& mutila,& hæc,& illa.

Oppidorum] Viden.Varro lib.I v.de ling.Lat.

Optima lex] De primo dictatore omnes hiſtorici varia ſcribunt. Fuiſſe qui M Valerium M.F.Voluſi.N.prodiderint,affirmat Liuius lib.ij. Huius opinionis fuiſſe Feſtũ vel Verrium apparet,niſi quod Manium eum appellat, non Marcum. Hunc magiſtratum ſolum ſine prouocatione fuiſſe omnes affirmant, datam poſtea eſſe prouocationem ſolus Feſtus, vt arbitror,auctor eſt:quãquam id elici poſſit ex verbis legis Horatiæ, & Duiliæ apud Liu.lib.III.& Dionyſ.lib.XIII.

Orare] In verſu Ennii deeſt initio ſyllaba, puta: Tu face vero &c.

Orata] M.Varro lib.III.de re ruſt.propter piſces ait eſſe appellatos Sergium Oratam, & Licinium Murænam. Idẽ ait Macrob. lib. III, Saturn. His C. Sergius Orata fuit, de quo Cicero lib.II.de Fin.& lib.I.de Oratore,& li.III de Offic.Val Max.lib.IX.cap.I. Plin.lib.IX. cap.LIIII.

Oratores] Multa deplorata ſunt.Terent.in prologo Hecyræ: Orator ad vos venio ornatu prologi,Sinite exorator ſim,

Orcheſtra] Eyplicatur a Vitruuio melius li.V.cap.VI.& VII.

Orchitis] Ateius Philologus huius opinionis auctor citatur Cetera Feſti verba ex epitome intelliges. De orchite Verg.lib.II.Georg.Plin.lib.XV. cap.I.& III.

Oreae

Orea] Titinij, & Næuij verba mendosa sunt.
Oscillum] Quod in fine deest, poterit adddi ex iis, quæ scribit Higinus fabula cxxx. & lib. II de signor. cælest. historia: verbo Arctophylax. & interpres Arati Latinus verbo Canis. Hi oscillum ita fieri ab Atheniensibus scribunt, vt tabula interposita pendentes funibus se iactarent, & vento mouerentur. Nonnihil hac de re Macrob. lib. I. Saturn. & Seru. I. Georg..
Ostentum] Attij versus mendosus est.
Oualis] Viden. Plin. lib. XV. cap. XXIX. Gell. lib. V. cap. VI. Vide etiam Myrtea.
Ouantes] Plutar. in Marcello ab oue ducit nomen. Dionis. lib. V. ἀπὸ τῆς ὠάσεως.
Ouem) Vide Gell. lib. XI. cap. I. & Festum verbo Ouib.
Ouibus) Vide Multam, & AEstimata,

PAEAN] Quod remedians morbis, &c. mendosa verba, vel maxime inepta.
Palatium) Viden. Varro lib. IV. de ling. Lat.
Palatualis) Palatea dea apud Varronem lib. VI. de ling. Lat. eadem fortasse Palatia Latini vxor, de qua idem lib. IV.
Pales) Vide Parilibus.
Panibus) Vide October.
Pantices) Plautus in Pseud. Vino modo cupidæ Estis, eo vos vostros pãticesque adeo madefacitis, quõ sim ego hic siccus. Martial. lib. VI. Quid cum panticibus laxis, & compede grandi.
Panus) Nonius Panullam.
Papiria) Interpretem desiderat.
post *Pappi*) Fragmentum Festi pertinere arbitror, ad verbũ parare, pro quo sæpius Liuius cõparare scribit. Consules aut sortiantur, aut inter se cõparent. quibus significatur, vt conueniat inter eos de prouinciis, quã quisque habiturus sit, aut sortito eas assequantur. Liu. initio lib. XXX. Consules cum de rep. belloque ad senatum retrulissent, censuerunt patres, vt Consules inter se compararent. sortirenturve: Vter Bruttios aduersus Hannibalem, vter Etruriam, ac Ligures prouinciam haberet. & lib. XXXII. Decreuerũt patres vt prouincias Macedoniã, atque Italiam Consules compararent inter se, sortiren

turve. & lib. xxxvii. Cum Senatus aut sortiri, aut compa rare inter se prouincias Consules iussisset.

Parilibus] Ita scriptum in fastis xi. kal. Maias. Alij Palilia appellant a Pale. Viden. Varro lib. v. Ouid lib. iv. Fastor. Vide Pales.

Parmulis] Vide Bruttiane.

Parret] Cicero in Verrin. Diuin. Si paret eam se, & sua Veneris esse dixisse. & li. iv. Si paret fundum Capenatem, quo de agitur, ex iure eum P. Seruilij esse. & li. v. si paret iugera fundi esse plura. &, si paret aduersus edictum fecisse. & pro Q. Roscio, si paret H-S I ↄ ↄ ↄ dari. Iustin li. v. Institut. Si apparet eum dare oportere. cui formulæ addit Theophilus, condemna eum iudex.

Pastales] Postrema verba Festi videntur pertinere ad ludos sæculares, qui in Terentino agro centesimo quoque anno fiebant. Vide Terentum.

Patellæ] Velut capidulæ, inquit Festus. Vide Capis. Cicero parad. i. Quid Numa Pompilius? minus ne gratas dijs immortalibus capides, ac fictiles vrnas fuisse, quã felica tas aliorum pateras arbitramur, & li. iii. de Nat. deor. Capidunculis his, quas Numa nobis reliquit. Varro li. iv. & viii. de ling. Lat.

Patricios] Cincij opinio vera fortasse fuit tum, cum primũ patricij a plebeiis in ipso initio vrbis Romæ fuere distincti.

Patrocinia] De his Dionys. li. ii. Vide Patres.

Pauciens] Titinius in Gemina apud Nonium postquam factus maritus hanc domum abhorres, Tuam etiam vxorem pauciens videbo.

Peculatus] Quod Paulus ait aliquando Romanos præter pecudes nihil habuisse, falsum est. Verum tamen est a pecoribus pecuniam appellatam: & eisdem esse primũ aes a Seruio Tullio signatum ouium boumque effigie. vt Varro ait li. ii. de re rust. & li. iv. de ling. Lat. Plin. li. xviii. cap. iii Festus verbo Pecuniam. Neque etiam verum est Menenio, & Sestio consulibus, aut etiam ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Argentum tamen signatũ plures ferunt paucis annis ante bellum Punicum primum. Nonnulli ad Seruium referunt tã argentum, quam aes signatum. Lege autem Tarpeia con-

ſtitutum eſt,vt duas oues,xxx boues multa non excederet.Lege Menenia oues decuſſi, boues centuſſi æſtimatæ ſunt.Feſti autem verba oſtendere videntur Menenium conſulē ante Tarpeiam legem fuiſſe: medioque tempore aes, argentumque fuiſſe ſignatum.Vide Multam, & Ouibus, & Aeſtimata. Quæ omnia inter ſe,& cum his minime conueniunt. Vide etam Gell.li.xi.cap. I. Peculatus autem nihil habet cum multa commune. Ideo totum hoc caput & Verrio,& Feſto indignum eſt.

Pedarium] Vide Gell.lib. III. cap. xvIII.

Pedibus] Plaut. in Curcul. Item genus eſt lenonum inter homines meo quidem animo, Vt muſcæ,culices,pedeſque,puliceſque,cimices.

Pedulla] Neque Græcum verbum extat, neque Latinum quid ſignificet conſtat.

Pegaſides]Fuluio Vrſino noſtro magis placet:appellatus eſt Hippocrene,vt ad fontem referatur,

Peligni]Pacinus, a quo pacinates:alii Pecinus, a quo Pecinates:nos Picinus,a quo Picentes: ſed vide Picena.Dionyſ. lib. I. Peucetius Oenotrij frater Peucetiam condidit.

Penatores, qui penus geſtant] Mendoſum eſſe opinor.

Pendere] Vide Diſpenſatores.

Penem] Codam pro Cauda vſos veteres notat Marcellus Nonius. Vide October. Et de hoc verbo Cicero epiſt, xxII.lib.Ix.Vide Peniculi, & Penitam.

Penitam] Vide Penem.

Pennas] Vide Poeſnis.

Penus] Feſtus ait:Penus vocatur locus intimus,&c. Veſtalia ſunt v.Id.Iun.ex Faſtis,& Ouidio,ac Varrone.

Perbitere] Plaut. in Pſeud. Eum cras cruciatu maximo ſe perbitere. Et in Poenulo.At ne inter vias Perbiteramus eas mutuo. Illic perire, hic præterire ſignificat.

Perediam] Plaut.in Curcul.

Peregrina] Vide Verrium ex Plinio lib. xxvIII. cap. II. de diis euocatis,de quibus plura Macrob.lib.III.Satur.

Peremne] Vide Petronia.

Peremptalia] Vide Poſtularia, & Manubiæ.

Pergite] Verg.Eclog.vI.

Permiſſus] Vide Promiſſus,& Pro.

Perpetrat] Mendosus locus, & in ipso veteri libro R. littera notatus, vt error scriptoris significaretur. Pacuuij verba sunt valde mendosa.

Persicum portum] Plaut. in Amph. Cænauin ego in naui inportu Persico? & alibi.

Persillum] Quod Paulus ait, apertum est, sed an idem Festum sensisse credendum sit, vehementer dubito. Rudiculum picatum essevas, in quo sit vnguentum, quærendum arbitror. flaminis quoque nomen suspectum est. Rudiculum a rudere fortasse dictum, & globum piceum, vel picatum significat.

Personata] Videndus Liuius initio lib. VII.

Pertisum] Vide Redarguisse.

Pestiferum] Vide Postularia.

Petulantes] Illa verba, & cornigeras norunt matres agnique petulci. ita scribenda sunt, vt post Et relinquatur spatium aptum huic nomini Lucretius: deinde carmen scribatur, quod etiam refertur a Macrob. lib. VI. Saturn. ex Lucret. lib. II. Afranij quoque videtur esse in fine mendosum.

Picati] Apud Hesichium. φίκα φίγα, & σφίγγα. Hesiodus in Theogonia φῖκ' ὀλοήν. Lycophron in fine Alexandrae: φίκιδος τέρας. Picas vero pro phicas dici, vt Poenos, & Alpes, & Philippum, & triumpum, manifestum est. Hæc etiam Fuluius noster.

Pictor] Sunt hic nonnulla mendosa, quæ non facile emendari possunt.

Picus] De Pico rege in auem a Circe conuerso Verg. lib. VII. AEneid. Ouid. lib. XIV. Metam. Hunc optimũ augurem fuisse, & picum auem diligẽtius ceteris obseruasse, ait. Seruius ex libris Pontificalib. Viden. Plin. lib. X. cap. XVIII. Ex his Festi, verba quæ desiderantur, suspicaberis.

Pietati] Eam ædẽ vouit Manius Acilius Glabrio, qui Proconsule de rege Antiocho triumphauit, dedicauit filius in foro olitorio, & illic statuam auratam patris, quæ prima omnium in Italia statua aurata fuit, posuit. Liu. li. XL de filia, quæ matrem, & de altera, quæ patrem in carcere aluit. Valer. Max. lib. V. cap. IV. Hig. fabula CCLIV.

Pilæ] Illa verba (hunc diem festum) in plerisque libris non sunt. De Cõpitalibus, & his pilis, vide Macrob. li. I. Satur.

Pilentis] Vide Matronis.

Piscatorij) Varro lib.v.de ling. Lat.scribit Volcanalibus populum animalia pro se in ignem mitterre solitũ.Ea autem non mense Iunio sed x. kal. Sept.fiebant. Ouid. tamen lib.vI. Fastor.ludos Tiberinos, & piscatorum refert hoc mense fieri Sunt qui scribant nõ a PR.vrbano, sed a populo Ro.vrbano ludos fieri.quod mendum ab indocto librario,ad doctos quosdam viros penetrauit. In veteri quidem libro, vnde ceteri orti sunt. ita est,vt hic scripsimus.Piscem viuum pro anima hominis in sacrificio oblatum,testis est Ouid.lib.III.Fastor.

Pistum) Locus mendosus,& mancus.

Plebei Aediles] Quod Paulus in epitome scribit, verum esse constat ex Dionys.lib. vI.nam cum primum seditio inter plebem & patres sedata est, & Tribunos plebis,& Aediles tum primum a plebe creatos confirmarunt.Nomina tum Aedilium non accepi,neque arbitror ea esse, quæ Festus refert. hæc enim scribit eorum fuisse, qui septem quasdam res faciendas curauerũt.Quænã vero hæ septem res fuerint,nondum diuinare potuimus,arbitramur autem septem tabernas fuisse,quæ in foro fuerunt,postea quinque appellatæ.De quibus Liu.li.xxxvI Interrupit hos sermones nocte,quæ pridiequinquatrus fuit, pluribus simul locis circa forum incendium ortũ. eodem tempore septem tabernæ,quæ postea quinque, & argentariæ, quæ nunc nouæ appellantur, arsere. De eisdem in li. de regionibus vrbis Sexti Rufi mentio fit.

Plebeia] Pompeij verbis addi potest, quod Liuius scribit lib.x.Insignem supplicationem fecit certamen in sacello pudicitiæ patriciæ,quæ in foro Boario est. ad ædem rotundam Herculis inter matronas ortum . Virginiam A.F. patriciam plebeio nuptam L. Volumnio Cos.matronæ quod è patribus enupsisset, sacris arcuerant.Et postea . In vico Longo vbi habitabat, ex parte ædium quod satis esset loci modico sacello exclusit,aramq;ibi posuit,& conuocatis plebeis matronis,conquesta iniuriam patriciarum:hanc ego aram.inquit,Pudicitiæ Plebeiæ dedico, &c. Eodem ferme ritu, & hæc ara,quo illa antiquior culta est, vt nulla nisi spectatæ pudicitiæ matrona, & quæ vni viro nupta fuisset,ius sacrificandi

haberet. vulgata dein religio a pollutis, nec matronis solum, sed omnis ordinis feminis postremo in obliuio nem venit. a Festo historia aliter paulo narrari videtur.

Plena sue] Telluri grauida sue sacrificari docet Ouid.lib.I. Fastor. Placentur frugum matres Tellusque, Ceresque Farræ suo grauidæ, visceribusque suis. Item forda boue Fordicidiis. Idem lib.IV. Nunc grauidum pecus est gra uidæ quoque semine terræ Telluri plenæ victima plena datur. Arnob. li. VII. Ita emendandus Telluri matri scropha ingens imolatur forda, non feta. Cur sus imola retur, videtur Festus reddere rationem.: quia cum sereretur, rostro suo sata corrumperet. quod Ouid. etiam explicat lib. XV. Metam. & lib. I. Fastor.

Plera] Pacuuius in Teucro apud Priscian. lib. V. Periere Danai, plera pars pessundata est.

Plorare] Verba legis Romuli mendosa sunt, si nurus sacra diuis parentũ esto Et deesse arbitror aliquid huiusmodi: Si nurus incestum passa, non plorassit, sacra diuis parentum esto.

Ploxinum] Catullus ploxenum circa Padum inuenit, inquit Quintilian. lib. I. cap. X. Capsum autem in cisio, capsave, quid sit ignoro. Cisium vehiculi genus esse duarum rotarũ scribit Nonius, quo verbo Cicero vsus est in orat. pro Sex. Roscio, & Philipp. II. Si quis cantum, pro capsum scribat, existimans id esse ferrũ, quo rotæ vinciuntur, ita enim Quintilianus verbum id a Persio vsurpatũ interpretatur: is quidem aliquid dixerit: me tamen subscriptorẽ nõ habebit. id enim si Quintilianus sensisset, non vsus fuisset verbo inueniendi, sed appellandi, & addidisset pro eadem re, aut aliquid huiusmodi.

Polimenta] In verbis Festi initio duo verba desiderãtur: alterum est (Polimenta,) alterum esse poterit (veteres.)

Pollucere] Vtitur hoc verbo Cato in libro de re rustica. Plautus in Sticho, Cassius Hemina apud Plin lib. XXXII. cap. II. Est autem Festi locus lacer ita faciendus, vt dicatur, non licere omnia pollucere alicui deo, deæve, sed Herculi licere omnia esculẽta, & poculẽta. Cato Ioui Dapali dapem polluceri scribit. Cassius Numã prohibuisse, ne non squamosi pisces pollucerentur. Nos igitur ita scriberemus: Pollucere Mercurio, quæ liceat sunt: far, &c

Popillia] Si extaret Varronis liber de tribubus,nō desideraremus Festi interpretationē. nunc quid reliquū est? à progenitrice,inquit Paulus, traxit vocabulū; an tota tribus progenita est ab aliqua Popillia? hoc mihi non fit verisimile. libentius à familia dixerim appellatā tribū;vel familiā potius à tribu Ex Festi vestigiis quid assquimur? Popiliam vnā fuisse ex xxxv. tot enim fuere. fœderis publici nomine, vel quid simile.de Pinaria sorore cur adiatur,ignoro. Fuit quidem Pinaria familia antiquissima, quæ ab ipso Hercule dicitur sacerdotiū accepisse,vt Cicero pro Domo, Dionys.lib.v.Verg.li. VIII.Liu.lib.I.& alij referūt Sed Pinariæ tribus nomē nusquā reperi.neque quid habeat cū Popillia cōmune. Popillii cognomēto Lænates satis nobiles fuerūt Cōsulares, & triūphales viri,licet plebeii. Pinarii patricii maiorum,vt credendum est,gentium. Vide Potitium.

Populi] Populi commune est in legibus ferēdis cum plebe suffragium nam comitia centuriata ex patribus,& plebe constant in centurias diuisis. Sed cū plebes sine patribus tributis comitiis conuenit, quod plebes sciuit, plebeiscitum, vel plebiscitum ea de causa appellatur. Hæc Pōpeius Festus fortasse scripsit:quod tamē affirmare nō audeo. Viden.Gell.li.x c.xx.& lib.xv.c.xxvII. Caius cap ccxxxvII,de verbor.sign. Iustin. lib.I.Instit. titulo de iure nat.Boet.in topic Isid.lib.v.etymol.

Porcas] Varro lib.I.cap.xxIx.de re rust.

Porci] Plin.lib.x.cap.Iv.Aquilam Romanis legionibus.C. Marius in secundo Consulatu suo proprie dicauit.erat & antea prima cum quatuor aliis:lupi,minotauri,equi, aprique singulos ordines anteibant. paucis ante annis sola in aciem portari cœpta erat,reliqua in castris relinquebantur.Marius in totum ea abdicauit. Vide Minotauri.De cæsa porca in fœdere.Vide Liu.lib I.& Varr. lib.II.cap.Iv.de re rust.& Verg. VIII. Aen.& Quintil. lib.VIII.cap.III.Vide etiam Fœdus,& Fetiales.

Portisculus] Vtitur hoc verbo Plautus in Asinaria.

Possessio] Aliqua sunt mēdosa, & manca ea nos ita scriberemus : Non enim possessio est, nisi in iis rebus, quæ tangi possunt.Auctore prætore,qui dicit se possidere,is vere potest dicere,&c.Q.D.A.significat, quo de agitur

Illud nemo ex his, qui, deesse videtur verbum litigant, aut pro his qui, scribe reis.

Possessiones) Videtur contradicere suprascriptis, Possessio est vsus agri, non ipse ager. Sed illic ius significat, quod ex possidendo oritur, quod in vsu consistit. hic vsurpationem nominis refert, vt minus proprie ad agros extendatur.

Potitum) Verbum profanasset est apud Catonem de re rustica. item quod ait, ex familia numero duodecim, suspectum est. Nam Liuius lib. IX. scribit ex duodecim familiis triginta puberes fuisse. & Val. Max. lib. 1. cap. 11. Ideo deleto ex scriberem: cum essent familiæ numero duodecim. Vide Putitum.

Potitus) Interpretatio esse videtur horum verborũ, potitus seruitute, vt significet seruire. item potitus hostium, apud Plautum, & iuris consultos, captiuum significat. Plaut. in Capt. & in Epidico. Iurisc. sub titulo de captiuis. & de testamento militis.

Præciamitatores] Macrob. lib. 1. Satur. Regem sacro. Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri. & ideo per præconem denuntiabant, ne quid tale ageretur; & præcepti negligens multabatur.

Præfecturæ] Illa verba mendosa sunt: præfecti quatuor viginti sexuirum num pro populi suffragio. Fortasse scribendum est: præfecti quatuoruiri, & sexuiri annui, qui populi suffragio, &c.

Præfericulum] in sacrario Opis Consiuæ, vt opinor, scripsit Festus. De ea Varro, & Macrobius videndi. Vide Opima.

Præficæ) Varro lib. VI. de ling. Lat. versum Naeuij in Freto ita refert: Hæc quidem Hercle opinor præfica est: nam mortuos conlaudat. & id magis placet Gab. Faerno optimo numerorum censori.

Præmetium] Vide Sacrima.

Prærogatiuæ] Explicat Festus cur introductæ fuerint, non quæ fuerint hæ centuriæ, neque cur ita appellatæ. Mendum autem est in illis verbis, quæ rus ... nos quod rustici scriberemus. & vtraq; opinio Varronis, & Verrij vera est. Fuere autẽ eæ centuriæ, quę primæ suffragium ferebãt centuriatis comitiis. ab eadem re ita appellatæ,

quod prius rogarentur ab eo, qui comitia haberēt, Velitis, iubeatis hoc, aut illud. Erat autem maximū prærogatiuarum beneficium, quod nunquam ab eis dicatur ceteros discrepasse. Vt vero essent prærogatiuæ sortito eueniebat. Ceteræ appellabātur iure vocatæ. Viden. Ascon. lib. ij. in Verrem. Cicero pro Mure. & Philipp. ij. & lib. j. & ij. de Diuin. Liuius sæpius.

Præstinare] Plaut. in Capt. Alium pisces præstinatum abire. & in Pseud. Vt piscium quid quid est, pretio præstinem.

Præteriti] Tribuni militum consulari potestate, & Censores eodem anno creati sunt, vt Liuius scribit lib iiij. Ita nunquam lustrum Tribuni fecerunt, neque quemquam senatorem potuerunt præterire. neque crediderim Festo dicenti Consules in cōsilio publico habuisse sibi tantum coniunctissimos, vt Reges. Illud credam, cum lustrum facerent, supplere senatum potuisse ex iis, qui ipsis forent cōiunctissimi. item illud tunc præteritos nulla adiecta notæ causa, ignominia caruisse. Censores quoque idem initio fecisse, mihi fit verisimile. At postquam causas enumerare cœperunt; minus honesta causa notam attulit grauem. Vide Ascon. in Diuin. & in Pison. Val. Max. lib. ii. cap. iv. Gell. lib. iv. cap. xx. & lib. vij. cap. vlt. & lib. xvi. cap. xiii.

Prætexta] Verba Festi interpretem desiderant.

Prætexta] Comœdiarum nomen est, ab argumēto, vestibusque sumptum. Græcæ enim fabulæ à Latinis conuersæ, quales omnes sunt Plauti, atque Terentij, palliatæ dicuntur. togatæ vero, & prætextæ, quæ argumento ab vrbanis rebus sumpto, vel de togatis viris, vel de prætextatis pueris, & puellis compositę fuerunt. De his Horatius in arte: Vestigia Græca Ausi deserere, & celebrare domestica facta, Vel qui prætextas, vel qui docuere togatas. Vide Togatarum.

Prætor] Totus hic locus in ceteris libris deerat, In quo illud ad caput Oetentinæ quid sit, ignoro. Sed ex Dionysio lib. iv. & v. constat Latinos populos conuentus habuisse Ferentini; & Liuius lib. i. ad lucū Ferentinæ conuenisse Latinos scribit, & paulo post ad caput aquæ Ferentinæ Turnum deiectū fuisse: Sic igitur scribendū est

ad caput Ferentinæ,vel ad caput aquæ Ferentinæ.

Prosau] Non dubito,quin præcidanea scribendum sit; ex iis,quæ idem Festus, & Paulus de præcidanea scribunt. Viden.Cato de re rust. Gell.lib.IV.cap.VI.

Primanus] Emendatiore, vt opinor,libro vsus est Paulus: nam nos in veteri,neque Catonis verba, neque significationem habemus; cum tamen nihil in hac parte lacerum existat. Sed & interpretatio Pauli est cōsideranda. nam si de stipendio attributo primæ legioni intelligamus,hic erit non tribunus militum, neque tribunus ærarij,sed scribarum,vel notariorum tribunus. Varro li. IV.de ling.Lat. Quibus attributa erat pecunia,vt militi reddant,tribuni ærarii dicti. Vide Aerarij.

Prisci Latini] Coloniæ deductæ à Latino Siluio Albanorum Rege.Prisci Latini appellati sunt, vt Liuius scribit libro I.

Priuatæ] Macrob. lib. I. Satur. Sunt præterea feriæ propriæ familiarum.Sunt singulorum,vt natalium, fulgurumque susceptiones,item funerum,atque expiationū. Denecales feriæ,quæ sint,vide in littera D.

Priuato] Liu.lib.IV.scribit XVII.anno ante captam vrbem Decreuit Senatus, vt stipendium miles de publico acciperet: cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset.

Priuos] Verba,& priuatus: vel mendosa sunt, vel à Paulo detruncata. nam si addidisset, cum distinguitur ab eo, qui cum potestate est: tum recte cetera cohærerent.

Probrum] Quæ Festo desunt, addi poterunt ex iis quæ ab historicis dicuntur de pœna Vestalium corruptarum. Vide Sceleratus campus.

Procinctam] Præter Pauli epitomen, Pompeius scripserat, cur procincta diceretur,quod procincti ad pugnam ire soliti fuerint. vnde testamenta in procinctu fieri dicta sunt,quæ à militibus fierent. Vide Gell.lib.I. cap.XI. & li.XV.cap.XVII.Cic.lib.I.de Oratore. Plutarch. in Coriolani.Iustin.lib.II.Instit.tit.de testamentis. Vide proximum superius caput. a

Prodigia] Minime crediderim, C, appellari ab antiquis, quæ postea,G, dicta est. licet maxima fuerit vtriusque litteræ affinitas , vti apud Græcos media esse dicitur

r inter K & X. Sed fortasse Festus significat, quæ nũc G littera prodigia dicuntur, ab antiquis C littera dicta esse prodicia. Sed si dicta sunt à prędico, non vna litera, sed plures mutantur. quare puto esse dicta à prodico. & forte ita scribendum esset apud Festum.

Produit] Hæc verba mendosa videntur: habeto, prodito. alias prodiderit. Fortasse significat, produit significare, aut porro dederit, aut prodiderit. Prioris significationis exemplum esse in lege Censoria: vbi prodito significat porro dato.

Profanum] Hic locus totius libri argumẽtum est. Sed miror cur tantum numerum librorũ Verrij dixerit, seque libros paucos fecisse: cum libro quinto Verrij initium P litteræ fuerit At Festi quintus decimus. Inscriptio quoque non conuenit libris Verrii, neque etiam libris Festi, qui de verborum significatione in antiquo libro inscribuntur.

Profusæ] Versus Terentii, vt à Paulo refertur in Adelphis, quod Festi dimidiati versus significant. Pacuuii autem nimis mendosus est.

Proletarium] Vide Gell. lib. XVI. cap.

Promulgari] Addendum esset, antequam accipiantur, vel ferantur. Neque enim de legibus acceptis iam à populo id recte dicitur. Sed cum trinundino die propositæ sunt, totoque illo tempore antequam suffragatum sit.

Properare] Vide Verriũ in Incertis ex Gell. li. XVI. cap. XIV.

Propius sobrino] Frequentior vsus iurisconsultorum patris vel matris consobrinum ita appellat. Vide Caium, & Paulum lib. XXXVIII. Digest. tit. de gradibus.

Propternium] Vidẽdus iocus Catonis apud Macrob. li. III. Saturn. de eo, qui bona sua comedisset, & domum, quæ sibi reliqua erat, incendio amisisset: cum enim propternium fecisse dicebat. In eo enim sacrificio mos fuit, vt si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Sed illic à Macrobio proteruia appellatur. Sic Laberius apud Noniũ: Visus ac nocte bidentis propteruiá facere.

Prosedas] Plaut. in Pœnulo.

Prosemurium] Tacit lib. XII. Pomerium vrbis auxit Cæsar (de Tib. Claudio intelligitur) more prisco, quo iis, qui protulere imperium, etiam terminos vrbis propagare

datur. Nec tamen duces Romani, quamquã magnis nationibus subactis vsurpauerant, nisi L. Sylla, & Diuus Augustus. Et postea: quod pomerium Romulus posuerit, noscere haud absurdum reor, &c. Huius rei extat memoria Romæ in marmoreo cippo. POMERIVM autem in eo scriptum est, non POMOERIVM, neque POMAERIVM. Viden. Varro lib. IV. de ling. Lat. & Gell. lib. XIII. cap. XIIII. Ex his Festi verba intelligere, & sarcire poteris aliqua ex parte.

Prospera) Interpretem desiderat.

Protinam) Terent. Phorm. Aliquid conuasassem, atque hinc me coniicerem protinam in pedes. Sic Nigidius, & Donatus; non protinus.

Pubes) Addit Festus verbis à Paulo in compendium redactis impuberem esse puberi cõtrarium. de pluribus vero dici solere. cum pube præsente, id est testibus puberibus præsentibus quid actum esse dicitur. Vide Pube.

Publica pondera) Hic locus numquam antea editus est, cum rerum conscriptarum esset vtilis cognitio. Sunt tamen quædam obscuriora, quædam etiam mendosa. Ex plebiscito Siliano hic relato, cõstat vini quadrantal octaginta põdo statui. congiũ octauam partem eius esse, ita decem pondo. & sextarium, quod sexta congij pars sit. duodequinquagesimam partem esse quadrãtalis. Hæc pondera sunt liquidorũ. Aridorũ vero sexdecim sextarij in modio sunt. Sextarius autem hic æqualis est sextario vini, id est eiusdem ponderis. Verba legis ita scripsim⁹, vt in antiquo libro reperimus cũ his cõiecturis, quas in margine posuimus. D.M. significat dolo malo. Quadrãtal, siue amphorã vini esse octaginta põdo apparet ex Plin. lib. XIIII. cap. IV. quo loco interpres Hermolaus Festi auctoritate vtitur. Sextarium esse congij partem sextam, & sextarium vini vncias viginti pẽdere Fannius scribit. Idem ait sextarium esse modij partem sextamdecimã. Volusius Mæcian. in libro de asse: Quadrantal, quod nũc pleriq; amphorã vocant, habet vrnas duas, modios tres, semodios sex, cõgios octo, sextarios XLVIII. heminas XCVI. quartarios CXCII. cyathos DLXXVI. Adde Festum verbo quadrãtal, & Hemina. Illa verba vti coequatur sedulum; nescio, an significent,

- vti coæquentur sedulo ita, vt quadrantal, &c. Illa etiam, dum minore patris familias taxat liceto : aut mendosa sunt, aut hoc significant; minore multa, & patrem familias tantum licere multari.

Publicius) Ouid. lib. v. Fastor. eosdẽ Aediles Plebis appellat; quod mihi fit verisimile, cũ plebeij ipsi fuerint: eosque ait primos Florales ludos instituisse. Annuos autẽ Postumium, & Lænatem Consules. Fuere hi Consules, vt arbitramur, L. Postumius Albinus, M. Popillius Lænas anno vrbis D x x c. si fastos Capitolinos sequamur. At ex denario, qui extat, Seruiliorum, primus C. Seruilius C. F. Floralia fecit. Patercul. libro priore ait, triẽnio post Torquatum, & Sempronium Consules, Floralium ludorum factum esse initium. annus is est in Capitolinis fastis D x I I. Interpreti Arati annus D x v I.

Pudicitia] Viden. Liu. lib. x. & supra Plebeiæ. illa mendosa sunt, vbi familia nædisset Herculis. fortasse vbi familia, atque ædis est Herculis. vel vbi familia habet, & ædis est Herculis.

Puelli) Ennij versus melius refertur à Nonio : Ille suos diuis mos sacrificare puellos.

Pueri] Historia ignota nobis.

Punici dicuntur, non Pœni) Scriberem non Pœnici, vt Punicum bellum, non Pœnicum. licet Pœni, & Punici à Phœnicibus dicantur aspiratione sublata. Quæ vero hic Festus multis verbis scripsit ; nos assequi non potuimus. & fortasse non omnia ad idem verbum referenda sunt.

Puteolos] Viden Varro lib. IV. de ling. Lat.

Puticuli] Verba Festi sarciri possunt ex ijs, quæ Varro scribit de puticulis vltra Esquillias lib. I v. de ling. Lat. genere tantum differunt Varro, & Festus. ille enim puticulas, hic puticulos appellat.

Putitum] Plaut. in Bacchid. Quem ego sapere nimio cẽsui plus, quam Thalem ; sed is stultior es barbaro Potitio, Ex his verbis arbitror hoc loco Festum non Putitum, neque Putitium, sed Potitium interpretari. Vocari autem stultum à Plauto, propterea quod cum ab Hercule ritum sacrificandi accepissent, quinquaginta millibus æris grauis edocuerint seruos publicos populi Ro. sed

intra dies triginta, familiæ duodecim interierunt. Vide Potitium.

Putus] Plaut in Pſeud. Purus putus hic ſycophanta eſt. referri hoc videtur à Feſto.

QVADRANTAL). Vide Publica pondera.

Quadrata) Diony. lib. I. Plutarch. in Romuli, Solin. cap. II. Romam à Romulo quadratam conditam fuiſſe, & inde cognomen ductum fuiſſe, ſcribunt: vt Quadrata Roma diceretur, vrbs prima in Palatini montis radicib. pomerio ducto condita. Vide Tacit. lib. XII. Ita Ennij carmen intelligerem, ſi per Pompeium liceret. Quod vero ait ante Apollinis, locum quendam ita appellari: id tranſlaticio nomine dictum fuiſſe crediderim.

Quadruplatores) Viden. Aſcon. in Diuinat. & lib. IV. Verrinar.

Quæſtores) De quæſtoribus paricis, ſiue parricidij, vide Parici. Horum mentionem fieri in duodecim tabulis ſcribit Pomponius ſub titulo de origine iuris.

Quando] Verbis Feſti pauca deſunt. ſed omnia exempla vidētur ad tempus pertinere. ideo miror, vnde Paulus epitomen confecerit, niſi meliorem librū, quod ex aliis cognoſco, habuerit. Plauti verſus refertur ex Menæchmis: Ideo, quia menſam, quando edo, detergeo.

Quando Rex) Bis notatur hic dies in Faſtis IX. Kal. Apr. & IX. kal. Iun. licet Ouidius mēſe Martio illum ponere fuerit oblitus; de hoc uero, lib. V. Faſtorum ita ſcripſerit: Quattuor inde notis locus eſt; quibus ordine lectis Vel mos ſacrorum, vel fuga Regis ineſt. Ex quibus verbis ignoraſſe videtur, quid quattuor hæ notæ Q. R. C. F. ſignificarent. Cum tamen Varro lib. V. de ling. Lat. hæc, & alia omnia, quæ in faſtis erant, fuerit interpretatus. Nos vero quid Feſti dimidiati verſiculi ſignificent, ignoramus.

Quando Stercus] XVII. kal. Iul. in Faſtis, habes eandem interpretationē apud Varronē, & Ouid. Vide Stercus.

Querque ...) Hæc videntur pertinere ad vtrunque verbum Quercus, & Querqueram.

Querqueram) Priſcian. lib. VI. refert Plautum in Friuolaria

ſcripſiſſe: Is mihi erat bilis, aqua intercus, tuſſis, febris querquera.

Qui...] Quirites, vt opinor, ſcribendum eſt, à Quirino, cui aqua, & vino in curiis ſacra fiebāt. vel Quirinus Romulus ab haſta, quod armis erat potēs. Singulare & vſurpatur Quiris. exemplo eſt præco, qui in funeris indictione dicit: Ollus Quiris leto datus, & c. Hæc ad lectoris acumen potius excitandum dicta ſunt, quam vt vera eſſe fateamur. Varro lib. vj. de lingua Lat. Olli valet dictum illi, ab olla, & ollus. quod alterum comitiis cum recitatur à præcone dicitur, Olla centuria, non illa: alterum apparet in funeribus indictiuis, cum dicitur, Ollus leto datus eſt. & lib. v. Quirites à Curienſibus, & ab ijs qui cum Tatio rege in ſocietatem venerunt, donati ciuitate ſunt. Ouid. lib. II. Faſtor.

Siue quod haſta quiris priſcis eſt dicta Sabinis;
Bellicus à telo venit in aſtra Deus:
Siue ſuo regi nomen poſuere Quirites;
Seu quia Romanis iunxerat ille Cures.

Quianam) In verſu Ennij deeſt monoſyllabum verbum, quale eſt heu, vel o. Sic Virg. lib iij.

Heu quianam tanti cinxerunt æquora nimbi.

Qui hoc cenſetis) Hæc verba dicebantur in Senatu ab eo magiſtratu, qui retulerat aliqua de re ad Senatum, vt per diſceſſionem Senatus conſultum faceret. Cic. lib. 1. epiſt. 2. de tribus legatis frequentes ierunt in alia omnia. Vide Gell. lib. XIIII. cap. VII.

Quinquatru) Pro qui fere his ſcribe quibus feriæ: vel qui feriis. Viden. Varro lib. v. Ouid. lib. III. Macrob. lib. I.

Poſt *Quintana*] Quintanam claſſem eſſe eam, in qua Seru. Tullius diſtribuit vltimæ claſſis viros. quinq; enim fecit, cū eas ordinauit. Cauſam, cur capite cenſi dicantur, eſſe eam quod nihil præter ſe haberent, ſuúmq; caput, quo cenſerentur. Refertur poſtea Lucillij, vel Cæcilij carmen nobis ignotum. Hæc vel his ſimilia pompeius. Vide Gell. lib XVI. cap. X præter Dionyſ. & Liuium.

Quintia prata) Liu. lib. III. Spes vnica imperij populi Ro. Quintius trans Tiberim contra eum ipſum locum, vbi nūc Naualia ſunt, quattuor iugerū colebat agrum, quæ prata Quintia vocantur, & c. Quæ de Lupercis Romuli

tempore dicuntur ad Quinctilianos,& Fabianos,vt arbitror pertinent. de quibus idem Festus verbo Fabiani. & Ouid.lib.2.Fastor.qui eos Fabios,& Quinctilios lupercos appellat: Risit & indoluit Fabios potuisse Remumque Vincere: Quinctilios non potuisse suos.

Qui patres] Hæc sub litera P, scribi debuerunt. Vide Adlecti.

Quirinalia] Semicirculis inclusa,sunt in veteri libro repetita ex eo capite,cuius initium est quirinalis collis: quæ vero de fornacalibus dicuntur,videntur esse mendosa. Ouidius ait fornacalia non esse stata sacra , sed tamen eo die curiarum nomina in foro certis locis notari, in quibus cum sæpe stulte quidam nomina suarum curiarum ignorantes, in alienis curiis sacra facerent, ideo stultorum ferias dictas esse. Varro lib. v. Quirinalia à Quirino , quod ei Deo feriæ,& eorum hominum, qui Fornacalibus suis non fuerunt feriati. Adde Plutar.in problem.Emendandum igitur erit sic:quod quidã suorum fornacalium sacrorum ignari,eo potissimum die rem diuinam faciunt.Vide Stultorum.

Quirinalis collis] Vide Agonium. Varro lib. IV. Collis Quirinalis, vbi Quirini fanũ,qui à Curetibus,qui cum T. Tatio Cutibus venerunt Romam : quod ibi habuerunt castra.quod vocabulum coniunctarum regionum nomina obliterauit.

Quod serui) Quid Festus addiderit sententiæ relatæ Capitonis nobis non constat : tamen probabilius videtur id esse dictum , vt caueremus à seruis . quos certum est hostes nobis fuisse.Hoc prouerbium arrogantissimum appellat Macrob.lib.I.Satur. & addit,non habemus illos hostes , sed facimus,cum in illos superbissimi,contumeliosissimi,& crudelissimi sumus.

RABIDVS) Catullus in Atti. Abit in quiete molli rabidi furor animi. Credo Festum legisse , rabidus furor animi.

Radere) Cicero lib.II.de Legibus refert in duodecim tabulis scriptum fuisse:Mulieres genas ne radunto : neve lessum funeris ergo habēto. Idē lib.ij. Tuscul.Eiulatus ne mulieri quidem concessus est . & hic nimirum est

fletus, quem XII. tabulæ in funeribus adhiberi vetuerunt. Ex his verbis apparet Festum hic interpretari, quid ſit radere genas in lege XII. tab. id eſt, vnguibus genas ferire, & cruentare.

Ratitum) In Feſti verbis multa egent interpretatione. De Tarquinio, & Oppio nihil habeo, quod ſcribam. De Antonio poſſum referre, quod Plinius ait lib. XXXIII. cap. IX. Miſcuit Antonius Triumuir ferrum argenteo denario, miſcuit æri falſæ monetæ. Viden. idem Plin. cap. III. eiuſdem libri.

Raua] Feſtus hic; & verbo Rauim, duos verſus Plauti refert. quos etiam Nonius adfert. Alter eſt in Aulul. Vbi ſi quid poſcamus, ad rauim poſcamus prius. Alter in Ciſtellaria: Expurgabo Hercle omnia ad raucam rauim.

Raui) Plaut. in Epidico: Sed quis eſt hæc muliercula, & ille rauiſtellus qui venit? Vide Grauaſtellus, & inconſtantiam Feſti nota.

Rauim) Plaut. in Aulul. Vbi ſiquid poſcamus, ad rauim poſcamus prius, Quam quidquam detur. ille etiam verſus refertur de quo verbo Raua. Citatur idem in Artemone, & Cæcilius in Hypobolimæo.

Recepticium] Hæc eſt Verrij opinio, quam reprehendit Gell. lib. XVII. cap. VI.

Reciprocare) Verba Pacuuij ſunt mendoſa.

Reconductæ) Malim reconderit, fecerit.

Recta) Vide Regillis.

Recto fronte) Ennij verſus à Nonio referuntur ſic lib. I. Inde tuetur ibi lupus femina conſpicit amneis. & lib. V. Nomine Pyrrhus, vti memorant, à ſtirpe ſupremo. & incerto libro: Ilia dia nepos quas ærumnas tetuliſti. item: Ni metus vlla tenet teneri virtute quieſcunt. & alibi: Viuam, an moriar, nulla in me eſt metus. Quintil. lib. I. cap. X. Quamquam Varro in eo libro, quo initia Romanæ vrbis enarrat, lupum feminam dicit, Ennium, Pictorémque Fabium ſecutus. Vide ante Stiricidium, & Specus, & Spicum, & Metus.

Redantruare) Pacuuij verſus ex Nonio ſunt, ex fabula Chryſe.

Redhoſtire) Attij verſus mendoſus eſt. & à Nonio Marcello corruptiſſime is quoq; refertur. Quid hic redhoſtit

D

viam cometet obiet facilius.

Rediuiam] Verba Titinij mendis non carent

Rediuiuum] Cicero in Prætura vrbana, qui liber eſt tertius Verrinar. ſed primus eorum, quos conſcripſit, non vero egit.

Refriua] Locus valde mendoſus (vt domum datantes teuirtico) cui quid ſubſtituam non habeo.

Refutare] In Feſti verbis erat Pacuuij exemplum. & quod A in V verteretur, oſtendebatur; cum à claudo recludere ſit compoſitum. Sed hic A tollitur, non mutatur: vel non ſola mutatur, ſed AV in V longum vertitur.

Regifugium] VI. Kal Mart. Regifugium fuiſſe ex Faſtis, & Ouidio lib II. Faſt. conſtat. Macrobius tamen lib. I. Saturn. refert quoſdam extimaſſe Iunium menſem dici, quod M. Iunius Brutus exactis regibus Carnæ deæ ſacrum in Cœlio monte feciſſet. Cetera verba Feſti non aſſequimur, præter ea, quæ Paulus notat. In faſtis autem hic dies eſt totus nefaſtus. Videntur etiam nonnulla hic ad alia verba pertinere.

Regillis] Vide Rectæ.

Regium] Exiſtimo quædam pertinere ad regiam Numæ Pompilij: quædam ad alia verba.

Religionis] Hic multa fuerunt à Feſto ſcripta, quæ diuinare non potuimus. Videntur tamen omnia pertinuiſſe ad Cenſores. In quibus vnũ eſt, quod Plinius tradit lib. XVII. cap. XXV. Romæ, inquit, in Capitolio in capite bis Iouis bello Perſei enata palma, victoriam; triumphóſque portendit: hac tẽpeſtatibus proſtrata eodẽ loco ficus enata eſt M. Meſſalæ C. Caſſij Cẽſorũ luſtro. A quo tempore pudicitiã ſubuerſam Piſo grauis auctor prodidit. M. Valerius Meſſala C. Caſſius Longinus Cenſores fuerunt anno poſt R. C. fere ſexcenteſimo luſtrúmque fecerunt LV. vt ex Capitolinis faſtis conſtat.

Religioſum] Non vtique ſacrum eſt, vt ſepulcra: quod ea non ſacra, ſed religioſa ſunt. Sic Feſti verba ſarciri poſſunt.

Religioſus] Dies XXXVI. atri ſunt, terni ſingulis menſibus: Poſtridie kal. Nonas, Idus. De quibus alio loco Feſtus. Mundus vero ter in anno patet, hoc eſt IX. kal. Sept. poſtridie Volcanalia, & III. Non. Octob. & VI. Id. Nouẽb.

Alliensis dies postridie Idus Quinctiles. Viden. Gell. lib. v. cap. XVII. Macr. lib. I. Saturn.

Remaut] Totus hic locus mendosus est.

Remeare] Afranij Octonarius, vt ait Faernus noster, non patitur verbum ludum, ideo scribendum esse locum, vel tale aliquod verbum.

Remeligines] Versus Plauti, ni fallor, est in Casina mẽdose editus: Nam quid illaec nunc tamdiu intus remoratur quasi ob industriam. Afranij autem versus mẽdosus est.

R*epagula*] Ciceronis locus relatus est in Verrina de signis, quæ quarta quidem est earũ, quas Cicero tantũ cõscripsit, non egit. Sexta vero omniũ Verrin. Vide rediuiuũ.

Repanda] Gell. lib. XI. cap. XVII. refert in edicto veteri cuiusdã Prætoris scriptum fuisse: Qui flumina retãda publice redempta habent: si quis eorum ad me eductus fuerit, qui dicatur, quod eum ex lege locationis facere oportuerit, non fecisse. & apud Caiũ lib. VII. de origine vocabulor. retas vocari arbores, quę aut ex ripis fluminum eminerent, aut in alueis eorum extarent: appellatásque esse à retibus; quod prætereuntes naues impedirent, & quasi irretirẽt. Idcirco sese arbitrari retanda flumina locari solita esse; id est, purgãda. ne quid aut moræ, aut periculi nauib⁹ in ea virgulta incidẽtibus fieret.

Repastinari] Afranij verba mendosa sunt.

Repotia] Pacuuij verba mendosa sunt.

Reque capse] Verbum sæpe bis est scriptum. mendosum autem esse arbitror spem.

Res comperendinata] Viden. Pedian. in Prætura Vrbana. Cicero pro Murena: Tot homines, tam ingeniosos per tot annos etiam nunc statuere nõ potuisse, vtrum diem tertiũ, an perendinum; iudicem, an arbitrum; rem, an litem dici oporteret.

Resecrare) Relatum carmen Plauti reperies in Aulularia.

Resignatum) Illa verba (ne stipendium ei detur) in Pauli libris extant; non in Festi.

Rhegium) Festi verbis pauca hæc aut his similia desiderantur: Rhegium appellare oportere, &c.

Rhinocerotem) Viden. Plin. lib. VIII. cap. XX.

Rideo] Hoc loco ĩ antiquo libro est Sex. Põp. Festi li. XVIII.

Rienes) Vide Nefrendes.

Rigido) Multa interpretem desiderant. Vide Surum. Ennij versus refertur à Macrobio: Fert sese campi per cærula lætáque prata.

Robigalia] Interpres Arati Latinus testatur hunc diem à Numa rege anno vndecimo regni sui constitutum fuisse.

Rodus) Attij verba in Chrysippo mendosa Faerno nostro videntur.

Roduscula‍na] Viden. Varro.lib.IV. Lat. qui Raudusculã appellat à raudo, id est, aere. Vide Rodus. Rudusculana scriptum est in marmore quodam Capitolino.

Rogatio] Rogationem appellat Sex. Pompeius, quod priuilegium Cicero; eam legem, qua de vno pluribúsve hominibus, aut de vna pluribúsve rebus constitutũ est. Legis itaque genus esse, id est speciem quandam, intelligemus; & vt Ælius Gallus dicebat, non omnis lex rogatio est, omnis tamen rogatio iustis comitiis rogata, lex est. Hæc est Festi sententia. In verbis autem est nõnihil mendosum. Namque ante illa verba (non potest non esse,) deest, vt arbitror, verbum (Rogatio.) Sed quamquam hæc sit Festi opinio; mihi rogationis verbum latius patere videtur; & omnes leges, de quibus ad populum feratur, cõprehendere. Leges vero latæ sunt, cum eas populus accepit, antea promulgatæ dicuntur, cum trinundino die sunt propositæ; rogatio vero fit, cum rogantur tribus, Velitis iubeatis ita fieri: si vti rogatæ responderint, tum lex est. Ex verbis tamẽ Capitonis à Gellio relatis lib. x. cap. xx. & ex Gelliana interpretatione suspicor aliquos fuisse, quibus huiusmodi priuilegia leges non viderentur; ideo credendũ esse eis nomen generalis illius rogationis dedisse, conseruato legis nomine generalibus legibus, quæ ad omnes homines, omnésque res pertinerent.

Romam] Cæximparum viri mendosa verba sunt. Viden. Dionys. lib. I. qui aliqua ex his refert, & alia aliter.

Romani] Ad hunc locũ pertinere arbitror, quod Dionysius scribit, Romanos ciues agriculturã. & rem militarẽ tantum exercuisse: sedentarias vero artes seruos, & aduenas, qui intra vrbem permulti erant. Hæc lib. II. & IX.

Romulia] Quid Terentius, quid Verrius scripserint, in-

certum est. Sed Varro lib. IV. de ling. Lat. quinta, inquit, tribus, quod sub Roma Romilia. Hæc est fortasse Terentij opinio à Festo relata; illa Verrij, quam Paulus secutus est.

post *Rorarium*] Verba Festi ad aliud verbum pertinent: & vt arbitror, scribenda sunt loco incertorum post R.

Roscij] Referebatur à Festo locus Ciceronis lib. I. de Oratore. Itaque hoc iamdiu est consecutus, vt in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur. Quæ sequuntur fragmenta versuum, videntur pertinere ad Rustica vinalia.

Rosea] Cæsar Vopiscus, cum causam apud Censores ageret, campos Roseæ dixit Italiæ sumen esse, in quibus perticas pridie relictas gramen operiret. Sed non nisi ad pabulum probantur. Plin. lib. XVII. cap. IV.

Rubidus) Plau. in Casina. Vna ædepol opera in furnum calidũ condito, Atq; ibi torreto me pro pane rubido hera.

Ructare] Videndum est, an Cicero Philip. II. ructaretur scripserit, quo loco cui ructare turpe esset, habemus. Posset enim ita legi, cui si ructaretur turpe esset.

Rufuli] Liu. lib. VII. Cũ eo anno placuisset Tribunos Militũ ad legiones suffragio fieri, nã & antea sicut nunc, quos Rufulos vocant, imperatores ipsi faciebant; secũdum in sex locis tenuit T. Manlius L. F. Fuit annus CCCXCI. ab V. C. si sequimur fastos Capitolinos. Idem lib. IX. Duo imperia eo anno dari cœpta per populũ, vtraq; pertinentia ad rem militarem; vnum vt Tribuni Militum seni deni in quatuor legiones à populo crearẽtur, quæ antea perquã paucis suffragio populi relictis locis Dictatorum, & Consulum ferme fuerant beneficia. tulere eam rogationem Trib. pleb. Lib. L. Atilius, C Marcius. Hæc illo anno CDXLII. Viden. Polyb. lib. VI.

Rumentum] Eget interprete.

Rumex] Versus Lucilij refertur verbo Spara. Tum spara, tum rumices portantur tragula porro. licet illic murices scriptum sit.

Ruri] Terentius addit fere: Rur i fere se contineba e &c

Ruspari] In vltimis verbis mendum esse notatum st R. littera adiecta in veteri libro. Viden. Nonius Marcellus.

Rustica] Aliquid amplius Paulus notat, quam apud Festum reperiatur. Viden. Varro lib. v. de ling. Lat. & Festus, Roscij.

Rutabulum] Verbum Vtuntur non est in veteri libro. Sed nos vt necessarium recipimus.

Ruta cæsa] Nimis concisa sunt verba Festi, & mendum esse videtur in verbo Contraxit. Cum vendebatur possessio, siue fundus: venditor excipiebat ruta cæsa; hoc est quidquid cæsum erat, aut erutũ. Cicero lib. II. de Oratore: te, cum ædes venderes ne in rutis quidem, & cæsis, solium tibi paternum recepisse. & in fine Topicor. Fecíque quod sæpe liberales venditores solent, vt cum ædes fundúmve vendiderint, rutis cæsis receptis concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi causa apte, & loco positum esse videatur.

SABINI) interpretationem desiderat.

Sacella) C. Trebatius lib. II. de religionib. apud Gell. lib. VI. cap. XII. Sacellum est locus paruus Deo sacratus cum ara.

Saccor....] Saccorum fortasse: quid enim aliud dici possit mihi in mentem non venit.

Sacram) Sunt quædam mendosa. Illud præsertim nec appellari debere: videtur desiderare sacram viam. Vide October; quo loci Sacrauienses appellantur, qui in Sacra via habitant, & Suburanenses, qui in Subura. Verrij autem opinio mihi superuacanea videtur: si eos tãtum reprehendit, qui coniunctè hæc enuntiarent. quis enim ita locutus est? si vero existimat debere dici sacram, & nouam, non sacram viam, & nouam viam: tunc solus sine riuali se amet per me licet. Viden. Varro. lib. IV. de ling. Lat. de sacello Streniæ.

Sacramentum) Hic locus nunc primum rectè editus est. in aliis vero libris in diuersas partes distractus fuit propter ordinẽ immutatũ quarundam paginarum exẽplaris. De sacramento Varro lib. v. de ling. Lat. ita scribit: Ea pecunia, quæ in iudicium venit in litibus, sacramentum à sacro. Qui petebat, & qui infitiabatur, de aliis rebus vterque quingentos æris apud Pontificem deponebant, de aliis rebus item certo alio legitimo numero

assium. Qui iudicio vicerat; suum sacramentum a sacro auferebat, victi ad ærarium redibat.

Sacrem] Plaut in Menæ. Adulescens quibus hic pretiis porci veneunt Sacres, sinceri? nummum vnum en a me accipe, Iube te piari de mea pecunia. Et in Rudente: Sunt domi agni, & porci sacres. Referuntur hæc a Festo, & alia quædam.

Sacrificulus] Post reges exactos, vt Dionys. & Liuius scribunt, qui pro Rege sacra faceret, Rex sacrificulus factus est Manius Papisius. Viden. Plutarch. in Problem.

Sacrima] Vide Præmetium.

Sæculares] Verba Festi ita interpretor, vt prius dicat, quo pacto exactis regibus ager Tarquinij Superbi Regis Marti consecratus sit, campusque Martius dictus, quē agrum populo R. diripiendum cōcesserant Cōsules ex S.C. Post hæc dicitur de ara reperta Diti, ac Proserpinę consecrata in eodem extremo Martio cāpo, qui locus Terentum appellatur, demissa pedes viginti intra terrā. Illic P R sacra fecit, auctore P. Valerio Poplicola Cōsule, vt Valer. Max. li. II. cap I. tradidit. Quod sequitur de Popillio Lænate, & anno nonagesimo, pertinet, ni fallor, ad eos ludos sæculares, qui primi M. Valerio Maximo, Sp. Verginio Tricosto cos. facti sunt anno vrbis CCXCVII si fastos Capitolinos sequamur: si Varronē, CCXCVIII. Lænate Duumuiro sacrorum faciendorum causa. De his ludis primis ex XV. virorum sententia Cēsorinus locuples testis est. Illa vero quæ sequuntur (ftis furulis) hostiis furuis interpretor. his enim Diti, & Proserpinæ faciebant tribus noctibus. idq; cētesimo quoq; vel centesimo decimo anno, qua de causa sęculares ludi dicebantur, quod sęculum id temporis spatium appellarent. Viden. Cēsori. post Valer. Max. & Horat. in carmine. & Zosimus apud Politian. & quæ Onuphr. noster de ludis sæcularibus accuratissime scripsit. Vide Terentū.

Sagaces] Nec minus hæc animum cognoscere posse sagacem. sic Lucretius, vt arbitror, scripsit.

Salaciam] Suspicor verba circumscripta semicirculis adiecta esse. neque in veteri libro est illis locus. neque eius poetæ libros referre solet Festus.

Salaria] Eandem Collinam esse appellatam Festus, vt opi-

nor tradidit.

Salmacis) Gabriele Faerno auctore scribendum est, Salmaci das spolia sine sudore, & sanguine. vt sit senarius: Mihi da spolia, non displicet. Viden. Strabo lib. XIIII.

Salua res) Salua res est, cum saltat senex, scribendum est, ex Seruio III. & VIII. Aen. De initio ludorum Apollinarium Ap. Claudio. Q. Fuluio Flacco III. Cos. Liu. lib. XXV. & Macrob. lib. I. Satnrn. cum Capitone, & Verrio consentiunt. Quod vero dicitur factum C. Sulpicio, & C. Fuluio Cos. cum hi consules nusquam reperiãtur, emendandum est, vt existimo, P. Sulpicio. CN. Fuluio, qui Consules proximi fuerunt post supra scriptos, & iisdem Consulibus Calpurnius Piso prætor Vrbanus fuit, quem Liuius Caium prænomine, Verrius Marcum appellat.

Salutaris) Quo primum anno, & a quibus ludi scenici primi, Megalesia appellati, facti fuerint, incertũ est. Liuius duplicem opinionem tradit. Nam lib. XXXIV. P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio Longo Cos. anno vrbis DLVIII. Megalesia ludos scenicos C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo Aediles Curules primi fecerũt. Horum Aedilium ludos Romanos primum Senatus a populo secretus spectauit. Hoc idem Val. Max. scribit lib. II. cap. I. Locus senatorum fuit in Orchestra, vt alio loco scripsimus, & huius rei vestigium extat hoc loco apud Festum, licet in nominibus Aediliũ a Liuio, & Valerio dissentiat. Altera opinio fuit Valerij Antiatis, qui triennio post scribit P. Scipione Nasica, Manio Acilio Glabrione Cos. cum ædes Matris Magnæ Ideæ a M. Bruto dedicata est, ludos scenicos primos Megalesia appellatos, factos fuisse, vt Liuius lib. XXXVI. refert. Viden. Ascon. pro Cornelio.

post *Sanates*] Festus retulerat doctorum virorum opiniones de Sanatibus, quod verbũ in XII. tabulis fuisse, refert etiam Gell. lib. XVI. cap. X.

Sanctum] Sex. Pompeius docuerat, quid sanctum esset ex Aelii, & aliorum sententia. plerisque visum esse cũ poena, multa ve sit imposita id violanti. ita muros sanctos dici, & Tribunos plebis: hinc sanctiones legum, quod in his pœnæ contra legum violatores sanciantur, ipsas

quoque leges aut rogationes sanctas dici, quod eas impune transgredi non licet. Hæc, & his similia Festus, vt arbitramur.

Sanqualis auis] Ex iis, quæ Paulus hic, & in Sanquali porta dicit, crederem Sanqualem auem fuisse in tutela Sangi, seu Sācti, vt picus Martis, aquila Iouis, coruus Appollinis, pauo Iunonis, noctua Mineruæ. De hac plin. lib. x. cap. VII. Sangualem auem atque immussulum augures Romani in magna quæstione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse, & sangualē ossifragæ. Massurius sangualem ossifragā esse dicit, immussulum autem pullum aquilæ priusquam albicet cauda. Quidam post Mucium augurem visos non esse Romæ confirmauere. ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos. Vide Alites.

Sardi venales] Viden. plutar. in problem. vtitur hoc prouerbio Cicero in epist. ad Fabium Gallum: Habes Sardos venales, alium alio nequiorem. quibus verbis interpretatio Capitonis Ciceronis auctoritate confirmatur. Sed quod dicitur Gracchum Faltonis collegam fuisse, eumque de Sardis triumphasse, falsum est. Hi enim Cōsules fuerūt anno DXV. Is vero, qui triumphauit, collegas habuit, in primo consulatu C. Claudium pulchrum, in secundo M. Iuuentium Thalnam annis. DLXXVI, & DXC. e fastis Capitolinis. plinius, siue quis alius, qui scripsit libellum de viris illustrib. Capitonis interpretationem se qui videtur in prouerbio explicando. Licet, nescio quos auctores secutus, dicat Gracchum prætorem Galliam obtinuisse, primo Consulatu Hispaniam, altero Sardiniam.

Sarra] Verg. lib. II Georg. Vt gemma bibat, & Sarrano dormiat ostro. Seruius Tyriam purpuram interpretatur. quod Tyros Sarra dicta sit a pisce Sar appellato. Sic Sarranæ tibiæ dictæ, vel Tyriæ, vel Africanæ. probus Ennium ait dixisse Poenos Sarra oriundos, id est Tyro.

Sarte] Charis. lib. II. porphyrio ex Verrio, & Festo, In auguralibus, inquit, libris ita est: sane, sarteque.

Sas] Ennii versus lib, VII. mendosi sunt. quamuis a paulo non male referantur.

Sati .....] Saticulam deductam esse coloniam paterculus

ſcribit libro priore. Liuius quoque lib. XXVII. Saticulanos inter colonos fideles XVIII. coloniarum enumerat. De hac igitur Feſti verba intelligere poſſumus, Saticula oppidum in Samnio captum eſt ?quo poſtea coloniam deduxerunt, &c. L. Papirio Curſore, V. C. Iunio Bruto. II. Cos. anno poſt R. C. CDXL. ex faſtis Capitolinis.

Satu] Inepte Feſtus neque Verrij opinionem recitat, neque ſuam explicat, de his duobus verbis, ſatis, & ſcabrum. Sunt quædam doctis viris cõdonanda. non enim omnia poſſumus omnes.

Satur] Deſunt quædam in fine, puta obliqua proportione Dicendum enim erat Saturis, viris, caronis. non ſaturi, viri, carnis. Vide Chariſ. lib. II.

poſt *Saturno*] Feſti verba videntur pertinere ad Saturni ſacrificia, quæ capite aperto fierent, vt verbo Saturnia dictum eſt, & Plutar. in Problem. Macrob. lib. I. Saturn. Seru lib. III. Aen. hoc idem ſcribunt, idemque Honori fieri, propterea quod caput aperire honoris cauſa potẽtioribus ſoleat, vt Plin. tradit lib. XXVIII. cap. VI. Addit Feſtus inter Metellum pontificem Max. & Claudium contẽtionem fuiſſe, eumque fortaſſe multaſſe, quod Saturno capite operto feciſſet in Sulpicij Ser. F. in auguratione: Claudiumque prouocaſſe ſed non obtinuiſſe. Hæc nondum reperimus apud alios ſcriptores.

ante *Sceuam*] Saxum Tarpeium, de quo Dionyſ. & Liuius ſcripſerunt, a Tarpeia L. Tarpei filia, quam multi ferũt. Sabinis Capitolij arcem prodidiſſe. quod Dionyſio nõ probatur. De ſaxo autem deiiciebantur inſigni aliquo crimine damnati: eaque de cauſa, vt locus funeſtus cum reliqua parte Capitolij non erat coniunctus. Vide Tarpeiæ.

Sceleratus] Sunt hic quædam quæ ad aliud verbum pertinent, quod adhuc quæro.

Schoeniculas] Plautus in Neruolaria apud Varronem lib VI. de ling. Lat, Diobolares, ſchœniculæ, miraculæ. Schœniculæ, in quit, ab ſchœno nucario vnguento. Ita enim arbitror illic ſcribendum eſſe. Miraculas autem a miris, id eſt monſtris interpretatur. Credendum eſt hæc Plauti verba Feſtum etiam retuliſſe. & poſtea ex Pœnulo eiuſdem: Proſedas, piſtorũ amicas reliquias bali-

carias, Miseras, schoeno delibutas, seruilicolas sordidas.

Scirpus] In veteri libro est hoc loco: Sex. Pompei Festi de verborum significat. lib. x v i i i. Incipit lib. xviiii. scriptũ est &c. alias Scirpus: Plaut. Scirpea inducitur ratis. vel vt vult Faernus induitur. propter versum.

Scitum populi] Pro blebiscito. vel potius pro lege dictum esse verisimile est. nam plebis appellatione neque patricij, neque senatores continentur: cum ij in populo sint. Quod igitur patricio interrogante populus suis suffragiis iussit, scitum populi dicetur: quod vero Trib. pleb. rogauit plebem, id plebiscitum est. Scitus etiam peritus a poetis dictus est: & bona facie puer, & puella scita. Terent. in Andria: Perecastor scitus est puer natus Pamphilo. Idem in Phor. Satis, inquit, scita est. & in Heautont. At si scias, quã scite in mentem venerit. Hæc, vel his similia Festus scribit.

Scorta] Vidẽ. Varro lib. vi. de ling. Lat.

Sectio, & Sectores] Ascon. lib. i i i. Verrin. Sectorem dicit æstimatorem, redemptoremque bonorum damnati, atque proscripti. qui spem sectãs lucri sui bona omnia au ctióne vendit, & semel infert pecuniam vel ærario, vel sociis. Sectio autem est ea redemptio. Cicero Philip. ij. Hasta posita pro æde Iouis Statoris bona Cn. Pompei Magni voci acerbissimæ subiecta præconis. Qui ad illud scelus sectionis auderet accedere, inuentus est nemo præter Antonium. & postea: Cum sector sis isto loco natus. deinde: cum Cn. Pompei sector: non te execrandum populo Ro. &c. Ex his vides Pauli epitomen nimis cõcisam esse in horum verborũ interpretatione.

Secus] Vide Sexus. Charis. li. i. ait secus pro sexu dici, & ad uerbium significare Aliter. Ceterum quod vulgus vsurpat Secus illum sedi, hoc est secundum illum, & fatuum, & sordidum est. Hæc ille.

Segesta] Vide Beneuentum.

Segnitia] Terent. in Andria.

Sella curulis] Hæc ignoramus.

Sempronia] Videtur repetendum esse verbum horrea post verbum fuerunt. Loquitur autem de Lege Frumentaria C. Gracchi. de qua Cicero Tusc. lib. i i i. & Flor. epit. lx.

Sensum] Cæcilij versus mendo non carent.

Sentes] Verbum turba mendosum esse ait Faernus. ratio enim carminis iambum, vel pyrrichium postulat.

Seplasia] platea Capuæ ita appellabatur, in qua vnguẽtarii negotiari erant soliti. pedian. in pison. Verba autẽ Ciceronis à Festo relata sunt eadem illa, quæ Asconius interpretatur. Seplasia mehercule, vt dici audiebam, te vt primum aspexit, Campanum Consulem repudiauit.

post *Seplasia*] De Septentrionibus hæc intelligenda sunt. de quibus Varro lib. vi. de ling Lat. Has septem stellas Græci, vt Homerus vocat ἅμαξαν, & propinquũ eius signum βοώτην: nostri eas septem stellas boues, & triones, & prope eas axem. Triones enim & boues appellantur à bubulcis etiam nunc, maxime cum arãt terrã. e queis vt dicti valentes glebarii, qui facile proscindũt glebas, sic omnes qui terram arabant, à terra terriones, vnde Triones vt dicerentur E detrito. & postea: Possunt triones dici septem, quod ita sitæ stellæ, vt ternæ trigona faciant. Hæc Varro, & Gell. lib. ii. cap. xxi. eadem Festus hoc loco scripserat. tantum addit Ennii versus, qui non extant. Pro his substituam denarii mẽtionem L. Lucretij Trionis, in quo septem stellæ videntur.

Septimontium] Varro lib. v. de ling. Lat. Dies septimontiũ nominatus ab iis septem montibus, in queis sita vrbs est. feriæ non populi, sed montanorum modo, vt Paganalibus, qui sunt alicuius pagi. Mirum autem est hoc loco, & proximo, pro septem montibus, octo loca vrbis enumerari. Palatium, Velias, Fagutal, Suburã, Cermalum, Oppium, Cœlium, Cispium, montes. Vide Plutarch. in Problem.

ante *Sequamque*] Sepulchrum est, vt ait Gallus Aelius, vbi mortuus sepultus est. quod antiqui bustum appellabãt. isque cippis, aut aliqua alia re mortui causa, designatus est, intra quos sepultura est facta. Hæc est Sex. Pompeij sententia.

post *Sequãque*] Sequester is dicitur, qui inter aliquos placuit, vt quod inter eos conuenerit, teneat, idque vt ei reddat, cum id sibi deberi cõstiterit. Cato in ea oratione, quæ inscribitur de indigitibus: Sinũt perire, vt bona

rapiant, aut si petantur, vt Sequestro dent. & Plautus in Mercatore; Immo sic sequestro mihi data est. Hæc vel huiuscemodi Festus Vide Gell. lib. xx. cap. vlt.

Serilla] Paulus, in epitome id posuit, quod a Festo reprehenditur.

post *Seruorum*] Sopia, vel Sesopia pro sedilibus vox, ni fallor, inaudita. Solia potius scriberem, Plautus in Trucul. esopitius, nisi mendum sit.

Sestertius] Hic semper fuit quarta pars denarij. Sed quo tempore denarius decussi, id est decem assibus æstimabatur, tum sestertius dupondio, & semisse permutabatur. At cum sexdecim assibus denarius æstimatus est, sestertius quatuor asses valuit. Videndus Plinius lib. XXXIII. cap. III. Vitru. lib. III. cap. I. Mæcian. in lib. de asse.

Sestertij] Vide Sestertius, & quæ illic adscripsimus. Cur vero Sestertius dicatur, quasi semis tertius, Varro lib. v. de ling. Lat. & Mæcian. de asse scripserunt. Vide Trietem. De bigatis, & quadrigatis. Plin. lib. XXXIII. cap. III. Nota argenti fuere bigæ, atque quadrigæ: & inde bigati quadrigatique dicti. Quinquessis autẽ, quinarius, siue victoriatus dictus est, quod initio quinque assibus æstimaretur, postea octo valuit. eiusque nota erat victoria, vt idem Plinius scribit.

Sexagenarios] Hoc à multis traditum est, & quæ reliqua sunt, satis ostendunt, qua de re agatur. Cicero pro Sext. Roscio: Habeo etiam dicere, quem contra morem maiorum minorem annis LX. de ponte in Tiberim deiecerit. Varro lib. VI. de ling. Lat. Ouid. lib. V. Fastor. Macrob. lib. I. Saturn. Plutarch. in Problem. & Non. Marc. Vide Depontani.

Sextantaris] Plin. lib. XXXIII. cap. III. populus R. ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem deuictum vsus est. Libralis, vnde etiam nunc libella dicitur, & dipondius, appendebatur assis. Et postea: Libræ autem pondus æris imminutum bello Punico primo, cum impensis resp. non sufficeret; constitutumque, vt asses sextãtario pondere ferirentur. etc. postea Hannibale vrgente Q. Fabio. Max. Dictatore. asses vnciales facti, &c. Mox lege Papiria semunciales asses facti. Ex his verbis ap-

paretFestum aliud dicere, quam Plinium. nam sextãtarios alter bello Punico primo, alter bello secundo factos scribit. item hic noster septennio durasse, & non amplius processisse in maiorem numerum. ille durasse ad Dictaturam Qu. Fabij, quæ à fine belli Punici primi fuit xxv. annis posterior. & vnciales, atque semiunciales, postea asses factos esse. Mihi quod Plinius scribit verisimilius videtur. & in verbis Festi videntur esse quædam mendosa. Vide Graue æs.

Sexus] In veteri libro est secus initio, tamen in exemplis sexus. Charis. lib. I. scribit. Secus neutri generis nomẽ. vnde & Sallustius virile secus dixit, hoc est virilis sexus. quod per omnes casus integra forma declinatur. Fit secus, & aduerbium, quod significat Aliter.

Sic versantu . .] Locus difficilis interpretem desiderat.

post *Sic versantu . . . .*] De sica fortasse verba Festi intelligenda sunt, item de Dolone. Dolonis mentio fit apud Vergiliũ li. VII. Aen. Suet. in Claudio, & sub titulo est ad L. Aquil. in Digestis. De Sica, & Sicariis, omnibus libris agitur. Sed non facile est verba Festi sarcire. etenim exempla referuntur eorum librorum, qui non extant.

Si fus . . . .] Locus difficilis, qui lucem desiderat.

ante *Silicernium*] Cicero lib. II. de Diuin. Peritum esse necesse est eum, qui silentium quid sit, intelligat. id enim silentium dicimus in auspiciis, quod omni vitio caret, hoc intelligere perfecti auguris est. Ille autem, qui in auspicio adhibetur, cum ita imperauit is, qui auspicatur; Dicito, silentium esse videtur: nec suspicit, nec circumspicit, statim respondet; Silentium esse videtur. Verba Festi ita scribi possunt. silẽtio surgere dici, vbi qui post mediam noctem surgit auspicãdi causa ex lectulo suo. siue alieno, & liberatus à lecto in solido solio sedet, siletque nequid eo tempore deijciat sputi auspicatus recte, inde se in lectum reposuit. Hoc enim est silentium etc. Vide Sinistrum, & Solida sella.

Silicernium) Cæcilius obelostate. Vide de hoc verbo Donat. in Adelph. Nonium, & Placiadem.

Simpludiarea) Hæc verba mẽdosa sunt (D. τ. ludi, corbitoresque) quod notatum est in veteri libro R. littera. Crederem scribi posse, ludi, desultoresque. Vide Senacula.

post *Sinciniam*] Verba Festi desiderãt hæc, aut his similia: Sine sacris hereditas in prouerbio dici solet: cũ aliquid obuenerit sine vlla incommoda appendice. Plautus hoc prouerbio vtitur in Captiuis: Sine sacris hereditatem sum aptus offertissimam. & in Trinum. Cæna hac annona est sine sacris hereditas.

Siliciernium] Vide ante Silcernium.

Sirempss] Charis lib 1. tradit, Siremps nominatiuo tantũ casu dici, & ablatiuo ab hac Sirempse. significare autẽ, Similiter lex esto. Extant aliquot tabulę legum; in quibus ita scriptum est: D. E. E O. AGRO. SIREMPS LEX. ESTO. & in altera: SIREMPSQVE. EIS. VIATORIBVS. DE QVE. EIS. VIATORIBVS. Q. OMNIVM. RERVM. IVVS. LEXQVE. ESTO. QVASEI. SEI. EI. VIATORES. IN. EAM. DECVRIAM. IN. TRIBVS. VIATORIBVS. ANTEA. LECTEI. SVBLECTEI. ESSENT. QVAM. IN. QVISQVE. DECVRIAM. EORVM. EX. HAC. LEGE. VIATOR. LECTVS. ERIT. SIREMPSQVE. EIS. PRAECONIBVS. DEQVE. EIS. PRAECONIBVS. QVAESTORI. OMNIVM. RERVM. IVVS. LEXQVE. ESTO. etc. In his omnibus similem significat, aut simile. tria autẽ verba copulata sunt siremps, hoc est similis res ipsa.

Sodes] Vide Sultis.

Solatum] Solatos appellat Plin lib. xxix. cap vi. hoc morbo laborantes. A sole fortasse infesto ductum est nomẽ.

Solida sella] Festus videtur Verrium reprehẽdere in huius rei interpretatione, & ostẽdit religioni fuisse aliquibus non solida sella sedere: quod essent aliquæ aliqua ex parte excauatæ. Reprehendit autem quod solidum dixerit totum. Cetera incerta sunt. Vide ante Siliciernium.

Solipunga] Plin lib xxix. cap. iv. Est & formicarum genus venenatum, non fere in Italia, solipugas Cicero appellat, Salpugas Baetica. Lucan. lib. ix. Quis calcare tuas metuat Solpunga latebras, alij Salpunga: alij Solpuga legunt.

Solitaurilia] Contra Aci . . . . verueces maiales qui. Hæc mendosa sunt aut delenda, aut emendanda. contra Acilius verueces maiales. quia etc. vel contra accidit ver-

ueci maiali.quia.sed neutrum placet.Videndum etiam an mendose scribatur inuiolati sunt tauri. & in fine videtur posse scribi mutas semiuocales.

Sollemnia] Vide Sollo.

Soniuio] Vtitur hoc verbo Cicero in epist. ad Cæcinnam lib.vi.epist.

Soracum] Refertur,vt opinor,à Festo versus plauti in pers. Librorũ enim ecce illum plenum sorracum habeo.Sed verbum,enim,nõ agnoscit Festus,& pro ecce illũ, siue eccillum,icillũ scripsit librarius; quod in margine notatum esse video littera R. Varie hoc nomen scriptum reperi. Nam Quintilian. lib. VIII. cap.II. refert Ciceronem in Pisonem scripsisse:cum tibi tota cognatio in serraco aduehatur.& Vitruu.lib.x.cap.I.portationes eorum nõ essent,nisi plaustrorum, aut sarracorum per terram.nauicularum per aquam inuentę essent machinationes.Iuuen. Saty.III. Longa coruscat Sarraco veniente abies,atque altera pinũ plaustra vehunt.& Saty. v.Frigida circumagunt pigri Sarraca Bootæ.Vlpia.sub titulo ad L. Aquil.cap.XXIX. Quia parui refert nauem immittendo,aut serraculum ad nauem ducendo,an tua manu damnum dederis.Quem locum non intelligentes pro serraculo seruaculum, vel verriculum, vel gubernaculum,vel feraculum ediderunt.

Sororiare] Sunt qui plauti versum ita legant:Tunc papillæ primum sororiabant:illud volui dicere fraterculabant. alij,vt Faernus,legunt,primulum, propter versum senarium qui in eo verbo desinit. Vide Fratrare.

Spectio] Locus difficilis,& fortasse mendosus. Sciendum est augures alios habere aspectionem, & nuntiationẽ; alios aspectionem tantum. Magistratus autem habere auspicia,inspectionem, siue spectionem, & obnuntiationẽ.Cicero Philip.II. Quod te sacerdotii iure facere posse dixisti; si Augur non esses, & Consul esses minus facere potuisses?vide ne etiã facilius. nos enim nũtiationem solum habemus;Consules & reliqui magistratus etiam spectionem. Idem lib.III.de Legib. Omnes magistratus auspicia,iudiciaque habento. M. Messallà apud Gell.lib.XIII.c.XIV.& XV. patriciorum auspicia in duas sunt potestates diuisa. maxima sunt Consulum,

prato-

Prætorum, Censorum. Reliquorũ magistratuũ minora sunt auspicia. Consul ab omnibus magistratibus & comitiatũ, & concionẽ auocare potest. Et in edicto Cõsulũ, quo edicũt, quis dies comitiis cẽturiatis futurus est, scribitur ex veteri forma perpetua: ne quis magistratus minor de cœlo seruasse velit. Ex his igitur dicendũ est hoc loco Fẽstũ voluisse, nõ posse augures impedire nũtiando magistratus, sed habere spectionẽ, hoc est aspectionem augurij, & nuntiationem, hoc est, renuntiationem eius augurij: tũc pertinet ad magistratum, qui habet auspicia vt videat, an iis auspiciis rem gerere velit. Viden. Cic. lib. I. & II. de Diuin. Varro lib. v. de ling. Lat.

Specus) Ennij versus fuit li. x v I. Annal. vt refert Priscian. lib. v I. Tum caua sub montelate specus intus patebat. Sed melius refertur a Nonio: Concaua sub montes late specus intus patebat.

Spetile) Sueres quid sit ignoro. Scribendum fortasse sumen que Verris.

Spicit) Plaut. in Milite: Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit.

Spinther) Plaut. in Menæch. Iubeasque Spinther nouum reconcinnarier.

Spintyrnix) Desideratur nomen Poetæ, cuius verba referuntur. Plaut. autem in milite hoc verbo vtitur. Pithecium hæc est præ illa, & Spinturnicium. Plin. lib. x. cap XIII. Incendiariam auem alij spinturnicẽ vocãt, sed hæc ipsa, quæ esset inter aues, qui se scire diceret, nõ inueni.

Stagnum) Viden. Varro lib. IIII. de ling. Lat.

Status) Plautus in Bœotiis. Cuius verba ad legem XII. tab. alludunt, vt arbitror; de quibus Cicero lib. I. Officior. Aut status dies cum hoste.

Stellati....] Stellatina tribus non a Stellate campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui est... miliario a porta Capena, ex quo Tusci eũ campum ita appellauerunt. Hæc, vel his similia Festus. Liu. lib. VI. Tribus quattuor ex nouis ciuibus additæ, Stellatina, Tromentina, Sabatina, Arnensis anno vrbis CCCLVI ex Fastis Capitolinis.

Stellionem) Existimo Festũ referre, placuisse Verrio Stellionem, quod stillet cibo dici: at ipsum magis probare ab stellarũ similitudine, quod eius cutis varia sit, esse appel-

latum. Pli.li.xxx.ca.x. Nullum animal fraudulẽtius inuidere homini tradunt. inde stellionum nomen aiunt in maledictum translatum. Tuniculã exuit eodem modo vt anguis, sed eam ipse deuorat. Ab hoc crimen stellionatus dici certum est. De stellione Verg. Georg. li. IIII.

Stipatores] Deesse mihi videntur aliquot verba, quibus dicat (vel ab stipo, quod est firmo) vnde & stipa &c. Iustinian. li. III. Institut. Stipulum apud veteres firmũ appellabatur, forte a stipe descẽdẽs. Hinc stipulatio dicta est.

Stipes] Multa omisit Paulus, vt ex Festi reliquiis apparet.

ante *Stiricidium*] De stirpe Festum scripsisse aperte intelligitur, eam masculine quoque dici. Vide Spicum, & Specus, & Recta.

Strebula] Locus Plauti fuit in Friuolaria, quæ non extat.

Strenam] In loco & lite non solum s littera præponitur, sed s & T. Dicitur enim à veteribus stlocus, & stlis. Vide Stlata, & Stlembus. Sic Decemuiri stlitibus iudicandis dicebantur, pro litibus, qui Centumuirorum primi fuerunt. Viden. Quintilian. lib. I. cap. VI. potuisset Festus stritauum, pro tritauo dictum referre.

ante *Strigores*] Duo versus Greci sunt in veteri libro; quorum alterum mendosum Aldus, & Alciatus in Parergis ita emendarũt. σύργια πωμῶντ᾽ νυκτίκομα στρίγγα δ᾽ ὀλοὸν Alterum versum, qui recte hic scriptus est, male referunt. in priore autem; στρίγγατ᾽ ὀλαὸν, scriptũ est, in veteri libro; sed neutrum esse sine mendo Fuluio Vrsino nostro videtur. De strigibus autem Latina quoque Festi verba esse intelligenda nemo ignorare potest.

Strufertarios) Cato in libro de re rustica ita scribit: priusquam messim facias, porcam præcidaneam hoc modo fieri oportet. & postea: Priusquam porcum feminam immolabis, Iano struem commoueto sic: Iane pater te hac strue commouenda bonas preces precor. &c. Fertum Ioui moueto, & mactato sic: Iuppiter te hoc ferto obmouendo bonas preces precor, vti si es volens propitius mihi, liberisque meis, domo, familiæq; meæ. mactus hoc fercto, &c.

Struices] Plau. in Menæ. tãtas struices cõcinnat patinarias.

Stultorum] Vide Quirinalia.

Suasum] Versus Plauti est in Truculẽto; in quo legitur in-

ſuaſo, Vide Inſuaſum.

Sub corna] Viden.Gel.lib.vij.

Sub vos plato] Vide Endoitium.

Subices] Gell.lib.iv.cap.xvij.verſus Ennii refert.Ergo deũ ſublimes ſubices, humidus. Vnde oritur imber ſonitu ſæuo,& ſtrepitu.Nonius vero:Per ego deũ ſublimes ſu bices humidas,Vnde oritur imber. Faernus noſter Nonij ſcripturã probat,& verbũ nubesFeſti eſſe arbitratur.

Subleſta] Feſti verbis pauca deſunt in hanc ſentẽtiam:Sebleſtum dicebant infirmum,& tenue. Plaut.etc. Verba Plauti hæc ſunt:Nam ad paupertatem ſi admigrãt infamiæ,Grauior paupertas fit,fides ſubleſtior. Idẽ in Bacchid. Lingua factioſi,inertes opera,ſubleſta fide.

Sublicium] Liuius ſub Anco Rege Ianiculum adiectũ eſſe ſcribit, & ob commoditatem itineris ponte ſublicio tũ primum in Tiberi facto coniungi vrbi placuiſſe. Eiuſdẽ pontis defenſio ab Horatio Coclite narratur ab eodem Liuio lib. ij. Sine ferreo clauo fuiſſe ita diſpoſita cõtignatione,vt eximerentur trabes,ſiue ſublicę ac ſine fulturis reponerentur:Plinius auctor eſt lib.xxxvj.c.xv. Ab hoc ponte ſæpius à pontificibus refecto,vt eis & vls Tiberim ſacra fierent, pontifices dictos eſſe Varro exiſtimat lib.iv. de ling.Lat.Idem lib.vj. ait ab hoc ponte Argeorũ ſimulacra quotãnis à ſacerdotibus iaci ſolere. Põs dictus eſt à ſublicis ſublicius. Sublicarum mẽtio fit à Cæſare lib.iv.de bello Gall.Liuio lib.xxiij. Vitruuio lib.iij.ca.iij.Feſtus tamen ſublices appellaſſe videtur,vt elices quoque dicuntur,& aquæ licium vocatur ab eliciendа aqua vel,vt aliis videtur,à liquenti aqua. Vtitur exẽplo Saluſtij in hiſtoriis, qui ſublicibus cauata dixit.

Suboles) Verg. Eclog.iiij.

Subſcudes) Vide Serilla.

ante *Subſilles*) Verba Feſti ad ſubſidium pertinent.id vero maxime à triariis.qui ſubſidere ſolebãt,dum principes. & haſtati pugnarent, dictum eſt. Plaut. in ..... Agite nunc ſubſidite omnes,quaſi ſolent triarij. Liu.li.viij.Ad triarios cum ventum erat,qui ceteris eſſent ſubſidio:res in extremum periculum perducta eſſe dicebatur.

Subulo) Varro li.vj.de ling. Lat. Verſum Ennij ita refert: Subulo finitimas propter aſtabat aquas. verſus corrupt⁹.

Suburam) Viden. Varro. lib. IV. de ling. Lat. & Quintil. li. I. in veterum monumentis extat hic vsus C. litteræ pro B·M. Cæcilio Sp. F. Suc Rufo. & T. AElio. T. F. Suc. Aciliano & curatores trib. Suc. Iunior. Reperitur etiam B littera C Attio. T. F. Sub. Vitaliano.

Succingulum] Plaut in Menæch. Ab Hippolyta ſuccingulũ Haud Hercules æque magno vmquam abſtulit periculo

Poſt *succrotilla*] Difficile eſt reperire, quid Feſtus voluerit. Agnoſcitur tamen verſus Plauti: Cũ extortis talis, cum todillis cruſculis. Vide Todi.

Ante *Sudiculum*) De Succulis loqui Feſtũ nõ dubito. quas Græci hyadas appellant. licet quædam mendoſa ſint in his dimidiatis verbis. Cic. li. II. de nat. deor. Has Græci ſtellas hyadas vocitare ſuerunt, à pluendo. ὕειν enim eſt pluere. noſtri imperite ſucculæ, quaſi à ſuibus eſſent non ab imbribus nominatæ. Vide Gell. lib. XIII. cap. XI.

Suffiscus] Pedian. lib. II. Verrin. Sportæ, Sportulæ, & Sportellæ, nummũ ſunt receptacula; & ſacci, ſacculi, & ſaccelli; & crumenæ, & vellereæ, & ſcorteæ; & manticæ, & marſupia. Ita fiſci, fiſcinæ, fiſcellæ ſpartea ſunt vtẽſilia ad maioris ſummæ pecunias capiẽdas. Vnde quia maior ſumma eſt pecuniæ publicæ, quam priuatæ; vt pro cenſu, P. R. ærariũ dicitur; pro loculis, & arca, theſauri; pro ſaccello fiſcus. vnde fiſcus pecunia publica (& cõfiſcare) dici ſolet. In quibus verbis pro cenſu populi Ro. ſcribimus, non priuato, vt editum eſt. Illa etiam verba & confiſcare delenda eſſe putamus.

Suffragat ....) Quod dicam aſſerere non poſſum; ſed vt aliquid dicam, ita ſcribi hæc poſſe putarem. Suffragatores dicuntur natu maiores hi qui vulgo in vſu erant, & vt minus apparerent iuncta ſuffragia, ſuffragator, quam quiſq; fieri vellet, notabat priuatim ſcriptis candidatorum hominum nominibus.

Sultis) Mendoſe ſcripta ita emendauimus, vt licet Feſtus id non ſcripſerit, quod eum feciſſe aliquibus indiciis exiſtimamus; tamen id ipſum, quod ſcripſimus lector non aſpernetur. Cicero in Oratore: Libenter etiã copulando verba iungebant: vt ſodes, pro ſi audes; ſis, pro ſi vis. Iam in vno capſis tria verba ſunt. Vide Sodes.

Summussi) Carmen Terentij à Paulo relatum nõ reperio.

Sed videtur esse alterius poetæ ex Festi reliquiis. In Adelphis tamen ille ait: Accipiunda, & mussitanda iniuria adolescentium est.

Supat] Vide Insipare, & Insipere.

Supellectilis] Senex senis, nullam syllabam accipit: supellex supellectilis, duas recipit. Vide Charis. lib. I.

supercilia] Varro lib. IV. de ling. Lat. eadem scribit. Sed Pli. lib. XVI. cap. XLIV. à luco Lucinam dictam esse existimat. Fuisse autem lucum eo loci. Varro eodem libro quarto affirmat.

superescit] Verba Attij mendosa sunt.

superstites] Cicero lib. II. de nat. deor. Qui totos dies precabantur, & immolabant, vt sui liberi sibi superstites essent, superstitiosi sunt appellati. Hæc vulgaris interpretatio illa prior reperitur in formulis, quas irridet Cicero in oratione pro L. Murena: Vtrisque superstitibus præsentibus istam viam dico. Quo loco vereor, ne pro vtrisque virisque scribendum sit.

Supparus] Vtitur hoc verbo Plautus in Epidico. Sed à Festo alia multa poetarum exempla afferuntur. in quibus Afranius in Epistula ex Nonio Marcello.

Supparus] Camisiam dixisse Festum non arbitror, vt nec minare: licet vtroque verbo Paulus vtatur.

Suppernati) Præter Pauli epitomen referebat Festus Catulli versum ad Coloniam, vt Politianus olim animaduertit. Sed in duobus verbis, vt arbitror, aliter scripsit Festus, atque hodie librarij edere soliti sunt. In fossa Ligari iacet supernata securi. Politianus expernata maluit: quod Marullus irrisit. alij separata scripserunt. Pro Ligari autem Liguri, & Ligeris alij immutarunt. Nos quid opinamur Festũ scripsisse, tradere contenti sumus. contentiones grammaticis relinquimus. Est etiam adamas supernas scriptum in Augusti ad Mæcenatem epistula apud Macrob. lib. II. Saturn.

supplicia] Hic multa Festus, quæ interpretem desiderant, vel potius librum emendatiorem.

suppremum) Tria significare hoc nomen Festus exẽplis docuerat, quæ à Paulo omissa sunt. Summũ, vt cũ Plautus ait: Me supremum habuisti semper. Extremum, cum lex duodecim tabularũ: Solis, inquit, occasus suprema tem-

pestas esto. Viden. Varro lib. v. de ling. Lat. Gell. li. xvii. cap. ii. & Censorin. de die natali, item Plin. li. vii. ca. lx. Tertiæ significationis exemplum est, suprema multa, id est maxima. de qua Sex. Pompeius sæpius scribit.

Suppum) Græci ὕπτιον dicunt supinum. siluas autẽ veteres scripsisse, nõ syluas, omnia antiqua monumẽta testãtur.

Surrempsit) Verba Festi interpretem desiderant, & vidẽtur ad alia verba etiam pertinere, præter surrempsit.

Surum) Vide Rigido, & Crebrisuro. Versus Ennij mẽdosus est.

Susque deque) Plaut. in Amphit. Atque id me susque deq; esse habituram putat. Vide Gel lib. xvi. ca. ix. Nõ placet interpretatio, vt sit idẽ, quod plus minusve. neque etiam idem quod vsque. malim pro nihilo, aliudve simile.

Sutelæ) Fulgentius quasi subtiles telas dici existimat, refertque Plautum in Casina hoc verbo vti, sed & in Captiuis quoque reperies.

ante *Sycophantas*) Plaut. in Casina. Sed facito dum memineris versus, quos cantat colax. Cum cibo tum quiqui facito, vt veniant. quasi eant Sutrium. Liu. lib. vi. scribit Camillum Sutrium quam citissime recuperasse Festum igitur opinamur, hoc prouerbiũ hoc loco fuisse interpretatum Sutrium ire, eiusque originem tradidisse ex Gallico tumultu. cum edictum est à Camillo, vt legiones cum cibo suo Sutrij præsto essent.

TABPOCON) Varietatem librorũ in margine scribi curauimus: Sed cui adhęreamus, nõ habemus. Quod vero Cic. lib. ii. de Diuin. asserit Sibyllam quædã verba ita reliquisse scripta, quæ ex primis singulorum versuũ litteris conficerentur; quæ ab eodem ἀκροστιχὶς appellantur: habet aliquid cũ hoc scribendi genere cõmune.

Tages) Viden. Cicero lib. ii. de Diuin.

Talaßione) Multa hac de re Dionys. Liu. & Plutar. ex quibus facile intelligitur, quod Pompeius scribit; sub Romulo Sabinam raptam fuisse virginem vnicæ pulchritudinis à Thalassione, & quod ei id coniugium fuerit felix, in nuptiis ominis gratia redintegrari, id est identidem dici, ac repeti id nomen. Sunt qui Thalasionem appellent, sunt qui Talassium, vel Thalassium.

Talentorum] Mendosus locus, & qui non patitur emendationem. Hoc vnum recte est Talentorum non vnũ esse genus. & Atticum esse sex millium denarium. Cetera incerta sunt. Plin lib. xxxv. cap. xi. Talẽtum Atticum denariorum sex millibus taxat M. Varro. ita enim scribẽdum est. Pollux lib ix. Talentum Atticum sex millium drachmar. Atticarum, Babylonicum septem millium, Aeginæum decem millium, Syrium mille & quingentarum drachmarum, item Atticarum. De talento Attico idem elicitur ex Liuio lib. xxxiiii. Athen. lib. iiii. cap. vi. & aliis. Sed Babylonicum esse septuaginta duarum minarum Atticarum scribit Aelianus lib. i. cap. xxii. de varia hist. id est septem millium & ducentarum drachmarum. Vide Euboicum.

Talionis] Viden. Gell. lib. xx. cap. i. sed hic melius verba legis xii. tab. referuntur.

Talipedare] Vide Taurij.

Taminia vua] Viden. Plin. lib. xxiii. cap. i.

Tammodo] Locus Attij non est L. Attij, sed M. Attij Plauti in Trinummo.

Tandem) Cicero initio orat. ij. in Catilin. Tandem aliquando Quirites, &c.

Tapete) Tappete scribendum est, & fortasse Tapete, quod & masculini, & neutri generis esse apud pœtas Nonius ostendit.

Tapullam) Tappula cognomen Villiorum, ex qua familia P. Villius T. F. T. N. Tappula cos. fuit cum L. Cornelio Lentulo anno DLIIII. ex fastis Capitolinis, & Liuio in extremo libro xxxi.

Tartarino) Ennius, vt arbitror, scripsit: corpore Tartarino prognata Paluda virago. Viden. Varro lib. vi. de ling. Lat. & Probus ecgl. vi.

Tauras) Paulus originem ex Græco omisit, quæ verisimilior visa est Festo.

Taurij) Maxima pars verborum Festi ex epitome Pauli recte intelligitur. Cetera, quæ ex Varrone referuntur, mihi valde obscura sunt. affinia autem sunt verbo Talipedare, de quo supra.

Tegillum) Plaut. in Ruden. Tegillum eho illud mihi vnũ arescit, id si vis, dabo. Eodem amictus, tectus eodem

esse soleo, si pluit.

Tela) Vide arma.

Templum) De templo multa Varro lib. VI. de ling. Lat.

Terentum) Vide Sæculares, & Pascales. Auson. in Tetnario: Trina Terētino celebrata trinoctia ludo. Quæ de equis quadrigariis hic dicuntur, aliena sunt à ludis sæcularibus; & fortasse ideo acerbe reprehensa à Festo. ita enim ait aduersus Verrium, vt opinor. quod quam aniliter relatum sit, cuius manifestum est.

Tesca] Varro lib. VI. de ling. Lat. Loca quædam agrestia, quod alicuius Dei sunt, dicuntur tesca. nam apud Attiū in Philoctete, Lēnia. quis tu es mortalis, qui in deserta, & tesca te apportes loca? & postea quare heic qui tesca dixit non errauit. neque ideo quod sancta, sed quod ibi mysteria fiunt, ac tuētur, tuesca dicta, post tesca. & postea. quare à tuendo & templa, & tesca dicta. Ex his magnam partem verborum Festi intelliges.

Tippula) Plaut. in Persa. Neque leuius tippulæ, &c.

Titinnire] Afranij versus refertur à Nonio, ex Vopisco. Titinnire ianitoris impedimenta audio.

Titiuillitium) Græca verba ex Ammonio restituit Fuluius noster. Plaut. in Casina. Vide Fulgen. Placiad.

Togatarum) Videtur ostendere Festus differentiam inter prætextatas, togatas, & tabernarias comœdias. nisi forte velimus dicere, togatas esse dictas, vt differant à palliatis, quæ sint ex argumentis vrbanis; nam palliatę sunt Græcarum fabularum. Togatarum autem alias esse prætextatas ingenuarum personarum; alias vero tabernarias vilium personarum. togis enim prætextis vtebantur ingenui pueri, ac puellæ: in tabernis vero versabantur serui & plagiarij, vt Festus ait, & alij humilis condicionis viri ac mulieres. Vide Prætextæ.

Tollenno) Vide Reciprocare.

Tongere) Tongere Aelius Stilo ait noscere esse; cum & Prænestini tongitionem dicant pro notione. significat etiā latius dominari. Ennius: Alij rhetorica tongent. & vincere quādoq; videtur significare. Hæc fortasse Fest⁹.

Tonsilla] Attij carmen mendosum est.

Topper] Illa vidētur mendosa. Ennius vero sic, & in veteri libro habent notam R. litteræ. In Attij carmine mutat

Faernus noster: patris te eiecit foras. Ex Odyssia vetere versus relati senarij sunt magis, quam heroici. ideo suspecti sunt.

Torrere] Plaut. in Casina. Vna ædepol opera in furnũ, &c.

Toxicum] Toxicum dicitur ceruarum venenum quo quidam perungere sagittas solent. Hoc exemplis Cæcilij, & Afranij confirmat Festus.

Tributorum] Læuino II. Marcello IV. Cos. ex Liuio & ceteris, anno DLIII. in Capitolinis fastis.

Trientem) Liu. lib. VI. T. Quinctius semel acie victor binis castris hostiũ nouẽ oppidis vi captis, Præneste in deditionem accepto, Romam reuertit. triumphãsque signũ Præneste deuectũ Iouis Imperatoris in Capitoliũ tulit. Dedicatum est inter cællã Iouis, ac Mineruæ; tabuláq; sub eo fixa, monumentũ rerum gestarũ his ferme incisa litteris fuit. Iupiter, atq; diui omnes hoc dederũt, vt T. Quinctius Dictator oppida nouẽ caperet. die XX. quam creatus erat, Dictatura se abdicauit. Omisit Liuius, quę de corona Fest⁹ scripsit. Vide Sestertij. Postrema verba ita scriberem: si tres asses sunt, & quadrãs, quartus quadrans dicitur. Vide Mæcian. de asse. Aruntium, & Didymum apud Priscianum, siue quem aliũ de ponderibus.

Trisulcum] Trisulcũ fulmen fuit dictũ quia id aut incẽdit, aut findit, aut terebrat. Hæc est Festi, vt arbitror, sentẽtia. Vide Manubiæ. Seruius lib. II. Ae. Fulminũ tria genera esse dicit; quod afflat, quod incendit, quod findit.

Trossuli] Vide Iunium Gracchanum apud Plinium lib. XXXIII. cap. II.

Truo] De onocrotalo, Viden. Plin. lib. V. cap. XLVII.

Tubilustria] Varro lib. V. de ling. Lat. Tubilustriũ appellatur, quod eo die in atrio sutorio sacrorum tubæ lustrãtur. Bis autẽ id fieri docẽt fasti, X. Kal. Apr. & X. kal. Iun. in quibus TVB. vel TVBIL. adscriptũ est. & Ouid. lib. III. Fastor. Summa dies è quinq; tubas lustrare canoras admonet, & forti sacrificare deæ. Loquitur autẽ de quinto die post quinquatrus, quæ dies Mineruæ sacræ dicebantur. & lib. V. Proxima Vulcani lux est, quam lustria dicunt: Lustrantur puræ, quas facit ille, tubæ. Ex his verba Festi intelliguntur, excepto, quod de Arcadia dicit. Tubi vero qui sint omnibus notum est.

Tudites] Tuditani Sempronij dicti, quorũ primus, vt arbitror, M. Sempronius Tuditanus Cos. fuit cũ C. Claudio Centhone anno P.R. C. D. XIII. ex fastis Capitolinis.

ante *Tullianum*] Tuguria à tecto appellãtur vilia & sordida. Hæc exemplis Afranij, & Cæcilij in Hypobolimæo, Festus confirmabat. Quod Verg. in eclog. ait: Pauperis & tuguri congestum cespite culmen. Seruius tugurium à tegendo dictum interpretatur.

Tumu....] Tumultus causa milites dicuntur lecti ob subitũ timorem. vnde etiã tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, & Gallicis hostibus. Alij tantum bellũ Galliæ, & Italiæ. Itaque nullum aliũ præter, quam Gallicum, aut domesticum ita appellant. Hæc vel his similia Festus. Cicero philip. VIII. Quid est enim tumultus, nisi perturbatio tanta, vt maior timor oriatur; vnde etiam nomen ductum est tumultus. Itaque maiores nostri tumultum Italicum; quod erat domesticus; tumultum Gallicum, quod erat Italiæ finitimus, præterea nullum tumultum nominabant.

ante *Turbellas*) Tumulum Aelius sic definit: Tumulus est cumulus harenæ editus secundum mare, fluctibus, ventísque cumulatus. vnde similiter, & manufactus, & naturalis propric dici potest, Sic fortasse Festus.

Turbellas) Plaut. in Pseud. Quo pacto, & quantas soleam turbellas dare.

Tuscum vicum] Varro lib. IV. de ling. Lat. ait Cœliũ montem à Cœle Vibenno Tusco dictum, qui Romulo auxilio fuit contra Sabinum Regem. Hi qui cum eo venerũt, post eius obitum, quod nimis munita loca tenere dicerentur, deducti esse dicuntur in planum, & ab eis esse dictum vicum Tuscum idem scribit. Liuius, & Dionysius videntur id sequi, quod à Paulo in epitome scriptum est. Festus autem id ipsum initio dicit; duósq; fratres nominat Cœlem, & Vibennum. postea opinionem Varronis paucis attingit.

Tutulum] Varro lib. VI. de ling. Lat Ennij versum refert, qui ad Numam referuntur. Menses constituit, idémque ancilia..... Libáque fictores, Argios, & Tutulatos.

post *Tyria*] Locus dignus interprete, sed mihi adhuc obscurus.

VAGVLATIO) Ex verbo Portum verba XII. tabu. emendata sunt. interpretatio Festi mihi nō placet. Crederem significare ad quærendum testimonium licere tertio die ante domum paulisper vagari. sed non facile antiquorum interpretationes sunt reiiciendæ.

Valgos) Plaut. in Mil. vtrumque horum exemplum ponit. initium secundi est, Ea mihi, &c. Ideo titulus ille in Sitelitergo falsus est.

Vastum) Pacuuius in Teucro apud Nonium: Quæ desideria alumnum? pænitudines Quales, Scaprésque inculta vastitudine?

Veia) Varro lib. IV. de ling. Lat. Veha breuis vehiculum est. & alio loco velabrum dicitur à vehendo. velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciūt. hinc vecturæ.

Velitatio) Plaut. in Menæ. Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.

Veruncent) Pacuuius in Chryse ex Nonio: Di monerint meliora: atque amentiam auerruncassint tuam. Vide Var. lib. VI.

Vespæ] Suspectus locus, quo refertur Martialis, quem non alio loco nominauerat, & Festo fuit, vt arbitror, posterior.

Vesperna) Vide Scensas.

Vesperugo) Plaut. in Amph. Nec iugula, nec vesperugo, neque Vergiliæ occidunt.

Ve victis) Vtitur hoc prouerbio Plaut. in Pseud. & Liu. v. pro Ap. Claudio P. Sulpicium tunc Tr. Mil. quod verisimilius est, cum Brenno de fœdere egisse scribit.

Vietus] Terent. in Eun. Hic est vietus, vetus, veternosus senex. Plaut. in Mercat. Acheronticus, senex, vietus, decrepitus.

Vinulus] Plaut. in Asin. Oratione vinula, venustula.

FINIS.

IN
SEX. POMPEI
FESTI LIBROS DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

LIB. XX.

IOSEPHI SCALIGERI

IVLII CÆSARIS F.

CASTIGATIONES

Recognitæ & auctæ.

CLARISSIMO VIRO
IOANNI MONLVCIO
EPISCOPO COMITIQ. DIENSI AC
VALENTINO.

IOSEPHVS SCALIGER
IVL. CÆSARIS F.
S.

NEMO est, saltem qui sese hominem meminerit quem non aliqua discendi cupiditas teneat. IOANNES MONLVCI, vir clarissime. Pauci quidem sunt, fateor, qui aliquid bene sciunt: ommes tamen hoc vnum affectant, vt aliquid scire videantur: cum in dispari felicitatis euentu, pari discendi studio ducantur. Id cum in omnibus, quæcunque agunt, aut moliuntur homines, semper patuerit, in nullo tamen

eius rei illustrius exemplum, quam in literarum studiis elucescit. Cætera enim, quæcunque animos nostros cognitionis desiderio tangunt, nescio quomodo finibus suis contenta, & quasi pomerio finita esse videntur. Sola literarum voluptas infinita est, copia inexhausta, sitis immoderata. Mitto vetera illa ingenia, quæ si enumerem, nullus profecto dicendi finis futurus est. ad hanc ætatem nostram, & fertilissimum omnium bonarum artium sæculum te voco. Considera quæso ante hos centum plus minus annos a Gotticis vsque temporibus, in tanta vastitate literarum, & omnis humanitatis ac politioris cultus neglectu, quam male cum mortalium genere agebatur: quos vel hoc nomine infelices censere debemus, quod ipsi infelices se esse ignorabant. Qui enim literis carere malum non putabant, profecto ij literas scire, bonum esse nunquam arbitraturi erant. Postquam singulari Dei optimi max. beneficio mentibus nostris lux affulsit, & ab hominibus sera tandem extorta est ignorantiæ confessio: tunc assidua priscorum scriptorum lectione, atque vsu cognoscere cæpimus, quanti nostra interest aliquid supra vulgus scire. A quo tempore nunquam destiterunt homines studiosi, non solū vt priscos illos heroas imitarentur, sed etiam vt, si fieri posset, superarent, omnibus & animi

& cor-

& corporis viribus contendere. Quod ſane difficile non erat in tanta ſtudiorum contentione, ſi ex illa priſcorum librorũ copia quoſdam ſaltem nobis reliquos feciſſet vetuſtatis iniuria, quibus hodie ſi frueremur, aliorum deſiderium æquo animo ferre poſſemus. Iam vero pauciſſimi ex tot ſuperſunt, atque non omnes illi integri, ſed parte ſui trunca magis ſitim noſtram accendunt quam explent. Neque hoc fine ſtetit malum. Alia atque immanior peſtis, ac præcipua librorum labes fuit. homines nempe præpoſtere diligentes. iſtos dico, qui auctorum Epitomas conſcripſerunt: quos quomodo appellem neſcio. Nam vt taceam, quod ex bonorum auctorum mutilatione gloriam ſibi ac nomen iniuſte aucupabantur: quid mali non fecerunt, cum diligentia ſua alienæ negligentiæ viam munierunt? Nemo enim fere extitit, qui illorum epitomas integris Scriptoribus non prætulerit: atque adeo qui non maluerit in ſinu ſuo Florum, aut neſcio quem alium geſtare, quam totum Liuium in Bibliotheca legere. Permana*uit ab illis temporibus ad noſtra tempora ſcabies illa, ac cacoethes de auctoribus bonis malè merendi. Inuenies enim hodiéque, qui & illas veteres Epitomas malint, & nouas vltro conſcribant. Sed de illis alias. de veteribus enim Epitomarum concinnatoribus loquor. quos vt ego*

valde improbo, ita etiam ut omnibus modis improbandum inter eos pono Paulum Diaconum Longobardum, hominem, meo iudicio, confidentissimum, ac uti res ipsa docet, ineptissimum. Is victo ac profligato Desiderio, qui ultimus Longobardorum Rex fuit, captus a Carolo Magno Imperatore, magnam & a victore, & a posteritate se initurum gratiam putauit, si Sex. Pomp. Festum, quo scriptorem utiliorem lingua Latina non habet, mutilaret, & tanto posteritatis damno se a victore redimeret. Parum abest, quin merito factum dicam. Festum enim, qui Verrij Flacci libros breuiasset, æquo animo debuisse ferre, si quomodo ipse Verrium tractauerat, similiter ipse ab isto Paulo acciperetur. Hoc unũ excipio: si Festo hoc modo pereundum fuit, digniorem arborem, ut est in prouerbio, suspendio deligendã fuisse. nihil enim illi peius potuisse accidere, quam quod in huius Pauli manus inciderit. qui eum ita fœde laniauit, atq; inhonestis vulneribus confecit, ut cadauer pro homine, truncum pro corpore, semianimẽ pro viuo nobis reliquerit. Itaque hominis prodigiosos errores, atq; crassam ignorantiam deteximus, quatenus sola coniectura negotiũ confecimus. Eo enim unico præsidio usi sumus usque ad undecimum librum: a quo fragmenta incipiunt, quæ beneficio probissimi,

atque eruditißimi viri Antonij Augustini, Episcopi Ilerdensis edita sunt. Ea eiusmodi sunt, vt in illis fundamenta quidem ac rudereta priscorum ædificiorum agnoscas, ita tamen, vt quid in illis fundamentis olim inædificatum fuerit, facilius diuinare poßis, quam ædificium ipsum a fundamentis excitare. Nos autem tametsi non ignoramus, quanto feliciorem operam nauare potuissent in hoc auctore emendando eruditißimi viri, tamen hoc affirmare possumus, non potuisse diligentiorem præstari, quam ipsi præstitimus. Ex iis enim, quæ sana quidem nondum sunt: non tamen penitus desperata esse videntur, pauca admodum alienæ diligentiæ reliqua fecimus. Nam alia vlcera tangere, hoc esset, vt inquit ille, cum ratione insanire. quod de illis reliquiis dictum volo, in quibus vnius, aut alterius voculæ vestigia vix apparent. Tantum autem profecimus ex huius præstantißimi Scriptoris emendatione, vt ea e tenebris eruerimus, quæ antehac nec nobis ipsis cognita fuerunt, nec temere apud vllum veterum reperias: tot nempe vetustatis veneranda monimenta, præsertim ex antiquissimo Romanorum tum ciuili tum pontificio iure: item ex Regiis legibus, ex duodecim Tabulis, ex antiquis fœderibus, & aliis, quæ enumerare labor esset. Quæ qui inutilia

dixerit, velim is nos doceat, quid vtile vocet in literis. Si enim antiquitatis cognitio nihil prodest, non video quid nobis literæ prosunt. Quod si minuta quædam, vt vocularum quarundam explicationes occurrent quæ videtur ad quenuis potius de plebe Grammaticorum pertinere, quam ad eũ, qui serias ac seueriores literas colit: peto ab illo. ne tam leuia hæc putet, vt desperet ea digna esse lectione sua. Inueniet & in illis quod discere poßit. Cæterum de vtilitate huius libri nunc agere, quia declamationes non scribimus, inutile, ac superuacuum puto. Is est enim scriptor, qui omnium manibus quotidie teritur, & sine quo humanioris literaturæ candidati ad perfectam Romanæ antiquitatis cognitionem, quæ sunt iuris nostri incunabula, peruenire non possunt. tot vetustatis thesauros, tantam copiam bonarum rerum in hoc instructißimo penu reconditam esse intelligunt. Quare celeberrimum scriptorem commendare, hoc esset plane laudare, quem nemo vituperat. Hoc vnum tamen spero, quod, tametsi ad eius laudem nihil addi posse prædicatione hominum videbatur, tamen non minimus ad eam cumulus accesserit ex patrocinio tuo, quod illi paro, I O A N N E S *M* O N L V C I, *si ita tibi videtur, & si tanti facis lucubratiunculas nostras, vt illæ non*

tantum propter ipſum auctorem legi, quam propter te, qui eas probaueris, commendari poſsint. Profecto ita intelligo, ita ſpero, nec me fellit augurium meum: omnes virtutis ac bonarum literarum amatores, quod genus hominum ego valde veneror, vix aliter animum ſuum inducturos, quam bona eſſe, quæ tibi dicamus, cum tibi, homini ſcilicet grauiſsimo, atque eloquentiſsimo, vberrima literarum cognitione inſtructiſsimo rerum noſtræ Galliæ intelligentiſsimo, ac tot legationibus ſub quatuor regibus feliciſsime functo opellam noſtram, ac vigilias placuiſſe animaduertent. Accipe igitur mei in te amoris, atque obſeruantiæ pignus, non illud quidem tam perfectum, vt ad eius ornamentum nihil addi poſsit: certe eiuſmodi, vt de amoris in te mei teſtimonio nihil detrahi poſſe videatur Vale. Abenni in agro Iuliodunenſi: XI. *Kal. Nouembr.* CIↃ IↃ LXXIV.

ΕΙΣ ΦΗΣΤΟΝ ΠΟΜ-πήϊον τὸν ὑπὸ Ἰωσήφου τοῦ Σκα-λανοῦ διορθωθέντα.

Φῆστε τεῶν ἀέθλων κλέος ἤθελε παμφάγος αἰὼν
Πάμπαν ἀϊστῶσαι, φέγγος ἀμερσάμενος.
Πολλὰ δὲ νηλεὴς κατεδάψατο, πολλὰ δ' ἀμαυρὰ
Θῆκε, πανωφελέων φείσατο δ' οὐ χαρίτων.
Ἀλλ' ἐφάνη μουσάων ἱερώτατον ἔρνος Ἰωσὴφ
Ἐκ Σκαλανῶν ἀχλὺν ὃς μακρὰν ἀπεσκέδασεν.
Καὶ τὰ μὲν ἀντανέπλησε, τὰ δ' ἤρμοσεν εὖ κατὰ κόσμον.
Ἄλλοις δ' ἀγνὸν φῶς ἀνταπέδω τὸ πάρος.
Χαῖρε οὖν, καὶ φθιμένοις ζώεις ἔπι. καλὰ τρόπαια
Στήσαο, Ῥωμαϊκὴν σώσαο δ' εὐφραδίην.

Φραγκίσκου τοῦ Πίθου.

Εἰς τὸν αὐτόν.

Οὐκ οἶδ' ἤ σε μάντιν ἢ ἰητρὸν καλέοιμι,
Ὦ Σκαλανὲ Σκαλανοῦ παῖ ξυνετὲ ξυνετοῦ.
Καὶ γὰρ ὅτι σκιόειν βίβλων βάθος ἀμφιμεταλλᾷς,
Χρησμῳδῶν θείως, μῶν σύγε μάντις ἔοις;
Ἠδ' ὅτι δυσιάτους βίβλων νούσους θεραπεύεις,
Μῶν ἰητρὸς ὁμοῦ καὶ σὺ φέριστος ἔοις;
Βάρρων δὴ σέ τε μάντιν, ἰδ' ἰητρὸν ποτ' ἔδειξεν,
Δεινὸν θεσπεσίως οὗ ἀκέσσαιο πάθος.
Ἐν Φήστῳ μέγα θαῦμα τὸ νῦν τέλεται ἰδ' ἐρατῆς.
Ἠρρώστει Βάρρων, Φῆστος ἅπαν δὲ θάνε.
Καὶ Βάρρων ὑγίηνας· ἀτὰρ Φῆστον παλίνορσον
Ἐς ζωὴν συγγραφεῦ ἤγαγες ἐκ θανάτου.

Ἰωάννου Σερράνου

IN SEXTVM POMPEIVM A IOSEPHO SCALIGERO NVPER RESTITVTVM.

ILLE nouem Sextus Musis cælatus in auro,
Iam sed in æs lõgo tempore putris iens:
Ille nouem Sextus vinis mersatus invndis:
Vix sed in integrum restituendus adhuc:
SCALIGERI *nouies nuper fornace recoctus,*
Et nouies rasus lima IOSEPHE *tua:*
Rursus in antiquum gaudet rediisse nitorem,
Anguis vt excussis lætus ab exuuiis.
Qualis Colchiacis Aeson excoctus ahenis
Dicitur exterso luxuriasse situ:
Talis & eraso iam Sextus & ipse veterno,
SCALIGERI *factus Virbius alter ope,*
Docti docta magis dat Iuli pignora nato,
Quem soboles sequitur non minor arte patrem.
Corporibus genitor quam præstitit arte salutem,
Hanc natus libris, non patre degenerans.

IO. AVRATVS
Poëta Regius.

FLORENTIS CHRISTIANI AD IOSEPHVM SCALIGERVM SVVM EPIGRAMMA.

DVM digno iunctam se postulat esse marito
Vrens Grammaticos lingua Latina procos:
Serua diu mansit Suadæ Romana medulla,
Et iacuit longo pæne sepulta situ.
Asserit hanc Prætor vindicta Varro, cupitque
Ducere, sed cupidum lenta senecta premit.
Verrius hoc studium Flaccus properauit, & illã
Doctus verbosis muneribus coluit.
Quæ compendia dum Festus, dispendia Paulus
Infelix & opus pauper inersque facit:
Neuter coniugij tanti dignatus honore est,
Neuter subsessor, iste Lauerna fuit.
Vni SCALIGERO *dixit se nubere uelle,*
Vni cui fuerint intima nota sua:
Qui partes Varronis agit, Varrone lubente,
Qui Verri & Festi grammaticique vicem.
Non mirũ est Verona suo quod principe cassa est:
Optauit talem Romæ diserta virum.
Salue delicium priscæ IOSEPHE *loquelæ,*
Barbara quo fieri vindice Roma nequit.
Viue Camenarum columen, Latijque ruentis
Tibicen, quo stat musica scæna pede:
Nec tibi fas steriles annos sit viuere, & omnis
Miretur fœtus bibliotheca tuos.

IOSEPHI SCALIGERI
IN SEX. POMPEI FESTI
LIBROS DE VERBOrum significatione,

CASTIGATIONES.

ABditiui] Glossariũ optimũ vetus: Abditiuus, ὑποστασθείς Abdere enim contrarium τῷ indere. Quare non immerito pro abortu.

Abemit] Glossarium: Abemit, ab eo accepit, ἔλαβεν Sic Surremit, sursum emit. hoc est suscepit. &, Surrempsit, susceperit.

Abietaria] Mallem, Abietaria negotiatio, quam materiationem nunc dicimus. subiicit enim: videlicet ab abietibus coemendis, vt non sint ξύλα, sed ξυλουργία. quam Vitruuius, & alij recte materiationem vocant. vulgarem tamen lectionem retinere possumus.

Abitionẽ) Notauimus in Coniectaneis, quantum veteres δυσφημίαν vitauerint in mortis mentione. vt de mortuo dicebant, VIXIT. & in veteribus marmoribus idem visitur, præsertim in illis, quæ extant Narbonæ, vt VIVIT. C. FLAVIVS. FELIX. &, VIXIT. VALERIVS. EMELLVS. &, VIXIT. DOMITIVS. PRIMVS. Itaq; ABIIT dicebant, pro periit Tertull. Si de aliquo iampridem defuncto tanquam viuo quis requirat, præ manu occurrit dicere: ABIIT IAM, &, REVERTI DEBET. sic pro eodem dicebant, FVIT. vt notamus alibi.

Abnutare) Abnutiuum in Pandectis. quod in constitutionibus Græcis non raro dicitur ἀνανεῦσαι. sic Martianus orationem abnutiuam, & adnutiuam, τὴν ἀποφατικὴν, καὶ καταφατικήν. & Glossarium: Abnutiuum, ἀπωμοτικόν.

Adnutiuum, κατωμοτικόν. Abnutiuum, & Adnutiuum quod vocat Martianus Capella, est Negatorium, & Cõfessorium.

Ab oloes] In lege Regia: SEI. PARENTES. PVER. VERBERIT. AST. OLOE. PLORASSINT. PVER. DEIVEIS. PARENTVM. SACER. ESTO. In hac lege, OLOE, est olli, vel illi. Nam E, post in O, vt Apello, & Apollo. Deinde non geminabant literas. postremo, Mominatiui masculini plurales, qui postea in I, antea in OE desinebant. sic in carmine Saliari, PILVMNOE POPLOE. hoc est, Pilũni populi. & FASCINOE pro Fascini.

Abortum] Verbum elegans, Aboriri. Varro Gallo Fundanio de Admirandis: Vinum, quod ibi natum sit in quodam loco, si prægnãs biberit, fieri vt aboriatur. Titulum Varroniani libri emendamus ita apud Nonium.

Acerra] Glossarium: Accepturaria, λιβανωτρίς. Acerra turaria legendum.

Acetare) Sic subicitare, inicere, & similia.

Acieris] Glossarium: Acieris, ἀξίνη ἱεροφάντου, ὡς Πλαῦτος. & Aciarium, στόμωμα. &, Denticulum aciarium, στομωμάτιον. vnde Itali æs vocant Aciaio. Significat & idem, ἐγχειριδιδίκλιον.

Acclassis] Glossarium: Acclassis, λώματα. vide Calasis.

Acrumæruma] Veteres editiones: Aerumæruma. Lego, Aerumina. quæ dicta sunt, vt Græce χαλκώματα, ἀργυρώματα χρυσώματα. eo enim nomine intelligunt Græci ænea, argentea, aurea vtensilia. Melius tamen legeretur Aeramina.

Acupedius] Lucillius Agipedem dixit: Agipes vocẽ mittere cæpit. Glossarium: Açquipedium, ὀξυποδία.

Acus] Quod ait: Exercitus quoque instructio &c. falsum est. Non enim Acum, sed Aciem dicimus. Porro Acũ intelligit, quam alibi Cnasonem vocat, quæ & discerniculum vocatur. Lucillius XXX. Euplocamo digitos, discerniculumque capillo. Græci καλαμίδα. Apuleius acum crinalem. de qua Martialis:

Tenuia ne madidi violent bombycina crines,
Figat acus tortas sustineatque comas.

Ita enim legendũ in Martiali. Nam in vulgatis perperã,

madidos. Quod adeo eius loci ſententiã turbarat, vt Turnebo viro doctiſſimo ſuſpectus quidẽ locus fuerit: emendare autem dum tentat, totum ſenſum poëtæ inuerterit. de Ornatrice habes apud Suetonium, Iuuenalẽ, & eundẽ Martialem. Græci & κοσμήτριαν, & κομμώτριαν quo nomine Fabula edita à Næuio. Fuitque munus illud peculiare, vt quædam ancillæ nihil aliud quam ornatrices eſſent: vt patet ex veteri inſcriptione: CINERIBVS HAMILLAE. ALBIONIAE. QVINTAE. ORNATRICI. FESTVS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTVBERNALI. B. M. F. ET. SIBI.

Adaſia] In Gloſſis Iſidori: Adaſia, ouis maior natu.

Adaxint.] Plaut. Aulular.

Addubanum] Lege. Ad dubienum: ad dubium. Vt ab alio alienus, à ſocio ſocienus: ſic à dubio dubienus.

Addues] Veteres dicebãt creduo, & adduo. Neque omiſerunt veteres illæ Gloſſæ: Adduo, προςτιθῶ. & lex. XII. Tabularum: SEI. PATER. FILIOM. TER. VENOMDVIT. FILIOS. A. PATRE. LEIBER. ESTO. Nam vulgus male edit, venumdauit: imo barbare, & inepte.

Adfatim] Verba Liuij, Adfatim edi, bibi, luſi, ſunt ex veteri Odyſſea. quod Homerus dixerat:

Τῶν δ' ἔφαγον τ' ἔπιόν τε καὶ ἀϊδδίοισιν ἔδωκα.

Nam cum melior pars veterum interpretum in eo loco τὸ ἀϊδδίοις exponeret ἀφροδισίοις, quod verum eſt, quicquid excuſet Euſtathius, & prudentes ac ſcientes errant, qui aliter exponunt: Latinus interpres vetus lõge caſtius dixit Luſi. & tamen abunde expleuit ſenſum Homeri. De eo loco Homeri, vide amplius loquaciſſimum eius interpretem Euſtathium locus eſt Ὀδυσσείας ί.

Adfinis] Gloſſarium, Adfinis· ὄμβρος πρὸς γένος, lege: Adfinis, γαμβρὸς, πρὸς γένους. Idem poſt: Adfinis ἀγχιστέρμων, καὶ ὁ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενής. Adfinis, ἀνέψιός.

Adgrettus] Eodem modo, quo Mertus, Pultus, & ſimilia. Non video quare dicat à Græco ἄγχει. Sane diu puto eſſe, cum deſideratur melior pars Græcarum vocum in hac Epitome Feſti. Nam quæ hodie extant, fere omnes arbitrio correctorum huc inculcatæ ſunt: vt iſtud ἄγχει.

quaſi illud Homericum ἄγχι μολὼν habeat aliquid cõmune cum Adgretus. Sed quare deducit à Græco, ſi dictum eſt pro Adgreſſus? Manifeſto verba hæc vltima intruſa videntur ab aliquo ſciolo, ſiue ipſe Paulus mutilator fuit, ſiue alius quis illo non doctior.

Adigas] Puto legendum: Adigas, ad rem cogas. Nam vt ineptum eſſet putare verbum Adigere eſſe, cogere dare: ita Latiniſſimum ſcimus eſſe Adigere, ad aliquid cogere, vt Adigere aliquem arbitrum: Adigere aliquem iuſiurandum ἐπάγειν ὅρκον. Et melius veteres Gloſſæ: Adegit, προσώθησεν. potes & legere: Adigas, adire cogas. Quod veriſſimum putamus.

Adnictat] Verſus Næuij integriores poſuimus in Coniectaneis. ſunt hi: --- Quaſi in choro pila
Ludens datatim dat ſe, & communem facit.
Alium tenet: alij nutat: alibi manus
Eſt occupata: alij perpellit pedem.
Alij anulum dat ſpectandum à labris.
Alium inuocat. cum alio cantat. attamen
Aliis dat digito literas ---

Adoleſcit] Sine dubio legendum: Adoleſcit, ab oleſco, id eſt creſco, venit. Quod confirmatur ſequentibus. Exoletus, inquit, qui exceſſit oleſcendi, id eſt creſcendi, modum. vide Suboleſcit. Animaduerte ſemper in hac lacera & miſera Epitoma inter alia, quæ ab importunis emendatoribus ſuppoſita ſunt, duo ſæpius occurrere: aliquam etymologiam Græcam, vt hic: & voces has, ID EST. Quod locis ſuis indicabimus. Alioqui ſi voluiſſemus ſtultorum more, vt inquit ille, eſſe moleſti, & hariolari id dictum à Feſto, quod nunquam illi in mentem veniſſet, potius legeremus, à Græco ἄλδω, vel ἀλδαίνω.

Adoptatitius] Iſidori Gloſſæ: Adoptarius, puer ex adoptato natus. Vtra lectio melior, neſcio.

Ador] Adur dicebant veteres. quod Græcum eſt, ἀθὺρ, nulla litera immutata præter θ, in d. vt θεὸς, Deus. Dicitur & Adus, Aderis. Gloſſarium: Adus. σῖτος. Ita enim legẽdum. Poſtea declinatum Adus, Adoris: vt pignus, pigneris, pignoris: tempus, temperis, temporis. Itaque fit, vt in obliquis ſecunda nunc producatur, nunc corripiatur.

A. Gannius vetus poëta corripit in illo versu:

Illam sponte satos adoris strauisse maniplos. Item:
Hic adoris dat primitias tibi: sanguine libat.

Ausonius:

Mox ador, atque adoris de polline pultificum far.

Producit idem Gannius in illo:

Emicat in nubes nidoribus ardor adoris.

Quare doctissimus Grammaticus Priscianus ait irregulare hoc nomen esse, quod cum in or terminetur, tamen obliquos corripit contra aliorum naturam: & cum neutri sit generis, tamen in or desinit. Vtrunque falsum. Nam neque cum obliquos producit, est neutri generis, sed masculini: neque cum neutri est generis, in or terminatur. Quãuis enim dixit Ausonius. Mox ador, atque adoris: de polline pultificum far: tamen ador dictum pro adus: vt Corpor dicebant in neutro. sed Adus in neutro dictum, & Ador in masculino, vt Decus, & Decor. Porro Ador est far, seu ζεά. In Glossario transposita ita suo ordini restitues, & emendabis. Ita vulgo legitur: Ador, υἱόθετος Ador, προσεπεγκεῖξια. lege: Adoptatus, υἱόθετος. Ador, ζεά. Adparat, προσήνεγκεν, παρασκευάζει, εὐτρεπίζει. In eodem legitur: Adoria, εἶδος σίτου.

Adoream] Glossarium vetus, cuius ope multa vetustatis situ sepulta eruimus: Adoriosus, ἔνδοξος, Ασπομπήϊος αμορνικηας πμπιος. Lege: Adoriosus, ἔνδοξος ὡς Πομπήϊος. Ador, νίκη, ὡς Πομπήϊος. Quin intelligat nostrũ Pomp. Festum dubitandum non est. Hinc, quam multa ad arbitrium suum mutauerit, mutilauerit, peruerterit Longobardus iste, facile aduerti potest. Nã quæ Glossarius ille annotat, ex hoc integro loco deprompta fuerunt sine vllo dubio. Adorea pro laude accipi cœpta est, postquam præmium militibus frumentum erat, parta victoria. Plautus:

Qui multa præda, atque adorea affecit popularis suos.

Adrumauit] Frequentatiuũ vsurpauit Næuius, Rumitãt:

Simitu alius aliunde rumitant inter se.

Est versus Saturnius. Alioqui Rumare, est θηλάζειν, vt de agnis dicebant veteres, quos propterea subrumos vocabant. Significat item ψωμίζειν τὸν παῖδα. Glossariũ: Rumat, ἐμβρωματίζει. Sed Isidorus: Adrumauit, rumorem attulit.

Veteres Glossæ: Adrumo, conrumo, φημίζω. vulgo.

Adscriptitij] Ex his, quæ hic tractantur, docemur Adscriptitios dictos Accensos, & Velatos. Quod & idem infra confirmatur: Velati, inquit, appellabantur vestiti, & inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur. Postea in municipiis, itémque Romæ publici ministerij nomen fuit Accensus Velatus, vt apparet ex hac inscriptione:

T. Statilius. Vol. Proculus
Accensus. Velatus. &. Argentaria.
Eutychia. parentes. filio. optumo. &
Orciuiæ. Anthidl. vxorI. eius. sibI
que. & suIs
LibertIs. libertabus. posterIs. que
eorum.

Item patet ex alio saxo, quod est in via Appia Formis, vt omnibus, qui Neapolin proficiscuntur, in conspectu sit.

L. VARRONIO L. F.
PAL. CAPITONI
SCRIBAE. AEDILIC
ACCENSO. VELATO
II VIRO. QVINQVENN
CVRATORI. VIARVM
PATRONO. COLONIAE
ORDO. REGALIVM
QVORVM, HONORE
CONTENTVS. SVA. PECVN.
POLVIT
L. D. D. D.

Adsectata] Veteres editiones, Adfectata. Recte. Plautus Rudente:

AM. Ad vos venio. SCE. Accipiam hospitio, si nox venis, item, vt
Adfectatam. Nam nunc nihil est, qui te inanem *

Quem locum interpretabimur in editione Plautina, si Deus fauerit. Nam ita & legendum, & digerendi versus.

Adserere] Lege: quæ in terrã demittuntur. Id explicauimus apud Varronẽ de re rustica. Nam quod Varro dixerat, Deseritur, glossema appositũ est, Demittitur in terrã.

Adsipere] In meis Glossis Isidori: Consipit, saporem ha-

bet. Tertullianus de pudicitia: Fermentum modicum totam desipit consperſionem. actiue posuit.

Adstassent] Locus mēdosus. Legēdū: Adſtaſſint, ſteterint.

Adtegrare] Locus mendoſiſſimus. qui tamen non erat nullius momenti, cum cognitionem vetuſtatis contineat. Nam quid eſt vinum in ſacrificiis augere? Neſcio an Pauli error ſit, qui mentem Feſti nō aſſecutus eſt, cuius culpæ manifeſtæ alibi deprehenditur: an vero aliorū, quos poſterior ætas tulit, barbarorū emendatorum. Quicquid eſt, ego ſcio Feſtū ita ſcripſiſſe: Adtegrare eſt, vino ſacrificiū augere. Quin enim ita loquerentur veteres, neminem dubitare puto. Sic Plautus dixit, augere verbenis arā. Quin ipſa notio verbi fidē facit huic rei. Adteger eſt, προστιγής, qui tactus, & deminutus eſt. Attigere enim veteres pro Attingere. vt cōtra, Integer, ἀτιγής, ἄτικτος. Quare & quæ ſequuntur, corrupta eſſe, ſi nō aliud, certē obſcuritas loci, ex quo nullum idoneum ſenſum elicere poſſumus, facile conuicerit. Neq; ſolum hæc mendi indoles hunc locum fœdauit, ſed & tranſpoſitio. Legendum enim: Adtegrum enim, minus factum. integrare eſt in ſtatutum redigere. Vbi & lego, in ſtatum. Igitur vinum attegrum fit, & attegratur, cum libatur. Tunc enim minuitur, vt ſacrificium augeatur.

Adteſtata] Fulgura adteſtata ſunt contraria Peremptalibus. Vide in Peremptalia.

Adtubernalis] Male in Gloſſario: Adturubernalis, χαμαιλογείτων. Gloſſæ Iſidori: Attibernalis, vicinus.

Aduelitatio] Plautus: Velitationem verbis compendi fieri volo.

Adulari] Puto legendum, Adulari, eſt compoſitum ex ad, & ludendo. In Gloſſario: Adol ἀπιδέλεστις. Lege: Adolatus, δελεασθείς. In manu ſcriptis exemplarib. legitur adolari pro adulari. Neque temere in multis aliter ſcriptum reperias.

Aduoſem Gloſſarium: Aduores, ἐναντίοι, ἐπιβουλεύων.

AE] Notum eſt in veteribus monimentis AIMILIVS ſcriptum eſſe. item in libris.

Aedilis] Aedilis, inquit, primo magiſtratus dictus eſt. deinde ad magiſtratus trāſlatum eſt. Quid iſtud verbi eſt? Sane ego non intelligo. Et verum eſt illud verbū MA-

GISTRATVS abundare,vt ita legatur: Aedilis initio dictus est, qui ædium non tantum sacrarum, sed etiam priuatarum curam gerebat. Nam hoc nomine omnes, vt loquitur Lucretius, æditucntes vocabantur: Aedilis enim principio æditimum significabat. Hæc est mens Festi. Glossarium: Aedilis ὁμήλιξ, ἀγορανόμος. Vocat ὁμήλικα, qui in iisdem ædibus adoleuit. In eodem, Aeditilis, νεωκόρος.

Aedis] Corruptum illud, Aedis, domicilium in edito positum. Imo contra Varro, quæ plano pede aditur, vult ædim dictam. Lego igitur: ædis, domicilium in aditu positum: simplex, atque vnius aditus. Et sane ædes prius à veteribus Rom. dictæ fuerunt, quæ à Græcis οἰκόπεδα, hoc est ædificia, quæ de plano adeuntur, vel, vt Tertullianus in libro de pallio, planitus adeuntur.

Aegrum) Iam superius monuimus plerámque Græcarum vocum partem suppositiam esse. Neque magis erratum est, quam vbi Græca vox desiderabatur, vt hic ex vna etymologia duæ conflatæ. Sane illud ἀνιχρὸν, quod est poeticum, non est vnius assis. Sed ita puto Festum sensisse: Aegeum ex Græco à quibusdam putatur à voce doloris appellari, αἶ αἶ. Neque prorsus caret ratione. Nam veteres scribebant Aigrum.

Aegyptinos) Hic Aethiopas accipiendũ pro nigris hominibus, non tantum pro natione. Nam Aegyptium vocabant nigrum, seu fuscum. Glossarium: Aegyptium, φαιὸν. In quo sequuti sunt Græcos, qui αἰγύπτιον μέλαν vocabant. vt & αἰγυπτιῶσαι, μελᾶναι. Vnde Plautus colorem fuscum dixit volturinum. Nam αἰγύπτιος, vultur. Græci cum scirent ab ipsis Aegyptiis Nilum שחור vocari, hoc est μέλαν, ἰσοδυνάμῳ verbo suo αἰγύπτιον reddiderunt. Nam αἰγύπτιος vt iam monuimus, μέλας. sic cum scirent Edom ἐρυθρὸν Græce reddi, ab eo τὴν θάλασσαν ἐρυθρὰν appellauerunt sinum Arabicum. Quod autem Nilum αἰγύπτιον vocarint, satis patet testimonio Homeri, qui αἰγύπτιον fluuium illum vocat. Cur autem Nilum vocarint, non magis mihi liquet, quam cur Istrum Danubium: Eridanum Padum: Ararim Sagonam.

Aemidum) Et Glossariũ: Aemidus, πεφυσημένος Manifesto ὠδηκὼς αἷμα. Glossæ Isidori: Aemidus, tumidus, inflatus.

Aenatores] Romæ, & in castris longe diuersissimus tubæ,& cornu vsus, vel æneatorum, & cornicinum. Romæ æneatores Comitia Tributa cõuocabant, cornicines Centuriata. in castris ad tubicinem milites tantum mouebantur, ad cornicinem etiam signa.& cum in militem animaduertebatur extra portam decumanam. vt & Romæ exercitus, seu Comitia Centuriata conuocabantur, cum cu caput ciuis Romani animaduertebatur, deducebatúrque reus per exquilinam portam. Vnde classicum dictum, quod non nisi classes,& exercitus per cornu euocarentur. Glossarium: Classicarij, σαλπιςαί. ergo æneatores vocat cornicines, quod, vt ait Varro, ex ære fieri cæpta, quæ antea ex cornu animalis. Græci tam cornicines, quam æneatores vno generali nomine vocant σαλπιςάς. Latini buccinatores.

Aenulum] Glossarium: Aena, λέβης. Isidorus per E. Enulum, caldarium.

Aequilauium] Isidorus quoque in Glossis: Aequilotium, æquatio.

Aerarij Tribuni] Et Glossarium: Aerarius, ταμιοῦχος.

Aerumnulas] Vt ab ἐλαμβὴν, vel ἠλαμβὸν, lamina,& lamna: ita ab αἰρεμβὴν, ærumina, ærumna.

Aeruscare] Aeruscatores, quos Græci ἀγύρτας,& μητραγύρτας vocant, etiam Aesculatores dicebantur. Glossarium: Aesculator, χαλκολόγος.

Agaso] Glossarium: δοῦλος, κληνοσιια. lege, δοῦλος ἐπὶ κλήνοσιν.

Agea] Glossarium: Agear, παραμβόων. καὶ πάροδος πλοίου. vbi coniunctio καὶ superflua est. Cætera corruptissima ita legẽda: Agea, παρὰ Ennio, ἡ πάροδος πλοίου. Isidorus in etymologicis lib. xix. Agea, inquit, viæ sunt, vel loca in naui, per quæ ad remiges hortator accedit. de qua Ennius:

Multa forom, pontes &, ageáque longa repletur.

Hæc ille, quæ emendationem nostram confirmant.

Agina. Aginatores] Glossarium: Aginat, ςρατεύεται. Aginare, ςρατεύειν. Lege, πραχτεύεται.& πραχτεύειν. Id enim significat negotiari. éstque verbum infimæ vetustatis à Latino detortum. quo non raro vtuntur Constitutiones Imperatorum Græcæ. Et πραχτευταὶ in iisdem Constitu-

tionibus. Iſidorus in Gloſſis: Acinari, tricari. in paruo morari .i. item: Aginantes, explicantes.

Agnus] Quod venit ex Græco λύκος. imo, quod venit ex Græco ἡ λύκος. vult enim in eo ſecutos eſſe veteres Græcos, qui ἡ ἵππος, ἡ ἄρκτος, & ſimilia dicunt. Non enim hic quærit etymon lupi: ſed rationem, quare feminino genere dicunt veteres. porro quod ait agnum vtroque genere à veteribus enunciari, habes in Lege Numæ de opimis ſpoliis. AGNVM. MAREM. CAEDITO. Et in Pellex, AGNVM FEMINAM. nam non agnam, ſed agnum feminam dicebant. vt non lupam, ſed lupum feminam. Ennius: Endotuetur ibi lupu' femina conſpicio amens.

Agolum] Suſpicor detortum à Græco, ἀγελαῖον. nam prius Agelum. vt Apello, Apollo.

Agonias hoſtias] Gloſſarium: Agonia, ἱερεῖον. non Aglonia, vt hodie legitur. Item: Agonalia, & Agonaria, θυσία. Gloſſæ Iſidori: Agones, victimæ. Agonia, hoſtia.

Agonium] Non tam Paulo adſcribendi ſunt errores immanes, qui hic inoleuerunt, quam poſterioribus emendatoribus. Tranſpoſita enim multa: multa etiam corrupta. Primum ita reuocanda ſunt, quæ in alienas ſedes irrepſerant. Agonium etiam putabant Deum dici præſidentem rebus agendis: cuius feſta Agonalia dicebantur. Nam illa verba ne Pauli quidem ſunt: AGONALIA EIVS FESTIVITATEM. Sed de Agonio, quod ſequitur circa finē, penitus prodigioſum eſt. Id nos non dubitamus ita legere: Agonium, locus, in quo ludi initio facti ſunt, ob hoc dictum, quia fuerit ſine angulo. Vbi primum trāſpoſitione peccatum erat: deinde adiectione harum vocum IDEST. quod ſæpe accidere hic, ſupra notauimus Huic etymo congruit quod vetuſtiſſimi Grammaticici Græci dicunt παρὰ τοῦ ἀγῶνος ἀγών inquiunt, ἀγορὰ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἢ διὰ τὸ ἄγειν, ἢ διὰ τὸ κυκλοτερὴς εἶναι καὶ μὴ ἔχειν γωνίας, οἷον λεῖα ἀγώνιον ὄντα.

Albegmina] Lege Ablegmina. ſunt partes, quæ diis porricicbantur, quæ propterea dicebantur proſiciæ, & profecta tanquam ſeparata quædam à reliqua viſceratione. Id enim eſt ablegere, imitatione Græcorum, qui dicunt

ἀπολήγειν. Ergo Ablegmina, ἀπολεγμοὶ Apud Plautum, Ablectas ædes, in Mostellaria. Neq; enim mendũ est, quod putant doctissimi viri. Ablectæ ædes, ἠτιμωμέναι. & quasi essent pro derelictis. Sententiam meam adiuuant Isidori Glossæ. Ablegmina, inquit, partes extorum, quæ profegmina dicunt. Sed Tertullianus elegantissime ablegmina circumlocutus est his verbis: Non dico quales sitis in sacrificando, cum enecta, & tabidosa quæque mactatis: cum de opimis, & integris superuacua quæque truncatis, capitula & vngulas: quæ domi pueris, vel canibus quoque destinassetis. Quæ verba etiam Homericum ὠμοθετεῖν explicant.

Albogalerus] Suetonius in libro de genere vestimentorum scripsit, tria genera pileorum esse, quibus sacerdotes vtuntur, Apicem, Tutulum, Galerum. Apicem, pileum subtile circa medium, virga eminente. Tutulum, pileum lanatum metæ figura. Galerum, pileum ex pelle hostiæ cæsæ.

Alberia] Glossarium: Alebrius, εὔτροφος, θρεπτὸς, θροφεύς. Pro θρεπτὸς male hodie θρεμβὸς in Glossario. Isidori Glossæ: Alebra, bona. quibus alimur. Alibre, alimentum. Diomedes lib. I. Per genitiuum sic, cum à persona ablatum quid significatúr. veluti, Ab oratore accepi: A re alebri Ciceronis intellectum est.

Aleonem] In versu Næuij veteres editiones habebant lustro, nõ lurco. Et ita inueni in membrana veteris Glossarij. Apud Catullum versus in manuscripto codice in Mamurram ita legitur:

Omnia magna hæc sunt. tamen hic & maximus vltor:
Non homo, sed vere M. magna minax. Legẽdũ sane:
—— tamen hic est maximu' lustro.

Transpositæ tantum erant literæ. Minacem autem vocat iactabundum, & qui multa magnifice de se prædicet. Hoc enim est minari. Horatius:

Atqui vultus erat magna, & præclara minantis.

Quod Græcorum imitatione dictum est, qui in eadem re verbo ἀπειλεῖν vtuntur. Catullus ergo minacem vocat, quem postea Romani Aretalogum, vt docuimus in eruditissimum poëtam Ausonium. Locus ille Catulli à nobis emendatus illustris est, & insignis: ac, si quis alius inter

epigrammata, elegantiſſimus.

Allus] Veteres editiones habent Allex : quod ego item reperi in Iſidori Gloſſis. Allex, pollex in pede. Tamen in litera H, vocatur Hallus. & Gloſſarium : Hallus, ποδὸς μέγας δάκτυλος.

Alma] Eleganter vetus illud & plenum bonæ frugis Gloſſarium: Alma, κλυτὴ, ἁγνὴ, ὡραία, πρέπουσα.

Almities] Gloſſarium : almities, αὔξησις ἀρχῆς. Almitus, ἀνατροφὴ, ἀναγωγή. Almites, κάλλος ἀνατροφῆς Chariſius, Almities, εὐπρέπεια.

Altellus] Eſt ὑποκοριστικὸν Altus, altulus, altellus. Significat θρεπτὸν, τρόφιμον, alumnum. Ita vocabant, qui expoſiti erant, & inueniebãtur, qui eos tolleret. Plinius ad Trajanum : Magna, Domine, & ad totã prouinciam pertinens quæſtio eſt de conditione, & alimentis eorum, quos vocant θρεπτοὺς, &c. expoſitum Romulum ab auo, educatũ à Fauſtulo, nemo non meminit. Ita ergo vocantur incerto patre, & matre nati. Sed veteres Grammatici, qui tam anxie etyma verborum rimantur, quid aliud, quam cum ratione inſaniunt?

Alter]In auguriis puto alterum ſignificaſſe non bonum, cum altera auis priori auſpicio vitium faceret : cum fulmen ſecundum prius perimeret, quod dicebatur propterea peremptale. Augures vero in templo ſedentes ad augurium captandum abſtinebant vocibus male nominatis, Ideóque potius alteram auem, quam aduerſam dicebant.

Alterplicem] Iſidori λέξεις. Alterplicem, duplicem, doloſum.

Alumento] Aio Feſtũ in deprauatos codices vetuſtiſſimi poetæ Liui j Andronici incidiſſe. Nam Laumento dixit Liuius. Ita fere ſemper veteres Latini, etiam poſteriores, vt Petronius, Lauconte. --- gemina nati pignora Lauconte -- & Lautumiæ, non Laotomiæ. quod cognoſcimus ex Seneca. ſic Laudicea, pro Laodicea. Plinius libro II. Epiſtol. Nam ibi Laudiceni dicebantur per iocum, non ciues Laodiceæ, ſed qui laudes ſuas cani libenter audiebant. vt & iidem non inurbane vocabantur σοφοκλεῖς, non vt proprio nomine Tragici poetæ : ſed quia

grande ſophos illis dicebatur à conductis, & redemptis auditoribus. Ergo eodem modo Laumento, pro Laomedonte.

Am] præpoſitio loquelaris eſt., quæ per ſe non ſubſiſtit, ſed cum loquelis. ita Sergius, Probus, Diomedes Gammatici. Eiuſmodi præpoſitiones ſunt, dis, con, am, re, & ſimiles ſi quæ ſunt aliæ. Nam cum loquelis, aliquid ſunt, per ſe, nihil. ſic apud Ciceronem in de ſomnio Scipionis loquelariter annus ad curſum ſolis deſcriptus eſſe dicitur: hoc eſt contemplatione ipſius ſolis non quod re vera is annus dicendus ſit. quemadmodum illæ præpoſitiones reuera non ſunt, niſi contemplatione earum vocum, quibus coniunguntur. Quare manifeſto errat Macrobius, qui apud Catonem legit am terminum, non anterminum, cum am per ſe nihil ſit, ſed loquelariter. vide quid annotamus voce Amtermini. Apud Ciceronem vulgo non loquelariter, ſed populariter excuſum. Sed diſcant omnes Ciceroniani hanc vocem, neque mihi iraſcantur, ſi eam, vti in omnibus manuſcriptis legitur, probamus.

Amatio] Lege, Amaſco: Iſidorus in Gloſſis: Amaſco, amare cupio.

Ambactus] Sane Paulus iſte non aſſecutus eſt mentem Feſti. Nam Ambactum Feſtus dixit apud Ennium ſignificare ſeruum mercenarium. à Gallis autem dici clientem, vt legitur apud Cæſarem. Vel, quod verius puto, Feſtus tantum ab Ennio ita vocatum ſeruum conductitium dixit. Paulus vero iſte voluit ſincerum vas incruſtare, & ita à Gallis dictum eſſe ſcripſit, quia eam vocem in Commentariis Cæſaris legerat. Neque dubito quin ita res acciderit. Nam alij longe Ambacti apud Cæſarem, qui non ſerui erant: alius ambactus apud Ennium, quum ſeruum ſignificet. illud Gallicum vocabulum, hoc plane Latinum. Huic coniecturæ fidem facit Gloſſarium illud non ſatis laudatum, & quod magiſtellorum manibus teri non debet. ſed tantum à doctioribus nocte, & die, verſari. In eo igitur legitur: Ambactus, δοῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος. An non ſatis plane innuere videtur, quod de Pauli audacia odorati ſumus? At Ennius videtur de ſeruo ambacto loquens cõparatione aliqua, aut ſimilitudine dixiſſe neſcio

quid tale, vt apud Theognin. --- μή σοι κιάθω Γαστὴρ. ὥστε κακὸν λάτριν ἐφημέριον. Nam de eo Theognis sentit, qui quotidie locat operas suas: vt Ennius quoque de eo, cuius herus quotidie collocabat operas, & ex eo rem quærebat. Porro non placet referre ad manumissionum morem, & vertigines illas, quibus liberabatur seruus, cum tamen id summis in omni doctrinæ genere viris placuisse videam. eósque in ea heresi esse. Non possum non ridere, quod Agyrta quidam, homo insignis audaciæ, atque impudentiæ, scripsit contra Turnebum super hac voce ambactus. Sed vt eius omnes libri nihil aliud quam impudentissimam sui fiduciam præferunt, ita hanc eius de hac re opinionem vt impudẽtissimam, & ineptissimam reiicio. Nunquam legi maiores nugas, nunquam insigniorem temeritatẽ vidi, neque audiui, vt qui omnes linguas à sua barbara deducere velit, adeo, vt ipsam Hebraicam linguam posteriorẽ Cimbrica afferat, vbi etiam circulator Mosem reprehendit, quod nomina propria veterum illorum patrum à gẽtilia sua Hebræa, non à Cimbrica deducat. Ergo miseros illos veteres Hebræos, qui non Bataue scierint loqui. & feliciores longe futuros, si Antuerpienses, quam si Syri, siue Palæstini fuissent. Talia infinita habent ineptissimæ illæ Origines. & tamen non desunt, qui admirentur. At de ineptissimo homine plura alias, vbi erit locus Hoc vnum adiiciam, in tanta mole libri vix me reperisse, quod verum esset. & licet aliquid veri inuenias, tamen id eiusmodi est, vt in ea alea dicere possis eum, aliquando vt vincat, assidue perdere.

Ambaruales] A duobus fratribus. fortasse pro XII. legerat II. & fugit eum nota denarij numeri.

Ambaxioqui] Mendosus locus. Scribendum, Ambaxi, qui circum eunt, & cateruatim. Ambaxes, siue Ambaxi compositum ex Am, & Axes, hoc est glomerati. Infra, Axes, adglomerati, vniuersi. Potest & legi Axei, ab Axus, Axi·

Ambrones] Quod ait de Ambronibus subita inundatione maris eiectos patriis sedibus fuisse: id ridet Strabo, qui eius sententiæ auctorem facit Ephorum, quem hic sequitur Festus. Nam de Cimbris, quorum pars erant Ambrones, ita scribit: περὶ δὲ κίμβρων τὰ μὲν οὐκ εὖ

λέγεσθαι, τάδ' ἔχει πιθανότητας οὐ ματαίας. οὔτε γὰρ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τοῦ πλάνητας γενέσθαι, καὶ λῃστὰς εἰκὸς ἀποδέξαιτ' ἄν τις, ὅτι χερρόνησον οἰκοῦντες μεγάλῃ πλημμυρίδι ἐξελαθεῖεν ἐκ τῶν τόπων ἠναγκάσθησαν· καὶ γὰρ νῦν ἔχουσι τὴν χώραν, ἣν εἶχον πρότερον. Post: γελοῖον δὲ τῷ φυσικῷ καὶ αἰωνίῳ πάθει δὶς ἑκάστης ἡμέρας συμβαίνοντι παροργισθέντας ἀπελθεῖν ἐκ τοῦ τόπου. lege reliqua, quæ sequuntur. Quod ait turpis vitæ homines dictos inde Ambrones, idem inuenies in Glossis Isidori, Ambro inquit, deuorator, consumptor patrimoniorum, decoctor, luxuriosus, profusus.

Amicinum] Glossarium: ᴀmicinus, ἀσκοῦ στόμα. Vult amicinum esse os, siue luram vteris cum Festus velit esse τὸν λεγόμενον ἀσκοῦ πόδα, ἤτοι ποδεῶνα, cuius fit mẽtio in oraculo, quod Laio Thebanorum Regi datum fuit. Sed mirum quod in aliis Glossis legitur: ᴀruianus, ἀσκοῦ στόμα. Sed profecto & in illis quoque ᴀmicinus legendum.

Amicitiæ] ᴀit ab antiquis amecum, non amicum solitum dici. Et sane amicus compositum est, Amæquus, vel, vt ipsi scribebant, Amecus. eodem modo dictum, quo ᴀnimecus, pro ᴀnimæquus. Glossarium: ᴀnimecum, ἰσόψυχον. Isidorus in Glossis: ᴀnimæquus, patiens animo.

Amiculum] Glossarium: ᴀmiculum, ἀναβόλαιον.

Amita] Si verum est, quod ait Festus, ᴀmitã, quasi auitam, aut quasi amatam dictam: videtur apud veteres mediam syllabam productã habuisse, cum Persius corripuerit

si mihi nulla

Iam reliqua ex amitis. patruelis nulla, proneptis.

Amites] Glossarinm: ᴀmites, στάλικες, ἰξευτικοὶ κάλαμοι.

Amosio] Scribo: ᴀnnos, annua. Glossarium: ᴀnnos, annua, πολυετής. Est autem annua hic anus, non ἐπετήσιος. Propterea interpretatus est πολυετῆ, Et ᴀnnua, γραῦς, πολυετής, Declinatur autẽ ᴀnnos, annotis. Vnde ᴀnnotinus, ἐπέτειος.

Amtermini] Qui sunt illi, qui circa terminos prouinciæ manent, aut quænam ea est prouincia? Vetustissimum verbum est ᴀmtermini: prouinciarum appellatio non ita vetusta res apud Romanos. Quid ergo hic dicemus? ᴀn mendo caret hic locus? Non, siquid in me iudicij est. Sed

Festum ita scripsisse puto: Amtermini, qui circa terminos P.Ro. viciniæ manent. Notum enim, quam corrupte notæ illæ legantur. P.Ro. aliis Prætorem, aliis alia legentib. Seneca Nat. Quæst lib. I. cap. vlt. Iam libertinorũ virgunculis in vnum speculum non sufficit illa dos, quam dedit pro se Scipio. lege: quam dedit P.Ro. Scipioni. Intelligit per Amterminos, eos, qui non erant in agro Romano, sed in vicinia. Cuius rei agrorum quatuor genera ponit Varro: Gabinum, Peregrinum, Hosticum, Incertum. Qui enim in iis agris habitabant, erant Amtermini agri Romani. Quid est ager Romanus? quicquid ambaruali vel amburuiali sacrificio vno die lustrari poterat. Aruales enim fratres, seu sodales ad hoc creati erant, vt terminos agri Romani suouetaurilia circumferrent. Cuius rei imaginem præbebant patres fam. vnusquisque in agro suo, cum fines fundi suouetaurilibus lustrabat. Cuius rei exemplum habes apud Catonem. Et allusit Virgilius:

——— & cum lustrabimus agros.

Strabo: μεταξὺ γοῦν τοῦ πέμπτου, καὶ τοῦ ἕκτου λίθου τῶν τὰ μίλια διασημαινόντων τῆς ῥώμης καλεῖται τόπος Φῆστοι. τοῦτον δ' ὅριον ἀποφαίνουσι τῆς τότε ῥωμαίων γῆς, οἵ τε ἱερομνήμονες θυσίαν ἐπιτελοῦσιν ἐνταῦθά τε, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πλείοσιν ὡς ὁρίοις αὐθημερὸν, ἣν καλοῦσιν ἀμβαρουίαν. Ergo fines agri Ro. definiuntur amburuio . quod idem est cum amburuali. & notandum præcipue, quod dixit, αὐθημερὸν, vt designetur exiguus modus agri Ro. Porro primum Amterminos puto, qui postea Amitermini, dictos. ist est, ἀμφιτέρμονας, vt olim interpretati sumus. sed Varro aliam assignat caussam Non solum autẽ Antermini dicti sunt, sed & Antermines. quia etiam termen dicebant, auctore Varrone. Cato in Originibus : Oratorum anterminum. Errat Macrobius, qui diuulse legit, an terminum. cum sit adiectiuum, Antermen. vnde Antermines oratores.

Anatem] Glossarium: Anas , γῆρας κατ' ὀργὴν θεῶν. Antas, γερουσία. Antites, γερουσίαι. Anet, γῆρα. Annos, θεοχολωσία, ἢ μῆνις. In aliis Glossis, Anitas, γραότης. Apuleius lib. I. Metamorpho. Ab vnico congressu annosam pestilentem contraho. id est θεοχολωσίαν.

Ancillæ] Sane, quia primum dictæ Anculæ. Argumento Dij illi, quibus nomen Anculi, & Anculæ, tanquam ministri quidam.

Anclare] In versu Liuij legendum, Florem anculabant. lege in Glossario, Anclat, ἀρύεται. non ancleat. Glossarium: Auclator, ὑπηρέτης. lege, Anclator.

Ancunulentæ] Perperam in Glossario Ancodata, περιραθεῖσα. Manifesto legendum, Ancunulenta. per hoc verbum omnia spurca, & sordida expresserunt veteres Latini, Cœnum, cunæ, inquinare. conquiniscere, & alia, quæ non dicam. Quæ per u, antea per œ extulerunt. vt in pœnire, punire.

Ancus] Qui Latine Ancus, is a Græcis χαλιαγχόν. meminit & Glossarium: Ancus, Mancus, κυλλὸς, λορδός.

Andruare) A Græco ἀναδρᾶν. Quid istud sit verbi nescio. magis, quid eius vice substituam, non habeo. Non puto verbum Græcum hic desiderari: sed hic accidisse, quod alias supra ostendimus, vt Festus nullam mentionē Græci verbi fecerit: sed potius ita scripserit: Andruare, est recurrere, a verbo truare, id est mouere, hinc Trua vocata. Tamen, si ἀναδραμεῖν reponamus, tolerabilis erit lectio, ita: Andruare, id est recurrere, a Græco verbo ἀναδραμεῖν, id est inde venire. Nescio quid sibi voluerit auctor Glossarij, qui scripserit Andruare, ἀνδρείζεσθαι. nisi putauit Andruare περὶ τὴν ἀνδρείαν dictum.

Angerona] Glossariũ: Angerónia, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς κρυερῶν.

Anginam] Quisquis dixit anginam vinariam pati eum, qui vino suffocaretur. secutus est eum, qui Demosthenem dixit ἀργυράγχην ἔχειν. in Glossorio: Anguina, ἄγκυρα, σωνάγχη κύναγχος. Quod interpretatur Anguinam, ἄγκυραν, confirmatur testimonio Cinnæ: Atque anguina regit stabilem fortissima cursum.

Angor] Scribe, a Græco ἄσχον. Miror a doctissimis viris margini appositum ἀσχυνέλλειν. Hoc quid sit, ne ipsi quidem sciunt. Sed quisquis hoc ausus est, non dubium, quin ita legerit in lexico suo, cum legendum potius esset, ἄσχειν, ἴλλειν. Nam ἄσχω, est ἴλλω. Vide, quam sæpe boni & docti viri suos sibi oculos ipsi fascinant.

Antarium] Antarium bellum eodem modo dictum quo a Vitruuio Antarij funes. Veteres Glossæ: Antariū bellū, ὁ πρὸ τῆς πυλῶν πόλεμος. In veteri Glossario: Antarium, ἀντιπολεμὸς hoc est antepagmentum. ab eadem mēte dictum

Antefixa] Horum est mentio apud Liuium lib XXXIV. in oratione Catonis de lege Oppia: Iam, inquit, nimis multos audio, Corinthi, & Athenarum ornamenta laudantes, mirantesque, & antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes. Idem intelligitur apud eundem scriptorem libro XXVI. In æde Concordiæ Victoria, quæ in culmine erat, fulmine icta, decussaque ad victorias, quæ in ante fixæ erant, hæsit, neque inde procidit. Quid sint, disertim explicat Vitruuius libro III. In areostylis autē nec lapideis, nec marmoreis epistyliis vti datur: sed imponendæ de materia trabes perpetuæ: & ipsarum ædium species sunt baricæ, humiles, laxæ. ornantque signis fictilibus, aut æreis inauratis earum fastigia Tuscanico more: vt est ad circum maximum, Ceteris, Herculis Pompeiani, item Capitolij Ita locum illum Vitruuij legimus.

Antes] Glossarium: Antes, στίχοι ἀμπέλων. Antium, τάξεων, ὀρχάτων.

Anteurbana] Imitatio Græcorum: προάστεια χωρία.

Antiæ] Glossarium: Antide, κόμαι διὰ τῆς κροτάφων κρεμάμεναι γυναικεῖαι. lege, Antiæ. Apud eundem auctorem: Antiosa, ὀρχήστρια. Aliæ Glossæ: Antiæ, τρίχες αἱ μεταξὺ τῶν κεράτων τῶν βοῶν. Tertullian. de pallio: Genuinos inter antias adumbratos.

Antigerio] Glossæ veteres Latinæ: Antigerio, valde. Antigerium, quemadmodum, imprimis.

Antios] Sine vllo dubio legendum Anctos. Adstipulatur & optimum illud Glossariū: Anctos, ἀναγκασθέντας. Ancti, ἀναγκασθέντες.

Ancras] Glossarium, Ancras. Ancræ, ἄγκεα, αὐλῶνες. videtur Glossarij lectio verior. Confirmatur enim Glossis Isidori, Angræ, interualla arborum, vel conualles. Nam cognatæ sunt C, & G. Fortasse scribendum Anceæ, aut, vt Isidorus, Angeæ. Nam a Græco ἄγκεα. Quinetiam in aliis Glossis Græcolatinis, Auerca, αὐλών, ὁ στενὸς τόπος, καὶ

ἐπιμήκης.extant enim veſtigia vocis, Ancra. Ita enim legendum. Item: Aucria,.φάραγξ,vallis.

Antruare] Gloſſarium: Antruare, σπηλεῦσαι. Ita corrigimus. σπήλαιον enim antrum. Longe alia ſignificatione poſuit,ac Feſtus ipſe.

Anxur] Placet vetus editio, Axur. Nam certiſſimum eſt ex Seruio, veteres ita dixiſſe, ob Iouem imberbem, ſiue ἄξυρον,qui ibi colebatur. Et in nummo argenteo Panſæ, ab vno latere, IOVIS AXVR. VIBIVS C.F.C.C. ab altero, PANSA.

Ape] Gloſſarium: Ape,χώλυσον. Apet,ἀποσοβᾶ.

Aperta] Imo aperta lingua Tarentina, quæ magna ex parte Aeolenſis fuit, ἀπερώτα, hoc eſt ἠπειρώτης. quod tranſmarinus Deus ſit, & peregrinus. Nam regiis temporibus ignotus erat Appollo Romanis,vt exPõtificiis libris Arnobius refert. Cuius rei fidem facit nomen Apollinis Græcum.Si enim antiquitus Romanis notus fuiſſet, peregrino eum nomine non deſignaſſent. At Venus peregrinum quoque numen,nomen autem Romanum .ſed ita, vt peregrinum ſignificet.Venus enim aVeniendo,quaſi dicas προσήλυτον θεόν.

Apiculum] Veteres Grammatici aiunt,Flamines, quaſi filamines dictos,quod cum ipſis capite nudo in publicum prodire fas non eſſet,apicem pone regerebant, & filo velati incedebant.Quid ſit autem filum Liuius explicat,cum dicit velamentum lanæ eſſe. Ergo his Grammatici mihi quidem non probant etymon ſuum. non enim flamen, quaſi filamen dictus eſt.ſed tamen, cum hæc dicunt, morem piſcum circa çerimonias flaminis nos docent. Quæ cum ita ſint,non dubito legere: Apiculum, filum,quo flamines velati, apicem regerunt. Pone enim regerebant apicem,ne grauis eſſet ſummis æſtatis caloribus. amentis enim,quæ offendices dicebantur, ſub mentum adductis religabant, vt cum vellent, regererent, & pone pendere permitterẽt.Nam duarum rerum neceſſitate ſemper obſtrictus erat flamen, nunquam nudo capite in publicum prodeundi,ac nunquam apicem dimittendi. Hoc enim eſt caput ex lege Flaminica: SINE. APICE. SVB. DEIVO ESSE. NEC. FAS. ESTO. IN. TECTO. VTEI. LVBET.

LICETO. Ergo cum filo propter æſtus diei velati erant, apicem tamen geſtabant; ſed non in capite, vti diximus. Poſſumus tamen vulgatam lectionem tueri. Nam certũ eſt eos velamenta geſtare ſolitos, quæ Flamea vocabantur. Dionyſius: οὓς (Flamines) ἀπὸ τῆς φορήσεως πίλων τε καὶ στεμμάτων, ἃ νῦν ἔτι φοροῦσι, φλάμινας καλοῦντες, οὕτω προσαγορεύουσι. Mihi prior coniectura magis placet.

Apluſtria] A Græco ἄφλαστα. Apollonius. Gloſſarium: Apluſtra, πτερὸν πλοίου, ὡς Ennius.

Apor] Gloſſarium: Ape, πρός. vt in alterutro mendum ſit.

Aqualicium] Tertullian. Aquilicia Ioui immolatis: nudipedalia populo denunciatis. Fortaſſe Varro Tuſcum aquiligem, vel Aquilicem dixit, quod ſacrificiorum, & rei diuinæ procuratione, quarum rerum periti Tuſci erant, aquas eliciebat. Verba Varronis ſunt hęc ex Satyra Quinquatribus: An hoc præſtat Herofilus Diogeni, quod ille è ventre aquam mittit? an hoc te iactas? at hoc pacto vtilior te Tuſcus aquilex. Tamen nihil impedit, & pro libratore aquarum ſumere. Gloſſarium: Aquilices, οἱ τὰ ὑδραγώγια ἐργαζόμενοι, οἱ ἀνοχετεύοντες. ποταμῖται, ὑδροσκόποι. Ita enim legendus eſt locus ille apud auctorem Gloſſarij.

Aquagium] Idem quod Aquariũ. Gloſſariũ: Aquarium. ὑδραγώγιον.

Aquilus] Gloſſarium: Aquilum, μέλαν, ὡς λυχνιαῖος. Varro κοσμοτορύνη, περὶ φθορᾶς κόσμου.

Atque Aegeus fluctu quam lauit ane aquilo,
Sæuus vbi poſuit Neptuni filius vrbem.

Aquilum fluctum, μέλαν ὕδωρ. poetæ.

Arbilla] Aruina, ſeu Arbina, non eſt quæuis pinguedo, ſed ſeuum tantum. Gloſſarium: Aruina, λίπος ἄνευ σαρκός. Hæc enim eſt definitio ſeui. Eſt autem Siculum verbũ. Heſych. ἀρβίνη, κρέας, σικελοί. legendum fortaſſe, στέαρ, nõ non κρέας.

Arcula) Lego, Arciua. Veteres Gloſſæ? Arciuus, εἱρκτικὸς, κωλυτικός. Et ſane cum dictum ſit hoc ab arcendo, Arciuum dicendum eſſe quis non videt?

Arcuma) Videtur eſſe genus modici plauſtri, quo ho-

mo tantum gestari poterat,& à seruis, non à mannis trahebatur. vnde vocabatur Chiramaxium. Arbiter: Hinc inuolutus coccina gausapa lecticæ impositus est, præcedentibus faleratis cursoribus IIII.& chiramaxio,in quo deliciæ eius ferebantur,puer vetulus lippus domino Trimalcione deformior.

Arferia] Arferia aqua, vt inferium vinum. ab adferẽdo, & inferenda.Arferium,pro adferium.sic aruenire, arcire, arcedere, & similia. eodem modo Adferia aqua. veteres Glossæ: Adferial, ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπενδόμενον.

Argea) Lege: Argei,ex Varrone,Ouidio,Plutarcho, & aliis. Glossarium: Argiarra, ἀφιδρύματα. Lege, Argei,ara. In lege Flaminia: CVM. EAT. AD. ARGEOS. NEQVE. CAPVT. COMITO. NEQVE. CAPILLVM. DEPECTITO.

Argennum) ἀργεννόν. Legendum hic, Argennum, argenteum,percandidum.

Arilator) Melius scriberetur Arrilator. Non enim ab ara sed ab arra dictus.Est enim,qui empturiens data arra postulat sibi credi.Vnde à cunctando Cunctio,seu Cuctio dictus.Nam veteres Cuctum,quod postea cunctum.Hoc genus hominum, *Barguigneurs* vocant Galli ab antiqua appellatione, quæ ad posteriora etiam Latinitatis tẽpora durauit,nempe Bargenna.De quo alias. Glossarij auctor sequitur vulgarem scripturam: Arilator, ἐλέτης, βωμοφόρος, πραγματευτής. Idem Arilator, μεταβόλος, ἀρχ. hoc est ἀρχαϊκῶς. Glossæ Isidori: Arilator, Cocio, μεταβολεύς. Apud Gellium legitur Arulator. de quo in voce Cocio.

Armata) Intellige Maximam virginem Vestalem. In veteribus nummis visitur sæpe hoc habitu sacrificans Maxima virgo lacinia togæ pone reiecta, & disco libatorio dextra vinum inuergens. Eleganter vero pomum in armum legere, quod Græci dicerent ἀνδρεχθής. ἐκ τοῦ ἀνδρεῖν χρεὶν κάρπον ἀνδρεχθῆ μὴ ἀποφορήσαντα.

Armillum) Prouerbium fuit vetus: Anus ad armillum redit. Lucilius libro XXVIII. Hinc ad me, hinc licet anus rursum ad armillum. Quod prouerbium bis apud Apuleium reperies,libro VI. & ægra facie matris suæ repentinam sobrietatem pertimescens ad armile redit. Itẽ

libro IX. ad armillum redit, & ad familiares feminarũ artes accenditur. Non tamen ab Erasmo animaduersum. significat, redire ad ingenium. nota est anuum in vinum propensio.

Armilustrium) Quo res diuinas armati faciebāt. Saltem debuit dicere rem diuinam. In veteri Glossario: Armilustrium, ὁπλοκαθαρμὸς, ὁπλοκαθαρσία. Ego existimo centuriatis comitiis exercitũ armatum lustrari solitum. Quod puto esse ex vetustissimo instituto Atheniẽsiũ: apud quos οἱ περιστίαρχοι comitium lustrabant. & vbicunque populus conueniret, id facere solebant. vnde id καθάρσιον vocabant. Sed Longobardus iste, hic nobis rei vetustissimæ cognitionem barbara mutilatione sua totam nobis intercepit. Neque credibile est tubis in eo sacro canere solitos, sed classico. Aliter enim classes, aut exercitus conuocari non poterant, quod vocare inlicium dicebatur.

Arnæ caput) Glossarium: Arna, μήτηρ, κατὰ Βάρβαρα. Supplendum, οἶς μήτηρ. Male quidam agnæ hic legunt.

Arse verse] Ita versus Afranij legendus est. Inscribat aliquis Arse vorse in ostio. In quo versiculo ostenditur superstitio veterum, qui ad deprecandum incendium inscribebant in ostio nescio quid, quod ad eam rem faceret, Plinius libro XXXII. Etiam parietes incendiorum deprecationibus conscribuntur.

Arsineum) Cato Origine VII. Mulieres opertas auro purpuraque, arsinia, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula. Glossariũ: Arsinum, διάχειμα.

Aryteuam) Apud Lucillium Arutenæ, cum ait -- Arutenas, & aquales, vt citat Charisius. Glossarium: Atena, εἶδος ποτηρίου ὀστράκου, ᾧ πρυτάνεις ἐν ταῖς θυσίαις χρῶνται. Legendum Artena. Nam & Artenam solere dici hic quoque monet Festus. Eam Matulatam vocat idem Glossarium.

Asseres) Non est verum etymon, Asseres ab assidendo, quanquam & propterea à Græcis viderentur στρωτῆρες dicti. Sed AXIS, AXERIS: vt suis, sueris: Iouis, Ioueris: bouis. boueris: nucis, nuceris. χ, in β, vnde veteres indifferenter coassare, & coxare dicunt.

Aſſiratum) Monet dictum ab eo quod Aſſir ſanguinem vocabant. Gloſſarium: Aſſer, αἷμα.

Atanuuium) Gloſſæ Iſidori : Attanabo , genus vaſis. Gloſſarium : Atnanulus , ἄγιον ἱερέως σκεῦος κειμήλιον. lege: Atanuuius.

Atratas) lego: Atritas, ater color.

Atroces) Lege quia illi ἄτρωκτα . vel Latinis literis, quia illi atrocta. facilis error : ſed non parui momenti. Sane ἀτρὼξ eſt purum putum Græcum. ἀτρὼξ ἀτρώγος , quod nondum maturum eſui. In Gloſſario ita corrige : Atrox, δεινὸς. σκαιὸς ἀπήκεστος. Atrocem vero pro crudo , quod hic dicitur, veteres vſurpaſſe teſtis Næuius , qui dixit : Simul exta porricerent atrocia miniſtratores.

Attæ] Gloſſarius : Atta , ὁ τοῖς ποσὶν ἀρχόμενος περιπατεῖν. Ab eo ait Quintium poetam Attam cognominatum, ad quod puto alluſiſſe Horatium:

Recte necne crocum, floreſque perambulet Attæ.
Fabula.- Propterea enim verbo perambulare vtitur.

Attam] Græcum eſt. ἄττα, πάτερ.

Attinge] Locus mendoſus. ſcribe, Attingem, attingam. Nam Attingeo, claudeo: & Attingebo, claudebo, viuebo, dicebant. Vide Nonium.

Auctor] Iuno apud Virgilium : Auctor ego audendi. Neque ſolum Auctor, ſed & alia pleraque omnia verbalia. Ouidius:

Sponſor coniugij ſtat Dea picta ſui. Sed quid longinqua conquirimus? Ecce obuia ſemper vox Vxor, eſt feminini generis. Vnxor dicendum erat : pro vnctor. Eiuſmodi enim erant verbalia apud veteres, vxor, pro vnctor: pacio , pro pactio. ita dicta eſt , quia adipe lupino poſtes noui mariti vngeret. Sed & Aeſchylus τύχην σωτῆρα dixit in Agamemnone : τύχη δὲ σωτὴρ ναυστολοῦσ᾽ ἐφήζετο. Quod ſane ſilentio prætereundum non erat.

Audiuitaui] Scribe , vt in veteribus editionibus , Auditaui.

Aureax] Gloſſarium: Aura, ex ſolitarius , ἱπποστάτης. lege: Aureax , ſolitarius. Confirmant Gloſſæ Iſidori : Aureax, eques ſolitarius. ſolitarium vocat , quem alibi auctor Gloſſarij ſingulatorem, hoc eſt κέλητα. Idem etiã Cabal-

larium. Melius tamen eædem Glossæ Isidori: Caballarius, alaris.

Aurichalcum) Cum Græci dicant ὀρείχαλκον, tamen Latini scripserunt Aurichalcum, quod putarent id ex auro & ære componi, addita Cadmea terra: vt electrũ ex auro & argento: de quo intellexit Martialis:

Pallida sic niueo radiant electra metallo,
Et niueum felix pustula vincit ebur.

Intelligit enim de illa materia composita, non de succino. Igitur ex vitio pronuntiationis nata est falsa illa de cõpositione auri, & æris opinio. Quare & auctor Glossarij recte dixit: Aurochalca, χρυσοχαλκία. quod putarent esse auri, & chalci, seu æris χρυσοχαλκ. & compositionem quandam. Non nego ex auro, & ære præstantissimum æs fieri, vt prodiderunt veteres de Corinthio ære. sed id ὀρείχαλκον esse, id vero pernego. Aristotelem enim habeo auctorem, qui apud interpretem Apollonij negat ὀρείχαλκον esse in rerum natura. Hesychius: ὀρείχαλκον, τινὲς εἰκῆ διὰ δεδομένον τοὔνομα. οἱ δὲ πλείους ὑπάρχειν αὐτόν. ἔστι δὲ ἡ ὕλη ὁμοία χαλκῷ. Sane ὕλην ὁμοίαν χαλκῷ vulgo vocamus Letonum. & de eo intellexit Horatius: Tibia non. vt nunc, orichalco vincta-. Sed illud commẽtitium Aurichalcum tanti fuit apud veteres, vt cum nusquam esset, tamen quasi esset, etiam auro excellentius haberetur. Id quod ex Plauto cognoscimus, qui aurichalcum pluris facit, quam talentum auri. Quod & non prætermittit Seruius in Virgilium.

Auritus) Glossarium: Auritus, ὠτοπετὴς, ὠτοπαρόχος, ὀξυακουστικός· ὠτοπετὴς, est Flaccus, Plaudus, vt canes venatici.

Aurum) Male citatur Hippocrates. Legendum enim Hypsicrates. qui à Varrone, & Gellio lib. XVI. citatur, scripsitque de Romanis vocibus, quæ à vetere lingua Græca deriuantur. αὖρον vero priscum vocabulum Græcum, & ab eo θησαυρὸν dictum, apud Varronẽ annotauimus. Quod sequitur, Nonnulli, quod mentes hominum auertat: vereor ne Paulus prætermiserit, quod clarius Festus exposuerat: Nonnulli, quod mentes hominum auruncet id est, auertat. Indifferenter enim auruncare, & auerruncare dicebant: vt Cauneas, pro caue ne eas. Glossarium:

Aurun-

Aurūcus, θεὸς ἀποτρόπαιος. Nam ita in veteribus codicibus non ſemel legi. Quin & Aurunci veteres Italiæ populi ab eadem mente dicti, quod eſt idem ac ἀποσπασθέντες, auulſi a ſedibus ſuis, quod nempe πλάνητες, & aborigines fuerint. Eodem modo dicebant dortium pro diuortium. Turpilius Leucadia: Antefacta in ignem committo, triſtitias, ante dortium. id eſt ante diuortium. Quod & lex Trochaici, & vetus lectio manuſcripta docet.

Auſoniam] Lege infra, Auruncam: vt & veteres editiones habent. Sueſſa Auruncorum etiam apud Liuium, & alios dicitur, vnde fuit Lucillius. Cuius Satyræ dicuntur propterea Camenæ Sueſſæ, ab Auſonio ad Tetradium: Rudes Camenas qui Sueſſæ præuenis. Ita enim legendum eſſe apud Auſonium oſtendimus in Lectionibus noſtris Auſonianis. Porro Gloſſarium vetus habet: Aurunci, οἰκήτορες ἰταλίας.

Auſculari] Sic contra Oſculana pugna, pro Auſculana.

Autumnum] Non eſt dubiū dictum a veteribus ſine C, vt Autor, pro Auctor. Ergo Autumnus, pro Auctumnus.

Auos] πάντα. Scribe, ἅπαντα, vt apud Callimachum.

Auxiliaris] Corruptus eſt in fine locus, atque ita diſſimulata Feſti ſententia, vt vix vllum veſtigium appareat. Scribendum: dicti ex Græco vocabulo αὔξη, a quo nos dicimus rerum creſcentiam, auctionem. Quam hæc elegāter dicta, contra, quam aduerſetur Feſti menti vulgata lectio, nemo non videt. Quin audeo affirmare ne illud quidem RERVM Feſti eſſe. Quare expunge.

Auxillæ] Gloſſarium: Auxillæ, μικρὰ βαυκάλια, ὡς βάρβαροι. Ab eo autem ollæ dictum, vt ab Axilla, ala. Sic Axilites, pro Alites. Gloſſarium: Auxilites, ὄρνιθες, οἰωνοί. Scribendum Axillites. Qui error non eſt librarij, ſed ipſius auctoris. quod apparet ex ordine litterarum.

Axamenta] Gloſſarium: Axamenta, στίχοι ἐπὶ θυσιῶν ἡρακλέους Vbi notandū eſt ſacrificia, quæ Salij faciebant, non Marti, ſed Herculi fieri: cum tamen Salij ſint Martis ſacerdotes. Quare ſcriptor doctiſſimus illius Gloſſarij ſecutus eſt auctores eos, quos & Virgilius, dum attribuit Salios Herculi, non Marti. Sed & Antonius Nipho, & Octauius Herennius olim oſtenderant Salios Herculi dicatos eſſe,

Porro Axamenta dicta sunt ab Axare. hoc est, vt ipse Festus explicat, nominare. Glossarium: Anaxant, ὀνομάζουσι. Sed non magis puto axare proprie esse nominare, quam apud Græcos στηλιτεῦσαι, δημεῦσαι, aut ἀξονίζειν. Sed in axibus seu tabulis illa carmina describebant, itē vt leges suas Græci ἐν τοῖς ἄξοσι. Quia enim legitime concepta erant illa carmina, propterea non minus ediscebantur a Saliis, quam a leguleis actiones, & formulæ iuris. Itaque & Cicero ait a pueris prætextatis carmen Saliare tanquā legitimas formulas disci solitum. Sed & erant alia carmina, quæ a pueris discebantur, vt carmen Nelei de moribus, & similia. Quæ quia religiose ediscebantur, & solenniter concepta erant, nihil impedit legitima dici. Sic Tertullian⁹ disertissimus ac eruditissimus scriptor, in libro de persecutione, orationem Dominicam legitimam vocauit elegātissime: quod a nobis, & ab omnibus, qui Christo sacramento dixerunt, vt carminis lex quædam discatur.

Axitiosi] Ita apud Plautum, citante Varrone·

Axitiosæ annonam caram, è vili concinnant viris.

Glossarium: Axitas, ἀποτελεσματικοί. Lege Axites. Vnde & infra Axites mulieres legendum, non Axies.

B.

BAcar) Glossarium: Bauar, εἶδος ἀγγείου. lege Baccar. Isidori Glossæ; Baccarium, vas aquarium. Quod hic dicitur bacrioni vas simile: imo idem est. Bacat, Bacarium & Becario, seu Bacrio. Isidori Glossæ: Bacario, orceoli genus. Glossarium: Baccario, προχοδιάκονος. recte. Nam aquarij, seu aquarioli προχοδιάκονοι a veteribus dicebantur vt superius annotauit Festus ipse. Vtitur & Tertullianus, item Apuleius, & alij.

Balena] In fine corruptus locus, legendum suspicarer, Balenam, belluam marinam, ipsam dicunt esse, id est Cetum. Sane Pistricem ineptissime hic legitur pro Pristim. Quadrigarius: Quinque Pristes, nauigium ea forma à marina bellua dictum est. Virgilius:

Frons hominem præfert, in pristim desinit aluus.

Masculinum est πρίστης. Sed Romani & declinationem, & genus mutarunt.

Barathrum)Fortaſſe ſcripſit βαρὺς,non βαθύς.

Barrire)Gloſſarium : Barrit τρίζει,ἐλέφας βοᾷ.

Batus]Gloſſarium : Batis,εἶδος ἀκάνθης βοτάνης. Batum, σφάσον.Iſidiori Gloſſæ:Batis,genus oleris.

Bellaria] Puto legendum Bellarium,& bellaria,res bellas appellabant. Sane Latini Bellariorum nomine accipiunt,quæ Græci ὡραῖα vocant, hoc eſt cupedias. Nam ὡραῖος bellus,& pulcher. Vnde & pulchralia eadem dixit Cato in ea, quam habuit de fundo oleario : Pulchralibus atque cupediis. & res bellas pro cupediis. Terentius in Adelphis: atque vnum quidque quod erit belliſſimum Carpam. *Friandiſes.* Galli.Græci etiam τραγήματα. neque ſolum eſculenta,ſed & poculentorum delitias.Nam & Liberi bellaria dicebant.

Bellona]Huius rei penitus ignorata ratio extat apud vetuſtiſſimum interpretem Virgilij, qui eſt penes Danielē noſtrum. Poſt tertium,inquit,& triceſimum diem, quam res repetiſſent ab hoſtibus,Feciales haſtam mittebant. Denique cum Pyrrhi temporibus aduerſum tranſmarinum hoſtem bellum Romani geſturi eſſent, nec inuenirent locum vbi hanc ſolennitatem per Feciales indicendi belli celebrarent,dederunt operam utvnus de Pyrrhi militibus caperetur,quem fecerant in Circo Flaminio locum capere, vt quaſi in hoſtili loco ius belli indicendi implerent. Denique in eo loco ante ædem Bellonæ conſecrata eſt columna. Varro in Caleno ita ait : Duces ,cum primum hoſtilem agrum introirent, ominis cauſa prius haſtam in eum agrum mittebant, vt caſtris locum caperent.

Beneuentum]Omnibus nota eſt cauſa nominis in Beneuento mutandi. nemo tamen vere antiquam appellationem reddidit.Nam de Maloetio nugæ.Sed veteres prius ſine dubio dixerunt μαλόεντα, vt σιπόεντα, Sipuntum: ὀπόεντα, Opuntum.Sic ergo Maloenta,Maluntum,& Maluentum:vt Auruncum,& Auerruncum.Prius ſiquidem dixerunt,Sipuentum,Opuentum,Maluentum. Sic ὑδρόεντα. Hydtuntum: quanquam & ipſum dixerunt ὑδρεῦντα, ab ὑδροῦς,vt eſt apud Stephanum. Sed ſic ſemper ex ὑδρόεις contractum.Quod proprium eſt Dorum idiomatis,a qui-

bus Tarentini.& magna pars Græciæ. Sic enim & ἐκμᾶντα & αἰγλᾶντα, pro αἰγλήεντα, ἐκμήεντα.

Benna] De hoc alibi. Glossarium: Benarius, σκηνάρχης.

Bes] Inepta etymologia, & morosa. Prius Des dicebatur vt duonus, bonus: duellus, bellus. AUCTOR Varro. AS ita in partes suas secatur, vel tribuitur, vt ab vncia ad octo fiat partium incrementum. ab octo ad duodecim fiat deminutio. Cum ergo ad octo peruentum est, tunc de asse deminuendum in ratione partium ineunda. Non enim, vt ante, quadrans, triens, semis dicitur, quæ vnciarum adiectione incrementum capiunt. sed deest vncia, deest sextans, deest quadrans. id est, deunx, dextans, dodrans. Ergo ab octo de asse deminuitur, vnde Des, dessis dictus primum à veteribus. & hæc est vera etymi ratio. Varro in enumeratione assis partium, postquam ad septuncem peruenit: Reliqua, inquit, obscuriora quod a deminutione, & ea, quæ deminuuntur, ita sunt vt extremas syllabas habeant. Sed Festus eandem ponit etymologiam in besse quam Græci ἐν διμοίρῳ. Nam & δίμοιρον dictum, quod duas portiones, hoc est duos trientes habet. Sed Græci in assis distributione, quam posterioribus temporibus οὐγκιασμὸν vocarunt, aliam rationem sequuntur. ita enim numerant, vt post trientem adiiciant tantum vnciam. vt Triens vncia, hoc est Quincunx. semis vncia, hoc est Septunx. deinde iam altero triente facto, quem μοῖρον vocant δίμοιρον dicunt. Ita autem numerabant vltimis tẽporibus: δωδέκατον. ἕκτον. τέταρτον. τρίτον. τρίτον δωδέκατον. ἥμισυ. ἥμισυ δωδέκατον. δίμοιρον. δίμοιρον δωδέκατον. δίμοιρον ἕκτον. δίμοιρον τέταρτον. λίτρα. Tria enim tantum hic variant: Primus triens, qui simplici accessione vnciarum progreditur. Alter triens compositus vel ex se & vncia, vel ex semisse & vncia. Tertius triens, qui ex se & augmento vnciarum compositus est. Et iterum repetit ordinem primi trientis, vncia, sextans, quadrans. Nam se componit cum illis, Besuncia, bessextans, besquadrans. Vt non dubitari possit, quare δίμοιρον Græci vocarunt. Cum possent aliter facere, & a tribus quadrantibus Dodrantem potius, quam a duobus trientibus Bessem.

Bidental] Apage sis illa verba, QVODDAM TEM-

PLVM. Nunquam enim doctiſſimus Feſtus ea ſcripſit. Verba ſunt barbari mutilatoris. Feſtus ita ſcripſit: Bidental dicebant, quod in eo bidentibus hoſtis ſacrificaretur. Quis enim neſcit Bidental omnem locum eſſe, qui de cælo tactus eſt? Tantum abeſt, vt templum duntaxat dici debeat, Gloſſarij auctor recte expoſuit: Bidental, τόπος κεραυνόπληξ. Quin Perſius ipſum hominem κεραυνοπλῆγα, bidental vocat:

Triſte iaces lucis, euitandumque bidental. Artemidorus libro II. ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας. De Bidentibus alibi diximus in Coniectaneis. Gloſſarium: Bidentis, διετὴς ὄϊς, ὄρθια πρόβατα. lege, διόδοντα πρόβατα. Bidentes, ἐπὶ τῶν προβάτων, διὰ τὸ διόδοντα εἶναι. Græci Bidental vocant ἐνηλύσιον, Gloſſæ Græcorum, ἐνηλύσια, τὰ κατασκηφθέντα χωρία. Nam σκηπτὸς fulgur. Porro de Bidentibus abunde diximus in Coniectaneis. Bidentes ſunt quas μετάσσας Homerus vocat. quæ neque agnæ ſunt, quia illæ nondum dentes ediderunt. neque adaſiæ, quia iam eiecerunt. a quo λιπογνώμονας oues vetulas vocant Græci.

Bigenera] Docti viri putant aliquid mutandum in CICVR SVS. Quod quare ſibi perſuadeant, non video.

Bigne] Bignus, pro Bigenus, eodem modo dictum quo Priuignus, pro prigenus. Nam Pri, pro Præ dicebant, vt Pridie.

Bilbit] Gloſſarium: Bilibit, ἐπισκασμὸς φωνῆς. Bilbit, βομβύζει.

Bilingues] Lego Brutiates, non Brutates. βρεττάται. Apud Porphyrionem tamen veterem Horatij interpretem legitur Brutaces, in eum locum, CANVSINI MORE BILINGVIS. Bilinguis, inquit, dicitur, quoniam vtraque lingua Canuſini vſi ſunt, ſicut per omnem illum tractum Italiæ, quem ex maiori parte Græci incoluerunt. Ex quo magna Græcia nomen accepit. Ideo ergo & Ennius, & Lucillius Brutaces Bilingues dixerunt. Ita enim ex veteri Codice emendandus ille Porphyrionis locus. In quo vides eadem, quæ hic ſcribit Feſtus.

Binomius] Lege Binominis.

Bisita] Bisænum vocati Glossarium : Bisænus, χοῖρος ἐξαμηνιαῖος..& tamen non video, quomodo Bisænus, vel Bisenus sit ἐξαμηνιαῖος. Idem est apud eundem auctorem, Bibilles, δίμαλλοι.&, Bicerres, .δίμαλλοι, δίκερσοι.Vide ipsum Festum in Disulcus.

Bitense] A Bitiendo.de quo in Coniectaneis.Diceba tur idem & Bætere, seu Betere, & Bitire. Glossariū: Bæsis προσέλθης Lege, Bearis.

Biaterar] Βλὰξ Glossarium Blanx, εὐήθης. Legendum Blax.

Boa] Crurum tumor. Lucillius:

Inguen ne existat, papulæ, tama, ne boa noxit. Glossarium: Bor, ὁ τοὺς πόδας φλεγμαίνων. Puto Boa. Nam & à morbo ægrotans ipse dici potuit, vt Carcer, qui in carcere est, & Ergastulus, qui in ergastulo.: . Lucillius: --Non ergastulus vnus, & alius iudicem Opposiuit Idem : vt nemo sententiam libere, quasi ergastulus, possit dicere. Sic seruus Noxa dicebatur. qui noxam fecerat. Vnde Dedere noxam dicebant veteres Est etiam Boa, morbus boum Auctoribus rei rusticæ Glossario quoque Boua, νόσος βοῶν. Siue Boam, siue Bouam scribas, nihil interest,

Boia] Boia proprie collare veteres Glossæ: Boia κλοιός. & inboio, κλοιῷ περιτίθημι. Sæpius in veteribus historiis Martyrum manuscriptis legitur. vt, Tolle boiam de collo meo. Non mediocriter errat Brodæus, qui Boiam eandem cum Taurea facit: cum Taurea sit scutica. Hesychius: μάραγνα μάστιξ, ῥάβδος, ταυρέα. &, μάραγνα, τῇ ταυρέᾳ. Artemidorus de carnib. bubulis, quod non bonum sit videri in somnis eis vesci, præsertim seruis: δούλοις δὲ βασάνους (σημαίνει) διὰ τὸν ἱμάντα, καὶ τὴν ταυρείαν. Allusit Plautus Boius Boiam terit. Nam Boiam accipiendum pro collari, cum tamen qui hoc dicit, vellet accipi, tanquam si dixisset ipsum Gallum, cum Galla cubare. Notum enim Boios esse Gallos. & Glossarium : Bosbuc, Βοτέγεροι, ὡς οἱ Γάλλοι. Scribe Bos, Βῶς Boi, ἐπεργίως οἱ Γάλλοι.

Botulus] Glossarium: Botulus, φύσκος. Bolos hic prima

longa accipiendum. per bolos enim farciebantur.

Bouinantur] Nusquam reperies hoc verbum pro cõuiciari. Bouinari enim est tergiuersari. de quo satis alibi. Glossarium: Bouinatores, θορυβοποιοὶ, θρύλλον ποιοῦντες, ἢ ταραχήν. Glossæ Isidori melius: Bouinatores, inconstantes.

Brundusium [Imo Βρεντήσιον, seu Βρεντέσιον, prius βρέντη dictum videtur. Idque esse antiquum nomen eius oppidi. quod significat lingua Cretensium Ceruum.

Brutiani] Eleganter vetus Glossariũ: Brutiani, οἱ δουλικὰς τάξεις χειροτονοῦντες. Non enim vocat δούλους. Eos Fulgẽtius ait etiam Gerones dictos. Congerrones, inquit, qui aliena ad se congregant. Vnde apud Romanos Gerones Brutiani dicti. Quod verum est. Nam Gerones sunt χειρισταὶ, φρακτῆρες, vt auctor Glossarij docet. Apud Plautũ sunt Geruli, in Truculento:

Ite hac simul muli æris, damnigeruli, forasgerones,

Bonorum hamaxagogæ-- Atque hæc est prima coniectura nostra de Bruttianis geronibus. Sed, vt ingenue fateamur, putamus potius dictos, quia gerones literarum & publici cursores erant. Strabo: τῶν δὲ πικεντῶν ὑπῆρχε μητρόπολις πικεντία. νυνὶ δὲ κωμηδὸν ζῶσιν ἀπωσθέντες ὑπὸ ῥωμαίων διὰ τὴν πρὸς ἀννίβαν κοινωνίαν. ἀντὶ δὲ στρατείας ἡμεροδρομεῖν καὶ γραμματοφορεῖν ἀπεδείχθησαν ἐν τῷ τότε δημοσίῳ, καθάπερ καὶ λευκανοὶ, καὶ βρέττιοι κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας.

Brutum] Horatius: Quo bruta tellus. Estque ex Etruscorum librorum doctrina. in quibus etiam eodem modo bruta fulmina dicebantur.

Buccina] Lege: Græcĩ Bucanen.

Bucerum] Glossarium: Bucerum, γέννημα βιός. lege, βοός.

Bulgas) Adhuc Galli nomen retinent, sed ὑποκοριστικῶς Bulgetas. Sunt autem risci scortei.

Bulimam] Lege Bulimum. Ego id πάθος inuenio Furcillam dictum à vetere collectore Glossarum. Furcilla, βούλιμος, ὁ μέγας λιμός. in Isidoro, Curcilla, oppilago. & contra, Oppilago, curcilla. Quod ait de particula βου, miratus sum à Iustiniano imperatore βουπόρνεσι compositum esse, Nouella v I. βουπόρνεσι πορείαν. Porro βούπαιδα dice-

bant, quem Latini Catulaſtrum. Gloſſarium : Catulaſter, βύπαις. Aliæ Gloſſæ : Catuleſter, pupa, pupula, πάλληξ. Catlaſtros eſt vetus lectio apud Vitruuium libro VIII. cap.IIII. Quod à nobis admodum adoleſcentibus olim animaduerſum fuit.

Bulla] βυλλή; Tarentine βυλλὴ, βόλλα. & ἀναβολὴ, ἀμβόλλα. vnde Abolla. Quod Aeoliſmum reſipit.

Burranica potio] Vide, quæ in Cõiectaneis de hoc olim ſcripſimus.

Burrus] Eleganter homines ex potione rubentes ait Burros à veteribus dictos. Quod verbum in eodẽ ſenſu retinet Hiſpanica lingua. Burraceos enim vocant ebrioſos. & vas vinarium, Burraceãm. Gloſſarium Burrum, πυῤῥὸν, ξανθόν.

Buſtum] Ab hoc inauſpicatum genus auium Ambuſtaneum dictum putarim, quod circa buſta verſetur. Gloſſarium, Ambuſtandus, ἄδος ὀρνέυ. lego, Ambuſtaneus. vt Circanea auis. eæque Ambuſtaneæ aues dictæ videntur, quæ de buſto ſeu rogo, aliquid in tecta deferebant, & incendium portendebant. Vnde incendiariæ aues in augurali diſciplina. Seruius in Fragmentis: Sane bubo, ſi cuius ædes inſederit, & vocem miſerit, mortem ſignificare dicitur. Si autem de buſto ſudem ad tectum detulerit, incendium ædibus portendere. Quin eandem Spinturnicem fuiſſe cum incendiaria, non dubito. Græco enim nomine dicta eſt, ὠπὸ τοῦ σπινθῆρος. quod carbonem ex rogô, aut ex altari in ædes inferret. σπινθὴρ eſt ſtrictura ignis. Neque vero prætermittendum, quod de Vſtrina hic dicitur, ſeparatam aliquando à ſepulcro, aliquãdo coniunctam fuiſſe. Ideo hoc cauebatur à veteribus. quin & lex monimẽtis applicabatur, vt licet notare in antiquis duobus ſaxis Romæ: HVIC. MONIMENTO. VSTRINVM. APPLICARI. NON. LICET. Item, AD. HOC. MONIMENTVM. VSTRINVM. APPLICARI. NON. LICET. Vetus Gloſſarium : Vſtrina, πυρκαϊά. vſtrina. χαύστρα νεκρῶν. Seruij Fragmenta: Apparatus mortuorum funus dici ſolet: extructio lignorum, rogus: ſubiectio ignis, pyra: crematio cadaueris, buſtum: locus, vſtrina: operis conſtructio, ſepulcrum: inſcriptum no-

men,memoriaque,monumentum. publicæ autem vstrinę erant in exquiliis,inquit Acro.

Buttubata] Vt nugarum facilis & obuia materia, ita nomina multa à veteribus excogitata, vt Buttubata à puerorum vocibus, quas prima in infantia discunt, Bu, Tu,Ba, Ta. Bu, est bibere. vnde buæ potus: & vinibuæ Lucilio ebriosæ. Varro Cato de liberis educandis: Cum cibum ac potionem buas, ac papas vocent; matrem.mãmam: patrem,tatam. ba,est papa. Vnde Plautus: Tum puero dandum,quod papet. Ta, est appellatio Tatæ. Tu, etiam appellatio cibi,vnde Tubuccinari factũ, pro manducare. Idem & Titia: Glossarium, Titia χρεία νηπίων,ὃ λέγουσι Sed præstat Ba,pro Ma, hoc est mamma dictum. vt facilis est lapsus a B,ad M: Buttubata ergo, quasi Buttumara. Sunt & aliæ appellationes nugarum. Hettæ, Lire lire,nauci,Gerræ, Apinæ. quod est detortum ab ἀφάνναι. quod fuit ignobile opidum. Stephanus: Αφάνναι, χωρίον σικελίας, ἄσημον. ἀφ᾽ οὗ, Εἰ εἰς ἀφάννας, ἐπὶ τῶν ἀδήλων, καὶ ἐκτετοπισμένων. Prouerbium vult accipi Stephanus de remotissimis. Et Hesychius,qui non in Sicilia, sed in Attica ponit. Αφάνναι, χωρίον τῆς δημαρτίδος φυλῆς. πόρρωθεν. prouerbialiter ἀφάνναι, ἀντὶ τοῦ πόρρωθεν. At Romani de rebus nugatoriis. Glossarium,Apinæ, φάνναι. lege ἀφάνναι. Neque aliud est Affaniæ apud Apuleium libro IX. Hæc & alias similes affanias frustra oblatrãtes eos retrorsum abducunt pagani. & libro X. ore semiclauso effutiens nescio quas affanias effutire. Apud eũdem Apuleium Folia, pro nugis. in vita Gallienorum Impp. Cyclopem etiam lusérunt omnes apenarij. lege apinarij. id est, quos vulgo in Gallia *Plaisantins*. ab apinis,& nugis.

C

C*Acula*] Glossariũm: Cacula, δοῦλος στρατιώτου.

Caculutum] Vt ædilatum.

Caduca] Virgam e manu Flaminis, quam Commẽtaculum vocabant,excidisse. Caducum auspicium faciebat. & ni fallor, infelix erat. in Glossario: Caducus, πολεικο πολιτικὸς, δημόσιος. lege, πτωτικός. In eodem, Caducos, ἐπιληπτῆιν. lege, ἐπιληπτικούς.

Caduceator] Caduceum Græcum eſt pro Caruceum. χαρύκεον Syracuſane, & Tarentine, quod aliis κηρυκεῖον. R in D, vt contra ſæpe D in R.

Calibem] κοίλιψ, eſt Carens concubitu, vt αἰγίλιψ, Carens capris: χερκόλιψ, carens cauda. κεῖλ, κοῖος, vnde ὀρεσκοῖος, in montibus cubans. Ea eſt vera etymologia.

Cænaculum] ea tantum eſſe, quæ ſcalis aſcenduntur vel fidem fecerit Ennius apud Sept. Tertullianum, qui dixit – Cænacula maxuma cæli. & Martialis: Et ſcalis habito tribus, ſed altis. Nam & Iuuenal. – rarus venit in cænacula miles. Cænaculum veteres Gloſſæ interpretantur δίαιται, ὑπερῷον.

Ceremoniarum] Cerus veteri lingua ſanctus, à quo Cerimonia. Vt à ſanctus, ſanctimonia. & myſticum erat nomen Iani Cerus manus in carmine Saliari. Quamuis & Creator bonus exponatur à quibu dam veteribus. Nonnulli à Cerere cerimonias. Propterea Gloſſarium: Cerimonia, δημήτεια.

Cæſones] Plinius: Auſpicatius enecta parente gignuntur. ſicut Scipio Africanus prior natus, primuſque Cæſarum à cæſo matris vtero dictus: qua de cauſa cæſones appellati. Quod ait de Scipione & apud Tertullianum legitur libro de anima: Poſſumus illos quoque recogitare, qui execto matris vtero viui aerem hauſerunt, Liberi aliqui, & Scipiones.

Cella] Gloſſarium: Cellarium, & cellaromarium, ταμεῖον. lege Cellarium, & Cellar, Omarium. omarium & aumarium dicebatur. Petronius apud Fulgentium: In aumariũ memetipſum conieci. Corruptum ex armario.

Calaſis] manifeſto Græcum nomen χάλασις, laxamentum tunicæ nodo retentum.

Calatores] Calatores, ἐκβιβασταὶ ἱερέων. δοῦλοι δημόσιοι, περίπολοι Calator, καλήτωρ Gloſſæ Græcorum. Et Iſidorus: Calator, miniſter ſacrorum. Quemadmodum Calatores ſunt ſacerdotum præcones, ita etiam κήρυκες ab Homero καλήτορες dicuntur. ἐς δ' ἄγαγεν κήρυκα καλήτορα τοῖο γέροντος. Calator ergo καλήτωρ.

Calbeos] Suetonius Galbeos, & hiſtorici. Gloſſarium Calbæ: Calbæ γνώσμα.

Calicata] veteres dicebant Calecata, vt legitur hodie in Tabula vetustissima Aletri, quam descripsit ita amicus noster Aldus Manutius Pauli F. iuuenis doctissimus: L. Betilienus L. F. Vaarus hæc, quæ infra scripta sont, de Senatu sententia facienda coirauit. Semitas in oppido omnis: porticum, qua in arcem eitur: campum, vbei ludunt: horologium, macellum Basilicam calecandam: seedes, lacum bal, nearium: lacum ad portam, &c.

Calones] Scribendum περὶ κατωμδύας, κᾶλα vt κάγκανα κᾶλα. Glossarium: Calo, δοῦλος δημόσιος. Isidorus: Calones, Galearij militum.

Calpar] Glossarium: Calcar, θυσίαι ἀπαρχῶν οἴνου. Vides legendum esse, vt hic, Calpar. Item, Calpar, οἶνος ἐν θυσίᾳ. Vide Arnobium, & Coniectanea nostra. Græcum est à κάλπη vt ab Aula, aular. Nam Calpar non vinum proprie est, sed vas ipsum vini. Varro apud Nonium.

Calpurnij] Lucanus in Panegyrico ad Pisonem:

--hinc tua, Piso,
Nobilitas, veterisque citant sublimia Calpi
Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.

Camillum] Versiculus ille exagitatus à veteribus Criticis: Prætextum in cista mures rosere camilli. Camillum intellexit Ouidius cum ait: Stat puer, & manibus lata canistra tenet. Vide Coniectanea nostra. Glossarium: Camilla, ἱέρεια. Seruius P. Danielis: Alexander, inquit, Aetolus poeta in Musis refert Camillam nomen fuisse Dianæ ab Ephesiis dedicato templo ei impositum. Hæc Seruius in Schedis reconditis, quæ sunt in Bibliotheca Danielis nostri. Sed profecto magnus ille Virgilij interpres fallitur. Nam in eo poemate Alexander Aetolus non Camillam, sed ὦπιν Dianam vocat. Cuius versus habes apud Macrobium. Sed est μνημονικὸν ἁμάρτημα.

Canalicola] forenses vocat, vt etiam Græci ἀγοραίους, hoc est χυδαίους, Cæterum singulari numero propter canalem legendum est, non, vt hic, propter canales. Plautus Curculione:

In foro infimo boni homines, atque dites ambulant.
In medio propter canalem ibi ostentatores meri.

Cancri] Cancer, canceris, & mutato n, in r, Carcer, car-

ceris. non à coercendo, vt Varro. Apuleius: inter Orci cancros iam ipsos adhæsisti.

Canicæ] A canibus scilicet. vide prouerbium, *κύων ἀπὸ μαγδαλιᾶς*. Pacuuius: Qui apud te quasi seruos est canicaceum paneum.

Cannensem] Locus non tam obscurus, quam ridiculus: obscurus tamen. Quod & me tacente satis per se patet. Ego sane non dubito ita legere: Cannensem, cursorem Titinnius præpostere dixit. Recte. Nota est consternatio, & fuga eorum, qui ex Cannensi clade euaserunt: qui noctes, & dies nunquam cursum, & fugam intermiserint, Quod Liuius nominatim monet. Ab eo iocolariter Cãnenses, hoc est, qui ex clade Cannensi effugerant, vocabãtur cursores, vt suspicari licet. At contra, præpostere Titinnius cursorem vocauit Cannensem. Non enim, si Cannenses cursores dicebantur, ab eo consequens erit & cursorem quemuis Cannensem dici. Sed comica licentia eleganter hoc dictum à Titinnio accipiendum est.

Capillatam Supplendum ex Plinio de Vestalibus libro XVI. cap. XLIIII.

Capitalis] Non possum aliter mihi persuadere, quin Festus ita scripserit: Capitalis locus, vbi si quid violatũ est, capite violatoris expiatur. Nam capite, non caput habent & priscæ editiones. Quare Ouidius capitale templum, Mineruæ captæ intelligit, cum scribit Fast. III.

Aut quod habet légem, capitis, quæ pendere pœnas.
Ex illo iubeat furta recepta loco.

Ergo capitalis locus est, qui habet legẽ, vt capital sit, qui quid in eo violarit. Capitalis lucus hoc modo dicetur. Quare locus, non lucus legendum, quia locus & lucũm, & alia cõprehẽdat.

Capitarium] Iam & hoc negó à Festo vnquam ne in mẽtem quidam venisse. sed, Capitarium, æs, quod caput est. Ait Capitarium æs, id est sortem Capitarium vocari, quia caput sit vsuræ. Græci ἀρχαῖον. Ego tamen malo Capitatium æs esse, qnod capite penditur. aliud enim ex censu pendebatur. vide Tributorum.

Capuam] Sane Capys Græcum vel Tarentinum videtur Latine expressum per Falconem. Nam κάπυς ὄρνις· τὸ κάπυλος, ἤγουν κάμπυλος, quod ĩcuruos habeat pedes. vnde&

Capus dictus κατ' ἐξοχὴν vt ὄρνις Gallina κατ' ἐξοχὴν. & multa alia eiusmodi. Vt & vnus tantũ ex genere accipitriũ vocatus Falco, non omnes accipitres, quanuis omnes sint γαμψώνυχοι. hoc enim significat Falco.

Carinari [Glossarium : Carinari, χαριεντίζεσθαι. Isidorus: Carinantes, illudentes. Ennius :

Contra carinentes verba, atque obscena profatus. & tamen corripit in sequenti mediam:

* neque me decet hanc carinantibus edere chartis.

Qui versus nondum excusi, citantur à Seruianis schedis doctissimi Danielis nostri. Ita factum carinari à carina: vt apud Græcos γεφυρίζειν à γέφυρα. Idémque valet, ac carinari.

Carissa] In veteribus editionibus vafrum, non vafram. Cui adstipulari videtur auctor Glossarij: Carisa, μαυλιστὶς, πορνοβοσκός. Isidori Glossæ contra feminino: Carissa, lena vetus, & litigiosa. ancilla dolosa, & fallax.

Carnificis loco] Originem huius moris explicat vetus scriptor Cassius Emina apud Seruium Danielis nostri: Tarquinius, inquit, Superbus, cum cloacas populum facere coegisset, & ob hanc iniuriam multi se suspendio necarent, iussit corpora eorum cruci affigi. Tunc primum habitum est turpe, mortem sibi consciscere. vt non tantum de eo, qui se vulnerasset, vt moreretur intelligendum sit, sed de eo, qui quouis modo mortem sibi consc isceret. quare adeo eiusmodi abominabantur vetustissimi Romani, vt nẽ eis quidem iusta facerent. Seruius in schedis: Varro ait, suspendiosis, quibus iusta fieri ius non sit, suspensis oscillis veluti per imitationem mortis parentandum esse. Artemidorus lib. I. ἄτιμός τε καὶ φυγὰς γενόμενος, ἀναρτήσας ἑαυτὸν ἐτελεύτησε τὸν βίον, ὡς μηδὲ ἀποθανὼν ἔχειν ὄνομα. τούτους γὰρ μόνους ἐν νεκρῶν δείπνοις οὐ καλοῦσιν οἱ προσήκοντες. In caristiis enim, & parentalibus omnium carorum iam vita functorum nomina ciere solebant. Ausonius. -- nomina tantum.

Voce ciere, suis sufficiet tumulis. Quæ Ausoniana paulo diuersius interpretatur Turnebus: quod nõ debuit.

Casaria] Est, quã Græci οἰκουρὸν vocant, Hæbræi Naua.

Cassabundus] Vnico s, Casabundus. vide Varronem.

Caßiculum] Glossæ Isidori : Cassiculum, rete iaculum.

Catampo] Græcum scilicet, κάτ' ἄμφω. Videntur verba duorum, qui eum ludum exercebant. Ridiculus est doctiss. vir, qui in Codice Iustiniani libro tertio in fine hariolatur de genere lusuum dictum, quod ipsi Imperatori nunquam in mentem venit, præsertim cum de hoc Catampo ibi mentionem fieri putet. Dictum κάτ' ἄμφω, vt κάθ' ἕν. Sed puto potius Catambo scribendum per b καταμβὼ dictũ vt ὀπισαμβώ. est autẽ ὀπισαμβὼ ἡ εἰς τοὐπίσω ἀναχώρησις. καταμβὼ ἡ εἰς τὸ κάτω καὶ τὸ πρηνές. vide Eustathium.

Catax] Græcum est κατὰξ, hoc est κατεαγὼς τὰ μέλη. Isidori Glossæ : Catax, claudus, coxus. In veteribus Græcorum Glossis : Coxus, λολός lege χωλός. Hispani retinent nomen. claudum enim hodiéque vocant Coxo & Coxquear, claudicare. Quod & in illis optimis Glossis reperi, Coxigat, χωλαίνει. & Nonius, Catax dicitur, quem nunc Coxonem vocant. dicitur & cloppus. Cloppus, χωλός. Glossarium.

Catillatio] Catillones ait à Romanis dici, qui prouincias Po. Ro. despoliassent. à Catillonibus, qui & catillos ipsos liguriunt, absumpta prius dape. A Græcis vero eiusmodi homines dicebantur μολγοὶ περὶ τὸ ἀμέλγειν, καὶ κλέπτειν τὰ κοινά. vt ille fur apud Maronem:

Hic alienus oues custos bis mulget in hora.

Catones] Repone, vt in veteribus editionibus, Cothones. quid differat Cothon à portu, explicat Seruius.

Caudeca] lege, Caudeæ. Ita etiam Plautus Rudente.

Cauiares] Locus corruptus in sequentibus. Legendum: Cauiares hostiæ dicebantur, quod cauiar pars hostiæ cauda tenus dicebatur. Manifestum est in equo Octobri, de hic agitur, partem secundum caudam dictam Cauiar, vt in boue, Palaseam: in sue, offam penitam. De equo octobri, inquam, Festus intelligit. cuius coda tanta celeritate in Regiam perferebatur, vt sanguis recens inde in focum stillaret. Fiebat autem hoc sacrificium quinto quoque anno, vt nõ multo post sequitur. & Propertius refert:

Qualia nunc curto lustra nouantur equo.

Cauillare] Dictum à cauendo, ὑποκοριστικῶς. Propriúm-

quæ est leguleiorum, & moratorum verbum. Nam Iurisconsultorum proprium Cauere. Ouidius:

Illo sæpe loco capitur consultus amore.

Quique aliis cauit, non cauet ipse sibi. Tibullus:

Hæc mihi quæ cauerem Titio, Deus edidit ore. Hodie inepte, quæ canerem Tityo. nullo sensu. At Tibullus se prudentum more de amore publice responsurum cuilibet consulenti proponit. Quod ex sequentibus, & ex nomine Titij apparet. sed qui corruperunt, ignorarunt secundam & tertiam coniugationem eandē apud veteres fuisse. vt igitur deminuerunt nomen in formulariis illis, Leguleios, non iurisprudentes vocantes: sic & verbum professionis: cum cauillare, non cauere eos dicebant, propter tricas, & morosas iuris præstigias. Sane ita esse vel vnus Tertullianus satis dederit, qui in libro de corona ait: omnibus modis cauillandum. id est cauendum, παντοίως [illegible]γαςέον. Non ergo obscurum, quare in vitium verterit hoc verbum: cum genus hoc hominum male semper audierit. Glossarium vero: Cauillatio, ἐνέδρα. ἀπάτη, παρεγχείρησις.

Cautionem] Plautus: Opportune mihi cauita est hæc epistola.

Celibari] Ouidius: Nec tibi, quæ cupidæ matura videbere matri, Comat virgineas hasta recurua comas. Vide Plutarchum Problem.

Censui censendo] Prædia censui censendo dicebantur ea, quæ essent mancupi: quæ habebant ius ciuile: quæ subsignari apud ærarium, apud censorem possent. vt auctor est Cicero in ea pro Cæcinna. neque possessiones, id est agri. qui non mancipatione sed vsu tenebantur, Censui censendo dici poterant, neque hoc nomine in censum dicari.

Centenariæ] Vltima clausula, quæ pro Glossemate est, addita est à barbaro truncatore: IDEST CENTVM ASSIBVS, QVI ERANT BREVES NVMMI EX ASSE. Hæc sunt stigmata misello Festo ab illo erudito Longobardo inusta.

Centenas pondo] Quin & addebant sæpe libras, Centenas pondo libras. Varro, Liuius, Gellius.

Centuriata] Mirum quam placuerit huic Paulo nomen Curiæ. hoc enim omnibus rebus attribuit. Vult Centurias, Curias fuisse. Item Tribus ipsas: vt in voce Centumuiralia, & in voce Curia. Quare superius in voce Centũuiralia, impactum Festo pittacium à Paulo iis verbis, QVAE CVRIAE DICTAE SVNT. Item hic, ITEM CVRIATA. & in voce Curia, QVIBVS POSTEA SVNT ADDITAE QVINQVE. Quæ omnia ea confidentia tollere possumus, qua posita fuerunt. Lege igitur: Centuriata comitia dicebantur, quia Pop. Romanus per centurias diuisus erat.

Cercolopis] Legendum sine vlla controuersia, Cercolips. hoc est Simia, quæ caudam non habet. Martialis: Si mihi cauda foret, Cercopithecus eram. Cercolips igitur opponitur Cercopitheco, & proprium Latinum nomen habet, Cluna. At Festus hic manifestò errat, qui putat à κέρκος, & λίπος factum. Ideo quod crassam, & villosam vltimam caudæ partem haberet. Atqui talia nomina non ab aliis nominibus, sed à verbis componuntur. vt αἰγίλιψ. παρὰ τὸ λείπειν αἰγός. quod capra careat. quin & nullum est genus talium Simiarum. Catullus quoque harum simiarum mentionem facit in epigrammate:

-- & trepidas lingere Cercolipas. Quam enim apertus sensus, omnes vident. quid enim fœdius, quam nates Simiæ, præsertim Cercolipis? Politianus tamen maluit Carbatinas. Quod ipse non excogitauit. Sed ita in manuscriptis viderat. Ita enim habet manuscriptus Catullus clariss. & eruditissimi Cujacij, I. C. ac senatoris amplissimi. Sed non defuerunt, qui in Politiano candorem animi requirerent. Quod docti viri hic substituunt Cercalopex pro Cercolips, vt quod ingeniose excogitatum sit laudamus, ita quod alienum à Festi sententia reiicimus.

Cercopa] Quid habebat in animo Festus, aut Verrius, cum hæc scriberet? quæ enim cognatio τῷ κέρκῳ, & τῷ κέρδει? Sed κέρκωπες à Græcis πανοῦργοι dicuntur. Eiusque rei caussam petunt ab historia.

Cerrones] Inde Concerrones, & Concerræ. Lucilius:

Tapullam legem rident concerræ Opimi.

Ceruaria

Ceruaria] Cerua mactabatur Dianæ. Ouidius:

Quæ semel est triplici pro virgine cæsa Dianæ,
Nunc quoque pro nulla virgine cerua cadit.

Cum ea non erat, succedaneam eius mactabant ouem, quæ ob id Ceruaria ouis dicebatur.

Cespes] In modum lateris. Propterea elegantissime à Græcis vertitur χορτόπλινθος. Glossarium : Cespes, χορτόπλινθος, χορτόβωλος, πλίνθος. Male, χορτόβολις, πλῖνθος.

Chilo] Græci interpretantur προκέφαλον.

Ciccum] Glossarium: Ciccum, ῥοᾶς ὑμήν. Isidori Glossæ : Ciccum, mali granati membrana. Vide Varronem, & Coniectanea nostra.

Cicindela] λαμπυρίς. Glossarium.

Cicuma] Isidori Glossæ: Cecuma, noctua.

Cilium] Glossarium : Cilia, ὑπώρεια. lege, ὑπώπια. Palpebras intelligit.

Cimbri] λῃστρικοὶ sane, καὶ πλάνητες fuerunt. Sed nõ magis Cimber latronem significat, quam Isaurus piratam: Ambro, dissolutum, ac voracem: Opicus, obscenum. Sed quia tales fuerunt eæ nationes, de earum nomine vocamus, qui tales sunt.

Cingulum] Varro γεροντοδιδασκάλῳ. Nouos maritos tacitus taxim vxoris soluebat cingulum.

Cinxiae] Tamen Varro apud Augustinum de Ciuit. lib. IIII. cap. XI. ait Virginensem Deam fuisse, cui virgines soluebant zonam. Eandem Fortunam Virginalem vocabant. Arnobius: Virginum togulas fortunam defertis ad Virginalem. Nam nuptiarum tempus virginibus idem erat ac pueris tyrocinij dies. Eo enim tempore feminæ prætextum deponebant.

Citeria] In verbis Catonis legendum, vectitatum iri.

Citimus] Declinabantur olim, Cis, citis: Vls, vltis. Pomponius de origine iuris dixit, vltis Tiberim. Dixit & Varro alicubi.

Citrosa] Næuius. pulchramque ex auro, vestemque Citrosam. Festus vult ita dictum, quod sit vndatim crispa. At Macrobius, quod poma citri vestibus insererentur, ad odorem cõcipiendum. In quo licet videre veterum incõstantiam. Nam alia est citrus, ex qua mensæ fiebant: alia,

quæ poma habet, quam Medicam vocarunt. Quam cum dicant eandem esse cum Homerica Thyia, ipsi viderint. Vix enim & Virgilianis temporibus non solum Europæ, sed & Asiæ minori cognita erat.

r *Classes*] Et classem procinctam, exercitum ordinatum. Lex Numæ: QVOIVS. AVSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIVNTVR. IOVI. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QVEI. CEPIT. AERIS. DVCENTA. DARIER. OPORTETO.

Classici testes] Hoc est, Ciues Romani. Qui enim ciues Ro erant, omnino in aliqua classe censebantur. Qui non habebant classem, nec ciues Ro. erant.

Clausula] Suspicor, quam Græci χῶλοι vocant. ex quo factum κολοφῶν.

Clingere] Omnino legendum, Clingere, cludere. Alioqui frustra dixisset à Græco κλείειν manasse. Quin Isidorus plane sententiam nostram adiuuat. Clingit, inquit, cludit.

Clitellæ] Clitellas etiam pro locis accliuis dicunt Græci. Nàm κανθήλιοι significat non tantum clitellas, & sagmata asinorum: sed etiam, vt dixi, accliuia loca. Quin & iidem Græci κλιτὺν dicunt locum in vallem demissum. A quo Clitellas formarunt Latini.

Cluma] Glossarium: Clunar κειθῆς λέπυρον.

Clunaclum] Quid sit cultrum sanguinarium, ego nescio. An cultrum iugulatorium? Propterea dicitur σφαγεὺς à Græcis. Sed puto mendosum esse: & ita legendum: Clunaclum, cultrum sane victimarium &c. Ita enim aliquando loquitur. vt supra: Aerarium sane populus Ro. in æde Saturni habuit. Vel simpliciter: Clunaclum, cultrum victimarium &c. Vel, quod verius puto, cultrum saginariũ. Est enim culter laniorum, ad iugulanda pecora saginata. Neque dubito, quin hæc vera sit lectio. Ita ergo poparũ culter vocabitur.

Clunas] Glossarium: Clura, πίθηκος. perperam, vt vides, Clura. pro cluna. Græce, ut supra monuimus, κερκόλιψ.

Clunes] Paulo diuersius à Nonio citatur locus Plauti. Clunes masculino. Plautus Agroico: Quasi lupus ab armis valeo: clunes desertos gero.

Cnasonas] Isidorus, Cnason, acus, qua mulier caput scal-

pit. Nam duplex est acus ornatricum: altera, qua scalpūt caput, quæ discerniculum dicitur. altera, qua crines figunt, & sustinent, quam Græci χαλαμίδα. καὶ σύεργα vocant. Latini etiam aliquando fistulam. Est autem Cnason Tarentinæ linguæ. Nam Tarentinorum proprium est, simplicia verba κατ' παραγωγὴν producere. vt ab ἄγω, ἀγάζω. Vnde Agaso, ὁ ἀγάζων. & à κνάω, κνῶ κνάζω. vnde Cnaso, ὁ κνάζων. Sed de hoc alibi.

Cocetum] Tertullianus libro contra Valentinianos: Pādoram Hesiodi: Acci patinam: Nestoris Cocetum: Miscellaniam Ptolemæi.

Coclacæ] Nempe Græcanice detortum. κόχλακες.

Coctiones] Recte definit, quos superius à Gallis *Barguigneurs* vocari monuimus. Et recte, vt ipse ait, à veteribus per V, Cuctio scribebatur. Quia Cuctus dicebant, quod postea Cunctus. & Coiux, quod postea coniunx. & similia. Cuctus, coniectus: vt tractus, pro traiectus. de quo in Appendice in Varronē. quia dicebāt Coicio, & coiectus. Laberius in Necromantia:

Duas vxores? hercle hoc plus negotij
Est, inquis. Cocio sex ædiles viderat.

Vbi Cocio, non coctio scribitur, vt sæpe alias. vt in Glossario: Cocio, μετάβολος, Isidorus: Cocio, arilator. in veteribus Glossis: Cocionatura, μεταπέρασις. In Glossario; Cociatria, μεταβλητική. Mallem Cociatrina. vt; meditrina. Quare autem Gellius reprehendat Laberium, qui peruulgate dixerit Cocionem, cum veteres dicerent Arulatorem, non video. Plautus enim Asinaria vsus est: Itaque non est peruulgatum, neque, vt ipse Gellius loquitur, proculcatum vocabulum.

Cocula] Sunt Homeri κάγκανα ξύλα. & Varro nos docet libro I. de vita P. Ro. Cocula, quae coquebant panem, primum sub cinere: postea in forno. vtriusque vocabulum à formo ductum, id est à caldore. Isidorus: Cocula, ligna arida, vasa aerea.

Capiam] In veteri quodā schedio reperiin verbis Catonis semesa verba, non seditiosa. Erūt ergo verba tertiata, & quartata, vt idem Cato dixit aliquē tertiato, & quartato verba dicere prae metu, vt notat Seruius in Schedis.

quod imitatus eſt,vt alia,Apuleius lib.v.tertiata verba ſemianimi voce ſubſtrepens.

Cognitor] A veteribus Græcis, ἔκδικος. De eo Aſconius.

Cohum,cælum] Ennius vt notaui in quadam veteri membrana: --pilam vix

Sol mediam:complere cohum terroribu' cæli.

De hoc plura vide in Coniectaneis.

Conquere] Suſpicor,Conquinire,decubare. A quo conquiniſco. De eo vide apud Nonium. Conquiniſcere, eſt cernuum ſe inflectere, vel inclinare: vt faciunt exoneraturi ventrem. Pomponius Atellanarius:

--- ſimul intro veni,acceſſi ad patrem.prendi manum,
In terra vt cubabat nuda. ad eum vt cōquexi, interim
Mulieres conſpiciunt--

Hoc etiam veteres cernuare dicebant. Quanquã & cernuare etiam ἀντὶ, τοῦ ἀσκωλιάζειν accipiebant. Varro lib.I.de vita Po. Ro. Etiam pelles bubulas oleo perfuſas percurrebant, ibique cernuabant. A quo ille verſus vetus eſt in Carminibus:

Sibi paſtores ludos faciunt coriis cernualia Hic ludus ἀσκωλίασ vocabatur. de quo Virgilius-vnctos ſaliere per vtres.Nã cadebãt proni in armos. Idq; cernuare vocabãt Erant & Cernui ludij,κυβιστηταὶ de quibus in Cõiectaneis diximus.Et ab eo petauriſtæ,hoc eſt funambuli dicebãtur cernui. Gloſſæ:Cernulat, κυβιστᾷ.Seneca Epiſtola VIII.vt eſt animaduerſum à N. Fabro ex veteribus libris: Non vertit fortuna,ſed cernulat,& allidit. Cernulus, πιπαυεριστής. Cernauit,πιπαύερισαι. Male, Cernuit.Lucillius:

Modo ſurſum,modo deorſum, tanquam collus cernui.

hoc eſt petauriſtæ. Euenit enim illi nunc ſurſum, nunc deorſum collum pendere,pro vt aut ſe deorſum deiicit, aut in altum ſubiicit.

Collus] Repone ex veteribus editionibus: Culleus. Non autem aliud genus tormẽti fuiſſe puto, quod hic dicatur, quam culleum, in quem immittebantur parricidæ. Res vulgatiſſima. Sed tamen apponam de eo quod inueni. ἐγένετο νόμος ἐς τοιοῦτο τρόπον πᾶσιν ἀνθρώποις· ὅπως ὅστις πατροκτόνιον πεποίηκε, δημοσίως εἰς μολγὸν ἐμφθεὶς συνερρῆφῇ μετ᾽ ἐχίδνης, καὶ κυνὸς, καὶ πιθήκου καὶ ἀλέκτορος ἀσεβῶν ζώων ἀσεβὴς ἄνθρωπος καὶ ἐπὶ ἁμάξης ἐζευγμένης μελαιναῖς

βουσὶ καταπνιχθῇ εἰς θάλασσαν, ἢ ῥιφῇ εἰς βαθύ. Et mirum mihi videtur, quod de eadem re Isidorus scribēs in Glossis, ait Culleum tunicam fuisse ex sparto in modum cruminæ factam, & solitam liniri à à populo pice, & bitumine. Plautus Vidularia : -iube hunc insui culleo , Atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

Colossus] Legendum à Charete, teste vel ipso artifice, qui subscripsit Colosso:

> Τὸν ἐν ῥόδῳ κολοσσὸν ἑπτάκις δέκα
> Χάρης ἐποίει πήχεων ὁ Λίνδιος.

Comissatio] Græci interpretantur ἐπίκωμον.

Comitiales] Comitiales opponit nefastis Plautus, illis iocularibus versibus:

> Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos.
> Nam istorum nullus nefastust, comitiales sunt meri.
> Ibi habitant. ibi eos conspicias, quam prætorem sæpius.

Committere] Scribe, delinquere, non relinquere.

Comparsit] Locus quidē Terentij notus vulgo ex Phormione, ita tamen, vt in aliam sententiam, ac Festus interpretatur, accipiendus sit.

Compernes] Græci vocant γονυκρότους.

Compillare] Asconius in prætura vrbana : Compilarit: pilos, inquit, peruellerit. sic fraudauerit furto, vt ne pilos quidem in corpore spoliatis reliquerit. Hæc indigna sunt & veteri, & erudito interprete. Saltem syllabæ modulus debebat eum inducere, vt aliter existimaret. Sed verbum est militare, compilare, cogere. Nam pilatum agmen dicebatur pressum, ac densum. Varro apud Seruium Danielis nostri. Duo sunt genera agminum: Quadratum, quod immistis etiam iumentis incedit, vt vbiuis possit cōsidere. Pilatum alterum, quod sine iumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius per iniquiora loca tramittatur. Scaurus de vita sua: In agrum hostium veni. pilatim exercitum duxi. id est, strictim, & dense. Ab eo pilare est premere, cogere. Hostius belli Histrici primo:

> Percutit, atque hastam pilans præ pondere frangit.

Idem — sententia præst o.

Pectore pilata eſt. Aſellio Sempronius: quartum ſignum accedebat,ſiue pilatim,ſiue paſſim iter facere volebat.Ennius Satyrarum ſecundo:

Inde loci liquidas,pilataſque aetheris oras
Contemplo-- hoc eſt preſſas, denſas:& , vt ipſe ante dicit,liquidas.

Ab eo igitur Compilare.non,vt Aſconius, à pilis. Qui igitur omnia preſſim colligit, dicitur Compilare.Quare hic recte, cogere,vt in vnum condere exponitur. In Græcis ſane id fero. qui compilare interpretantur, μαδύζειν.

Compitalia] Gloſſæ: Compitalia, θεῶν ἀγυαίων ἑορταὶ, αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς τριόδοις ὑπὸ τῶν προσηκόντων τοῖς νεκροῖς.

Conciliatrix] Lucillius: Aetatem, & faciem, vt ſaga, & bona conciliatrix Gloſſæ:Conciliatrix,προξενήτρια.

Concinnare] Perperam volunt mutare concinere in conciere. Vide ſecundum Coniectaneum noſtrum.

Conexpilauiſti) Idem ac Compilaſti. vt reciprocus,reprocus:reciperare,incitegere,integere.

Conclauata) Haud dubie legendum Conclauia. & recte huic expoſitioni cõuenit Græcorum interpretatio. Conclauia,συνοικία. Quin & ſequentia confirmant

Condicere) Veteres Græci, συντάσσεσθαι μετ' ἀπαγγελίας. Condictio,συνταγή.

Condalus) Ita propius accederet ad origenem ſuam,κόνδυλος ſed ſcimus veteres Cõdalum dixiſſe,& Condalium. υ in α. κύλιξ, calix. Plautus quoque fabulam Menandri δακτύλιον cum verteret, Condalium eam nominauit.

Confeta (ſus) Talis fuit, quæ cum triginta porculis ab Aenea mactata eſt. Ambegna quoque ouis, confeta dici poteſt.

Confluges) Iſidorus legit confrages,ſed idem eſt propter cognationem F, cum R. vt ſufflamen,ſufframen. Fraxtabula, Flaxtabula. Eodem modo compoſitum confluges, quam Homerus vocat μισγάγκεια Liuius Andromeda:

Confluges vbi conuentu campum totum inhumigant.

Confiduſti) Imo potius videtur Confiduſti.à fidus,fiduſtus:vt ab ancus,anguſtus:ab vncus, vnguſtus.

Coniuola) Duplicem lectionem reperio in Gloſſis Iſido-

ri: Coniuoli, concordes, iuncti. &, Cohibult, concordes, coniuncti. Vtrique astipulatur Glossarij auctor, qui cohiuum, & coniuum interpretatur χάλυκα ῥόδου μεμυκότα. Vt videatur iam antiquitus in dubium hoc reuocatum, vtrum Conniuum, an cohiuum dicendum esset.

Conlucare] Profanam siluam dixit: Quia luci sacri erant incædui. propterea ita deprecatur pastor ille apud Ouidium in sacro Palili:

Seu mea falx ramo lucum spoliauit opaco,
Vnde data est teneræ fiscina frondis oui.

Neque tibi imponat, quod in Glossario legitur: Conlucatis, εἶδος νεκροῦ. Legendum enim, conlocatio, εἶδος νεκροῦ. erat autem Conlocare mortuum, in ianua ponere, pedibus in publicum conuersis. Quod Græci προτίθεσθαι νεκρόν. Persius: - tandémque Beatulus alto,

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis
In portam rigidos calces extendis --

Glossæ Grammaticorum, in illud ἰλιάδης τ. ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένον. εἰς τὸ πρόθυρον, inquiunt, βλέπων. τοῦτο γὰρ τὸ σχῆμα τῶν νεκρῶν προθέσεως. Ex quibus illustratur Persianum, In portam rigidos calces extendis - Mos erat eam πρόθεσιν à filijs fieri. Dio in Tiberio de Liuiæ excessu: καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὔτε νοσοῦσαν ἐπεσκέψατο οὔτε ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθετο. Male enim hodie προσέθετο.

Conquirere] Legendum Coinquite, vel Coinquere. vtrũque enim videtur vsurpatũ, Coinquio, & Coinqueo. verbum nemini hactenus, quod puto, animaduersum. Dictum autem veteri distortione coinquio, pro coanquio, anquire à Græco ἄγχειν. à quo anquina Cinna:

Atque anquina tenet stabilem firmissima cursum

veteres ergo per Q. dicebant, quod postea per G. Nam Anquere prius fuit, quam Anguere. Coinquire ergo seu Coinquere arbores, est coercere. verbum aptum ei rei. In tabula marmorea non dudum Romæ effossa, cuius exemplum communicauit mihi Cl. Puteanus, ita legitur; EARVMQVE. ARBORVM. ADOLEFACTARVM. ET. COINQVENDARVM. ET. IN. EO. LVCO. ALLAE. SINT. REPOSITAE, &c. Videndum igitur, num superius, vbi legimus, Coinquire deputare:

idem verbum intelligere debeamus, & mulitatoris negligentia commissum sit, quo minus illud explicatum sit. Nam fulguritas arbores coercere, nihil aliud, quam ea parte ramis collucare, qua de cælo tactæ sunt. vt pro deputare, legendum videatur, putare. Sane quicquid est, illud coinquire, nihil aliud est, quam id verbum, de quo nunc agimus.

Consentia sacra] Erant gentilium inter se Consentia sacra, & Consentes Dij. vt Corneliorum, Valeriorum, &c.

Consponsor] Intelligendum hic coniuratores, qui pœna sacramenti mutuo se prouocant, cum in rem aliquam agerent, puta in litem vindiciarum. Nam, vt inquit Varro, qui petebat, & qui inficiabatur, de aliis rebus, vterque quinquagenos aeris ad pontificem deponebant, &c. Nam formula prouocationis erat hæc, QVANDO. NEGAS. TE. SACRAMENTO. QVINQVAGENARIO. PROVOCO.. &, QVA DE. RE. PETO. LAVDABILITER. IVRA. Hoc erat Consponsio. Nam qui exegerat iuramentum, rursus & ipse sacramentum adigebatur ab aduersario. vide sacramentum.

Constitutus] Non leuiter deprauatus locus. Sic legendum videtur: Constitutus hominum, Consistentiũ multitudo appellatur. Varro: Comitiales dicti, quod tum esset populi constitutus ad suffragium ferundum.

Consuaita] Glossarium: Conso, τῷ υἱῷ τ ἰατδος. Male.

Consulas] Attius in Bruto: -- qui recte consulat, consul cluat. ita legendum apud Varronem memini me admoneri ab amico quodam meo Coloniensi, doctissimo iuuene.

Contubernales] Laudo coniecturam doctorum hominum: Licet & tentoria ex pellibus fiant. Ego tamen verius crediderim: Vnde & Tabernacula dicta sunt, licet ex tentis pellibus fiant. Licet, inquit, non ex tabulis, sed ex pellibus fiant. Lucilius:

Hic vbi consessum, pellésque vt in ordine tentæ. & apud Cæsarem, detendere tentoria.

Contuoli] Non est dubium, quin legẽdum sit, Coniuoli, vt supra. Quod & ipse Grammaticus declarat, cum dicit, Conniuentibus palpebris.

Conuenta] Omnino legendum, Conuenta cõditio. Nam

& id simpliciter dicebatur conditio. vnde formula repudij : Conditione tua non vtor. Et quod dicebatur, Parentes liberis suis conditiones quærere.

Copona] Non video, quare doctis viris hic visum mutare à cupis, pro, à copiis. Nam nihil est apertius.

Corculum] Plauti exēplum hic nihil ad rem. sed potius, quod ait Cicero de Scipione Nasica, cum vulgo Corculum dictum.

Corgo] Vetus Glossarium per G, Gorgo. Gorco, ἀναμφίβολος. Lege, Gorgo, ἀναμφιβόλος. Gorgi, ἀναμφίβολοι

Corius] Lege, Hæc lupus : non, Hæc ludus. Ennius:

Endotuetur ibi lupu' femina conspicio amnem.

Cornisçarum] Cornices esse in tutela Iunonis præter fabulas, cognomen etiam ipsius Deæ docuerit, Moneta. nam inde Gracchuli Monetæ, & Monetulæ dicti. Posterior ætas per D, Monedulæ. Glossarium exponit Monetam, μνημοσύνην. non male. Higinus: Ex Ioue, & Moneta, Maia. Moneta ergo ἡ Μνημοσύνη, mater Musarum: & in Odyssea veteri Liuij Andronici : Nam Diua Monetas filia docuit, hoc est μοῦσαι. Nam ex illo ; — ὑ νεκ' ἄρχε σφῆας.

Οἴμας μοῦσ' ἐδίδαξε —

Cornua] Allusit Horatius - - & addit cornua pauperi

Corona] Et nos quoque alibi docuimus Coronam Græcæ originis esse. Simonides:

Φοῖβος ἐσαγαγῶνται δὶς τινδαρείδησιν ἀοιδῆς,
αἰ ἀμετροι πέτλιγες ἀπημιά φαιτο χορωνῷ.

Ideoque non carebant ratione, qui cum aspiratione scribebant.

Cossi] Eos postea Cusos inuenio vocatos. Glossarium: Cusus, ξύλου σκόληξ. Vnde Hispani hodie vocant Gusanos.

Cotilia] A Græcis quibus scilicet responsum redditum.

σεύχετε μαιόμενοι σικελῶν σατούρνιον αἶαν,
ἠδ' ἀβοριγενέων, κοτύλην δ' ὁ νᾶσος ὀχεῖται. κοτύλην

ergo Græci vocarūt. In Strabone monuimus χοροσκολίας perperam legi. Legendum enim κοτυλίας.

Coturnium) Ego non puto differre à Gutturnio. Sed literæ in suas cognatas degenerarunt.

Craticulum] Ego quod verbum hic Græcum substi-

tuendum sit non video. Potius mihi videtur legendum, Craticulum à crate deducitur, & verum est. Crate neutro genere antiquitus, à quo Craticulum: vt rete, reticulum.

Crepitulum] Apud Tertullian. Crepidulum in lib. de Pallio: & stollam, supparum, crepidulum, & caliandrum.

Creui] Non proprie significat hereditatem adij. sed cretionem additio hæreditatis statim sequebatur. Vetus Glossarium : Cernitóque, ϗ ἐγχειρησάτω. Ita enim legendum est. Quasi diceret, & faciat, vt eam possit adire: agat, aggrediatur.

Crines] Nam ijdem eos κρινίδας vocant. Falsum. & suspicor ne hic quidem Græcam vocem desiderari : sed potius legendum : Nam ideo eos, crines vocant. ideo, inquit, propter κρίσιν, crines vocant.

Crucium] Crucium vinum Lucillius] dixit imitatione Alexidis, qui de vino Corinthio ita pronunciat:

οἶνος ξενικὸς παρῆν. ὁ γὰρ κορίνθιος
βασανισμός ἐστι --

Crumina] Versus Plauti mendosus ita legi debet:

Di bene vortant. tene cruminam. in ea erunt triginta minæ.

Crustumina] Non prætermittendum, quod Cassius Emina apud Seruium Danielis nostri scribit : Siculum quendam nomine vxoris suæ Clytemestræ condidisse Clytemestrum, mox corrupto nomine Crustumerium dictum. Clytemestram vero sine N, pro Clytemnestra & Auson. dixit :

Vindicem adulterij cum Clytemestra necet.

Cubans] Virgil. Pellib. incubuit stratis, somnósq; petiuit.

Culigna] Lego, quam illi dicunt κυλίχνην.

Culina] Poëta innominatus.

Neque in culinam, & vncta compitalia.

Dapésque ducis sordidas. εὔστρας eas vocari iamdudum monuimus. Significat & culina τὸν ἀφεδρῶνα. Glossarium: Culina, ἀπόπατος. Item: Conclauis, & culina, ἀφεδρὼν, ἀπόπατος. Glossæ Isidori : Culina, latrina, secessum. Petronius : Qui inter hæc nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant.

Cum alter] dictum, vt in epistola Cassij : In præsentiarum, Cumpartim, cumprime, & similia.

Cupes] Varro IIII. de Latino ſermone: Ad cornuta forum cupedinis, à faſtidio. Ita enim legitur in manuſcripto. & recte. Faſtidium enim eſt, quod vulgus Gallorum dicit *Friandiſe*, & faſtidioſus, *Friand*, Italice *Giotto*. à glutiendo. vetuſtiſſimus orator Fauorinus: Is nunc flos cœnæ habetur inter iſtos, quibus ſumptus & faſtidium pro facetiis procedit. Iſidorus: Cuppes, faſtidioſus, cupidus. Gloſſarium: Cupidus, κιττὸς. Lego, Cupedius. Κιττὸς, eſt re vera, quem faſtidioſum vocari admonuimus. qui non multa, vt oratores, ſed electilia edit: neque facile inuenit, quod ad palatum faciat. ſignificat & κιττὸς parcum. quod non recedit à priore ſignificatione. Porro Cupedinis forum eſt, forum piſcatorium. vt cognoſcimus ex Apulei variis locis.

Cupreſſus] Plenius apud Seruium, qui nondum editus eſt: Romani moris fuit propter cerimonias ſacrorum, quibus P. Romanus obſtrictus erat, vt potiſſimũ cupreſſus, quæ exciſa renaſci non ſolet, in veſtibulo mortui poneretur, nequis imprudens funeſtam domum rem diuinam facturus introeat, & quaſi attaminatus ſuſcepta peragere non poſſit. Ex his Seruianis intelliges quare Plinius de ea arbore loquens dixerit, Diti ſacra, ideo & funebri ſigno ad domos poſita. Nouum autem hunc morem fuiſſe, neque tam vetuſtum, quam putat Seruius, vel ex eo apparet, quod peregrina erat arbor, ſeróque Romam aduecta fuit, non multum ante Catonis ætatem. neque enim de ea tam verboſe locutus eſſet Cato, vt notat etiam Plinius. diuitum autem tantum non etiam omnium ædibus præponi ſolere auctor Lucanus:

Et non plebeios luctus teſtata cupreſſus. Cuius rei cauſſam nullam aliam puto, quam raritatem arboris, quod initio pauci in agris aut intra vrbanas villas eam arborem inſtituebant.

Curia] Calabra. Gloſſarium: Calabra, ἱπχῶν, βυλή. ſane hoc verbo ἱσπχῶνα ſignificari nũquam legi. Supra monuimus inepti mutilatoris verba eſſe, QVIBVS POSTEA SVNT ADDITAE QVINQVE. Illa vero etiam mendoſum tinniunt: NOMINA CVRIARVM VIRGINVM. Legendum enim Curium, aut Curetium Virginum: vel ſi mauis, Curienſium. Sabinarum enim virgi-

num nomina impoſita Curiis.

Curiales] Dicuntur & ſerui Curiarum, qui etiam poſt deſitam Curiatorum comitiorum ſolennitatem ea comitia conuocare ſolebant. Terentius non alios intellexit, Curialis vernula eſt, qui me vocat. niſi, quod verius puto, curialem dixerit ab eo quod Græci cenſebant ſeruos ex tribu, populo & curia dominorum. Itaque apud Ariſtophanem legimus, τὴν ςρυμοδώρου ϑρᾶτταν ἐκ τῦ φελλέως. A qua mente dicit ſeruus in Phormione: Amicus ſummus meus & popularis Geta. vocat popularem ſuum in palliata Comœdia, ſeruum cuius herus eiuſdem δήμου eſſet cum ſuo hero. Si ſerui erant Curiales, & vernas quoque fuiſſe neceſſe eſt. Quare eruditiſſimus vir Ant. Goucanus aſſequi non potuit, cum tamen, ſi illud ſagax ingenium adhibuiſſet, potuiſſet, ni fallor, aut verius pronunciare, aut pudentius tacere. Ii ſerui cum liberabantur a magiſtratu, prænomen & nomen ipſius magiſtratus accipiebant. Publici ij ſerui erant ex iis, qui dicebantur Serui Romani. Porro Curiales, poſtea & Curiones dicti ſunt, quia cũ antea Curionum eſſet habere Comitia Curiata, ipſi poſtea obſoleta veteri conſuetudine Comitiorum eorum vicem ea Comitia habebant. & propterea abuſi ſunt poſteriores Romani eo nomine, vt omnes ſeruos publicos, deinde & præcones vocarent Curiones. Martialis: epigrammata Curione nõ egent. Sed & Calatores ipſos antiquitus vocabant Curiones, vt in carmine Saliari: omnia dapatilia comiſſe Iani Cuſiones, hoc eſt Calatores, vel præcones ſacrorum. Illi, vt dixi, erant ſeruilis conditionis.

Cuſſilires] Prius dictos puto Coſſilires. Sic vocati ignaui, & oſcitabundi, qui per vias vrbis otioſi incedunt varici, & lentis paſſibus. Metaphora ab aratoribus, qui porcas in agro faciunt. Oportet enim eos pedes ambos in ſulcis ſeu liris ponere, & porcam in medio habere: vt neceſſe ſit varicitus incedere, quod dicebatur Coſſim lirare, vnde Coſſilires. Coſſim, pro coxim eſt varicitus. Vide Nonium. Attius Parergis: Bene proſciſſas Coſſigerare ordine porcas, bidenti ferro rectas deruere. Formatum verbum ex Coſſim, & aggerare.

Cyprioboui] Tam verum eſt vllos boues σκατοφάγους

esse quam vllas oues ὠμοφάγους. Vtrunque enim contrarium animali ruminanti. Scio quidem in quibusdam nationibus pisces arefactos, ac sale duratos bubus apponi. Sed aliud est pisces pecori dare, cum iam amplius pisces non sunt: aliud pecus ipsos viuos consectari, & pasci. Sed περὶ σκατοφάγων βοῶν non solum Festus ait: sed & Græci παροιμιογράφοι, exponentes prouerbium χοίρους βοῦς. Vide illos.

D

D*Agnades*] Scribe per C. δακνάδες. Hesychius: δάκνις, εἶδος ὀρνέου. Quod vero CANTVRIENDO hic mutant docti viri. & substituunt Cantitando, nescio quare sibi persuaserint Canturire verbum Latinum non esse: cum alij veteres vsurparint, & vetus Glossarij scriptor: Canturit, ψιθυρίζει.

Daliuum] Glossarium: Daunum, ἄφρονα. manifesto legendum Daliuum. sinceriora vestigia apud eundem scriptorem in illo, Dauus, ἄφρων, ἄπειρος. Daliuus enim legendum.

Damia] Glossarium: Damium θυσίαι, ὑπαίθριοι γενόμεναι. contra dicit, ac Festus. Falsum vero ἀντιφραστικῶς dictum, quod minime publicum sit. Imo ita dictum, quod pro populo fieret. Iuuenalis:

Pro populo faciens quantum Laufella bibebat: Sequentia quoque ita legenda: Dea quoque ipsa Damia, & sacerdos eius Damiatrix appellabatur. Sane Damiatrix etiam in antiquitus excusis legebatur. Quod inepti homines in nescio quas Græculas ineptias mutarunt.

Daps] Exempla dapis pro verna, aut hiberna semente habes apud Catonem.

Decima quoque] Vide quantum iuris Barbarus ille sibi sumserit in hoc loco mutilando. vni enim tantum Herculi hoc fiebat.

Decrepitus] A lucerna, vel candela, quæ vltimum expirans crepitum edere solet. Hoc enim est Decrepare, vt apud Pers. destertere. Decripitus a veteribus Græciæ magistris exponitur, ὑπέργηρος, τετυμβογέρων, ἐφθός, γέρων παχυθάνατος.

Defrensam] Glossarium: Defrensa, ἄρυγα περιδῦσαι. Defrens, ἄρυγα, περισμός.

Degunere] Fortasse Degumare. Quod in Coniectaneis monuimus.

Deincipem] Apuleius dixit deincipem sermonem.

Deliquium] Imo quia delinquere apud veteres erat deficere. Tubero: Num delinquit, aut superest aliquid tibi? Cælius in Historiis: delinquere frumentum: Sardiniam hostes tenere.

Delsquum] Scribendum per C, quatuor syllabarum, Delicuum. In Casina: quando nil tibi domi Delicuum est. Glossarium: Delicuum interpretatur πταῖσμα.

Delubrum] Græci Grammatici, καθίδρυμα. ξόανον, ἀνάθημα.

Demagis] Contra Glossarium: Demagis, σφοδρῶς. Et Nonius: Demagis, valde magis. Sed de hoc satis dicemus in Plautum.

Depeculatus] Legendum: Depeculatus, a peculatu dicitur. Quod sequentibus confirmatur. veteres Græcorum magistri, Depeculatio, νοσφισμὸς δημοσίων χρημάτων.

Depuuere] Lege, Depuuire.

Deris] Glossæ veterum: Segestræ, διφθέρα, διφθέρα πλοίου. Glossarium: Segestre, στήγαστρον, περίδερμον. fortasse παλαιδέρμιον, vel potius γεράδερμον, vetus pellis, vt γεράνδρυον.

Derogare] Glossarĩum: Derogat, εὐτελίζει, χρεωκοπεῖ. retulit ad tabulas nouas. Nam & idest derogare veteri credito.

[*Desiuare*] Vetus editio: Desinare. fortasse melius. Glossarium: Desinator;, ἀβοήθητος. Qui scilicet desinit destitutus ope. Tamen dubito. Nam & alibi legitur: die suatur, βοηθεῖται. pro Desiuatur;, βοηθῆται. Sane apud Senecam epistola CXVIII. Desinare per N legitur. Imbecille, inquit, mentis ista sunt verba, & hac desinatione misericordiam captantis.

Detudes] Glossarium: Detudes, μαυθέντες.

Dianius] Lege: Dianium, vt Mineruium, & Vitruuio Aesculapium.

Dice) In veteri editione, Dice pro dicam. Recte. Legendum enim, Dicem, pro dicam. sic supra Attingem pro Attingam. Vbi similis error, Attinge, pro Attingem: vt hic Dice, pro Dicam. Dicem ergo secunda coniugatione, & dicebo apud veteres. Nonius Primum, quod dicebo recte secundum, quod dicebo, eo melius.

Directum] Quod Græci dicunt ἀσφϑαρῆναι, Latini directum intrare. quod, οὐκ ἀποφϑαρεῖ ἐντεῦϑεν; Latine id est, Non hic directa abibis? & similia. De quibus satis apud Plautum.

Dignorat) Glossarium: Dignorat, ἀναπλύσσει. Sed melius infra: Dicorat, διαχωρίσει. Lege: Dicnorat.

Dirigere) Lege Discindere, non discedere. Locus Plauti quem intelligit, est in Curculione:

Clipeatus elefantum vbi machæra dirigit. Sed hodie male disiicit. Nonius legit, diligit. Sed de his omnibus abunde apud Plautum ipsum.

Dirus) ϑεοχόλωτος.

Disertiones] διαχωρισμὸς, pro dissortiones. Apello, Apollo. Glossarium: Dissortes, διαχληρωϑέντες. est & Dissortium, διαχωρισμὸς, διάστασις.

Disulcus] Glossarium: Disulcis, χοιροσδιαίτης, διαύλαξ. Lege, χοῖρος διχαίτης.

Diuidia] Glossæ: Diuidia, διχόνοια. vide Coniectaneum tertium.

Dium] Et dius heroum aliquis, &c. agnoscis facile subæratum Pauli numisma. qui sine dubio plane legerat apud Festum Dius Fidius. Is enim est a Ioue genus ducens. Grammatici Græci: Dius filius, Διὸς υἱὸς, ἡρωικῶς.

Donatica] Sunt vt puto, aliter prouinciales dictæ. Tertullianus: sunt & prouinciales auræ (coronæ) imaginum iam, non virorum. capita maiora quærentes. Erant & donaticæ hastæ, quæ militibus ob virtutem dabantur. vide in Optionatus.

Dubenus] Locus mendosus. Proculdubio ita legendus est, Dubienus apud antiquos dicebatur, qui nunc dubius. Vide supra quæ annotauimus in Abddubanũ. Glossarium Dubinus, δισσός. Ibiquoque Dubienus reponendum. Et

tamen mirum, quod in eodem Glossario legitur: Dubius διπλότης. videtur enim vulgatæ lectioni huius loci fauere.

Ducensus) Glossarium: Duicensus, δισσῶς * δεύτερον ἀπογεγραμμένος. Illud δισσῶς. est, διπλά, β. hoc est, διπλὰ, δεύτερον, ς dupliciter, iteratoue census.

E

ECcere] Veteres, Glossæ: Eccere, ναὶ τὸ δήμητρος.

Edeatre] Scribe per diphthongnũ, Edeatre, ἐπὶ τὰ ἄστρα.

Edecimata] Glossarium, Decimata. Decumatum, δεκατωθέν, ἐπίλεκτον. Tamen in aliis Glossis: Edecumatus, ἀδέκαστος, ἀδωροδόκητος.

Effasilatum] Vox nihili. Legendum Exfilatum. poterat & Exaffilatum.

Elecebræ) Plautus Menæchmis:

Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebræ argentariæ. Vulgo, illecebræ argentariæ legitur.

Elices) Glossarium: Elix, ἀναπνοὴ ὕδατος. Elicatores, ὑδρορχόοι. Male putantur dici ἴλικες Græce in l. 1. D. de aqua & aquæ pluu. in Pandectis Florentinis. Neque enim, vt puto, vnquam id Vlpianus scripserat.

Elinguem) Vt Elinguatio. γλωσσοτομία.

Elucus) Pro ipso affectu Tertullianus in libro de corona, cum ait ab eluco defensare. Id enim est, ἀπὸ τῆς ἐθελοκακίας. & Gellius lib. xvi cap. xii: tarditatem animi, & stuporem, qui hallucinantib. plerumque vsu venit.

Emancipatus) Eleganter veterum Glossæ: Emancipatio, ἐξωνηθείσας. Emancipatus, χειράφετος. Emancipatio, χειραφεσία.

Endoprocinctu] Ita exple in Glossario: Endoprocinctu, ἐζωσμένοι ἐν πολέμῳ. Exponit Endo, ἐπεὶς. lege, ἐν, εἰς. Endopicus, ἀναδοθεὶς ἐνδοτέρω, lege, Endo, ἔσω, εἰς, ἐνδοτέρω. Nam & Picus sequenti voci adiungendum, Eniber picus, ἔγκις πορφὰ.

Epicrorum] Glossarium: Epicrocum, ἱμάτιον εἶδος. ἢ φοχοινίον ἐφ᾽ ἑαυτῷ κατάστερον. vide Varronem lib. vi.

Endoplorato) Glossarium, Endoplorato, ἐπικάλεσον.

Enubro]

Enubro) Glossarium: Enibra, ἐναντία. Embrum, πράγματος ἐπιβλαβής, lege, Enibrum πράγματος ἐπιβλαβής. Eniber picus. ὄρνις ποικιλή. Inebra, ὀρνέον μαντευτικόν. Seruius in fragmentis: Certa genera auium ab auguribus appellantur, quæ pennis, vel volatu omina possunt facere: quæ si fuerint prosperæ, Præpetes: si aduersæ, Inebræ dicuntur.

Epulam) Non mirum, cum adiectiue sumatur, Intelligitur enim dapem, & epulæ, dapes. Sic Epulæ oues Varroni.

Equus Marti) October equus.

Erctum citumque] Tolle copulam QVE. Erctum citum est hereditas diuisa. Glossæ: Herctus citus, διαίρεσις τῶν ὑπαρχόντων. Donatus apud Seruium: Erctum non citum, hoc est patrimonium non diuisum. Erctum ciendum: hereditas diuidũda. Glossarium: Ciendæ, διαιρουμένης. Idem Erciscundæ, διαιρέσεως. fortasse διαιρετέας.

Erebum) Quisquis poeta dixit Erebo creatam noctem, interpretari voluit quod toties Græci poetæ dicunt, νὺξ ἐρεβεννή. ἔρεβος est nomen Hebræum, aut Syrum. Ereb enim in iis linguis est ἑσπέρα. Ab eo Arabes, quasi dicas ἑσπερείους. qui & ab eadem re dicuntur, ἐρεμβοί Eadem est origo.

Eritudo] Erus scribebant veteres. a quo Eritudo ab antiquo Græco ἔρος, vnde εἴρερος.

Erugere) A quo Eructum Gellio libro X. cap. VII. vinumque eructum, & fœtidum potare. Græcum est ἐρυγή, ἐρεύγεσθαι.

Eudicon) εὔδιαιον. Ab eo Eugium dixerunt Latini. Lucillius Epodis: Hymnis sine eugio, ac distina. Imitatio Græcorum. vide Hesychium εὔδιαιον..

Europam) Legendum, & nauem, quæ Iouis tutelam effigie Tauri habuerit. notum, quid sit tutela in naue. vetus Glossarium: Tutela, παράσημον τοῦ πλοίου. Tutelas nauium a Phœnicibns παταίκους dici, auctor Herodotus: hoc est, cælaturas, καὶ ἐκτυπώσεις. Qui Hebraice scit, non negabit verum esse, quod dicimus. Nam nemo paulo doctior dubitat Phœnices Hebraice locutos.

Exagogen) Plautus Rudente.

Examen) σήχωμα Græci vnde latini ſacoma. Vitruuius. Vel Scama. Gloſſarium : Scama, σήχωμα. Apud eundem auctorem. Scaua, ζυγός. Lego Scama.

Examuſsim) Quod ait, Amuſſim etiam ferramentum eſſe, quo vtuntur Fabri in poliendo, verum eſt. Inde enim Amuſſiuum Vitruuio. Varro Quæſtionum Plautinarum libro II. Amuſſis eſt æquamen, læuamentum. Vetus Gloſſarium: Examuſſim, ἐρυρεῖ. Id potius conueniret voci Examina.

Exbueres) Exbuæ dictæ a bua infantium puerorum voce. vnde vinibuas Lucilius bibaces mulieres vocat. niſi auctoritas Feſti intercederet, ego libentius Exuberes ἀπογαλάκτεις infantes interpretarer, quemadmodum contra Sububeres ὑπομαςίους. vt inueni in Gloſſis Latinis.

Exeſto) Quod ait in quibuſdam ſacris, recte docet non in omnibus ſacris id obſeruatum: ſed in illis tantum, quæ Reſolutoria dicebantur, ad quæ niſi ſolutis nodis accedi fas non erat. Seruianæ ſchedæ Danielis noſtri in illud: Vnum exuta pedum vinclis, in veſte recincta: Solent enim, inquit, & reſolutoria ſacrificia ab auſpicibus fieri. & ad Iunonis Lucinæ ſacra non licet accedere, niſi ſolutis nodis

Exfir) Vide quæ olim in Coniectaneis ſuper hoc diximus.

Exiles) Lege, a tenuitate inarum. Vide Ilia. Quid ſit Ina in charta, diximus in libros Varronis de re ruſtica Plinius de chartarum generibus: Deprehenditur & lentigo oculis: ſed inſerta mediis glutinamentis tenia fungo papyri bibula vix inis literæ fundenti ſe tantum eſt fraudi. Qui locus & perperam hodie legitur, & male conceptus eſt a Melchiore Guillandio, qui in ea capita Plinij de papyro ſcripſit. At nos plura in eum dicemus, & errata hominis in omnes bonos ſcriptores debacchantis in medium proferemus.

Exodium] Mirum diſplicuiſſe hoc doctis viris, qui pro eo ſubſtituerint Exodum. Quam bene, ipſi viderint. Meminerant quippe ἔξοδον a græcis dici, non ἐξόδιον. At iidem debebant contra meminiſſe, πρόλογοι a græcis dici, non item προλόγιον, cum tamen Pacuuius prologium dixerit.

Varro Hecatombe περὶ θυσιῶν. Socrates cum in vinculis publicis esset, & iam bibisset κώνειον in exodiû vitæ. Idem ἕως ποτὲ, περὶ ὡρῶν. Vitæ cursum vt agnoscere possem, & quæ seruitutis, & libertatis ab origine ad exodium adducta. Idem παρῆν μθυίωπυ. Quod cæperas modo in via narrare, vt ad exodium adducas.

Exoletus) Glossarius: Exoletus, ὑπέραχμος, καὶ ἐξώλης. Legendum puto, καὶ ἔξωρος: Idem: Exoletus, πείβακος.

Extrarium] Legendum censeo, extra focum, sacra, iusque sit. intelligit sacra familiæ, aut potius gentis. Sui heredes sunt in sacris patris familiæ.

Exugere] Glossarium: Exugit, ἐκπιπίζει.

F

FAbam) Nam & Lemuralibus iaciunt eas laruis. Varro de vita Po Ro. lib. I. Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt se lemures domo extra ianuam eiicere. Ouidius:

Cumque manus pure fontana perluit vnda,
Vertitur, & nigras accipit ore fabas.
Auersusque iacit. sed, dum iacit. Hæc ego mitto:
His, inquit, redimo meque meosque fabis.
Hæc nouies dicit. nec respicit. vmbra putatur
Colligere, & nullo terga vidente sequi.

Fabius] Fabiani fuerunt partium Romuli: Quintiliani, Remi. Ouidius Fast. II.

Fala) Falandum, seu Falantum, græcum est, φάλαντον. Vnde & Paulatium, quod prius Palantium dicebatur.

Falarica) Ennius: Quæ valido venit contorta falarica missu. veteres glossæ: Falarica, χειροβαλίστρα.

Falcones) Vide supra in Capua. glossarium: Falcones, δάκτυλοι ποδῶν ἔσω βλέποντες. Idem pene Isidorus in glossis.

Falsius] Vox rationabiliter est Pauli, qua etiam alij inferioris notæ grammatici vtuntur. Voluit dicere ἀναλόγως.

Famelicosam) Aridam. vt græci Famelicosum hominem vertunt λιμόξηρον & famelice, λιμοξήρως.

Famino] Cato: hoc vino præfamino. Lexicorum farci-

natores Vinum præfaminum dici putabant.

Farfenum) Videtur legisse in Plauti Milite: eo præster nebam folia Farfani, vel Farfeni.

Fastigium) In Glossario: Fastidium, λέπωμα Lege Fastigium, ἀέτωμα. Ita sæpe Vitruuius ex Ctesibio, & aliis. & ἀέτωσις, Fastigiatio,

Fastu diebus) Lego, Fastis diebus ius fari licebat. nefastis non fari licebat.

Fasti) Eleganter veteres Græci, Fastus, ἡμερολόγιον. & fastus in quarta declinatione. de quo quæstio apud veteres Grammaticos, super illo Lucani: Nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus. Ex quibus licet coniicere antiquitatem eius Glossarij, & quantum fidem eius sequi debeamus. Ego alioqui inueni duos versiculos Iambos in litera R. qui videntur dedicationis loco esse:

Τοῦτο δῶρον τῇ σοφῇ γερουσίᾳ
ὕπατος ὑπάρχων προσφέρω Φιλόξενος.

Videtur fuisse is Philoxenus, qui temporibus Iustiniani Cõsul fuit cum Probo. Porro verba ultima, Fasti enim dies festi sunt: ne Pauli quidem sunt. Sed ad sacrificulorum Kalendaria, vnde profecta sunt, ea remittimus, atque adeo flagris ablegamus.

Fauissas) Non est dubium, quin Græci vocarint θησαυρὸς ea loca. Plutarchus in Philopœmene: οἱ μὲν ἀλλὰ κομίσαντες αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον θησαυρὸν, οἴκημα κατάγειον, οὔτε πνεῦμα λαμβάνον, οὔτε φῶς ἔξωθεν, οὔτε θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιαγομένῳ κατακλειόμενον, ἐνταῦθα κατέθεντο. Liuius cum acciperet hæc ab eodem auctore, ex quo hausit postea Plutarchus, ita reddidit de eadem re loquens libro XXXIX. Admonent deinde quidam, esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septum. eo vinctus demittitur: & saxum ingens, quo operitur machina, superimpositum est. In quo annotandum, eleganter ab ipso Liuio τῷ περιαγομένῳ λίθῳ verti saxum, quo operitur machina, hoc est mola inferior, quam metã vocat Paulus Iurisconsultus. Intelligit ergo Catillum, vt idem Paulus vocat: hoc est superiorem molam. Machina enim significat molam apud veteres. Vnde Ausonius dixit Machinale põdus,

pro mola. Hinc Italicum vulgus Machinare,pro molere. Sane neque Plutarchus sine Liuio: neque ille sine Plutarcho exponi potuerat. Porro & Varro thesaurum pro eadem re dixit lib.de Latino sermone VI. Sed quod Delphis in æde foramen ad latus est quoddã thesauri specie,quod Græci ὀμφαλὸν dixerunt. Thesauri specie, hoc est ad modum illarum Fauissarum, quod Græci θησαυροὺς vocant. Non tamen ignoro aliter olim a nobis eum locum expositum. Sed eleganter Naeuius in suo Epitaphio Orciuum thesaurum ab ea translatione dixit.

Itaque postquam est orciuo traditus thesauro.

Faustulum] Faustitatem Deam colebant veteres pro incremento pecoris: vt,Si foetura gregem suppleuerit.propterea almam Faustitatem vocat Horatius.

Februarius] Ait diem Lupercalia a veteribus Februatum vocari solitum Varro:Lupercalia dicta,quod in Lupercali Luperci sacra faciant. Rex, cum ferias menstruas Nonis Februariis edicit, hunc diem Februatum appellat.

Fertum]Isidori Glossæ: Fertores, ferto libantes.

Fesnoe]Lego Fascinoe ex vestigiis priscæ editionis.Fascinoe,vt Pilumnoe,poploe:hoc est,fascini, Pilũni populi,

Festram] Nihil præterea addit ineptissimus mutilator, hoc vno contentus, vocabula tantum nobis apponere,significationis & omnis ritus, atque antiquitatis securus. At nos sciamus Festram fuisse ostium minusculum in sacrario.Quod tantum abest,vt praetermittere debuerit ab breuiator iste, vt etiam de eo librum iustum confecerit doctissimus simul, atque vetustissimus Grammaticus M. Antonius Gnipho.Macrobius:Item Antonius Gnipho,vir doctus, cuius scholam Cicero post laborem fori frequentabat Salios Herculi datos probat in eo volumine, quo disputat quid sit Festra, quod est ostium minusculum in sacrario, quo verbo Ennius etiam vsus est.Ita,iamdudum legendum in Macrobio suspicati sumus, cum ecce confirmata est sententia nostra libro Macrobij manu scripto, cuius copiam nobis fecit eruditissimus, ac totius antiquitatis iurisque ciuilis promptuarium Petrus Pithoeus,amicus noster.

Flaminia] Omnino legendum: Flaminia, ædes Flami-

nis Dialis. Nam Flaminiæ ædes mirum nō eſt ſi ſunt domus Flaminis. quomodo dicitur Flaminius Camillus. & Flaminius lictor. Apud Ouidium in Faſtis:

Ipſe ego Flaminia poſcentem Februa vidi.

Februa poſcenti pinea virga data eſt. Flaminia, ex ædibus Flaminis. Ita legimus apud Ouidiū pro eo, quod hodie flaminiam.

Flaminica] Patrimem, & matrimem interpretatur, cuius vterque parens in viuis eſt. At alij. qui ex eodem patre & matre nati. Nam ἀμφιθαλῆ vertunt. At contra ἀδελφὸν ἑτεροθαλῆ vocat Cedrenus vterinum, aut conſanguineum

Flator] Gloſſariū: Flat: flator, φυσᾷ αὐλητής. Arnobius libro ſecundo: Tibia, calamoque flantes. Veteres gloſſæ: Αὐλητὴς flator. tibicinator

Fluſtra] Tertullianus de Pallio: Sic & mari fides infamis. dum flabris aquæ mutantibus de trāquillo probum, de fluſtris temperatum, & extemplo de decumanis inquietat.

Folliculare) Folliculum vocat, quod græci ἄσχωμα.

Forbeam) Seruius: Fibræ, herbæ. Nigid. Commento grammaticali: φορβὴ, ſed antea Fibra dicta eſt, vt nunc etiam ruſtici dicunt. Hæc Seruius qui adhuc eſt in conditoriis eruditi amici noſtri P. Danielis. Ex quib⁹ ſuſpicor alterutrum ſcriptorem ex altero emendandum.

Fordicidiu] Gloſſarium: Fordas, ἐγκυμονούσας. Forba, θυσία ἐγκύμονος βοός.

Forma] Lege: vt cum exta, quæ dantur, Formida appellantur:

Formucales] Manifeſto legendum formucapes. vnde contractum Forcipes.

Fortu] Reſtitue ex veteri editione Forctis. In XII. Tabulis: SANATIBVS. IDEM. QVOD. FORCTIBVS IOVS. EST ō. id eſt bonis, & qui non defecerant a populo Ro.

Forum] Forum agere. Lucas in Actis. καὶ ἀγοραῖοι ἄγονται.

Frauſus) Liuius lib. XXIII. qui capitalem fraudem auſi, quique pecuniæ, iudicati in vinculis eſſent. Lege, faudem frauſi. Plautus Aſinaria:

Metuo, in commune ne quam fraudem frausus siet.

Fringilla) σπίνος.

Frunitor) Quod ait vulgo dici infrunitum, vsus est Seneca de Benef. lib. III. Infrunita, inquit, & antiquiaria est, quæ nesciat matrimonium vocari vnum adulterum. vt Iter, itiner, Iecur, Iecinor Se, fine. sic Fruor, fruinor, Fruiscor, Fruiniscor, & Fruniscor.

Frutinal) Veneris Fruti meminerunt Solinus. Dum, inquit, simulacrum dedicat Veneri matri, quę Fruti dicitur. Item Augustinus lib. IIII. cap. XXI. de Ciuit. quam Diuam Fruti Seiam vocat. Trium horũ testimoniis, Solini, Festi, Augustini cur fidem eleuemus, quominus Frutinal legamus, causæ non est. At Erucinæ Veneris templum fuit Romæ. Quid? propterea non erit & Veneris Fruti, præsertim cum constet fuisse Venerem cognomine Fruti? Neque nos non vidimus nummum Considij Noniani. eius enim copiam, & aliorum vetustatis monumentorũ, nobis fecit Christophorus Neytter Augustanus. At Glossariũ Erucinam non Venerem, sed Isim putat: Erucinæ, ἴσιδος. Male hodie Erudnæ: A Venere Fruti dicta est Frutilla, ἴυγξ. quia Veneri dicata est. Glossę. Sine dubio Fruti detruncatũ ex ἀφροδίτη. Nam cum post tempora Numæ in vrbem Venus recepta sit, non potuit habere nomen Latinum, sed Græcum Afrodite, quod distortum in Fruta, seu Fruti. sic etiã dicebatur Venus Murti, vt Venus Fruti. Varro: Intimus circus dictus ad Mamurtim. Vtrunq; autẽ potest dici & Fruti & Frutis. item Murti, & Murtis.

Frux frugis) Puto ita distinguendum. & supplendum: Frux, frugis dixerunt antiqui. Mox à capite: Fructum, & fructam à fruor. Frux quidem dixit Ausonius imitatione veterum:

Ante equidem, campis quam spicea suppeteret frux.

Fructus sum & perfructus aliquam rem dixerunt veteres, inter quos Lucretius.

Fucilis] A fuco, vt ab herba, herbilis. Nihil mutandum.

Furcilles] Imo quibus aliquid mouebant. Furcillis mouere, expellere, eiicere, & Latinis prouerbialiter effertur, & Græcis ipsis, qui δικέλλαις ὠθεῖν dicunt, adeo vt ne inferiorum quidẽ temporũ Græci ignorarint. Cedrenus:

τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς κιναίδοις, καὶ σαμβυκιστρίαις, καὶ ὀρχηστρίσι, καὶ ἀκολάστῳ ὅλως πλήθει διεφθαρμένοις ὅλοις ἀποχαρισάμενος. Non est dubium, quin ea verba, QVIBVS HOMINES SVSPENDEBANT, sint emplastrum ipsius Pauli breuiatoris.

Futare) Isidorus: Puto, ἐλέγχω.

Futilis) Lutatius Grammaticus: Futile, vas lato ore, fundo angusto, quo vtebantur in sacris deæ Vestæ: quia aqua ad sacra Vestæ in terra non ponitur. Quod si fiat, piaculum est. Vnde excogitatum est vas quod stare non posset, sed si positum, statim funderetur. Vnde & homo commissa non retinens, Futilis dicitur. Hæc ille vetus Grammaticus. At Terentius in Eunucho vas futile intelligit plenum rimarum.

G

G*Enas*] In versu Pacuuij potius legerim flora, quam flore. Munc primum opacat flora lanugo genas. Nam idem Attius in Bacchis:

Genas lanugo flora nunc demũ irrigat. Idẽ in iisdem:

Nam flori crines video vt propexi iacent. Quod Euripides πλόκαμός τε γὰρ σοῦ ταναός -- Pacuuius Antiopa:

--- Ceruicum Floros dispargite crines. Est coronis Anapæstica. Vergilius tamen contra lib. XII.

Tum mihi prima genas vestibat flore iuuentas.

Geniales] In fine corruptissima ita restituo: Geniales dicti à genendo, qua plurimum posse putabantur, quos postea Genios appellarunt. Id est: Qua re plurimum pollẽt, hoc est genitura. sunt enim γενέθλιοι. Quod autem ait Geniales deos esse semina & elementa rerum, non latuit Græcos magistros, qui interpretantur Geniales, στοιχεῖα. Genialem etiam τύχην & Genialia, τύχια. Addendum & quod Satra vetus scriptor monet: Scis enim Geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad inuitandum, & largius apparandum cibum promptiores essent. Potest & vulgaris lectio defendi, à gerendo, & Gerulos. Nã & idẽ Censorinus: Eundem, inquit, esse Genium & Larem multi veteres memoriæ prodiderũt. in quis etiam C. Flaccus in

libro, quem ad Cæſarem de indigitamentis reliquit ſcriptum. hunc in nos maximam, quinimo omnem habere poteſtatem creditum eſt. Gerulus enim apud veteres, nõ ὁ βαστάζων, vt poſtea, ſed ὁ περάτης, καὶ περακλῆρ dictus eſt. Vt Plautus in Bacchidibus dixit gerufigulos mendacij: gerulos, & figulos, hoc eſt περακλῆρας, καὶ πλάστας. Et veteres Gloſſæ, Geruli, περακλῆρες.

Genialis lectus] De eo Arnobius contra gentes. Deſcribitur prolixè à Catullo de Nuptiis Pelei, & Thetidis. Gloſſæ, Genialis lectus, κλίνη συμποσίου. Non de eodẽ intellexit. Nã Genialis lectus ſternebatur Genio, & Iunoni.

Genius] Laberius, Genius, generis noſtri parens.

Geſum] Lege, Geſum, graue iaculum. Varro de vita Po. Ro. lib. II. qui gladiis cincti ſine ſcuto cum binis geſis eſſent. Iſidorus: Geſum, haſta, iaculum βολίς.

Gigeria] Falſum eſt Gigeria eſſe cibum confectum ex multis obſoniis. ſed Gigerium eſt, ventriculus Gallinarũ: quod verbum hodie in Gallia retinemus. *Giſier* enim vocamus. Lucillius. -- Gigeriæ ſunt.

Siue adeo heparia --

Gingriator] Tibicen. Vide Athenæũ, Gloſſæ Heſychij: γιγγρεῖαι, αὐλοὶ μικροὶ, ἐν οἷς πρῶτον μανθάνουσι. ὅθεν ἔνιοι γίγγρον. Gloſſariũ: Gingriua, εἶδος φωνῆς κατὰ λιγγος. Gingriũt, χῆνες ἐκβοῶσι. Gingrum, φωνὴ χηνός. Arnobius libro VI. anſerum gingritibus. vide Solinum cap. x.

Glittis] Lege, Glutis. Cato: Vti bene ſubactũ, vtiq; bene glutum fiet. In Gloſſis Latinis: Glis, glitis, humus tenax.

Gloria] Antiquitus Gloſia, à Græco γλῶσσα.

Glucidatum] Vide tertium Coniectaneum. Gloſſarium, Gloditatus, ἡδύς Glocidatus legendum.

Glos] Gloſſarium: Glos, ἡ τοῦ ἀνδρὸς ἀδελφὴ γάλως, πρὸς ἀπλῶς τῷ.

Gneus] Idem quod Næuus, vt Natus, gnatus: Nauus, gnauus.

Gnarigauit] Et Gnaruris. Auſonius:

Non cultor inſtans, non arator gnaruris.

Apud Arnobium libro II. Cur eſſe dicatis in aliis præceptionibus gnarures. Male hodie in Auſonio gnarus eſt, in Arnobio, gnariores.

Gnaruiſſ.) Gloſſæ: Gnaritur, γνωρίζεται.

Gnefoſſum) Gloſſarium: Gnetulum, ἀμαυρὸν, σκοτεινόν. Corrige, Gneronſum.

Gnitus) Lege, à genubus.

Gradiuus) Quia gramine ſit ortus. ex flore neſcio quo concepit eum mater. Ouidius lib. v. Faſt.

Gnotu) Gloſſæ: Gnotum, γνῶσιν διάγνωσιν.

Gramia) Λῆμη Aeolice. γλάμα. vnde Gramia.

Graſſari) Graſſari, ὀξυποδεῖν, ἐπιφρίσσειν, βαδίζειν. Graſſa, βάδισμα, βῆμα. Graſſatur, λωποδυτεῖ. Graſſator, λωποδύτης.

Grallatores) Gloſſarium: Grullatores, πανικὰ φοροῦντες. imo Grallatores. Πανικὰ φορεῖν explicat quod de ægipanibus hic dicitur.

Groma) Gloſſæ: Gruma, γνώμων, βασιλικὴ γνώμη. & male lectum ab ipſo auctore Gloſſarij, gauma, ὄργανα τεκτονικά. lego gruma ὄπλεα τεκτονικά. in aliis gloſſis: gruma, διόπτρα, ἢ τῶν μέτρων. & grumari. Lucill. — viamque.

Vis degrumari, vt caſtris menſor facit olim. gloſſarium: grumat, μετρεῖ, ὁρίζει. Nonius: grumæ ſunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur, & conueniunt viæ. rectæ. Nam & in caſtris & in coloniis capiẽdis groma ponebatur in tetrãtem, antiqua & poſtica linea ſe inuicem ad angulos rectos interſecantibus. Auctor Aggenus.

Gruere) gloſſæ: gruunt, γεραυίζουσι.

Grumus) gloſſarium: grumi: τύμβοι. grimini, οἱ διορίζοντες τοὺς ὅρους λίθοι. Lege grummi.

Gullioca) gloſſæ, gulluca, χαροιοτμια, & gutilli, ocæ, κάρυα μακρά, περὶ λυλιμμίφ. lege, gulioca, καρυοτόμια. gulliocæ, κάρυα μακρά. De longis nucibus alibi ſatis diximus.

Gurguſtium) Quin & gurgulio. gloſſæ enim interpretantur οἰκημάτιον βραχύ.

Gutturnium) gloſſæ, gutturnum, εἶδος σκεύους ὀστρακίνου. Gutturnium. βαθμός, πρόχοον, ὡς Βάρρων. Vltimum videtur dictum quod Guttatim fiat.

H

HAlapanta] Ego suspicor Plautum scripsisse Halopanta per o, vt παρὰ τὴν ἅλα simile faceret, vt παρὰ τὸ σῦκον factum est sycophanta. Nihil significat Halopāta. sed Comice & tempore lusum est, propter habitum marinum. & recte hodie in Plautinis codicibus legitur per o. Halophantam, ac sycophantam hunc magis esse dicam, nescio, in Curcul.

Hallus] Vt supra Allus. ὁ πόδος μέγας δάκτυλος. Glossæ.

Heluella] Titinnius.

Lenti calido eluella, rapula, rumices.

Helus] Lege: Helus, & Helesa.

Herbam do] Nam nemo poterat dici victor, nisi prius is quem vicisset, se victum fateretur, & victorem agnosceret. Ennius:

Qui vicit, non est victor, nisi victu' fatetur.

Citatur in fragmētis Seruij, quæ extāt in pluteis P. Danielis. Versus vero Attij, qui citantur ex Meleagro à Nonio, nihil ad rem. imo contra sententiam ipsius Nonij, qui eos ad hoc prouerbium accommodat. Sunt autem hi:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent.
Pro se quisque cum corona clarum conlustrat caput.

Nam hic quidem agnoscitur victor, at non a victis. Sunt enim socij & æquales Meleagri, victori de sue interfecto gratulantes.

Herbilis] Lucilius: Anseris herbilis virus. Citatur in fragmentis Seruij.

Herem] Vereor, ne Verrius in corruptam scripturā offenderit: vt Herem pro Nereniem legerit. Nam Nerien vna ex comitibus Martis. quanquam nihil affirmo. Cæterum herem pro heredem dicebant. Accius Didascalicon lib. I.

-sapientiæque inuictæ gratia,
Atque honoris patera erem mactauit aurea.

Ita enim sine aspiratione, vt apud Plautum Menæchmis:

Quor ausus facere, quoi ego, qua tu, eres eram.

Nam male veteres tam excusi, quam scripti, habebant,

ERAS,

Hetta] Veteres Glossæ: Ecta, φλοκὶς ἀφρῶ. At Hitta aliter interpretantur: Hitta, Hicta, ὑμὴν ῥοιᾶς. videlicet, quod superius Ciccum dici annotatum est. &, Hittus φωνὴ κυνός. Vnde factum Hittio, ἰχνεύω, proprium canum vestigia indagantium cum aliqua vocis nictatione.

Hillum] Glossariũ sine aspiratione, illũ ἐνδόσθια τὸ ἐντός. Et ita in plauto, vt ostẽdemus aliquando, si Deus fauerit.

Hippacare] At Isidori Glossæ, Hippitare.

Hirquitallus] Glossæ: Irquitalus, πρωθήβης. Et. Irquis, τραγῶν παῖς ἀρχομένος. Lege τραγῶν παῖς ἀρχὴν ἡβώσας. vel τραγῶν παῖς ἀκμὴν ἡβώσας.

Horctum] Lege, Horctẽ, & Forctẽ. vide supra Forctis.

Hordearium] Hordeariæ etiã quadrigæ dicebãtur, quia victori agitatori hordeum præmiũ dabatur. Auctores veteres Virgil. interpretes, qui sunt in Bibliotheca P. Danielis.

Hostia] Corrige Glossarium: Hostia, θῦμα, ἱερεῖον, θυσία, ἱερεῖον: Nam vulgo, θυσίας ἱμεῖον.

Hostis] Seruius Danielis nostri: Persas, qui erant Græcorum hostes, ξένους. à Lacedæmoniis appellatos refert Herodotus. Inde hostes, inquit, pro hospitibus dixerunt. Nam inimici perduelles dicebantur. Locus Herodoti est ἐν ὑστερίᾳ. vbi de Lacedemonibus loquitur. οἱ ἔφοροι εἶπαν ἐπ' ὅρκῳ καὶ δὴ δοκέειν εἶναι ἐν Ὀρεστείῳ στείχοντας ἐπὶ τοὺς ξείνους. ξείνους γὰρ ἐκάλεον τοὺς βαρβάρους.

I

Icadion] Lucillius:

Querquera consequitur febris, capitisque dolores,
Tamde mihi infesti, quam Rhondes, Icadionque.

Idulis] Ouidius: Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Ignia] Aliud in Glossis: Ignia, ῥυπὰ, φυλάκτεις.

Ignis Vestæ] Tertullianus in libro de pœnitentia: Quid illum thesaurum ignis æterni æstimamus, cum fumariola quædã eius tales ictus flammarum suscitent, &c. Pro terebrare in quibusdam editionibus legitur verberare. Sed terebrare possumus in suo loco quietum esse iubere. Simplicius in III. de cælo: ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, τά-

περὶ τῷ ξύλῳ ὡς τέρετρον ἐν θατέρῳ περιστρέφοντες. Hesychius: ἀχάλκευτα γύπαια. τὰ φρύγια πυρεῖα. σοφοκλῆς ἐν φινεῖ δευτέρῳ.

Ignitabulum] Glossarium: Ignitabulum, δᾳδὸς ῥαβδίον περιστρόφον.

Imbrica] Et imbricitur in Glossario: Imbricitur, ὀμβρεῦται, βρέχεται. Sed sine dubio fallitur ille scriptor, qui apud Ennium Imbricitur, pro Imbricitor legerit in illis versibus ex Annali decimoseptimo:

> Concurrunt, veluti venti cum spiritus austri
> Imbricitor, aquiloque suo cum flamine contra
> Indu mari magno fluctus extollere certant.

Imbulum] De BV effutitia puerorũ vocula, supra diximus.

Immusculus] Glossarium: Immusulus, εἶδος ὀρνέου. Infra, Immustulus. Glossarium: Inemustulus, ὄρνιον βασιλικόν, ὄρνις βασιλικός.

Impetritum] Glossarium: Impetratus, θυσία. Non plane explicauit. sed si dixisset, καλλιέρησις. In sacrificiis quod Litare est, id in auspiciis impetrire. Nihil aliud est, quã impetrare. sic dicebant Artitũ, pro artato. delitũ, pro dolato.

Impite] Perperam. Legendum, Impetite. ab eo, Impetis, ὁρμηδόν. & Impetcius, βίαιος. Glossæ.

Impolitias] Gellius: Item si quis eques Romanus equũ habere gracilentum, aut parum nitidum visus erat, impolitiæ notabatur. Id verbum significat, quasi tu dicas incuriæ. Nescio an & hic isti Barbaro mutilatori satis credere debeamus.

Impos] Glossarium: Imros, ἀνεξούσιος. lege, Impos.

Improlus] Glossarium: Improles, ἄφηλιξ, μήπω πολιτευόμενος. Contrarium est Duicenso. Nam duicensus, qui cum prole in ciuitatem adscribebatur. Ab iisdem Glossis Improles exponitur, ἄγονος ἄτεκνος, ἄπαις.

Inarculum] Seruiana Fragmenta: Arculum est virga ex malo Punica incuruata: quæ fit quasi corona. Et ima summáque inter se alligatur vinculo laneo albo. quam in sacrificiis certis regina in capite habebat: Flaminica autem Dialis omni sacrificatione vti debebat. Gellius: Eædẽ ferme cerimoniæ sunt, quas Flaminicas Sacerdotulas Diales seorsum aiunt obseruitare: veluti est: Quod venenato operitur. Et quod in rica surculum de arbore filiqua ha-

bet. In quibus non de Punica malo, sed de siliqua arbore fieri præcipitur: quamuis alij felici arbore legant. de venenato etiam Seruius in iisdem membranis: Vetere cerimoniarum iure præceptum est, vt Flaminica venenato operta sit. Idem etiam ait: Flaminicam præcipitur habere arculum, ricam, venenatum, fibulam. Sequitur apud Gellium: Et quod scalas, quæ Græce κλίμακας appellantur, eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est, Lege: & quod scalas, nisi quæ Græcæ appellantur, &c. Idem Seruius alio loco: Apud veteres Flaminicam scalas plus tribus gradibus nisi Grecas scandere non licebat, ne vlla pars pedum eius, crurúmve subter conspiceretur. eóque nec pluribus gradibus, sed tribus, vt in ascensu duplices uisus non paterentur extolli vestem, aut nudari crura. nam ideo & Græcæ scalæ dicuntur. quia ita fabricantur, vt omni ex parte compagine tabularum, clausæ sint, ne aspectum ad corporis aliquam partem admittant. Hoc egregium Seruij fragmētum, vt & alias eius Grammatici reliquias, debemus optimo & eruditissimo amico nostro P. Danieli, .I. C. ex cuius loci sententia ita locum Gellij, qui semper alioqui nunquam non mihi suspectus fuit, emendaui.

Incessere] Perperam quidā pro iactu, iaculo substituunt.

Incitega] Superius monuimus Incitegam dictam ab integendo. Quia veteres Incitegere pro integere dicebant, vt Reciprocum pro reprocum: Reciperare, pro reparare: concipilare, pro compilare. Dicta ab integendo, quia partem mensæ tegat. Ea autē vtebantur, ne vinarium vas, puta crater magnus, aut amphora labem ex fundo in mensa relinquat. cum sæpe videamus lagenas mensæ impositas circulum de vino describere in mappa. Itaque copones, ne mappa, aut mantile maculam illam contrahant, imponunt circulos de ligno: super quibus statuuntur lagenæ. Sed crescente luxuria has machinulas Romani abiecere: &, ne Citreæ mensæ læderentur, si sine incitegis crateres impositos nudæ sustinerent, Gausapas insternebant. Pauperes vero, vt puto, incitegas retinuerunt. Martialis:

Nobilius villosa tegant tibi gausapa citrum.

Orbibus in nostris circulus esse potest. Nam potest intelligi incitega per circulum illum. Sed nihil impedit & maculam circularem vasorum vinariorum intelligere & incetigæ, vt puto: non erant circuli specie. Porro incitega à Græcis vocatur ἐγγυθήκη. Polemo περιηγητής. ἐγγυθήκη, καὶ ἐπ᾽ αὐτῆς κύπελλον. Vt manifesto appareat ἐγγυθήκην ὑπόστημα esse. Dicta autem quasi ἀγγοθήκη. Et ita vocabatur ab Alexandrinis. Athenæus: ἡ δ᾽ ὑπ᾽ ἀλεξανδρέων καλουμένη ἀγγοθήκη, τρίγωνός ἐστι κατὰ μέσον κοίλη, δέχεσθαι δυναμένη ἐπτισμένον κεράμιον· ἔχουσι δὲ ταύτην οἱ μὲν πένητες ξυλίνην, οἱ δὲ πλούσιοι χαλκῆν, ἢ ἀργυρᾶν. Vocatur autem ab Herodoto ὑποκρητήριον. Cuius nominis caussa obscura non est.

Indictiuum] Indictiua funera ad quæ per præconem euocabatur populus his verbis: EXEQVIAS. L. LITIO. L. FILIO. QVIBVS. EST. COMMODVM. TEMPVS. EST. OLLVS. AEDIBVS. ECFERTVR.

Indiges] Glossarium: indigetes, ἡμίθεοι. κούρητες.

Indigitamenta] Explicatio hæc Pauli est, non Festi. Quis ignorat Pontificios libros ita vocatos? Glossarium: Indigitamenta, ἱερατικὰ βιβλία.

Indoles] Incrementum significat primigenia notione. Vt apud Gellium mendi indoles. Olere enim, crescere. significat & spem, quam ex vultu colligimus virtutis futuræ in pueris. quæ vocatur χαρακτὴρ à Græcis. vt ab Euripide dictum, ὡς δεινὸς τῆς εὐγενείας χαρακτήρ. Glossæ: Indoles καλὴ ἐλπὶς ἐν νεωτέρῳ.

Inebra] Inebra, ὄρνεον μαντευτικόν. Vide supra Enebra.

Iners) Lucill. Vt perhibetur iners, ars in quo non erit vlla. Citatur in fragmentis Seruij. Ab eo inertitudo formarunt veteres. quam ἀδρανίαν vertunt Græci, hoc est ignauiam, vt inertem. ἀδρανῆ.

Infector) Infector, βαφεύς. Infecti, ἀνεστυμμένοι.

Inferia) Idem Inferilia, hoc est, καταχθόνια, ἐσχαρίσματα. Glossæ.

Infindere) Glossarium: Infendere, ἐμπεῖραι, ἐγκλιματίσαι. Lege, Infindere. Metaphora à surculis, qui infissis truncis arborum inseruntur. Quod eleganter vertitur, ἐγκληματίσαι. κλῆμα, surculus, sarmentum.

Infit) Ἀρχὴ λέχθη, ἐπιγίνεται, ἄρχεται. Infe, ἄρξαι.

Ingluuies) Lego, guttur, gluttus. Glossarium, Gluttus, βρόγχος. Persius:

Nec glutto sorbere saliuam mercurialem.

Inhibere) Puto legendum, inigere, non iungere.

Inori (Scribo, Inori, inores. Quia scilicet, inores vsitatius esset, quam inori. Turpilius Demetrio: In acta cooperta age inoras ostres

In pelle lanata) Seruius, qui est penes Danielem nostrum, tantum refert ad confarreationem. Mos, inquit, apud veteres fuit Flamini, ac Flaminicæ, vt per farreationem in nuptiis cõuenirent, sellas duas iugatas ouili pelle superiniecta poni eius ouis, quæ hostia fuisset: & ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione Flamen, ac Flaminica residerent.

In procinctu) Glossarium: in procinctu, ἐν συντομῇ πολέμου στῆναι μετ᾽ ἐσθῆτος ἱππικῆς, ἤτοι διαθέσεως ἐν παρατάξει πολέμου ἀγάφως.

Inséque) Glossarium: inséque, εἰπέ. Liuius Andronicus initio Odyssææ: Inséque musa mihi virum versutum.

Insuasum) Glossarium: Insuasum, εἶδος δοχαειοχαπνισμένως. Lege, εἶδος δοχαείου κεχαπνισμένου. Et sane hoc vult Festus, esse colorem similem illi, qui est in illis trabibus, quas diutinus fumus infecit.

Intergerius) Ego mallem scribere per duo rr. Est enim à Gerris, hoc est cratibus. Vnde & Concratitij parietes aliquando dicuntur, Glossarium: Intergeries paries, τεῖχος ὃ διακλήσεις διορίζει.

Iouista] Putarem legendum IOVS ESTO. qui ita legitur in veteribus legibus. Habeo & fragmenta quarundam, in quibus ita semper exaratum legitur. Sed cum ipse compositum esse dicat, hæ vero sint duæ voces, non potest legi, IOVS ESTO. Quid sit ergo, quæramus.

Isipe) Glossarij auctor non bene legit, vnde vnde accepit. Isipti, αὐτοί. Legendum enim, Ipsipe. Sed & ipsipte potest legi. Ita enim vitiose vt pronunciabant, & scribebant veteres. Vnde Claudius Imperator multauit Senatorem, qui ISSE, pro IPSE dixerat.

Ipsullices) Alibi monemus legendum Ipsiplices. Cuius

sententiæ

ſententiæ adhuc me non pœnitet. Gloſſarium: Ipſiplices, αὐτόπλεκτα φύλλα.

Irces) Imo Ircens, vt infra. Neque iterum ponendum erat.

Irpices) Seruius Danielis, in illud, VIMINBASQVE TRAHIT CRATIS. Ad agrorum, inquit, ſcilicet exæquationem, quam Irpicem ruſtici vocant. Vide Coniectanea noſtra.

Italia) Ab Attelido. Puto diſtinguendum, ab Atte Lydo. quaſi: Attalia. Sane ἄττης eſt nomen Lydium, & Phrygium. Lydos vero in Italiam veniſſe, nemo dubitat. Quin & Strabonem nobiſcum facere poſtea deprehendimus. lib. v. οἱ τυῤῥηνοὶ τοίνυν παρὰ τοῖς ῥωμαίοις ἐτρούσκοι, καὶ τοῦσκοι προσαγορεύονται. οἱ δ᾽ ἕλληνες οὕτως ὠνόμασαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ τυῤῥηνοῦ τοῦ ἄτυος. ὥς φασι, τοῦ στείλαντος ἐκ λυδίας ἀποικίας δεῦρο. vide cetera. Vide Herodotum lib. I. item Dioyſium Halicar. lib. I.

Iubilare) Ruſticorum plane verbũ, vt & ipſe dicit. Attius in Chryſippo: Io buco, quis me iubilat? Vicinus Atus antiquus. Prius enim iobilare. Nã Io, ruſticorum ἐπίφθεγμα. Vt in Attellana, Io venit ſimus & villa.

Iugere) Gloſſarium: Iugit, ἰκτὶν βοᾷ, Ita enim legendum. Varro Seſquiulyxe: Iugere volitans miluus aquam è nubibus tortam indicat fore, vt tegillum ſibi paſtor ſumat. Vide in Coniectaneis.

Iuge) Cicero II. de Diuinatione: Huic ſimile eſt, quod nos Augures præcipimus, ne iuge auſpicium obueniat, vt iumenta iubeant diſiungere. Seruij fragmenta in illud: — primum omen equos in gramine vidi: Multi de libris Augurum tractum tradunt. Iugetis enim, quod ex iunctis iumentis fiat. obſeruatur enim, ne prodituro magiſtratui diſiunctis bubus plauſtrum obuiam veniat. & infra: Cum autem dicit IVGO, veram ſignificationem Iugetis facit.

Iugula) Gloſſarium: Iugula, ἄστρον ὠρίωνος, ὁ ἐσχατίως ὥς φησι. Sane Horatius meminit Orionis, non autem iugulæ. Sed legẽdum: ὁ ἀττικῶς ὥς φησι. Varro: Iugula ſignum eſt, quod Attius appellat Oriona, cum ait: citius Orion patefit. Ita nec quidem conſtabit ſua fides illi Gloſſario. Nam Attius

non dixit iugulam, ſed, Orionem. Sed puto μνημονικὸν ἁμάρτημα. cum meminiſſet à Varrone Iugulæ, & Attij vno in loco mentionem factam, putaſſe ab Attio ipſo iugulæ quoque mentionem fieri.

Iurare) Notum ex edicto perpetuo Prætoris: SACERDOTEM. VESTALEM. ET. FLAMINEM. DIALEM. IN. OMNEI. MEA. IVRISDICTIONE. IVRARE. NON. COGAM. Liuius libro XXXI. C. Valerius Flaccus, quem præſentem creauerant, quia Flamen Dialis erat, iurare in leges non poterat. Vide Plut. Problem.

Iuſti dies) Vnico verbo Gloſſariũ cum alia interpretatione: Iuſtidium, ἀρχοντικὴ ἡμέρα. Tanquam iuſti dies ſint, quibus ius dici poterat, quod verum non eſt.

Iuuentutis) Alij iuuentatis. non male. non tamen, vt propterea Iuuentutis reiiciamus. Indifferenter enim vtrumque vſurpabant. In Gloſſario: Iolinta, ἥρα. Lego Iouenta.

L

LAcerna) Verba ſunt Pauli, Lacerna, quod minor capitio ſit. Vltimis temporibus Capitium ſignificabat capitis tegmentum. Antiquitus autem mamillare feminarum. Neque vnquam boni auctores pro cucullione acceperunt, vt poſterior ætas barbara, quæ epomidas monachorum capitia vocat. Nos olim adoleſcentes docuimus in Coniectaneis Nonium errare, qui putarit à veteribus in eum ſignificatum accipi, in quem accipiebat ſua ætas. Quin locus Varronis, qui ab eo producitur, manifeſtò contra eum facit. At Hieronymus antiquitatis & linguæ Romanæ peritus ſcriptor, Capitium non aliter accipit, quam Varro, & veteres, in Epiſtola de veſte Sacerdotali.

Lacuna) Pro lama perperam manuſcripti limam. Neque id tam mirum, quam doctos viros pro eo ſubſtituiſſe λίμνην. En cacoethes bonos auctores corrumpendi. Cur ipſis diſplicuit lama? an ignorant idem eſſe, quod luſtrũ? Et ſane ita veterum Gloſſæ: Lamæ, πηλώδεις τόποι. Melius tamen lamæ, collectiones aquarum exponerentur.

Lance) Notum ex XII. Tabulis eſſe. ideoque repetendum ab vltimo Athenienſium iure: Nam qui concipie-

bāt in aliqua domo furtum,nudi cincticulo amicti, quod vocatur hic licium, ædes suspectas ingrediebantur. Aristophanes νεφέλαις.

κατάθου θοἰμάτιον. ἠδίκηκά τι;
οὔκ, ἀλλὰ γυμνοὺς εἰσιέναι νομίζεται.
ἀλλ' οὐχὶ φωράσων ἔγωγ' εἰσέρχομαι.

Plato etiam de legibus lib. XII. φωρᾶν δ' ἂν ἐθέλῃ τίς τι παρ' ὁτῳοῦν γυμνὸς, ἢ χιτωνίσκον ἔχων ἄζωστος προομόσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἦ μὴν ἐλπίζων εὑρήσειν, οὕτω φωρᾶν. Propter matremfamilias autē & virgines opponebat lancem ante oculos,quia etiam in γυναικωνῖτιν intrabat. quod non licebat apud Græcos viro externo,ne corrumpendi feminas potius,quam furti concipiendi caussa ingressus videretur. Ideoque lācem ob oculos ponebat,ne videret eas. Sed quæro, quid ergo proderat intrasse Gynæconitin, & nihil videre? Sane qui ita oculos tegeret, quid videre posset, quo modoue furtum concipere, nescio.

Lance) Vide in Pilæ.

Lapit) Pacuuius Periboea:

Lapit cor cura, ærumna corpus conficit.

Imitatum à Græcis, qui πίμπρωσιν ἀντὶ τῆς λύπης dicunt.

Larentaria) Placet librorum quorundam lectio, Faustuli inuentoris Remi. quanquam non displicet nutritij. Inuentor est plusquam nutritius, qui expositos sustulit, & educauit. Inuenti enim infantes dicuntur, οἱ χαμαιῤῥιφεῖς. & qui expositi sunt, propterea in Constitutionibus dicti χαμευρετοί.

Latine loqui) Omnia sequentia sunt Pauli. Qui fateatur vix vllam notitiam Latini sermonis superesse, ne speremus ab eo Latinati consultum, qui illo barbaro sæculo Festum nobis mutilauit.

Lauerna) Lauernam Romani fures precabantur, vt instituta sua, & consilia furandi ac mentiendi fortunaret. Plautus Cornicularia:

Mihi Lauerna in furtis celebrassis manus. --Horat. Pulchra Lauerna Da mihi fallere. Sic Græci eodem modo orabant τὴν πραξιδίκην vt consilia furandi ad effectum perduceret. Erat autem ea Dea tantum caput, sine reliquo corpore. Glossæ Græcorum: πραξιδίκη, δαίμονα,

κνάφασι, τὴν ἄστεως τέλος ἐπιτιθεῖσαν τοῖς τε λεγομένοις, καὶ πραττομένοις. διὸ καὶ τὰ ἀγάλματα κεφαλὰς γίνεαξ, καὶ τὰ θαύματα ὁμοίως. Quare recte Glossarium, Lauerna, φραξιδίκη. Glossæ Isidori: Laberna, gladiator. Daberna, ferramenta latronum, vel grassatorum, vel furum. Laberna-latro, aut qui filios alienos seducit. Vides plagiarium manifesto vocari Lauernam. Quod & Ausonius intellexit cum de plagiario bonorum carminum ait:

Nec iam post metues vbique dictum:
Hic est ille Theo poeta falsus,
Bonorum mala carminum lauerna.

hoc, est, vt Martialis etiam loquitur, alienorum scriptorum plagiarius.

Lautia) Melius veteres editiones, Lautitia. Porro notum quid sit Lautia, quæ prius dautia vocabantur. Eadem etiam Lauta loca, item legatorium dicebantur. Seruius Danielis. Alij dicunt Carinas montem nominatum, quod ager suburbanus ante portas Cariis erat. Alij lauta loca, legatoriúmque in ea regione instructa accipere consuerant. Habes & apud Liuium.

Lautitia) ἄμυλον intelligit.

Lemnisci) Lege, fasciæ coloriæ.

Lepista) In Glossario, Lepistra, εἶδος χύτρας. De hoc satis olim in coniectaneis. Varro de vita populi Rom. lib. I. Vbi erat vinum in mensa positum, aut lepestam, aut galeolam, aut sinum dicebant. Tria enim, pro quibus nunc Acratophoron dicitur. Qui locus coagmentatus partim ex Nonio, partim ex schediis Seruianis, quæ sunt penes doctiss. Danielem nostrum.

Leria] In ornamentis muliebribus qui sint λῆροι in Coniectaneis diximus.

Leuir] Græcis ἀνδράδελφος. Est autem ex Græco δαήρ. Quare propterea prima producitur, vt apud Senecam in Octauia. Male enim quidam docti corripiunt.

Liberata] Illa verba, ID EST LOCVTA; ne Pauli quidem sunt. Quare expungenda. Effata, liberata, defanata, idem. Arnobius, Spatiola templorum defanata.

Librilla] Lege, Librilia. Porro vltimis temporibus senescentis imperij hæc in desuetudinem abierunt. Sed magister rerum vsus in eorum locum Fustiballum com-

mentus est. de quo apud Vegetium.

Lingula] Græci, Lingula μύστρος, καὶ γλωσσίς. Malo tamen Ligula, vt Martialis: & aliæ Glossæ, Ligula, μυστίλοι.

Lixabundus] Glossæ Isidori: Lixabundus ambulat, qui voluptatis caussa ambulat.

Loebesum] Seruiana schedia: Sabini Cererem panem appellant: Liberum, Loebasium, quia Græcè λοιβὴ dicitur res diuina.

Lucani] Lege: loca ærosa, non Cretosa.

Lucar] θεατρικὸν à Charisio, & Glossis, itémque μισθὸς ἀπὸ φίσκου. Apud Liuium lib. III. Pythio Apollini republica vostra bene gesta, seruatáque lucris meritis donum mittitote. nulla controuersia legimus, lucatis meriti donum. ex eo lucare dabatur pecunia in sumptus & impensas scenicas: vnde θεατρικὸν vertunt Grammatici. quibus impensis modum factum fuisse, & lucar histrionum coercitum temporibus Tiberianis, refert Tacitus Annali primo. Inuenio in veteri inscriptione, LVCAR IIIII INAE REDEMPTVM A REP. Tertullianus aduersus Gnosticos. loquitur autem de præcursore Domini: Ipse clausula legis, & Prophetarum, nec Prophetes, sed angelus dictus contumeliosa cæde truncatur in puellæ salticæ lucar. Eleganter. Nam lucar, erat merces saltatorum, & histrionum. Plutarchus vertit, τὸ τελούμενον εἰς τὰς θέας.

Lucetius] Glossæ: Lucetius, ζεύς. Vtrubi error, nescio. Gellius habet Lucetius.

Lucomedi] Legendum à Lucumone. Propertius vocat Lucmonem.

Prima galeritus posuit tentoria Lucmo.

Lucumones] Ausonius ad Theonem:

Scillito decies si cor purgeris aceto,
Anticipésque tuum samiij lucumonis acumen:

Ita legendus est locus Ausonij, vt in Ausonianis lectionibus diximus.

Lucuntere] Lege, Lucunter. quod Græcum est λευκαντὴρ, ab aspersione farinæ quæ alba est. Dicitur, & lucuns, lucuntis. Varro περὶ πλῷ, περὶ φιλοσοφίας.

Ac nulla ambrosia; ac nectar: non alia, sardæ,
panis, pemma, lucuns, cibu' qui purissimu' multo est.

Idem σκιαμαχίᾳ, περὶ τύφου.

Vinum, pemma, lucuns illi nihil ista ministrant. Ab eo ὑποκοριστικὸν lucunculus. Glossæ, Lucunculus, πηγανίτης. Afranius Fratriis:

Pistori non: at cur non scriblitario?

Vt mittat fratris filio lucunculos. Ita enim legendum in Afranio. Tertullianus libro de spectaculis: Stillicidia mellis de liracunculo venenato. Lege, de lucunculo. Apuleius libro x. de pistore dulciario: hic panes, crustula, lucunculos, hamos, laterculos, plura scitamenta mellita.

Luma] Glossarium: Luma, βοτάνη ἐρυθρὰ ἡδύοσμος, ἣν τινες ποταμογείτονα καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην. Quæ omnia falsa sunt. Neque enim Luma est herba, sed spina: vnde Falces lumariæ Varroni, neque similis Potamogitoni, neque Potamogiton Calaminthæ.

Lora] Ausonius Lota, etiam pro ipso vtre in Periocha decima Odyssææ. quod Homero, ἀσκός.

Luridi] Græci, Luridus, ὀχληρικός, ἀχρός.

Lustra] Malo ex veteribus editionibus lamas, quam lacunas.

Lustrica] Tertullianus hunc diem vocat Nominalia libro de Idololatria: Circa officia vero priuatarum, & cōmunium solennitatum, & togæ puræ, vt Sponsalium. vt Nuptialium, vt Nominalium nullum puteum periculum obseruari de flatu idololatriæ. Glossarium: Nominalia, ὀνοματοθεσία Græci ἀμφιδρόμια. Glossæ Græcorum: ἀμφιδρόμια ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις, ἐν ᾗ τὸ βρέφος περὶ τὴν ἑστίαν ἔφερον τρέχοντες κύκλῳ, καὶ ἐπιτίθεται αὐτῷ ὄνομα, ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων, καὶ φίλων δῶρα ἐπέμπετο. Quæ omnia explicant morem Atheniensium qui extat apud Terentium in protatica persona primæ scenæ Phormionis Comœdiæ. Non tamen in Amphidromiis imponebant nomina, vt hic dicitur: sed decima post natum puerum die. Itaque apud Suidam integriora hæc verba habentur: καὶ τῇ δεκάτῃ ἐτίθεσαν αὐτῷ ὄνομα. Sed de lustrico die amplius vide Plutarchum in Quæstionib. & Macrobium libro 1. Saturnaliorum de Nundina Dea.

Luxa) Glossæ: Luxum. στρέμμα, ἢ λυγισμὸς, ἢ ἀσωτία.

Luxantur) Glossæ: Luxatur. ἀνασπᾶται.

Lycophos] Imo dictum quod λύκη, lux, apud veteres. vnde mansit in, ἀμφιλύκῃ. Inde etiam lux, & lucere.

M

M*Adusa*] Scribe vt in Pseudolo, Madulsa: Probe madulsa ab eo.

Mæandrum] Etiam picturæ in lacunaribus propterea μαίανδροι dicũtur. Inde Mæandratum. Varro περὶ ἡμερίσπου, ἢ περιέχοντες παρεχίας. Mihi facies mæandrata, & vermiculara, atque adeo cingens orbem terræ.

Mæniana) Mænianum ἐξώστης. Menianus ἐκθέτης. Glossæ.

Magisterium] Difficile explere lacunas istas. Tamen de Apolline, & de quodam scriptore, qui contra orationẽ nescio cuius quædam de Appolline dixerat, tractabatur. Suspicor agi de oratione, quam habuit Varro ad populũ ludis Apollinaribus de Nonis Caprotinis. Verba eius sunt hæc ex quinto de Latino sermone: ob hoc togam prætextam datam eis Appollinaribus ludis docui populum.

Magmentum) Lege, Magmentum, maius augmentum.

Maius] Ausim affirmare me veram lectionem assecutum in corruptissimo fine huius loci: an a Maia. quod Mercurio Filio eius res diuina Idibus fiat eo mense. nam sine vllo prorsus dubio inuersæ sunt literæ in SOLEMNESPROIPSO MENSE. Quia principium τοῦ IPSO cohæsit cum fine præcedentis τοῦ FIANT. Hæc est, ni fallo, vera lectio.

Maior Græcia) Quare Græcia dicta sit, non dubitatur, sed quare maior Græcia. Certissimum est ita vocatam a Romanis, quia propior ea esset illis quam transmarina Græcia. quemadmodum contra Græcos Italos ipsi Græci transmarini vocabant ἐξωτικοὺς, id est barbaros. Nã Messenio seruus apud Plautum vocat exoticam Græciam quam Romani maiorem Græciam non quidem ex persona sua: nam erat Siculus, neque vocasset consulto se ipsum barbarum: sed μιμητικῶς ex persona Græcorũ ipsorum, qui Siculos & Calabros vocabãt ἰταλοὺς ἐξωτικούς.

ut Plautus cum se vocat barbarum & Barbariam Italiam, non ex consuetudine Romanorum dicit: quis enim sanus se barbarum vocet? sex ex persona græcorum, qui βαρβάρους, καὶ ὀξωτικοὺς Italos vocabant: quod etiam ex Plutarcho in vita Pyrrhi cognoscimus. Ego hoc monui de exotica Græcia, ne forte Turneum sequamur, & auctoritate tanti viri permoti imprudentes eundem lapidem offendamus, qui exoticam græciam non de ea quæ dicta est Magna græcia, sed illam, quæ in Epiro erat, intellexit. In quo profecto non leuiter errauit.

Maleuoli] Ita scripsit Festus: Maleuoli Mercurij signum erat proxime Ianum. Qui item erat in Turdellis Mercurius, maleuolus appellabatur. maleuoli autem, quod in nullius tabernam spectabant. Notabis autem locum Romæ Turdellos, cuius nemo alius veterum mentionem facit.

Malleoli] Malleolorum incendiariorum mentionem facit Nonius ex Sisenna, & alij. Dicebantur græce ἀστίχοι, Glossæ Hesychij: ἀστίοχος, ἄγγος περιφερὲς, εἰς ὃ ἐγχέοντες πίσσαν, καὶ θεῖον καὶ στυππίον, ἠφίεσαν καὶ ἔνθα ἐφέρετο. ἔκαιε τὰ προστυγχάνοντα. ἔστι δὲ καὶ γένος λίθου καὶ ξηροῦ ξύλου καὶ πεπισσωμένου Vltima exprimunt notionem Malleoli. Glossarium: Malleolus, σφῦρα, πυρέκβολα.

Malluuium] Malluuiæ, & Pelluuiæ, græce χειρόνιπτρα, καὶ ποδόνιπτρα.

Malta] Glossarium: Maltana, πισσόκηρον.

Mamertini] Ita Festus: Mamertini appellati sunt a Mamerte hac de causa. Deinde infra: Cum in parte ea Siciliæ consedissent, quæ Taurominia dicitur, forte parantibus bello cernere Messanensib. auxilio venerunt vltro: eosque ab hoste liberarunt. Itaque prouinciales ob meritum eorum, vt gratiam referrent, & in suum corpus, communionemque agrorum inuitarunt eos, & nomen acceperunt vnum, vt dicerentur Mamertini. Strabo: τοσοῦτον δ' ἐπεκράτησαν οἱ μαμερτῖνοι παρὰ τοῖς μεσσηνίοις, ὥστ' ἐπ' ἐκείνοις ὑπῆρξεν ἡ πόλις. καλοῦσι δὲ μαμερτίνους μᾶλλον ἅπαντες αὐτοὺς, ἢ μεσσηνίους. Scripsimus Taurominia. quia propius ad scripturam accedebat. & Strabo ταυρομινίαν

vocat. Alioqui ſcimus adiectiuum Taurominitanum. Salluſtius in veteribus ſchedis : *Scylla ſaxum eſt ſimile formæ terebratæ, quæ forte inlata naufragia ſorbens gurgitibus occultis, millia ſexaginta Taurominitana ad littora trahit*. Quæ ad verbum Strabo expreſſit: Δείκνυται δὲ καὶ ἡ χάρυβδις μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως ἐν τῷ πορθμῷ, βάθος ἐξαίσιον, εἰς ὃ αἱ παλίρροιαι τοῦ πορθμοῦ κατάγουσιν εὐφυῶς τὰ σκάφη τραχηλιζόμενα μετὰ συστροφῆς, καὶ δίνης μεγάλης· καταποθέντων δὲ, καὶ διαλυθέντων, τὰ ναυάγια παρασύρεται πρὸς ἠιόνα τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλοῦσιν ἀπὸ συμπτώματος τούτου κοπρεῖαν.

Mamphula Ego ſcio in Hebræorum commentariis Manphul eſſe mancipem piſtrinorum, deprauatum a græco μονοπώλης. Neque dubito quin Mamphula in traduces Syriacæ linguæ ex matrice Græcia propagata ſit. Sic in Daniele vetuſtiſſimo ſcriptore græcum eſt Pſanterin pro pſalterio : Sic in Paralipomenis, ſeu chronicis Rapſod παρὰ τὸ ῥάψωδεῖν. verſus Lucillij: ita legito:

Piſtricem validam ſi nummi ſuppeditabunt.
Addas empleuron, mamphulas quæ ſciat omnes

Non ſolum, inquit, validam dico, ſed quod magis eſt, ἔμπλευρον.

Mamphur] Quod eſt ſucula in machina tractoria : id Mamphur in torno. græcum eſt, μαννοφόρον. quia circumuolutum habeat lorum, vt collum monile, quod μάννον, & μάνιον vocant græci.

Manalis fons] Locus corruptiſſimus. qui, niſi fallor, ita reſtituendus. Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis. neque tamen ſpecu, inciliiſue cietur. quia flumen id auſpicatur, quod ſua ſponte in amnem influit. Ad auſpicandum, inquit flumina non proſunt, quæ opehumana, puta ſpecu, inciliis ducta ſunt: ſed quæ ſponte ſua in amnem influunt. Non eſt autem dubium, quin loquatur de Peremni auſpicio : quod dicebatur, quoties quis amnem, aut aquam, quæ ex ſacro oritur, auſpicato tranſit. Ex ſacro, hoc eſt ex capite fontis. Nam capita omnium fontium ſacra. Contra quæ ex caſtellis, aut diui diculis deriuatur, non eſt ſacra. Vide, in Petronia. Non

mediocriter studiosos iuuerimus, qui tam vtilem locum, cum contineat in se egregiam antiquitatis cognitionem, emendauimus, atque illustrauimus.

Manalem lapidem) Imo Manale putabant esse ostium orci. Ita enim nulla controuersia legendum. Manal. seu Manale eleganter ostium manium. Inde manale sacrum, erat sacrum Deorum manium. Varro de vita populi Romani libro II. Vrceolum, aquæ manale vocamus, quod eo aqua in trulleum effundatur. vnde Manalis lapis appellatur in pontificalibus sacris, qui tunc mouetur, cum pluuiæ exoptantur Ita apud antiquissimos manale, sacrum vocari quis non nouerit, vnde nomen illius? Hæc Varro. ex cuius verbis nouimus manale, sacrum etiam significare, cum hic etiam ostium inferorum exponatur a Festo. Sed de eodem vtrumque intelligere non dubito, quanuis diuerse ab vtroque exponatur. Locus hic Varronis egregius, quem produximus, corruptissimus extat apud Nonium, & confusus cum altero eiusdem auctoris, qui priore loco citatur. Nam ita legitur apud Nonium vbi explicat quid sit Trulleum: non quæ luxuriæ caussa esse parata. eius vrceolum aquæ manalem vocamus. Legendum enim: non quæ luxuriæ caussa essent parata. & II: Vrceolum, aquæmanale vocamus, &c. Sed fallitur Varro in etymologiis, & sæpe, etiam aliquando prudens sciens. Nam non a manando, sed a manibus dictum. est que id vas: quod postea aquimanile vocatũ. vt librale & librile vtrumque dicebatur. Glossarium: Aquimanile, χέρνιβον. Distortius, in Pandectis Florentinis l. III. de supell. leg. Aquiminale.

Manalem etiam] Fulgentius: Labeo, qui disciplinas Etruscas, Tagetis, & Bacidis quindecim voluminibus explicauit, ita scribit: Fibræ iocinoris sandaracei coloris dum fuant manales tunc verrere opus est petras. Deinde Fulgentius explicat: hoc est, inquit, quas antiqui solebant in modum cylindrorum per milites trahere pro pluuiæ commutanda inopia.

Manare] Supple ita: Manare solem solitos esse antiquos dicere ait, cum solis orientis radij splendorem iacere cœpissent. atque ideo primum dici tempus mane dictum. quanuis magis id dicitur, quod manum bonum dicebant. vnde est mature. quod id bonum, quod maturum. vnde &

Matuta dicitur. Quod Festus dicit AIT, intelligit de Verrio, vt sæpe.

Manceps] Quod manu capiatur. imo capiat. Ita ergo repone.

Mancini fana] Vetus editio, Mancini Tifata. Quare ergo mutatum est? Tifata sunt iliceta. Ita ergo in suas sedes, vnde vi deiecta erat hæc vox, restitui iubeo.

Maniæ) Non solum terriculamenta infantium, sed & lactentium deos præsides ita vocabant. Itaque & Varro Cuninam & Ruminam inter Manias censet. Cuius hæc verba Cato de liberis educandis: Hisce Maniabus lacte fit non vino: Cuninæ, propter cunas: Ruminæ, propter rumam &c. Male apud Nonium manibus.

Manius) Et hæc quoque male accepta sunt non a Paulo, sed ab inferioris ætatis hominibus barbaris. In veteribus enim editionibus legitur, Manius Aegerius Nemorensem Dianæ consecrauit. Ego lego: Manius Agerius Nemorensem Dianam consecrauit. Hic consecrauit, est ἀφιδρύσατο. signum Dianæ posuit. Notum est Nemorensem Dianam Aricinam dici. & regem nemorensem eius sacerdotem.

Manta] Verba Cæcilij ita legenda:

—Iam ohe, adeo. manta iam. hoc vide
Vt cæcus animum aduentus angit--

Manticularum] Quot verba Pacuuij, totidem fere monstra errorum. & tamen pulcherrimam prisci sermonis notionem in se continent. Age igitur ita legamus: Pacuuius:

Ad manticulandum astu aggreditor. scite quid prome, erue. Item:
Educ, i, manticulator. ita me facti oppressit iugo.

item deinde:

Aggreditur astu regem. manticulandũ est hic mihi. &:
--Machinam ordiris nouam,
Manticulatam astu, sanctiora adicis
Iuraiuranda— Planius hoc significare videtur.
--quibus quotidie
Paruæ noxæ extergeantur.

Planius, inquit Festus, hoc significare videtur, & quasi notionem verbi in eo quod sequitur: quibus noxæ extergeantur. hoc est, illis verbis etymon verbi manticulari expressit Pacuuius, cum

extergendi significatum adiecit. Nam mantilibus extergentur manus, quæ antiquitus dicebantur Manticulæ. Vnde Manticularia quæcunque erant ad manum, καὶ πρόχειρα, vocabant. quia nihil magis ad manum, quam Mantile. Sed verba Pacuuij coniungamus:

Machinam ordiris nouam,manticulatam astu.*
Sanctiora adigis iuranda iura,quibus cotidie
Paruæ noxæ extergeantur. -- pro dicis, emendauimus adicis,quod dicebant pro adigis. Notum est, quid sit adigere aliquem iusiurandum, & quid Græcis ἐπακτὸς ὅρκος. eleganter & quasi γνώμη περιμιῶσα definiuit iusiurandum. Quid est iusiurandum? mantile, quo quotidianæ noxæ extergentur. Quod fere,quanuis alia allegoria extulit Laberius:

Quid est iusiurandum? emplastrum æris alieni. In illo versu,Machinam, &c. deest finis. in eodem, traiecta erant ex diuulsione membra,manticula tactu an: pro mãticulatam astu. In illo versu:Educ,i. verba illa,ita me facti oppressit iugo,idem valent ac Plautinum illud, Ita me in ipso articulo oppressit. In illo versu:Aggreditur:tertia à principio producitur. vnde indefinito modo. Aggrediri. Spero equidem huius tam egregij loci à nobis restituti candidos lectores gratiam relaturos. Sed illud prætereundum non est,quare iureiurando dixit extergeri noxas quotidianas. Allusit ergo ad satisfactiones, quę fiebant,cum in gratiam redibatur. eius exemplum habes apud Plautum Amphitruone:

Mane: arbitratu tuo iusiurandum dabo:
Me meam pudicam esse vxorem arbitrarier,
Id ego si fallo, tum te,summe Iuppiter
Quæso,Amphitruoni vt semper iratus sies.

& mos exigendi id à læsis, seu iniuria affectis, extat in eadem fabula:

Aut satisfaciat mihi. atque adiuret insuper,
Nolle esse dicta,quæ in me insontem protulit.

ex his luculenter illustratur insignis locus Pacuuij.Habes & in Adelphis Terentij.

Mantisa]Non est Tuscum.sed purum putum Latinum: Mantisa, pro manutensa. vt mantersum Varroni pro ma-

nuterium. Tesum antiqui pro tensum dicebant, & pesum, seu pessum, pro pensum. & passum, pro pausum. Igitur Mantisa, seu Mātissa, quod melius est, & extat in quibusdam veteribus editionibus, dictum pro Manutensa, pro eo quod manu porrigitur, pręter id, quod ad pondus exigitur. vt sit mantisa caro, vel mantisa merx, γλεύγονοι χρέας. Porrigitur enim manu, non datur pondere. Porro Mantisam, pro Mantesam dictum non mirabitur, qui scit veteres Pertisum, pro pertesum, & similia dixisse.

Post *Manumitti*] Ita, ni fallor, implendæ sunt labes illæ: Manumittens modo caput, modo membrum aliud serui tenet, & dicit: Hunc hominem liberum esse volo. ac pro eo auri x ...... soluit, vt, priusquam digreditur, efficiatur iuris sui, dum his verbis, hominem liberū mittit. Non dubium, quin intelligat dominum soluere vicesimam pro liberato seruo: de qua lata est lex Manlia, vt ait Liuius libro septimo. Epictetus apud Arrianum lib. II. ὅταν οὖν στρέψῃς ἐπὶ στρατηγοῦ τὸ αὐτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐποίησας; ἐποίησε. τί; ἔστρεψε τὸ αὐτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγοῦ. ἄλλο οὐδέν; ναί. καὶ εἰκοστὴν αὐτοῦ δοῦναι ὀφείλει. τί οὖν; ὁ ταῦτα παθὼν οὐ γέγονεν ἐλεύθερος; Item libro III. ὁ δοῦλος εὐθὺς εὔχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰκοστώναις ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον. Quæ nam summa hic definienda sit, non video, neque quare auri potius, quam fortunarum vicesima. Sed & in manumissionibus quæ fiebāt sacrorum caussa, pendebatur auri nescio quid. vide in Puri. adeo, vt nulla manumissio non esset vectigalis, quomodo loquitur Tertullianus.

Mapalia] Ait hominib. solute viuētibus exprobari vocem mapalia. & verum est. Seneca ἀποκολοκυνθώσει. Ego, inquit, P.C. interrogare vobis permiseram. vos mera mapalia fecistis. Volo seruetis disciplinam curiæ. Mera mapalia fecistis. hoc est, susque deque habuistis, & dissolute potius egistis. vel potius: Vos, o inepti & dissoluti, id fecistis. Vide quā bene locus ille ex Menippea Senecæ huius loci collatióne illustretur. & tamen mirum, quantum negotij facessit viris doctissimis, qui in loco Senecæ exponendo plurimum æstuarunt.

Marspedis] Corrige ex iudicio Adriani Turnebi, quo

doctiorem noſtra non tulit ætas, in precatione Solitaurilium. Quicquid dubitet Meſſalla, conſtat in formula ſolitaurilium ad luſtrandum agrum ambaruali ſacrificio, ſolum Martem nominari: MARSPITER TE PRECOR, &c. vt conſtat ex Catone Titulo CXLI. Pro quo ſuſpicor Marſpedis dictum à veteribus. At, quod putat doctiſſimi viri Marſpedis eſſe, Martis filium, hoc eſt, Martis παῖδα, plane eſt Horatianum, Humano capiti ceruicem equinam. Quare merito explodendum. Sed illud notandum, Martē in Solitaurilibus, aut aliis precationibus ruſticorum non eſſe alium, quam Siluanum. propterea coniunctim aliquando vocatur Mars Siluanus. Idem Cato: Votum pro bubus, vt valeāt, ſic facito: Marti Siluano in ſilua interdius, &c. De quo ſic in libris de limitibus agrorum: Omnis poſſeſſio tres Siluanos habet. vnus dicitur domeſticus, poſſeſſioni conſecratus. alter dicitur agreſtis, paſtoribus conſecratus. tertius dicitur orientalis: cui eſt in confinio lucus poſitus: à quo inter duo, pluresue fines oriuntur. Ideo inter duo pluresue eſt lucus. De tertio intelligi apud Catonem neceſſe eſt. Primus vocatur etiam Siluanus larum. vt in illa inſcriptione, quæ extat Romæ:

SILVANO
SANCTO
LARVM
PHILEMON
P. SCANTI
ELEVTERI
D. D.

alterius, hoc eſt Siluani agreſtis mentio eſt in altera inſcriptione, quam ex fide doctiſſimi amici noſtri Aldi Manutij huc exſcripſimus:

SILVANO
AG. SACRVM
IN MEMORIAM
C. RVFI. ANTHI
IIIIII VIRI
TALLVS. LIB.
D. D.

& de eodem intellexit Ouidius:

-nec, dum degrandinat, obſit
Agreſti Fauno ſuppoſuiſſe pecus.

Tertij mentio eſt apud Horatium in Epodis.

—& te pater
Siluane tutor finium.

Mars pedis igitur, & Mars pater apud Catonē intelligēdus est Mars Siluanus orientalis agrestium, in interfinio duū, aut pluriū agrorum. est autem ex iure veterū Atheniensium. Nam in sacramento, cui dicebant ἔφηβοι, adiiciebatur: ἴστορες θεοὶ ἄγλαυλοι. Deinde ponit eos, ἐνυάλιος, ἄρης ζεύς. vbi ζεὺς etiam est, quem dapalem Cato vocat.

Martialu] Ad verbum Ouidius in Fastis III.

Altera gramineo spectabis Equiria campo,
 Quem Tiberis curuis in latus vrget aquis.
Qui tamen eiecta si forte tenebitur vnda:
 Cælius accipiet pulueruIentus equos.

Mascu'ina] Constat enim & veteres dixisse nomina virilia, & muliebria, vt Varro. Item nomina virilis, & muliebris sexus. Deesse in fine hæc non dubium: qui non ἀνδρικά, καὶ γυναικεῖα ea, sed ἀρρενικά, καὶ θηλυκά vocant.

Masculino genere] Masculino genere ait dixisse malo cruce C.Gracchum in ea in Popillium posteriore. & non adducit exemplū. Item in ea in Popillium & matronas. Citatque exemplum, vbi malo cruce masculino genere vsurpauit Gracchus. Quid est citare bis eandē orationē non tanquam eandē, sed tanquam alteram? Deinde, quid istud rei est, in Popilium, & matronas? nota est caussa inimicitiarum inter Popillium, & Gracchum. de matronis ne verbum quidem. Quare hoc ἀτόπημα docti viri cum viderent, conati sunt emēdare ita: Item cum idem in Popilium & Mathonem ait. Vt illud in Mathonem successerit in locum ꝩ in matronas. Laudo conatum. mallem tamen non coniecturas suas, sed rem ipsam margini chartæ commendassent. Nam sane ita scribendum erat: Item cum idem in populum, & matronas ait: eo exemplo instituto dignus fuit, qui malo cruce periret. Vide quam dissimilia hæc sint pristinæ lectioni. partim enim verba Festi putabantur esse, quæ nunc omnia sunt Gracchi. exprobrat aduersario duo Gracchus, & quod in populum debacchatus sit, quem qui offendunt, maiestatis postulātur: & in matronas, qu sexus, omnium consensu, multis priuilegiorum præsidiis munitur. propterea vocat malum

exemplum, est enim & contra leges, & contra bonos mores. Huius orationis Gracchi in Popillium mentio extat etiam apud Gellium.

Mattici] Explicatum à nobis in Coniectaneis.

Matronæ] Matronæ à magistratibus non summouebantur, ne pulsari, contrectariue viderentur, neue grauidæ concuterentur. quam enim primam hoc iure vsam ait Verrius, eam cæteris exemplum dedisse. adeo vt nec cum vxoribus adessent, quo descenderent, cogi viros à magistratibus. quod communi vehiculo vehitur vir & vxor. Media si non penitus ipsis verbis Festi concepta sunt: at saltem à sententia, ac mente Festi propius absunt. De Vestali quod monent docti viri, id vero exemplum locum hic non habet. Nam & Vestales matronæ non erant. & quod essent ἀνέπαφοι id non priuilegio feminarum ac sexus, sed iure sacerdotij ac dignitatis consequebantur.

Matronis] Magis odoramur, quid voluit Festus, quam vt verba in numerato edere possimus.

Maximam hostiam] Victimæ de maioribus animalibus dicebantur, hoc est armentis, etiam si lactētes essent. hostiæ de minoribus, etiam si opimæ καὶ πέλεαι. inter victimas taurus præstabat. Virgilius -- & maxima taurus victima -- inter hostias ouis. vt hic vides, & ratio postulat. in gregibus enim, quis sues, & capras præferat ouibus? ergo maxima victima, taurus. maxima hostia, ouis. Hæc est ratio, non quam adfert Verrius, aut Festus.

Maximus pontifex] Postrema verba negotium facessunt doctis viris, quæ sunt hæc. vindexque contumaciæ priuatorum, magistratuumque. Quid? non licebat illi animaduertere in cōtumaciam priuatorum? Audite Macrobium: Regem sacrorum Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri. & ideo per præconem denunciabant. nequid tale ageretur: & præcepti negligens multabatur. Quod licuit Flaminibus, hoc non licuisset Pontifici maximo? At magistratus contumaciam non coercebat, inquitis. Audite Val. Maximum: Metellus pontifex Max. Posthumium cos. eundemque Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne à sacris discederet, multa indicta, Vrbem egredi passus non est. Sed hic exemplis pleni sunt Romanorum Annales: quæ studiosus

ſus lector paſſim adnotare poteſt.

Mediocriculo] τὸ genere abundat in verbis Catonis. Itaque dele. Quin neque Paulus habet, quod non leuiter fulcit coniecturam noſtram.

Medioxumum] Antiquitus prius dicebant mediotumū, vt Plautus. Dictum à medio Mediotumum, vt à quoto quotumum. apud Plautum: quotumæ ſunt ædes? ποσταί.

Medritina] Eſt nomen ἐπιτηδεύματος, vt Cociatrina, lauatrina, & ſimilia.

Mediusfidius] Quod Græci iurantes, μὰ, νὴ præponunt, id Romanis erat Me, & E. Mecaſtor, Mediusfidius, Mehercule. Eiuno, Equirine, Ecere, Epol, Ecaſtor.

Meſancilum] Lege, Meſancylum. μεσάγκυλον eſt amentatum iaculum. Ennius Anſatas vocat: Mittunt anſatas de turribus -- Menander: -- πῶς τὸ τραῦμα τοῦτ' ἔχεις; μεσαγκύλῳ.

Melu] Si à ligno mali dicta eſt, non video, quam vtilis bello fuerit: cū Malus arbor inepta prorſus ad haſtas ſit. Sed reſtituendum Melia. vt ſit μελίη. & Paulum cum ſuis etymologiis miſſum faciamus.

Meltom] Scribo meliom. Tarentinum eſt Melior, ἀμείνων pro ἀμείνων. Cum duæ in Græca voce liquidæ interueniunt, altera ſemper mutatur in ἰῶτα in Latina lingua. φύλλος, folium: ἅλλομαι, ſalio, ἄλλος, alius: ἀμείνων, menior, quod poſtea melior.

Membrum] Huc pertinent quæ de præcidanea porca.

Memorioſus] Gloſſarium Memorioſus, μνήμων.

Menſæ] Menſæ in ædibus ſacris ararum vicem obtinent, quia legibus earum omnium ſacræ menſæ ſunt, vt velut in ararum, vel puluinaris loco ſint. Priuati quoque in priuis ipſis locis habent, vbi ſacra habituri ſint, qualis eſt parentatio, non ſacrificium. Parum abeſt, quin ita Feſtus ſcripſerit. Quod ait legibus ædium ſacrarum mēſas quoque ſacras eſſe, id Papyriano iure continebatur: Menſas ſcilicet arulaſque eodem die, quo ædes dedicari ſolent, ſacras eſſe. Vt non dubium ſit, quæ lex dedicandæ ædis fuerit, eandem ad vaſa & menſas ipſas extendi. Cum enim ædis dedicaretur, & omnia quæ ea contine-

rentur, dedicari. Addit, in ararum vel puluinaris loco haberi. Id quoque in eodem iure Papyriano relatum fuit. vti mensa hoc ritu dedicata in templo, aræ vsum, & religionem puluinaris obtineret. Postremò priuatis licuisse in mensis suis sacra facere, qualis est parentatio, non sacrificium. Primum mensæ sacræ erant impositione salinorum, & sigillorum, quæ ἐπιτραπέζια vocabant. Arnobius lib. II. Sacras facitis mensas salinorum appositu, & simulacris Deorum. hoc est θεῶν ἐπιτραπεζίων. cuiusmodi est Hercules ἐπιτραπέζιος Silua Statij, & epigrammate Martialis celebratus. Inde sacra mensæ frequenter apud veteres. Inde & in ὁμοτραπέζοις religio. Inde & Didoni apud Virgilium libatio in mensa: Dixit, & in mensa laticum libauit honorem. Deinde non omnia sacra continuo & sacrificia sunt. Nam res diuina cum Deo fit, sacrũ quidem est, non autem sacrificium. Res diuina, aut sacrum non nisi in loco sacro fiebat. Sacrificium etiam in loco non sacro. Aelius Iurisconsultus: Si qua sacra priuata suscepta sunt, quæ ex instituto Pontificum stato die, aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium. ille locus vbi ea sacra faciẽda sunt, vix videtur sacer esse. Hæc ille. Igitur res diuina, vt parẽtatio, & similia, rite in loco sacro, puta in mensa fit. sacrificium si fiat in loco quodam, non propterea sequitur locum sacrum esse, sed religiosum. Sic ad sepulcra res diuina fiebat sacro parentali. quo nomine mensæ in sepulcris ponebantur, & Græcanico, & Romano ritu. Cicero de legibus, & scriptores Græci auctores.

Mercedonias] Mercedonias, subintellige Dies. Ita enim omnes dies intercalaris mensis vocabantur. Nam mensis intercalaris Mercidinus vocabatur, vt ait Plutarchus in Numa; vel Mercedonius, vt ait idem in Cæsare. Isidorus in Glossis: Mercedonius, qui dat mercedem. nihil præterea reperio.

Merenda] In Glossis, ἄειστον δείλινον. Merenda exponitur. & ita Calpurnius--feræ cum venerit hora merendæ. Sed vide quid ad Varronẽ de re rustica super hoc notauimus.

Meritauere] Meritauere, sæpe meruerunt Cato dixit, Pænorum IIII. Suffetes euocant omnis cohortes, omnis, qui stipendia meritauerunt. Ita mihi videor scripturæ

Festi vestigia odorati.

Meson] Scribendum per diphthongum Mæson. Quæ huc pertinent, tam quæ de notione huius vocis, quam de Aristophane Grãmatico, huc ex Athenæo cõiicere libuit: ἐκάλουν δὲ οἱ παλαιοὶ τὸν μὲν πολιτικὸν μάγειρον μαίσωνα, τὸν δὲ ἐκτόπιον τέττιγα· χρύσιππος δ' ὁ φιλόσοφος τὸν μαίσωνα ἀπὸ τοῦ μασᾶσθαι, οἴεται κεκλῆσθαι, οἷον τὸν ἀμαθῆ, καὶ πρὸς γαστέρα νενευκότα· ἀγνοῶν ὅτι μαίσων γέγονε κωμῳδίας ὑποκριτὴς μεγαρεὺς τὸ γένος. ὃς καὶ τὸ προσωπεῖον εὗρε τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον μαίσωνα, ὡς ἀριστοφάνης φησὶν ὁ βυζάντιος, ἐν τῷ περὶ προσώπων, εὑρεῖν αὐτὸν φάσκων καὶ τὸ τοῦ θεράποντος πρόσωπον, καὶ τὸ τοῦ μαγείρου. &c.

M-ta.....stices] Scribe: Metaplasticos dicitur apud poetas vsurpari id quod propter necessitatem metri mutant. quod idem barbarismus dicitur in soluta oratione conscribenda.

Metelli] Glossarium: Metellus, μίσθιος.

Metonymia] Lege ita versum Ennij:

Cum magno strepitu Volcanum ventu' vegebat
& illum:
Persuasit nox, vinum, Deus, qui multo est maximus.

cui simile Terentianum ex Adelphis: Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia: Humanum est. & Propertij.

Hac Amor, hac Liber, durus vterque Deus.

Vegere, pro vegetare. Vide Nonium.

Migrare] Migrare mensa, quod sacra sit. Diisque tẽpli posita, inauspicatum habebatur, cum sequior suaderet caussa. vnde quidam fuisse...... Reliqua assequi nõ possum. Recte ait inauspicatum fuisse, mensa migrare, quia sacra esset, vt iam supra diximus, & quia vel eo nomine mensæ omnes sacræ esse debent, quod in quo templo mensa est, eius Dei, cuius templum est, ea sacra sit. Huius superstitionis Plinius meminit libro xxIIX. cap. II. Seruij, inquit, principis viri commentatio est, quamobrem mẽsa linquenda non sit. vide locum. ego sane, quæ hic Festus refert, ex ea Commentatione Seruiana desumpta puto. Fortasse quæ sequuntur, ita sarcienda sũnt: vnde quidam fuisse in tristibus dicũt ex libris, qui sunt Rituales appellati. Nam in eo loco, in quo Rituales libri mensarum cõ-

ſecrandarum in templis ritum edocebant, veriſimile eſt & de illis auguriis menſalibus, quæ Vernifera appellabant, & de diris, ac triſtibus, quæ contra accidebant, tractaſſe. Sed hæc incerta ſunt ac fortaſſe melius erat tacere.

Miluina.] Meminit Solinus, cap. x.

Mina.] Mina ſingulariter dici pro eo, quod Minæ pluraliter dicimus, Curiatius auctor eſt. item M. Cato. in ſuaſione,....mina cogi nulla potuit.

Minora templa.] Qui nos reiiciunt ad Varronem in libris de lingua Latina, vt quæ ſint minora templa, ex eo petamus, non magis nos iuuant, quam ſi nullum de hac re verbum feciſſent. Ne verbum quidem apud Varronem, vbi ille loquitur quidem de templis: ita tamen vt quæ ſunt minora templa nihilo magis ſcias. Sed diſerte Seruianæ ſchedæ id nos docent his verbis: Alij templum dicunt non ſolum quoſt poteſt claudi, verum etiam quod palis, aut haſtis ſuſtentatum, aut aliqua tali re, & lineis, aut loris, & ſimili re ſeptum eſt: quod ecfatum eſt. amplius vno exitu in eo eſſe non oportet, cum ibi ſit cubiturus auſpicans. In quibus verbis fere omnia, quæ Feſtus ſcribit de minoribus templis, proponuntur. Tantum apud Seruium legebatur, quod & factum eſt, pro, ecfatum eſt.

Minores.] Si tres ſorores eodem nomine erant, cognominibus a numero diſtinguebantur. Seruilia Prima, Seruilia Secunda, Seruilia Tertia. Si duæ, ab ætate: Seruilia maior, Seruilia minor. Liuius: Aruns Tarquinius, & Tullia minor. Horatius: Cum Sagana maiore vlulantem.

Minutia.] Sunt Feſti. Alterum τὸ Minucia eſt Pauli.

Minuitur.] Faceſſit negotium doctis viris, quod in fine poſitum eſt: IN CASTO CERERIS. Quod Græci dicunt ἁγνεύειν τινὶ θεῷ, hoc Latini, in Caſto alicuius Dei eſſe. Tertullianus libro de ieiunio: Sed bene, quod in noſtris Xerophagiis blaſphemias ingerens, caſto Iſidis, & Cybeles eas adæquas. Sed vide, quæ olim diligenter de hoc in Coniectaneis notauimus. Caſtimoniis Cereris qui operabantur, luctu carere ſolitos fuiſſe, tam ex Græcis, quam ex Latinis ſcriptoribus notum eſt.

Minurritiones.] Gloſſæ: Minurit, μινυρίζει.

Minutum.] Scribe, μινύαν, non μειοῦν.

Molucrum] Scribe μύλακρον. versus Afranij ita legito:

--ferme virgini
Excrescit vterus, tanquam grauidæ mulieri.
Molucrum vocatur. transit sine doloribus. &c,

vbi Molatur, non, vbi immolatur.

Momar] Sicula vox vt etiam ipse notat. μῶμαρ significat. μέμφειν, ἄγχος. Isidorus in Glossis: Momar, Siculus, stultus, qui cito mouetur ad iram. Plautus: Quid tu, o momar Sicule homo, præsumis? Vbi non tantum momar, sed & Siculus, pro Stulto.

Monitor] qui in scena monent histriones, dicuntur ὑποβολεῖς. & recte Glossarium: Monitor, ὑποβολεύς. In Phormione Geta monitor dicitur, hoc est, qui consilium dederat. quem & Græci dicunt ὑποβολέα.

Mortis causa] Scribe: Cuius stipulationis mors fuit causa. Leuis error.

Mortuæ] Scribe, Flaminibus, vt etiam extat in veteribus editionibus.

Mos] Mos est iustitutum patrium [defunctorum] veterum, pertinens maxime ad religiones cerimoniasque antiquorum. vocem defunctorum inclusimus circulis. quia glossema est.

Muginari] Plinius in Præfatione: Dum ista, vt ait Varro, muginamur, pluribus horis viuimus. Isidorus: muginatur caussatur.

Mulciber] Melius Obtuitu in versu Pacuuij.

Mulleos] Catonis verba ita legenda: Qui magistratum Curulem cœpisset, calceos mulleos, alij vncinatos, cæteri perones. Hæc erat antiquorũ εὐτέλεια. Magistratu functi mulleos, milites fulmentatos, cæteri Romani perones, καὶ ὠμοβυρσίνους, sumebant. de vncinis, & clauis militaribus satis in Coniectaneis. Versus Titinij ita lego,

--iam cum mulleis
Te ostendisti, quos tibiatim calceas.

Tibiatim, hoc est ad mediã vsque tibiam. Ita erant omnia ea genera calceamentorũ, qualia Turcarum hodie, medio crure tenus. Quod & Tertullianus manifestò ostendit, libro de Pallio: Impuro cruri purum, aut mulleolum inducit calceum.

Multam] Legendum, pœnam quidem: non quandam.

Multifariam] Græcorum imitatione πολυφάτως, διφάτως, τριφάτως. multifariam, difariam, trifariam. Varro totfariam: In totfariam locis.

Mundus] Pro Ateius, lego Attius.

Mundus] Verba Catonis corrupta ita legimus: Mundo nomen impositũ est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius est, vt ex iis, qui intrauere, cognoscere potui, adsimilis illi. Eius inferiorem &c. Nam inde incipiũt verba Festi. Supple etiam, maiores censuerunt. Nihilo melius se habent sequentia. Quæ ita emendamus. ea de caussa, quod quo tempore ea, quæ occultæ, & abditæ religionis &c. Varro apud Macrobium: Mundus cum patet, Deorum tristium atque inferum quasi ianua patet. propterea non modo prælium committi, verum etiam dilectum rei militaris caussa habere, ac militem proficisci: nauim soluere: vxorem liberum quærendorum caussa ducere, religiosum est.

Muneraria] Leuiter immutati Plautini versus ita legendi:

Neque muneralem legem, neque lenoniam,
Roga. nec fuerit, nec ne, flocci existuma.

Vetabat ob defensam causam donum accipere. Vide Epistolam Plinij Iunioris ad Valerianum libro v. Etiam si legis mẽtio non fit.

Municepi] Vereor, ne legendum sit: item, quẽ municipium à seruitute liberauit. Varro de Latino sermone libro VII. In hoc ipso analogia non est: quod alij nomina habent ab oppidis: alij aut non habent, aut non, vti debent, habent. habent plerique libertini à municipio manumissi.

Munitio] Vetus codex, Mortificatio lege Morsificatio.

Murcia] Per c scribitur, cum antea per t scriberetur, vt ait Plutarchus. Vnde à murteto, quod ibi erat proximum, dictam volunt Varro, Plinius, & Plutarchus ipse. Tertullianus de spectaculis: Consus, vt diximus, apud metas sub terra delitescit. Murtiæ quoque idolum fecit. Murtiam enim Deam amoris volunt. cui in illa parte ædem vouere. Lege: apud metas sub terra delitescit Murtias. Has quoque idolum fecit. Nam metæ Circi Murtiæ metæ vocabãtur. Apuleius: si quis à fuga retrahere, vel occultam demonstrare poterit fugitiuam regis filiam, Veneris an-

cillam, nomine Psychen, conueniat retro metas Murtias Mercurium prædicatorem. Varro: Intimus Circu. ad Martim vocatus. Has metas in eodem libro paulo ante, primas metas vocauerat Tertullianus. Et nunc, inquit, ara Gonso illi in Circo defossa est ad primas metas sub terra. Quod hic scribitur de monte Auentino, de hac re ita in veteribus monumentis Danielis nostri scriptum reperi. Vallis ipsa, vbi Circenses editi sunt, ideo Murcia dicta est: quia quidam vicinum montem Murcum appellatum volunt. alij quod fanum Veneris Verticordiæ ibi fuerit, circa quod nemus murtetis consitum fuisset, immutata litera Murciam appellatam, &c.

Murgiso] Tanquam dictus esset, Moricisо. Isidorus in Glossis: Murgiso, callidus, murmurator. lego, callidus, morator.

Muries] Vide, quæ super hoc in coniectaneis notauimus. Addendum ex abstrusis, necdum publicatis Seruij Schediis: Virgines Vestales tres maximè ex Nonis Majs ad pridie Idus Maias alternis diebus spicas adoreas in corbibus messuariis ponunt: eásque spicas ipsæ virgines torrent. pinsunt, molunt. atque ita molitum condunt. ex eo farre virgines, ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, idibus Septembribus, adiecto sale cocto, & salę duro.

Murricidam] Plauti locus est in Epidico: væ tibi muricide homo. Nam duo illa, ignaue, iners, sunt glossemata Festi. Melius autem scriberetur vnico r, muricinus. Quod videtur tanquam iocülariter ignauo exprobatum, vt qui hostem non potuisset, mures cæderet. quasi μυοκτόνος. Muricidium tamen etiam dixerunt veteres, vt Pomponius Atellanarius. Augustinus de ciuit. lib. III. cap. XVI. Deam Murciam, quæ præter modum non moueret, ac faceret hominem, ait Pomponius, murcidum, id est nimis desidiosum, & inactuosum.

Mustricula] Inuenio in Glossis Latinis, Mustricula, machina ad stringendos mures. Et puto verum esse. Nam lignum illud ad calceos suendos, à similitudine illius machinæ dictum videtur.

Muta] Muta exta dicuntur, quibus nihil diuinationis, aut responsi elicitur. Vt contra Adiutoria, quæ certum

aliquid indicant, aut ab incendio, aut à veneno talique re certum instare periculum, portendunt, aut finium deminutionem.

Mutae] Infra. Verba Festi sunt vltima in epitome. Præcedentia supplebis ex ipsa epitome. Nam falso putant docti homines, qua Paulus finit, ea incipere Festum. Antecedentia enim, vti dixi, desiderantur. Quæ sequuntur, alio spectant.

Mutini [Ita explemus: Mutini Titini sacellum fuit in Veliis aduersum murum Mustellinum in angiportu: de quo aris sublatis balnearia sunt facta Domitij Caluini: cum mansisset ab Vrbe condita ad principatum Augusti. Religiose & sancte cultum fuisse, manifestum est. Nam nunc ad sextum, & vicensimum extra vrbem, ædiculam habet, vbi & colitur, & mulieres togis prætextis velatæ ei sacrificant. Vltima suppleuimus ex Paulo, ita vt negari non possit, quin vera verba reddiderimus. Nam ex . . . iculum, fecimus ædiculam. ex . . . ine, mulieres. Nam . . . ine, sunt apices literarum syllabæ, quæ est penultima in voce, Mulieres. Illud autem . . . vla, quis dubitat esse reliquias, vocis Velatæ?

Mutire] Vide in Coniectaneo tertio. Mutire, est ne mu quidem audere facere, quod Græci γρύζειν. Glossarium: Muttum, γρύ. Etiam in idiotismo dicimus, ne muttum quidem audet dicere.

Myoparo] Lege, nam & Myon, & Paron per se sunt. Ab insulis Paro, Corcyra, dicta nauigia, Parones, Cercuri. Quin & Syriaca lingua retinuit Carcura. Hoc enim est Cercurus. nisi mauis κέρκον, καὶ οὐρὰν nomen dedisse à forma, propter longitudinem videlicet. à forma autem μυώδεις. hoc est angusta, & oblonga: vt myobarbum, angustus & oblongus Liberi patris cantharus. Vt annotamus apud Ausonium. Mures enim & mustellæ oblongo corpore.

Myrtea] Infra. Est fragmentum, quod pertinet ad literam S, de suis & necessariis heredibus. Cuius hæc extant reliquiæ: . . . vt patri suo heres existeret. Et tam heres est quam, si idem in potestate aliena non fuisset, suus heres. vt patet ex eo, quod ait Sulpitius in ea oratione,

quam dixit pro Aufidia. Perſpicuum eſt, quod ait, de eo qui in adoptionem datus, à patre adoptiuo emancipatus eſt. Tam enim is heres eſt beneficio Prætoris, quam ſi in aliena poteſtate non fuiſſet, ſuus heres futurus erat, iure ciuili. quanquam non ignoro in bonorum poſſeſſionibus nomen hæredis καταχρηστικῶς poni. Prætor enim heredem facere non poteſt.

M . . . .] Certum eſt, hic de munere Feſtum ſcripſiſſe. nempe Munus eſſe adminiſtrationem rei publicæ: & curam imperij quod plebis vniuerſæ totiúſque populi Comitiis delatum, ac mandatum eſt: vt fere in hanc ſententiam ſcriſipſſe videatur. Munus, dicitur adminiſtratio reipublicæ, magiſtratus, præfecturæ, imperij prouinciæ. Cum multitudinis vniuerſæ conſenſu atque legitimis populi Comitiis mandatur, vt capere eam iuſſu populi, certoue & tempore, & certum ad tempus adminiſtrare poſſit.

Mi . . . letabarum] Mille beatarum vrbium . . . s ſtetit pro regno . . . dixiſſe ait Veranius in libro priſcarum vocum. quod ei ſummæ originem ac cauſſam Græcus ſermo dederit: eo autem non omnes vti. His proximum neſcio quid dixiſſe videtur Feſtus: & recte ei ſummæ cauſſam dediſſe Græcorum ſermonem. Gellius lib. I. cap. XVI. Mille, inquit, non pro eo ponitur, quod Græcè χίλιοι dicitur, sed quod χιλιας. & ſicuti vna χιλιὰς, & duæ χιλιάδες. vnum mille, & duo millia, certa atque directa ratione dicitur. Puto autem teſtimonium illud, quod producit Veranius, eſſe ex ſcriptis Catonis.

N

N*Acca*] Scribe, Nace, dicantur à Græcis. νάκη. Apuleius. lib. IX. Nam & opportune maritus foris apud Naccam proximum cœnitabat.

Nænia] Scribe: Græci enim νῆστιν extremum inteſtinum dicunt. At quis ignorat, à ieiunitate dictum? Deinde ſcribe. chordarum vltima νήτη dicitur. Gloſſarius: Nænia, ἀτονία ignauia ſcilicet. Nam & Nænia pro ineptiis.

Nænia eſt . . . .] Nænia eſt carmen, quod in funere

laudandi gratia cantatur ad tibiam. quod vocabulum Afranius in Materteris posuit: næniam inter exequias cantitabant. Sunt qui eo verbo finem significari crediderunt Plautus . . . . abi ergo . . . . Idem: huic homini amanti mea hera dixit domi & apud nos næniam de bonis mesto. Quibusdam dictam placet, quod ei voci similior querimonia flentium sit. Quidam aiunt næniæ ductum nomen ab extremi intestini vocabulo. quo vocabulo vtitur Plautus in Bacchidibus: Si tibi est machæra, at nobis ueruina est domi. Qua quidem ego te reddam, vbi me irritaueris, Confossiorem soricina nænia. Siue quod eam vocem flendo efferimus. Siue, quod chordarum vltimas Græci νήτας dicunt, extremam cantionis vocem ab eo næniam appellarunt. In his videmus Verrio seu Festo placuisse ex quorundam sententia næniam significare finem, ideo in Truculento Plautina næniam dixit, idem esse, quasi supremam dixit: vale dixit. in superiore enim testimonio mutilo, illa verba ABI ERGO facile declarant, næniam dicere, idem esse, ac abire iubere. Manifestum autem verba Plautina ex Truculento producta esse. quæ tamen hodie sequius habent ita: huic homini amanti mea hera apud nos næniam dixit de bonis. Nam glossemata sunt illa DOMI, & MESTO ad explicandam sententiam. Nemo tamen negauerit plane ita olim Festum scriptum reliquisse: sicuti & illa ex Bacchidibus, quæ proxime sequuntur. quæ & ipsa aliter in nostris exemplaribus concepta sunt illo versu: Qua quidem ego te faciam, si me irritaueris. vbi notandum in Epitome ex officina mutilatoris illa verba deprompta esse: Græci enim νέτον extremum dicunt. Non enim assecutus est Festi interpretationem, qui censet næniam esse minutissimum intestinum, quod aliter hillam dicunt. ab eo Plautum dixisse confossorem soricina nænia. hoc est tam confectum vulneribus, vt ex eo nihil relinqueretur, quod hilla soricina non minucius esset. Sed profecto in eo longe errare Festum alibi docebimus. Quod infra legitur: Siue quod eam vocem flendo efferimus, idem prope est cum illo, quod superius dixerat: quod ei voci similior flentium quærimonia sit. vult enim

næniam ὀνοματοποιΐας. quod ſcilicet flentes videntur eam vocem efferre. & ſane olim adoleſcentes docuimus eam vocem ab Hebræa lingua manaſſe ſine vllo prorſus dubio. in qua Nini eſt Plange plange. נהי. נהי apud Prophetam: vnde & Phryges, & poſt illos Græci veteres νηνίατον vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriæ morem illum præficarum deductum eſſe nemo ignorat, niſi qui in veterum hiſtoriis infrequens eſt. Imo Hebræi miri θρηνῳδοὶ fuerunt. quod crebro in Prophetarum libris occurrit. vide quæ vtiliter olim ſuper his notauimus in Coniectaneis noſtris. Porro perperam νάτας pro νήτας tam in Epitome quam in ipſius Feſti reliquiis excuſſum fuit.

Næuia] Infra Omnino ſuccenturiandum ita: Næuiam ſiluam vocitatam extra vrbem ad . . . miliarium: quod Næuij cuiuſdam ibi domus fuerit: à quo nemora Næuia appellata fuiſſe ait. quam obprobrij loco obiici ſolere, quod in ea morari adſueſſent perditi homines, teſtis eſt M. Cato in ea in Cælium ſi ſe appellaſſet. à qua ſilua porta Næuia. atque ea . . . . Quæ ſequebantur tantum indicabant Siluam Næuiam, quæ opprobrij loco obiiciebatur, veniſſe in prouerbium, idque prouerbium etiam ab ipſo Verrio referri.

Nanum] De hoc quid iudicij noſtri ſit, vide in Coniectaneis. In Gloſſario: Bardatus, νάννος, τὸ σχεῦος. Scribe barbatus. Pumilio Græcum quoque eſt, πυγμαλίων. Idem enim ac πυγμαῖος. vt à ſimo, σιμαλίων & ſimilia. Porro ſupereſt tantum de verbis Feſti: ad imitationem eiuſmodi hominum, aqualem humilem & concauum, quem vulgo ſitulum barbatum vocant, dictum fuiſſe. Reliqua ſupplebis ex Gellio, lib. XIX. cap. XIII. Quaſi quod hic in feſto deſideratur, ita explendum ſit. Nani, humili & breui ſtatura homines. vnde ad imitationem, &c.

Nancitor] PEQVNIAM. QVIS. NANCITOR. HABETO. ET. SI. QVID. PIGNERIS. NANCITOR. SIBEI. HABETO. Nancitor, pro nancitur. & nancitur, pro nanciſcitur. vt, apiſcitur. QVIS pro QVI, ἀρχαϊσμός. Erat caput in fœdere Latino, vt intra decem dies poſt conteſtatam litem, creditori ſatisfieret. Hic vero vult ipſum pignus ſibi habere, ſi poſt illud tempus ipſi ſatiſta-

ctum nō sit. Vel potius intelligit, quod ante bellum contraxerit Latinus cum Romano, siue mutuum sit, siue pignus, vti id valeat.

Narica] scribe. narita. μείτης. Versus autem Plauti, ita legendi: Muriatica autem video in vasis stagneis:

Bonam naritam, & camarum, & tagenia:
Equinos fartos, conchas piscinarias.

Equinos scriptum ἀρχαϊκῶς, pro Echinos. Stagneum vas intelligit, ni fallor, incrustatum. Nam stagnare erat περιπηλοῦν τὰ ἄγγη. Vulgo in idiotismo dicimus inuitriare. Eo nomine crustariæ tabernæ Romæ institutæ. Hesych. Νέβεστα, πετάλωματα τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν σκευῶν. lego: πηλώματα τῶν ἱερῶν χυτρῶν σκευῶν. Stagnare ergo, περιπηλοῦν, χαλκῶσαι, γυψοῦν, στεγνοῦν. Sic enim malumus quam stagnea vasa interpretari χασσιτερινὰ, quanquā nō displicet. Quam alieno a Plauti mente sensu Turnebus hos versus restituere conatus sit, facile qui hominis emendationem cum hac nostra contulerit, deprehendere poterit.

Nasiterna] Scribo, Nasiterna. quod tres nasos, hoc est ansas haberet. ita Vatinianis calicibus assignat nasos Martialis. & Iuuenalis: Tu Beneuentani sutoris nomen habentem

Siccabis calicem nasorum quattuor, -- Equos post confecta spatia solere perfusione aquæ recreari in Circensibus intellige, cum ait: quale est, quo equi perfundi solent. Vlpianus l. I I I. de his qui notantur infamia: Neque thumelici, neque xustici, neque agitatores, neque qui aquam equis spargūt. Versum autem Plauti iisdem fere verbis ex eadem fabula producit Fulgentius Placiades: Catonis ver barœmendamus: Quotiens vidi trulleos, nasiternas, pertusos aquales, matellas sine ansis.

Natinatio) Natinatio, negotiatio: & natinatores, negotia gerentes. M. Cato in . . . . Audito tumultu Macedoniæ, Etruriam, Samnites, Lucanos inter se natinari, atque factiones esse. Isidorus: Natinare, negotiari. Est autē non tam priscum verbum, quam prisca verbi forma. natare, natinare. vt, iter itiner: iecur iecinur: prodeunt prodinunt, & similia. Est ergo natināre more natantium semper in negotiis fluctuare.

Natio) Nationem, & natum Cincius genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt, dici auctor est.

Sed & nationem ait non tãtum vniuerſim de omnibus,ſet & de ſingularibus hominibus ſeiunctim dici.Hæc Feſtus. Sequebatur deinde teſtimonium veteris ſcriptoris,quod aſſequi non potuimus. Poſt Sabinos ſequitur: bona natio in pecoribus quoque bonus prouẽtus dicitur. Hoc igitur vult Feſtus,Nationem & natum de hominibus dici.natio nem quidem de vniuerſis:vt Natio Græcorum. natum de ſingulis:vt,homo maximo natu. Sed & nationem de ſingulis. ad cuius rei fidem adducebat exemplum auctoris veteris.Præterea neque nationem tantum de hominibus, ſed & de pecoribus dici.quod non ſine Græcorum imitatione dictum eſt.vt Homerus ὀδυσ. ξ'. βῆ δ' ἴμεν ἐς συφεοὺς, ὅθι ἔθνεα ἔρχατο χοίρων. Nos SET ſcripſimus ἀρχαϊκῶς, quia ita eſt in illis reliquiis,ſetc.pro SET ET.

Nauali] Prima Feſti verba incipiunt: qui primus in hoſtium.Deſiderantur ergo præcedentia. quæ ex epitome ita ſupplebimus: Nauali corona ſolet donari, qui primus in hoſtium nauem armatus trãſilierit: cuiuſue opera,manuue nauis hoſtium capta fuerit. Itaque adeptus eſt eam M.Varro donante Cn.Pomp.Magno,bello piratico.Item A.Attilius,bello cõtra Nabim. Quae ſequuntur aliò pertinent.M. Varroni coronam naualam datam, auctor Plinius.Et Varro ipſe in II.de re ruſtic. ſcribit bello piratico inter Delum,& Ciliciam Græciæ claſſibus ſe præfuiſſe. A. Attilius prætor cum claſſe miſſus eſt in Græciam ad tuendos ſocios. Liuius libro XXXV. Quæ ſequuntur, vt dixi,maneſeſtò ad alia pertinent.Et Carmen,puto Saliare in teſtimonium producebatur.

Naualis] Naualis porta regionis decimæ quartæ a Naualium vicinia appellata.

Naualis ſcriba] Naualis ſcriba dictum, tam propter ſcribam, quam propter Naualis.quia & nautæ. & id genus hominum male audit.etiam apud Homerum Naualis ſcriba eſt conuicium, ὀδυσ. θ. φόρτου τε μνήμων, καὶ ἐπίσκοπος ἦσιν ὁδαίων.hoc eſt,γραμματεὺς φόρτου,καὶ ἐφοδίων ταμίας.
Et legendum: columbar impudens.dictum eadem forma qua Catullus mulierẽ proſtituti pudoris vocat lupanar:Lucillius carcer vocat eũ,qui meruit in vincula conciici.Colũbaria in naue ſunt ea,quibus remi eminẽt.ita enim legẽdũ.dicta a ſimilitudine foraminũ,in quibus par colũborũ

nidificat. Ab eadem similitudine & in re architectonica quid significet, habes apud Vitruuium.

Nauia] Aliter linter. & eo quoque vtuntur in vindemiis. Seruius in illud--cauat arbore lintres: Alij, inquit lintres, in quibus vua portatur, accipiunt. Hæc Seruius Danielis. Tibullus lib. I.

Hæc mihi seruabit plenis in lintribus vuas. Nam & nauia, & linter, vtrunque est lignum cauatum. In verbis Festi lege: Nauia est vnum lignum exculptum. vnum dixit: vnde μονόξυλα σκάφη Græci. Denique Linter & Nauia, est σκάφος. σκάπτειν, exculpere. Melius tamen legeris. Nauia ex vno ligno exculpto. Quod retinendum censeo. Cicero II. de legib. Ligneum autem quodque voluerit, vno e ligno dedicato.

Nauia] Tanti momenti hic locus est, ut de eo totius huius libri vtilitas æstimari possit: inauditæ præterea, ac reconditæ eruditionis illis præsertim, qui nesciunt ficum Nauiam eandem cum ficu Rumina seu Ruminali fuisse. Ponemus prius locum, si non ipsis verbis Festi, at certe sententia ipsa incolumi, atque integra. Sic igitur hos hiatus explemus: iussit rex cotem ac nouaculam proferri. qua prolata interrogatus Augur, an cos illa posset præcidi nouacula, subito eam præcidit. Ex eo, Tarquinio, nihil auso contra facere, nouaculam, ac cotem sub locum consecratum defodi iussisse. & ficum ab eo satam esse intra id quod contentum fine sacro sit. eamque, si quando aruisset, subseri iussisse. Deinde cum post tot annos aliæ in eo loco complures ficus essent, & euulsæ, de loco sacro remouerentur, omnes, quæ inibi erant ficus, præter eam, eiectas fuisse admonitu ac iussu aruspicum. & diuinis responsis quandiu ea viueret, libertatem populi mansuram, ideo quod . . . . . . Postrema non possumus explere, quia non satis spatij relictum sit ad explendum quantum postulat sententia. Tantum enim loci desideratur, quantum satis esset his, aut similibus verbis: ideo quod in ea fatum populi Ro. esset: aut tale nescio quid. Multi huius fabulæ meminere, qui omnes adiuuant coniecturas nostras. sed ante omnes Plinius. Cuius verba apponam ex libro XVI. cap. XIIX. Colitur ficus arbor in foro ipso ac comitio Romæ nata, sacra fulguribus ibi conditis · Magisque ob

memoriam eius, quæ nutrix fuit Romuli, ac Remi conditoris appellata: quoniam ſub ea inuenta eſt lupa infantibus præbens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato, tanquam in Comitium ſponte tranſiiſſet. Adacto nauigio ilico areſcit, rurſuſque cura ſacerdotum ſeritur. Hæc ille. In quibus miror cur dixerit Romæ nata. quaſi de alio Comitio, quam de Romano intelligi poſſit. Deinde quid eſt, adacto nauigio ilico areſcere? Scio Tiberim ad illum vſque tractum Vrbis tunc ripis ſuis eiectum fuiſſe: idque ſolitum aliasvulgo accidere. At ſi nauigiis tunc ea aqua tramittebatur, quis tam religionis contemptor, qui ad ficum nauigium adigeret, vt illa exareſceret, cum ſciret hoc non poſſe euitari, ſi illuc nauem impingeret? Sulpicatus igitur ſum id, quod verum eſſe poſtea apparuit, locum deprauatum eſſe. Idque fortaſſe doctis viris probabimus, ſi noſtram ſententiam de eius loci emendatione proponamus. Ita igitur legendum putamus: Colitur ficus arbor in foro ipſo Romina, iam ſacra fulguribus ibi conditis: magiſque ob memoriam eius, quæ nutrix fuit Romuli, ac Remi conditoris, appellata, quoniam ſub ea inuenta eſt lupa infantibus præbens rumen) ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato: quam, tanquam in Comitium ſponte tranſeuiſſet, ab Actio Nauio. Ilico areſcit. rurſus cura ſacerdotum ſeritur. Primum quod ait Saciã fuiſſe, idem & Dioniſius teſtatur his verbis: ἔπειτα δ' αὐτὸν τὸν νάβιον θεραπεῦσαι διαγνοὺς (Tarquinius) ὡς ἁπάντων ἀνθρώπων θεοφιλέστατον ἄλλαις τε φιλανθρωπίαις ὑπηγάγετο, καὶ, ἵνα μνήμης αἰωνίου τυγχάνοι παρὰ τῶν ἐπιγινομένων, εἰκόνα κατασκευάσας αὐτοῦ χαλκῆν διέστησεν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἣ καὶ εἰς ἐμὲ ἦν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου κειμένη πλησίον τῆς ἱερᾶς συκῆς. Deinde ſubiicit de fulguribus ibi conditis. quia ſcilicet ibi puteus fuiſſet, qui cum de cælo tactus eſſet, procuratum eum locum poſtea operculo impoſito Puteal vocatum fuiſſe. nam Puteal eſt operculum putei etiam teſte Iuriſconſulto. Quare a loco ſacro ficum Sacram nominat: quin & Dionyſius ait aram ſuperimpoſitam, quod nihil aliud eſt, quam operculũ ipſum oſtij Deorum Manium. ſed fallitur, vt homo Græcus, qui idem putet eſſe Puteal, ac φρέαρ, cum, vt dixi, Puteal non φρέαρ.

ſed πῶμα τοῦ φρέατος ſit. At locis fulguritis aram ſuperimponi ſolere auctor præter Dionyſium & Artemidorus, ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμοὺς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας θυσίας. In ſequentibus de vtraque appellatione ficus illius innuit Plinius. Nam cum eam alij Ruminalem, alij Nauiam vocarent, frequentius, inquit, a nutrice Gemellorum Vrbis conditorum, præſertim cum ibi ſimulacrum æneum ſit lupæ, Ruminalis appellata eſt, quam Nauia ab Actio Nauio, qui ſponte ſua illam tranſſeuerit in Comitium. vtrunque enim verum eſſe, & Nauiam, & Ruminalem vocari: ſed magis vtique Ruminalem, quam Nauiam propius enim vero eſſe, & magis cōſentaneum, eam ante Nauium fuiſſe, & ſub ea lupam Gemellis vbera præbuiſſe, quam poſtea ab Actio Nauio ibi tranſſeminatam. Vide quam pulchrum vetuſtatis monimentum ſub illo ſitu mendorum latebat. At enimuero iam Feſti verba luce ipſa clariora ſunt, neque egent interpretatione: tametſi ab illo dicatur Augur cotem præcidiſſe, non rex, vt ab aliis proditur. Sed a fabulis, non eſt exigenda fides. præſertim cum Lactantius idem dicat, quod Feſtus. In poſtremis verbis Plinianis elegantia latuerat eos, qui locū corruperunt. Nam, illico areſcit, rurſus ſeritur, eſt: ſimulac areſcit, ſtatim ſeritur. Notabis & elegans verbum in Feſto, Subſerere. quod eſt, priore ſata arbore intermortua, aliam in eius locum ſerere. Præterea, cum dicit locum conſecratum, eum eſſe, quem & βωμὸν Dionyſius, & alij Puteal vocabant. Neque prætermittendum quod ait, multas ibi ficus natas fuiſſe: Dionyſium non ficetum, ſed ſimpliciter ὕλην βαθεῖαν vocaſſe. cuius verba hæc ſunt ex libro I. ἡ δὲ λόχμη οὐ μάλα ἀγχιαίνουσα τῶν ἀνθρώπων τῇ προσόδῳ, ἀλλ' ὥσπερ ἂν χερσώθεις, ἀποστᾶσα τῶν βρεφῶν ἠρέμα, καὶ κατὰ πολλὴν ἀλογίαν τοῦ ποιμενικοῦ ὁμίλου ἀπῄει. καὶ ἦν γάρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερὸς χῶρος ὕλῃ βαθείᾳ συνηρεφής, &c. Lege reliqua. Ennius quoque cum de eadem re loqueretur, ex quo illa ſua tranſcripſit Dionyſius pene ad verbum, non aliter, quam ſiluam vocat Annali primo:

Indutuetur ibi lupu' femina conſpicio amens.
Hinc campom celeri paſſu permenſa parumper

Coniicit in ſiluam ſeſe -- quæ pene, vt dixi, interpretatus eſt lingua ſua Dionyſius. Vltimum eſt, quod ponit Feſtus, fatum libertatis Po. Ro. in ea ficu ſitum fuiſſe. Idque aruſpices, & ſacras ſortes admonuiſſe. propterea diligenter ſubſerebatur, adeo, vt cum Neronianis temporibus, exareſcente trunco, & mortuis ramalibus deminuta eſſet, loco portenti habitum ſit à Pop. Roma. auctor Cornelius Tacitus. Idem fatum, aut ei proximum Caſa Romuli contineri putabant, quam diligentiſſima obſeruatione, & anxia ſuperſtitione reficiebant, neque ſinebant vetuſtate collabi. Cuius etiam ſimile nugantur Græci de naue Theſei.

Nauitas] Infra: Nauitas ſecundum incorruptum morem dictos, quos nunc nautas dicimus teſtis eſt, M. Cato in ea, quam ſcripſit, cum in Hiſpaniam proficiſceretur, cum ait: nauitæ quod ſecum portauerant vinum, atque oleum, vſus tantum eo ſum. Quod hæc ſint ex illa oratione Catonis, confirmari certo poteſt ex Apuleio, qui in Apologia ſua fragmentum citat ex eadem oratione, quod non longe ab hoc fuiſſe videtur. verba eius hæc ſunt. M. autem Cato nihil oppertus, vt alij de ſe prædicarent, ipſe in oratione ſcriptum reliquit quum in Hiſpaniam conſul proficiſceretur: tres ſeruos ſolos ex vrbe duxiſſe, quoniam ad villam publicam venerat. parum viſum qui vteretur. iuſſiſſe duos pueros in foro de menſa emi. eos quinque in Hiſpaniam duxiſſe.

Nauſtibulum] Puto potius eo ναύσταθμον ſignificari.

Nautiorum] Primores quinque verſiculi cum duobus extremis certiſſimum eſt ad Nautiorum gentem pertinere. Media interiecta vt conſtat aliena hoc loco eſſe, ita quo pertineant, affirmare non poſſum. Scripſiſſe videtur Feſtus: Nautiorum familia à Troianis oriunda eſt: quia Nautes eorum princeps, qui ſecum ſimulachrum æneum Mineruæ abſtulit. vnde ei ſacra procurare ſoliti erant Nautij. quare Dea hac vocabatur de cauſſa Nautia. Aut igitur à Dea, aut inde à principe ſuo familia appellata eſt. ſacra Mineruę non ad gentem Iuliam pertinuiſſe, quæ ab Aenea deducitur, ſed ad Nautiam, quæ à Naute, qui fuit ſocius Aeneæ, teſtis Seruius. Inde ſuſpicor à Feſto

relatum Deam dictam esse Nautiam. Quanquam non video quare Festus famliam potius dixerit, quam gentem. est enim manifesta κατὰ χρησις.

Post *Nautiorum*] Hæc quæ sequuntur, quo pertineant, vt iam dixi, nescio. Sunt autem ferme ad hunc modum. Cum arcessiti, conductique ab illis essent ad Messanam oppugnandam, & à Senatu missus L. Cæcilius ab illis interfectus esset: missi porro sunt expostulatum de fœdere violato . . . . us, P. Veturius. qui cum ob refectionem corporis, oppidum insedissent, Brutij eo quod illis pax cum Romanis erat, bello destiterunt: aut tale quid.

Nauus] Ennius Annali sexto:

Nauu' repertus homo Graio patre, Graius homo, Rex
Aemoni'. Pyrrhus, vti memorant, à stirpe supremo.

Alter versus citatur à Nonio, sed perperã ex Annali v pro vi. In sequenti versu legendum, induperantum:

Nauorum imperium seruare, est induperantum.

Sententia à veteribus celebrata: Bene parere, est imperare. In versu Plauti lege ductariæ, non ductarier:

Naue agere oportet quod agas, non ductarie.

Naue agi, est cum nauis remigio, aut ventis agitur. ductarie cum funibus aduerso amne trahitur. Ausonius in politissimo Panegyrico Mosellæ:

Tu duplices sortite vias, & cum amne secundo
Defluis, vt celeres feriant vada concita remi
Et cum per ripas nusquam cessante remulco
Intendunt collo malorum vincula nautæ.

Valgius in Elegis.

Hinc mea me longo succedens prora remulco
Lætantem gratis sistit in hospitiis.
Et, placidam fossæ qua iungunt ora Padusam
Nauigat Alpini flumina magna Padi.

Ductarie ergo agere, est ῥυμουλκεῖν. Non omittendum, quod est in Glossis: Nauities, ἀρετή.

Nebulo] Nebulo, μάλθων, ὁ τὰ ἴδια λάθρα καταφαγών, ἀχαῖος, ὁ λάθρα ἄσωτος. Glossarium.

Nec] In verbis legis XII. Turnebus legendum censet: carcer custos nec esit, pro, Ast ei custos nec esit. Quod

quid sit, ego plane non assequor.

Nec mulieri] Mulier in veteri prouerbio Græco est inter ea, quæ facile beneficij accepti obliuiscuntur. Prouerbium id est :

Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μήποτ' αὖ τινος κύνα,
Μὴ γέροντα, μὴ γυναῖκα, μὴ λάλον χωροπιλάτην.

Necerim] Necerim , pro , Nec im. Suerem , pro suem: Nuceren, pro nucem. & similia.

Nefrendes] Verba Liuij sunt ex veteri Odyssea. Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem. Ex illo, παῖδα γὰρ ἄνδρος ἔπος ἐπὶ μαζοῖσιν ἀτιτάλλω. ὀδυσσείας ό. ἀτιτάλλω circumloquitur alere nefrendem lacteam immulgentem opem. vt possis aduertere ἀκριβείαν veterum Latinorum in reddendis & exprimendis Græcorum verbis. Cum tamen in sententiis sæpe eorum diligentiam requiram, vt ostendi olim in Coniectaneis.

Nefasti] Nefasti dies N , omni ex parte nefasti sunt. vt dies, apud quem nunquam licet fari Do, Dico , Addico, N E. P. nefasti parte priore sunt: quibus postea & serui liberati sunt sæpe, & . . . . unt. & in prouincias itur , & sacra instituta fiunt, & ædes sacrari, & vota solui possunt. Hic vides ,N E. P , significare idem, quod N P, hoc est, nefas partim. vt N E. P R. in Kalendario Romano: hoc est Nefas priore parte. Sic F .P. Fas priore, aut partim. alij dicunt N E. P R. Nefas prætori. quod non ita placet. Nam N E. P R. & N E. P. NP idem est, neque vlla differentia est. NP, & E N. partim nefasti , partim fasti sunt. Hæc tamen differentia. quod NP, semel nefastus, & semel fastus est. E N. mani, & vesperi nefastus medio tempore fastus. Vel, vt Varroniane loquar, NP, in quo nefastum cedit locum fasto , E N, in quo nefastum initio fasto diffinditur.

Negibundum] Negibundus pro Negabundus: vt Artire, pro artare. impetrire, pro impetrare.

Negumate] Lego, Neginate, vel Negunate. Neginare pro negare: vt Natinare , pro natare. Carminis Martiani verba ita videntur legenda: Quanuis indiuitium duonum, negunate. Quamuis , inquit, bonum fuerit initium , tamen negate semper futurum.

Neminis] Neminis genitiuo casu vsus est Cato, cum di-

xit: & quis diceret, cum ſit neminis idem de magiſtratibus vitio creatis: neminíſque . . . . Ennius in Erectheo, &c.

Nemora] Prima linea deeſt. Supplendum autem totum ita: Nemora videtur idem, quod ſiluas amœnas valere. Cuius vocabuli auctor Homerus, cum ait: ἐν νέμεϊ σκιερῷ. ἐπὶ πτελῖν ἔμβαλε δαίμων. Dubium non eſt deſignare locum, qui campos, & paſcua habet, διὰ τὸ νομὰς εἶναι ἐν αὐτῷ. Locus, quem citat, eſt ἰλιάδος λ.

Nepos] Vide in coniectaneis.

Nepus] Lego, Nepturus.

Nequeunt] Melius: Neceunt. Verba Liuij ita legenda: Partim errant: nequinunt Græciam redire.

Nequam] Suſpicor Lucillianum verſum hac emendatione egere:

Nequam eſt aurum auris quoius vehementius ambit.

Cuius aures aurum ambit, nequam eſt homo. Male audiebant apud Romanos barbari, præſertim Pœni, qui aures perforatas habebant. neque mediocriter eos auerſabantur. Plautus Pœnulo:

Atque, vt opinor, digitos in manibus non habent.
Quid iam? Quia incedunt cum anulatis auribus.

Vnde iocus Ciceronis in Afrum: Atqui aurem foratam habes. Aliter non video quæ argutia ſit, ſi Sinnij Capitonis ſententiam ſequamur.

Nequinates] Ait Nequinates prius vocatos, qui poſtea Narnienſes dicti ſunt, expulſis colonis veteribus. Plinius: Narnienſes: quod oppidū antea Nequitum vocatum eſt.

Nequitum] Pacuuij Trochaicum emendamus:

Sed cum contendi nequitum vi clam tendenda eſt plaga

Vbi notabis, ſimpliciter plagam etiam pro rete. Gloſſarium: plagæ κυνηγετικὰ λίνα.

Neruum] Gloſſarium: Neruus, ξυλοπέδη. Simpliciter veteres Attici Neruum vocabant ξύλον, hoc eſt lignum. In duodecim: AERIS. CONFESSEI. REBVSQ. IVRE. IOVDICATEIS. TRIGINTA. DIES. IVSTEI. SVNTO. POSTIDEA. INDV. MANVS IACTIO. ESTO. IN. IOVS. DVCITO. NEI. IOVDICATVM. FACIT. AVT. QVIPSENDO. IOVRE. VINDICIT. SECVM. DVCITO. VINCITO.

AVT. NERVO. AVT. COMPEDIBVS. QVINDECIM. PONDO. NE. MINORE. AVT. SEI. VOLET. MAIORE. VINCITO. SEI. VOLET. SVO. VIVITO. NEI. SVO. VIVIT. QVI. EVM. VINCTVM. HABEBIT. LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO. SEI. VOLET. PLVS. DATO. Nam, vti dixi, χᾶλον vocabant hunc neruum. Vnde, qui ex lege Nexi erant, dicebantur, ἐγχαλοσκελεῖς in legibus Atheniensium. Glossæ Hesychij: ἐγχαλοσκελεῖς. οἱ μὴ ἀποδιδόντες τὰ χρέα, ἐν χάλοις ἐδεσμεύοντο τοὺς πόδας. Vnde Terentianum: Ineruum potius ibit. Tertullianus: Nescio an crus de periscelio in neruum se patiatur artari, Versus Plauti mendosus ita legendus:

Perfidiose captus. edepol neruo ceruices probas.

Nesi] Nesi pro sine positum est in lege ædis Dianæ Auentinensis. De legibus ædium sacrarum, vide quid notamus ad vocem Opima

Mictare] Proprie, quod Græci πλερυγίζειν. Versus Cæcilij, & reliqua ita bene habebunt: Garruli sine dentes iactent: sine nictentur perticis. Nouius in Maccho copone: Actutum scibis, cum in neruo nictabere. De versibus Ennij vide in Coniectaneis.

Niger] Nigrum lapidem morti Romuli destinatum primo ait: deinde Faustulum nutricium Romuli ibidem sepultum. Reliqua non assequimur. Lapidem hunc λίθινον λέοντα vocat Dioysius Halicarnasseus. cuius verba, quia mentem Festi nobis aperiunt, & lacunas explere possunt, adducam. Loquitur autē de pugna, quæ inter Romulum, & Remum fuit. in qua etiam Remus interiit: ἐν ταύτῃ φασί τινες τῇ μάχῃ καὶ τὸν Φαυστύλον ὃς ἐξεθρέψατο τοὺς νεανίσκους, διαλῦσαι τὴν ἔριν τῶν ἀδελφῶν βουλόμενον, ὡς οὐδὲν οἷός τ' ἦν ἀνύσαι, εἰς μέσους ὦσαι τοὺς μαχομένους ἄνοπλον, θανάτου τοῦ ταχίστου τυχεῖν προθυμούμενον, ὅπερ ἐγένετο. κινὲς δὲ καὶ τὸν λέοντα τὸν λίθινον, ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν ῥωμαίων ἐν τῷ κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις, ἐπὶ τῷ σώματι τοῦ Φαυστύλου τεθῆναί φασιν, ἔνθα ἔπεσεν ὑπὸ τῶν εὑρόντων ταφέντος. Acro interpres vetus Horatij, in Epodos Horatij: Varro pro rostris sepulcrum Romuli dixit: vbi etiam in huius rei memoriā duos leones erectos fuisse constat. vnde factum est,

vt pro rostris mortui laudarentur.

Ningulus] Dictum pro, necullus. nam non geminabant literas.&,N, interpositum. Confusa sunt testimonia Ennij & Mattij.

Nixij] Glossarium: Nixæ, ὠδῖνες. In fine, quæ ibi subiecta fuerint mensæ. hoc est, oppignerata argentariis Corinthiensibus. Deinde ex vetusto libro: Etiam qui capta Corintho. hoc est, Sunt etiam qui dicant capta Corintho, &c.

Nobilem] Lege in fine. Liuius in Virgine: Ornamento incedunt gnobili. nam vltima vox abundat.

Noegeum] Noegeũ recte exponit amiculi genus prætextum purpura. Est enim versum ex Homerico, φᾶρος πορφύρεον. Simulac lacrimas de ore noegeo detersit.

δάκρυ' ὀμοργξάμενος κεφαλῆς ἄπο φᾶρος ἔλεσκε.

ὀδυσ. θ. Nam paulo ante πορφύρεον vocauit. Quare vero putet hic esse adiectiuum Festus, interpretetúrque candido, caussam cominisci non queo.

Nomen] Deest prima linea: Nomen dictum est, quasi Nouimen. siue ex Græco ὄνομα. idque familiæ est. item pro debito, vt exactum dicimus nomen, cum pecunia sit exacta à debitore. Festus καταχρηστικῶς ponit familiam pro gente. Nam potius nomen gentis est, vt Agnomen familiæ.

Nonarum] Deest prima linea. & spatia angustiora relicta sunt, quam quantum satis sit ad ea capienda, quæ desiderantur. Ita igitur suppleto: Nonarum, Iduum, Kalendarum postridie, item ante IIII. Kalendas, Nonas, Idus nouæ nuptæ tempus atrum inluscíscere obseruatum est: quoniam atri hi dies esse iudicati sunt decreto Pontificum. quod quotiescunque Ro. duces belli gerendi gratia his diebus supplicauerunt, male Remp. gessere. vide Gellium lib. v. cap. XIII. & Macrob. libro I. Saturnal.

Nothum] Spurius est, cuius pater ignoratur, atque, vt Lucretius loquitur, volgiuaga venere conceptus. Cuius vocabulum Græci non habent. Nam νόθους, quos vocãt, ij naturales apud Romanos: & patrem certum habẽt: σκότιοι autem furto concepti sunt. Spurio patre natos ioculari

dicto vocant Romani, qui a cum pater eorum ignoretur, matris esse dicuntur. Sed quia nunquam matris dicebantur liberi iure Ro. neque enim dicebatur, L. Titius Gaiæ filius, sed L. Titius Marci filius: propterea eos vocabant Spurij filios, vt. Titius Spurij filius, à parte scilicet matris, vnde procreati in lucem prodierunt, quæ honeste nominari non potest. Nam Spurium eam partem vocabant veteres. Auctores Plutarchus, Apuleius, Isidorus. Omnes enim Spurium ἀπὸ τῆς σπορᾶς vocatam dicunt eam partem. Hoc ita esse præter ea, quæ superius a nobis dicta sunt, fidem fecerit, quod eos etiam Fauonios vocabant Nam Fauonia oua, quæ Græce ὑπηνέμια dicuntur, ea sunt, quæ sine initu maris concepta sunt. Fauonij igitur quasi sine patre. Quin & Plutarchus cum SP. quo Spurius notabatur interpretetur sine patre, significat eos filios sine patre vocatos. Recte igitur hic apud Festum nostrum Nothum dici illum, quem vulgo spurio patre natum vocabant Quod quam imprudenter doctissimi viri mutare conati sint, nemo non videt: tum quia iisdem verbis legitur apud adbreuiatorem, tum etiam propter eam caussam, quæ a nobis in medium producta est. Sed & Plutarchus aperte: διὰ τί τοὺς ἀπάτορας σπορίους υἱοὺς καλοῦσι; Nam falsa est lectio vulgata, σπορίους υἱούς. nunquam enim hominem vulgo conceptum, Spurium filium.: sed Spurium simpliciter, & Spurij filium vocabant. Delenda ergo menda de codice Plutarchi

Nouæ curiæ) Mirum cum septem curiarum mentionem fecerit, quatuor tantum nomina apposuisse. & cum dubium non sit perperam septem pro quatuor legi, proxime verum est, vt ex notis numerorum error ille manauerit, vt VII pro IIII legerit librarius. quod facile fuit. vt duæ primæ notæ inferiori parte inter se cohæserint. Porro Forensis, non Foriensis scribendum esse vel vnus Ouidius conuicerit Fastorum libro III.

Quintum Laurentes, bis quintum Aequicolus acer.
A tribus hunc primum turba Forensis habet.

Forenses sunt, quos Strabo Forulos, Plinius Foretios vocat. Nam a populis finitimis Curias vocauit Romulus. Sic Tifatam, Veliensem &c. Velitia, cuius hic mentio, dicta

à Velitienſibus. quorum meminit idem Plinius. licet perperam in vulgatis libris Vellicenſes, pro Velitienſes hodie legatur. Cum ex his Feſti verbis pateat veteres curias præter quatuor, exauguratas fuiſſe: & in locum earum nouas conſecratas: iure quis dubitauerit, quare M. Varro ſuo tempore veteres vocet, non nouas, cum ait: Curiæ duorum generum. nam & vbi curarent Sacerdotes res diuinas, & curiæ veteres, & vbi Senatus humana, vt curia Hoſtilia. Fruſtra enim vocaſſet veteres, niſi & Nouæ quoque iam tum eſſent. Sed non dubium potius veteres dixiſſe: quia illæ vocatæ primum curiæ, nam nouæ adhuc non erant.

Nowalis] Deeſt prima linea. Noualem agrum Quintus Mucius cum eſſe volt. qui ad nouam ſementem ſit relictus, Quæ ſequuntur, fragmenta ſunt, quale quod ſupra poſitum eſt poſt Nautiorum. Eſt autem ferme ita: Conſulatu T. Sicini, Volſci cum prælium iniſſent aduerſum, victique eſſent, combuſti feruntur in crepidine, quæ eſt proxime circum. qui locus lapide albo conſtratus eſt &c, Quod fragmentum forſitan diſtractum eſt, a Nouendialibus feriis.

Nouendiales] Gloſſarium: Nouendialia, ἔνατα ἐπὶ νεκρῷ ἀγόμενα.

Nouendiales] Quid velit, non obſcurum eſt, vſque ad illa verba, quæ miſſa crate. Videtur illis nouendiale ſacrum factum, quos Tarquinius ſub crate necauiſſet. De quo vide Liuium.

Nouerca) Repone ex veteribus editionibus, arcendæ familiæ. Arcendi verbo primigenio vtitur Feſtus pro deriuato, Arceſſo, alibi cum ait: Sagmina vocantur verbenæ, id eſt herbæ puræ: quia ex loco ſancto arcebâtur a Conſule. Quod conſenſu receptum videtur, cum lex, & proportio ſermonis Latini poſceret, vt diceretur Arcire, non arcere. quod poſtea dictum Accire. vt Arcedo, accedo. Aruenio, aduenio: Arcio ergo, arceſſo: vt capio, capeſſo. Hic vero arcere ipſe Feſtus vſurpat pro coercere, vt ipſe interpretatur. quod olim non animaduertit Turnebus.

Nouerca) Infra: Deeſt prima linea. Nouerca dicitur, quâ quis liberis ſublatis nouam vxorem ducit arcendæ fami-

liæ gratia, id eſt coercendæ. Reliqua ſunt fragmentum Nouendialium feriarum. Et in illo, ecterrannia, agnoſco veſtigia nominis lectiſternia, quod verbũ accommodum eſt nouendialibus feriis. In fine hæc deſiderantur: Noualem agrum Aelius a noua ſemente. alij aiunt eſſe Græcum νεόν. ad quod teſte Homero quoque vtuntur: ἱέμενοι νειοῖο βαθείης τέλσον ἱκέσθαι. Locus eſt Ἰλιάδ. σ. Superius quoque de Nouali agro diſſeruit. niſi mauis coniungere cum his. Tamen non eſt nouum Feſto iterum, aut ter de eadem re loqui. vt de Supparo ter, de Sucula bis.

Noxia) Gloſſarium: Noxatio, ἐνθύρα. Noxam dedit, εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς αἰτύρας, Porro Cæcilius citatur in Hypobolimeo Chæreſtrato, vt diſtinguatur ab altera fabula quam idem poeta docuit, Hypobolimeo Aeſchino. Gellius libro. xv. cap. iv, Caue confundas cum alia fabula eiuſdem, cui titulus erat, Hypobolimæa Raſtraria. Nonius eius ſæpe meminit. Sed in omnibus illius Grammatici etiam in recentioribus codicibus corrupte citatur. Igitur ita emendabis quotieſcunque citatam reperies hãc fabulam in his vocibus, aut verbis quæ ſubiungam: Lactare, Obſordere, Singulatim. Mantare Cœpiam. In omnibus enim his verbis, vbi Nonius producit teſtimonia ex Cæcilio, ſemper corrigendum: Cæcilius Hypobolimæa Raſtraria.

Nuces) Nuces cadentes auſpicium ſoniuium facere ait Plinius lib. xv. cap. xxii quod hic vocatur ſoliſtimum auſpicium.

Nuculas) Næuius in Ariolo--- Heri

Quis apud te? Præneſtini, & Lanuuij hoſpites.
Suopte vtroſque decuit acceptos cibo.
Alteris inanem bulbam maditantem dare,
Alteris nuces in procliui profundere.

Nuculas manifeſto dictos confirmant hi verſus. Itaque iubet illis in procliui nucas profundere, vt ſolebat pueris. Quin in veteribus ſaxis mẽtio eſt ſparſionis nucum, quam quotãnis facere ad tumulum teſtatoris damnas eſt, heres ex eo teſtamento.

Numam] Numam Pompilium Ianiculum habitaſſe ferunt. in quo arcam eius inuentam in ruinis a Terentio

quodam repaſtinante agrum.

Numero] Varro Cato, de liberis educandis: vt qui contra celeriter erant nati, fere Numerios prænominabant. quod qui cito facturum quid ſe oſtendere volebat, dicebat numero id fore. quod etiam in partu precabantur Numeriæ. quam Deam ſolent indigetare etiam Pontifices. Nelei Carmen & reliqua ita legendum: Nunquam numero matri faciemus volup. Id eſt nunquam nimium faciemus. Apud Næuium:

Neminem vidi, qui numero ſciret, quod cito eſt opus. id eſt nimium ſciret. Et tamen hic verſus attribuitur Turpilio. paulo leuius immutatus apud Nonium. Turpilius Demetrio:

Nunquam quenquam numero vidi facere, quod facto eſt opus: Porro totus locus ita ſupplendus: Numere ſunt videtur eſſe alienum Numero fuerunt. ſiue eo ordine vſurparunt veteres, conſuetudine loquendi quadam eiuſmodi: ſiue ob morem alium, quemadmodum videtur vſus Pompeius Sextus, extrema ſyllaba vocatiui caſus, eadem correpta, in e, temporis præſentis. Numero antiquos nimium dixiſſe apparet. Sinnius Capito eſſe nimium. Vos eſtis minimæ, niſi numero perbiterint. niſi cito, niſi nimium. Si iſſo qui exeam, numero eſtis mortui, hoc Exemplo, vt pingeretis—id eſt, cito mortui eſtis. Hæc Feſtus. In quibus notandum Numere per e, præſenti tempore vſurpari ſolitum: numero per o, præterito. ſic diequarte in futuro & præſenti. diequarto in præterito vſurpabant. Sic præfiſcino, præfiſcine. & ſimilia. In ſecundo exemplo dictum iſſo, pro iuero: vt iuſſo, pro iuſſero: capſo cepero. Sed melius legetur, iſtoqui exeam. Iſtoqui, vt Alioqui. & verum eſt.

Nundinalem] Nundinalem coquum Plautus dixit, pro nouendiali. Coquos ille nundinalis eſt. in nonum diem Solet ire coctum. nouendialem manifeſto ſignificat, quia in nonum diem coqueret. Fuit cum putarem nundinalem coquum dictum Plauto, quod tantum Nundinis conducеretur. Tamen melior Feſti ſententia.

Nuptam] Infra: Nuptam, nouam ſponſam, item vti pronubas mulieres, quibus in nuptiis vtuntur, ab eadem cauſa, hoc eſt a nubendo, aliqui appellatam eſſe volunt. Sunt

tamen, qui dicerent appellatam ab eo quod νύμφην Græci vocant. alij quod appellat vxorem νυὸν Homerus consuetudine Græcorum antiqua, cum ait, ἐξ ἀπίης γαίης νυὸν ἀνδρῶν αἰχμητάων. Deerat prima linea, vt apparet, in reliquiis Festi. versus, quem in testimonium producit, est ἰλιάδος γ.

Nuptias) Quod Græci dixerunt nymphea. intellige νυμφεῖα. Et tamen νύμφη non παρὰ τὸ νυμφεῖον. sed contra. Obscurum vero, quid sit lex Parensta. Puto legendum, legem, quoque Parens ta. I I I. hoc est, legem, cuius principium Parens, in Tabula tertia. sic in voce Reus: Numa in secunda Tabula, secunda lege. Non solum tabula citatur sed & lex. Nouum vero non est, edicta, & actiones legitimas, & capita legum, iis verbis nominare, a quibus incipiunt: cum talia passim apud veteres occurrant, præsertim apud Ciceronem. Ex his non dubium est, leges regias in duodecim tabulas à Decemuiris coniectas fuisse: & prima, secunda, tertia Tabula leges Regias contineri. quin leges regias de patria potestate in I I I I Tabulam relatas auctor Dionysius. De ijs autem qui parentes interfecissent aut verberassent, Romulum, Tatium, Seruium Reges legibus capitalem poenam sanxisse, constat vel ex eo, quod extat in voce Plorare, legis regiæ fragmento. Nam necesse est eam regiam legem fuisse, cum Solon nihil de ea restatuisset. Sed rogatus, quare prætermisisset, Quia, inquit, nunquam putaui fore, qui tantum nefas auderet. Nescio an veram lectionem assequutus sim. Saltem spero me propius a vero abesse. quam qui Paricam legunt, decepti correpto loco Festi ex sequenti libro, vt suo loco dicemus. Sed & meliorem lectionem nostram, quam Turnebi, qui insitate ponit legi parens.

Post *Nuciciosus*] Numidæ dicuntur Nomades, qui diutius viuere dicuntur. Vnde Cato viuaces esse Numidas, quod ætatem multam viuunt, dixit. Quæ sequuntur alio pertinere scio, & ni fallor, ita concipienda sunt; Nuces mitti Cerialibus Capito Sinnius solere dici ait, cum velimus significare missilia Cerialibus in Circo mitti. reliqua non tam verbis reddere possum, quam sententiam aperire. eas nuces flamma vstas, aut tostas fuisse. Eoque nomine

à populo diligi. Nam certum eſt inter miſſilia,& nuces,& cicer ſparſum fuiſſe. vt in Satira:/-cicer ingere late Rixanti populo. Vbi Cicer pro omni miſſili accipiendum, vt hic nucem. & torreri ſolere Plinius, & frigi Plautus, aiunt. vnde inter delicata edulia, frictas nuces ponit. Non ſolum autem in Circenſibus frictum cicer cum nucibus ſpargebatur: ſed & per ſpectacula circunferebatur,& vendebatur. Horatius:

Nec ſiquid fricti ciceris probat, aut nucis emptor.&:
In cicere atque faba bona tu, perdaſue lupinis
Latus vt in Circo ſpatiere, aut æneus vt ſtes.

Acro: Antiquis temporibus, vbi pauperiores erãt Romani, hæc dabantur,& ſpargebantur in vulgus ab his, qui ludos Floſales exhibebant, ad plauſum, & populi fauorem captandum. Hoc vult igitur Sinnius Capito, nuces pro omnibus miſſilibus dici. quia inter omnia miſſilia hæ a populo diligantur præſertim flamma cum ſunt vſtæ. Hæc omnino eſt ſentẽtia. Videamus num ita verba expleri poſſint: Nuces mitti Cerialibus Capito Sinnius ſolere dici ait, cum velimus ſignificare miſſilia Cerialibus in Circo mitti: quod, cum mitti nuces mos eſſet, plane volumus a parte totum deſignare: quia adeo diligantur ſupra alia miſſilia, praeſertim flamma cum ſunt vſtæ. Vel prae flamma, hoc eſt, prae toſtura, aut frictura. quod valde placet. Fuit, cum putaui haec pertinere ad literam V, & de vulpibus agi, quae ſtipulis inuolutae ſubiecto igne ardentes Circenſi ludicro Cerealibus mittebantur. Ouid. lib. IIII. Faſt.

O

O*Beſcit*] Eſcit, erit. quod & eſit, dicebant.

Obherbeſcere] Simile in Gloſſis Iſidori: Ingraminat ager, in gramen irrumpit.

Obices] ἀντηρίδες ἀντίθετοι.

Obinrare] In Penteſilea.

Oblucinaſſe] Manifeſto oſtendit & Allucinaſſe compoſitum eſſe. Et ita eſt. Nam Lucini inter eos numerati, qui aliquo oculorum vitio laborãt. Plinius, Ocellae,& Lucini cognomen iniuriae habuere. Fuerunt tamen, qui cum S ſcriberent, Luſcini

Obnectere] Lege, Obnectere, obligare, nexis, mancupiis,

frequens est. Vel, nexi, mācupij. Quae sane lectio verá est:

Obsidium] Lege ita Sallustij verba: Magnis operibus perfectis.

Obstinato] Verba Catonis non mediocriter deprauata sunt: quae ita emendato. Rumorem, famam: flocci facit, intercutibus stupris obstinatus, insignibus probis flagitatus. De quo alibi.

Obstinet] Legendum in Carmine, de caelo, non se caelo.

Obsonitauere] Puto Catonem scripsisse: Qui antea per se caenitauere, postea cēteni obsonitauere. vnde obsonitare Festus rectè exponit conuiuari. Vide Macrob. de legib. sumtuariis. Ita enim omnino legendum: quia lex cauebat de numero conuiuarum. Oratorie igitur Cato opponit per se, τῷ centeni. item caenae, τῷ obsonitare.

Obstrudant] Lege in Titinio.

Obstude lentis aliquid, quoad pectem sedens,
Aut hic laetaster, aut formaster frigidus.

Laetaster, χαριεντιζόμενος. formaster ὡραϊζόμενος. Lenti, masculino, ἀρχαϊκῶς. Titinius. Lenti calido, eluella, rapulla, rumices.

Obuaricant] Et obuarant quoq; dicebant. Ennius Achille: Nam consiliis obuarant, quibus tamen concedit hic ordo. Obuarare dicitur περὶ ἐνοδίου οἰωνισμοῦ. Horatius:

Rumpat aut serpens iter institutum.

Occasus] Glossarium: Occasus, σύμπτωσις. Putarem Ennium scripsisse: Vt datus est occasus, Horatius inclutu'saltu. Describebat Ennius Horatiorum, & Curiatiorum certamen.

Occare] Isidorus in Glossis: Occa, rastrum. M. Tullij etymon transtulit in dimetrum iambicum Serenus in opusculis.

Occatio, occaecatio est dimeter Iambicus. Sed nos deriuamus ab occa.

Occentare] SI QVIS. CARMEN. OCCENTASSIT. QVOD. ALTEREI. FLAGITIVM. FAXIT. CAPITAL ESTO. Flagitium apud veteres significabat infamiam. Itaque Plautus: maiore cum flagitio reddes postea: hoc est, cū infamia. & Cato: intercutibus stupris flagitatus. hoc est, intestinis probris infamatus. vnde Flagitatores dicti postea Foeneratores, quod

conuicio repetant fœnus. Nam odio fœneratorum hæc in illos appellatio obtinuit. cum alioquin lege XII. flagitare, hoc est conuiciis alicuius existimationem lædere, capital esset. Itaque recte Festus ait turpe haberi, quia non sine caussa fieri putetur. vix enim quisquam eo audaciæ proueheretur, vt alicuius famam peteret, nisi iustissimæ caussa subesset. Quare occentare non licebat, cum aliquis rem suam repetebat. Hoc enim proprie dicebatur Flagitare: quod idẽ, vt puto, lex vocabat, pipulo poscere. Plautus Aulularia:

Ita me bene amet Lauerna, iam nisi reddi
Mihi vasa iubes, pipulo hic differam te ante ædis.

Cn. Martius in Mimiambis:

Dein coccenti vasa cuncta deiectat.
Nequamve scitamenta pipulo poscit.

Quod Plautus dicit pipulo differre ante ædes, idem in Persa dixit occentare ostium. Isidorus in Glossis: Pipulo, conuicio, ploratu. Postrema quæ hic leguntur, sunt addita ex corollariis Abbreuiatoris. neque est, quod docti viri in illis emendandis æstuent. nisi Paulum Latine loqui putant. Non est autem omittendum illud apud Plinium, ex XII. SIQVIS. MALVM. CARMEN. INCANTASSIT, non esse idem cum hoc capite, quod tractamus: sed longe aliud. loquitur enim de incantatoribus. de quibus suspicor Festum tractasse in reliquiis illis, quæ vltimæ sunt in littera P.

Occisum] SEI. HOMINEM. FVLMIN. IOBIS. OCCISIT. EM. SVPRA. GENVA. TOLLITO. HOMO. SEI. FVLMINE. OCCISVS. ESIT. EI. IVSTA. NVLLA. FIERI. OPORTETO. scriptum ἀρχαϊκῶς IOBIS, pro IOVIS. Quod potius Librariorum supinitati, & deprauatæ pronuntiationi adscribendũ. vbicunq; fulgur hominẽ occiderat, ibi sepeliebatur. Artemidorus: οὐ γὰρ οἱ κεραυνωθέντες μετατίθενται, ἀλλ' ὅπου ἂν ὑπὸ τοῦ πυρὸς καταληφθῶσιν, ἐνταῦθα θάπτονται. Plinius in Catholicis fulgurum: Hominem ita examinatum cremari fas non est, condi terra religio tradit. sepeliebantur autem ab Aruspicibus. Seneca de Clementia libro I. Ecquis regum erit tutus, cuius non membra aruspices colligant? Quod si dij

placabiles,& æqui delicta potentium non statim fulminibus persequuntur,&c.

Ocius] Lego, Alij dictitant nostras, alij tractum ex Græco. ex vetere scriptura, dictas nostras. In fine citabatur Cœlius in historiarum libris. qui dixerit, concitantur Ocissime. & Aelium Lamiam oportune venisse, aut tale quid.

Ocrem] Græcum, ὄκριν. vnde oppida Interocrea, & Ocriculum. vt Græcis τράχων. τραχῖνοι.

October] Suspicor legendum Meni Zana. pro Menzanæ hoc est, μηνὶ ζανᾶ. ἀπὸ τοῦ ζηνός. vt mense Iouis cognomine Ioui hostia immolaretur. vel potius ζανᾶς apud illos, quem alij Dores ζᾶνα. Mirum autem Plutarchum in Romanicis Quæstionibus, Idibus Decembrib. non Octob. immolari solitum illum equum dixisse.

Offendices] Addo ex Latinis Glossis: offendices, nodi, quibus libri signantur.

Offudas] Officias.

Ommentans] verba ex Odyssea vetere Lucij Liuij Andronici ita legenda: in Pylum adueniens, aut ibi ommentans. ex illo:

> πειρήσω ὥς κ' ὔμμι κακὰς ἐπὶ κῆρας ἰήλω,
> ἢ ἐς πύλον δ' ἐλθὼν, ἢ αὐτοῦ τῷ δ' ἐνὶ δήμῳ. ὀδυσ. β'.

Potuerunt & dicere veteres aduenies pro adueniens, vt prægnas, infas animas. Ennius:

> Oua parire solet genu' pennis condecoratum,
> Non animas--hoc est animans.

Oluatium] Fortasse corrupte legerunt, pro Olus atrum. vnde coniectura coacti sint interpretari id, quod in rerum natura non est.

Opima spolia] Pompelli, vel Pompilij Numæ regis legem opimorum spoliorũ corruptissimam nobis relictam esse nemo non videt. Nam non solum verba deprauata, sed & traiectione loco mota sunt, ac luxata. Nos ea, vt olim reliquerat Festus, infra ponemus.

QVOIVS. AVSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIVNTVR. IOVEI. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QVEI. CEPIT. AERIS. DVCENTA. DARIER. OPORTETO.

SECVNDA. SPOLIA. IN. MARTIS. ASAM. IN. CAMPO. SOLITAVRILIA. VTRA. VOLVERIT. CAEDITO.

TERTIA. SPOLIA. IANO. QVIRINO. AGNVM. MAREM. CAEDITO. CENTVM. QVEI. CEPERIT. EX. AERE. DATO. Ianum Quirinum etiam Ianum Quirini vocasse veteres, antiquitatis Romanae mediocriter docto non difficile erit persuadere. In secundo capite Vtra solitaurilia dixit, pro vel maiora, vel lactentia. Cato, Liuius. Sed ad vltima capita huius hydrae, quae nondum plane confecta est, pergendum erit Lego igitur sequentia: Huius aedis lex nulla extat. neque templum habeat, necne, scitur. Olim leges aedium in aedibus ipsis, in postico earum ponebantur. Varro: Eius vestigia etiam nunc manent tria: quod Saturni fanum in faucibus: quod Saturnia porta, quam Iunius scribit. quam nunc vocant Pandanam: quod post aedem Saturni in aedificiorum legibus parietes postici muri sunt scripti. Continebant autem leges aedium inter alia, vtrum aedes illa esset templum, necne. & hoc est, quod ait Festus. Nam non omnes aedes erant templa. auctor Varro de Latino sermone lib. VI. & Gellius libro XIIII. ca. VII. Apponebantur & leges dedicationis. quibus ædes ipsæ sacræ fiebant, neque sine exauguratione transferri poterant. Plinius ad Traianũ: Dispice ergo, Domine, an putes ædem, cui nulla lex dicta est, salua religione posse transferri. Postrema, mirum quid hic posuerit Festus: VT. QVEI. OPTIMA. LEGE. FVERINT. Nam non memini Opima lege, sed optima scribi. In lege Vestalis capiũdę: SACERDOTEM. VESTALEM. QVAE. SACRA. FACIAT. QVAE. IOVS. SIET. SACERDOTEM. VESTALEM. FACERE. PRO. POPOLO. ROMANO. QVIRITIVM. VTI. QVAE OPTVMA. LEGE. FVAT. ITA. TE. AMATA. CAPIO. Male apud Gellium: vti quod optima lege fiat. Dicebatur & OPTIMA. MAXIMA LEGE VT, FVNDVS, VTI. QVEI, OPTIMA MAXIMA. LEGE. SIT.

Ops] Fortasse: Ops antiqui dicebant, quem nunc opulentum dicimus. vt testimonio est non solũ ei cõtrarius inops, sed etiam cops: vt, is cops edit, ego egens exortus sum.

ſum. Nam re vera cops eſt compoſitum ab ops: coops.

Optio] Vltimus verſus Plauti non eo ordine, quo hic, habetur in vulgatis Plauti codicibus.

Orata] Oriculam quod ait pro auricula dictum, & Catullus vſurpauit:

Vel anſeris medullula, vel imula oricilla.

Alibi explicabimus.

Oratores] Eos noſtri alij pro legatis appellant. Legendum: Eos noſtri alias P. Ro. legatos appellant. Verba Catonis: M. Fuluio conſuli legatus miſſus ſum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant: Aetolos pacem velle: de ea re oratores Romam profectos, &: Propter id, bellum cœpit Cælius PR. Albanus. Oratores miſſi Romam. Et: pro deprecatoribus. Nam ex primo errore labem contraxit: de creatoribus. Et Afranij: ſi quid orator. . . . Item. . . & pro diſertis elocutoribus. ab eo quod antiqui orare dicebant pro agere. ob quam cauſſam orationes ediſſertationes quoque eorum vocantur.

Orca] Ego pro ficaria non dubito legere fæcaria. Sunt autem vaſa ad defæcandum muſtum. Cum ſcilicet muſtũ feruendo defæcatur. Neque temere. Sunt enim Orcæ vaſa teretia, ventroſa, cum anguſto ore: vt muſtum poſſit magis feruere. Cuius modi erant, quas Vitruuius vocatas αἰόλυ πύλας ait. Varro: ſæpe vbi conditum vinum nouum, orcæ in Hiſpania feruore muſti ruptæ.

Orcheſtra] Scripſerat Feſtus hiſtriones eos, qui ſuo tempore planipedes vocabantur, non ſolere in Orcheſtram admitti. Quod cognoſcimus ex Seneca, & aliis. propter ea enim Planipedes dicebantur, quod non in podio, ſed de plano agerent. Stulte enim optimæ notæ Grammatici ab eo, quod planis pedibus. Id eſt excalciatis agebãt quanuis enim verũ eſt pedibus à nudis fuiſſe: tamen falſum, pedem planum, pedem nudum eſſe. Sed quemadmodum pedaneus opponitur Curuli: ita planipes mimo. Auſonius: nec de mimo planipedem, nec de Comœdis hiſtrionem. Vt planipes nihil aliud ſit, quam mimus pedaneus. Prodibant autem planipedes riciniati ad agendum. Quid ſit recinium habes & hic apud Feſtum, & apud Varronem.

Oreæ] Ausonius:

Inde floridum reflexis ver reuisit oreis.

Versus est Næuij:

Deprandi autem leonis obdas oras.

Prouerbialiter id dictum de re valde periculosa. Nam esurientis leonis & famelicosi labias velle comprimere, periculosum. Deprandius, est inpransus. Oreæ, labiæ, Græcanice. Nam & ipsi poetæ Græci frequentissime labra χείλιους vocant. Eandem sententiam promittit illud Lucillianum: Esuriente leoni ex ore exculpere prædam. item Græcorum, λέοντα ξυρεῖν. At illud Catonis omnino prætereundum non censeo: Equos respondit: Oreas mihi inde. tibi cape flagellum. est enim notissimus Apologus, qui est apud Horatium. Ceruus equũ pugna melior, &c. In testimonio Cœlij, Equus, qui.

Ortygia] Ortygia, antiquitus ita, non Delos, dicebatur. Sequentia alio pertinent. Historia de Tullia Ser. Tullij regis filia mihi ignota est. neque quis sit vicus, aut nescio quid, quod ab orbibus dictum sit, comminisci potui.

Oscillum] Lege: ab eo quod os cillere. Notum cillere, esse mouere. de personis Virgilius:

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Oraque corticibus sumunt horrenda cauatis. Meminit & Maurus Terentianus. De oscillis satis in Ausonium anno superiore. Quare τὸ Cunarum in funium docti viri mutare voluerint, non video.

Oscines] Picus Feronius dictus à Feronia, vt Martius à Marte. Feronia, Dea libertorum, in cuius templo raso capite pileum accipiebant. In eodemque templo Tarracinæ sedile lapideum fuit: in quo hic versus incisus erat:

Bene meriti serui sedeant, surgant liberi.

Quam Varro libertatũ deam dicit, quasi Fidoniam. Hæc primi ex schedis veteribus in Virgilium vulgamus.

Oscum] Supinitas Veterum. Leges oscitæ, manifesto dictæ pro adscitæ veteri idiomate. vt, obesse, pro adesse: obstare, adstare, vnde obstetrix. Vide supra exempla de præpositione OB. Oscitæ ergo, obscitæ. B, interlisa est, vt ostendit, pro obstendit, vt dicebant veteres. Oscus, prius erat Obscus. Obscitæ leges, adscitæ. sciscere legem, quid

sit,& pueri norunt. Deinde de oscis & opicis. Opicus ἀῤῥητοποιός. Ausonius,Opicus,magister. id est, ἀῤῥητοποιός. Inde cōuicium,spurco ore:de quouis impuro. Lucillius:

Prætor noster adhuc, quam spurco est ore, quod. omnis
Extra castra,vt stercu' foras eiecit ad vnum.

Spurco ore est,μισητὸς, odio dignus. sic opicus accipiēdum apud Iuuenalem:

Et diuina oppici rodebant carmina mures.

quanquam Glossarium legit,Apici. Apicus, ὀπταυστής, ὡς ἰυβενάλιος. Sed videndum num hic apud Festum legendum opscum,non opicum. & verum est. Ita igitur leges: scribitur opscū,pro osco. & in versu Titinij: Qui Opsce, & Volsce. opscos vero pro Oscos dicere solitos veteres supra docuit. Lege præterea: in fabula Quinto,nō Quinta. Ita apud Nonium.

Osculana] Pro Ausculana. Quæ desunt, ita plus minus expleri posse videntur.Sulpitius:Pyrrhum victorem vicit item Imperator noster. Titinij versus non tam diuulsi sunt,quam lacunæ præferunt:

Hæc quidem quasi Osculana pugna est, non secus.
Quia hinc qui fugere impulsi,spolia colligunt.

Plauti versus haud scio an recte ex Neruolaria producātur. Constat enim eosdem legi in Sticho:

PI. Osculum. AN. Sat est mihi osculi vestri. PI. Qui amabo,mi pater?
AN. Quia ita meæ animæ salsura euenit --

Ostentum] De versu Attij vide secundum Cōiectaneū. C. Gracchi verba: quod vnum nobis inostentum, ipsis inusum asportatur. Inusum,eleganter,inusitatum.

Ousentina] Perperam Lucretius pro Lucillius, vt apud Varronem.

Ouibus] Lege duobus,non duabus. Sed profecto in his requiro Festi diligentiam, qui in minoribus criminibus ouium duorum, in maioribus triginta boū multam fuisse dixit. cum duo oues nunquam separarentur à triginta bubus:neque contra boues ab ouibus. Tantum abest, vt in multa dicēda boues ante oues nominare religio esset. Quare in maioribus delictis multa erat ouium duorum,

boum triginta. & dicebatur maxima, vel ſuprema. in minoribus delictis ouis vnius. & eam minimā vocabāt. Vel poſtquam æſtimari cœpit. maxima ac ſuprema multa trium millium, ac viceſſis. minima, æris deni. Quomodo igitur Feſtus hic oblitus ſui contra ſententiam ſuam, hoc ſcripſerit, qui aliter in verbo Multa pronunciaſſet, mirari potius, quam rationem reddere poſſum. Deeſt autem numerus in bubus. in maioribus autem xxx. boum.

P

P*alatium*] Palanto eſt Græce παλλαντῷ. ſed eam Palatiam, & non Latini matrem, ſed vxorem dicit Varro IIII. de Latino ſermone: Sed hoc, inquit, alij à Palatia vxore Latini putarunt. Loquitur de Palatio.

P*antices*] Quid ſit frus, neſcio.

P*anus*] De Panicula, & Panuellium nos ſatis multa olim in Varronem. Gloſſarium: Pannucellium, πῆνος.

P*appi*] Infra. Loquebatur de eo, quod dicitur, conſules inter ſe parare prouincias. quod aliter comparare prouincias dictum fuit. definiebanturque dies, intra quos dies comparare deberent. Aut cum cōparatio nō interueniebat, vt is præferretur, qui lege, vel ſuffragio primum factus eſſet. aut talia: nequid nugarum harioler. Reliqua aſſequi non potui.

P*arici*] Perſuaſerunt ſibi docti viri Paricos quæſtores dictos, qui rerum capitalium cauſſa creati eſſent. Nos cōtra omni opere contendimus non Parici quæſtores, ſed Paricidi quæſtores legendum eſſe. Vide vocem Quæſtores. Ita igitur vocabantur Quæſtores rerum capitalium. Clauſula vero, PARRICIDA ESTO, in omni re capitali ponebatur. Cicero II. de legib. Sacrum, ſacroue commendatum, qui cleperit, rapſitue, Parricida eſto. id eſt, capital eſto.

P*arret*] In fine lege: vt fieret Paret, quod & inueniatur in Comparet, Apparet.

P*arum cauiſſe*] Non placet, quod ſubſtituunt docti: Patrauiſſe. Ea modeſtia fuit veterum, vt non feciſſe, ſed feciſſe videri: & ne feciſſe quidem, ſed parum cautum fuiſſe dicerent.

P*aſcales*] Paſcales oues, νομαίους, καὶ ἀγελαίους alibi inter-

pretati sumus. Propterea eædem Passales quoque dicebantur, quod passim pascerentur. & nos ibidem εἰκαίως interpretabamur. Opponi pellitis, quæ in agro Tarẽtino pascebantur admonuimus. de quibus pellitis hic in fine scribebatur. Propterea pro illis verbis, ignaro Terentino, scribo, in agro Tarentino. Non igitur de ludis Terenti in campo Martio hic agebatur, vt volunt docti viri. Vide Coniectaneum tertium.

Passer] Plautus Persa:

Vola curriculo. P. isthuc marinus passer per circum
solet. Notauimus ad Ausonium in illud ad Acciũ Paulũ Rhetorem Begerritanum:

Ouum tu coque passeris marini.

Patagium] Patagium assuebatur vestimẽtis mulierum, vt clauus virorum. Liuius libro IIII. Placet tollendæ ambitionis caussa Tribunos legem promulgare, ne cui album inuestimentum addere petitionis caussa liceret. lege, ne cui clauum in vestimentum. Nam ex corrupta scritura clabum manauit error.

Patalem] Locus Plauti est in Truculento: quam Comœdiam nos maiore ex parte à mendis vindicauimus:

Vt ego me ruri hamaxari mauelim patalem bouẽ,
Cumque eo ita noctem in stramentis pernoctare
perpetem,
Quam tuas centum cænatas noctes mihi dono dari.

Patres] Infra: Patres appellantur ex quibus Senatus est: quos initio Vrbis conditæ Romulus C. delegit, quorum consilio, atque prudentia Resp. administraretur, atque tenuioribus agrorum partes attribuerentur perinde ac liberis propriis, ac nummi distribuerentur. quia solebant iam inde à Romulo nummis argenti signati vltramarinis vti. quod publicæ, & priuatæ rationes docent. Ex his cognoscimus quare Festus velit Patres dictos, quod tanquam filiis plebi & agros attribuerent, & nummos largirentur. Nam de vltramarinis nummis argenteis certum est. Plinius libro XXXIII. cap. III. Qui nunc victoriatus appellatur, lege Clodia percussus est., Antea enim hic nummus ex Illyrico aduectus, mercis loco habebatur.

Patricios] Hanc Cincij opinionem non cuiuis passim

notam confirmant verba P. Decij Muris apud Liuium lib. x. An vnquam fando audiitis Patricios primo esse factos, non de cælo demissos, sed qui patrem ciere possent, id est ingenuos?

Paueri] Pauera. Alibi olim explicauimus.

Pecunia] Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum frugum fructuumque caussa mola pura offerebatur in sacrificio. quia omnis res familiaris, quam pecuniam dicimus, ex his rebus constaret. Reliqua huc non pertinent, sed de alia te longe diuersa intelligenda sunt, nempe nescio quæ ad depellenda mala fulgurante cælo, & bonorum caussa parata. A pecu adiectiuum pecuinus, & pecunius. A quo cum dicimus pecuniam, subintelligendum rem. Pecunia res ergo pro patrisfamilias bonis, quia præcipua in fœtu pecoris consisterent, accepta fuit. Glossarium: Pecnnia, χρήματα, ἀπὸ κτηνῶν κτηνῶν.

Pedarius] χαμαιδικαστής. Constitutiones Græcæ, Theophilus, Glossæ.

Pedem struit] Glossarium recte, φεύγει interpretatur.

Pedicosus] Alibi ostendo Festum in vitiatos codices Titinij incidisse, vt legerit pedicosus, pro pedidosus. Cuius sententiæ adhuc me non pœnitet. Nam si nihil aliud, certe lex versus aperte docet. Feminino genere extulit Plautus Vidularia:

Vbi quanque pedem videbat, suffurabatur omnis.

Pedidosus autem à pedido. Lucillius:

Quod deformi' senex, quod pedibus ac podagrosus.

ita enim legendum.

Pedalia] Eadem & pedalia. Glossarium: pedale, ποδεῖον.

Pedum) Vide Coniectanea.

Penatem) Liuius libro XXVIII. Quoniam fors eos sub eodem tecto esse, atque in eodem penate voluisset.

Penem) Versus Næuij leuiuscule contaminati, ita legi debent:

Theodotum compella, qui aris compitalibus
Sedens in cælla circumtecta tegetibus
Lares ludentes peni pinxit bubulo.

Quid sit penis bubulus, vide in Coniectaneis. Nam male

interpretatur Festus. Cæna pura, quam vocat, est qua fungebantur, cum in casto essent. Glossarium: Cæna pura, προσάββατον imitatione Gentilium παρασκευὴν Iudæorum ita vocat.

Penitam] Arnobius libro VI. nænias, offásque penitas. vbi lego, tænias. Sicut in eodem: quid tuceta? quid næniæ? quid offæ? Idem mendum. Legendum enim tæniæ. Quid essent teniæ, vel teniacæ. vide quæ superiori anno in Varronem de re rustica notauimus.

Pennatas] Theophrastus alicubi in περὶ ἱστορίας φυτῶν ait à rusticis teneriores spicas ἀθέρας vocari.

Penora] In fine lege, penarium.

Penus] Corruptus locus. lege: Penus vocatur locus intimus in æde Vestæ tegetibus sæptus.

Peregere] Lego Pergere. vnde Pergiscor. Et compositum expergiscor.

Peremne] Peremne auspicium duplex: vniuersum populi, cum Idibus Martiis amnem auspicato transiret, & Annæ Perannæ rem diuinam faceret, vt annare perannaréque commode liceret alterum magistratus: cum scilicet magistratus amnem auspicato transirent, quotiescunque quid in campo agere vellent. Cicero libro II. de diuinatione: Bellicam rem administrari maiores nostri nisi auspicato noluerunt. Quam multi anni sunt, cum bella à propraetoribus, & proconsulibus administrantur, qui auspicia non habent? Itaque nec amnes transeunt auspicato, nec tripudio auspicantur.

Perfacul] Lege, Perfacul, & per se, Facul. hoc est, tam compositum perfacul, quam simplex, Facul. Leuis menda, sed quæ errandi ansam doctis præbuit.

Perpetrat] Non leuiter hæc contaminata sunt. quæ, si veterem lectionem proponamus, nullo negotio in integrum restituerimus. vetus lectio, vt admonemur ex notis marginis: Neque perpetrare precibus imperia qui detinni patris spartam reponare instat. Quæ non parum adiumenti nobis ad veritatem indagandam contulerunt. Legimus ergo; Pacuuius in Teucro.

Neque perpetrare precibus, imperio, quiti.

& in Niptris.

Spartam repedare instat, id si perpetrat.

Neque quiti, hoc est, neque potuerunt. Neque prece, inquit, neque imperio, hoc peragere potuerunt. Repedandi verbo alibi vtitur. Vide Repedare. videtur tamen Pacuuius Reponere scripsisse, propter versum. Quæ dicta sunt de Menalao. Sed finem horum explere quidem verbis Festi non pollicemur. Sententiam autẽ Festi hanc esse putamus: Quomodo etiam sine præpositione vsi sunt, quod conuersum iam in turpem significatum. Nam Patrare turpe verbum est. Catullus, Persius. Glossarium: Patrat, μαστῦται, χχχειφάτως, ὡς ειτ αἴχιως. Lege, ὡς ἐπ' αἰχρῶν.

Persicus] Omnino legendum Persibus. vide tertium Coniectaneum, atque adeo Varronem ipsum in fine librĩ VI. Versum Plauti ita lege:

Nihil deconciliares illi, nisi quid persibus sapis.

Persillum Legendum puto, Rudusculum dicatum. hoc est vas ex cauo informi saxo, quod rudus saxum impolitum sit. Legendum vero, ex quo, vnguine, &c. Quidam, qui nobis veterum numismatum & aliorum moniměto-rum libros ediderunt, in ijs libris Cantharum Persili titulo proscripserunt: & Persillũ pro Perirhanterio accipiunt. Risi, cum illa legi, non tantum quod Cantarum nulla ratione moti Persillum vocant: sed etiam quod, cum sententiam suam confirmare vellent, testimonio Festi id facere conati sunt. Lector verò eruditus iudicet, quid intersit inter Persillum, & περιῤῥαντήριον. tam profectò, quam inter vnguen vel axungiam, & aquam lustralem.

Personata] Quod ait histriones cogi solitos deponere personam; hoc fiebat, quãdo exsibilabantur, neque placebant. Macrobius loquens de Pylade histrione: Cum in Herculem furentem prodiisset, & nonnullis incessum histrioni conuenientem non seruare videretur, deposita persona ridentes increpuit: μωροί, μαινόμενον ὀρχοῦμαι.

Pertisum] Infra: Pertisum aliquando media, i, non, e, dixerunt. licet irrideatur à Lucillio, quod pertisum diceret, Scipio Africanus, qui Pauli filius fuit, Vide redarguesse. Idem Lucillius libro IX. contra hanc Cacozeliam ita legem orthographiæ præscribit:

Iam puer ei venere; e postremum facito, atque i,

Vt pluteis purei fiant. i ſi faci' ſolum
Pupilli, pueri, Lucilli: hoc vniu' fiet,
Hoc illi factum eſt vni: tenue hoc facies i.
Hæc illei fecere: addes e, vt pinguiu' fiat.

& ita ſemper in eodem nono libro Lucillij de orthographia tractatum fuiſſe notauimus. Adde quod Iſidorus ſcribit: Ortoghraphiam, id eſt ſcripturam contra imperitiam librariorum Lucillius poëta primum ſcripſit. Hæc ille.

Pertu . . .] Notas L. I. habes. in Manes. quid ſit, quæratur.

Peſeſtas] Lege, quæ inter precationes.

Petauriſtæ] Mechanici dicti ſunt petauriſtæ, quia in machina vel rota traiiciebant ſeſe deſperata audacia. Martialis:

Quam rota tranſmiſſo toties impacta petauro.

Ariſtophanes ἐν Δαιδάλῳ apud Grammaticos:

ὁ μηχανοποιὸς, ὁπότε βούλῃ τὸ τροχὸν
ἐᾶν ἀνεκάς, λέγε, χαῖρε φέγγος ἡλίου.

Tanquam periculoſiſſimum eſſet traiicere ſe per rotam, propterea dixit, o Petauriſta, quotieſcunque vertes rotã mechanicam, potes ſupremam dicere vitæ tuæ. Nam & hic quoque μηχανοποιὸς, qui Lucillio Mechanicus. Dictus Petauriſta ἀπὸ τοῦ πεταύρου. Eſt autem πέταυρον, ſeu πέταυρος tabella, parieti affixa, ad quam veſpere gallinæ ſe volatu recipiunt, vt pernoctent. quia mechanici iſti ad rotam illam ſe ſaltu ſubiiciunt, propterea πεταυρισταὶ dicti. De quo multa aliquãdo dicemus in Manilium, poëtam eruditiſſimum. Sumitur & pro ſaltatore tantum, & eo, qui flexu corporis multa ſchemata edit. Varro epiſtola ad Cæſarem: cum vocat Ptolemæum κίναιδον, ἰαμβικὸν, πεταυριστὴν, δηονιῶ, αὐλοποιόν. Quæ manifeſto dicta ſunt de Ptolemæo Aulete Rege Aegypti. Locus Varronis in Nonij codicibus deprauatus eſt. Nos, vt legendum putamus, poſuimus.

Petimen] Gloſſarium: Petumen, κλίνοις ἕλκος. Seruius Danielis paulo aliter: Pleiades, Signũ eſt ante genua Tauri, quod Græci ὦμον dicunt. id eſt petimen. Mirum autẽ Feſtum, vt probaret in ſuilla eſſe neſcio quid, niſi teſtimonio Næuij, qui dixerit, petimine piſcinoſcum manifeſto in-

telligere videatur, quod χλαδίοι in thunno vocabatur.

Petoritum] Recte Aeolice dictum ait. πέτορες, quatuor.

Petrarum [Ennij versum ita lego:

Alte elata specus, petrísque ingentibu' tecta.

Item Liuij, ita: vbi echo sæpta petris. Deinde: Petra est, quæ domus dextra, &c.

Petulantes] Lego in fine: pedibus conuibrauit. Nam vibrare neutra significatione, nouum non est, sed veteribus vsitatissimum.

Piacularia] Infra: Piacularia appellantur veteri loquẽdi consuetudine, cum hostia fugit: aut in aliam corporis, quam oportuit, partem cecidit. Manifesto ita scripsit Festus. Pauli tamen Epitome vberius hæc tractat. vt integriore codice vsus videatur. Piaculare plane est illud Virgillianum:

-- qualis fugit cum saucius aram
Taurus, & incertam excussit ceruicẽ securim.

Picta] Liuius lib. xxx. Masinissa toga picta, & palmata tunica donatus. at lib xxxi. Masinissæ dona missa, vasa aurea, toga purpurea, & palmata tunica. Ergo picta, & purpurea idem. addit Liuius & togam prætextam datam. Sic purpurea est ὁλοπόρφυρος. prætexta περιπόρφυρος. Palmata erat tantum triumphalis.

Pictor] Legendum, pictam à se χειμῶ. Et, Cum versiculos ad id retulerit, & ineptia pari, & nullius prætexto nomine. Nam τὸ Prætoris frustra emendare conantur, cum conflatum sit ex sequenti voce. Itaque delendum.

Pilæ] Manias vocatas ait Macrobius. Ad earum instar stramentitiæ effigies, quibus obiectis tauri irritarentur, vocatæ sunt pilæ. Martialis:

Iactat vt impositas taurus in astra pilas. Glossarium: Pilæ, ταυρειάρειαι, ταυρογνωμάπλαι. Vnde prouerbialiter fœneos homines dixerat Cicero in principio Cornelianæ, alludens ad has effigies fœneas. Postulatur, inquit, apud me prætorem primum de pecuniis repetundis. Prospectat videlicet Cominius, quid agatur. videlicet homines fœneos in medium ad tentandum periculum proiectos. Huc etiam alludebat Varro, cum vnam de Menippeis suis proscripsit titulo Aiacis Stramentitij. Quæ sequuntur, videntur de alia re, quam de Pilis tractasse.

Pilare] φιλητὴς Hesiodo. & πιλητὴς Aeolice.

Pilumnoe poploe] Hoc est Pilumni populi.

Pisatiles] Pisatiles, sunt, οἱ πισᾶται. Memoria lapsus sum olim, qui destitutus codice Festi annotaui Picenos olim à Næuio Pisatiles dictos, vnde etiam hodie fluuium Pisatellum dici. Ego plane hallucinatus sum, cũ hæc memoriter scribebam. Petóque à candidis Lectoribus, vt & hoc, & si quæ similia dicta sunt, quæ mihi cum omnibus communia sunt, qui meminerunt & se homines, & à se nihil humani alienum putant, omnium mihi veniam facere. Porro Pautaleon iste Omphalionis filius fuit, vt ait Strabo, καὶ πισατῶν ἡγεμών.

Piscinæ] Lege: vnde Lucilius ait:

Obtuso ore, pugil, piscinensis, reses -- Pugiles sunt obtuso ore, propter pugnos, quos in os recipiunt. Vnde illud:

-- Os nullum, vel potius pugilis. Prouerbium est apud Plautum in Casina, obtuso ore, vel obtunso. Cum quis spe vel instituto deiectus, pudore suffunditur. ab iis, qui nihil præter quam in os messem pugnorum, vt loquitur Plautus, reportarunt.

Pistum] Scribe, pro molitum Varro de vita populi Romani libro primo: nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui ruri far pinsebat; nominati ab eo, quod pinseret. Idem παρὰ τῇ μυρίππου. Nec pistorem vllum nossent, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam. At tẽporibus vltimis Reip. & deinceps Pistores, vt notum vulgo, οἱ ἀρτοποιοὶ vocabãtur. Et Plautus fuit pistor, cum trusatiles molas versando operam locasset. Minutius Felix: Octauius homo Plautinæ prosapiæ, vt pistorum præcipuus, ita postremus philosophorum. Frustra hunc locum Festi suspectum habent docti viri, tanquam integer parum sit, ac mancus. Porro veteres dicebant Piso, non Pinso. quia à Græco πτίσσω, vt alibi notauimus. vnde Pisare, calcare. Seneca Epistola LXXXVII. in terram non aggessit tantum, sed & calcauit, & pressit. negat quicquam esse hac, vt ait, pisatione melius. Ita liber doctissimi N. Fabri, quem cum veteribus diligentissime contulit.

Plancæ] Plancæ prius dictæ, à Phalanges Græco. Planci. Glossarium: plancus, πλατύπους.

Plancæ] Infra, Agebatur manifeſto de prouerbio, Plauſtrum perculi. Ad idque citabatur verſus ex Epidico Plauti.

Epidicus mihi magiſter fuit. P E. perij. plauſtrum perculi. vt male hodie legatur, auſtrum perculi. quod maximus vir Adrianus Turnebus hauſtrum. interpretabatur, idque optime, ſi ita prouerbium efferebant veteres. Sed cum agnoſcatur hic a Feſto, item a Donato, ita retinebimus. Male vero prouerbium illud interpretatur Eraſmus vt cuiuis facile, qui eius interpretationem legerit, patere poteſt. Sed illi condonandum. quia ad eam opinionem Donatus male intellectus eum impulit, ac ipſum Eraſmũ potius, quam plauſtrum perculit. Cum alia mente apud Plautum accipiendum ſit. Porro non longe ab his verbis ſcripſiſſe videtur Feſtus : Plauſtrum perculi antiqui dicebant, ab iis, qui pedibus onuſta plauſtra percellebant, hoc eſt, euertebant . . . . id quod apud Plautum dicitur. Epidicus mihi magiſter fuit. Perij : Plauſtrum perculi. Videtur Eraſmus ſentire, vt non dicatur de eo, qui imprudens negotium euertit : ſed de eo qui prius rem præparat, quã eam alioqui aggrediatur : vt de ruſticis, qui prius quam plauſtrum exonerent, plauſtrum ipſum percellunt. propterea prouerbium efferebatur, Bene plauſtrum perculi : Bene rem conficiam, cum eam prius mihi ſubegerim. At quomodo apud Platum legitur non potes ita accipere. Ridiculum enim ſi dicas : Perij : bene plauſtrum perculi. Neque ſane quomodo ſeruus apud Terentium loquitur. accipiendum enim ſemper de eo, qui euertit, & perturbat rem. Quare non Bene perculi, ſed, Pene perculi legẽdum. Quod indicatur verbe PERCVLERIS Eſt enim, vt Grammatici loquuntur, potentiale : hoc eſt Pene perculiſti. ἤδη τραχηλίσειας, ἤδη σφηνίξειας ἄν με. Vide vnius voculæ ignotatio, vel potius vnius literulæ menda magnum virum quam abſurde pronunciare coegit. Nam quis putaret plauſtra prius euerti, vt facilius exonerentur? Sed homines ſumus : neque propterea magni viri manibus iuueniliter inſultandum.

Plebei] Infrá : Plebei ædiles, qui plebei ſcito, quæ de eo magiſtratũ ſuffragium tulit, ab illa ſunt conſtituti . . . . unt, qui vna cum Tribunis plebei creati ſunt diſ-

ſidente plebe a patrib. Ii fecerunt tabernas, quas nouas vocant,nos autem quinque dicimus eas, & ſeptem feruntur.Et plebeias vocamus a genere magiſtratus.

Plebeium] Infra: Plebeium magiſtratum neminem licet capere, niſi qui ex plebe eſt. Cuius generis eſt omnis magiſtratus,qui iſto nomine appellatur.Intelligit tribunatū plebis, & ædilitatem plebis.

Plena ſue Plena ſue Telluri ſacrificabatur, quia pecudis id genus, cum ſeritur, roſtro ſemen fodiendo corrumpere ſolet.

Plorare] Longum eſt toties indicare errores. cum id tempus, & chartam lucrifacere poſſimus, & in continenti emendationem apponere. Traiectiones igitur, & alia errata ita reſtituimus : In Regis Romuli. & Tatij, & Seruij Tullij legibus hæc eſt: SEI.PARENTEM.PVER.VERBERIT. AST. OLOE. PLORASSINT. (parentes) PVER. DIVEIS. PARENTVM. SACER. ESTO.SEI. NVRVS. SACRA. DIVEIS. PARENTVM.ESTO. Ecce, quæ in citandis regum nominibus traiecta erāt ea ſuo loco reddimus. VERBERIT,pro verberet. Ita ſemper in XII Nam & eo modo VINDICIT, pro vindicet.ſed & Edim,pro Edam dicebant. OLOE pro OLLI.vna L.qui non geminabant, vt poſtea, cum dixerunt OLLI. ſed plurali OLOE dictum, vt Pilumnoe poploe: hoc eſt. Pilumni populi. Supra idem Feſtus monuit ABOLOES, pro. illis dictum. Altera luxatio in altero legis membro facta erat. Importune enimvltima clauſula loco mota erat. Vocem, parentes circulo incluſimus,neque maiuſculis literis perſcripſimus, Eſt enim Gloſſema pertinens ad OLOE:ne forte ſcilicet perperam illud OLOE,acciperetur.quod veteres, cum citarent leges antiquiſs. propter obſcuritatem, aut verborum inſolentiam factitabāt, vt in illa lege: REM. VBEI. PAGVNT. ORANTO. NEI. PAGVNT. ANTE.MERIDIEM. IN. FORO. AVT. IN.COMITIO. CAVSSAM. CONICIVNTO.) cum perorāt ambo præſentes)POST.MERIDIEM.PRAESENTE. AMBOBVS LEITEM. ADDICITO. (ſi ambo præſentes) SOL. OCCASVS. SVPREMA. TEMPESTAS.ESTO. Et in Actionib. apud varronem: EXTRA. SVRDAM. LVSCAM.MINAM(id eſt ventre glabro.)Sed de his alias fuſ.

Nos hæc produxiſſe contenti ſumus.

Ploti) Quantum ex his colligere poſſumus, Plotum eſſe Vmbricam vocem, apparet.

Ploxemum) De hoc ſatis alibi. Capſum in ciſio vulgo in Gallia Tumberellum vocamus, quod capſæ ſpecie fit. Vtitur & Vitruuius. πείρινθα καὶ ὑπερτερίην. Homerus vocat. Sirpiculum etiam veteres Latini, ſi ex vitili materia.

Plutei) Gloſſarium; Pluteus, προσάνθεμα. ἀνάκλιτον, θυμέλη πλοίου, ἐγγώνιον τειχίον. Etiam Martialis τὸ ἀνάκλιτον τῆς κλίνης ita vocat:

Namque puer pluteo vindice tutus erat.

Aliæ Gloſſæ, Pluteum, χωφοπλασία.

Polimenta) Arnobius lib. VII. Polimenta ſunt ea, quæ verecundius proles dicimus. Idem de prolibus lib, V. parte altera proles cum ipſis genitalibus occupat. Item: Circuniectas prolibus diripientem membranulas.

Pollubrum) In Odyſſea veteri: Argenteo pollubro, & aureo gutto.

χέρνιβα δ' ἀμφίπολος προχόῳ ἐπέχευε φέρουσα
καλῇ χρυσείῃ ὑπὲρ ἀργυρέοιο λέβητος
νίψασθαι——προχόῳ χρυσείῃ, aureo gutto. ἀργυρέοιο λέβητος, argenteo pollubro. Aquam vero ipſam χέρνιβα vocabant.

Pollucere) Regis Numæ lex fuit de polluctu, quæ videlicet liceret polluceri, quæ non liceret. De piſcibus, qui ſquamoſi eſſent, omnes, præter ſcarum: idque propter raritatem. Rariſſimus enim in Laurēti littore, atque adeo in in ora Tyrrhenica erat piſcis ipſe, quinque eum capiebāt, in mare dimittebant. Non igitur per religionis cauſſam hoc ſancitum eſt, ſed vt parſimonia conuiuia, epulæque publicæ facilius ad puluinaria compararentur. Cuius rei auctor Caſſius Hemina apud Plinium, his verbis: Numa conſtituit, vt piſcis, qui ſquamoſi non eſſent, ni pollucerent, parſimonia commentus, vti conuiuia publica, & priuata, cænæque ad poluinaria facilius compararentur: ni qui ad polluctum emerent, precio minus parcerent, eaque præmercarentur. Neque in hoc piſce, ſed in multis aliis modis eſt impoſitus etiam ſacrificiis. Quare Seruius ait in libris Veterum legi, a maioribus ſacrificando parſimo-

niam obseruatam. Pro legem his verbis conceptam fuisse: PISCEIS. QVEISQV AMOSEI. NON. SVNT. NEI. POLLVCETO. SQVAMOSOS. OMNEIS. PRAETER. SCARVM. POLLVCETO. Sine dubio autem lacer iste locus ita sarciendus est: Pollucere merces diis quas liceat, sunt, far &c. At docti viri: Pollucere Mercurio quæ liceat, sunt &c. Quid? an Mercurio tantum polluccbatur? non & Ioui Dapali apud Catonem? non aliis? Sed pollucere merces, hoc facessit illis negotium. frustra præter alios audiant Varronem. Hinc profanatum, quod in sacrario polluctum. atque Herculi decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur, id est, vt fani lege sit, id dicitur. Polluctum, quod a porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est vt, cum profanum dicitur, id est proinde, vt sit fani factum. Hæc Varro. Pollucere merces dicebantur mercatores, quando de mercibus ἀπαρχὰς & libamenta diis offerebant.

Pontina] Infra. Pontina tribus a Pontia vrbe dicta est. a qua & pontina palus.

Popillia] Popillia tribus vna trigintaquinque tribuum. tot enim fuerunt. dicta a Popilliæ felici nomine. a quo & tribus Pinaria a sororis eius nomine. Non dubium est ita scripsisse. Nam quid manifestius, quam a Popillia femina dictam tribum, cuius nomen auspicatissimum habebatur ac bonæ scæuæ, vt tunc loquebantur.

Populario] Notabis Lararia pro compitalibus dicta. quod haud temere alibi reperias. Popularia opponuntur priuatis: vt populari iudicia, priuatis iudiciis. Nam ita hic videntur Popularia opposita priuatis, familiaritiis, & gentilitiis sacris. Alias popularia sacra opppountur montanalibus, & paganalibus. Varro: Dies Septimontium nominatus ab his septem montibus, in queis sita vrbs est: feriæ non populi, sed montanorum modo: vt paganalia, qui sunt alicuius pagi.

Porcas] Græculus auctor Glossarij optimis quidem auctoribus in compilandis glossis suis vsus est; sæpe tamen fallitur: vt cum Porta pro porca ponit. Porta τὸ μεταξὺ τῶν αὐλάκων ὕψος. Porta, τὸ μεταξὺ τῶν κυμάτων.

Porigam] Lege:cum aperte e proregam tractum sit.

Portisculus]Glossæ,Porticulus,κελευστής. Qui est præco alias,is in naue portisculus. præco audientiam faciebat in Comitiis, in sacris & spectaculis fauentiam: portisculus modum remigibus dabat. in verbis Catonis diciturViros Romanos,qui remiges scripti erant, per portisculum sub flagro venisse. In quo est duplex antiquitatis notio:vna ciues Romanos ob capital admissum prius verberibus cædi,deinde numo sestertio, si Romæ essent, trans Tiberim venire solitos. altera, qui flagris cædebantur, ij sub præcone,aut si remiges essent,sub portisculo cædebãtur. Horatius: Sectus flagellis hic triumuiralibus.

Præconis ad fastidium.

Posticum] Grammatici Græci, παράθυρα, καὶ παραθύρειον. καὶ παράθυρα κατόπιν τοῦ οἴκου.

Postliminium]Glossæ:Postilimen, ἐπάνοδος. Falsum est quodvetustissimi Iuriscõsulti prodidere,in nominePostliminium spectari tantũ præpositionem Post, reliquũ productionis esse caudam,liminium.Nam postliminiũ recte ex Latini sermonis proportione dicitur ἡ ἐπάνοδος, vt contra Eliminium, ἡ ἔξοδος. Postliminij ius,& religio ex Athenientium fontibus deriuatur,vt pleraque Romanorũ alia. eodem iure apud Romanos erant, qui postliminio ab hostibus reuertebantur,quo apud Athenienses ij,qui δευτερόποτμοι, καὶ ὑστερόποτμοι dicebantur. Romani nolebaut eum cui tanquam mortuo iusta funerum facta erant, reducem limen insistere.quia funestari eo putabant,tã limen vtrunque & superum,& inferum, si a mortuo calcaretur,quam & hominem ipsum. Nam & mortui in limine collocabãtur, quod Græcis dicitur πρόθεσις νεκρῶν. Iccirco tecto perforato in ædes admittebatur, ne ominosum esset illi per ianuam ingredi,per quam tanquam elatus erat.Quod enim illi iusta facta erãt,ob id tanquam elatus fingebatur. Atheniẽses eos, quibus absentibus funus factum erat,non prius ædes ingredi patiebãtur, quam per sinum laxae stolæ mulier eum demitteret, tanquam denuo renasci videretur. Vnde δευτερόποτμοι, hoc est δευτερογενεῖς· πότμος enim,fatũ nascentis.Qui enim semel ex ædibus elati sunt nunquam postea eas ingrediuntur. Inde factum, vt quos

mortuos

mortuos putauerant, aut quos nunquam redituros sperabant, cum reuerterentur, ex orco eos rediisse dicerent. Artemidorus: τὸν παρὰ προσδοκίαν σωθέντα φαμὲν ἐξ ᾅδου ἀναβεβηκέναι. Apuleius lib. x i. Confestim denique familiares ac vernulæ, quique mihi proximó nexu sanguinis cohærebant, luctu deposito, quem de meæ mortis falso nuncio susceperant, repentino lætati gaudio, varie quisque munerabundi. ad meum festinant illico diutinum, reducémque ab inferis conspectum. qui locus plane ad hunc morem allusit.

Potitium] Scribe: cum essent ex familiæ numero duodecim.

Potitus seruitutis] Græcorum imitatione id dictum vult, qui dicunt, ἐπαυρεῖν κακοῦ. Hesiodus.

Praciamitatores] Seruius in schedis: Pontifices sacrificaturi præmittere calatores suos solent, vt, sicubi viderint opifices adsidentes, opus suum prohibeant: ne pro negotio suo & ipsorum oculos, & cerimonias Deum attaminent. Legendum autem hic: antecedentes clamant. Cæterum suspicor prædamitores, quod viri docti substituũt, veram lectionem non esse. Hoc enim vt facerent, inducti sunt verbo clamandi, quo Festus vtitur in ipsa vocis expositione. At nos contra Præciamitatores veræ lectionis vestigium, non veram lectionem esse putamus: & legendum, Præciæ, metatores dicuntur, qui Flaminibus. Diali, Quirinali, Martiali antecedentes clamabant. Metatores, sunt προδιασκευασταί. de quibus abunde in Ausonium. præterea vox satis nota vel mediocriter docto. At præcias ipsus vocatos esse infra post dicitur. vt dubium non sit, quin legendum sit ita, vti emendamus. Præcire, est præclamare. cire, clamare. vnde id explicans, clamandi verbo vtitur Festus. Præciæ, procalatores, qui præmittuntur à Flamine. propterea recte metatores exponit Festus. quia & metatores præmittebantur ad locum castris capiendum, & ad hospitia militibus paranda.

Precidanea] Barbarus mutilator putat à præcidendis frugibus. non aduertit quid sit præcidanea, quid item succidanea. præcidanea hostia imitabatur Græcorum προτέλεια. quæ sunt Atteio Capitoni feriæ præcidaneæ, Græcis ex προτέλειος ἡμέρα, succidanea, τὰ δεύτερα ἀμείνω. Et

non à cædendo, ſed à cedendo, per e. Vnde ſuccedaneum etiam apud Iuriſconſultos. Gellius aliter.

Præcidanea dicitur] Præcidanea dicitur, quod ante ſacrũ cæderetur id genus hoſtiæ. quod ſacrum præcidarium appellabatur. Præcidarium & Præcidaneum idem eſt. Sic extrarium, extraneum: pedarium, pedaneum. Si Gellius conſideraſſet præcidaneum ſacrum dici, nunquam miratus eſſet præcidaneas etiam ferias dictas fuiſſe.

Prædia] In tertio Coniectaneo monuimus dicendum proebra. vt enebra.

Prædonulos] Lege: prædonculos. Si quis Latine ſcit, is non ignorat, prædonulos Latinum non eſſe. Hoc ἐκ τῆς ἀνὰ λόγον Latinæ linguæ ſatis patet.

Præfecturæ] Quæ egregiam antiquitatis cognitionem continent, ea non leuibus mendis inquinata ſunt. Sunt autem hæc ex priſca ſcriptura: In quas ſolebant ire præfecti quattuor viginti ſexuirum num pro populi, &c. Lego: in quas ſolebant ire præfecti, qui, autore viginti ſex virum numero, populi ſuffragio creati. Recte ſane. Neque enim quicquam populus ſciſcebat ſine auctore. Itaque & leges auctore quodam ſemper ſciſcebat. Ex vocibus, qui auctore, factum erat quattuor, mendo ſatis procliui ac propenſo.

Præfericulum] Præfericulum vas æneum ſine anſa patens ſummum, velut peluis, quo vtuntur in ſacrario Opis Conſiuæ.

Præficæ] Gloſſæ: Præfica, ἡ περὶ τὸ κλίνης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοπτομένη. θρηνῳδὸς ἐπ' ἐκφορᾶι.

Præmetium] περιλόγιον. Vide Coniectanea. Gloſſarium: Præmetiuum, ἡ περὶ θερισμοῦ δημήτρας θυσία.

Præpetes] Præpetes aues dictas quidam putant, quia volantes ſe offerunt. Nam præpetes eſt, auem auſpicanti ſe offerre. Vnde præpetere aues dicuntur, quæ ſe ante auſpicantem ferunt. Nam antiqui præpetere dicebant pro anteire. Seruius in fragmentis: Præpetes ſunt, quæ ſecundo auſpicio ante eum volant, qui auſpicatur. Aues autem aut oſcines ſunt, aut præpetes. Oſcines, quæ ore futura prædicunt. Præpetes, quæ volatu augurium ſignificant, cum ſunt proſpera. Sed præpetes aut ſuperiora te-

nent, & præpetes vocantur:aut inferiora, & dicuntur inferæ. Præpetes autem ideo, quia omnes aues priora petunt volantes. Vide etiam Gellium lib. VI. cap. VI.

Prærogatiuæ] De iis, item illis, quæ iure vocatæ dicebantur, Asconius, & Liuius. Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Augustum: Valete modo classes populi,& vrbanarum tribuum prærogatiuæ, & centuriæ iure vocatæ. Liuius lib. IX. de Flauio scriba: fierique se pro tribu ædilem videret. Ego interpretor pro tribu, prærogatiua tribu. Piso de eodem: Eundem primæ tribus Aedilem curulem renunciauerunt.eædem ergo prærogatiuæ tribus, & primæ tribus. Nam ita in legibus ferundis loquebantur. Sic initio legis cuiusdam in tabula ænea: PRINCIPIVM. FVIT. PRO. TRIBV. Item apud Frontinum. T.Quinctius Crispinus COS. populum iure rogauit, populusque iure sciuit in foro pro Rostris a. d. IIIII I. Eidus Iulias. Tribus Sergia. principium fuit pro tribu Sex. L.F. Varro. Qui locus vulgo mendosissimus editus est.

Praes] Festus ait prædem dictum esse, quod interrogatus à populo si præsesset.respondebat,Praes.Supple,Sum. præsesse antiquitus significat præsentem esse, παρεῖναι. Vnde superest participium Præsens.Ausonius auctor valde bonus, dignus qui meliore sæculo natus fuisset, ait in ludicro dramate septem sapientum.

Thalis autem, ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα protulit.

Spondere qui nos, noxa quia præsest, vetat. præsest, πάρεστι. Græcus interrogatus, εἰ πάρεστι, respondet potius πάρα quam πάρειμι. Sic Romanus interrogatus, an præses? respondebat, praes, non præssum. Varro:Itaq; Praes, qui à magistratu interrogatus in publicum, an præsest. à quo & cum respondet, dicit, præs. Ita enim legendum apud Varronē. Alioqui scio antea non satis perspicuum neque Varronis, neq; Festi locum fuisse. Multorum scriptorum Latini nominis codices calamo exarati habent præsest. pro quo vulgari, præsto est.

Præsiderare] Græci προχειμάζειν. προχείμασις, præsideratio. quidni & postsideratio ἢ ἐπιχείμασις dici poterit? Vide Vegetium. Hoc autem ita dicebant veteres Romani, quia anni tempestates sidera vocabant. & Confectum

ſidus, vel peractum hiemis, æſtatis ſidus dicebant.

Præſtitem] Præſtites, προστατήριοι. Præſtites Lares ijdē, qui προστατήριοι θεοὶ apud Græcos.

Præſtolari] Præſtum à veteribus erat in vſu, a quo remanſit præſto aduerbiale ὑποκοριστικὸν præſtulus, vel, vt antiqui ſtribebant, præſtolus. Inde, præſtolari. Præſtus ſeu præſtulus, ἐπίμονος, προσκαρτερῶν, προσλιπαρής. Pro quo præſens, vſitatum. vt, præſens animus. Gloſſarium: Præſens ἐπιφανὴς καὶ παρὼν, καὶ εὔχαλκος. Lege, καὶ εὔαλκος. & εὔαλκος eſt fortis. quod & εὐαλκὴς quoque dicebatur.

Præterita] Vnde vnde hæc expiſcatus ſit Verrius, aut Feſtus, ſane omnia contra rationem vetuſtiſſimorum Pop. Ro. inſtitutorum ſunt. eâque plane toti antiquitati Reip. Ro. aduerſantur. Et miror, vnde hæc exſcripſerit.

Prætexta] Infra: Pretexta nulli alij licebat vti, quam ei qui iure alicuius magiſtratus haberet, & in loco publico ludos faceret. Is enim ea vtitur, & ſcribam habet ob eos, quos facit, ludos. Huc vſque videor tuto veſtigiis Feſti inſiſtere. in reliquis lubricum eſt iter. Ait nulli alij licuiſſe prætexta vti præterquam ei, qui eam haberet iure magiſtratus, & in loco publico ludos faceret. Quod verum eſt. Nam magiſtri collegiorum, & magiſtri vicorum, qui magiſtratus non erant, ludos faciebant prætextati, vt notum eſt ex ea in Piſonem, & ex Aſconio, item ex Liuio libro XXXI. Tribuni plebis, auctore Plutarcho, prætexta non vtebantur. puto. quia ludos non faciebant. Sequētia plus minus ita habuerunt: Item prætexta Conſulibus, & Prætoribus vota quædam ob ignorantiam ſacrorum nouorum nuncupantibus datum eſt vti: item votum ſoluentibus aliquod. Item Valerius vicanus vtens pura ex S. Senatus improbatus eſt. Videtur velle Feſtus vſum purpuræ ſacrum fuiſſe. ideo magiſtratibus conceſſum non tam iure magiſtratus, nam & Tribunis conceſſus fuiſſet, quam ludorum & votorum cauſſa. Res enīm ſacræ ludi, & vota. Ideo ob ludos vtebantur Aediles, & magiſtri collegiorum, ob vota Conſules, & prætores. Vota illa quæ nuncupabantur ob ſacrorum nouorum ignorantiam, videntur eſſe, quæ Conſul, aut Prætor vouebat, ſi quid minus rite & per ignorantiam committens nouam religio-

nem contraxisset. Vicanum videtur vocare vici magistrum ex sententia senatus improbatum ait quod in pura toga non in prætexta ludos Compitalitios faceret. Ita enim puto Festum scripsisse ex S. Senatus, quod interpretor ex sententia Senatus.

Prætextæ] Pro prætextatæ. Horatius:

Vel qui Prætextas, vel qui docuere Togatas. id est, prætextatas. Fabulæ argumento Romano aut Togatæ, aut prætextatæ. Comœdiæ quidem Togatæ: Tragœdiæ autem prætextatæ. Afranius, & Titinius Togatarum poetæ dicuntur. Ennius, Pacuuius, Attius Prætextarum. Nam Ennius Scipionem, Pacuuius Paulum, Attius Brutum, & Aneadas, seu Decium Tragœdias docuerunt. Ergo non mediocriter errant, qui ad hunc Festi locum, item ad locum Togatarum, Togatas de togatis viris: Prætextatas de pueris, ac puellis prætextatis compositas fuisse annotarunt. Ipsi viderint, an Scipio, Brutus, Decius, qui se deuotauit, pueri habendi sint: & an Lucretiam, cum se interficeret, puella in putandum sit. Hæc sunt viris & grauissimis, & magni in literis nominis indigna. Ratio in promptu est. Toga populi est, & populare argumentum Comœdiis. Prætextæ magistratuum. quæ sunt grauissimæ personæ, & cothurno, non socco aptæ. vel, quod, vt ait Asconius in prætura Vrbana, prætexta honestorum erat, toga viliorum.

Prætextatum] Ita malo, quam prætextum. quod ait, depositis prætextis, quas scilicet fortunæ Virginali deponebant, vt supra monuimus.

Prandium] A Græco πρῴην. ex Plutarcho.

Præsan] Vide doctiss. Turnebi Aduersaria. qui legit Præsentaneam.

Prim . . . .] Omnia mutila sunt. & vltima linea ad aliud, quam ad Primigenium sulcum pertinet. Quo enim tutelare iudicium?

Priuato] Priuato sumptu se alebant milites antequam stipendia mererentur. quod in id durauit tempus, quod fuit paulo ante quam Vrbs capta est à Gallis. à quo sine publico stipendio milites non fiebant.

Priueras] Priuus, priuerus: vt Iouis, Joueris, &c.

Priuinio es] Lege, Priuoes, priuis, singulis. Priuoes,

priuis: vt oloes, ollis: Pilumnoe, Pilumni: poploe, populi, &c.

Priuos] Offendit me, quod apud Ciceronem pro hac voce Priuatum substituerint. vt in ea pro domo: Vetant leges sacratæ, vetant XII. Tabulæ leges priuis hominibus irrogari. At hodie legant Priuatis. item III. de legibus: tantum maiores in posterum prouidisse: in priuatos homines leges ferri noluerũt. Cum Cicero scripserit, in priuos homines. Subiicit enim: id est enim priuilegium. Postea interpretatur: Ferri de singulis nisi centuriatis comitiis noluerunt. Vide Gellium lib. X. cap. XX.

Pro] Corruptissima sunt: alias aliud alio, vt pro pecunia. pro prædio, pro consule: Lego: alias apud, ab, ob: vt pro pecunia, pro præde, pro consilio.

Pro] Infra: Fere omnia ex Epitome diuinare potes. Hoc tamen præterea habebat Festus, quod Attium in Menalippo, vel Ennium in Menalippa, item Plautum in Condalio citabat.

Pro scapulis] Lege in exemplo Catonis: hostem percussi.

Probrum] Versus Attij plane Stoicum decretum est: οὐδὲν κακὸν, εἰ μὴ αἰσχρόν.

Procapes] Glossarium: Captam, τὴν ἀπὸ προγόνων οἰκίαν. Lege, Capem. Isidorus: procapibus, proximis. Procapis, proximus.

Procestria] Glossarium: Procastria, οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς.

Procinctam] Glossarium: Procinctum, ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλέσωνται. Porro ita videtur scripsisse Festus: Procinctam classem Flamini Diali, hoc est milites ad prælium instructos, & paratos videre non licet. antiqui enim procinctum dixerunt, vt nunc quoque, cum exercitus instructus est. Procincta autem acie ad pugnam ire soliti erant. vnde dicuntur testamenta in procinctu fieri, quæ instructa acie nuncupabantur, vel quæ ad pugnam ituri nuncupabant.

Procitant] Glossarius: Procitat, προεκκαλεῖται.

Procitum] Verba ex veteri Odyssea, Matrem procitum plurimi venerunt, sunt ex illo: τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται.

Proculum) Proprie, qui poetis τηλυγέτης.

Procum) Plautus Pœnulo; Nequiquam hos procos mihi elegi. hoc est proceres, ἐρωνυχός.

Prodegeris) Lego versum Plauti:

Pollucte prodigum esse amatorem addecet.

Prodidisse) prodita res, & prodicta, pro eodem dicitur. Liuius libro XXXVIII. Cum inuidiam & certamina cum Tribunis prospiceret, die longiore prodicta, in Liternum concessit, certo consilio, ne ad caussam dicendam adesset. male vulgo producta. Libro III. in carcerem est coniectus, eique Tribunus diem prodixit. Et, Adeoque constantia sua & Tribunos obstupefecit, & plebem, vt diem ipsi sua voluntate producerent. Lege, prodicerent. paulo post: antequam producta dies veniret, moritur lege, prodicta. Sed & apud Gellium corruptum inuenies. porro apud Liuium & prodita die legitur. Lege ita verba Catonis: Te C. Cæcili diem prodidisse militibus legionis tertiæ, cum proditionem non haberes. proditionem magistratus dicitur habere, quomodo & vocationem, & prehensionem, hoc est, prodendi, vocandi, prehendendi ius. In vetustissima lege fracta, extant vestigia prodictæ diei his verbis: . . . . EX. HACE. LEGE. TRIBVNDEI. CAVSSA. PRODEIXERIT. IS. VTEI. QVOD. RECTE. FACTVM. ESSE. VOLET. FACITO.

Produit] Verba legis Censoriæ ita sententia postulante legerim: PORTICVM. SARTAM. TECTAMQVE. PRODVIT,

Profanum] Infra verbum alieno loco positum. nam de verbo Porricere disputabat. Ad quod locum ex Plautina Pseudolo profert:

Atque in manibus exta teneã, vt porriciã. interea loci
Si lucri quid detur, potius rem diuinam deferam.

Deinde disserebat de profanatione eorum, quæ porriciebantur. ea videlicet, quæ porriciuntur, profanari docens: & profanata consumi. Varro: Itaque ob id in fano consumebatur omne, quod profanum erat, vt etiamnum fit, quod Prætor vrbanus quotannis facit cum Herculi immolat publice iuuencam. In fine ita lego: ea autem, de quibus dissentio, & aperte, & breuiter, vt sciero, scripta in

his libris meis inuenientur, qui inscribuntur: PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS. Neque dubium est quin ita scripserit Festus. Sed libri ij interciderunt. Nam quod docti viri putant Festum de his, quos in manu habemus, loqui: & peccant ipsi, & alios in errorem inducunt. Nam neque Festus hos libros, qui extant, vocasset suos, cum sint Verrij. neque in istis libris instituit reprehensionem Verrij, præter quam in locis admodum paucis, idque obiter. neque paucos hos libros vocasset, cum supra XIX. scripserit. neque hæc est horum librorum inscriptio. cum a Macrobio vetere auctore, de verborum significatione citentur. His, & pluribus rationibus, atque adeo tenore verborum Festi inductus quilibet potest aduertere libros PRISCORVM VERBORVM CVM EXEMPLIS non esse eosdem cum his nostris DE VERBORVM SIGNIFICATIONE.

Profesti dies] Afranij exemplum, quod citabat Festus ex Priuigno, extat integrius apud Nonium:

> Quæ nos solemus facere festiuo die,
> Quotidiano opere promisces omnia.
> At quæ profesto, contra: cum celebras focum.

Ita enim legendum apud Nonium.

Prolatum) Achilles Aristarchi dictus ad differentiam Achillis Aeschyli. Huius Aristarchi Tragici meminere Athenæus, Suidas, Stobæus secũdo Physicorum. Achillis Aristarchi Tragœdiæ habes mentionem apud Plautum. Isidorus: Tragœdias fere omnes ex Græcis transtulit Ennius, plurimas Euripidis: nonnullas Aristarchi.

Post *Prolatum*] Non dubium est quin hæc, quæ subiiciam, hic desiderentur: Parret dicendum existimant. quam consuetudinem ostendit formula, quæ est, PARRET. Ab eo Parra, auis sinistra. Et eius significatio eadem. De verbo Parret gemino rr, vide supra. Parram ait dictam, quia parreat, hoc est, appareat, & sese ob iiciat obuiam prætereuntibus. inauspicatam autem fuisse, & ὀδόσιον aduersum auspicium facere solitam, vel vnus Horatius testis suffecerit:

> Impios parræ recinentis omen Ducat.

Promellere] Mellere seu Melere antiquum verbum a Græco μέλλειν. Cuius vestigia supersunt in voce Remeligines.

Promerium] Corruptiſſimus locus, ſiquis alius. Legendum ita haud dubie: Promerito, præcipuum, præter cæteros meritum, vt pro medio, hoc eſt participem, & pro indiuiſo dicimus. Quæ verba quantum Latini ſermonis intererat, ſalua, atque incolumia manſiſſe, nemo non videt.

Promulco] Mihi mirum videtur promulco dici trahi nauem, cum id Græco verbo remulco agi dicatur, ἀπὸ τὸ ῥυμουλκεῖν.

Pronubæ] Tertullianus in libro exhortario ad caſtitatem: Monogamia apud Ethnicos in ſummo honore eſt, vt & virginibus legitime nubentibus vniuira pronuba adhibeatur: & ſic auſpicij initium eſt. Seruius in ſchedis: Varro pronubam dicit, quæ ante nupſerit, & quæ vni tantum nupſerit Catullus.

Vos vnis ſenibus bonæ
Cognitæ bene feminæ
Collocate puellulam.

Properare] Verba, quæ hic poſita ſunt, non ſunt Feſti, ſed Catonis, quæ integriora ab Iſidoro cum ſui auctoris nomine citantur ita: Marcus Cato: Qui vnum quodque mature tranſigit, properat, qui multa ſimul incipit, nec perficit, is feſtinat. Ego vnum quodque, quod adortus eram tranſigebam.

Prophetas] Colloca verſus Iulij Cæſaris ſuo ordine:

Cum capita viridi lauro velare imperant
Prophetæ, ſancta caſte qui purant ſacra.

Purare a purus, vt piare a pius. de hoc C. Iulio Aſconius in Scauriana: Idem inter primos temporis ſui oratores, & tragicus pœta bonus admodum habitus eſt. Huius ſunt enim Tragœdiæ, quæ inſcribuntur Iulij. De eodem C. Iulio Cicero in Bruto: Sunt eius aliquot orationes, ex quibus, ſicut ex eiuſdem Tragœdiis, lenitas eius ſine neruis perſpici poteſt.

Propter viam) De hoc ſatis alibi. Fiebat autem Herculi. apud cuius aram omnia, quæ profanabantur, abſumi neceſſe erat, vt ſupra in Porricere vidimus. Nam ridiculum putare in ſacrificio propter viam tantum id fieri: cum epulum propter viam profanetur Herculi? & omnia quæcunque Herculi profanabantur, conſumi neceſſe erat. Vide Varronis verba quæ ſupra in Porricere adduximus.

Propudiosum] Non dubium quæ Græcis καθάρματα, ea Latinis propudia dicta. Inde homines sceleratos, vt Græci καθάρματα Romani eosdem Propudia vocarunt.

Prorsi] De hoc verbo ad Ausonium diximus. Significat rectum, & prolixum. vnde tunica prolixis villis, prosa tunica. Glossarium: Prosa, porra tunica, πεζὸν ἱμάτιον. Prorsus ergo, εὐθὺς, & prorsum, εὐθύ. vt in exemplo Catonis, Prorsus deuertebantur pro hospitibus ad amicos suos. Prorsus, εὐθύ.

Proficiæ] Glossarium: Proscle, ἀκροθίνια. lege, Proficiæ. item Proficiæ, αἱ τῶν θυμάτων ἀπαρχαί.

Prosimurium] Infra: Prosimurium esse ait Antistius in Commentario iuris. Pontificalis pomerium. id est post murum, vt ait Cato. Olim quidem omne post murum intimum, nunc etiam intra ædificia pomerium, quasi promerium solet dici. Reliqua ne Sibilla quidem diuinauerit Quod ait Paulus de Pontificali pomerio, id tractabatur in linea, quæ est harum reliquiarum decima septima.

Prospera] Fortasse dicebat prospera quædam nos vsurpare solere nomina præfiscinæ, quod declinatum sit extrema producta syllaba, vt occurramus fascino, vt ait L. Cincius, quod fieret etiam in familiæ purgandæ sacro. His non absimilia scripsisse mihi videtur. Plinius: cur publicis lustris etiam nomina victimas ducentium prospera legimus? cur & fascinationibus adoratione peculiari occurrimus? Titinius Setina:

> Paula mea, amabo, pollulam laudem addito
> Præfiscini -- Charisius subdit interpretationem:

ne puella fascinetur. Præfiscini ergo aliquid fieri aut dici erat, cum facto, aut dicto aliquo, fascino occurrebatur. Ait declinatum in e producta. quia nonnulli, vt puto, existimabant esse vocatiui casus. vt supra Numere dictum est a quibusdam corripi in vltima syllaba, & vocandi casu dictum. Gellius ex veteri codice, libro x. capite XXIII. loquens de Diequinti: Extremam istius vocis syllabam tum per e tum per i, scriptam legi. Nam sane quam consuetum veteribus fuerat, literis iis plerumque vti indifferenter: sicuti præfiscini, & præfiscine, procliui, & procliue, atque alia item multa hoc genus varie dixerunt. Idem habet ve-

tus Macrobij codex. at in vulgatis priſtini & priſtine, pro præfiſcini præfiſcine editum eſt.

Proſpices] Lege, Proſpica. Næuius: tibi proſpica, ac diſpice. id eſt proſpice. diſpice.

Proſumia] Antiqui Protumia; pro. Portumia, à Græco πορθμεῖον.

Pube præſente] Doctiſſimus Romanorum Virgilius inter alia reconditæ antiquitatis arcana & hoc poſuit, cum ait -- puppeſque tuæ, pubeſque tuorum. ex ea enim conſuetudine dixit, cum exprimeret Homericum:

σὺν νηί τε σῇ καὶ σοῖς ἑτάροισι.

Pube:] Pubes adoleſcens, qui etiam veſticeps vocatur. Cui contrarium inueſtis. Pubes & pro plurium puberum numero dici ſolet. Ita Feſtus.

Pubes &) Lege: pubes, & puber, qui generare poteſt. Catullus in Galliambo. Ego puber, ego aduleſcens. ego ephebus, ego puer. pro quo ineptiſſime excuſum eſt, Ego mulier, ego aduleſcens.

Pubiica] Egregium ac luculentum hoc antiquitatis monumentum ita & emendandum, & diſtinguendum cenſeo

EX. PONDERIBVS POBLICEIS. QVIBVS. HAC. TEMPESTATE. POPOLVS. OETIER. SOLET. VTEI. COAEQVETVR. SEDOLO. M. QVADRANTAL. VINEI. OCTO GINCTA. PONDO. SIET. CONGIVS. VINEI. DECEM. P. SIET. SEX. SEXTARI. CONGIVS, SIET. VINEI. DVODEQVINQVAGINTA. SEXTARI. QVADRANTAL. SIET. VINEI. SEXTARIVS. AEQVVS. CVM. LIBRARIO. SIET. SEXDEQVIMQ. LIBRAE. IN. MODIO. SIENT.

SI. QVIS. MAGISTRATVS. ADVERSVS. HAEC. D. M. PONDERA. MODIOSQVE. VASAQ. POBLICA. MODICA. MINORA. MAIORAVE. FAXIT. IVSSITVE. FIERI. DOLVMVE. ADDVIT. QVO. EA. FIANT. EVM. QVIS. VOLET. MAGISTRATVS. MVLTARE. VTEI. DVM. MINORE. PATRIS. FAMILIAS. TAXAT. LICETO. SIVE. QVIS. IM. SACROM. IVDICARE. VOLVERIT. LICETO.

In hoc Plebiſcito OETIER, eſt, vti. vt in veteri lege:

NEC. QVIS. FACITO. QVOMINVS. EI. OETANTVR. FRVANTVR. HABEANT. POSSIDEANT.

illud. SEXDEQVIMQ. Sexdecimque. Addit circa finẽ, cum, quicunque volet magiſtratus multare, liceto. dummodo maiore patrem familias multa, minore eum qui in poteſtate eſt quam patrem familias, coerceat. SACRVM IVDICARE. Filij peculium patris familias, pecuniam, familiamque Cereri ſacrare. Pro ſedulum, manifeſto SE. DOLO. M. legendum. ſine dolo malo.

Publicius] In fine: vehicula venire poſſint.

Pudicitiæ] Monſtrum verbi eſt in hac periodo. ſed puto ita conficiendum: Pudicitiæ ſignum in foro Boario eſt, vbi Aimiliana ædis eſt Herculis. Deinde: ad milliarium IIII. ex quo factum, illi. Aimiliana ædes Herculis dictum, vt apud hunc ipſum ædes Iouis Metellina. Vide in Tarpeiæ.

Pueri im...] Puer impubes tantum dicitur. Atta in ....., id pluribus verſibus docet. Quæ ſequuntur, pertinent ad hiſtoriam penitus nobis incognitam. Quorum initium plus minus ita conceptum fuiſſe videtur: Pueri æneum ſignum ad Salinas poſitum eſt. quod ſignũ allatum e.... eſt. Quod ſunt conati quidam euellere. nemo vnquam potuit. Quærant igitur docti viri.

Punici] *Punici dicuntur*, non Pœnici, quanuis *à Phœnicib. Oriantur*. Et punicum bell*um, quanquam Pœni appel*lantur. Nam quæ ſoleb*ant efferre per Pu*, longam, Ennius in Pœ. extulit P*œnos dicens. ſed corruptum eſt incuria l*ibrariorum: qui ea quæ *feminino genere dicuntur, ſcripſit maſcu*lino etiã ipſi Gr*æci ita loquũtur, qui Phi*lologos, philargyros *feminas dicunt. Pœnos apud Ennium viros putans libra*rius appellari, mut*auit. quod per adiectionem ea* vox explanata non *ſit, cum tamen eiuſmodi* nomina tam in *virili, quam in femineo ſexu accipiantur. nam* dicimus tam hic lupus, qu*am hæc lupus, quin ea, quæ parti*cipia appellantur, quæ *aliquem ordi*nem rerum ſignificant, *& caſus*, tempora, perſonas recipi*unt, vtroque genere enunciantur*. Diſtinximus quæ Feſti ſunt, ab iis, quæ noſtra. Vt lectori fidem faciamus, neque nos credere, neque perſuadere aliis velle, quæ Feſti non ſunt, ea eſſe Feſti. Sed imitatus ſum homines veterum ſignorum, ac ſtatuarum ſtudioſos atque admiratores, qui vbi ſignũ marmoreum elegantiſſime ſcalptum habent, atq; id forte propter vetuſtatem aliqua parte ſui, vt ſæpe fit, mutilatũ

ſit, conquirũt peritos artifices, qui à ſe partem mancã ſuppleant. omnes, qui illud ſignum vident, norunt & quid de veteri artificio deperierit, & quid de nouo additũ ſit, tamen id, quod additum eſt, tanti momenti eſt ſæpenumero, vt abſque illo foret, totius ſigni reliqua propoſitio ac cõmenſus lateret, atque obſcurus eſſet. Sic in hoc Feſti loco fecimus. nam ſine illis mẽbris quæ addidimus, quid ille truncus eſſet, facile diſcerni non poterat. Non mediocriter autem ſtudioſos iuuimus, quantum iudicamus, qui ſolo prope æquatum ædificium diligentia noſtra à fundamentis vſque rediuiuum excitauimus, ac ſartum tectũ præſtitimus. Nouum autem non eſt Ennium Pœnos dixiſſe, cum de feminis loqueretur, cum & Virgilius quoq; dixerit ducente deo, cum de Venere intelligeret. Quod Græcorum imitatione fecit, apud quos ὁ θεὸς, καὶ ἡ θεός. imo potius Homeri, qui de Helena ita ſcribit ἰλιάδ. γ'.

βῆ δὲ κατασχομένη ἑανῷ ἀργῆτι φαεινῷ,
σιγῇ πάσας δὲ τρῳὰς λάθεν. ἦρχε δὲ δαίμων.

δαίμων, hoc eſt ἡ ἀφροδίτη. Vellem hæc potius conſideraſſet Macrobius. Hoc enim Virgilius illo loco expreſſit. Caluus: Pollentemque Deum Venerem --- Participia iſtis annumerat. nam amans θήκοινοι. Sed melius Græcorum, quam ſi Latinorum exempla adduxiſſet. Nam Græci, quanuis diſtincta participiorum genera per voces habeant, tamen & maſculinum attribuunt feminino, vt Sophocles non ſemel in Electra. quod Feſtus quærit, Pœnicum bellum non dici ſed Punicum, ſciẽdum eſt & veteres Pœnicium dixiſſe. in vetuſtiſſ. lege, quæ proxime tẽpora Punica ſcripta fuit, POPVLEIS. LIBERBIS. QVEI. IN. AFRICA. SVNT. QVEI. EORVM. IN. AMEICITIAM. POPVLEI. ROMANEI. BELLO. POENICIO. PROXVMO. MANSERVNT.

Pura veſtimenta] Lege: id eſt non obſtita. Obſtitum eſt fulguritum: ab eo quod obliquum obſtitum dicebãt. Fulgura autem duplicia, cæleſtia, terreſtria. Cæleſtium ictus ſemper obliquus, vt caſus ſemper obliquus. Auctor Plinius lib. II. Porro de puris veſtimentis Seruius in fragmentis: Sane, inquit, in ſacris pura veſtis appellatur, quæ neq; funeſta ſit, neque maculam habeat ex homine mortuo.

Puri] Manumiſſio hic dictum eſt pro liberatione. vt dicitur liberatio nexi. Eſt autem manumiſſio, ſeu liberatio ſacrorum cauſſa vnus ex illis modis, quibus liberabatur hęres, qui accepta hereditate tenetur ſacris familiæ. Notum enim eſt veteri iure Pōtificio contineri, vt ſacra priuata conſeruentur, ac deinceps familiis prodātur. ex quo inſtitutum, vt ne morte patrisfamilias ſacrorum memoria occideret, ſed iis eſſent adiuncta, ad quos eiuſdem morte pecunia veniſſet. Igitur præſtigiæ excogitatæ, quibus fucus, vt ita dicā, legi fieret. Introducti enim ſunt modi, quibus ſacra perimerentur. Id autem fiebat aut emācipatione per æs & libram adhibito libripende, quæ hic dicitur manumiſſio ſacrorum cauſſa. Cicero II. de legibus: Quinetiam cauent, vt cui plus legatum ſit, quam ſine religione capere liceat, is per æs & libram heredes teſtamēti ſoluat. propterea quod eo loco res eſt ita ſoluta hereditate, quaſi ea pecunia legata non eſſet. Aut fiebat alio genere imaginariæ venditionis, quæ vocabatur coemptio, adhibitis ſenibus coemptionalibus, qui aſſe Caiano, hoc eſt nūmo ſeſtertio dicis cauſſa ter accepto, & rurſus reddito heredem abſoluerent. in ea pro Murena: Sacra illi (veteres) interire noluerunt. horum ingenio ſenes ad coemptiones faciendas interimendorum ſacrorum cauſſa reperti ſunt. aut denique deteſtatione, quæ ſolēnibus verbis Calatis comitiis celebrabatur. Gellius libro. xv. iiſdem comitiis, quæ Calata appellari diximus, & ſacrorū deteſtatio, & teſtamenta fieri ſolebant. Quare & Seruius Iuriſconſultus ſcripſit librum de ſacris deteſtandis, vbi de iure teſtamentorum diſputabat. Gellius libro VI. capite XII. Seruius Sulpitius Iuriſconſultus, vir ætatis ſuæ doctiſſimus, in libro de ſacris deteſtandis, qua ratione adductus Teſtamentum verbum eſſe duplex ſcripſerit, non reperio. Corrupte enim in Gellio vulgo editur: in libro de teſtamentis ſecundo. At ea, quam repoſui, eſt veterum excuſorum & calamo exaratorum. Alij erant etiam modi perimendorum ſacrorum, vt caput partitionis, in deducendis centum nummis. de quo vide ſecundo de legibus. Tantum ea ego appoſui, quæ declararent, quid manumiſſio ſacrorum cauſſa hic apud Feſtum, quid item deteſtatio ſacrorum. Neq; eſt quod quiſquam putet, ma-

manumissionem sacrorum caussa dici, quod Vestalis, & Flamen Dialis exibat patris sui potestate. Nam ij statim sine emãcipatione, ac capitis deminutionę de patris potestate exibant. Neque libet intelligere de eo, quem pater in alienam familiam daret, vt cum eum expotestate emisisset, postea sacrorum caussa manumissio celebraretur. qui enim tertia mancipatione in iure cessi erant à parente, in cuius potestate erant, eodem momẽto in patris adoptiui sacra transibant quo è patris naturalis sacris exibant. Aparet autem, qui sacris exoluebatur auri puri, probi, puti, sui nescio quantum arcæ Pontificum inferre solere.

Purime] Infra. Duo mẽbra sunt in his reliquiis. in primo quid sit ager publicus differebatur: nempe quo & augures publici fruebantur, qualis erat qui in agro Veienti erat, nomine Oscus. Videtur autem velle Festus Publicum agrum dictũ esse ab auguribus publicis. De quibus Varro: Vt nostri augures publici disserũt. Cicero: publici augures signis & auspiciis postea vidento.

.Postea] Ita pene scripserat: Prodicere diem est prodere. Prodictio namque proditio est, quæ in præsens valet. prodicere diem, & prodere diem idem esse supra notauimus. Gellius lib. XII. cap. XIII. Kalendasque mihi prodictas, vti intra eum diem pronunciarem. Male hodie, productas.

Puticuli] Fere ex Varrone emendari potest. Acro: à putei fossis ad sepelienda cadauera pauperum, locus dictus est puticuli.

Putus] Putum ait dixisse antiquos, pro puro. Vnde putatę vites, quod, cum id, quod impedimento erat, decisum est, remaneant puræ, vt Cornific. ait. Hæc Festus; & ad id vtebatur auctoritate Ennij in Alexandro, qui dixerit, dimidio purus putus. Item Plauti ex Pseudolo: Purus putus sycophanta est. Reliqua fere sunt in Epitome.

Post *Putus*] Incompertum mihi, quid voluerit Festus vsque ad illud . . . formon. duæ lineæ. quæ sequũtur, pertinent ad pedestria auspicia. Et supinitate nescio qua huc translata sunt, cũ iam supra suo loco relata sint. Vide post Pedestria. Quod sequitur, manifesto ita fuit: Parilia sibi obseruanda iudicant priuatim ipsæ quoque puerperæ domi in stratis, vti pariendo stabiliantur Parilia festa. Nõ

ſolum,inquit,rure vniuerſorũ Parilia ſunt,ſed & priuatorum domi,puta puerperarum. Vide ſuperſtitionem. qui dicebant Palilia,à Pale Dea deducebant.qui Parilia,à pariendo. Porro in ſtratis,hoc eſt in lectis, fœtæ cubabant dicis cauſſa.Eos lectos in atrio ſternebant,quos aduerſos vocabant.Aſconius in Miloniana: Deinde omni vi ianua expugnata,& imagines maiorum deiecerunt,& lectulum aduerſum vxoris eius Corneliæ, cuius caſtitas pro exemplo habita eſt. fregerunt : itemque telas, quæ ex vetere more in atrio texebantur,diruerunt.Ex quibus apparet in atrio ante ianuam lectum aduerſum fuiſſe. Propertius:

Si tamen aduerſum mutarit ianua lectum,
Sederit & noſtro cauta nouerca toro.

hoc eſt,ſi alia vxor ſuperinducatur,quę aduerſum lectum noſtrum mutet, hoc eſt ſibi non mihi ſternat. Nam vna quæque matrona domi ſibi aduerſum lectum ſternebat. Laberius in Compitalibus.

Nunc lentus es tu,nunc tu ſuſque deque fers.
Mater familias tua in lecto aduorſo ſedet.
Seruis ſex tantis, vernulis nefariis.

Hoc eſt, vxor tua fœta de more in aduerſo lecto ſedet adſtantibus improbiſſimis ſeruulis.neq; ſuſpicaris de ſtupro. Sternebatur etiam lectus Diis coniugalibus Pilũno, & Picumno.Seruius in ſchedis:Varro Pilumnũ,&Picumnum infantium Deos eſſe ait : eiſque pro puerpera lectũ in atrio ſterni,dum exploretur,an vitalis ſit,qui natus eſt. Intelligit autem locum Varronis hũc ex li.II. de vita Po. Rom.Natus ſi erat vitalis,ac ſublatus ab obſtetrice,ſtatuebatur in terra,vt auſpicaretur rectus eſſe:diis cõiugalibus Pilumno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur. Ex quibus apparet,alium lectum aduerſum eſſe, alium eum, qui Pilumno,& Picumno ſternebatur.Nemo eſt antiquitatis paulo ſtudioſior, qui nõ his rediuiuis Feſti reliquiis lætetur, præſertim de aduerſo lecto apud Propertium. quod hactenus à nemine indicatum fuerat.

Putus]Infra.Deinde de verbo Promptum agebat:prõptum ſignificat paratũ. deinde vtitur teſtimonio veteris ſcriptoris,qui dixerit:de cuius ære tute promptum triticum in commentario tuo retuliſti. quidam prolatum ſignificare aiunt promptum. ſed promptum ait id,quod in futurum

futurum factum sit, cui. . . . . .re, cum præsertim aliud penus, aliud promptuarium panis olei vini appelletur. In hanc sentētiam Festum scripsisse putamus. nam monstrū verbi erat. pantoleium, pro. panis, olei, vini.

Pu. . . .] Plane ignoro quid sit.

P . . qu.] De Pio, ac piaculo, & expiationibus fulgurū egisse Festum puto. item pecuniam, quæ erogaretur piaculorum caussa, piacularem dictam. edictaque, quæ quid in religiones ob ignorantiam commissum expiari iuberent, piacularia dicta. id que referri a Messala in explanatione sacrorum, an auguriorum. Sequebatur deinde. Pipulum, ploratus, a pipatu pullorū sumptum. Varro. In Aulularia: Pipulo te differam ante ædes: id est conuicio, declinatum a pipatu pullorum. Isidorus in Glossis: Pipulo. ploratu, conuicio. Reliqua alio pertinebant, de consulibus eorumque lictoribus. puto iis tractatum fuisse de legibus Consularibus in ciues rogatis quæ sanciebant poenam verberum. Nam in fine manifesto hæc scripta fuerunt: tribus x x x v. aut priuilegia irrogare aut de capite ciuis statuere. nisi maximo comitiatu vetāt x i i. Tabularum leges præterquam in veneficos, quique malum carmen incantant. quia ipsi indemnati iure occiduntur. Notū est quod posui, de capite ciuis, & de priuilegiis ex Ciceronis non paucis locis, pro Sextio, pro domo, & i i i. de legib. libro de veneficiis, & incantatoribus notissimus est Plinij locus lib. x x v i i i. cap. i i Indemnatos ait occidi. Quia passim vnicuique interficere licebat, vt apparet.

Q

Q*Varso*] Versus Ennij de Anco Martio accipiendi sunt, qui ostiam muniuit, & portum Tiberis,

Ostia munita est. idem loca nauibu' polchreis
Munda facit, nauteisque mari quæsentibu' vitam.

Versus ex Cresphonte ita legendus:

Ducit me vxorem sibi liberum quæsendum gratia.

Quaestores] Quæstores creabantur, qui cognoscerent de rebus capitalibus. vnde & Quæstores parricidi appellantur.

Quamde] Corruptissima quæ hic sunt, ex vestigiis priscæ scripturæ ita emendato: cum multi veteres testi-

monio sunt, tum Ennius in primo:

Iuppiter, vt muro fretus magis quamde manus vi.

& secundo: &c. In versu Ennij Iuppiter est θαυμαστικόν, vt in illo:

Iuppiter vt tristi lumina sæpe manu. &:

Doctis, Iuppiter & laboriosis. Porro & QVAMDE in illis Saturniis versibus legitur,

Namque nihilum peius macerat humanum,
Quamde mare sæuum. Vires quoi sunt magnæ,
Topper confringent importunæ vndæ.

Quando Rex] In his deploratis ruderibus tantum deprehendere possumus, huius diei, qui in fastis notatur, Q. REX. C. FAS, anteriorem partem nefas esse, posteriorem fas. Quod recte Varro dixit: ad id tempus, nefas: significans anteriorem. &, ab eo fas: notans posteriorem. Dies nefastus priore vel anteriore parte notabatur N P. vel N E P. vide supra Nefasti. Notabatur & N F. P R. quod quidam interpretantur, Nefas prætori. quod ego non sequar. Additur in fine; siquis alius pro rege dicat ad comitia, puta Pontifex. tam is dies. . . . vtrum intelligar Fas an Nefas nescio. Porro in Fastis marmoreis, qui extant Romæ, inuenio bis notatum hunc diem VIIII Kal. April item VIIII. Kal. Iunij. Nemo, quod sciam explicauit, quis esset mos huius dici, qui ritus, quæ antiquitas. Sciendum Regi sacrorum neque magistratum gerere, neque verba ad populum habere fas fuisse. propterea in Comitium ire illi non licebat, nisi hoc die, qui notatus est in fastis. ibat enim in Comitium sacrificij caussa, quo properanter patrato protinus fuga se e comitio eripiebat. Plutarchus; ἔστι γοῦν τις ἐν ἀγορᾷ θυσία πρὸς τῷ λεγομένῳ κομιτίῳ πάτριος, ἣν θύσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἄπεισι φυγὼν ἐξ ἀγορᾶς. Varro dies, qui vocatur sic, Quando Rex comitiauit, fas: dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus dicat ad comitium. Si a docto viro quæram, quid sit dicere ad comitium, sane non agnoscet Latinum hoc genus loquendi. & profecto ineptum est. Legendum enim, itat ad comitium Ita loquitur alibi, milites appellant latrones, quod irent, vti milites, cum ferro. Quare ob id alij aliter notas, quæ legebantur in fastis, interpretabantur: Q R.

C.F. Quando rex comitio fugit. Quod Ouidius manifesto nos docet:

> Quatuor inde notis locus est. quibus ordine lectis
> Vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest.

Vtrunque enim complexus est. Quando Rex comitiauit. hic enim est mos sacri, quod faciebat in comitio. & Quando Rex comitio fugit. Tangit enim fugam Regis e comitio. Plutarchus: ἄπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς. Quid certius hoc testimonio? At Paulus: Quando rex sacrificulus diuinis rebus perfectis in comitium venit. Imo, quando rebus diuinis perfectis abit e comitio. quare eius commentitiæ caussæ in ruderibus Festi ne vestigium quidem apparet. At quid aiunt docti viri? Ouidium ignorasse quid sibi vellent illæ literæ singulares quasi fas sit doctissimum pœtam ignorare, quod formularios, leguleios, litigantes, ac minimos quosque de fæce Numæ scire oportuit. Nam de Regifugio ipsum non intellexisse, testis erit ipsemet, qui de eo in mense Februario ante tractauerat.

Quando stercus] Infra: Quando stercus delatum, fas: eodem modo in fastis notatur dies: qui talis est, vt ædis Vestæ purgetur, stercusque in cliuum Capitolinum deferatur. cum id factum sit, tum est Prætori fas.

Quartarius] Lege ita versum Lucillianum:

> Porro homines nequam, malus vt quartariu' cippos
> Colliscere omnes--

Notum est cippos sepulcrorum olim secundum vias publicas fuisse. Itaque facile collidebantur a mulis sagmariis, cum ea præterirent.

Quaxat] Glossæ: Quassat, ὅταν φωνῇ βάτραχος.

Quercus] Querquera febris, dura, ac grauis: quam quidam a quercu dictam putant. quod id genus arboris cum graue sit, ac durum; tum in ingentem euadat amplitudinem. Aurelius Opilius frigidam, atque trementem. Santra eam ex Græco deducit. quia tremorem eiusmodi κάρκαροι vocant. vnde dici etiam Carcerem. Plautus in Friuolaria: is mihi erat bilis querquera, tussis. Lucillius iactans me, vt febris querquera. & alibi: Querquera consequitur febris, capitisque dolores. Hæc Festus. Adde ad eius sententiam confirmandam Homericum:

—χάρχαιρε δὲ γαῖα πόδεσι. vide Grammaticos.

Querquetulanæ] Lege: sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viras appellabant. quæ inquit, nunc feminæ a nobis dicuntur, eæ viræ dicebantur. neque immerito, cum masculinum sit vir. Ita enim & vtrunque formant sexum Hebræi. Is, vir: Issa, vira. hoc est femina.

Quianam] Lege ita Nævianum Saturnium:

Summe Deum regnator, quianam genuisti?

Enniano versui deest syllaba, heu.

Heu quianam dictis nostris sententia flexa est:

Quinquatrus] Caue sentias cum iis, qui mutandum censent, qui fere his, in, quibus feriæ. Nihil enim facilius hac lectione.

Quinq.] Quinquennales censores appellabantur, qui lustrum condebant quinto quoque anno, a quo ita appellari cœptos.

Quirinalia] Confusus ac corruptus locus ita suo ordini, ac nitori restituetur: Quirinalia mense Februario dies, quo Quirino fiunt sacra. idem stultorum feriæ appellatur, quod quidam, qui suorum Fornacalium sacra Romæ ignorauerant, eo potissimum rem diuinam faciunt. Addit Romæ quia Curiarum festa erant, & a Curione maximo indicebantur.

Quisquiliæ] Cæcilij versum trochaicum ita lege:

Quisquilias volantis venti spolia memoras. i modo

Ita solet in Comœdiis. Cum sermonem alicuius non curat quis, dicit, logos, quisquilias, floccos, loqueris. abi. In Truculento:

Campas dicis: abi, abi. consultaui isthuc. De quo ad Plautum plura. Item versum Næuij.

Abi. abi deturbate saxo, homo non quisquiliæ.

Quisquiliæ singulariter. homo non quisquiliæ, vt, homo non nauci.

R

R*Abula*] Inuenio in Glossis, Rabicula, δημαγωγός nescio an bene.

Radi] Quanuis vetitum esset lege XII. Tab. tamen fiebat etiam temporibus Varronis. Seruius in schedis: Varro dicit mulieres in exequiis, & luctu ideo solitas ora lacerare,

vt sanguine ostenso inferis satisfaciant.

Rapi] Aliam caussam reddit Seruius, qui adhuc latet in bibliotheca Danielis nostri: FACES. Seruius quæ, inquit, solent praeire nubentes puellas, corneæ sane faces, quæ quasi diutissime luceant. quas rapiunt, tanquam vitæ præsidia, namque his qui sunt potiti, diutius feruntur vixisse.

Rates] Rates vocant tigna colligata, quæ per aquam aguntur quo vocabulo interdum etiam naues significantur. Afranius in Epistula: Vento perculsam ratem. item eo nomine significarunt etiam remos. Attius in Neoptolemo: atque ego repercutio ratibus mare. & alio loco: Sed iam propellunt rates salum Recte remos rates ait appellatos propter similitudinem. Nam remi super aquam sublati a remigibus eam speciem referunt. Propterea & ταρσοὶ a Græcis non solum rates, seu σχεδίαι, sed & remi ipsi dicuntur. Glossæ: Ratis, ταρσός. Idem prope innuere videtur Varro libro sexto ad Ciceronem de Latino sermone sed cum locus non solum corruptus, sed mancus sit, vt olim indicauimus. ita & restituemus, & supplebimus ex fragmentis Seruianis, quæ sunt penes Danielem nostrum: Ratis dicta nauis longa propter remos. quod hi supra aquam sublati dextra & sinistra duas rates efficere videntur. Rates enim, vbi plures mali, vel trabes sunt iuncti, aqua ducuntur. hinc nauiculæ cum remis ratianiæ dicuntur, Ita Seruius. quæ lectio prope manu nos ducit ad verba Festi interpretãda. Suspicor in verbis Varronis Ratianias accipiendum pro illis, quas Gellius ratiarias vocat. Sic enim pedarium, & pedaneum: extrarium, & extraneum: & similia vtroque modo dicebant, vt alibi docuimus. Ita vt idem quoque sit Ratianiæ & Ratiariæ.

Ratitum] Infra: Ratitum quadrantem signauit Tarquinius Rex. quem . . . . . .& Opilius Aurelius dictum putant, quod in eo. & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in asse. vnde Lucillius quadrantem quoque ratitum vocat, cum ait- quadranti pratiri. Antonius ratitos dici trientes putat, quod ratis appellatio tertiæ partis assis sit, quinæ aut alius partis nulla sic, sed secundum numerum, vt Sextans, nec hac rera tem dici nisi de terna. ac legib. Numæ v.iam ratem trientem significat. quod hi penderen-

tur, cum ratio cum his putaretur, quibus soluendi essent Plinius ait signatum aes primum a Seruio rege, hoc est assem, vnde classes ex censu assium ab eodem definitæ. Post illum videtur Tarquinius Superbus aeris portiones signauisse, hoc est assis portiones, trientes & quadrantes, quantum ex hoc loco coniicere possumus. Nam antea eadem aeris nõ signati æstimatio. vt post signati idem pondus. vnde in legibus Numæ ratem id valuisse nondum signato aere idem, quod postea signato, hoc est tertiam partem aeris. Locum Lucilij, quem non dubium est hic citari a Festo, suppleuimus ex Varrone. Antonius est nobilis Grammaticus præceptor Ciceronis, cognomine Gnipho. quod Græcum est γνίφων. non enim intelligitur de illo Antonio, qui miscuit ferrum argenteo denario, quod video placuisse doctissimis viris. nisi pro Antonius malimus Artorius quod valde placet. Præclara est & docta illius viri opinio, apud veteres etiam nondum signato aere. ratem significasse tertiam portionem aeris: vnde in legibus Numæ quod scriptum erat VNAM RATEM, id significabat vnum trientem: quod scilicet trientibus ratio putaretur, & trientes soluerentur quibus soluẽda res erat. Insignis sane hic est locus, quem si, vt alios, non iisdem Festi verbis reddidimus, at id sensisse auctorem nemo est, qui si paullo mentis oculos adiiciat, clare ac perspicue id cernere non possit.

Ratumena] Lege: in conspectum quadrigarum. Festo non conuenit cum Plutarcho in Poblicola. Plutarchus postea redditas quadrigas fictiles ait. Festus antequam hæc acciderent. bello repetitas.

Rauilæ] Turnebus legit, quemadmodum a colore fusco Sullæ. Si nobis liceret, quotiescunque libet, omnia mutare, delere, peruertere, nemo esset, qui doctus eo nomine dici non posset. Quam enim hæc diuersa sunt a vulgata scriptura? & tamen cur offendatur ea, quæ planissima est? Deinde vide quantum periclitaturus erat de existimatione sua. nisi æquiores lectores nactus esset, qui verba Plutarchi omnino contra se adduxit. Plutarchus ait dictum διὰ δὲ ἐρύθημα τραχὺ καὶ σποράδην ἀναμεμιγμένον τῇ λευκότητι. At in Festo ipse legit Sullas a fusco colore dictos. Quid? fuscus color idem est cum eo, qui ex

rubro & albo miſtus eſt. Dolet mihi magno viro imprudenti hoc excidiſſe. Præterea, non primo Sullæ cognomen hoc datum. erat enim eius familiæ. At nos vulgatam lectionem, quia nihil mendi in ſe habet, ſartam tectam in ſuo loco tueamur. Rauillæ autem non Rauiliæ legendum. quod cognomen fuit L. Caſſio Longino, qui cum Cn. Seruilio Cæpione Cenſor fuit anno A. V. C. DXXVII.

Rauim] Gloſſæ: Rauis, κόρυζα. Iſidorus: Rauit, rauce loquitur. Lucillius:

Rauſuro Tragicus qui carmina perdit Oreſte.

Raucos] Raucos appellatos eſſe ait ab ariditate, vel à ſimilitudine ſpicarum ariſtæ. in ſpicis enim frumenta, raua appellari docet. Gloſſarium: Rauus, ξηρός vult fructum quemuis maturum Rauum vocari: Feſtus tantum frumēta in ſpicis.

Recipie] Lege recipiem, vt ſupra, Attingem. vbi idem error erat.

Reciprocare] Contaminatiſſima ſunt iſta, neque χθὲς καὶ πρῴην labes iſtæ huic loco inſederunt. Video enim & Paulum illas adbreuiatorem in ſuam epitomen contuliſſe. monſtrum hominis, qui quod non intelligebat, reliquerit: quod facile ac vulgo notum erat, id omne, tanquam inutiles ramos, reciderit. Igitur videamus, an ita ſcripſerit Feſtus: Pacuuius Teucro: Rapio, reciproco pedem cito aut vltro citro reſtem. Reciprocare, ſurſum deque gremiis ſubiectare, ac adfligere, Nam ſane in verſu Plauti reciprocare, nihil aliud quam ſuſque deq; gremio erecto, aut depreſſo geſtum ita componere, vt tolleno, aut pilum Græcum videatur. igitur illud Pacuuij, Reciproco Feſtus exponit, vltro citroque reſtitans pedem cito. Fortaſſe continuandus verſus Pacuuij: rapio, reciproco, pedem cito vt vltro citro reſtem. Vide Varronē, qui citat verſus Accij: Tendens neruo Tela reciproca cōdita equino. Sunt autem ex Philoctete Attij, auctore Seruio in fragmentis.

Reconductæ] Lego, Reconduit, refecerit & certum eſt ita eſſe. reconduit: aut reconduat, & creduit, & creduat.

Recte] Vide Regillis. Plinius de Caia Cæcilia: Ea prima

texuit rectam tunicam: quales cum toga pura induuntur, nouæque nuptæ. Recta tunica describitur in Euangelio: χιτὼν ἄῤῥαφος ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου. Græci scriptores ὀρθοστάδιον χιτῶνα vocant.

Redantruare] Lege: Redamptruare dicitur, in Saliorum exultationibus, cum præsul amptruauit, quod est, motus edidit, & referuntur inuicem iidem motus. Lucillius:

Præsul vt amptruat, inde & volgu' redamptruat olli.

Pacuuius—promerendæ gratiæ

Simul: cum videam Graios nihil mediocriter
Redamptruare, opibusque summis persequi.

Sequuti sumus veterem scripturam amptruare, pro antruare. vt temptare, pro tentare. sumptus, pro sumtus, & similia. Quædam de ambutuare olim diximus. Sed quæ non sint præferenda huic coniecturæ. Nam verum est à trua, dictum amttuare. hoc est circum voluere. vt cum trua olla circum mouetur.

Redarguisse] Ipsa verba Festi indicant legendum, Redarguesse. Lucilij vero Trochaici ita gradiuntur:

Quo facetior videare, & scire plus quam cæteri,
Pertisum hominem, nō pertesum dicere fortunam, genus.

Quo, inquit, facetior videare, P. Scipio, dicis, homo pertisus est fortunam, pertisus est genus, nō pertesus.

Redhostire] Næuius in Ludo:

Vbi Veiens Regem salutat: Iubeo Albanum Amuliū
Comiter senem sapientem: cōtra redhostit Menalus.

& Attius Amphitruone:

— Cedo ecquid te redhostit, cum ea seni
Obiectet facilius? -- Ennius in Cresphonte:
Audi, atque auditis hostimentum adiungito.

Et in Hectoris Lytris:

Quem mea cominus machæra, atque hasta hostiuit emanu.

Emanu, pro Eminus. Atque ita hæc deplorata, in integrum fortassis restituta sunt. In versu Næuij idem est. ac in Andria, Iubeo Chremetem.

Redimiculum] καθετὴρ, ἀνάδεσμος. Glossæ.

Rediuia] Læuius, non Liuius legendum. Sæpe citatur Liuius, & Næuius, cum sit Læuius, qui scripsit Erotopægnia, item poema Io: ex quo est iste Scazon:

Scabra in legendo, rediuiosaue offendens.

Nam ex eodem poemate de Io scribit:

Seséque in alta maria præcipem misit
Inops, & ægra sanitatis Herois.

De hoc Læuio multa diximus ad Ausonium.

Referre] Liuius hoc dicit, præferre diem: oppositum τῷ Prodicere diem.

Refriua] Refriua faba dicitur, vt ait Cincius, quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete, auspicij caussa, quasi reuocet fruges domum: data enim est & tritico ad rem diuinam faciendam. Non solum, inquit, data est faba refriua suo generi, sed & reliquis frugibus, & tritico. Plinius: Fabam vtique è frugibus referre mos est auspicij caussa, quæ ideo Refriua appellatur. Pliniani libri habẽt refrinam male per n, non per u. Referiuus, referititius: Condititiuus, condititius, & similia. Hæc autem res diuina fiebat Kalendis Iuniis. vnde dictæ sunt Kalendæ fabariæ. quia hoc mense adultæ fabæ diuinis rebus adhiberentur. auctor Macrobius. Eodemque die pulte fabaria, & larido Carneæ deæ res diuina fiebat. neque aliud intelligitur in fine horum Festi verborum, cum puls fabata diis datur, &c.

Refutare] Citabat exemplum Pacuuij in Hermiona. Addebat, in Refutare A in V muratum: dictum enim esse à fando: proinde ac in cludo, A in V mutatum est. Sed ista sunt Grammatica, id est inepta. Primum obliuiscitur simplex esse Futare supra dictũ à Catone. Deinde ignorat esse deductũ ab ollis, quæ cum feruentes paulo plus exuberant, solẽt futo vase ad hoc apto inuersa aqua cõpesci: quod dicitur futare, & confutare ollam. Titinius Setina:

Coquos ahenum quando feruit, paulla confutat trua.

de futo vase, & supra diximus, & Varro meminit. & nos ad Varronem quædam olim.

Regiescit] Scribe: Reglescit cum dixit Plautus, significat Crescit, in illo versu: Nihil superest: ve misero mihi ac reglescit dolor. vnde etiam Glires, &c. Reglescit ergo, pro Reglisceit.

Regifugium] Agebatur de Regifugio, quod vi. Kal. Martias in Fastis notatum erat, vsque ad illa, . . . truria. Mox aliud caput: Regifugium dies Kal. Iuniis in Fastis &

notati & legi debet cum NP, quod ille dies sit è nefasto fastus. Ex quibus apparet Festo aut Verrio displicuisse vulgatam lectionem Fastorũ, quæ plane non per NP, sed per N, quasi totus nefastus sit, hunc diem conciperet, & Kalendarium marmoreum ita habet per N, non per NP.

Post *Regifugium*] Regia sacrorũ, quod in fanum à Pontifice conuocati conueniant: quod in ea sacra à Rege sunt solita vsurpari Regem autem intellige Regem sacrorũ. Prima verba interpretãda sunt, ac si Festus dixisset: Regia sacrorum est fanum, in quod à Pontifice conuocati cõueniant. Ita sæpe loquitur Varro. Sic supra: Nauia ex vno ligno exculpto vt nauis, quo vtuntur alueo in vindemia. Dicendum enim erat. Nauia, alueus ex vno ligno exculpto, quo vtuntur in vindemia. Quæ sequuntur, videntur dicta de Regio Lepidi, quod nundinæ, forum, conuẽtus agerentur in ea ciuitate videri dictum à maiestate. Quod & confirmat Strabo. qui non de hoc Regio Galliæ Cisalpinæ, sed de Regio Fretensi loquens ita scribit: πλὴν εἴτε διὰ ταύτην αἰτίαν (διὰ τὸ ῥαγῆναι) τοὔνομα τῇ πόλει γέγονεν, εἴτε διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως, ὡς ἂν βασίλειον τῇ Λατίνῃ φωνῇ προσαγορευσάντων τῶν Σαυνιτῶν &c. A maiestate ergo Festus Regum Lepidi, vt διὰ τὴν ἐπιφάνειαν Strabo Regium Samnitum, seu Brutiorum. Quæ supersunt, ego nõ intelligo. neque videntur huc pertinuisse.

Regium est] Regium est, quod aut est, aut fuit regis. vt seruus regius, & leges regiæ, quales sunt Numæ Pompilij, & regium facinus, dignum Rege.

Post *Regium*] Romanos Græcos appellat Ennius: Contendunt Græcos: Graios memorare solent sos. Quod Græca lingua longos per tempori' tractus Hos pauι. --- non Romanos Græce loqui ait, cum Romulus Vrbis conditor Latine locutus sit: sed quod olim lingua Græciæ gentis fuerit eadem cum Latina, parum declinatione mutata. Puto satis fideliter verba Festi reddidisse, modo secundo versui Ennij verborum constet fides; nam de sententia non ita laborandum, cum ea ex primo versu depẽdeat quem primum versum retulimus ex voce sos: vbi integer plane ita, vti expressimus, habetur. & ex eius collatione Graios, non Graij, tum etiam sententia ipsa ita po-

ſtulante, legendum eſſe, nemo dubitare debet. Quod ſi ita eſt, vt certe videtur eſſe, manifeſto Feſtus ſeu Verrius nō capit mentem Ennij. Nam Ennius gloriatur ſe pauiſſe Romanos Græca lingua: vnde Græcos, & Graios omnes iam eos vocabant. Certiſſimum enim Ennium cum Liuio primum omnium Grecas literas docuiſſe Romanos. Suetonius: Antiquiſſimi doctorum quidem & poetæ & oratores ſemigræci erant. Liuium & Ennium dico, quos vtra que lingua domi foriſque docuiſſe adnotum: & ſi nihil amplius quam Græce interpretabantur. Ex his Suetonij verbis potes colligere quare glorietur ſe pauiſſe eos Græca lingua. quod quā eleganter dictum ſit nemo ignorat, qui ſcit à veteribus id genus loquendi ſolitū vſurpari: vt ἑστίασει ἡμᾶς λόγοις. & Cicero: literæ, qui eſt ſuauiſſimus paſtus animorum. Merito ait Romanos ab omnibus certatim Græcos, & Graios, vocari: cum Cato hoc vidēs, in ſenatu exclamauerit ſe non poſſe pati Græcanicā vrbem. Vides igitur ex ſolo primo Ennij verſu imperite interpretatum eſſe à Verrio Ennij ſenſum, vt iam diximus quanquam verum eſt, quod ait in fine, eandem pene cum veteri Græca veterem Latinam linguam fuiſſe. Nam & eaſdem pene veterum Latinorum cum Ionum literis fuiſſe teſtatur Plinius libro VII. Qui linguam Romanorum Græcam fuiſſe auctor Varro & Dionyſius extremo libro primo. & inſcriptio illa Delphica, quam producit Plinius, eſt fere Latinis characteribus ſcripta. NAVCIKPATES. TICAMENOV. AΘENAIOC. KOPAI. KAI. AΘENAI. ANEΘEKEN. & in veteribus tetradrachmis AΘEI. pro ἀθλῶν.

Religioſi] Macrobius libro III, Secundum Pompeium Feſtum religioſi ſunt, qui facienda, & vitanda diſcernunt.

Reluat] In verſu Cæcilij lege oppoſiuit.

Remant] Non eſt alius inquinatior locus, neque maculoſior. Legendum proculdubio: Reuitant, repetant, Ennius:

-- Deſtituant riuos campoſque reuitant. Reuitere aliter, & melius, ſcribitur rebitere. Gloſſæ: Reuitere, ὑπεισχώρησαι.

Remeare] Verſus Afranij indiget emendatione:

Vetuit me ſine mercede proſum Paccius
Remeare in ludum --

Remiſſo] Vt confidentis hominis eſſet præſtare omnia, quæ deſiderantur hic, verba repreſentari poſſe:ſic moroſi & anxij omnia tanquam ſint in numerato; exigere. Hic æquum indicem poſtulo, vt in id tantum quod facere poſſum me condemnet: hoc eſt quantum ex ſententia indagari poterit:non quãtum verborum ipſorum ratio poſtulare videtur. Propemodum auguror quid Feſtus velit, idque non eius integris ſed partim eius,partim meis verbis, ſi potero, declarabo ita: Remiſſo exercitu ſimul & Augur, quo conſul vſus eſt in auſpicando,abire iubetur. quod tunc eo abeunte certum eſt exercitũ eſſe remiſſum: vt cum opus ſit,tunc,ſi velit,abire poſſit. Nam Conſules, aut Cenſores non in perpetuum ipſis auguribus vtuntur, vt ait . . . ſed in auſpicio: quos poſtea dimittunt. à quo ex lege ſecures habitæ ſunt prius, cum & priorem eſſe Aait ntiſtius Labeo. eadem quoque lege ſignificari priorem eſſe in auſpicando dicitur, vt ait idem in libro de officio auguris. Poteſt autem aut id in conſilio facere, aut ſi quo alio volet loco pullis pultem obijciens ſoliſtimum facit auſpicium. aut etiam, ſi velit,intra pomerium: ſin autem,in templo conſiſtit. Primum quod hic dicitur augures adeſſe Conſuli exercitum imperanti, & comitia centuriata habenti, plane id confirmatur his Varronis verbis ex quinto de ſermone Latino. Hoc nunc aliter fit,atque olim. quod Augur Conſuli adeſt tum,cum exercitus imperatur,ac præit, quid eum oporteat dicere. Conſul Auguri imperare ſolet, vt inlicium vocet, non accenſo, aut præconi. Id incæptum credo, cum abeſſet accenſus:& nihil intererat,cui imperaret. & dicis cauſſa fiebant quædam neque item facta, neque item dicta ſemper. & in III. de re ruſtica: Ibi Appium Claudium Augurem ſedentem inuenimus in ſubſelliis,vt Conſuli, ſiquid vſus popoſciſſet, eſſet præſto. Porro ita magiſtratus Auguri denunciabant: Q. FABI TE VOLO MIHI IN AVSPICIO ESSE. Augur reſpondebat: VOLO. Conſul autem, vt ait, auſpicabatur aut intra pomerium, aut in templo conſiſtens. in quibus locis ſemper ei auſpicanti præibat Augur, vt notum eſt ex verbis. quæ paulo an-

quinto de ſermone Latino retuli. Idem ait non dubitari priorem eſſe Conſulem, qui prior faſces habeat, hoc eſt, qui ex lege prior factus ſit conſul, vt ſupra locutus eſt in verbo Paraie: quod reponendum eſt poſt Pappi. Eandem autem legem interpretatione ad auſpicia quoque trahebant. vti ſcilicet cuius priores eſſent faſces, ciuſdem prioris eſſent & auſpicia. Ex iſtis, & ex aliis quam plurimis paſſim poſſumus aduertere, quam æqui boni beneficium Pauli interpretari debeamus, qui maximam a poſteritate gratiam ſe initurum ſperauit, ſi de bono autore male promereret, quē meliore ſui parte mutilauerit, vt ita cum ex Atlante nanum ſe facere poſſe contendit, ex homine integro, mancum & mutilum nobis proponat.

Renouatiuum] Vide Adteſtata.

Repagula] Gloſſæ : Repagulum, κόραξ. Repagula, χαλυπῆρες.

Repaſtinari] Lego : Cum aut ſilueſter excodicatur, aut lapis mollitur frangendo, vt fiat paſcuus vel pecoribus herba, vel hominibus ſatione. Afranius Emancipato:

-- Repaſtinaſſe ratus ſentes fugis. vel:
Repaſtinatas crati ſentices fugis.

Repotia]Pacuuij verſus mēdoſus eſt. Ita emēda:--ab eo
Depulſum mamma pædagogandum accipit
Repotialis liber -- Gloſſarium : Reoria, ἡ τρίτη τῆς ἀγάμου ποδοστροφία. Reperidia, ἐπίποδα· ἡ μετὰ τὴν ἡμέραν ποδοστροφία Reproca, ἐπίβδα, ἡ μετὰ τὴν ἑορτήν. In tribus his exemplis legendum Repotia. & pro ἐπίποδα, ἐπίβδα, quo vtitur Pindarus. Apud Acronem Horatij interpretem perperam excuſum eſt πτοστροφία pro ποδοστροφία.

Reque eapſe] Quibus de hominibus cum ego ſæpe, atque in multis locis opera, factis, conſiliis, réque eapſe bene meritus ſiem.

Reſerari] Reſerari ait dici ab eo, quod emota ſera à cardine patefiant fores. Inde cæptum, vt quæ aperta, & recluſa ſint, reſerata dicantur. Seræ denique dicuntur fuſtes, qui opponuntur foribus. Pacuuius in . . . . . .
Pandite valuas, remouete ſeras Vt complectar.

Reſes] Infra : Reſes, ignauus qui reſidet. Attius in . .
reſidi vos ſumno. Afranius in Roſa : præterea : . . .

Pacuuuius in Armorum iudicio : Túque te desidere mauis residem:nos hic esse in labore. In Attij verbis deest tale quid, deditos : residi sumno deditos. Scriptura antiqua summo pro somno.

Resignare] Cato de spoliis, ne figerentur,nisi quæ de hoste capta essent: Sed tum vbi indiuisi sunt, reuertantur resignatis vectigalibus. Hæc citabat Festus. quæ nos reperimus in fragmentis Seruij, qui est penes Danielem nostrum. Qui etiam aliud profert ex eodem Catone, oratione in Lucium Furium: de aqua quod attinet ad salinatores ærarios, cui cura vectigalium,resignat.

Resper sum] Resper sum vinum significat, quia in sacris Nouendialibus vino sepulchrum spargebatur.

Respici auis] Hic solus versus pertinet ad epitomam. neque aliud quidquam amplius præter quam quod in Epitome continetur, à Festo tractatum fuisse puto. Reliqua, quæ sequuntur,tantum abest, vt huc referenda sint, vt potius importune à suo loco diuulsa fuerint. Coniungenda enim sunt cum iis, quæ de verbo Resecrare supra posuit statim post lineam,cúmque comitia,&c. ita: Resecrare, resoluere religione. vtique cum reus populum comitiis orauerat per Deos, vt eo periculo liberaretur, iubebat, magistratus eum resecrare. Rursus idem. vti se liararent,insistebat.&,quod insons,innocénsque esset,causabatur ne in carcerem esset eundum. iterum ne in se innocentem animaduerti statuerent, deprecabatur. cúmque comitia essent dimittenda : peracto sacrificio, quasi finis impetratus esset, post comitia perfecta, sumi iubebant eum sacerdotes suo more alisq. . . & secundum consuetudinem luci, in quo sacra facerent, à calatoribus ingeniculato statuebatur& vinum in caput infundebatur eius, cum imprecatione. Omnino vere, ni fallor, arbitramur hæc male diuulsa fuisse ac distracta, quæ sententia ipsa, & mos resecrationis reorũ hactenus ignoratus tam belle inter se coniungit. pro illis corruptis alisq. . . non obscurum est legendum lictoribus. quos postea vocat calatores. ij, vt alibi dicitur, sunt sacerdotum, ac sacrorum collegiorum serui. Cum in rei caput vinum infundebatur, apparet id fieri solitum, vt in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligi-

tur, ex obsecratione. quapropter non aliter resecrabatur, id est sacro aut religione soluebatur magistratus, quam si piaculum contractae religionis in rei caput verteret.

Restat] Restat, pro distat ait Ennium ponere, cum is dicat:

Impetus ast longe mediis regionibu' restat.

Restibilis] Glossae: Restibilis, ἀγρὸς δὶς τοῦ ἔτους ἐργαζόμενος.

Reus] Sed exemplo adiuuat interpretationem Numa in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum:

SEI. QVID. HORVM. FVAT. VNVM. IVDICEI. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIFFVNSVS. ESTO. Nunc vterque actor reusque in iudicium euocatur: Itémque accusator de via citur more vetere, & consuetudine antiqua.

Reus cum pro] Reus cum pro vtroque litigatore poni, vt in eo, qui in aliquem agit: tum pro eo qui dicit pro se, auctor. . . reliqua non potui expiscari. & supra iam dixerat Reum tam pro eo, qui couenit, quam pro eo, qui conuenitur, à veteribus vsurpatum.

Rhegium] Scribe ῥαγῆναι. Aeschylus: - ἀπορράγη Η γαῖ' ἀφ' ἧς δὴ Ῥήγιον κικλήσκεται. Quae verba odorati, sumus ex Strabonis libro VI.

Rhonde] Rhondes, Icadionque. & nomina piratarum. &, quam illi essent saluti nauigantium.

Rideo] Lege: interpretatur in ijs.

Rienes] Glossae: Rienosus, νεφριτικός.

Rigido] Quae hic tractabantur non pertinebant ad censum literae R. Quare videntur aliena hoc loco esse. Nam quid caerula prata, quid Parus insula, quid denique surus habent cognatum aut simile inter se?

Rimare] Vide Nonium. Glossarium: Dirimat, χατσπευρᾷ. Rimatur, ἐρευνᾷ.

Riuus] Correxit olim doctissimus Turnebus: specu, incilioue.

Rodus] Integrius carmen Lucilij adfert Isidorus:

Huc cataproratem puer eodem deferat, vncum
Plumbi paxillum rodi, linique metaxam.

Interpretatur Cataproratam, vncum paxillum plumbi. Quin etiam eundem Latino verbo Syrus vetustissimus

Noui Testamenti Paraphrastes Vncinum vocat, in nauigatione Pauli. Videlicet, quod vncus esset. Metaxa est σειρά. linea, serici tracta. Hodie & nos Aquitani fili tractā vocamus ita. Verba illa, RODVSCVLO. LIBRAM. FERITO concipiebat qui mācipio dabat. qui vero accipiebat, dicebat, HOC. AB. AERE. AENEAQ LIBRA. puta meum est, aut simile. ex Varrone.

Romam] In exemplo Cephalonis Gergithij. discedit à sententia ipsius historici. Dionysius: Κεφάλων ὁ Γεργίθιος. συγγραφεὺς παλαιὸς πάνυ, δευτέρᾳ γενεᾷ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ. οἰκιστὴν δ' αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγησάμενον τῆς ἀποικίας Ῥῶμον. τοῦτον δ' εἶναι τῶν Αἰνείου παίδων ἕνα. τέτταρας δὲ φησιν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρυλέοντα, Ῥωμύλον, Ῥῶμον.

De Apollodori Euxenide nihil memini me legere. Alcimus scripsit ἱστορίαν Ἰταλικήν. Eóque nomine citatur ab Athenaeo. Antigoni præter alios meminit Dionysius, Caeximparum & reliqua monstra verborum, hæc scripturæ vestigia præferunt: Eosque a multo errore nominatos Aberrigenes. quorum subiecti qui fuerint Cæ* Xinidarum iurī, vicinarūmq; vrbium imperio, &c. Quæ vera est lectio. si illud Cæ* nidarum prorsus integrū esset, vt aliqua patre cōtaminatum est. Erat enim tale quid Cacoxenidarum, aut nescio quid simile. Nam, vt etiā ex aliis scriptoribus nouimus, qui dicti sunt Aborignes, eorum alij Cumas, alij alias vrbes condiderunt in Italia, proinde vt non omnes simul sub vno duce ibant, sed vnaquæq; pars suum ducem habuit, cum in multas partes distracti essent cuius simile de Gotthis proditum est, Agathoclis qui τὰ κυζικηνὰ scripsit, Athenæus, Stephanus, alij meminere. Legendum postea: visam esse iustam vocabuli Romæ nominis caussam eam, quæ prior eundem locum dedicauisset Fidei. Visa, inquit, iusta est caussa nominis Romæ in oppido nouo appellando, vtpote cum ea Roma prima locum dedicasset Fidei. de flumine Nolo quærēdum censeo. Calliæ verba, quæ hunc pertinent, extant apud Dionysium: Καλλίας δ', ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράψας, Ῥώμην τινὰ Τρῳάδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν

Ἀβοριγίνων

Ἀβοριγίνων, καὶ γεννῆσαι δύο παῖδας, Ῥῶμον, καὶ Ῥωμύλον. οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τοῦ μητρὸς αὐτῶν θέσθαι τοὔνομα. Heraclidæ Lembi Athenæus non ſemel meminit. Non ſolum autem de eo intelligitur in illis verbis, quæ ex Dionyſio infra ponam: ſed & hiſtoriam eandem, quam tangit Feſtus, ex eodem proponam: ὁ δὲ τὰς ἱερείας τὰς ἐν Ἄργει, καὶ τὰ καθ' ἑκάστην πραχθέντα συναγαγών, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοττῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσέως οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. ταύτην δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρῳάσι παρακελευσαμένην κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπρῆσαι τὰ σκάφη βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. Lembum Heraclidem τὰ καθ' ἑκάστην (χώραν) πραχθέντα συναγαγεῖν cognoſcet, qui propius ea verba, quæ ex eo producit Athenæus, conſiderarit. Porro cum hæc ex autore Græco deſumeret. Feſtus, in illis verbis reddendis Græciſſat. Nam ὡραίαν παρθένον vertit tempeſtiuam. De Galata ſcriptore amplius quæramus.

Rom.] In iſtis laciniis, imo fimbriis tantum odorari potuimus de compreſſu Iliæ, expoſitos infantes Remum, & Romulum; quod à Fauſtulo ſunt educati: quod à ruma ſint nominati: quod ex Fauſtulo cognouerunt, quo patre eſſent procreati: reſtituiſſe regnum auo Numitori: per auguria decreuiſſe vter nomen vrbi imponeret. extrema verba ex Epitoma plane ſarcire potes. In nona linea Numitoris nomen agnoſcimus. Reliqua niſi qui egregie ſe inſanire poſtulet, alius reſarciet nemo, certo ſcio.

Romani] Non obſcurum eſt cuius ædificij olim fuerint hæc rudera. idque ædificium magis poſſum deſcribere, quam à fundamentis rediuiuũ inſtaurare. Hæc igitur fuit ſententia Feſti: Romani nullum ab initio exercebant artificiũ, neque prius exercere cæperunt, quam artes didicerunt ab exteris ciuitatibus. Sero etiam ludi omnes, qui nunc in Vrbe celebrantur, ſunt inſtituti. Quidam ponunt primos ludos Romanos. alij aiunt Megalenſes Matris Magnæ, ac populares Cereris. alij in conferendis equis Troiam luſitaſſe pueros Romanos. alij ſolitos exerceri eos equitando, iactu, ſaltu, feſtis Parilibus. Parilibúſque etiam inſtitutum; vt à ludentibus fierent. Populares ludos manifeſto dixit pro plebeis: vt ſæpe populus pro plebe dicitur.

Romulia] Infra: Romuliam tribum appellatam Terentius quidem Varro ait à Romulo. deinde detortam vocalem u, in e credible. Cæterum cauſſam ſe inueniſſe ait Verrius, cur à Romulo dicta ſit: nempe quod ex eo agro cenſebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus. Iam agnoſcis ſpatium deſiderari in extremis reliquiis Feſti ad capienda ea, quæ de epitoma ſuppleuimus: Vides etiam inconſtantiam Varronis, qui nunc à Romulo dictam ait, quam in libris de Latino ſermone ab eo appellatam vult, quod ſub Roma fuerit.

Rorarios] Gloſſarius: Rogarij, ἀκροβολισταί. Male legit Rogarij, pro Rorarij.

Roscij] Infra: Roſcij appellari ſolent in arte aliqua perfecti. quod Roſcius Comœdus in arte ſua perfectus fuerit, adeo vt nihil ei deeſſet ad perfectionē. vt lib. 1. de Oratore ait Cicero. Deinde aliud caput: Ruſtica vinalia menſe Auguſto veneri dicata ſunt: quod eodē illo die ædis ei conſecrata ſit. iumenta quoque, olitores, & omnes horti in eius tutela ſunt. De iumentis autem mentionem fecit, quia iumenta coronata eo die ab opere ceſſabant. quanquam non eo die, ſed altero ab illo, hoc eſt Conſualibus ceſſare ſolita ait Plutarchus in Quæſtionib.

Rubidus] Infra: Rubidus panis appellatur parum coctus cum rubro colore. Plautus in Caſina: in furnum condito atque ibi torreto pro pane rubido. apud eūdem ſcorteæ ampullæ, &c. Intelligit autem locum ex Sticho:

rubiginoſam ſtrigilem, ampullam rubidam.

Rumentum] Rumentum in Auguralibus ſignificare videri ait abruptionem dum verba Anci exponit: ſi poſterime, auis cauerit, vt auſpicio, augurio rumentū ſit. Poſterime, vel poſterrime, eſt poſtreme. Canerit, cecinerit. Etiā Salluſtius dixit canuere, pro cecinere. Suſpectum eſt nomen Anci. & potius ita putem legendum: Rumentum in auguralibus ſignificare videtur abruptionem: Dum verberat Anciliorum ærimen, auis canerit interea, ideo augurio rumentum eſto. Et aperte id ex libris auguralibus carmen eſt. Aerimen, eſt æs, vt ſupra cognouimus ex libro III. Morem hunc æra in Saliaribus quatiendi tangebat Nigidius libro XVIII. Itaque ex ære in Saliaribus Altanus tintinat.

Ruminalis] Infra: Ficum Ruminalem appellatam ait Varro à veteribus, quod sub ea arbore lupa mammam Remo,& Romulo dederit. Mamma autem Rumis dicitur. vnde agnos veteres subrumos vocabant, qui sub mammis essent. alij autem sunt, qui putent, quod sub ea pecus ruminari solitum esset.

Rupitias] Inepte sane. Lege, Rupsit, damnum dederit. nam & in veteri scriptura annotatum est in margine fuisse, dederit, non dederis. Quid sit RVPIT, vide Vlpian. Tit. ad l. Aquiliam.

Ruscum] Alibi monemus verba Catonis ita legenda: Mulieres opertas auro, purpurâque: arsinea, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, gálbeos, lineas, pelles, redimicula. De russea fascia,& linea veste Apuleius lib. 11. Metamorph. Ipsa linea tunica mundule amicta,& russea fasciola prænitente altiuscule sub ipsas papillas succinctula.

Ruspari] Glossarium: Ruspinat, χλευοτεύει. pro eodem etiam Rostrare. Idem: Rastrat, ἐπιζητεῖ. Puto versum ita legendum:

Et ego ibo, vt latebras ruspans rimer maritimas.

In eodem Glossario: Rutilat, ἐρευνᾷ, σκυβαλίζει. Lege vt hic, Ruspat.

Rutabulum] Glossæ: Rotabulum, ἐσχάλης.

Rutilum] Cato: Mulieres nostræ cinere capillum vngitabant, vt rutilus esset crinis.

Rutrum tenentis] Græci pueri ἐφηβεύοντες hoc exercitio vtebantur,

S

S*Abini*] Sabini dicti, vt ait Varro Terentius, quod ea gens PP. colat deos. ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι. Illud PP. significat præcipue. quare & glossema appositum erat. Plinius: Sabini vt quidam existimauere, à religione & Deorum cultu Sebini appellati.

Sabini quod.] Sabini quod volunt somniant, vetus id prouerbiũ esse,& inde manasse ait Sinnius Capito: quod quotiescumq; sacrificium propter viam fieret, hominem Sabinum ad id adhibere solebāt. Nam his promittebat se

pro illis somniaturum. Idem igitur postquam e somno euigilasset, ipsis sacra facientibus, narrabat omne, quidquid in quiete vidisset, quod quidem esset ex sacrificij religione. Vnde venit in prouerbium, Sabinos quod vellent somniare. Sed quia propter auiditatem bibendi quædam anus id somnium captabant, vulgatum est illud quoque: Anus quod volt somniat. fere enim quod vigilantes animo voluimus, id dormientibus apparere solet. Nemo negauerit, opera nostra prouerbiũ, quod hactenus latuerit, e tenebris erutum esse. neque est, quod morose quis verba rimetur. cum sententia ipsa nulla negotio ex reliquiis Fasti diuinari potuerit.

Sacram viam] Idulia sacra dicta ab oui Iduli, quæ quotidibus Ioui immolabatur. Ouidius:

Idibus alba Ioui grandior agna cadit.

Vide Coniectanea.

Saccor ...] Sycomorus est genus arboris, quam dictam Pomponius ait ex fico, & moro: quod ficus ea sit, & morus. Vnde nomen per Y scribitur. Cætera de Sole, aut fortasse de Soracte monte Apollini dicato concipiẽda sunt. Sed viderint docti.

Sacer mons] Ioui consecrauerunt. Dionysius: ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βωμὸν κατεσκεύασαν ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας, ἐν ᾗ κατεστρατοπέδευσαν, ὃν ἐπὶ τοῦ κατασχόντος αὐτοὺς δείματος τότε ὠνόμασαν, ὡς ἡ πάτριος αὐτῶν σημαίνει γλῶσσα, Διὸς δειματίου. ᾧ θυσίας ἐπιτελέσαντες, καὶ τὸν ὑποδεξάμενον αὐτοὺς τόπον ἱερὸν ἀνέντες, κατῄεσαν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρέσβεσι. Legis caput fuit. QVEI. ALITER. FAXIT. CVM. PEQVNIA. FAMILIAQVE. SACER. ESTO. SEI. QVIS. EM. OCCISIT. PARICEIDA. NEC. ESTO. Dionysius: ἐὰν δέ τις τῶν ἀπηγορευμένων τι ποιήσῃ, ἐξάγιστος ἔστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ Δήμητρος ἱερά. καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτα εἰργασμένων, φόνου καθαρὸς ἔστω. Idem erat, & SE. FRVDE. SVA. LICETO. vt, si quis im occidere velit, se frude sua liceto. &, sine capitali noxa esto. &, iure cæsus esto.

Sacramento] Sacramento dicitur quod sacratur fide interposita. ac tum sacramento dicitur interrogari quidam. Cato in Q. Thermum de X. hominibus. Aderant, ne mala

fide viderentur scelera nefaria fieri, qui dicerent sacramento: traderentur lege: estimarentur.

Sacramentum] Plebiscitum Papirianum ita legito:

QVEICVMQ. PRAETOR. POSTHAC. FACTVS. ERIT. QVEI. INTER. CEIVEIS. IOVS. DICET TRESVIROS. CAPITALEIS. POPOLVM. ROGATO. IIQ. TRESVIREI. CAPITALEIS. QVEICVMQ. POSTHAC. FACTEI. ERVNT. SACRAMENTA. EXIGVNTO. IVDICANTOQ. EODEMQ. IOVRE. SVNTO. VTEI. EX. LEGIB. PLEBEIQ. SCITEIS. EXIGERE. IVDICARE. ESSEQ. OPORTET.

Sacrificulus] Sacrificulus dicitur Rex sacrorum, qui ea sacra, quæ facere Reges sueuerant, facit. Primus Rex creatur post Reges exactos Papisius Manius.

Sacrima] Glossarium: Sacrima, ἀπαρχὴ γλεύκους. &, Præmetiuum, ἡ περὶ θερισμοῦ Δημήτρος θυσία.

Sacrima] Intra: Sacrificium, quod pro vuis primis fieret, à veteribus Sacrima est appellatum, vt Verrius, & Cloatius dicunt. Est autem Sacrima mustum in amphoram inditum sacrifici caussa pro tinis, & vino. quæ quasi sacra dicta, quod sacra Libero fit, vt præmetium, quod pro spicis, quas primum messuissent, sacrificabāt Cereri. Vltimis capiendis deerat spatium in reliquiis Festi, vt vides, in iis, quæ de præmetio addita sunt. In Epitoma perperam vineis, pro tinis scriptum erat. quod & cæco apparet. Eo enim musto tota vindemia sacra fiebat, vt calpari totum vinum diffusum. de quo vide verba Trebatij Iurisconsulti apud Arnobium.

Sagmina] Mirum alium versum Næuij à Festo, alium à mutilatore citari. Legendum vero: Scopas, atque verbenas. Nam scopæ in sacris dicuntur apud Plinium, & alios, verbenæ. Glossarium: Sacmina, θαλλὸς, σπονδεία ἀρχῆς. Lege: Sagmina, θαλλὸς, σπονδεία. Sagminarius, σπονδάρχης. Sed præstat legere Scapos. Scapi sunt θαλλοί. Apuleius lib. xi. Thallos, verbenas, corollas ferentes. Quin scapum cæpæ Columella thallum vocat.

Salacium] Glossarium: Salacia, ἀμφιτρίτη, νηρηΐς. Ridiculum vero testimonium Ouidij. Cum salax non sit Salacia Salacia recte exprimit Homeri ἁλοσύδνην. illa περὶ τὸ τ

ἅλα σεύειν, hæc ſimiliter à ſalo ciendo.

Salaria] Infra: Salariam viam incipere ait à porta, quæ nunc Collina à colli Quirinali dicitur. Salaria autem propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, vt ea liceret in Sabinos ſalem portari.

Salios] Gloſſæ: Salius, ἱερεὺς ὁ τὰ διοπετῆ ὅπλα θεραπεύων. ὑμνῳδός. σφύτανις Salij cognomento etiam erant Collini, & agonenſes. item quod vulgare non eſt, Pallorij. & Pauorij. Seruius in ſchedis. Duo ſunt genera Saliorum, vt in Saliaribus Carminibus inuenitur; Collinij, & Quirinales à Numa inſtituti: ab Hoſtilio vero Pauorij, & Pallorij. Hæc ille. Quos Quirinales hic vocat, ſunt qui aliter Agonenſes. Nam & mons Quirinalis dicebatur Agonalis.

Salmacis] Videtur Feſtus vel Verrius in Ennio diſiunctim legere, Salmaci da ſpolia ſine ſudore, & ſanguine. Atqui potius videbatur coniunctim Vetus Gloſſarium: Salmacidus, ἁλμυρός. Salmacidum. ἁλμυρόν. Salmacia, ἀμφιτρίτη. Salmacia aqua ἁλμυρὸν ὕδωρ. Ergo ſpolia quæ incruenta ſunt, καὶ ἀναιμακτὶ, καὶ ἀκοντὶ parta elegantiſſime Salmacida, vt diluta, non cruenta vocat, vt anno ſuperiore notauimus in lectionibus Auſonianis. Et ſi quis Ciceronis verba in libris de Officiis conſideret, vbi hæc Enniana citantur non aliter legendum eſſe, quam Salmacida animaduertet.

Salutis] Lege, non peremit nomen ſalutis. ἀρχαϊκῶς. Sunt enim verba Aelij Galli.

Salua res] Piaculum enim erat non ſolum ſi incepti ludi alicuius rei interuentu interpellarentur: ſed etiam ſi ſubito ludius conſtitiſſet. Arnobius: Cõmiſſum ſtatim omnes in religiones clamatis ſacras, ſi ludius conſtitit, ſi tibicen repente conticuit. De Paraſitis Apollinis diximus in Auſonianis lectionibus. Verum eſt autem, quod hic dicitur, in mimis fere ſecundarum partium paraſitos eſſe. Seneca de ira libro III. Cælium oratorem fuiſſe iracundiſſimum conſtat. cum quo, vt aiunt, cænabat, in cubiculo lectæ patientiæ cliens. ſed difficile erat illi in crapulam coniecto rixam eius, cum quo edebat, effugere. Optimum iudicauit quicquid dixiſſet ſequi, & ſecundas agere. Non tulit Cælius aſſentientem, ſed exclamauit: Dic aliquid contra,

vt duo simus. Hic secundas agere, plane est, assentari, supparasitari, atque, quod ille profitetur, Aiunt? aio, negant? nego. Neque aliud intellexit Horatius ❧ aut mimum partes tractare secundas. Clamosi enim inducuntur Parasiti. Glossarium: Secundarius, Subdiga, ὑποκριτής.

Salutaris] Infra: Salutaris Porta appellata ab æde Salutis, quod ei proxima sit, aut ob salutationes vo . . . Quænam sunt eæ salutationes? nempe quod ad eam Prætor salutaretur is, qui in prouinciam Proprætore, aut Proconsule exiret Vide supra in Prætor. Quæramus igitur, quomodo illud vo . . . .expleri possit. fortasse: ob salutationes vocantium Prætorem. Quæ sequuntur, alio pertinent, & linea prior deest. Ita autem succenturianda sunt; Scenici antiquitus appellabantur, qui Megalenses nunc ludi. Scenicos vero ludos primum fecisse C, Atilium, M. Popillium Aediles memoriæ prodiderunt historici. Solebant autem prodire in orchestra, dum intus actus fabulæ componerentur cum versibus obscænis. Vide Liuium lib. v i i non longe post initium.

Samnites] Infra: Populis Samnitibus nomen impositũ ait Verrius propter genus hastarum, quæ Saunia appellãt Græci. Alij aiunt Sabinis vere sacro voto hoc genus hominum extra fines eiectum, Comio Castronio duce, occupasse collem, cui nomen est Samnio. a quo colle Samnites dictos. Huius rei testis locuples inter alios Strabo. Sisenna etiam eius historiæ meminerat libro quarto Historiarum: Quondam Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos. Nam de vere sacro sæpe Liuius, & alij.

Sanates] Quæcunque in Epitoma habentur, ea desiderantur in reliquiis Festi. Itaque supplẽdum ex Epitoma initium illarum reliquiarum. Quæ sequuntur, in hanc sententiam concipienda sunt: Sulpicius autem Senates, & Opillius aiunt dici inferioris loci gentes, vt Tiburtes, & alios, qui cum populo Tiburtino habitarent in agro Tiburti. id est omnes peregrinos, inferiorisque loci. Itaque scriptum esse in x i i. Nexo solutoque, forcti sanatique idem ius esto. id est bono romano, idem & peregrino, qui & inferiore loco est. Sunt qui intelligunt colonias, quæ unt deductæ in priscos Latinos a Tarquinio Prisco, quas

inegerit secundum mare infra Romam in ciuitates Latinorum: eosque sanatis, propterea quod præter opinionẽ eos pacauisset, sanauissetque, & cum eis pacisci potuisset nominauit, vt auctores sunt Cincius libro II. de officio Iurisconsulti. M. Valerius Messala in ea in XII. explanatione. Idem tamen in eo libro, quẽ de dictis inuolute inscribit, forctis & sanatis ait duas gẽtis finitimas mari: de quibus legem hanc inscriptam esse videri, Vti duæ maritimæ gentis eodem cum P.R haberentur iure. neque alios quam forctes & sanates legem hanc significare existimat hoc intellectu. multi sunt, quibus id, quod pluribus placuit: displiceat: & aliter in XII. sanati, forcti interpretentur: hoc est sanati, insani. Propemodum ea videtur Festi sententia esse,

Sandaracam] Sandaracam ait esse genus coloris, quod Græci sandicem appellarunt. Næuius: Merula Sandaracino ore.

Sanqualis] Sanqualis auis a quibusdam Ossifraga appellatur. Eadem in commentariis auguralibus Sanga dicitur quia in Dei Sangi tutela est.

Sardi venales] Sardi venales, hoc est alius alio nequior. ex hoc natum prouerbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt a vicanis prætextatis, auctio Veientium fieri solet: in qua nouissimus is, qui omnium deterrimus, producitur a præcone in mediũ senex cum toga prætexta &. Capitolinis ludis suppleuimus ex Plutarcho, de quibus præter alios Liuius libro V. De prætextatis vicanis vide supra in Prætexta. Nam & hic ex eo loco cognosces vicanis non vicinis legendum esse. & ibi ex hoc vicanos esse vici magistros. Potes etiam legere: qui fiunt a vicanis, & magistris collegij.

Sarra] Sarra prius insula, quæ nunc Epiros est. Ita plane scripsit Festus. Significat, prius insula cum esset, postea cum ab Alexandro obsideretur. ἠπειρώθη. Nota ac celebris historia, Nomen hoc incognitum fuit Græcis. Nam vt Syri ipsi, vocabant Tyron. At Phœnices antiquitus Sor dicebant. Eorum coloni Carthaginienses, eadem lingua vtentes Sar vocarunt Ab illis didicerunt Romani. Vnde Ennius Poenos Sarra oriundos dixit, hoc est Tyro. Obsolescente Hebraismo, quod fuerat idioma Phoenicũ, Syri

pro Sor, Tur dixerunt. primum quia Sade, & Sin literas mutant in Tau. deinde, quia ipſi non vtuntur O, ſed pro ea, V, ſolent vſurpare. Qui vtriuſque linguæ operam dederunt, ſciunt me verum loqui.

Sarte] Sarta tecta Græcis oratoribus, & aliis dictum ἐπισκευαί. at Gloſſis, ἀποῤῥαφαί. quia & Sarcire, eſt ῥάπτειν. In locatione operum publicorum, quæ fiebat lege Cenſoria, certum eſt additum fuiſſe: PORTICVM SARTAM. TECTAM. PRODVIT.

Sas] Verſus Ennij elegantiſſimos reiectis illis ſpuriis gloſſematis, quæ in medium illorum temere irrepſerant, ita legendos curabis:

Nec quiſquam ſophiam, ſapientia quæ perhibetur,
In ſomnis vidit prius, quàm ſam diſcere cœpit.

Nam Romani ignotum verbum plebi ſophiam, ſolebant ſemper Latine reddere. Afranius in Sella:

Vſus me genuit, mater peperit memoria.
Sophiam vocant me Græci: vos Sapientiam.

Ennius ſine dubio extulit hos verſus, cum viſus eſt in ſomnis ſibi adeſſe Homerus poeta. Neque, inquit, quiſquam ſomniat ſe videre ſapientiam, quin eam prius didicerit. Hoc enim naturaliter fit, vt quæ quotidiano vſu tractamus, ea ſæpe in ſomnis imaginari ſoleamus.

Satura] Gloſſarium: Satura, νόμος πολλὰ περιέχων. de Satura cibi genere habes apud Apicium ex Varrone. in veteri tabula ænea: EXTRA. QVAM. SEI. QVID. IN. SATVRAM. FERETVR.

Saturno] Infra: plane erat: Saturno ſacrificium fit capite aperto. Reliqua qui meliore ingenio ſunt, diuinabunt. Poſtea: Saxum Tarpeium appellatur pars montis, qui ob ſepultam Tarpeiam, quæ eum montem Sabinis prodiderat, nominatus eſt. vel ab eo, quod, cum L. Tarpeius Romulo quaſi ob raptas virgines aduerſaretur, ad illud ſaxum eſt de noxio pœna exacta, noluerunt funeſtum locum cum parte Capitolij coniungi. Videtur iſte L. Tarpeius Romulum apud populum accuſaſſe. quod cum ſine cauſſa veriſimili non poſſet, hoc nomine infenſum populo efficere voluiſſe, quod Sabinas rapuerit, & eam inuidiæ cauſſam obtendiſſe.

Scæua] Ait videri dictum a Græcis, qui scæuum sinistrum dicũt. ad quod Hostium in quodam libro belli Histrici testem producebat. Varro: nequid obsit bonæ scæuæ caussa. inde Scæuola appellatus: ab Scæua, id est sinistra. quod quæ sinistra sunt, bona auspicia existimantur. a quo dicuntur comitia, aliudue, quod fit aue sinistra, scæua. id a Græco. quod hi sinistram vocant σκαιάν. Glossariũ ἀριστερὰ χείρ. Plautus: Caninam scæuam spero meliorem fore.

Scelerata] Scelerata porta appellatur a quibusdam Carmentalis, qui norunt, quod ei proximum Carmentæ sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam sex & trecenti Fabij cum clientium millibus quinque egressi aduersus Hetruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti. qua ex caussa per eam portam intrare egrediue nefas habetur Ouidius:

Ire per hanc noli, quisquis es: omen habet. Et:
Porta vacat culpa: sed tamẽ omen habet.

Schœniculas] Ex Clitellaria Plauti duos hos versus citabat Festus:

Diobolares, schoenicolæ, miraculæ
Cum extritis talis, cum, todellis crusculis.

Vide tertium Coniectaneum.

Sceleratus campus] Infra: Sacellum, quod puteal appellatur, antea atria, fecit Scribonius, cui negotim datum fuerat, vt conquireret sacella. atque illud consecrauit. Quia in eo loco fulguritum sacellum fuit, quod ignorarent fulgur conditum, quod nefas est integi, semper foramine aperto cælum patet. vix est vt non ita scripserit Festus. Nam cur puteal Libonis diceretur, nisi quia conditum a Scribonio Libone? cum ob neglectam bidentalium & locorum fulguritorum religionem iram deorum vererentur incurrere Romani: videtur ex relatione Pontificum negotium datum Scribonio Liboni a senatu, vt diligentissime conquireret sacella. Erant autem sacella non semper alicuius Dei, sed sæpius fulguris. vnde omnia sacella aperto tecto fuisse supra relatum est. Puteal autem impositum fuisse, loco sacro conditis ibi fulguribus ex Plinio supra in Nauia ficu retulimus. & nunc caussa patet quare puteal Libonis dicatur. At in numisma-

tis Libonis non ſacellum, ſed ara eſt. cui rei fidem facit etiam Dionyſius, qui ait βωμὸν ſuperimpoſitum ei loco fuiſſe. ſed, vt apparet, non tantum illa ara, ſed etiam ſacellum puteal dictum eſt. ob id, puto, quia incertum erat vbi condita erant fulmina. ſane non aliter poſſum animum inducere, quin Feſtus ita, vt poſuimus, ſcripſerit. Duo ſunt, quæ te admonitium velim, vnum: puteal non eſſe tribunal prætoris, vt voluerunt quidam. nam tribunal gradus habebat. Propterea tribunal præſidis βαθμοὶ vocatur a S. Luca in actis Apoſtolorum, & λιθόστρωτον ab eadem mente in Euangelio. Alterum eſt, non eſſe eam aram, quæ Symmachi & Chriſtianorum Ambroſij, Prudentij, aliorumque contentionib. exagitata eſt. Quod quidam ſciolus in libris ſuis Variorum notauit. Id tamen tam falſum eſt, quam illud, quod addit, in puteali iurari ſolitum fuiſſe. Imponit omnibus Acro male intellectus, qui dixit tribunal praetoris ad puteal fuiſſe: non autem puteal fuiſſe tribunal prætoris.

Scenſas] Miror huc tranſlatum, cum certum ſit non ſcænas, ſed ceſnas dixiſſe. vnde ſiliceſnium: poſtea ſilicerniū.

Schola] Auſonius aliter:

--Graio ſchola nomine dicta eſt,
Iuſta laboriferis tribuantur vt otia Muſis. In fine lego: ne triſti aliquo nomine fugiant ſuo fungi munere.

Scurra] Non dubium, quin legēdum ſit συσκυρᾶν. vt Scurra dictus ſit quaſi Secura, aut Sucura. Verſus Lucillij mendoſi ſunt. qui fortaſſe ita melius legentur:

--Corneliu' Publiu' noſter
Scipiades dicto, penituſque interuenit ipſi
Molli, & delitiis Luci, effigiæ, atque cinedo,
Et ſectatori adſiduo quo rectiu' dicas,
Ibat forte domum ſequimur multi, atque frequentes.

Facetus poeta ait Scipionem interueniſſe rixæ & dictis neſcio cuius mollis & cinedi, ſectatoris cuiuſdam Lucij, atque adeo deliciarum, & imaginis, ac propemodum effigiæ ipſius. Antiqua conſuetudine cum ſcriptum eſſet efficiæ, pro effigiæ, factum, effictæ. Gloſſarium Scurram interpretatur, δεικιστὴν. & Scurrari, δεικίζειν. Inuenio & Scurras κοπρείας dictos. Dio in Pertinace: κοπρείας ἰκάς ἢ

γελωτοποιοὺς αἴσχιστα. μὴ τὰ εἴδη, αἴσχιω δὲ τὰ ὀνόματα, καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔχοντας. Iſidori Gloſſæ: Scurrula, qui incopriat. Suetonius Claudio: Interdum ferula flagroue, velut per ludum excitabatur à copreis. Hæc eſt veterum tã antiquitus excuſorum, quam manu ſcriptorum lectio. Primus Beroaldus Tropeis legit: inepto ſenſu. Turnebus Copreis ex veteri codice animaduertit. ignorauit autem quid eſſent Coprei: & vt ſententiam ſuam adſtruat, interpunctiones turbat, ac confundit. Atqui Coprei, nihil aliud quam Scurræ, qui per ludum excitabant eum. Cui enim alij impune licuiſſet, niſi ſcurris?

Seceſſiones] Secere, dicere. Inſeque muſa virum verſutũ. Liuius Andronicus principio Odyſſeæ.

Sectores] Neque hæc ſatis declarant, quid ſit Sector, neque auctor Gloſſarij: Sector, βιώνης.

Sed pro ſine] Docti viri emendant, Se. quia ſcilicet videbant ſe dolo malo dici. uerum tamen & SED pro ſine veteres dicebant. Cuius rei fidem fecerit vetuſtiſſima lex, quæ extat in Bibliotheca Regia: EI. PRIMO. QVOQVE. DIE. QVAESTOREM. SOLVERE. IVBETO. QVAESTORQVE. EAM. PEQVNIAM. EIS. SED. FRVDE. SVA. SOLVITO. item in Columna Duillia ſemper legitur ALTOD. MARID. DICTATORED. Vide in Suadted. Quare nihil mutandum.

Sedum] Stulte quærit, quare ſedum feratur in tegulis putans ſcilicet religionem potius, quam naturam illius, herbæ, hoc fieri.

Sellæ] Puto: Sellæ curuli locus in circo, item proximo lictori, poſterioribuſque lictoribus proxime ſacellum Murciæ fuit, de quo loco deſpiciebant ſpectacula magiſtratus. Neque id abhorret à conſuetudine Romana, vt magiſtratus in ſella curuli qui ludos ederet, aut alius quiuis, ad primas metas ſtaret. Nam ad eas Deæ Murciæ ſacellum fuiſſe ait Tertullianus. Non improbo tamen, ad ſacellum Mercurij. Nam & ad circum maximum fuit ædes eius Dei.

Senacula] Notæ D·T. ſignificant Duntaxat. Infra: Simpludearia funeraſſunt, quibus adhibentur D. T. ludi. hoc hoc eſt Duntaxat.

Senis crinibus] Seni crines dicuntur in capite matronę

Romanæ ſex ſertæ crinium vitta & crinibus ipſis implexæ, quas vulgus trecias vocant. Sic apud Martialem:

Portabat vxor rufa crinibus ſeptem.

Nihil aliud ſignificat, quam capillos in ſeptem ſertas diſtinctos. vt videmus matronas ornatas in veteribus numiſmatis. Puto autem ſuppoſititiam comam hic intelligi,

Sentinare] Gellius libro XIX. cap. I. Tum poſtea complorantibus noſtris omnibus, atque ſentinantibus, dies quidem tandem illuxit: ſed nihil de periculo, atque ſæuitia remiſſum. Vbi manifeſto ſentinare eſt, quod ait hic Paulus, periculum vitare. At in vulgatis codicibus contaminatiſſimus eſt locus ille. Sed proprie ſentinari eſt ſatagere ad ſentinam. Vnde Sentinatores, quibus cura Sentinæ delegata in naui. Paulinus ad Macarium, de naufragio: Vnum ex omni numero nautarum ſenem ſentinando deputant. Item: Quid huic, quæſo, obſuit ſeni perſona ſentinatoris & in nautis viliſſima?

Seplaſia] Infra. agebatur de Trionibus, & Septemtrionibus: Septemtriones, ſeptem ſtellæ appellantur, à bubus iunctis, quos triones veteres appellant, quod iuncti arent terram, quaſi teriones. quidam eas ſtellas plauſtrum vocant, quod id aſtrum Græci ἅμαξαν dicant. quia habet partem quandam temonis ſpecie. Ennius: ſuperat temo ſtellas. Hæc Feſtus. intelligit autem locum Ennij ex Iphigenia, quem olim in coniectaneis illuſtrauimus.

Quid nocti' videtur? In altiſono
Cæli clipeo temo ſuperat
Stellas, ſublime etiam
Atque etiam cogens noctis iter.

Addũt docti viri in numiſmate veteri L. Lucretij Trionis expreſſam videri ſtellarum ſeptem formam. & nos quoq; eiuſdem L Lucretij duos argenteos uidimus, quorũ copiam nobis fecit humaniſſimus vir Chriſtophorus Neyterus Auguſtanus. In altero erat Luna Corniculata, & ſtellę cum inſcriptione, TRIO. LVCRETI. In altero Delfinus, & inſcriptio L. LVCRETI. TRIO.

Septimontium] Septĩmontium dies feſtus appellatur menſe Decembri, qui dicitur in Faſtis Agonalia, quod in ſeptem montibus fiunt ſacra, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermalo, Cęlio, Oppio, Ciſpio. Hæc Feſtus.

Nam Varro differens de festis, quæ in mensem Decembrem incidebant, ponit & inter ea Septimontium. Agonalia vero eodē mense erant propridie Idus Decembres, alia ab illis Agonalibus, quæ notant Fasti mēse Ianuario. Hoc tantum interest, quod Agonalia sint ante Larentinalia. Varro vero Septimontium ponat post Larentinalia. De Septimontio habes & apud Tertullianum libro de Idololatria: Etiam strenæ captandæ, & Septimontium, & brumæ, & caræ cognationis honoraria exigenda omina. ex quibus apparet non solū mense Decembri fuisse, quia is est brumæ mensis: sed etiam circa finem eius mensis fuisse, quia proximum sit strenæ exigendæ. quod fiebat Kalendis Ianuariis. Quod disertius probatur ex Suetonio in Domitiano: Congiarium populo numerorū trecentorū ter dedit, atque inter spectacula muneris largissimum epulū: septimontiali sacrorum quidem die Senatui equitique panariis plebei, sporte lis cum obsonio distributis. Antea plane ignorabatur de hoc septimontiali die.

Serius] Scribe Secius, vel Sequius. alioqui ineptum est proscribere nobis Serius, tanquam ignotum verbū, quod vulgatissimum est. Adde quod in veteri scriptura variat lectio: cum exaratum sit Setius, non Serius. Legendum ergo: Secius, à secus videtur dictum.

Serra] Verba Catonis manifesto præ se ferunt aliud, ac visum est Verrio: Cuius in hac re supinitatem, & negligētiam animaduertere licet. Serra enim, & globus, & forfex sunt σχήματα instruendæ aciei.

Seruorum] At Macrobius contra: Nonis Conuentus vniuersæ multitudinis vitandus existimabatur: quoniā populus Romanus exactis etiam Regibus, diem hunc nonarum maxime celebrabat. quem natalem Seruij Tullij existimabāt. Qui cum incertum esset quo mense natus esset, nonis tamen natum esse constaret, omnes nonas celebri notitia frequentabant. est etiam Dies seruorū Sigillaria, quę in continenti post Saturnalia celebrabātur. Lucillius:

--Seruorum festu' dies est,
Quem plane hexametro versu non dicere possis.

Nam Hexametri lex non admittit Sigillaria. Ausonius:

Aediles etiam Plebei, etiamque curules
Festa Sigillorum nomine dicta colunt.

Sexagenarios] Vulgata quidem historia,seu fabula, & à veteribus diuersis opinionibus agitata.Tamen nõ ita puto apertum esse, quid velit Festus, vt non ex eo eruantur quædam, quæ apud nullum alium auctorem legas, vt apparebit ex eius contextu ita: Sexagenarios de ponte mitti olim dicebatur. Cuius caussam Manilius hanc adfert:quod qui incoluerint primi loca vrbis, hominẽ sexaginta annos natum Diti patri quotannis immolare solebant. idque facere eos destitisse aduentu Herculis.Sed religione veteris moris scirpeas hominum effigies eos tantummodo mittere de ponte. alij aiunt, morãte in Italia Hercule quod quidam eius comitum habitauerint secundum ripam Tiberi, atque Argeos se vocauerint ab argis: quorum p.ro. memoriam redintegrari. eo gente Græcia legatum quendam Argæum cum iis Romæ moratum esse. is vt obierit,institutũ à sacerdotibus, vt effigies scirpea ex omnibus,cum,quæ publica erant,nunciauisset,per flumen ac mare in patriam remitteretur. scriptum est in reliquiis Festi his,pro is, vt sæpe. Institutum igitur ait, vt ex omnibus scirpeis simulacris,erant autem triginta,vna nomine legati Argiuorum de ponte in Tiberim deiecta,per mare in patriam remitteretur,postquã munus suum,cuius caussa publice missus erat,nunciauisset. Hoc enim est,postquam quæ publica erant, nunciauisset. Ex quibus apparet sine vlla controuersia, sacerdotes quædam dicis caussa nomine legati fari solitos, cum illam effigiem emitterent. quod apud nullum alium auctorem scriptum reperias.

Sexu] Corruptissimus locus. Lege: Sexus,aliter Sexu, natura habitusque. ex Græco, &c. Afranius in Priuigno -- Sic ait:

Orbus virile sexu adoptauit sibi. Sallustius Histor. lib.II. At Metellus in vlteriorem Hispaniam post annũ regressus. Magna gloria concurrentium.Vndique virile, & muliebre sexu per vias,& tecta omnium visebatur. Sisenna Hist.lib.IIII. Tum in muro virile, ac muliebre sexu,populi multitudine omni collecta. Quæ omnia corrupte leguntur apud Nonium. In veteri scriptura hic legebatur Secus.quod etiam vsurparant veteres. sed non propterea hic ita legendum. Ausonius:

Iuno,Cerès ac Vesta,secus muliebre sorores. Item,
Nota Caledoniis nuribus muliebre secus Strix.

Sexu ergo neutri,sexus masculini. Sic genus, & genu:gelus,& gelu:cornus,& cornu.

Sic versantur] Haud dubie est fragmentum de Sucula quod est lignum transuersarium teres vtrinque capitulis cardinatis in duo arrectaria immissum , paxillisque versatum,circa quod ductarius funis voluitur, ad sustollẽda aut molienda onera, vt lapides , & alia De Sucula etiam alibi loquitur.Sequitur deinde:Suparum appellant dolonem,hoc est velum minus in naui , vt acation maius. Suparum autem dictum ait Capito , velut separatũ sit à dolone interioris mali. Hæc ἀναμφισβήτως Festus. Notum est Acatium , & dolonem esse genera velorum , ἀκάτιον quidem μέγα ἄρμενον, δόλωνα vero μικρόν. Notum & illud apud Liuium:dolonibus sublatis fugerunt. de suparo alibi satis diximus. Sequitur aliud caput:¦Sepultum morte meroque cum ait in ea in. . . . de L. Terentio Tusci vici magistro. eum viuum de saxo Tarpeio elatum cum eo venisset comissatum:quod mero esset coactus. Non dubium est ex quadam oratione Catonis desumpta esse.qui mos est Festo solennis , vt non nominato Catone verba ex eo in testimonium producat,vt in Sublimauit. elegãter comessabundum iuuenem mero sepultum & viuum elatum quod mortuo similis esset,dixit , quodque spiritus ei mero coactus & interclusus esset. est autem nõ totus integer locus,nisi fallor. ante enim desiderantur quędam.quanquam non solum aperta est,sed etiam elegans huius loci sententia.

Sicilibus] Glossarius : Sicila, σμίλα , δερβίλιοι. Sicilium, ξυρὸν σκυτέως. Sicila,σμίλα χαρτοτόμος. est autem vox magnæ Græciæ. eo nomine intelligebant quicquid secandi vim habet.inde Sicilia dicta, quia ab Italia absecta. Inde Sicilire prata,secare.

Sicilicum] Frustra in peregrino verbo Latinam etymologiam rimatur. est enim Syrum.

Sifus] Sifunculi in aqua ducenda vsurpatum est,pro tubis ipsis. id quod Græce est σίφων.In lege riualitia sic est, quæ lata est rogante populum Ser.Sulpitio:Riuales montani

tani paganiue ſifunculis aquam diuidunto.donec inter ſe diuiſerint,eius iudicatio eſto.Aperte actio datur in eum, qui hac lege committit.

Signa [Signa vt rerum,ita res ipſæ ſculptæ , aut lapides, aut ferrum: & ſi qua ſunt aliqua eiuſmodi quæ ſculpätur etiam:ſed pocula ita dicta,& ſimulacra ad effigies hominum conformata. Inuerſum tamen , etiam. ſed pocula. pro ſed etiam pocula.

Silere] Silere , tacere. quod dictũm eſſe videtur à S , litera, quæ initium eius vocis eſt. Deinde de Silentio auſpicandi gratia loquebatur ſequenti capite. ſed primus verſus deeſt.Silentio ſurgere Verrius ait dici,vbi qui poſt mediam noctem auſpicandi cauſſa ex lectulo ſuo ſurgit, & liberatus à lecto in ſolido ſedet,ſiletque,ne quid eo tẽpore deiiciat. inde ſe in lectũ repoſuit. Ita omnino nullo labore hanc lectionem eruimus. Aperte ſolidam ſellam fuiſſe ait,vt ſtabilior eſſet, ne forte quid in ſedendo , aut dum vellet ſedere,motu ſellæ deiiceret,& ſtrepitu vitium auſpicio faceret.

Silicernium] Silicernium , cæna funebris , quam Græci περίδειπνον vocant. ſed & nonnulli,inter quos Verrius, exiſtimant nihil aliud eſſe,quam id , quod nos farcimen dicimus,quo fletum familia purgare ſolet. quia cuius nomine ea res inſtituebatur,iam ſilicernium cerneret. Cæcilius oboloſtate: Credidi ſilicernium eius me eſſe eſurum. Silicernij ſupra,& alibi τὸ ἔπιμυθον attigimus. Ceſnas veteres dicebant,& Poeſnas,pro eo quod eſt, Cenas, Poenas. Ab eo ſiliceſnium. poſtea ſilicernium. Caſmina , carmina. Valeſius, Valerius. & ſimilia. Tertullianus : quo differt ab epulo Iouis ſilicernium ? à ſimpuuio obba ? ab aruſpice pollinctor ? Gloſſarium : ſilicernium : περίδειπνον λύχνους γὰρ ἅπτειν ἐν πένθει οὐ θέμις. videtur accepiſſe, quaſi ſelucernium,hoc eſt ἀλυχνία. Rationem hanc eruimus. Natali die lucernæ accendebantur. Mortuali, vt loquuntur Cato , & Plautus , id non faciebant optima de cauſſa , vt τὸ ἀντίστροφον τῆς γενέσεως, καὶ τῆς τελευτῆς oſtenderent. Perſius:

—vnctaque feneſtra,
Diſpoſitæ pinguem nebulam vomuere lucernæ.

Tertullianus libro de Idololatria: At nunc lucent tabernæ,& ianuæ nostræ. Plures iam Ethnicorum fores sine lucernis, & laureis, quam Christianorum. At ἐν πένθει quidem, vt puto, non accendebant. Cæterum semper in cippis sepulcrorum suspendebant lucernas. cuiusmodi fictiles multas videmus ex veteribus monumentis erutas. Dio in Domitiano: καὶ θρόνον μὲν στήλην παρεθῆδη ἑκάστῳ σφῶν παρέστησε τό.τ᾽ ὄνομα αὐτοῦ ἔχουσαν, καὶ λυχνοῦχον μικρὸν οἷον ἐν τοῖς μνημείοις κρεμαννυται. Inde puto apud Gelliũ Laberius Cippum vocat lucium, quod ex eo lucerna luceret. vt ille apud Athenæum qui columnam vocat μύανδρον, quod sustineret innitentem virum. Porro quemadmodum Ergastulus dictus, qui in ergastulo maneret: ita silicernius, qui dignus erat, vt pro eo silicernium pararetur. Cincius Alimetus de Gorgia Leontino: Qui dum iam silicernius sui finem temporis expectaret,& si morti non potuit, tamen infirmitatibus insultauit.

Silus] Silus,& Silo, σιμός.

Simpludearia] De his non nihil attigimus in Ausonianis lectionib. Dicta quasi simpliludiaria. quia simpli ludij adhiberẽtur. hoc est saltatores vel cernuatores, de quibus supra diximus: qnos cernuatores hic Verrius vel Festus vocat Corbitores, more scribendi antiquitus imperitis librariis vsitato, qui b, cum u,& cõtra cõmutabant. Coruitores enim sine dubio dicendum erat. qui enim gestus Cernuantium, vt modo sursum, modo deorsum spectent, is & coruorum est, & cornicum, ac monedularum, quæ vbi pedibus aliquem locum insistunt, modo ἀνανεύουσι. modo ἐπινεύουσι. Hinc elegantissime de mulieribus cibo se ingurgitantibus ad mensam Plautus Casina dixit:

Ego noui illas estrices. coruitant, vbi

Comisse possunt -- Quanquam scio Turnebum mutasse, sed frustra. Has notas D.T. duntaxat significare supra in Senacula admonuimus. Caussæ igitur non est, cur doctis viris hic de mẽdo suspectus locus esse debeat. Simpludeariis ergo simpli ludij duntaxat adhibebantur, qui & Coruitores, seu cernui vt est apud Seruium, dicuntur. Indictiuis & ludij, & desultores, ac etiam ludorum quædam genera. Cicero de legibus II. Funus vt indica-

tur ſiquid ludorum, dominuſque funeris vtatur accenſo, atque lictoribus.

Simpulum] Gloſſæ: Simpulum, χύαθος. Simpulones hinc qui ſponſum conuiuia diſcurrentem comitantur. Succius Piſcatoria:

Summates viri facti ſunt ſimpulones ganei.

Iſidorus in Gloſſis: ſimpulator, conuiua: amicus ſponſi aſſiduus cum eo in conuiuio.

Si...] Siparium genus veli, quo in ſcæna mimi vtuntur, dictum ait. hactenus poſſum. reliqua quo pertineant non video.

Sireps] Plauti locus in prologo Amphittuonis iamdudum à nobis ita emendatus fuit: Sirempſe legem iuſſit eſſe Iupiter. Memini & locum in Senatuſconſulto quodam apud Frontinum eodem modo deprauatum vulgo legi: Qui aduerſus ea quid fecerit, & aduerſus ea repſerit ex iuſſu cauſſaque omnium rerum omnibus eſto damnas vtique atque vti eſſet eſſeque oporteret, ſi is aduerſum hanc legem riuum, ſpecumque rupiſſet. Manifeſto enim legendum: Qui aduerſus ea quid fecerit, ſirempſe lex, ius, cauſſaque omnium rerum omnibus eſto vtique atque vti eſſet &c. Quin apud Probum Singularum ſcriptorem eadem non mediocriter cõtaminata ſunt: S.R.L.E.E.C.Q.O.R.E. Si rem lex ex eius cauſa Quę omniũ rerum eſto. Scribe: S.L.I.C.Q.O.R.E. Sirempſe lex, ius, cauſſaque omnium rerum eſto. Apud Senecam Epiſtola x c i i. vbi vero ad finem mortalium vẽtum eſt, diſcede, inquit, Ambitio, omnium quæ terram premunt fere miles eſto. Emẽdat eruditiſs. Cuiacius, ſiremps lex eſto. Partem verborum Catonis ita reconcinnabimus: & præterea rogas aduorſus ea ſi populus condemnauerit, vtei ſiremps lex ſiet, quaſi aduorſus leges feciſſet.

Sobrium] Sobrium vicum dictum eſſe teſtatur Aelius, quod in eo neque tabernæ locus, neque cauponæ fuerit. alij quod in eo Mercurio non lacte, ſed vino ſolitũ erat ſupplicari.

Sodalis] Sodalis quidam dictos eſſe putant, quod vna ſederent, eſſentque. alij, quod ex ſuo veſci ſoliti ſunt. alij, quod inter ſe inuicem ſuaderent, quod vtile eſſet. Iidem quod coeant crebro congeræ vocantur à Græco voca-

bulo,quod eſt γέῤῥα. Congeræ per vnum R, ſcribebant, vt ſupra attigimus Lucillius:

Tapullam legem rident concerræ Opimi.

Concerræ pro Congerræ. vide in Tapulla. Quod Congerra à Græco γέῤῥα dictum ſit monet etiam Varro. vide libro VI. de Latino ſermone.

solida] ſolida ſella, ait, ſedere tum quis iubetur, cum mane ſurgendi cauſſa euigilauit. quod antiqui expreſſe ab interiore parte excauatas non faciebant ſedes. quas ſolidas ideo,quod his nihil erat concauum, appellabant, inquit Verrius, quod eſſent totæ. abſurde, vt mihi videtur,illud quod ſit totum,ait dictum ſolidum. Nihil omnino prætermiſſum eſt de ſententia Feſti, fortaſſe ne de verbis quidem. Euigilare ſurgendi cauſſa, eſt data opera poſt mediam noctem experrectum ſilentio ſurgere, auſpicandi cauſſa. ita enim auſpicantibus mos erat in ſolida ſella ſedere. vt ſupra in ſilentio refertur. Recte autē Verrius ſolidas ſellas totas interpretatur. nam Verrij temporibus vulgo tam notum erat ſolidum à ſolo dictum, quā ſolum idem valere, quod totum. Igitur idem eſt ac ſi dixiſſet,dictæ ſolidæ, quod ſolæ,id eſt totæ. Quare vides hic præcipitem Feſti calorem in reprehendendo illo, à quo tanta bona didicerat. Saltem debebat meminiſſe quod alibi notat de ſoliferreo,ſolerte,& ſolenne. Verum profectò ita eſt:ad reprehendendum, quam ad diſcendū propenſiores ſumus.

solino] Conſulo, Conſolino, vt iter, itiner, fruiſcor, fruniſcor.

solipuga] Gloſſarium: ſolipaga, ἡλιοκεντρίς, μύας εἶδος.

solitaurilia] ſcribe: quod omnes eæ ſolidi integrique ſunt corporis. contrari verueces, maialeſque. quia, &c. Quod ait tauros id eſt virilia cædi in caſtratione: intellige de ea caſtratione, quæ fiebat in ipſo ſacrificio. Verres enim,aries,taurus, cum admouebantur aræ mola mactati,priuſquam corio exuerentur,caſtrabantur. Vide Martialis epigramma lib.III. cuius initium:

Vite nocens roſa ſtabat moriturus ad aras
Hircus grata tuis victima, Bacche,ſacris.

Gloſſarium: ſolitaurilia, θυσία ἐκ της κριοῦ, καὶ ταύρου. ſcribe,ἐκ συὸς,κριοῦ,&c.

solla] Lege ſolia, & : ideoque ſoliar ſternere dicuntur &c. Item ſoliaria vocantur Babylonica. Varro Coſmotorine περὶ φθορᾶς κόσμου. Phrygio qui poluinar poterat pingere, ſoliar leuigabat. Gloſſæ: soliar, δίφραξ.

solox] Gloſſarium : solox, ἱερὸν, καὶ παχύς. lege, ἔριον παχύ. Tertullianus in ſcholaſtica oratione de Pallio : Endromidis ſolocem aliqua multitia ſyntheſi extruxit.

soniuio] Cicero Cæcinnæ : Neque ex tripudiis ſoliſtimis, aut ſoniuis tibi auguror. Plinius de nucibus iuglandibus: Quæ cauſſa eas nuptiis fecit religioſas, tot modis fœtu munito. quod eſt veriſimilius, quam quia cadendo tripudium ſoniuium faciant. manifeſto errore legitur in vulgatis Plinianis, ſonumue faciunt. Seruius Danielis in illud:-- tremere omnia viſa repente : Hoc augurium, inquit, iuxta auguralem diſciplinam dictū eſt, quod appellatur Tripudium ſoniuium: id eſt à ſono. Ad quod pertinet, ſi arbor ſponte radicibus cadat, ſi terra tremat, quod hic Æneæ factum oſtendit, antequā voce diuina reſponſa perciperet. Hæc ille vetuſtiſſimus interpres.

Soniuio] Infra : Soniuio ſignificat in Carmine Saliari, item in commentario augurali, ſonanti. Aliud caput: Soniuium tripudium dicitur, vt ait Pulcher, quod ſonet. vt cum pullo excidit puls, quadrupediue aliquid ex ore. vide Soliſtimum.

Sons] Sons nocens, vt ex contrario inſons innocens. Auſonius in Technopægnio:

Si bonus eſt inſons, contrarius & malus eſt ſons.

Sonticum] Gloſſarium : Sonticus morbus, ἱερὰ νόσος.

Sonticum] Infra : Sontica cauſſa dicitur à morbo ſontico, qui quid gerendum agere non permittit. Cato de regis Attali vectigalibus. Reliqua non potui.

Soracum] Alij Saracum. Gloſſarium: Sarraca, ἅμαξα.

Sororiare] Plautus Fribularia:

-- tunc papillæ primitus
Fraterculabant. illud volui dicere
Sororiabant. quid opus eſt verbis?

Sartutillus] Veteres editiones, Scrutillus. quod verū eſt. Iſidorus, Scrutillus. ventriculus fartus.

Sos] Dia Dearum. δῖα θεάων. Lege alterum verſum ita:

Circum ſos quæ ſunt magnæ gentes opulentæ. &,
Dum cenſent terrere minis, hortantur ei ſos. &,
Contendunt Graios. Græcos memorare ſolent ſos.

Sos . . .] Soſpes ſaluus. . . . . omnes fere aufugerunt ſoſpites Afranius in Epiſtola: Di te ſoſpitem ſeruent tuis, Pacuuius in Teucro: maxime Teucre . . . . nunquam. Ennius in. . . . parentẽ & patriam Di ſeruate ſoſpitem. Attius in . . . . ſi rite ad patriam ſaluus & ſoſpes perueniſſet. Ennius. Vid...

Soſpitare] Soſpitare, pro bona ſpe afficere, quod hic dicitur, ego reperi in verſiculo Lucilliano ex lib. XXVIII.

Soſpitat, impertit ſalutem plurimam, & pleniſſimam.

Spara] Gloſſæ: Sparus, εἶδος ἀκοντίου. Varro apud Seruium qui eſt in ſchedis: Sparum, miſſile, à piſcibus ducta ſimilitudine, qui Spari vocantur.

Spatiatorem] Macrobius lib. III. Sic nimirum M. Cato ſenatorem non ignobilem Cæcilium ſpatiatorem, & Feſcenium vocat. eumque ſtaticulos dare his verbis ait: Deſcendit de canterio: inde ſtaticulos dare, ridicularia fundere.

Spectio]. Profligatiſſimus locus, ac multis vulneribus confectus. Non ſolum enim corruptus, ſed mancus, ac parte ſui non parua truncatus. Feſti ſententia hæc videtur fuiſſe: Spectio in Auguralibus ponitur pro aſpectione. Spectio, & nunciatio data erat iis magiſtratibus, qui omne ius auſpiciorum habent. auguribus ſpectio duntaxat, quorum conſilio rem gererent magiſtratus, non vt poſſent impedire nunciando quæcunque vidiſſent. at iis ſpectio ſine nunciatione data eſt. Hoc videndum eſt in his verbis. nunciationem duplicem eſſe: nunciationem augurij, quam habebat ſolum, cui ſpectio erat, hoc eſt augur, & nunciationem auocandæ concionis, quam ſolus habebat, qui omne ius auſpiciorum habet, hoc eſt maior magiſtratus, quæ vocabatur obnunciatio. Cum Philippica II. dicitur augures habere nunciationem: eſt ius tãtum nunciandi magiſtratui de eo quod viderit. Conſules habere ſpectionem, quam & Augures habeant, & obnunciationem quam Augures non habebant. Inuenies tamen Obnunciationem poſitum pro nunciatione: vt in primo de Diuinatione: Non in eo, inquit, eſt culpa,

qui obnunciauit: ſed in eo qui non paruit.

Specus] Pacuuius Chryſe:

Eſt ibi ſub eo ſaxo penitus ſtrata arena ingens ſpecus,
Solis quæ exortu capeſſit candorem, occaſu nigret.
Illud incipio ſaxum tentans eſcendere verticem
In ſummũ deinde.in omnis partis proſpectũ aucupo.

Spetile] vel, vt nonnullæ editiones Spectile. eſt τὸ ἦτρον, vel τὸ ὑποκοίλιον.

Spiciunt] antiquos dixiſſe in ſoluta oratione teſtis eſt Cato in ea, quam habuit de ſeptem hominibus.

Sponſis] Lege, Bene ſponſis,benéque voleris.

Squalidum] Squalidum incultum, & ſordidum.ſic appellatum, quod proxime ad ſquamas piſcium accedit. Itidem Ennius dici pallidum ſqualidum auctor eſt in Telepho.: Quam veſtitus ſqualida ſtola. Apud Nonium in Stola integrior verſus legitur:

Cedo, ac caueo veſtitus ſqualida ſeptus ſtola.

Squarroſos] Squarra,vel vt veteres ſcribebant,Scara,purum putum Græcum eſt, ἐσχάρα. Quod frequens in libris Græcorum medicinis. Rupices, ſunt ruſtici. Tertullian. apud rupicem,& ſiluicolam, & monſtrorum eruditorem ſcrupea ſchola eruditus. dicuntur & Petrones. Varrones etiam à Varris, qui ſunt ſtipites non dolati præduri, ac enodes. vnde Varronum familiæ in gente Terentia, ac Viſellia. Quãquam Varro ipſe de ſuo cognomine loquẽs aliter ſcripſerit: eum nempe, qui primus Varro ſit appellatus, in Illyrico hoſtem Varronem nomine quod rapuerat, & ad ſuos portauerat, id cognomen ex inſigni facto meruiſſe. Auctor Seruius, qui eſt penes Danielem.

Stata] Pro colluſtrauit, puto, Cœlius ſtrauit.

Statu liber] Gloſſarium: Statu liber, ἐλεύθερος χρόνῳ κατὰ διαθήκην ἀφεθείς. lego ὅρῳ pro χρόνῳ.

Stellionem] Stellionem genus lacertæ Verrius dicit ab eo dictum, quod virus ſtillet cibo, potius, quam quod dicit alibi, a ſtellarum ſimilitudine videri dictum, quia eius corium varium eſt. Tertullianus de cibis Iudæorum: quis ſtellionem? (comedit) ſed maculas execratur prædam de aliena morte quærentes.

Stipatores] Stipa, quæ hic vocatur, eſt crux, ſeu patibulum humi, vt trophæum, deuſtittum, cui argillam impo-

nunt plastæ, vt simulacra, quæ velint, deforment. Græci vocant κάνναβον. Tertullianus in Apologetico de eo intelligit, cum ait: Crucibus, & stipitibus imponitis Christianos. quod simulacrum non prius argilla deformat, cruci & stipiti superstructa? & infra: Diximus originem Deorum vestrorum à plastis de cruce induci. sed qui sequitur locus, vt obiter dicam, corruptus est apud eundem eruditissimum scriptorem: Sipara illa vexillorum, & candelabrorum stolæ crucium sunt. Legendum enim: Sipara illa vexillorum, & candes labarorum, stolæ crucium sunt. notum labarum inter signa militaria fuisse. ex illo vt ex antenna pendebat candys, quod est genus paludamenti barbarici. Itaque in veteribus monimentis ita visitur semper Labarum ea forma pictum. neque multum negotij fuit Constantino Imp. id in speciem crucis concinnare. cum iam transuersum antennæ specie lignum haberet. Candes ergo, sunt κάνδυες, à nominatiuo Candys. Non ignoro tamen in veterib. libris Tertulliani Cantabrorum legi: vt etiam apud Arnobium. præterea Labarum tempore Tertulliani non fuisse. Quare hoc modo labefactabitur coniectura nostra.

Stipes] Citabatur Afranius, qui dixerat, stipite ostium impulit. item Attius in Menalippo, qui dixerit, reuolso stipite, & in Bacchis. & Ennius, qui dixit stipites abiegnos.

Sti . . .] Citabatur Ennius qui stipem dixit masculino:

Nomine Pyrrhus, vti memorant, à stirpe supremo.

Stlata] Glossarium: Stlata, πειρατικοῦ σκάφους εἶδος. Idem, Stlatarius, ἐργόμανος.

Stolidus] Ennius:

Nanque auide pugnare sues stolidi soliti sunt.

Hominem appellat: Quid lasciuis stolide? non intelligit.

Strebula] Habes apud Varronem, & Arnobium.

Strena] Etymologiæ Festi conuenit, imo adstipulatur versus Pomponij Atellanarij: Aside, siqua veniet strena strenæ.

Stri . . .] Striges aues nocturnas, vt ait Verrius: Græci στείγγας appellant. à quo maleficiis mulieribus nomen inditum est. quas volaticas etiam vocant. Itaque solent

his verbis eas veluti auertere Græci.

στρίγγ' ἀπὸ πομπον, νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαοῦ

* ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας. Plin. hos verſus intellexit, cum ſcribit Strigas in Græcorum diris, & imprecationibus haberi. Qui hic ſomniant ſyrnia, næ ipſi multum hallucinantur. Puto ſecundum verſum ita legēdum, ac ſupplendum.

ὄρνιν ἀνώνυμον ἀκυπόρους ἐπὶ νῆας ἐλαύνειν.

Strigores] Strigores in Nelei carmine videtur pro ſtrigoſis poſitum. alij pro denſarum virium hominibus . . . Strigores exerciti. Memini Adr. Turneb. Strigones legere. Sed non aduertebat morē veterū, qui vt architectores pro architectones, ita Strigores pro ſtrigones dicebant.

Stroppus] Lege, pro inſigni habent in apice. Apud Vitruuium ſunt, quibus religatur remus ad ſcalmum, vt alibi notauimus. Gloſſarium: Strepus, τροπωτήρ. Lege, Stropus. Gloſſæ aliæ: Strupus, σκαλμὸς ἔνθα ἡ κώπη δεσμεῦται. Idem Iſidorus producit locum Liuij: Tuncque remis iuſſit deligari ſtrupis. Apud Suetonium alicubi perperam legitur ſtupis lecticæ pro ſtrupis.

Struppus] Tertia linea cum ſequenti alio pertinet. quod diuinare non potui.

Struere] Gloſſarium: Pedem ſtruit, φεύγει.

Strufertarios] Strufertarios antiqui ſoliti ſunt appellare homines conductitios, qui ad lucos, vel arbores fulguritas, aut piaculatium commiſſarum cauſſa, ſtrue & ferto ſacra faciunt, his verbis: Oro te Iupiter, vti mihi volens propitius ſis. quod & nullo etiam adhibito ſtrufertario fiebat. Hæc Feſtus. vt appareat maiora ſpatia in editione relicta eſſe, quam opus ſit ad ea, quæ deſiderantur, capienda. Ex his cognoſcimus, quantum odorari potuimus, ſtrufertarios fuiſſe, qui huiuſcemodi ſuperſtitioni obeundæ operas locabant: quos Fertores etiam dictos, ſuperius ex Iſidoro notauimus. Quod enim arbores fulguritæ piaculis procurari ſolitæ eſſent, notum eſt cum ex aliis veterum monimentis, tum ex tabula, quæ Romæ ante hos V. annos effoſſa eſt: quam mihi eruditiſſimus ac nunquam ſatis laudatus Cl. Puteanus communicauit. in ea primum ita legitur: IIII. ID. DEC. FRATRES. ARVAL. IN. LVCO. DEAE. DIAE VIA. CAM-

PANA. APVD. LAP. V. CONVENER. PER. C. PORC. PRISCVM. MAG. ET. IBI. IMMOLAV. QVOD. AB. ICTV. FVLMINIS ARBORES. LVCI. SACRI. D. D. ATTACTAE. ARDVERINT. EARVMQ. ARBORVM. ADOLEFACTARVM. ET. COINQVENDARVM. ET. IN. EO. LVCO. SACRO. ALIAE. SINT. REPOSITAE, &c. Deinde infra in eadem tabula ſtruis mentiq fit: IMMOL. IPSO. MAG. PORCAM. ET AGNAM. STRVIB. EFFERTIS, &c. quáquam miror ſtruibus effertis, non ſtruibus,& fertis in ea tabula ſculptũ fuiſſe. Non ſolum, inquit Feſtus, ad arbores fulguritas ſtruferta fiebant,ſed & piacularium cõmiſſarum cauſſa. Sane hoc verum eſſe vel ex vno Catone patet, qui ſtruem commoueri iubet pro commiſſo imprudenter piaculo his verbis:ſiquid in hiſce ſuouetaurilib. erit, quod nec recte factum ſit.& cætera. vnde ait Feſtus, etiam ſine ſtrufertario hoc fieri hoc eſt ſine homine conductitio.recte. nam paterfamlias ipſe hoc pro tota familia non raro faciebat. Cuius exemplum habes apud eundem Catonem.

Infra] In reliquiis, quæ poſtea extant, nihil omnino pertinet ad ſuperiora de ſtrufertariis:ſed, ni fallor,ita Feſtus ſcripſerat: Suber, arbor,ex qua cortex deripitur. Deinde vtebatur teſtimonio Lucilij. Neque tantum hoc loco incommodum acceptum eſt: ſed & reliquum membrum,quod huc pertinebat, neſcio quomodo diſtractum eſt, & tranſlatum ad vocem Stura. poſt quam reliquiæ huius loci apparẽt, in illis:ac ſuberieſque. de ſubere enim manifeſto ſermo fiebat.

Struices] Næuius etiam, teſte Seruio, qui eſt in ſchedis, dixit Struix malorum.

Stuprum] Sententia Appij: Qui animi volt ſeſe compotem eſſe, nequid fraudis ſtuprique ferocia pariat. Næuij verſus Saturnij:

Seſéque ei perire mauolunt ibidem,
Quam cum ſtupro redire ad ſuos popularis. Item:
Sin illos deſeritis fortiſſumos virorum,
Magnum inde ſtuprum poplo fieri pergetis.

Vt à Prohibeo Procbrum,& probrum:ſic à ſtupeo ſtuprũ.

Stura] Tertia abhinc linea, vt iam ſupra notauimus,

pertinet ad vocem Suber.

Suadted] Lego:Sed ted, idem ait esse sine te. Veteres se ponebant pro sine,item sed,vt supra dixit. & ted,pro te.vt Quintilianus etiam annotat.In vetustissimo lapide Duilij, quod ante hos XI. annos, Romæ cum essem,effossum fuit,semper legitur MARID, pro MARI, & similia,cum D litera superflua. A Se Sine factum est, vt ab iter,itiner;à iecur, iecinor.

Sub corona) Versus Plauti:

Præco ibi adsit.cum corona:quique liceat,veneat.

Sub vitem) Lucilij versus corrigendus:

Vt veles bonu' sub vitem qui sumicit hastas.

Sumicit,pro subiicit. vt Comuro, pro Couro. Comitium, pro Coitium.

Sub vitem prælirai) Trochaicus Lucillij ita legendus:

Neque prodire in altum, prœliari sub vitem procul.

Subices] Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit cum dixit nubes.

Per ego Deum sublimes subices humidas.
Vnde oritur imber sonitu sæuo & spiritu.

Subici) Subici aries dicitur, quem quis agit, vt pro se cædatur.vt ait in eodē libro Antistius.quod fit,vt ait Cincius libro de officio Iuriconsulti,exemplo Atheniensium: apud quod quos expiandi gratia aries inigitur ab eo,qui scelus admisit,pœnæ pēdendæ loco. Notū apud Atheniēses & alios Græcos,non solū, qui ἀκούσιον φόνον, sed & qui ἐκ προνοίας fecissent, pecudibus immolandis expiari solitos,vt de Oreste,& aliis proditur. Hoc etiam retulerat in leges suas Numa,inter quas hæc fuit: SEI. QVIS. HOMINEM. LIBERVM. DOLO. SCIENS. MORTEI. DVIT. PARICEIDA. ESTO. SEI. IM. INPRVDENS. SE. DOLO. MALO. OCCISIT. PRO. CAPITE. OCCEISEI. ET. NATEIS. EIVS. IN. CONCIONE. ARIETEM. SVBICITO. Cuius legis vltimū membrū concinnauim⁹ ex schedis Seruianis, in quibus huius legis mentio fit:vt siquis imprudens hominem occidisset, pro capite occisi, & natis eius in concione arietem offerret. Quod hic ait Festus pœnæ pendendæ loco pene videtur innuere in lege fuisset expressum verbo ἀντίποινος.

Sublicium) Festus dicit sublices,nō sublicas. quod & in

Salluſtiano exemplo erat. Sic etiam veteres Gloſſæ: Sublices, καταπῆγες, οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑποβαστάζοντες. Referabat præterea Feſtus opinionem eorum qui vocabulum Volſcum eſſe aiebant, quod non aliter Formiani tigna, quibus eorum pons ſurrectus erat, appellabant. item eorum, qui dicebant Sublices ab eo dictas, quia ſub eis aqua liquens laberetur. Sed nos cenſemus ſublicam dictam, vt obliquam: & intelligi trabem. Sublicus ergo, & oblicus, vel ſubliquus, & obliquus compoſita ſunt: quorum ſimplex liquus, vel liquis. Vetus autor loquens de figuris & lineamentis. omnem autem ſummitatem metiundi obſeruationes ſunt duæ: enormis, & liquis. Enormis, quæ in omnem actum rectis angulis continetur. Liquis, quæ minuendi laboris cauſſa, & ſalua rectorum ratione angulorum ſecundum ipſam extremitatem ſubtenditur.

Subſcudes] Infra: Subſcudes appellantur cuneatæ taleolæ, quibus tabulæ inter ſe configuntur. quia, quo ex immittuntur, ſuccuditur. Pacuuius in Niptris.

Infra] Subſidum dicebatur, quando milites ſubſidebant in extrema acie, labentique aciei ſuccurrebant. quod genus militum conſtabat ex iis, qui emeruerant ſtipendia, & tamen retinebant locum in exercitu, quæ erat tertia acies quæ dicebatur Triariorum. vt Plautus in Friuolaria:

Agite nunc ſubſidite omnes, quaſi ſolent Triarij.

Reliqua non potui. Verſus ille Plauti manifeſto coniungendus eſt cum illis ex eadem Friuolaria:

--ſequimini hac
Sultis lectiones omnes Lauernæ. Vbi rorarij
Eſtis? En ſunt. Vbi ſunt accenſi? Ecce *
Agite nunc, ſubſidite omnes, quaſi ſolent Triarij.

A ſubſidio ſubſidioſum audacter formauit Seneca Epiſtola VIII. clamo, vitate quæcunque volgo placent, quæ caſus adtribuit ad omne fortuitum bonum, ſubſidioſi, pauidique ſubſiſtite. Ita inueni in libro N. Fabri, quem cum optimis codicib. ſcriptis contulit.

Subſilles] Subſilles, quas alij Ipſulles vocant, lamellæ neceſſariæ ſacrificiis, quæ ad rem diuinam dicuntur maxime conferre, ... Vide Ipſullices.

Subſolane] Quid ſit, quæramus.

Subſtillum] Tertullianus: aut imbres ruunt, & ſi qua miſ-

ſilia cum imbribus, dehinc ſubſtillum, & denuo ſudum.

subucula] In meis Gloſſis antiquis inuenio subitillum, aut subutulum dictum cum interpretatione, subitillus, ὑπόχυτον.

subuerbustam] Hic b, pro u. subueruuſtam. Tertullianus in libro ſcholaſtico de Pallio: Libertinos in equeſtribus: ſubuerbuſtos in liberalibus: dedititios in ingenuis: rupices in vrbanis: ſcurras in forenſibus: paganos iu militaribus. subuerbuſtos vocat τοὺς στιγματίας. quia notis inurebantur.

subulo) Gloſſarium: Subulo, αὐλητής.

succrotilla) succrotilla vox tenuis dicebatur, & alta. Titinnius in . . .

Feminina fabulare ſuccrotilla vocula. Afranius in Epiſtula . . . ſuccrotilla voce ſerio. Plautus in deſcribendis mulierum vitiis in syro:

Cum extortis talis, cum todellis, cruſculis.

Cætera non potui. ſequitur,

infra] sucula, eſt machinæ genus teretis materiæ, & foratæ, ac craſſæ, tanquam vber ſcrofæ. Reliqua deplorata ſunt, quæ de Hyadibus tractat. Gloſſarium: suculæ, ὑάδες, καὶ συκάδες

sufes] sufes dictus eſt Poenorum lingua ſummus magiſtratus: vt Oſcorum Medix. Calidius in oratione in Cæcilium: Nonne vobis &c. Porro qui Hebraice ſciunt, & non ignorant poenos Tyriorum colonos eſſe, concedent mihi, sufes idem eſſe, quod Græcis ἔφορος, ἐπόπτης, ἐπίσκοπος. צופה. sic Carthaginienſium arx βύρσα dicta per metatheſin quaſi βόσρα. Nam ſine dubio בוצרה hoc eſt munitus locus, ἄκρα. Quo nomine Idumæorum metropolis ita dicta, qui eadem lingua cum Carthaginienſib. loquebantur. Nugaces Græci, quicquid ad eorum linguam alludit, ſtatim Græcum eſſe cenſent. Nam cum pro βόσρα, quod eorum lingua non patiebatur, βύρσαν dixerunt, dictum factum pro Græco publicarunt, atque proſcripſerunt. Hoc, quod hic notamus. ſcribimus iis, qui ſi vel primis Hebraicis literis tincti ſunt, me verum dicere non negabunt. in vtroque autem צופה quam בוצרה ſchurek pro holem effertur more Syrorum.

Suffibulum] In lege, quæ scripta erat in sacrario Deæ Opeconsiuæ: HOC. PRAETER. VIRGINES. VESTALEIS. AC. SACERDOTEM. POBLICOM. INTROIRE. NEFAS. ESTO. IS. CVM. INTROEAT. SVBFIBVLVM. HABETO.

Sugillatum] Inepta etymologia ac propterea falsa. Cinnus est cilium, aut palpebra. ὑποκοειστικόν Cillus. Inde sub cillum, & subcillare. quod postea Subgillum, & subgillare ὑπωπιάζειν. C, in G. Subicitare, Inicere: Subigitare, Inigere, Præterea falsum est Sugillationes pertinere ad collum. nisi mauis legere sub oculo. sed tunc quid Græce substituam, non video. *Si* κυλλὸν, nihil ago. si γύαλον, nugas egero. γύαλα quidem Græci τὰ κοιλώματα. Sed, quantum video, Verrius sugillare putat dictum a gula, quæ dicta sit a Græco, qui γύαλον partem sub collo vocant. Hæ sunt nugæ Grammaticorum.

Suillum] Lege, & surire dicuntur. Apuleius. Glossarium Surit, κάπρᾷ.

Summossi] Næuij versus est Trochaicus:

Odi summissos. proinde dice aperte quid fiet
Quod times.

Superstites] SEI. QVEI. IN. IVRE. MANVM. CONSERVNT. VTREIQVE. SVPERSTITIBVS. PRAESENTIBVS. VINDICIAS. SVMVNTO. & Prætoris verba: VTREISQVE. SVPERSTITITIBVS. PRAESENTIBVS. HANC. VIAM. DEICO. In quibus verbis. VTREIQVE, & VTREISQVE semper intellige, vtrumque reum. Quare male quidam putant legendum, VIREISQVE SVPERSTITIBVS. Idem enim, ac si diceret: Vtrique reo præsentibus testibus hanc viam dico.

Supparus) Supparus lineum puellarum vestimentum, quod & subucula appellatur, vt ait Pomponius in Fullonia. item velum omne, quod ex lino est. Supparum dicitur Punicum vestimentum ita vocat Næui. de bello Punico, & in Nautis. Nos autem vestem consecratam supparum vocamus. & nunc supparos dicimus vela linea in crucem expansa. Mulier videtur puella esse, suppato induta, vt ait Afranius:

Puella non sum, suppato si induta sum.

Ita hæc diuinauimus, vel potius hariolati sumus ex his Festi, quæ nobis supersunt, reliquiis. Iam supparum esse omne lineum velum, id verum est, neque aliter potest esse. Ita enim, & vela in nauibus vocabant. Vnde Lucanus & Seneca dixerunt suppara velorum. Vestem consecratam, & velamentum in signis militaribus cruci superpositum Siparum vocari tam certum est, quam verum illo Tertulliani loco supra a nobis emendato indicari: sipara illa vexillorum, & candes labararorum (vel, & Cantabrorum) stolæ crucium sunt. Nam & candes vestes, & sipara, vela illa, de quibus ait Festus.

Supparus] Camisiam vsurpat Paulus verbum suæ ætatis, ac suorum hominum elegantia dignum. Cama est barbarum vocabulum. id significat lectum. Hodieq; in idiotismo suo retinent Hispani. Camas enim lectos vocant. Ab eo tunicam lineam nocturnam vocarunt Camisiam. Auctor Isidorus, & ipse homo Hispanus.

Suppernati] Catullus -- velut alnus

In fossa Liguri iacet suppernata securi.

Cum id elegantissime ab elegantissimo poeta dictum sit, miror, quare superstitiose adeo reiecerunt, vt non ausi sint vulgatam lectionem ineptissimam mutare -- separata securi. An, obsecro vos, hoc Latine est loqui? Saltem si de barbarismo non suspicabatur, tanti debebat apud eos esse auctoritas Festi, vt quod ipse in libros suos retulisset, id melius putarent, quam quod in deprauatis codicibus nostris habetur. Versum Ennij, His pernas succidit iniqua superbia Pœni, interpretatur Liuius de clade Cannensi loquens, cum ait quosdam iacentes viuos succisis feminibus poplitibusque inuentos fuisse.

Supplic.] Supplicia, sunt sceptra, quæ caduceatores portant. Sunt autem verbenæ felicis arboris. Non enim alia supplicia fas erat, quam ex verbenis sumi. Sunt & supplicia, quæ, cum ciuis necaretur, fiebant. Tunc enim semoniæ rex sacrorum veruece bidente facit, vt ciuibus pœna solutis, caput damnati, patrimoniumque, cuius caussa id fieret, sacrum Diuis manibus esset. Inde solitum, cum prodit sacrificandi caussa rex sacrorum, vt id vocetur supplicium. quasi vero semper ela . . . . quo exemplo docet

ſupplicia eſſe ſacrificia. at nunc fere ſupplicia pro pœnis dicuntur. Hæc,aut non multum diuerſa ſcripſiſſe Feſtum putamus'. Et cum ſacrum fieret pro eo, cuius caput deuotum eſſet, quo ſupplicarent Diis, & deprecarentur δ' ημιοντὶν, quia interficerent ciuem, propterea ſupplicium dici cæptum pro pœna capitali. Sane ariete, aut veruece ſolebant amoliri contractum ex nece alicuius piaculum.quod ſupra in lege Numæ a nobis expoſitum eſt. Semoniæ Deæ meminit ex Varrone Auguſtinus. reprehendit deinde Verrium more ſuo, qui in hoc verbo explicando hallucinetur.

Infra] Supplicium a ſuppliciis differt. Id quod conſuetudo arguit.quod ſoleamus dicere hæc deorum ſupplicia. Contra dicimus, vt ſumatur ſupplicium de aliquo: id eſt deportetur: aut iubeatur flagris cædi.

Supp.] ſupremum modo ſignificat ſummum, modo extremum,modo maximum. Summum vt. . . . Pater ſupreme, belli, & armorum potens. Plautus. . . Me ſupremum habuiſti ſemper in omnibus rebus tuis. Alias extremum ſignificat. vt in legibus XII. Solis occaſus ſuprema tempeſtas eſto, &c. Deinde citabat exemplum ſcriptoris cuiuſdam. qui dixerat: ab illo ſepeliri die ſupremo. Item heroicum verſum. Et quaſi ſupremo lugentes tempora voltu. Item Catonem, qui dixit ſupremam aduocationem. In fine: Alias pro maximo: cum duas oues,& triginta boues ſupremam multam dicerent: hoc eſt maximam.

Suppus] Verſus Lucillij:

Si vero das,quod rogat,& ſi ſuggeri'ſuppum.

Significatum prouerbialem habet. hoc eſt, ſi illi ex ſententia reſpondes.ſi,quod optat, facis. ſuppus eſt pars tali luſorij,quæ Græce ὕπτιος dicitur. Cum talus ita caderet, vt ſupina pars,quæ vocabatur,ſuperior eſſet, erat felix iactus.ſuppi meminit Iſidorus.

Surregit] ſurregit, & ſorctus antiqui ponebant pro ſurgit,& eius participio,quaſi ſit ſurrectus,vt eſt in Annalibus L.Liuilli.in quibus id frequenter eſt. Paulus abbreuiator, pro.L.Liuillo.Liuium poetam intelligit.neſcio an diuerſa lectione a noſtra vſus.

Surremit]Infra. Adhuc quæro, Eſt enim hiſtoria penitus

nitus

nitus mihi incomperta.

Su . . . .] Sutrium quasi eant, vtique in prouerbium abiit hac de caussa: Gallico tumultu à Camillo quondam edictum est, legiones Sutrij vt præsto essent cum cibo suo. quod vsurpari cœptum est in iis, qui suis rebus, opibúsque confisi, repræsentarent quibus deberent. Plautus:

Sed facito dum, merula paræ versus quos cantat, colas.

Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi eant Sutrium. Quanuis non nego interpretationem prouerbij, quam Festus proponit, non esse alienam ab ipso prouerbio, tamen longe abest à Plautino sensu. imo, vt melius dicam, aduersatur. Locum Plauti, qui omnes interpretes cruciat in ipsis ad Plautum notis exponemus.

Sycophantas] Plura de hac re nugantur Græci, quæ natio nihil pene aliud egisse videtur, quam vt reperiret quomodo in otio negotiosa esse posset. Cæterum potes aduertere quam dignum sit Paulo mutilatore illud, Capite truncaretur: quod Festus dixerat, Capital esset, & in Græco decreto sine dubio fuerat θάνατος, τίμημα ἔστω.

T

T*Ablinum*] Transposita hic sunt quædam. quæ ita suo ordini reddes: Tablinum proxime atrium locus dicitur publicarum rationum caussa factus. Quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant. Alij aliud etymon reddunt. quod tabulæ picturarum ibi reponebantur. Vnde & pinacothecam quoque vocabant. Varro aliter. cuius hæc verba sunt libro primo de vita populi Romani: Ad focum hyeme, ac frigoribus cænitabant: æstiuo tempore in propatulo; rure in corte; in vrbe, in tabulino. quod Mænianum possumus intelligere tabulis fabricatum. Hæc ille.

Tanias] Coronæ sepulcrales hic intelliguntur in versu Cæcilij, si Romano more interpreteris. & ita locum habebit sententia Verrij. Ad sepulcra enim lanæ cum frondibus, atque floribus adferebantur. Varro: Infulas dictas apparet in hostiis, quod, è lana quæ adduntur infulæ intra hostiarum cornua, velamenta erant. Itaque cum ad

ſepulcrum ferunt frondes, atque flores, addunt nunc lanas. Sed cum Cæcilius palliatam Comœdiam, non togatam ſcripſerit, præſtat Græco potius, quam Romano more interpretari. Sunt igitur tæniæ, quibus faſciis inuoluebãtur mortui, quas κειρίας vocabant. Quibus Romani nõ vtebantur, quod cadauera comburerent: de illis tæniis intelligit Artemidorus, cũ ſcribit: οἱ ἀποθανόντες ἐσχισμένοις ἐνειλοῦνται ῥάκεσι, ὡς τὰ βρέφη, καὶ χαμαὶ τίθενται.

Tarpeion] Oedipode opus eſt.

Talaſsionem] Talaſſionem in nuptiis Varro ait ſignum eſſe lanificij. τάλαρος enim, id eſt quaſillum ſolitum appellari Talaſſionem. Atilius hiſtoriarum ſcriptor Talaſſium nomine virum, rapta virgine vnicæ pulchritudinis, quod ei id coniugium fuerit felix, ominis gratia nunc redintegrari.

Tallam] Scribo, Tallam, alij folliculum, vel cæpæ. Lucillius ---- lacrymoſæque ordine tallæ. Gloſſarium: Talla, κρομμύου λέπυρον.

Talionem] Græci, ἀντιπεπονθὸς, ταυτοπάθειαν, ἀντιποίησιν.

Tammodo] Non Romani, ſed Præneſtini, quorum linguam irridebant Romani. vt ille apud Plautum, qui dicit Coniam pro Ciconiam. quia, inquit, Præneſtini ita loquerentur.

Tame] Repone, in carmine Saliari. in quo ad id exemplum Cume pro Cum legebatur, vt ait Q. Terẽtius Scaurus, vetus Grammaticus. qui etiam producit carmen Saliare, ſed corruptiſsimum.

Tamminia] Quidam in Georgicis legunt:

Sunt & Amineæ vites firmiſſima vina.

At Feſtus videtur legiſſe, vel potius Verrius: Sunt & Taminiæ vites. Non omittendum quod notat Hæſychius in ſuis Gloſſis: ἀμιναῖον, δι' ἑνὸς, ν, τὸ οἶνον λέγει. ἡ γὰρ Πευκετία, Ἀμιναία λέγεται. Quod apud nullum alium veterem auctorem reperi.

Tapete] Oſtendebat, puto, Ennium dixiſſe Tapetos maſculino, & Turpillium in Demetrio, qui dixit glabrũ tapete. Nonius. Gloſſarium: Tapidus, τάπης ψιλή. Lege Tapetus, τάπης, ψιλή. etiam Latini veteres Pſilas dixerunt. Lucillius:

Pſillæatque amphitapæ molles, cum ingentibu' villis.

Tapullam] Versum Lucillianum supra ita legendum monemus.

Tapullam rident legem concerae Opimi.

Concera, pro congera. Et congera vnico r, pro congerra. Veteres in quibus nunc vtimur g, ponebant c. Tandem Spurius Caruilius vetustissimus Grāmaticus correxit. Et primus pro inicere dixit, inigere: pro Acetare, Agitare.

Tarmes] Vitruuius: Et primum abies aeris habens plurimum, & ignis, minimúmque humoris, & terreni, leuioribus naturarum potestatibus comparata non est ponderosa. itaque rigore naturali contenta non cito flectitur ab onere, sed directa permanet in cōtignatione. Sed ea quod habet in se plus caloris, procreat, & alit tarmitem, ab eóque vitiatur. Plautus Mostellaria: de postibus loquitur:

Hercle quin multum improbiores sunt, quam à primo credidi.

Quapropter? Quia edepol ambo ab infimo tarmes secat. In Vitruuio, vt id admoneam, pro natura rerum, emendauimus naturarum: ne quis forte studiosus Vitruuij lector id miretur. Sic paulo superius idem error: easdem habent inter se natura rerum similitates. pro, naturarum. Ita etiam emendabis lib. III. in fine procemij: de materia, quas habeat in operibus vtilitates, & quibus virtutibus è natura rerum est comparata, peregi. Legendum enim: & quibus virtutibus naturarum est comparata. naturarum potestates vocat, quas supra naturarum virtutes.

.. *Taurij*] Taurij ludi in circo Flaminio fiebant, qui instituti Diis inferis ex hac caussa sunt. Tarquinio regnante cum grauis pestilentia in mulieres grauidas incidisset, foetus infecti sunt ex carnis putore taurorum immolatorum. Ob id Taurij ludi & appellati sunt, & fiunt in circo Flaminio, ne intra muros euocentur Di manes. contra, eos ludos Varro ait vocari, quod discipulus pēdens à doctore iner . . . . solitus sit impelli, atque vsque eo cogi docere, quoad consisteret, & virtute talorum constaret pedum firmitas. Quod ludi Taurij in Circo Flaminio fierent, qui fuit extra portam Carmentalem, testis est Varro IIII. de Latino sermone. reliqua, quae ex opinione Varronis adferuntur, quin ita scripserit Festus negari non

potest. Apud nullum autem veterem scriptorem id temere inuenias. Apparet tamen Varronem ludos Taurios ab eo dictos, sensisse quod in corio tauri etiam id genus ludi fieret à ludimagistris eo die, quo ludi Circenses, qui dicti sunt Taurij, in circo Flaminio fierent. aut quod scutica tauria discipulus impelleretur: idque explendum fuisse in ea lacuna, in qua caussa nominis desiderati videtur, Scriptura Festi manifesta est: ratio nobis incōperta. Fortasse pro in cr. . . . . supplendum in crudo corio.

Taxat] Iussit, ius sit.

Temetum] Sequimini præ. Mi nate sequere, temeti timor. Male citatur ab eo, qui duos Dossenos, quę est Atellana Nouij, ineptissime pro Fabio Dosseno Comico accepit, cuius meminit Horatius.

Tentipellium] Fallitur Festus in quo Verrium reprehendit quod tentipellium in Afranio interpretetur id, quod Græci τεντίποτρον, dicunt. cum res aliter esse non possit. Et Glossarium: Tentipellium, φάρμακον πρὸς ῥυτίδας.

Terentum] Infra: Terentum in campo Martio locū ait per d, dicendum fuisse, quod terendus sit sæcularibus Ditis patris ludis: & teratur ab equis quadrigariis, quorum agilitas æquiparet motus ipsos Lunæ. quod quam aniliter relatum sit, cuiuis manifestum est. Et hæc fuit scriptura Festi & iure Festus anilem Verrij rationem explodit.

Termino] QVEI. TERMINOM. EXARASSIT. IPSVS, ET. BOVEIS. SACREI. SVNTO.

Tesca] Tesca dicunt loca augurio designata: quo termino finitur terra augurij Opilius Aurelius loca consecrata Deo alicui, nō vt templum sit, sed sancta loca, vndique septa, vt aiunt Pontificij libri, in quibus scriptum est: E OCVM Q. SEDEMQ. TESCVMQ. ALIQVOI. DEO. DEDICAVERIT. VTEI. DEOS. ACCIPIAT. VOLENS PROPITITIOSQ. Hostius belli Istrici lib.

Per gentis alte ætherias, ac tesqua volabis

Templa antiqua Deum — Quidam explicauere aspera, difficilia aditu. Attius: loca aspera, saxa tesca tuor, Et in Philocteta:

Quis tu es mortalis, qui in Lemni tesca te adportas loca? Glossarium: Tesca, siue Tesca, κατάκρημνοι, καὶ ῥάχεις, ἢ ἔρυμοι τόποι. Verba, Tesquorum, seu templorum

dedicandorum ex veteri formula traduntur à Varrone. TEMPLA. TESCAQ. INCITA SVNTO. QVAAD. EGO. CASTE. LINGA. NVNCVPAVERO. OLLA. VETER. ARBOR. QVISQVIS. EST. QVAM. ME. SENTIO. DIXISSE. TEMPLVM. TESCVMQ. ESTO IN. SINISTERVM. OLLA. VETER. ARBOR. QVIDQVID. EST. QVOD. ME. SENTIO. DIXISSE. TEMPLVM. TESCVMQ. ESTO. IN. DEXTERVM. INTER. EA. CONREGIONE. CONSPITIONE. CORTVMIONE. VTEIQ. RECTISSVME. SENSI.

Thomices] Verba Lucilij ita legito: indimus ei tomices canabinas. Reliqua sunt in Epitoma. Græcum esse ait, θώμιγγες scilicet. Veteres dicebant tumiculas, & tumiclas. Apuleius libro VIII. Et ilico me tumicla spartea deligatum tradidit Philebo. Ita legendum, non, vt vulgo tumida spartea. Nam tumex potius, quam tomex dicebant. Plautus Mercatore:

Quia negotiosi eramus nos nostris negotiis,
Armamentis complicandis, componendis tumicibus

Male hodie in Plauto, componendis studuimus. Sed de eo amplius in editione Plautina: Etiam tumicem pro vibice vsurpabant. Glossarium: Tumex, σμώδιξ, αἱματώδης τύπος. Sed tunc Latinum est, a tumendo scilicet.

Tignum] Lex XII. TIGNOM. IVNCTOM. AEDIBVS. VINEAEQVE. CONCAPES. NEI. SOLVITO. Primæ notæ Grammatici multa studiose in huius loci interpretationem contulerunt. Sed omnes, quod libere dicam, peccarunt priscæ Latinitatis non dicam ignorantia: sed obliuione. Concapes rectum est, ex antiqua scriptura Concapet. Tignum recte Theophilus πᾶν ξύλον ἐργάσιμον. Et tunc iunctum ædibus, ædificioue dicitur. at concapes vineæ tantum dicitur, quia habeat caput suum cum capite vineæ commissum. Caput vineæ est radix ipsa, Virgilio, Columellæ. Significat ergo depactum, ac defixum terræ ad vineam sustinendam. Concapes, vt procapes, de quo supra, à quo capite multi descendunt Primicapes, præcapes, deincapes, ancapes. Postea dictum, Primicipes: Præcipes, Plauto, & aliis: Deincipes Apuleio. Anticipes Plauto & aliis. Hodie, Princeps, præceps, dein-

ceps, anceps. Sic formucapes supra, formicipes, forcipes. Quæ omnia erant *ἰσοσύλλαβα*, quia retinebant formam suam: præcipem, ancipem, deincipem. At *περισσοσύλλαβα* cum sunt, tum non formam veterem, sed compositionem sequuntur. Sunt enim à simplici CAPVT: præcipitem, ancipitem. Sic Terticapes, quinticapes dicebant. In sacrariis Argeorum; CEROLIENSIS. QVARTICAPES. CIRCA. MINERVIOM. Item: OPPIVS. MONS. PRIMICAPES. LVCOM. ESQVILINOM. LVCOM. FAGVTALEM. SINISTRA. SVB, MOERVM. EST. &c Igitur & hic concapes eleganter eadem forma. Non longe ab hoc abludit verbum fictum à Seneca, grandiscapiæ, epistola LXXXVIII. omnes autem, inquit, istas, arbores quæ, vt ita dicam, grandiscapiæ sunt, ait aqua adiuuandas cisternina. Nam hic Grandiscapiæ arbores sunt, quæ grandi capite, hoc est radice, vt iam diximus. Quæ lectio in vulgarib. Senecæ editionib. non extat, sed in abstrusis & reconditis: quas multas eruit doctiss. Nicolaus Faber ex vetustiss. exemplarib. Quod si quis non capit, quid ei cum XII. Tabulis, ac Romana antiquitate? Sane huic generi hominum ego hæc non scribo. Ne quis vero miretur in vetere codice scriptum concapet, pro concapes, hoc est T, pro S: sciat sæpius ad hũc modum peccatum esse in eo libro, vt in Topper, viret, pro vires: & in aliis locis.

Tinia] Malo Tinæ. vide primum Conіectaneum.

Tippulla] Compilator Glossarum veterum vsus est codice deprauato. Timulus, *ἐφυδρίς, ἐξάπουν ἐπιτρεχόμενον τῷ ὕδατι* Tippullam enim intelligit.

Titinnire] veteres editiones Tintinare. & ita Catullus in manu scripto: Tintinant aures: gemina teguntur Lumina nocte. & Næuij versus, quem citat, non aliter habet.

Tãtum vbi molle crepitum facient, tintinabũt compedes. dictum apparet ab eo, qui seruis interminabatur vincula, & compedes, si vel minimum strepitum edidissent. Molle crepitum, *ἀρχαϊσμὸς* mutatum genus. In Afranij versu ostiarij impedimenta quæ sint, aperiet Ouidius:

Ianitor immitis dura religate catena.

Titiuillicium] inter ea censendum quæ Græci Critici

vocant ἀποφθεγματικά, Latini veteres effutilia.

Tod]Mirum eſt & hic & ſuperius Plautum in Sy. .. .citari, cum alibi citet coniunctim cum illo verſu: Diobolares ſchœnicolæ, miraculæ, quem verſum manifeſto alij citant ex Ciſtellaria quod perperam eſt pro C'itellaria.

Togatarum]Togatarum priuatum argumẽtum eſt, quia hominum faſtigia quædam ſunt. Prætextatarum publicum. quod togis prætextis temp. adminiſtrent. Tabernariarum quia perſonis excellentibus etiam humiles miſtæ caupones, plagiarij, ſerui denique & lenones in tabernis honeſte prodeant, miſtum argumentum eſt. Eleganter hæc Feſtus. & dolendum erat nos eius diutius carere.

Tolerare] Verſus Ennij:

Ferro cædere ſe, quam dictis his toleraret.

Toles] Gloſſæ: Tolæ, tolia, tonſillæ, παρίσθμια. Ab eo Tolarius, πλεονοτρέφος.

T*ongere*] Tongere Stilo ait noſcere eſſe: quia: Præneſtini tongitionem dicant pro notione: vt, Tongione potius dominari. Ennius: Alij rhetoricam tongẽt, & vincere volunt. norunt videtur ſignificare.

Tonſam] Vide in appendice Coniectaneorum.

Tonſilla] Tonſillam ait eſſe Verrius palum dolatum in acumen, & cuſpide præferratum, vt exiſtimant quidam, cum figitur in littore nauis religandæ cauſſa. Pacuuius in Mede. Acceſſi ad eam, & tonſillam pegi læuo in littore. idem in Phinidis: Tacete, & tonſillas littore in læuo edite.

Topper] Sic in eodem. hoc eſt, in Nelei carmine, non apud Næuium. Eſt autem egregia Gnome:

Namque neillum peius macerat humanum,
Quamde mare ſæuum. Vires quoi ſunt magnæ,
Topper confringent importunæ vndæ.

Sed vereor ne ſit Liuij Andronici ex veteri Odyſſea, non Nelei, aut Næuij. Ad verbum enim ex Homero ὀδυσ. θ'.

οὐ γὰρ ἔγωγέ τι φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
ἄνδρα γε συγχεῦαι, εἰ καὶ μάλα καρτερὸς εἴη.

& non dubium eſt eſſe ex Odyſſea veteri, ſunt autem verſus Saturnij. Neillum autem pro nihilum. verba eiuſdem veteris Odyſſeæ: Topper facit homines veris ſueris. hoc eſt, verres ſues. ex illo: -- ἤκει ἅπαντας ἢ σῦς, ἠὲ λύκους

ποιήσεται. ὀδυσ. κ. verres ſues dictum coniunctim, vt rete iaculum, lapidem ſilicem, & ſimilia. Veris non geminato r qui erat mos illorum tempori, & facit, pro faxit. Ita apud Plautum. &; in XII. & PACIT in iiſdem, pro paxit. Topper facit, vel faxit: ποιήσειεν ἄν. Illa vero: Topper citi ad ædis venimus Circæ, ſimul duonorum portant ad naues milia, alia in iiſdem inſeruntur: potius ſententiam, quã verba Homeri exprimunt: -- ὐ δ' ἄρα κίρκην

ἐξ ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθομεν ἀλλά μάλ' ὦκα
ἦλθ' ἐντυναμένη ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
σῖτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἴθοπα οἶνον ἐρυθρόν.

Duonorum milia dixit etiam ex imitatione Homeri ſed aliis locis, ὀνείατα μυρία. Quare apparet ita, vt poſuimus, legenda eſſe verba Liuij. quæ neque ſenarij ſunt, neque Liuius aliis verſibus Odyſſeam vertit, quam Saturnio. tantum abeſt, vt debeant eſſe Hexametri, quod tamen videntur ſentire doctiſſimi viri. Nam ante Næuiũ nemo adhuc Hexametros Latine ſcripſerat, ne ipſe Næuius quidem.

Toxicum] Toxicum dicitur ceruarium venenum, quo quidam perunguere ſagittas ſolent. Cæcilius in Gamo: vt hominem miſerum toxico tranſegerit. Afranius: vxori vin iſtud toxicum mittere; Cæcilius helleniſmo vtitur, trãſigere hominem toxico: τὸν ἄνθρωπον φαρμάκῳ ἐξανύσαι. Fortaſſe etiam legendum: Afranius Vxore.

Tragula] κεϱκὶς, βολίς. Græci.

Trifax] Eodem modo Bifax. Gloſſarium: Bifax, δίχρωμος, διπρόσωπος, διπλός. ergo compoſitum a facie.

Triumphales] vocabantur Etruſcæ. Tertullianus: Coronant & publicos ordines laureis publicæ cauſſæ. Magiſtratus vero inſuper aureis, vt Athenis, & Romæ. Præferuntur etiam illis Etruſcæ. hoc vocabulum eſt coronarum quas gemmis, & follis ex auro quercinis ob Iouem inſignes ad deducendas tenſas cum palmatis togis ſumũt. Hæc ille, quæ indicant illum ritum ex antiqua triumphantium conſuetudine propagatum. Nam palmata eſt triumphantium. Sed quia Tertullianus ait quercinis foliis fingi: Feſtus vero lauream antiquitus fuiſſe, præſtat potius intelligere de ea, quæ ab eodem Tertulliano deſcribitur: Triumphi laurea foliis ſtruitur. hanc adumbratis

lemniſcis . inauratur lamnulis. Vnguentis delibuitur. &c. Non eſt dubium eam eſſe, de qua Feſtus agit.

Troſſuli] Auctor Gloſſarij : Truſulus. ὁ ἐν μικρῷ παχύς. videtur velle quaſi Toroſulos dictos. quod ego valde amplector . Varro Seſquiuliſſe : Nunc emunt troſſuli nardo nitido volgo Attico talento equum . Inde Troſſula trabea dicta apud veteres. Tria enim genera Trabearum fuerunt. Regia, Quirinalis, Troſſula . Regia tota de ſola purpura ,'quam Græci ὁλοπόρφυρον dicunt . Ea vti ſolis regib. licebat , vel adoleſcentib. de ſtirpe regia . Quirinalis concinnior, prœliis apta . hac, cum bellum ſuſciperetur , duces amicti Iani fores aperiebant. Troſſula cocco purpuraque pertexta erat : quam etiam Auguralem vocabant : Græci ἰφιστείδα. Cur iccirco coccum adhibebatur , quod ruſſati antea prœliabantur propter vulnera & aſperſiones ſanguinis. vnde ruſſati vocabantur . ea non alia eſt a ſago Punico. Inueni etiam in veterib. monumentis, conſulem trabeatum Ianum Quirini aperire.

Truo] Compilator Gloſſarij legit Truuo . Truuo , Truuero , ὀνοκρόταλον . Quanquam in manuſcripto , & in editione eſt, Tribuo, Tinuero.

Tubiluſtria] Tibiluſtria dies, quibus diebus adſcriptum, in atrio ſutorio agna tubæ vt luſtrentur , ab eis tubis appellant . quod genus luſtrationis ex Arcadia , Pallante eo transferente, veniſſe dicunt . Apud Ouidium:

Proxima Volcani lux eſt. Tubiluſtria dicunt.
Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

Male hodie legitur : Proxima Volcani lux eſt , quam luſtria dicunt.

Tuditentes] Gloſſæ : Tuditatores , χαλκοτύποι Aliud eſt Tudicula, τορύνη. Inde Tudiculare. Varro Marcip. Hæcine nobis tibique tudiculaſſe ? hoc eſt mouere. nam τορύνη, κινητήριον τῆς χύτρας . Porro verba Ennij ita lege : -- hæc inter ſe tota vi tuditantes. Sæpe in hoc exemplari Feſti a, pro u, & contra u , pro a, ſcriptum erat. Reliqua integra ſunt in Epitoma.

Tudites] Infra : Tudites malleos appellant antiqui a tundendo. quamuis alij e tudibus tudites. inde Ateius Capito ab eis exiſtimat Tuditano cognomen datum , quod ca-

put malleoli ſimile habuerit.

Tuor] Infra: Tuguria a tecto appellantur ædificia ruſti corum ſordida. Afranius in Virgine: tugurium eſt turpe Cæcillius in Hypobolimæo: Habitabat in tugurio ſine operculo. quo nomine Valerius in expoſitione x11. ait etiam. . . . ita vocari.

Tulianum] Infra: Silani. Gloſſario ſiluani. Siluanus, *χερνίς.*

Tumu...] Tumultus dicitur timor multus. Tumultu milites dicuntur lecti ob ſubitum timorem. Vnde etiam tumultum dici ait Verrius, quia is non aliter, quam ab Italicis, & Gallicis hoſtibus immineat Italiæ. itaque nullum alium, quam Gallicum, aut domeſticum timebant. Quis negauerit hanc eſſe ipſam Feſti lectionem? quod dico, quia docti viri contra Feſti ſententiam atque adeo contra veritatem ipſam aliter legunt. vt, ſi vera eſt eorum lectio tumultum alium eſſe, quam qui timebatur ex Gallis & Italis, fatendum ſit quod falſum eſſe, & mediocriter docto palam eſt. Nullum enim alium tumultum dixere, quam Gallicum, & domeſticum, hoc eſt Italicum: vt aperte Verrius ipſe docet.

Poſt *Tumu...*] Tumulum Aelius ſic definit: Tumulus eſt mons arenæ editus ſecundum mare fluctibus ſubleuatus. Vnde ſimiliter & manufactus, & naturalis proprie dici poteſt.

Tuſcum] Tuſcum vicum coluerunt Tuſci. a quibus eum ſcriptores dictum aiunt: ab eo quod hi Porſena diſcedente ab obſidione remanſerint Romæ, locoque his dato nouis rebus ſtudentes fratres Cæles, & Vibenna reducere Tarquinium Romam ſecum maturauerint. M. Varro quod ex Coele Tuſco orti ſint. Habes omnino quod Feſtus de Tuſco vico ſcripſit.

V

V *Acerra*] A diſtortione ſæpe vocantur ligna: Vacerra, Varrus. Nam vtrumque a diſtortione crurum hominis. Notum quid ſit Vaciæ. notum item, quid Vari. Liuij verba egent caſtigatione: Vecors, & malefiee Vacerra. Eſt ex Odyſſea veteri, ex illo,

Μέντορ ἀπαρτηρὲ, φρένας ἠλεέ. Nam vecors, φρένας ἠλεέ. malefice, ἀπαρτηρέ.

Vagulatio] Pipio, Pipilo: Vagio, Vagilo.

Valgos] μνημονικὸν ἁμάρτημα. Festi, qui citat ex Scythe liturgo, quod debebat ex Milite. Scythe liturgo legendum esse in coniectaneis olim docuimus.

Vallescit] Hinc Euallefacere, est eiicere. Varro prometheo lib. 11. Retrimenta cibi, quæ exierant per posticum, euallefacerunt.

Vapula] Plauti versus hac animaduersione opus habent:

Heus tu: in Barbaria quod dixisse dicitur
Liberta suæ patronæ, id ego dico tibi.
Liberta salue. Vapula Papiria.

versus ex Phormione sunt hi:

---non manes?
Vapula. Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis verbero.

Latini hoc verbo vtuntur, pro quo Græci: οἴμωζε κλαίειν μακρὰν σε κελεύω. & similia.

Vastum] Versus Pacuuij in Teucro ita legi debent:

Quæ desiderio alumnum, poenitudine,
Squales, scabresque, inculta vastitudine.

Ait illam desiderio, alumnum, poenitudine, & vastitudine squalere, ac scabrere.

Vesticularium] Vesticularius est conuicium Græcorum τοιχωρύχος.

Vegrande) Ex Plauti Clitellaria, non Cistellaria citari hunc versum in Coniectaneis docuimus.

Vermina] Vermina recte στρόφους vertit. Nam quæ postea tormina, prius vermina vocabant. inde verminare, tormina pati. Pomponius hernia Pappi:

Decumus mensis est, cum factum est. ita fit. ita semper solet.
Decumo mense demum turgẽs verminatur, parturit

Sane pulsus, qui medicis σφυγμὸς μυρμηκίζων dicitur, nulla controuersia, pulsus verminans dici potest. Martialis:

Si tibi morosa prurigine verminat auris.

Vernifera] Mensalia auguria multi generis habes apud Plinium libro XXVIII. cap. II.

Vesculo] Glossarium: Vesces, vescus, ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδεής.

Vespæ] Finalia illa: Hi etiam Vespilones,&c.omnia ab inepto mutilatore huc assuta sunt.

Vesperna] Vide Donatum in Eunuchum.

Veterina] Glossæ: Veterina bestia, ὑποζύγιον.

Veternosus] Varro Eumenidibus: Nam vt arquatis, & veternosis quæ lutea non sunt, æque vt lutea videntur: sic insanis sani & furiosis videntur esse insani. Glossæ: Veternosus, φθισικὸς, ὑδρωπικός. pro phthisi Apuleius lib. IX. Totumque corium veterno, atque scabiosa macie exasperati. At Virgilius pro lethargo.

Viator] Glossæ: Viator, ὁδοιπόρος, ἀμφοδάρχης, ἀρχιυπηρέτης. Videtur Viatorem pro vici magistro accepisse, cum vocat ἀμφοδάρχην. Eundem postea Viaculum vocat. Viaculus, ὁδοῦ ἐπιμελητής.

Vibrissæ] Glossarium: Vibrucæ, τρίχες ῥινός.

· *Vibrisse*] Lege, Vibrissare.

Vici] Abundat negatio, Villas non habent. Deinde legendum infra: item magistri pagi, qui creati quotannis fuerint. scriptum erat primum archaicos paci, pro pagi. ex quo factum, pauci. Postea lege: Altero, cum id genus ædificia, quæ continentia sunt, viis oppidi, itineribus &c. Tertio: diuersa sunt à superioribus. nam superius ædificia continentia, hic separata intelligit. In fine lege: sicut hi, qui aut in oppidi viis &c.

Vinalia] Mirum quam inter se discrepent scriptores de Vtrisque Vinalibus, tum iis, quæ IX. Kal. Mai, tum alteris, quæ XIIII. Kal. Septembris celebrabantur. Quæ non afferam, ne molestus sim. Sed hoc tantum dicam, Vinalia mense Aprili esse Veneris, eique hortos dedicatos. quæ Veneralia Plutarchus vocat. Vinalia mense Sextili esse Ioui. Tamen vtrunque contra apud scriptores reperies.

Vindiciæ] Lucilij versus inuersus:

Nemo hic vindicias, numen, neque sacra veretur.

Auctor Glossarij accedit ad primam Festi interpretationem. Vindiciæ, τὰ ἐν ἀμφισβητήσει πράγματα. Lege postea: At Ser. Sulpitius nomine etiam singulariter formato, vindiciam esse ait rem, qua de re cõtrouersia est. Iam docti viri legem XII. emendarunt: tulit rei, siue litis.

Vinulus] Glossarium: Vinnicus, τραχηλής. lege, Vinulus.

Viuatum] Viuidum quidem agnoſcimus. ſed vereor ne Feſtus pro Viriatus viuatus legerit. Lucilius libro XXVI.

> Vt populus Romanus victus vi, & ſuperatus prœliis
> Sæpe eſt multis : bello vero nunquam, in quo ſunt
> omnia:
> Contra flagitium, neſcire vinci bello, à barbaro
> Viriato Annibale.-- Idem libro II:
> In viriatum hunc in fauces inuaſſe: animamque
> Eliſiſſe illi. --

At quod Nonius ait Viratium ſignificare magnarum virium hominem in verbis Varronis fallitur. Verba Varronis in Meleagris : Si non malit viraciam vxorem habere Atalantam. Viracia, eſt ἀντιάνειρα. Sed & verſus Lucillianos coniunximus. & ſecundum eiuſdem poetæ teſtimonium deprauatiſſimum in Nonio legitur. Iniuriatum, pro, In viriatum. Nolo tamen cõtra veteres Grammaticos quicquam temere à me pronunciari. Nam quid ni viuatus, vt & Senſatus poſſit dici?

Vmbræ] Non ſolum in Neptunalibus, ſed etiam aliis ſolennibus celebritatibus, vt in ſolenni Annæ Perannæ. Ouidius:

> Plebs venit, ac virides paſſim diſiecta per herbas
> Potat : & accumbit cum pare quiſque ſua.
> Sub Ioue pars durat. pauci tentoria ponunt.
> Sunt, quibus è ramis frondea facta caſa eſt.
> Pars ſibi pro rigidis calamos ſtatuere columnis.
> Deſuper extentas impoſuere togas.

Quæ factæ ſunt è frondibus, Trichilæ vocabantur à veteribus, vt alibi notauimus. Et amplius ad Cæſarẽ dicemus, apud quem in omnibus manu ſcriptis, quotquot extant (extant autem infiniti) codicibus, tum etiam in veteribus editionibus Trichilæ non triclinia legitur. Quam inepta lectio ſit vulgata, oſtendemus in iis, quæ ad ipſum Cæſarem, quem diligentiſſime cum veteri codice contulimus, annotamus: quia video quibuſdam doctis viris commẽtitiam lectionem placuiſſe. Primus enim Beroaldus cenſuit Thericlea pro Trichilæ legẽdum eſſe. Poſtea extiterunt ineptiores illo hac quidem in re, qui Triclinia ſubſtituerunt. Sed de his ſuo loco.

Vnciaria] Lex mihi omnino incomperta.

Vxorium] ἀγαμίου δίκη Athenienfibus. alibi etiam, hoc eſt Lacedæmone, ὀψιγαμίου, καὶ κακογαμίου, æs pœnæ nomine à cælibibus primi exegerunt, vt puto, M. Furius Camillus, & M. Poſtumius cenſores anno ab V.C. cccl.

***

Quæ ſequuntur ita ſuperioribus addenda ſunt.

Pagina 47.18. poſt *Comitiales.*

Commentacula] Verior lectio nonnullorum excuſorum & ſcriptorum, qui non Commentacula habent, ſed Commotacula. Nam viatores virgam frequenter cõmotando turbam ſummouent. vnde & apud Homerum vltimo Odyſſeæ: ἔχε δὲ χερσίν. loquitur de virga Mercurij. Iuuenalis:

Ergo commota iamdudum mulio virga
Innuit--

Pag. 65. 5. vnum adulterum. Infrunitus ergo plane eſt quod Græcis ἀπειρόκαλος. Ad quem ſenſum videtur accepiſſe interpres vetus Latinus bibliorum ſacrorum. Nam in lib. Sapientiæ Ieſu filij Sirach ita legitur: Animo irreuerenti & infrunito ne tradas me Domine. Eſt autẽ locus cap. xxiij. Ex quibus verbis apparet mutilum eſſe codicem Græcum. in quo tantum legitur: κοιλίας ὄρεξις καὶ συνουσιασμὸς μὴ καταλαβέτωσάν με· καὶ ψυχῇ ἀναιδεῖ μὴ παραδῷς με.

Pag. 125. 2. Opicus magiſter. id eſt ἀρρητοποιός. Corrigendus Martialis lib. III.

Cæpiſti puras opibus corrumpere buccas.

Legendum enim Opicus, non opibus.

FINIS.

INDEX RERVM IN IOSEPHI SCALIGERI CASTIGATIOnibus obiter dictarum.

A

Q

SCRIPTORVM QVI IN IOSEPHI SCALIGERI CASTIGATIONIBVS continentur, nomina

X

LEGVM ET MONVMENTOrum quorundam index.

FINIS.

NOTAE
IN SEX. POMPEI FESTI FRAGMENTVM,
SCHEDAS.
ET
EPITOMAM EX editione Romana.

DE FESTI FRAGMENTO.

VIGESIMVS agitur annus, ex quo Ant. Augustinus Archiepisc. Tarraconensis, Festi fragmentum, quod maiorum memoria ex illirico aduectum in bibliotheca Farnesiana seruatur, multò quàm alij diligentius cum vulgatis contulit, & primus partem alteram eius libri mutilam exscripsit, commentarijsq. à se illustratam edidit venetijs opera Caroli Sigonij. Sed vt tunc erat Romæ stlitibus iudicandis XIIVIR, aliisque grauioribus curis impeditus, nonnulla clarissimo viro déq. literis optime merito, in eis schedis describendis exciderunt. Quam quidem editionem doctissimi viri postea secuti, tam multa in ea restituerunt: vt ex ijs, quæ Lutetiæ vulgarunt, intelligi facile possit, quid facturi fuissent, si emendatiorem codicem nacti essent. Nos igitur, quib. has antiquitatis reliquias non solum inspiciendi, sed etiam arbitratu nostro tractandi commoditas sæpe fuit, cum ex locorum aliquot collatione animaduertissemus, si fragmenti huius schedæ ad fidem archetypi exemplaris repræsentarentur, fore vt quæ mutila, mancáq. in ijs sunt, omnes antiquitatis studiosi facilius ea certiúsq. essent diuinaturi, curauimus paginas ipsas, eo quo Festus scripsit ordine, numero versuum in singulis pagellis, & litterarum in vno quoque versu, nec aucto, nec diminuto, ita vt sunt in exemplari, qua potuimus diligentia describendas. Hec

amplius, partem paginarum mutilam, habita spatij, quod supplendum fuit, ratione, infinitis locis resarciuimus: multa ex eorum scriptis, quos supra nominauimus mutuati, multis etiam de nostro additis. non quod ea vera esse, aut ita Festum scripsisse arbitremur. sed vt doctorum ingenia excitaremus ad bene de hoc fragmento merendum. atq. ea quidem supplementa, litterarum varietate, & notis etiam quibusdam ab antiquo distinximus. Ab eo autem separauimus schedas illas, quas à Marullo habuisse dicitur Pomponius Lætus, quod earum archetypum exemplar non extet, & pars altera paginarum, quæ margini proximior ab igne mutilata fuit, neglecta ab ijs, qui tunc fragmentum descripserunt, in præsentia desideretur. Quas autem nos edidimus, sunt illæ quidem è doctissimi viri exscripta chirographo, alijs editionibus non modo emẽdatiores, verum etiam aliquot locis auctiores: vt si qua præter hæc in vulgatis sint, ea plane non esse Festi credendum sit, sed è Pauli epitoma, aut aliunde petita. His omnibus vltimo loco addidimus perbreues quasdã notas earum tantum rerum, quæ visæ sunt ab alijs prætermissæ. nam quæ ex epitoma Pauli, aut aliorum commentarijs suppleta sunt, quia in promptu omnibus, hic notare, nisi si qua imprudentibus nobis irrepserunt, superuacaneum duximus.

NOTÆ. IN. EPITOMAN.

Arietaria] Liber manu scriptus habet *negotiatio dicebatur*. & pro *materiam*, vide num verius sit, *materiariam*.

Acus] *Quia sarcire*, & in manuscripto.

Acupedius] Glossar. Aquipedius. & vt fortasse, *Aqupedius* scribendum sit ex antiqua consuetudine, vt *pequnia*, pro *pecunia*.

Adigas] Verbum *dare*, videtur adiectum.

Adlicit] Videtur legendum, *frustrari seu inducere*, pro eo, quod est in vulgatis editionibus *frustrantem inducere*.

Addubanum] Vide infra in *Dubenus*.

Adserere manu] Verbum *manu*, videtur adiectum. & paulo post, pro *dimittuntur* legendum fortasse *demittuntur*.

Adsipere] Vide in *Insipere*. Resipere etiam videtur à sapiendo deductum, quod significat, redolere. Cicero lib. II. de Natur. Deor. Miniméque resipiens patriam. ita enim legendum; non vt habent vulgatæ editiones, *respiciens*. Idem mendum irrepsit in verba Varronis, quæ sunt apud Agellium lib. III. cap. IV. sic enim totus Varronis locus legendus. Neque tamen dubium est, quin ista, & quæ scripta à Plauto non videntur, & nomini eius adducuntur, veterum poetarum fuerint, & ab eo retractata, expolitáque sint, ac propterea resipiant stilum Plautinum pro *resipiant*, in vulgatis est *recipiant*.

Adtubernalis] Isidorus habet, *attibernalis*. Glossar. *attubernalis*. L. m. *adtabernalis*.

Aedilis] Vox *magistratus*, videtur adiecta.

Agina] Placidus in glossis. Aginam scapum trutinæ, quod eo mensura ponderis agatur.

Aliuta] M.L. habet *ipſus*, pro *ipſos*. Velius Longus de Orthographia. Antiqui æque confuſas, o, & u. litteras habuere. nam conſol ſcribebant per, o, cnm legeretur per u, conſul. Vnde in multis etiam nominib. variæ ſunt ſcripturæ, vt fontes, funtes: frondes frundes, &c.

Ambactus] Gloſſar. Ambactus δοῦλος μισθωτὸς ὡς Ἔννιος. Cæſar lib. v i. Ita plurimos circum ſe ambactos, cliētéſque habet.

Ambaruales] *Pro à duob. fratribus* legendum à *duod. fratrib..S. Arualib.* in L. m. eſt, Ambaruales hoſtiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur. i. amburbiales.

Amoebaeum] Videtur legendum, *&* *aequi numero*: nam ita habet Seru. in eclog. i i i. Amoebæum, inquit eſt quoties ij, qui canunt, & æquali numero verſuum. in fine, pro verbo *malum*, opinor reponendum, *maius*; deleta voce, *ipſa*.

Anclabris] Vide in *Eſcariæ*.

Antea] Opinor legendum *Antidea*.

Antigerio] Placidus in gloſſis. Antigerio, vel quemadmodum, vel in primis.

Antios] Videtur legendum, *Auctos*.

Antras] Placidus in gloſſis. Ancras, conualles, vel aruorum interualla. ἄγκεα ποιήεντα, Homerus.

Aqua] Videtur hic locus ita legendus. *Aqua, & igni tam interdici ſolet damnatis, quam accipiuntur nuptæ*. Scæuola in L. Seia. D. de donat. inter viuos. Quidam virgini die nuptiarum, priuſquam ad eum tranſiret, & prius quam aqua & igni acciperetur, ideſt nuptiæ celebrarentur, obtulit decem aureos dono.

Arboſem pro arbore antiqui dicebant] Placidus in gloſſis. Haſenam antiqui dicebant, vt aſas, quas nos aras, & Laſes quos Lares dicimus. Velius Longus de orthographia. Feſias antiqui pro ferias: & haſena. pro harena.

Arcula] L.m. habet, *Arcuua*; & ita opinor legendum.

Atroces] In L m. eſt, ἀτροκία. pro atrocia; & quidem Latinis litteris, *atrocta*.

Attinge] legendum. *Attingam*: quomodo habet L.m.

Aureax] Videtur legendum *dicebant*, pro *dicebatur*.

Aurum] *Hypſicrates* reponendum puto, pro Hipocrates.

Auſpicium) legendum, *apud veteres ſine præpoſitione, ſpicio*.ſiue vt eſt in l m.ſpecio. Vide in Spicio.

Bes) Videtur ſcribendum, *compoſitio ſit*, deletis verbis, *beſſis ex triente*.quæ videntur adiecta.

Bruttiani) *Brettiani* eſſet legendum, quia a Brutiis, quos Græci Βρεττίους dicunt, ductum eſt nomen.nec aliter habent manuſcripti libri Liuij, quam *Bretij*. Vide Agellium lib.x.cap.iii.

Cantherius) Varro de re ruſt.lib.ii. Quod ſemine carent ij cantherij appellati.

Calatores) Verrius apud Chariſium lib. i. Nomenclator ſine, v, dicitur, velut nominis clatator. Sed legendum *calator*.

Cernuus)Lucilius.Cernuus extemplo plantas conueſtit honeſtas.

Cibus] Orus Mileſius in Etymologico apud me manuſcripto Κιβωτὸς, inquit, ὤφειλε διὰ τοῦ ει διφθ. διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν αὐτῇ, &c. ἴσως δὲ παρὰ τὸ κίβος γέγονεν, ὃ σημαίνει τὴν τροφὴν, καὶ κίβισις ἡ πήρα, ἢ ἡ κιβωτὸς, παρὰ τὸ κεῖσθαι ἐκεῖ τὴν βόσιν.

Cicum)Varro lib.vi.ling.lat.habet.*cicum*.

Clinia) Videndus Plinius li.x.c.xiv.

Clucidatum) Vide infra in *Glucidatum*.infra eſt *Gluma*, & *Gnephonſum* pro eo quod paulo poſt *Clumæ*,& *Cnephonſum*.Vide in *Orcus*.

Cnephoſum) L.m. Cnephonſum. Velius Longus de Orthographia. Sequenda eſt nonnunquam elegantia eruditorum, qui quaſdam litteras leuitatis cauſa omiſerunt,ſicuti Cicero, qui Foreſia,Megaleſia, Horteſia,ſine n.littera libenter dicebat.

Cohum) Varro lib.i v.de ling.lat,Cauũ a cauo cælum &c.

Comiſſatio) Velius Longus. At in comiſatore vtramque cõſonantem ſimpſicem ponimus. nam aut a comitate vox ducta eſt, aut a Graeco παρὰ ὀχεῖσθαι. S.vero geminata vocis ſonum ex aſperat. in veterib.libris vnico. S reperitur conſtanti ſcriptura.

Committere)Opinor pro *delinquere*, legendum eſſe, *relinquere*.

Compilare) L. m. pro *condere* habet *congere*,vnde coniecturam facio, *congerere* ſcribi debere.

Confluges] Nonius *Conflugis* loca, in quæ diuersi confluunt riui. Isidorus lib. XIV. c. LVIII. confrages.

Conotum] Placeret, *comtum*.

Contestari] Interpunctionis nota videtur, addenda ad verbum, *vterque*.

Cosi] Ante *Cotilia* in l. m. amplius est. Cothones appellantur portus in mari arte, & manufacti.

Cumeram] Varro lib. VI. de ling. lat. Igitur dicitur in nuptiis Camillus, qui cumerum fert, in quo quid sit in ministerio, pleriq. extrinsecus nectunt. Ita Macrobius etiam legit lib. III. cum apud Varronem *cummerum* sit.

Curia] Asconius in Verr. III. sentire videtur tribus, & curias easdem esse. Tribus, inquit, principio tres fuerunt. Tat Ram. Luc. postea de nominibus. Sabinarum plures factæ sunt, quib. deprecantib. bellum parentum, maritorumque finitum est; ad postremum XXXV. factæ. & in Verri. II. Legitimos omnes tribus habent diuisores suos, Plautus magistros Curiarum vocat in Aulul. Vide Verrium apud Agell. lib. xviii. c. xxii. vbi scribendum est, tribus quoque & curiasque, pro eo quod est in vulgatis, decurias.

Cyprio boui] Videndus Plinius lib. xxxiii. c. xx.

Decotes] L. m. addit. Decotes, Decuriones.

Disertione.] Videtur legendum *Disortiones*. Vide infra in *Erctum*. & Isidor. lib. x. Seruius. Ercto, inquit, non cito. i. patrimonio, vel hereditate non diuisa.

Dusmoso] Legendum fortasse, *dusmosum locum*.

Ergo] L. m. habet O'υκουῦ, pro, εὖγ.

Eruum] In lib. m. est, *Euiliam*, ἐρέβινθος, pro *eruilia*, ὀρέβινθον.

Escariæ) L. m. habet, *qua in sacrificando*, pro quæ. & post. Escendere, egredi: amplius quam in vulgatis.

Escit] Vide infra in *Obescit, oberit*, & in *Superescit, superit*.

Europem) Verba illa, *& nauem, quæ Iouis tutelam*, mendosa sunt. & fortasse ita corrigenda, *et nauem quoius tutela effigiem tauri habuerit*.

Examen] L. m. pro *iudicij*. habet, *indicij*.

Exiles] legendum videtur *tuaurum*, pro *viarum*, vt habet l. m. Vide in *Ilia*.

Experrectum] Pro *corrigendo se*, videtur legendum, *a porrigendo se*.

Falere] *A fale dictum*, l.m habet pro, *a sale*.

Fanum a Fauno] Ita l.m. pro *a fano*.

Fesnoe] L.m. *Fescenoe*. & ita videtur scribendum.

Flemina] Placidus in glossis. Fleminum, vestem in qua sanguis ambulando in pedes defluit. Vide infra in, *Tama* & supra in *Boa*.

Foedus] Vide in *Fedum*. & fortasse hic *Fostia*, pro *hostia* scribendum. Velius Longus de Orthographia. Siquidem, vt testis est Varro, a Sabinis Fasena dicitur. & sicut S familiariter, in R transit, ita F in vicinam aspirationem mutatur. similiter ergo, & hoedos dicimus cum aspiratione, quoniam foedi dicebatur apud antiquos item hircos, quoniam eosdem æque fircos vocabant.

Forago) L m. habet *a forando*, pro *furando*.

Forcipes) Velius Longus. Forcipes dicimus ab eo, quod formum capiant. i. calidum.

Forum) [In fine, pro *forecula*, m.l. habet, *forula*.

Geniales deos) Petrus Chiacconus Hispanus, homo magni ingenij, præclaræq. eruditionis, a quo multa in hoc libro emendata sunt, existimabat *Genitales* legendum esse, nam & in veterib. numisinatib. est. D I S. G E N I T A L I B V S. & Vergilius habet genitales illo versu lib. vi. Romulus in Cælo cum dis genitalib. æuum degit. item L. ii. Georg. Genitalia semina poscunt.

Genialis] Vox, *nuptys* videtur abundare.

Gingrire] Glossar. Gingriba. ᾠδὸς φωνῆς σάλπιγγος.

Gnephosum] Glossar, Gnephonsum, σκοτεινόν Vide in *Cnefonsum*.

Graue aes] Hic locus ita interpungendus, emendandusque. *Quia asses singuli pondo libram efficiebant, deni autem denarium, ab hoc assium numero dictum*. Vide Plin. lib. xxxiii. cap. iii. & infra in *Sextantarij*.

Grauida) Glossar. Inciente, innitente, pariente, a ciendo, & inuocando, proximos quosque auxiliatores. Hæc ad verbum *Inciens*.

Gallioca] Glossar. Guilliciola cortice nucis iuglandis viridi, per quem corpus humanum intelligi vult.

Holaphanta] L.m. *Holaphanta*. forte, *Holpata*, ex Græ-

co ὄλας, & ἀπιλάω.

Hastæ] Vox *præcipuum* forte mutanda in *prœlij*.

Hirquitalli] Vide in *Irquitalli*. Censorinus c. iv. de die natali. Vox crassior, & inæqualis fit homini iii. hebdomada. hoc Aristoteles appellat τραγίζειν. antiqui nostri hirquitalire, & inde ipsos putant hirquitallos appellari, quod tunc corpus hircum olere incipiat. Velius Longus. Hinc tractum est, vt eos, qui sunt in adulta ætate, hirquitallos vocemus.

Improlus] Glossar. *Improles*. Marius Victorinus de orthographia. Improles est, qui nondum vir est.

In] Legendum, *sed interdum etiam pro augumento ponitur*. Vide in *Ingens*.

Inarculum] Vide Agell lib. x. c. xv. verbum *sacrificans*, mihi suspectum est.

Inchoare] Terent. Scaurus. Inchoare cum aspiratione scribendum, quoniam a chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum.

In conuentione] Videndus Varro lib. iv. de lingua latino

Indigitamenta] Glossar. ἱερατικὰ βιβλία.

Inebræ] Isidorus lib. xii. c. vii. *Inhibæ*. Glossar, *Enibra*, ἐναντία.

Inlicum] Cato de re rust. *'colliciares* habet pro *'colliciæ*.

Insequæ] Videndus Agellius lib, xviii. cap. ix.

Intergerini] Glossar. Intergerios.

Internecivum] Scribi debet *internecinum*, nam Græci Ἰντερνέκινον.

Internectio] Verbum *interfectio* videtur adiectum.

Ipsipe] Forte. *ipsipte*. Glossar. Ipsipte, αὐτός. Cato mihi pte posuit, pro mihi ipsi. Sic fortasse *ipsipti* hic pro *ipsimet*. Vide in *Ineopte*.

Irpini Videndus Strabo in fine li. v.

Lacobrigæ] L. m. *a lac & ercobriga*.

Lacus]. Pro *eruendus* scribendum. *fruendus*, quod verbum est in Censoriis locationib. frequens.

Læna) L. m. pro *habitus*, habet *habitu* & χλανίδα pro χλαίνης.

Lapidicinæ) L. m. *Lapidicinæ*, *vbi exciduntur lapides*.

Latine loqui) Polibius lib. iii. eadem scribit de antiqua latini locutione. τηλικαύτη γὰρ inquit, ἡ διαφορὰ

γόνιμι τῆς ἡλικίας, καὶ περὶ Ῥωμαίους τοῖς νῦν πρὸς τὴν ἀρχὴν, ὥστε τοὺς συνεκπονοῦντας ἔνια μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διωκεῖν.

Latrones) Varro l.v i. ἀπὸ τοῦ λάτρου. i. mercede.

Lautumias] L.m. *Lautumias*. antiqua scribendi consuetudine, vt *Laumedon*, pro *Laomedon*.

Lectosia) Dionysius lib. I. Ἔπειτα νῆσον προσέσχον, ἣ τοὔνομα Λευκασία, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεψιᾶς Αἰνείου πρὸς τὸν δὲ τὸν τόπον ἀποθανούσης, legendum igitur, *Leucasia*.

Legio Samnitium) Videndus Liuius lib, x. in fine scribendum, iurauerant.

Lepista) Næuius apud Fortunatianum de Saturnio versu Ferunt pulchros pateras, aereas lepistas. sed *crateras* pro *pateras*. scribendum.

Leuir) Glossar ἀνδρὸς ἀδελφός.

Lictores Scribendum *apparentes*, pro *parentes* Vide in *viatores*.

Lucar) Vide infra *Pecunia*. Plutarch. probl. Διὰ τί τὸ τελούμενον εἰς θέας, λοῦκαρ καλοῦσιν ἢ ὅτι πολλὰ ἐστὶν ἄλσα περὶ τὴν πόλιν ἀνειμένα θεοῖς, ἃ καλοῦσι λούκους, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων πρόσοδον εἰς τὰς θέας ἀνήλισκον. Glossar Lucar, θεατρικὸν ἀργύριον.

Lucetius) Glossar. λουκέτιος ζεύς.

Magisterare) Post verbum *pagorum*, videtur addendum *curiarum*, ex Plauto. qui dicit in Aulularia. Nostræ qui est magister curiæ.

Mamilia) L.m. *Subura* habet pro *Sabura*. Hæc Pauli sunt.

Manalem) L. m. *pertraherent*. quod rectius est quam *protraherent*.

Manducus) L m. Manduci effigies in pompa antiquorũ inter ceteras ridiculas, formidolosasque res ire solebat

Manius) Verbum *initio*, videtur adiectum. Varro lib. viii. Forsitan ab eo, qui mane natus diceretur. vt is Manius esset, vt qui luci, Lucius.

Maximi annales) L.m. habet *confecisset* pro *consecrasset*.

Meddix) Liuius lib. xxvi. Mediastutius, qui summus magistratus apud Campanos est.

Medius fidius L.m, *filius. i. Hercules*

Menbrum) At in xii. est. Homini mortuo ne ossa legito, quo post funus faciat.

Mercurius] *L.m. festinabant* pro *existimabant*

Milus] in oratione Aemiliani ita legendum ex l. m. *Nobis inquit reiq. præsidio*. Ennius apud Nonium. Ea mi, reip. fidei regno &c. vide in dictione *Fortunatim*.

Mugionia] Varro lib. v. Mucionis à mugitu. Solin. c. II. Mugioniã supra summam Nouam viam. Vide Nonium.

Municipalia] Ex Festo scribe *acceptam* pro *conditam*.

Nonarum] L.m. habet *nuptis* pro, *nuptiis*. vide Macrob. lib. I. c. 15.

Obrutui] L.m. *Obbrutui*. & ita Nonius.

Occentare] Verba, *qui illum*, videntur mutanda in, *querellam vt* antiqui scribebant.

Occisus] Ex festo scribe, *à cædendo & ictu*,

Oenigenas] L.m. *Vnigenitos*. nam œ, pro u, antiqui vtebantur.

Offudas] Placidus in glossis. *Offucias*.

Opiter] Placidus in glossis. Opiter est, qui obito patre, & auo viuente natus est.

Ostia] Scribe ex Festo, *ad exitum Tiberis* pro, *ab exitu Tiberis*.

Posticum] Liui. lib. I. Regiones ab oriente ad occasum determinauit, dexreras ad meridiem partes, læuasque ad sinistram esse dixit. at Varro. lib. v I. Eius templi partes quatuo sinistra ab oriẽte dextra ab occasu. anticaad meridiem. postica ad septentrionem. Plin. lib. II. càp. I I v.

Praurationes] Liuius lib. II. Centurio erat M. Flauoleius. victor, inquit. M Fabius reuertar ex acie: si fallat, Iouem patrẽ, Gradiuumq. Martem, aliosq. iratos inuocat deos. Idem deinceps omnis exercitus in se quisque facit. Vide Polyb. lib. VI.

Prænominibus] Vide Agellium lib. VI. c. VII. Plutarch. probl. & supra in Præbia.

Prymnesium] Ita forte legendus hic locus. *Prymnesium. funis nauticus, quo nauis ad palum religatur, quem alij tonsillam dicunt*.

Prosium] Scribendum *porricitur* pro *proijcitur*. Nonius in Prosices.

Quando rex comitiauit, fas] Puto totum hoc notis scribi debere, quibus in Fastis. Q. R EX. C. F. & quod sequitur. Q ST. D. F.

Querqueram] Addenda vox, *febrem.* L. m. habet, Κάρκαρα.

Quinque genera] *Obſeruant* , puto mutandum in *obſeruabant.*

Recipie] L.m. *Recipiem.*

Reciprocare] Ex l.m. poſt verbum *poſcere* addendum, *vſi ſunt antiqui, quia procare eſt poſcere.*

Reſperſum] L.m. *Reſparſum.*

Sicilices] Scribendum *Siciles* ex Agell. l. x. c. xx.

Tuſcus] L.m. habet *obſeſſione* pro *obſidione*. & ita videtur fuiſſe apud Feſtum in fragmento.

Troia] L. m. habet *ludus*, pro *luſus.*

Ver ſacrum] Vide ſupra in *Mamertini*. & Nonium in Ver Sacrum. & Euſeb. lib. III. de præparatione Euangel.

Volturnalia] Videtur ſcribendum, *Volturnalib. Volturno deo ſuo ſacra faciebant.*

NOTAE IN FRAGMENTVM.

Mattronis] Vide Feſtum in *Pilentis*. & Liui lib v. *Apollonis* autem antiqua ſcribendi ratio e Græco fonte ducta, qualis in æreo numiſmate, APOLLONI SANCTO.

Mille] Agellius li. I. c xvj. Quis iuuentus eſt, qui L. Antonio mille nũmum ferret expenſum. in his, atq. multis aliis, mille numero ſingulari dictum eſt.

Municas] Placidus in gloſſis. Municare, communicare: dictum a mœniis. i. operibus. puto autem mœnicare dixiſſe antiquos; qui œ, pro, u ponebant, vt œſus pro vſus, mœrus pro murus.

Mancipatus] Agellius li. V. c. XIX. Filium adoptiuum tam procedere, quam ſi ſe natum habeat.

Magiſtri] Videndus Feſtus in *Vici*. Paulus in *Magiſterare*. & inſcriptio ludorum ſæcularium. MAG. XVIR. & MAG. XVVIR. Magiſtri autẽ.

reliqua Paulus in epitoma suppeditauit.

Migrare mensa] Mensas deæ quæ in triuiis coleretur, siue Dianæ, siue Hecatæ poni solitas, quæ triuiales inde appellatæ sint, Festi reliquiæ indicant. Idem ait, curiales dici mensas, in quib. immolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata. siue potius, vt ait in *Quirites*, quod in curiis ei Sabini sacrificabant, curiales sunt mensæ appellatæ.

Mamertini] Vide infra in *Ver sacrum*. & Plin. lib.3.c.13.

Muries] Ex hoc loco Varro apud Nonium in *Salis*, emẽdandus. Muries fit ex sale, quod sal sordidum pinsum, & in ollam rudem fictilem coniectum &c.

Maximum Praetorem] Liuius lib. vij. Lex vetusta est, priscisque litteris, verbisque scripta, vt qui Prætor maximus sit, Idib. Semptemb. clauum pangat. Vide supra in *Magor cos.* & Sueton. in Augusto, de Salutis augurio.

Modo] *A modo quodam id est, ratione dicuntur omnia ista, commoditas*, &c. ita puto fuisse scriptum in exemplari.

N*Aenia*] Glossarium. Nænia θρηνῳδὸς ᾠδή. Quæ in fine Græca verba νίατοι & νήτη addita sunt, ea in exemplari ita plane leguntur. notum autem νήτη quid sit.

Nadia dea] videndus Augustinus de ciuitate dei li.6.c.9.

Nauali] Attilius Fortunatianus de Saturnio metro. Apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphaturi duces in Capitolio figebant, victoriæque suæ titulũ saturniis versib. prosequebantũr, talia reperi exempla. ex Regilli tabula. Duello magno dirimendo, regib. subigendis, &c.

Neunquam] Placidus in glossis. Neunquam, & non significat, & non ita, & non adeo.

Nefrendes] Terent. Scaurus de orthographia. Ne pro pro non, antiqui posuere, vt nefrendes porcos, qui sunt sine dentib. i. qui fabam frendere non possunt. Placidus in glossis. Nefrendem infantem nondum dentatum, qui frendere cibum non queat. i. frangere.

Nec] *Nec escit*, scribendum pro *nec esit*, nam *escit* pro *erit*, antiqui dicebant, & superescit, pro *supererit*.

Neutiquam] Hic idem versus citatur à Cicerone sine poetæ tamen nomine in Academicis. Ciceronis autem locus qui adducitur à Festo, extat. in lib. de vniuersitate.

Nepos) Placidus in glossis. Nepos luxuriosus.

Nefasti] Nefasti in vetere Kalendario N, littera indicantur, vt FER. VOLK. N. XV. KAL. IVN. Nefasti autem priores hac nota significantur. N. P.

Nesi] Lex dedicationis aræ Dianæ Auentinensis, de qua hic Festus, extat in schedis veterum inscriptionum, in quibus est. CETERVM. LEGES. HVIC. ARAEE AEDEM. SVNTO. QVAE. ARAE. DIANAE SVNT IN. AVENTINO. MONTE. DICTAE.

Nautea] Antistius Labeo in Commentario iuris Pontificij citatur infra in *Spurcum*.

Naualu] Quid si, *remi eminent* scribamus, pro *remi emicant?* certe ad veterem scripturam propius accedemus, quæ est, *rem geminant*.

Neuia] Quod post *Neuiam* sequitur fragmentum . . . *tur cælum ca* . . . . quo pertineat, ignoro. Varro li. I. de ling lat. ait cauum a chao, vnde omnia orta, & a cauo cælum dictum.

Numero] Turpilius in Demetrio apud Nonium. Nūquam nimis numero quemquam vidit facere, quam facto opus est.

Nuptias] Videtur legendum, *legem quoq. funestam*, pro corrupto verbo, *par enstam*. Liuius l. 1. caput obnubito. Vide in Parici Quæstores.

Nucupata] ita in exemplari, pro *Nuncupata*, antiqua scribendi consuetudine: cui contraria, *formonsus*, & *gnefonsus*, reliqua ita legenda, vt in ora paginæ notauimus. *nominata certa &c. cum nexum faciet, mancipiumq. vti lingua nuncupasit, ita ius esto, id est, vti nominarit*

Nundinas] Lege deinde Hortensia factum est, vt is dies factus esset. Macrobius li. I c XVI.

Nummum] Iulius Pollux. li. IX. *ὁ δὲ νοῦμμος δοκεῖ μὲν εἶναι καὶ ῥωμαίων τοὔνομα τοῦ νομίσματος. ἔστι δὲ ἑλληνικὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, σικελιδ᾽ ὁρίων.*

Numella] Placidus in glossis: Numellatus. numella ligatus, i. vinculo, quo quadrupedes alligantur.

Nouerca] Cum in fragmento sit, *veterannia*, non vt alij descripserunt, *cæterannia*, ex ea scriptura fecimus, veteres Annia. cui autem nupserit hæc Annia, quærendum.

Nauibus] Varo li. IV. de ling. lat. Auentinum alij ab

rege

puto ab aduectu; nam olim paludib. mons erat ab reliquis disclusus. itaq. eo ex vrbe aduehebantur ratibus.

Nouæ curiæ] Vlpianus Dig L. I. tit. VIII. Sacrarium etiam in ædificio priuato esse potest. & solent qui liberare eum locum religione volunt, sacra inde euocare.

Nixi dí] Post verbum *mansæ*, in exemplari additum est. *tripeds*, sed alia manu. quod puto adiectum esse σχολιαστικῶς.

Ningulus] Versius Ennij potest ita etiam legi. Atque vt te, &c.

Niger lapis] Opinor hic à Festo indicari Quinctilium eum, à quo luperci Quinctiliani dicti sunt. Vide in *Quinctiliani*.

Nuces mitti] Mos hic spargendarum nucum habetur in veteri inscriptione, reperta prope Ferentinum via Latina. in ea sic est. A. QVINCTILIO A. F. PAL. PRISCO. & post. HIC. EX. S. C. FVNDOS· CEPONIAN. ET ROIANVM. ET MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P. REDEM. EX QVOR. REDITV· QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR. PRAESENTIB. MVNICIP. ET INCOLIS. ET MVLIERIB. NVPTIS. CRVSTVL. P I. MVLSI. HEMIN. & post NVCVM. SPARSION. MOD. XXX.

Nonarum] Vide locum Verrij apud Agell lib. V. c. XVII. in quo legendum, *rempublicam male gestam esse*.

O *Culissimum*] In editione Augustiniana locus hic mēdosus adeo, luxatúsq. habetur, vt Festi sententia vix in eo appareat. *Argum oculatum* Plautus dixit, Græcos imitatus, qui πανόπτην illum appellant.

October equus] Videndus Plutarchus in Probl & Asconius pro Milone. In Satra, inquit, via est regia, &c.

Occupaticius ager] De agris occupaticiis, vide scriptores de limitib. agrorum.

Ortygia] Cum in exemplari aduerbium, *nunc*, à librario duab. litteris superimposita linea *sic* scriptum fuisset, error inde fluxit, vt pro *nunc*, in libro Augustiniano, *non*, editum sit; atque vnius litteræ lapsu tota sententia immutata sit.

amplius, partem paginarum mutilam, habita spatij, quod supplendum fuit, ratione, infinitis locis resarcivimus: multa ex eorum scriptis, quos supra nominavimus mutuati, multis etiam de nostro additis. non quod ea vera esse, aut ita Festum scripsisse arbitremur. sed vt doctorum ingenia excitaremus ad bene de hoc fragmento merendum. atq. ea quidem supplementa, litterarum varietate, & notis etiam quibusdam ab antiquo distinximus. Ab eo autem separauimus schedas illas, quas à Marullo habuisse dicitur Pomponius Lætus, quod earum archetypum exemplar non extet, & pars altera paginarum, quæ margini proximior ab igne mutilata fuit, neglecta ab ijs, qui tunc fragmentum descripserunt, in præsentia desideretur. Quas autem nos edidimus, sunt illæ quidem è doctissimi viri exscriptæ chirographo, alijs editionibus non modo emẽdatiores, verum etiam aliquot locis auctiores: vt si qua præter hæc in vulgatis sint, ea plane non esse Festi credendum sit, sed è Pauli epitoma, aut aliunde petita. His omnibus vltimo loco addidimus perbreues quasdã notas earum tantum rerum, quæ visæ sunt ab alijs prætermissæ. nam quæ ex epitoma Pauli, aut aliorum commentarijs suppleta sunt, quia in promptu omnibus, hic notare, nisi si qua imprudentibus nobis irrepserunt, superuacaneum duximus.

NOTÆ. IN. EPITOMAN.

A *Bietaria*] Liber manu ſcriptus habet *negotiatio dicebatur*. & pro *materiam*, vide num verius ſit, *materiariam*.

Acus] *Quia ſarcire*, & in manuſcripto.

Acupedius] Gloſſar. Aquipedius, & vt fortaſſe,

Aqupedius ſcribendum ſit ex antiqua conſuetudine, vt *pequnia*, pro *pecunia*.

Adigas] Verbum *dare*, videtur adiectum.

Adlicit] Videtur legendum, *fruſtrari ſeu inducere*, pro eo, quod eſt in vulgatis editionibus *fruſtrantem inducere*.

Addubanum] Vide infra in *Dubenus*.

Adſerere manu] Verbum *manu*, videtur adiectum. & paulo poſt, pro *dimittuntur* legendum fortaſſe *demittuntur*.

Adſipere] Vide in *Inſipere*. Reſipere etiam videtur à ſapiendo deductum, quod ſignificat, redolere. Cicero lib. II. de Natur. Deor. Miniméque reſipiens patriam. ita enim legendum; non vt habent vulgatæ editiones, *reſpiciens*. Idem mendum irrepſit in verba Varronis, quæ ſunt apud Agellium lib. III. cap. IV. ſic enim totus Varronis locus legendus. Neque tamen dubium eſt, quin iſta, & quæ ſcripta à Plauto non videntur, & nomini eius addicuntur, veterum poetarum fuerint, & ab eo retractata, expolitáque ſint, ac propterea reſipiant ſtilum Plautinum pro *reſipiant*, in vulgatis eſt *recipiant*.

Adtubernalis] Iſidorus habet, *attibernalis*. Gloſſar. *attubernalis*. L. m. *adtabernalis*.

Aedilis] Vox *magiſtratus*, videtur adiecta.

Agina] Placidus in gloſſis. Aginam ſcapum trutinæ, quod eo menſura ponderis agatur.

Aliuta] M.L. habet *ipsus*, pro *ipsos*. Velius Longus de Orthographia. Antiqui æque confusas, o, & u litteras habuere. nam consol scribebant per, o, cum legeretur per u, consul. Vnde in multis etiam nominib. variæ sunt scripturæ, vt fontes, funtes: frondes frundes, &c.

Ambactus] Gloſſar. Ambactus δοῦλος μισθωτὸς ὡς Ἔννιος. Cæsar lib. VI. Ita plurimos circum se ambactos, cliẽtésque habet.

Ambaruales] *Pro à duob. fratribus* legendum à *duod. fratrib.. S. Arualib.* in L. m. est, Ambaruales hostiæ dicebantur, quæ circum terminos vrbis Romæ ducebantur. i. amburbiales.

Amoebaeum] Videtur legendum, *&* *equi numero*: nam ita habet Seru in eclog. III. Amoebæum, inquit est quoties ij, qui canunt, & æquali numero versuum. in fine, pro verbo *malum*, opinor reponendum, *maius*; deleta voce, *ipsa*.

Anclabris] Vide in *Escarie*.

Antea] Opinor legendum *Antidea*.

Antigerio] Placidus in gloſſis. Antigerio, vel quemadmodum, vel in primis.

Antios] Videtur legendum, *Auctos*.

Antras] Placidus in gloſſis. Ancras, conualles, vel aruorum interualla. ἄγκεα ποιήεντα, Homerus.

Aqua] Videtur hic locus ita legendus. *Aqua, & igni tam interdici solet damnatis, quam accipiuntur nuptæ*. Scæuola in L. Seia. D. de donat. inter viuos. Quidam virgini die nuptiarum, priusquam ad eum transiret, & prius quam aqua & igni acciperetur, ideſt nuptiæ celebrarentur, obtulit decem aureos dono.

Arbosem pro arbore antiqui dicebant] Placidus in gloſſis. Hasenam antiqui dicebant, vt asas, quas nos aras, & Lases quos Lares dicimus. Velius Longus de orthographia. Fesias antiqui pro ferias: & hasena. pro harena.

Arcula] L.m. habet, *Arcua*; & ita opinor legendum.

Atroces] In L m. est, ἀτροκία. pro atrocia; & quidem Latinis litteris, *atrocta*.

Attinge] legendum. *Attingem*: quomodo habet L.m.

Aureax] Videtur legendum *dicebant*, pro *dicebatur*.

Aurum] *Hypsicrates* reponendum puto, pro Hipocrates.

Auſpicium) legendum, *apud veteres ſine præpoſitione, ſpicio*. ſiue vt eſt in l m. ſpecio. Vide in Spicio.

Bes) Videtur ſcribendum, *compoſitio ſit*, deletis verbis, *beßis ex triente*. quæ videntur adiecta.

Bruttiani) *Brettiani* eſſet legendum, quia a Brutiis, quos Græci Βρέττιους dicunt, ductum eſt nomen. nec aliter habent manuſcripti libri Liuij, quam *Bretij*. Vide Agellium lib. x. cap. iii.

Cantherium) Varro de re ruſt. lib. ii. Quod ſemine carent ij cantherij appellati.

Calatores) Verrius apud Chariſium lib. i. Nomenclator ſine, v, dicitur, velut nominis clatator. Sed legendum *calator*.

Cernuum) Lucilius. Cernuus extemplo plantas conueſtit honeſtas.

Cibus] Orus Mileſius in Erymologico apud me manuſcripto Κιβωτὸς, inquit, ὤφελε διὰ τοῦ ι γράφ. διὰ τὸ κεῖσθαι ἐν αὐτῇ, &c. ἴσως δὲ παρὰ τὸ κίβος γέγονεν, ὃ σημαίνει τὴν τροφὴν, καὶ κίβησις ἡ πήρα, ἢ ἡ κιβωτὸς, παρὰ τὸ κεῖσθαι ἐν αὐτῇ τὴν βίον.

Cicum) Varro lib. vi. ling. lat. habet. *cicum*.

Clinia) Videndus Plinius li. x. c. xiv.

Clucidatum) Vide infra in *Glucidatum*. infra eſt *Gluma*, & *Gnephonſum* pro eo quod paulo poſt *Cluma*, & *Cnephonſum*. Vide in *Oreus*.

Cnephoſum) L. m. Cnephonſum. Velius Longus de Orthographia. Sequenda eſt nonnunquam elegantia eruditorum, qui quaſdam litteras leuitatis cauſa omiſerunt, ſicuti Cicero, qui Foreſia, Megaleſia, Horteſia, ſine n. littera libenter dicebat.

Cohum) Varro lib. i v. de ling. lat, Cauũ a cauo cælum &c.

Comiſſatio) Velius Longus. At in comiſatore vtramque cõſonantem ſimplicem ponimus. nam aut a comitate vox ducta eſt, aut a Græco παρὰ τὸ κωμάζειν. S. vero geminata vocis ſonum ex aſperat. in veterib. libris vnico. S reperitur conſtanti ſcriptura.

Committere) Opinor pro *delinquere*, legendum eſſe, *relinquere*.

Compilare) L. m. pro *condere* habet *congere*, vnde coniecturam facio, *congerere* ſcribi debere.

Confluges] Nonius *Conflugis* loca, in quæ diuersi confluunt riui. Isidorus lib. XIV. c. LVIII. confrages.

Conotum] Placeret, *comtum*.

Contestari] Interpunctionis nota videtur addenda ad verbum, *vterque*.

Cossi] Ante *Cotiliæ* in l. m. amplius est. Cothones appellantur portus in mari arte, & manufacti.

Cumeram] Varro lib. VI. de ling. lat. Igitur dicitur in nuptiis Camillus, qui cumerum fert, in quo quid sit in ministerio, pleriq. extrinsecus nectunt. Ita Macrobius etiam legit lib. III. cum apud Varronem *cumnerum* sit.

Curia] Asconius in Verr. III. sentire videtur tribus, & curias easdem esse. Tribus, inquit, principio tres fuerunt. Tat. Ram. Luc. postea de nominibus. Sabinarum plures factæ sunt, quib. deprecantib. bellum parentum, maritorumque finitum est; ad postremum XXXV. factæ. & in Verri. II. Legitimos omnes tribus habent diuisores suos, Plautus magistros Curiarum vocat in Aulul. Vide Verrium apud Agell. lib. xviii. c. xxii. vbi scribendum est, tribus quoque & curiasque, pro eo quod est in vulgatis, decurias.

Cyprio boui] Videndus Plinius lib. xxxiii. c. xx.

Decotes] L. m. addit. Decotes, Decuriones.

Disertione] Videtur legendum *Disortiones*. Vide infra in *Erctum*. & Isidor. lib. x. Seruius. Ercto, inquit, non cito. i. patrimonio, vel hereditate non diuisa.

Dusmoso] Legendum fortasse, *dusmosum locum*.

Ergo] L. m. habet Οὐκοῦν, pro, οὖν.

Eruum] In lib. m. est, *Eruiliam*, ἐρέβινθος, pro *eruilia*, ὀρέβινθον.

Escaræ) L. m. habet, *quæ in sacrificando*, pro quæ. & post. Escendere, egredi: amplius quam in vulgatis.

Escit] Vide infra in *Obescit, oberit*, & in *Superescit, supererit*.

Europem) Verba illa, *& nauem, quæ Iouis tutelam*, mendosa sunt. & fortasse ita corrigenda, *et nauem quoius tutela effigiem tauri habuerit*.

Examen] L. m. pro *indicij*. habet, *indicij*.

Exiles] legendum videtur *mautum*, pro *viarum*, vt habet l. m. Vide in *Ilia*.

Experrectus] Pro *corrigendo se*, videtur legendum, *a porrigendo se*.

Faleri] *A fale dictum*, l.m habet pro, *a fale*.

Fanum a Fauno] Ita l.m. pro *a fano*.

Fesnoe] L.m. *Fescenoe*. & ita videtur scribendum.

Flemina] Placidus in glossis. Fleminum, vestem in qua sanguis ambulando in pedes defluit. Vide infra in, *Tama* & supra in *Boa*.

Fordus] Vide in *Fedum*. & fortasse hic *Fostia*, pro *hostia* scribendum. Velius Longus de Orthographia. Siquidem, vt testis est Varro, a Sabinis Fasena dicitur. & sicut S familiariter, in R transit, ita F in vicinam aspirationem mutatur. similiter ergo, & hoedos dicimus cum aspiratione, quoniam foedi dicebatur apud antiquos item hircos, quoniam eosdem æque fircos vocabant.

Forago) L m. habet *a forando*, pro *furando*.

Forcipes) Velius Longus. Forcipes dicimus ab eo, quod formum capiant. i. calidum.

Forum) [In fine, pro *forecula*, m.l. habet *forula*.

Geniales deos) Petrus Chiacconus Hispanus, homo magni ingenij, præclaræq. eruditionis, a quo multa in hoc libro emendata sunt, existimabat *Genitales* legendum esse, nam & in veterib. numismatib. est. D I S. G E N I T A L I B V S. & Vergilius habet genitales illo versu lib. vi. Romulus in Cælo cum dis genitalib. æuum degit. item L. ii. Georg. Genitalia semina poscunt.

Genialis] Vox, *nuptys* videtur abundare.

Gingrire] Glossar. Gingriba. ᾠδὸς φωνῆς σάλπιγγος.

Gnephosum] Glossar, Gnephonsum, σκοτεινὸν Vide in *Cnefonsum*.

Graue aes] Hic locus ita interpungendus, emendandusque. *Quia asses singuli pondo libram efficiebant, deni autem denarium, ab hoc assium numero dictum*. Vide Plin. lib. xxxiii. cap. iii. & infra in *Sextantarij*.

Grauida) Glossar. Inciente, innitente, pariente, a ciendo, & inuocando, proximos quosque auxiliatores. Hæc ad verbum *Inciens*.

Galliocæ] Glossar. Guilliciola cortice nucis iuglandis viridi, per quem corpus humanum intelligi vult.

Holaphanta] L.m. *Holaphanta*. forte, *Holpata*, ex Græ-

co δλας, & ἀπαλάω.

Haste] Vox *pracipuum* forte mutanda in *proelij*.

Hirquitalli] Vide in *Irquitalli*. Censorinus c. iv. de die natali. Vox crassior, & inæqualis fit homini iii. hebdomada. hoc Aristoteles appellat τραγίζειν. antiqui nostri hirquitalire, & inde ipsos putant hirquitallos appellari, quod tunc corpus hircum olere incipiat. Velius Longus. Hinc tractum est, vt eos, qui sunt in adulta ætate, hirquitallos vocemus.

Improlus] Glossar. *Improles*, Marius Victorinus de orthographia. Improles est, qui nondum vir est.

In] Legendum, *sed interdum etiam pro augumento ponitur*. Vide in *Ingens*.

Inarculum] Vide Agell lib. x. c. xv. verbum *sacrificans*, mihi suspectum est.

Inchoare] Terent. Scaurus. Inchoare cum aspiratione scribendum, quoniam a chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum.

In conuentione] Videndus Varro lib. iv. de lingua latino

Indigitamenta] Glossar. ἱερατικὰ βιβλία.

Inebrae] Isidorus lib. xii. c. vii. *Inhibae*. Glossar, *Enibra*, ἱναλία.

Inlicum] Cato de re rust. '*colliciares* habet pro' *collicia*.

Insequae] Videndus Agellius lib, xviii. cap. ix.

Intergerius] Glossar. Intergerios.

Internecinum] Scribi debet *internecinum*, nam Græci Ἰντερνέκιον.

Internectio] Verbum *interfectio* videtur adiectum.

Ipsipe] Forte. *ipsipte*.. Glossar. Ipsipte, αὐτός. Cato mihi pte posuit, pro mihi ipsi. Sic fortasse *ipsipti* hic pro *ipsimet*. Vide in *Ineopte*.

Irpini Videndus Strabo in fine li. v.

Lacobrigae] L. m. *a lac & ercobriga*.

Lacus]. Pro *eruendus* scribendum. *fruendus*, quod verbum est in Censoriis locationib. frequens.

Laena) L. m. pro *habitus*, habet *habitu* & χλανίδα pro χλαῖναν.

Lapidicinae) L. m. *Lapidicinae*, *vbi exciduntur lapides*.

Latine loqui) Polibius lib. iii. eadem scribit de antiqua latini locutione. τηλικαύτη γὰρ inquit, ἡ διαφορὰ

γίγνεσθαι τὸ διχαλίκτον, καὶ περὶ Ρωμαίοις τῆς νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε τοὺς συνιέντας ἵνα μόλις ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν

Latrones) Varro l.v. i. ἀπὸ τοῦ λάτρου. i. mercede.

Latumias] L.m. *Lautumias*. antiqua ſcribendi conſuetudine, vt *Laumedon*, pro *Laomedon*.

Lectoſia) Dionyſius lib. I. Ἔπειτα νῆσον προσέσχον, ἣ τὸ νῦν καλεῖται Λευκασία, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεψιᾶς Αἰνείου πρὸς τὸν δὲ τὸν τόπον ἀποθανούσης, legendum igitur, *Leucaſia*.

Legio Samnitium) Videndus Liuius lib. x. in fine ſcribendum, iurauerant.

Lepiſta) Næuius apud Fortunatianum de Saturnio verſu Ferunt pulchros pateras, aereas lepiſtas. ſed *crateras* pro *pateras*. ſcribendum.

Leuir) Gloſſar ἀνδρὸς ἀδελφός.

Lictores Scribendum *apparentes*, pro *parentes* Vide in *viatores*.

Lucar) Vide infra *Pecunia*. Plutarch. probl. Διὰ τί τὸ τελούμενον εἰς θέας, λοῦκαρ καλοῦσιν ἢ ὅτι πολλὰ ἐστὶν ἄλση περὶ τὴν πόλιν ἀνειμένα θεοῖς, ἃ καλοῦσι λούκους, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων πρόσοδον εἰς τὰς θέας ἀνήλισκον. Gloſſar Lucar, θεατρικὸν ἀργύριον.

Lucetius) Gloſſar. λουκέτιος ζεύς.

Magiſterare) Poſt verbum *pagorum*, videtur addendum *curiarum*, ex Plauto. qui dicit in Aulularia. Noſtræ qui eſt magiſter curiæ.

Mamilia) L.m. *Suburæ* habet pro *Saburæ*. Hæc Pauli ſunt.

Manalem) L. m. *pertraherent*. quod rectius eſt quam *protraherent*.

Manducus) L m. Manduci effigies in pompa antiquorū inter ceteras ridiculas, formidoloſaſque res ire ſolebat

Manius) Verbum *initio*, videtur adiectum. Varro lib. viii. Forſitan ab eo, qui mane natus diceretur. vt is Manius eſſet, vt qui luci, Lucius.

Maximi annales) L.m. habet *confeciſſet* pro *conſecraſſet*.

Meddix) Liuius lib. xxvi. Mediaſtutius, qui ſummus magiſtratus apud Campanos eſt.

Medius fidius L.m. *filius. i. Hercules*

Menbrum) At in xii. eſt. Homini mortuo ne oſſa legito, quo poſt funus faciat.

Mercurius] *L.m.festinabant* pro *existimabant*

Millus] in oratione Aemiliani ita legendum ex l. m. *Nobis inquit reiq. præsidio*. Ennius apud Nonium. Ea mi, reip.fidei regno &c. vide in dictione *Fortunatim*.

Mugionia] Varro lib. v. Mucionis à mugitu. Solin. c. 11. Mugioniā supra summam Nouam viam. Vide Nonium.

Municipalis] Ex Festo scribe *acceptam* pro *conditam*.

Nonarum] L.m. habet *nuptis* pro , *nuptiis*. vide Macrob. lib. 1. c. 15.

Obrutui] L.m. *Obbrutui*. & ita Nonius.

Occentare] Verba, *qui illum*, videntur mutanda in, *querellam vt* antiqui scribebant.

Occisum] Ex festo scribe, *à cædendo & ictu*,

Oenigenus] L.m. *Vnigenitos*. nam œ, pro u, antiqui vtebantur.

Offudas] Placidus in glossis. *Offucias*.

Opiter] Placidus in glossis. Opiter est, qui obito patre, & auo viuente natus est.

Ostia] Scribe ex Festo , *ad exitum Tiberis* pro , *ab exitu Tiberis*.

Posticum] Liui. lib. 1. Regiones ab oriente ad occasum determinauit, dexteras ad meridiem partes, læuasque ad sinistram esse dixit. at Varro. lib. v 1. Eius templi partes quatuo sinistra ab oriēte dextra ab occasu. antica ad meridiem. postica ad septentrionem. Plin. lib. 11. càp. 1 1 v.

Praturationes] Liuius lib. 11. Centurio erat M. Flauoleius. victor, inquit. M Fabius reuertar ex acie: si fallat, Iouem patrē, Gradiuumq. Martem, aliosq. iratos inuocat deos. Idem deinceps omnis exercitus in se quisque facit., Vide Polyb. lib. vi.

Prænominibus] Vide Agellium lib. vi. c. vii. Plutarch. probl. & supra in Præbia.

Prymnesium] Ita forte legendus hic locus. *Prymnesium. funis nauticus, quo nauis ad palum religatur , quem alij tonsillam dicunt*.

Prosium] Scribendum *porricitur* pro *proijcitur*. Nonius in Prosices.

Quando rex comitiauit, fas] Puto totum hoc notis scribi debere, quibus in Fastis. Q. R E X. C. F. & quod sequitur. Q. ST. D. F.

Querqueram] Addenda vox , *febrem.* L. m. habet, Κάρχαρα.

Quinque genera] *Obseruant* , puto mutandum in *obseruabant.*

Recipie] L.m. *Recipiem.*

Reciprocare] Ex l.m. post verbum *poscere* addendum, *vsi sunt antiqui, quia procare est poscere.*

Respersum] L.m. *Resparsum.*

Sicilices] Scribendum *Siciles* ex Agell. l.x.c.xx.

Tuscus] L.m. habet *obsessione* pro *obsidione*. & ita videtur fuisse apud Festum in fragmento.

Troia] L. m. habet *ludus*, pro *lusus.*

Ver sacrum] Vide supra in *Mamertini*. & Nonium in Ver Sacrum. & Euseb. lib. III. de præparatione Euangel.

Volturnalia] Videtur scribendum, *Volturnalib. Volturno deo suo sacra faciebant.*

NOTAE IN FRAGMENTVM.

M*Atronis*] Vide Festum in *Pilentis*. & Liui lib v. *Apolloni* autem antiqua scribendi ratio e Græco fonte ducta, qualis in æreo numismate, APOLLONI SANCTO.

Mille] Agellius li. I. c xvj. Quis inuentus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum. in his, atq. multis aliis, mille numero singulari dictum est.

M*unicas*] Placidus in glossis. Municare, communicare: dictum a mœniis. i. operibus. puto autem mœnicare dixisse antiquos; qui œ, pro, u ponebant, vt œsus pro vsus, mœrus pro murus.

M*ancipatus*] Agellius li. V. c. XIX. Filium adoptiuum tam procedere, quam si se natum habeat.

Magistri] Videndus Festus in *Vici*. Paulus in *Magisterare.* & inscriptio ludorum sæcularium. MAG. XVIR. & MAG. XVVIR. Magistri autẽ.

reliqua Paulus in epitoma suppeditauit.

Migrare mensa] Mensas deæ quæ in triuiis coleretur, siue Dianæ, siue Hecatæ poni solitas, quæ triuiales inde appellatæ sint, Festi reliquiæ indicant. Idem ait, curiales dici mensas, in quib. immolabatur Iunoni, quæ Curis est appellata. siue potius, vt ait in *Quirites*, quod in curiis ei Sabini sacrificabant, curiales sunt mensæ appellatæ.

Mamertini] Vide infra in *Ver sacrum*. & Plin. lib. 3. c. 13.

Muries] Ex hoc loco Varro apud Nonium in *Salis*, emēdandus. Muries fit ex sale, quod sal sordidum pinsum, & in ollam rudem fictilem coniectum &c. |

Maximum Praetorem] Liuius lib. vij. Lex vetusta est, priscisque litteris, verbisque scripta, vt qui Prætor maximus sit, Idib. Semptemb. clauum pangat. Vide supra in *Magor cos*. & Sueton. in Augusto, de Salutis augurio.

Modo] *A modo quodam id est, ratione dicuntur omnia ista, commoditas*, &c. ita puto fuisse scriptum in exemplari.

N *Aenia*] Glossarium. Nænia ἐπικήδειος ᾠδή. Quæ in fine Græca verba *νίαται* & *νίτη* addita sunt, ea in exemplari ita plane leguntur. notum autem *νήτη* quid sit.

|(*Nadia dea*] videndus Augustinus de ciuitate dei li. 6. c. 9.

Nauali] Attilius Fortunatianus de Saturnio metro. Apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphaturi duces in Capitolio figebant, victoriæque suæ titulū saturniis versib. prosequebantūr, talia reperi exempla. ex Regilli tabula. Duello magno dirimendo, regib. subigendis, &c.

Neunquam] Placidus in glossis. Neunquam, & non significat, & non ita, & non adeo.

Nefrendes] Terent. Scaurus de orthographia. Ne pro pro non, antiqui posuere, vt nefrendes porcos, qui sunt sine dentib. i. qui fabam frendere non possunt. Placidus in glossis. Nefrendem infantem nondum dentatum, qui frendere cibum non queat. i. frangere.

Nec] *Nec escit*, scribendum pro *nec esit*, nam *escit* pro *erit*, antiqui dicebant, & superescit, pro *superierit*.

Neutiquam] Hic idem versus citatur à Cicerone sine poetæ tamen nomine in Academicis. Ciceronis autem locus qui adducitur à Festo, extat. in lib. de vniuersitate.

Nepos) Placidus in glossis. Nepos luxuriosus.

puto ab aducctu; nam olim paludib. mons erat ab reliquis disclusus. itaq. eo ex vrbe aduehebantur ratibus.

Noua curia] Vlpianus Dig. L.I.tit. VIII. Sacrarium etiam in ædificio priuato esse potest. & solent qui liberare eum locum religione volunt, sacra inde euocare.

Nixi dij] Post verbum *mansæ*, in exemplari additum est. *tripedi*, sed alia manu. quod puto adiectum esse σχολιαστικῶς.

Ningulus] Versius Ennij potest ita etiam legi. Atque vt te, &c.

Niger lapis] Opinor hic à Festo indicari Quinctilium eum, à quo luperci Quinctiliani dicti sunt. Vide in *Quinctiliani*.

Nuces mitti] Mos hic spargendarum nucum habetur in veteri inscriptione, reperta prope Ferentinum via Latina. in ea sic est. A. QVINCTILIO A. F. PAL. PRISCO. & post. HIC. EX. S. C. FVNDOS. CEPONIAN. ET ROIANVM. ET MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P. REDEM. EX QVOR. REDITV. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAI. DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR. PRAESENTIB. MVNICIP. ET INCOLIS. ET MVLIERIB. NVPTIS. CRVSTVL. P I. MVLSI. HEMIN. & post NVCVM. SPARSION. MOD. XXX.

Nonarum] Vide locum Verrij apud Ageil lib.V.c.XVII. in quo legendum, *rempublicam male gestam esse*.

O *Culissimum*]In editione Augustiniana locus hic mẽdosus adeo, luxatúsq. habetur, vt Festi sententia vix in eo appareat. *Argum oculatum* Plautus dixit, Græcos imitatus, qui πανόπτην illum appellant.

October equus] Videndus Plutarchus in Probl & Asconius pro Milone. In Satra, inquit, via est regia, &c.

Occupaticius ager] De agris occupaticiis, vide scriptores de limitib.agrorum.

Ortygia] Cum in exemplari aduerbium, *nunc*, à librario duab. litteris superimposita linea *sic* scriptum fuisset, error inde fluxit, vt pro *nunc*, in libro Augustiniano, *non*, editum sit; atque vnius litteræ lapsu tota sententia immutata sit.

Orbium cliuus] Liuius lib. I. habet *Vrbicus*, & ita etiam Solinus cap. I. in editionib. vulgatis. manuscripti, *Vrbius*; præter vnum apud me vetustissimum, in quo est *Orbius*. quæ quidem scriptura vera est. nam vt Festus infra in Orcus inquit, antiqui, v, litteræ sonum, per, o, efferebant, vt contra, o, per u. Testimonio sunt ea, quæ in hoc fragmento habentur: *Putitius*, pro *Potitius*: *summus*, pro *sommus*: *rutundus*, pro *rotundus* & in columna rostrata Duilij *macistratos*, pro *magistratus*: *nauebos*, pro *nauibus*. Varro lib. v. de lin. Lat. omnes Quirites, equites, peditésq. magistratos priuatósq. &c. ita enim legenda sunt verba Varronis, non vt vulgo leguntur. Omnes Quirites, pedites armatos, priuatósq &c. *magistratos* enim librarius mutauit in *armatos*, omissa voce, *equites*, quam habet Liuius lib. I. in quo ita scribit. Edixit, vt omnes ciues Romani, equites, peditésq. &c. Ad has autem intermortuas antiquitatis reliquias in lucem reuocandas, præter ea, quæ supra indicauimus Liuij, & Solini loca, vnde de Vrbio cliuo, vel Orbio, vt antiquiores dicebant, accepimus; adiumento nobis fuerunt, quæ in *Sceleratus vicus*, infra habentur. Sceleratus vicus, Festus inquit, Romæ appellabatur, quòd cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Seruium Tullium regem socerum suum, corpus eius iacens filia carpento superuecta sit, properans in possessionem domus paternæ. Liuij verba sunt hæc. Tullia cum se domum reciperet, peruenissétque ad summum Cyprium vicum, vbi Dianium nuper fuit, flectente carpentum dextra in cliuum Vrbium, vt in collem Exquiliarum veheretur. Solini autem hæc Seruius Tullius, Exquiliis supra cliuum Vrbium.

Oratores] Multa hic restituimus exemplari diligentius inspecto, quæ desiderantur in editione Augustiniana. præterea, corruptam vocem *propte*, mutauimus in *propterea*, & *decr toribus* in *deprecatoribus*.

Ora] Pro, *quam expediam*, in ora paginæ, emendauimus, *qua me expediam*, & veram eam emēdationē existimamus.

Ordinarium] Post verbum *scurram* quæ sequuntur, in schedis habentur, item principium sequentis fragmenti, *est*, *cum ait*. quod est verbi *Peremere*.

P*Ersicus*] Plauti versus in exemplari habet *persibus*, pro, *persicus*. & ita Varro lib. vi. de ling. Lat. Persibus, inquit, à perite. glossemata subscribunt, callide. vide in *Sibus*.

Perpetrat] Versus Pacuuij legendi, vt in margine. *Neq. perpetrare precibus, nec precio quit. & in Niptris. Spartam repedare instat; id si perpetrat.*

Puteum] Huius loci restitutionem debemus M. Varroni, qui, lib. iv. de ling. Lat. sic scribit. Extra oppida à puteis puticulæ, quod ibi in puteis obruebantur homines. nisi potius, vt Aelius scribit, puticulæ, quod ibi putescerent cadauera proiecta : qui locus publicus vltra Exquilias.

Pusitium] Antiqua scribendi consuetudo, pro *Positium*, vt *summus* pro *somnus*; cui contraria, *Orbius*, pro *Vrbius*. vide supra in *Orbius clivus*. & infra in *Orcus*.

Pegasum] Vide infra in *Pegasides*. ibi enim habes, Pegasum vngulæ ictu Hippocrenem fontem aperuisse. quod à Græcis pœtis tractum est.

Porca præcidanea] Verum est quod Festus ait, hoc genus hostiæ *præcidarium* appellatum esse. nam & Marius Victorinus *præcidaneam* legit, & à præsentanea differre dicit, de qua forte agitur in fragmento *praesen* . . . nam, inquit, præsentanea porca, quæ præsente mortuo, quem condituri erant, immolabatur.

Placenta] Placenta, siue libum, ex farre, oleo, & melle fiebat. Seruius in vii. Aen. Liba sunt placentæ de farre, & melle, & oleo sacris aptæ.

Porriciam] Varro lib. lib. v de ling. Lat. Profanatum, inquit, quod in sacrario polluctum. itaq. olim in fano consumebatur omne, quod profanatum erat. Hæc ad verbum *profanata*, quod fecimus ex duob *profana ea*. reliqua in editione Augustiniana cum sint suo loco mota, nos ad fidem exemplaris reposuimus, & mutila multa restituimus.

Porcae] *Prohibeant* videtur legendum ex epitoma Pauli, pro, *prohibent*, & *l. re*, pro *limi*.

Postliminium] Verbum *opinione* mihi suspectum est, & pro eo, *dicione* scribi debere opinor, in fragmento Ser-

uiliæ legis sic est. QVIVE. IN. ARBITRATV. DITIONE. POTESTATE. AMICITIA, &c.

Propteruiam] Plautus in Rudente. Vt mea est opinio, propteruiam illi vocati sunt ad prandium. qui? quia post cænam credo lauerunt.

Punicum] Horatius epodon ode. IX. Punico lugubre mutauit sagum. est enim apud Horatium vestis nomen.

Profusus] Vide in *Occisitantur*.

Plebei Aediles] Dionysius lib. VI. Aediles plebeios, vt Tribunorum plebis essent ministri, vt sacris ædib. præessent, dicit creatos fuisse. Digest.l.1.tit.11. Itemq. vt essent, qui ædib. præessent, in quib. omnia scita plebs deferebat, duos è plebe constituerunt, qui Aediles appellati sunt.

Plorare] *Estod* in lege Numæ habet exemplar: & ita antiquos scripsisse tradit Quinctilianus adducto testimonio ex basi columnæ rostratæ Duilij, in qua est. ALTOD. MARID, &, PVGNANDOD. totus autem hic locus ita legendus. *In regis Romuli, & Tatij legib. Sei parentem puer verberit, ast ole plorasit, puer diuis parentum sacer estod.* reliqua videntur adiecta.

Penem] Glossar. cæna pura παρασκευὴ, προσάββατον. Augustin. in Ioan. Acceleratam, inquit, vult intelligi sepulturam, ne aduesperasceret, quando iam propter parasceuen, quam cænā puram Iudæi latine vsitatius apud nos vocant, facere tale aliquid non licebat.

Possessio] Petronius Arbiter. Vt si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret. I. ad ius, ad Prætorem.

Papiria] Papiria tribus in agro Tusculano. Liui lib. IX. Neminem ex tribu Pollia candidatum Papiriam ferre solitum, quod Tusculani à tribu Polia, vna condemnati essent.

Parare] *Parare munus*, quid sit, notum ex Liuio, & alijs. Sallustius in Iugurth. Post Auli fœdus, & exercitus nostri fœdam fugam, Metellus & Silanus cos. des. prouincias inter se parauerunt. Cicero lib. I. ad Atticum. Se paraturum cum collega. licet Seruius in lib. I. Aen. pariturum legat. Liuius. Decreuerunt patres, vt Consules inter se cōpararent, sortirentur ve prouincias. Item. Decreuerunt

patres, vt prouincias Macedoniam, atq. Italiam Consules cōpararent inter se, sortirentur ve. Prouincias autem inter se parabant, siue sortiebantur non modo Consules, sed etiam Prætores. Liuius. Idib, Martiis, quo die Consules magistratum inierunt, Italia ambob. prouincia decreta, Prætores sortiti prouincias sunt. Item Consules, Prætoréſque cum Idib. Martiis magistratus iniissent, prouincias sortiti sunt *acere*, pro *agere* in exemplari scriptum est, antiqua illa consuetudine, qua c. pro, g, ponebant. Vide in Orcus.

Peregrinos] Digest. I. tit. II. Cum Consules auocarentur bellis finitimis, neque esset in ciuitate, qui ius reddere posset: factum est, vt Prætor quoque crearetur, qui Vrbanus appellatus est, quòd in vrbe ius dicebat. post aliquot deinde annos, non sufficiente eo Prætore, quod multa turba etiam peregrinorum in ciuitatem veniret, creatus alius Prætor, qui peregrinus appellatus est, quod plerumque inter peregrinos ius reddebat. Ex his verbis locum Festi resarciuimus, qui in editione Augustiniana cum verbo *Parare*, male coniunctus est.

Polimenta] Arnobius lib. VII. Polimina sunt ea, quæ nos proles verecundius dicimus testes. Plautus Menæch. Polimenta porcina.

Primanus] Ita plane est in exemplari. reliqua fortasse vel Paulus ad lit, vel alius, qui locum exemplo, & explicatione illustrare voluit.

Penatores] Horatius. Portes frumenta, penúsque. Infra legendum est. *Non ex militib. atq. nautis piscatores, & penatores feci, seu cibum dedi*.

Potitium. In exemplari est, *decimam bouum*, antiqua scriptura, vt *foro Bouario*, infra. Tertullian. in apolog. cap. XIX. Cum de decima Herculis nec tertiam partem in aram eius imponitis. Varro lib. V. de ling. Lat. Hinc profanum, quod in sacrario polluctum, atq. ideo Herculi decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur. id est vt fani lege fit, dicitur. Plutarch. probl. In fine, *ea familiae*, scribendum.

Praetexta] Vide Verrium apud Macr. lib. j. c. vij. Atq. ita peste sedata puerum qui antiquitatē sortis absoluerat, togæ prætextæ vsum munus impetrauisse. scio hic agi de:

prætexta pulla, sed apud Verrium *ambiguitatatem*, pro *antiquitatem* legendum esse, volui admonuisse.

Porcas] Varro.lib.j.de re rustica cap.xxix. Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur porca, quod ea seges frumentum porricit. Sic quoque exta deis cum dabant porricere dicebant.

Possessiones] Ant. Augustinus pro *collidebat* corrupto verbo, reposuit *colebat*. placeret, *possidebat*. Isidorus li.xv.cap.xiii.

Potestur] In exemplari plane est, *in ea qua vocis cum*, vt fortasse emendandum sit, *in ea quae est, cum*. Nam verbum *est*, alia manu videtur adiectum.

Punici] At in columna rostrata Duilij incisum est, CLASEIS POENICAS. & in fragmentis legum, BELLVM POENICIVM

Pellicu latione m] Velius Longus in libro de Orthographia. Nec aliter apud Lucilium legitur in præpositione perliciendo, quod est, inducendo, geminata l, pellicere malunt, quam perlicere. & apud Vergilium non aliter legimus, Pellacis Vlyssis. Quæ sequuntur alio pertinent. desiderantur autem verba Catonis, in quibus vsus erat r, loco s; vt *Valerios & Furios* dixerunt iuniores, quos antiqui, *Valesios & Fusios*. Vide supra in *Arbosem*.

P[illegible]scales] In exemplari erat prius *Tarentino*. deinde in litura scriptum fuit *Terentino* nec dubium quin Festi verba ad Tarentinum pecus pertineant, quod pascali opponitur, & tectum etiam vocatur. Columella lib. vij. cap. iv. vide in *Sinox lana*.

Pronubae] Tertullianus in exhortatione ad castitatem. Monogamia apud Ethnicos in summo honore est, vt & virginib. legitimie nubentib. vniuira pronuba adhibeatur, & sic auspicij initium fit.

Pullus] Placidus in glossis. Pullum, puerum in amorib. vnde Q. Fabius Eburnus, quod natib. fulguratus erat, pullus Iouis dictus est. Sic enim legi debet, pro figuratus. Arnobius lib. iv. Catamitus rapitur, deliciarum futurus & poculorum custos, & vt Iouis dicatur pullus in partibus Fabius aduritur mollib. obsignatúrq. posticis.

Puls] Vide infra in *Tripudium*.

Pullarium] Liui. lib. ix. Auspicia seruanda esse pullarius nunciat. & lib. x. Pullarium in auspicium mittit &c.

Nam cum pulli non pascerentur, pullarius mentiri ausus, &c Valer. Max. lib. i c. iv Et pullatius non exire pullos cauea nuntiasset pro verbo, auspicando, quod suppleuimus, placeret magis, auspicandi gratia.

Publici augures] Vide in *Publicus ager*, & in, *Quinque genera signorum*. vidçndus Cicero lib. ii. de legib. & vetus inscriptio, in qua est. EGNATIVS FAVENTINVS. V. D AVGVR. PVB P.R. Q PATER. ET. HIEROCERYX. D S. I. M. ARCHIBVLOCVS. DEI LIBERI, HIEROPHANTA. HEC AT AB. SACERDOS. ISIDIS. Seruius in lib. i. Æn. Templum dicitur locus manu designatus in aere, postquem factum illico captatur augurium. Idem in li. vi. Aen. Ager post pomoerium, vbi captabantur auguria, dicebatur effatus. Varro. Hinc effari templa dicuntur ab augurib. Idem in Eclog. ix. Augures designant spatia lituo, & eis dant nomina, ut prima pars dicitur antica, posterior postica. item a dextra, & sinistra. Ex his Seruij locis, & iis, quæ supra citauimus, de Publicis Augurib. Festi fragmentum resarciuimus.

Picus rex) Vide Paulum in Picus. Lactantius lib. j. Faunus inquit, in Latio, qui & Saturno auo nefaria sacra cõstituit & Picum patrem inter deos honorauit, & sororem suam Faunam, eandemq. coniugem sacrauit: quam C. Bassus Fatuam nominatam tradit, quod mulieribus fata canere consueuisset, vt Faunus viris. Reliqua nõ indigent interpretatione.

Polubrum) Fabius Pictor li. xvi. apud Noniũ. Aquam manib⁹, pedibusq dato polubrũ sinistra manu teneto, dextra vasũ cũ aqua. Ex his verbis locum Festi restituimus.

Publica pondera) *Oetser*, an *oitier* in exemplari scriptum sit, difficile est affirmare, propterea quod litteræ fugientes sunt. Sed vtroq. modo scripsisse antiquos, testimonio nobis sunt vetusta monumenta, quib. COERATOR, pro CVRATOR & *oesus* pro *vsus*, reperitur *oisum* etiam non *oesum* & *Oinonem*, non *Oenonem* antiquos dixisse, testis est Martianus, & vetustissima tabella apud me, in qua OITILE, pro *vtile*, incisum est. Quod autem in ora paginæ. *parte familias*, pro *patri familias* emendauimus, fecimus adducti loco simili ex oratione Catonis pro Rhodiensib. in qua ita scriptum est, apud Agelliũ

lib.vii.c.iij.Siquis illud facere voluerit, dimidium familiæ multa eſto. nam verbo *mille nummis*, ſunt adiecta. Infra etiam in *Sacratæ leges*, ſic habetur. Sacer alicui deorum ſit cum familia. ita enim legendum pro, *ſicut*. Error autem vt *patri* pro *parte* ſcrīptum fuerit, inde fluxit, quod antiqui *parte* dicebant pro *parti*, unde facta litterarū tranſpoſitio, & *patri* ſcriptum fuit. DE MAIORE. PARTI. CONSILI, eſt in fragmentis legum apud me.

Pecum] Locus Catonis ex oratione pro Rhodienſibus extat apud Agellium li.vii.c.iii. Siquis maiorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnas eſto. Sic enim legitur in vetuſtiſſimo libro, pro eo, quod eſt in vulgatis, *pecudum*, & *damni*.

Procum patricium] opinor vocem, *patricium*, adiectam eſſe. Ad illa autem verba, *in iudice collocando*, faciunt quæ S. Gregorius ſcribit. Poſſumus, inquit & rei inexpertæ arbitrium collocare. eſt autem inter arbitros, aut iudices prodire.

Prærogatiuæ] Auſonius in Gratiarum actione. Valete claſſes populi, & vrbanarum tribuum prærogatiuæ, & centuriæ iure vocatæ.

Praelamitatores] In exemplari plane eſt, *vt homines ab opere ſe abſtineant*.

Procincta] Vide ſupra in *Endoprocinctu*: ex eo enim loco hunc reſarciuimus.

Proſimurium] De Auentino monte, primum extra pomoerium, deinde a D. Claudio intra pomoerium recepto vide Tacitum lib.ii. de Seruio rege, & alijs qui pomoeriū auxerunt, videndus Liuius lib i. & Aurelianus in Vopiſco. Varro lib.vi de lingua lat. Quod erat poſt murum pomoerium dictum, eiuſque ambitu auſpicia vrbana finiuntur.

Penus] In ora paginæ emendauimus, *tegetibus ſaeptus*. & ita legendum, Ouidij verſu lectionem confirmante in lib iv. Faſtorū. Et paries lento vimine textus erat. de æde veſtæ

Purimenſtruo] Suidas Μητριακὴ, inquit, ἡμέραι τινὲς ἱεραί. τὰς δὲ μητρωακὰς παρὰ Ῥωμαίοις, ἢ καὶ πρότερον παρὰ Φρυξὶ σπουδασθείσας καπνιὰς ἑκάστου μηνὸς ἦγεν.

Pollucere merces] Caſſius Hemina apud Plinium lib. xxxi.c.ii. Numa conſtituit, vt piſces, qui ſcamoſi non eſſent, ni pollucerent patrimonia, commentus vt conuiuia

publica & priuata, cænæq ad puluinaria facilius compararentur, ni qui ad pollūctum emerent, pretio minus parcerent, eaq. præmercarentur. Varro li. v. de ling. lat. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est. Tertullian. in apolog. c. xxxix.

Pecunia] Vide in *Lucaris*. in senatusconsulto apud me de ludis sæcularibus in tabella marmorea ita incisum est. COS V F D L. L V C A R I L V D O R V M. S A E C V L A R I V M.

Q *Virites*] In exemplari ita plane est, ... *est præco, qui in fu eris* . . . vt videatur sine dubio legendum, *indicio est præco, qui in funeribus indictiuis* &c. Supra in *Indictiuum*. Funus indictiuum, ad quod per præconem euocabantur. Varro lib. vi. de ling. lat. In funeribus indictiuis quando dicitur, ollus letho datus est. in quibus verbis deesse vocem *Quiris*, ex Festi fragmento apparet manifesto: itaque legendum apud Varronem, *Ollus Quiris letho datus est*. vide infra in *Simpludiarea*.

Quintipor] Plinius lib xxxiii. c. i. Aliter apud antiquos singuli Marcipores, Lucipedes dominorum gentiles.

Quando Rex] *Edicuntur*, pro *dicuntur* videtur scribendum, vt in margine notauimus. nã Varro li. v. de ling lat sic habet. Rex cum ferias menstruas nonis Februarijs edicit. tunc diem februatum appellat. & paulo post. Harum rerum vestigia apparent in sacris Nonalibus in arce, quod tunc ferias primas menstruas, quæ futuræ sint eo mense Rex edicit populo. puto autem Q R. C F. *id est quando Rex comitiasit Fas*, à Festo scriptum fuisse. quia sic in Fastis hic dies notatur.

Quãdo stercus] Hic quoq. opinor. desiderari quatuor illas notas, quæ in Fastis habentur Q. S T. D. F. & Festum ita scripsisse. Q S T. D F *id est, Quando stercus delatum fas cliuum* autem pro aluum reposuimus ex Varronis li. v. de ling. lat, vide in Stercus.

Quot serui] Ad vocem quæ in fragmento est . . . *benefica*. . . . . faciunt quæ scribit Macrob. lib. j. Saturn.

R *Vfuli*] videndus Asconius in verrina. ij. *Romani*] *Artificum* est in exẽplari, pro eo quod alij ediderunt, *artificium*. notum autem est, qui τεχνῖται dicãtur a Græcis.

Parilib. festis Romanos equorum cursu lusitasse tradit Dio li. xliij. videndum etiam an vox, parib. accipienda sit vt apud Vergilium lib. v. Prima pares ineunt &c.

Rubidus panis) Isidorus li. xx. c. II. Rubidus panis recoctus, & rubefactus. & certe rubidus color pani parum cocto non conuenit. itaq. videndum. an *percoctus* legi debeat, licet in exemplari sit *parum coctus*.

Romanam] Varro lib. iv. de lin. lat. Romanula porta dicta est ab Roma, quæ habet gradus in Naualia ad Volupiæ sacellum. *In infimo* autem scriptum est pro eo, quod in manuscriptis erat *infimo*, hoc est, in imo, quæ scriptura sæpius inuenitur in veteribus monumentis.

Rutilus] Varro li. iv. Aurei. n. rutili, & inde etiam mulieres valde rufæ, rutiliæ dicuntur. Ex hoc Varronis loco possunt Festi verba emendari.

Romam] videndus Plutarchus in Romulo, in cuius vita citat Dioclem Peparethium, & totam hanc de Romæ vocabulo. Romuliq. incunabulis historiam. ex iisdem prope scriptorib. quib. Festus vsus est, narrat.

Romam antea Romulam] Solinus cap. I. Traditur etiam proprium Romæ nomen. verumtamen vetitum publicari quandoquidem quominus enunciaretur, cæremoniarum arcana sanxerunt, vt hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitæ taciturnitatis. Valeriũ deniq. Soranum, quod contra interdictum eloqui id ausus foret, ob meritum profanæ vocis neci datum.

Romanam portam] Varro li. iv. de lin. lat. Romula porta dicta est ab Roma &c.

Rumitant] Næuij versus in epitoma relatus a Paulo habet, *interse*, vt fortasse apud Festum legendum sit, *inter sese*.

Ruminalem] videndus Varro li. II. de re rustica cap. vltimo. & Nonius in Ruma, qui affert exemplum Varronis, ex Catone De liberis educandis. Propter rumam I. prisco vocabulo mammam, a quo subrumi etiã nunc dicuntur agni.

Rumentum] In exemplari est . . . *erim vis canerit*, non vt habet editio Augustiniana . . ; . *ermen vis ca-nerit*. vnde nos suppleuimus. *si interim auis canerit*. Hic sane lapsus locum antiquitatis subobscurum, reddidit obscuriorem. rg

Redarguisse] videtur scribendum, *Redarguesse*.

Radere] Seruius in XII. Aen. Tamen, inquit, sciendum, cautum lege XII. tabularum, ne mulieres carperent faciem his verbis. Mulier faciem ne carpito. Sed puto Seruij verba non carere mendo.

Ratumena] vide Plinium lib. VIII. cap. XLII. & lib. XVIII cap. II.

Reconducit] Amicus meus homo doctissimus legebat Reconducie

Referiua] vox *triuirtico* mendosa est, pro qua alij reposuerunt *e tritico* forte scribendum, *reuertantur*.

Remora] Lucilij versum accepimus ex epitoma. Plautinum, cuius vix apparebant vestigia in fragmento, restituimus ex Trinummo.

Remurinus] Videndus Dionysius lib. I. & Plutarchus in Romulo.

Regifugium] Iulius de feriis citatur a Macrobio in Saturnalib. vide in Salias virgines, ex eo enim loco partem fragmenti suppleuimus, reliqua ex Varronis libro. X. de lingua lat. in quo est. Dies. qui notatur sic Q. REX. C. F. sic dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus itat ad Comitium, ad quod tempus est nefas, ab eo fas itaq. post id tempus lege actum sæpe &c. Sic enim legendus Varro non vt amicus meus, quod eo die Rex sacrificat ad Comitium. nam Plutarchus sic habet in probl. ἔτι γοῦν νῦν ἀγορᾷ θυσίαν τοῖς τῷ λεγομένῳ Κομιτίῳ πάτριος ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἄπεισι φεύγων ἐξ ἀγορᾶς. Ouid. in Fastis. Quattuor inde notis locus est, quib. ordine lectis, vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest. fuga Regis e Comitio, id est, ἐκ τῆς ἀγορᾶς. vt ait Plutarchus, quia comitium erat in Foro. ex Festi autem fragmento . . *tat*, satis patet apud Varronem *itat* legendum esse pro, *dicat*.

Reglescit] In epitoma manuscripta est, *Reglescit*, & id quod infra de glitib dicitur, indicat scribẽdũ esse *Reglescit*.

Relegato] Cum in exemplari sit, *Senatusq. consulto*, pro *Senatus*, placet vt pro *magistratus*, legatur *magistratuus*.

Religiosus] Liui. lib. VI. Alliensem diem XV. Kal. Sept. esse ait.

Repastinari] *obstinui* videtur legendum pro *abstinui* vt in margine notauimus. vide supra in *Obstinato*.

Reses] Placidus in glossis. Residuus quasi tardus vnde in Accij versu magis placet, vt *residuos* legamus, ita enim est in exemplari. *Summo* autem est antiqua scriptura, vt *fruns*, pro *frons*. Item *Pacuius*, pro *Pacuuius*, vt *fluuis* pro *fluuius*.

Remanant] Legendum, *Reuitant*. Plautus Captiuis. Si huc reuitet. Ennij versus ita emendandus. *Deserunt cliuos*, camposq. reuitant.

Religionis] Opinor hic à Festo referri Varronis verba ex libro rerum humanarum, vel de vita populi Romani, in quo de Censoria maiestate agebat. Censores autem in iis nominantur continuatis quinquenniis ab anno DLXXIV. ad annum DCXXII, nam prima censura refertur M. Aemili Lepidi, & M. Fului Nobilioris, qui lustrū fecerunt L. anno DLXXIV. Secunda Q. Fului Flácci, & A. Postumi Albini, qui L. F. LI. A. DLXXIX. Tertia C. Claudi Pulchri, & Ti. Semproni Gracchi, qui L. F. LII. A. DXXCIV. Quarta L. Aemili Paulli & Q. Marci Philippi, qui L. F. LIII. A. DXXCIX. Quinta P. Corneli Scipionis Nasicæ, & M. Popilli Lænatis, qui L. F. LIV. A. DXCIV. Sexta M. Valeri Messalæ, & C. Cassi Longini, qui L. F. LV. A. DXCIX. Septima L. Corneli Lentuli Lupi, & C. Marci Censorini, qui L. F. LVI. A. DCIV. Octaua P. Corneli Scipionis Africani Aemiliani, & L. Mūmi Achaici, qui L. F. LVII. A. DCXI. Nona Q. Fului Nobilioris, & T. Anni Lusci, qui L. F. LXIIX. A. DCXVII. Decima Q. Cæcili Metelli Macedonici, & Q. Pompei, qui L. F. LIX. A. DCXXII. De M. Aemili, & M. Fului censura Valerius Maximus lib. IV. c. ij. sic scribit. M. Aemilius Lepidus bis consul diutinas, ac vehementes inimicitias cum M. Fuluio Nobiliore gessit: quas, vt simul censores renuntiati sunt in campo, deposuit: existimans non oportere eos priuato odio dissidere, qui publice summa vincti essent potestate. id iudicium animi eius, & præsens ætas comprobauit, & nobis veteres Annalium scriptores laudandum tradiderunt. De Q. Flacco, & A. Albino cens. Liui. lib. XLIII. sic Censor Fuluius ex Iunonis Laciniæ templo mormoreas tegulas cum abstulisset, quibus ædem Fortunæ Equestris, quam Romæ fecerat, tegeret, & mente captus est, & amissis

duobus filiis in Illurico militantibus summo animi mœrore consumptus est. De Ti. Graccho & C. Claudio ita scribit Val. Maximus lib. vj. c.v. Diem his P. Rutilius Trib.pl.perduellionis ad populum dixit. post. quo in iudicio primæ classis permultæ centuriæ aperte Claudium damnabant. Cicero lib. vj. de Rep. Claudij inuidiam Gracchi caritas deprecabatur. Videndus Agellius lib.vj. De L.Paulo & Q. Philippo. Liuius in epitoma lib.xlvj.& Plutarchus in Paulo meminerunt,traduntq. hos censores in recensendis equitibus Romanis tres è Senatu mouisse; Paulumque censura magna ex parte gesta,in morbum incidisse. De M.Popillio, & P. Scipione meminit Plin. lib. xxxiv. Idemq.li. xvii.c. xxvi. inquit. Romæ in Capitolio in ara Iouis bello Persei enata palma victoriam, triumphosq.portendit. hac tempestate prostrata, eadem loco ficus enata est M. Messalæ, C. Cassi censorum lustro. à quo tempore pudicitiam subuersam Piso grauis auctor prodidit &c. cum autem in vulgatis editionibus scriptũ sit, *in capitolio*, nos emendauimus, in ara Iouis, quod in libro apud me collato cum vetustissimis exemplaribus sit *in ara Iouis*, & Festi fragmentum habet plane *in ara* . . . quo sane testimonio mirifice comprobatur emendatio nostra. De L. Lentulo, & L. Marcio censorib. ita Val.Maximus scribit li.v.L.Lentulus consularis lege Cęcilia repetundarum crimine oppressus Censor cum L. Censorino creatus est. De L. Africano, & L. Mummio meminit Cicero lib.ij.de oratore,in quo scribit, Claudio Asello equum à P. Scipione fuisse ademptum, eumq. in ærarios relatum, sed à L. Mummio statim ex ærariis exẽptum. cuius quidem Mummi in agendo segnitiem notat Plutarchus in Apophth. Q. Nobilioris, & T. Lusci censuræ nulla extat memoria in veterib. monumentis. ex fragmento tamen Capitolino,& hoc Festi,constat censorem fuisse Q. Nobiliorem; cui collega quærendus cum sit,extrema illa cognominis syllaba . . . *ci*, indicat T. Annium Luscum, qui cos. creatur anno. DCXXV. cum Q. Nobiliore censuram gessisse. De Q. Metelli Macedonici, & Q. Pompei censura videndus Plinius lib.vij.c.xliij.

Romanos] Videndus Dionysius, lib. I. Antiquitatum Romanarum.

Rigido] Cato de re rustica cap. I. Bonum aquarium, oppidumq. validum fiet, aut mare, aut amnis, qua naues ambulant. Cicero etiam maria ambulauisse, dixit Xenophōtem imitatus. In Ennij autem versu metri causa *ambullabant* scribendum putamus nam Ennium primum geminasse semiuocales, consonantes, & mutas habemus supra in Solitaurialia.

Respublicas] Cicero in Bruto. C. Gracchum tuus gentilis Brute M. Pennus agitauit in Tribunatis paulum ætate antecedens.

Recipie] In exemplari est, *Recipiem*.

Rustica] Varro lib. v. de ling. lat. Vinalia Rustica dicitur a.d. XII. Kal. Sept quod tum Veneri dedicata ædes, & horti eius tutelæ assignantur, ac tum sunt feriati olitores. Plinius lib. IX. cap. XV. Plutarch. Problem.

S*Vppum*] *Suppum*, iactum quendam in tesseris vocari tradit Isidorus lib. XVIII. c. XXV.

Sublicium] *Sublices* dicuntur à Festo Volscorum lingua, quæ Sublicæ ab aliis appellantur. Vitruuius lib. iij. c iiij. Sublicæque machinis adigantur. Glossar. sublicæ, χαταπῆγες οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν ὑπὸ βαστάζοντες. Sed *sublicibus cauatu* dixisse videtur Sallustius in lib. IV. histo.

Suberies] Isidorus lib. XVII. c. VII. Suberies arbor, ex qua validissimus cortex natatorius extrahitur. Vide in *Suber*.

Silicernium] Placidus in glossis. Silicernium, Exsequiū. Varro Meleagris apud Nonium Funus exsequiati laute ad sepulchrum antiquo more silicernium confecimus.

Surum] Vide supra in *Crebrisuro*.

Scyrium] Quantum in his tenebris videre possumus, agebat hic Festus de philosopho quodam, qui natione Syrus cum esset, ne eo nomine male audiret, vt Syri, Varro, sic alius Scyrium illum dixerat. huc enim pertinent Græca verba σκύρον, ἢ οὐκ ἐκ σύρον. De eo autem compositum librum, ea de causa σκύρον inscriptum esse. Querendum philosophi nomen, vel potius historia.

Solatum] In exemplari est, *arquato*. vt videatur ictericos dixisse arquatos à colore auri, qui à rusticis dicuntur solati à colore Solis. nā illud . . . *rigine*, aurigine plane est.

Sospes] In editione Augustiniana hoc fragmentum adeo luxatum est, vt suus ex eo sensus elici non possit. Ennij exemplum quod est primo loco positum, respicere videtur ad titulum, quo Cæsar vsus est, qui in argenteis denariis PARENS PATRIAE dicitur. quod autem secundo loco hemistichium ponitur, id Paulus pæne suppeditauit, cum inquit. Videtur tamen Ennius &c. Accij versus videtur ex illo Homeri translatus ἔβη δ' οἶκόνδ' ἰκέσθαι.

Summussi] Seruius in fragmentis apud me addit Ennij exemplum ex lib. XVII. in quo mussare, pro tacere positũ sit. Non possunt mussare boni, qui facta labore, aixi militiam peperere. item pro dubitare. Mussat rex ipse Latinus. Quos generos vocet. item pro murmurare in lib. X. Spectabat virtutem legionis, siue spectãs si mussaret, quæ denique causa pugnandi fieret, aut duri laboris. Sed Ennij versus non vacant mendo.

Sucrotila] Vide in *Todi*, & in *Crocotilum*. Varro lib. VI de ling lat. *cum crocotilis* legit, vt hic quoq. pro *todillis* videatur fortasse scribendum *crocotilis crusculis*.

Sucula] Hic quoq locus in editione Augustiniana male nimis est acceptus. nos ad fidem exemplaris edidimus, & ex corrupta voce *ruintque*, fecimus *quinque*, & pro *loquẽti*, emendauimus *loquendi*. quæ scribendi consuetudo inuenitur cum in veteribus monumentis, tum in hoc ipso fragmento persæpe; in quo set, pro *sed*: *adq*. pro *atq*. *quodannis*, pro *quotannis*, & alia huiusmodi reperiuntur infinita.

Suburanam] Vide in *Suburam*.

Succidanea] Agellius lib. IV. c. VII. Succidaneæ hostiæ, quasi succedaneæ appellatæ, quoniam si primis hostiis litatum non erat, aliæ post easdem ductæ hostiæ cædebãtur, quæ prioribus iam cæsis, luendi piaculi gratia subdebantur, & succidebantur. ob id succidaneæ nominatæ, littera i scilicet tractim pronuntiata. Festus priore loco Agellij opinionem ponit. posteriore aliorum refert sententiam.

Sulci] Vide num melius sit *dictum*, pro eo quod est in exemplari, *fictum*.

Suasum] Scribendum fortasse *persuadeatur*, pro *persuadetur*. nam in epitoma manuscripta est, *persuadentur*, vt ibi quoque *persuadeatur* fuisse scriptum appareat.

Superstites] Seruius in lib.iij. Aen. Suis vtrisque superstitib.i.præsentibus. vide supra in Pube præsente.

Supernata] Politianus in Miscellaneis cap. lxxiij. Festi scripturam agnoscit,& *suppernata* exscripsit. vt mirer Antonium Augustinum scripsisse. Politianum à Marullo irrisum,quod *expernata*, pro *suppernata* apud Catullum reposuerit.

Supremum] *Belli potens* ab incerto poeta dictus Mars, vt Cypri potens Venus ab Horatio.

Subsidium] Vide in *Præsidium*. ex eo enim loco partem huius fragmenti restituimus,quæ agit de præsidiariis.

Subsilles] vide in Ipsulices.

Subuerbustam] In margine scripsimus *verberib*. pro *verib*. nam Horatius dixit. Vsi virgis.

Supplicia] Sallust. in Iugurth Legatos cum suppliciis mittit. Soph. in Oedip. Tyr. *ἱκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι*. Isidorus lib.v.c. xxvij Supplicium proprie dicitur, non quo quis punitur, sed qui ita damnatur, vt bona eius consecrentur,& in publico redigantur. nam supplicia dicebantur supplicamenta , & supplicium dicitur , de cuius damnatione delibatur aliquid Deo. Et lib.vj.ca.xviij. ex Seru. in l.j. Aen. Vnde supplicia dicuntur supplicationes, quæ fiebant de bonis passorum supplicia. sacræ enim res de reb.execrandorum fiebant. Sinnij Capitonis testimonium in fragmento apparet. reliqua ipsæ nobis antiquitatis reliquiæ suggesserunt,à quibus de Rege sacrorum in Forum supplicandi causa prodeunte accepimus.

Sufes] Vide supra in *Maritauere*.

Sub vitem] Lucius in exemplari habet,*subsit*,vt nos edidimus,non autem *subit* : pro quo Paulus *submisit*, in epitoma.

Supat] *Olam* pro *ollam* dicebant antiqui, vt *ole* , pro *olle*. nam semiuocales,consonantes,& mutas non geminabāt. Vide in *Solitaurilia*.

Struere] *Adicere* pro *adiicere*,antiqua scribendi consuetudine in exemplari exaratum est.

Stipem] Antiqua inscriptio in schedis apud me sic habet. IMP. CAESAR. DIVI.F. AVGVSTVS. PONTIFEX. MAXIMVS. EX. STIPE. QVAM. POPVLVS. ROMANVS.

MANVS. ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT. VOLKANO. *Stipem* ſcilicet, quam Gloſſarium interpretatur, ἐλεημοσύνην.

Stirpem] Vide in *Nautiorum*. Chariſius li.1.addit exemplum Pacuuij. Qui ſtirpem occidit meum.

Stipes] *Oſtium* ſine nota aſpirationis ſcribendum, licet in exẽplari ſit *hoſtium*, vt *hoſtreis* ſupra in *Scrupi*, pro *oſtreis*.

Satura] In fragmento legis Seruiliæ ſic eſt. EXTRA. QVAM. SEIQVID. IN. SATVRAM. FERETVR.

Suber] Vide in *Suberies*.

Sterilem] Verbum *cipit*, quod eſt in exemplari poteſt ferri, ſi id maius, quam *concipit*.

Seplaſia] Nonius in Seplaſium, adductis ex Varrone exemplis, oſtendit antiquos dixiſſe *Selapſium* neutro genere, & *Seplaſiam* feminino. *Pomponius Adelphis* citatur ab eodem Nonio in Datatim. Vide in *Seplaſia*.

Saccomorus] Iſidorus lib.XVII. c. VII. Sycomorus, ficus, & morus ſunt Græca nomina. in vulgatis tamen *ſicut*, pro *ficus* corrupte ſcriptum eſt.

Sanctum] Videndus Macrobius in Saturnalibus, vnde hæc ſuppleta ſunt.

Sacrem] Cato aduerſus Q. Minucium Thermum citatur in hoc fragmento, vt ex eius reliquiis apparet. Plautus manuſcriptus in Menech. habet *ſynuris*, vt fortaſſe ad Ariſtophanis verſum reſpexerit in Acharn. Ἀλλὰ ὑδὲ σύσιμος ἐςὶν αὐτῇ. Μη. σαμάν. πᾶ δ᾽ ἐυχὶ θύσιμός ἐςι.Δι. χέρον ἐχ ἔχει. In exemplari plane eſt. . . *ine*. ex quo fecimus *ſanguine*.

Sacriſiculus] Opinor extremis illis litteris, quæ ſunt in exemplari . . *utus*, indicari nomen Sicini, qui dictus eſt Bellutus. fieri enim poteſt, vt Verrius non eos, quos Liuius & Dionyſius, qui Manium Papirium primum ſacrificulum produnt, ſed alios hiſtoricos fuerit ſecutus.

Sacrata] Pro *ſicut* ſcribendum, *ſit cum*. Vide in *Publica pondera*.

Sagmina] Verſum Næuij, qui deeſt in exemplari, in margine addidimus ex Pauli epitoma. Cicero. o fides alma, apta pinnis, & iuſiurandum Iouis.

Sanates] Videndus feſtus in *Forctis*, & in *Sanates*. In

CC.

Marspedis autem simili modo dixit, *ne Messala quidem Augur in explanatione augariorum reperire se potuisse ait*, quo hic, *ne Valerius quidem Messala in* XII. *explanatione id omisit.* Extrema verba huius fragmenti, quib. opinio Messalæ refertur de Forctib. & Sanatib. male in aliis editionibus accepta sunt.

Scæuam] Plautus in Pseudolo. Bene prædatus ibo, bona scæua est mihi. vide Varronem VI.

Saperda] Varro Modio apud Nonium in Saperdæ. Omnes videmur nobis esse belli, festiui, saperdæ cum simus σαπροί.

Sarpta] Vide in *Sarpiuntur*.

Saluares] De parasitis Apollinis videndus Atheneus lib. VI.

Seculares] Acron in Horat. Carm. Sæc. Ludi sæculares ternis dieb. ac noctib. agebantur pro cultu Solis die, & nocte Lunæ.

Salias] Vide in *Regifugium*.

Salentini] in exemplari est, *quamd* . . . quod operarum vitio non ita plane expressum est. ex eo fragmento nos fecimus, *quam dicunt*.

Scutilum] Ex Græco σκύλος videtur Festus scutilum deduxisse, cum exilem aliquem significat. reliqua non egent interprete. vide in Manducus.

Squalidum] Agellius lib. II c. VI. Squalere, inquit, dictum à squamarum crebritate, asperitateq. quæ in serpentium, pisciumq. coriis visuntur. Quæ nos hic suppleuimus, si minus verba, Festi certe sententiam repræsentant.

Schœnicula] Vide supra in *Prosedas*.

Scorta] Huius loci restitutio debetur M. Varroni, qui lib VII. de ling. lat. Scortari, inquit est sæpius meretriculam ducere, quæ scortum dicta à pelle. Id enim non solum antiqui dicebant scortum, sed etiam nunc dicimus scortea ea, quæ ex corio, & pellib. sunt facta, Inde in aliquot sacreis, & sacellis scriptum habemus: ne quid scorteum adhibeatur ideo. ne morticinum quid adsit. in Atellanis licet animaduertere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculam. ex his verbis manifestum est, pro *deliculatum*, corrupto verbo, scribendum esse *pelliculam*.

Scaptensula] Σκαπτὴ ὕλη. Græcis, in qua Thucydides historiam ſcripſit, cum ibi exularet

Spetile] Varro. Sueris à nomine eius.

Spicit] Ennij verſum Pomponius Lætus ita legebat. Quos vbi rex vltro ſpexit de montibus celſis. in exemplari certe eſt *Quos vbi rex . . vlo ſpexit de contibus celſis*: vt *ſedulo*, vel, *paulo*, legendum ſit.

Scrapta] Varro lib. VI. de ling. lat. habet *ſcrantiæ*.

Scrutillus] De *ſullus*, fecimus *ſuillus*. & pro corrupto verbo, *iuillum*, emendauimus *Scrutillum*. De verbo *ſuilius* non eſt dubitandum, quia in hoc exemplari, I littera, loco i poſita. ſæpe reperitur. de *ſcrutillo* memini me legiſſe, ſed apud quem, non vacat querere.

Scrupi] Ennij verſus, quem hic citat Feſtus ex Andromacha, extat apud Nonium in *Scupres*. in exemplari eſt, *Ennius in An* , . . non *Ar* . . . · vnde error fluxit, vt alij ſcripſerint, in *Armorum iudicio* cum tamen verſus ſit ex Andromacha. *aſperi* item nõ *aſpera* eſt in eodem exemplari. Quod ſequitur exemplum de verbis *ſcrupulus*, & *ſcrupuloſus*, videtur eſſe Cornelij Siſennæ.

Scribonianum] Hoc ipſum Scribonianum puteal expreſſum eſt in argenteo quodam denario familiæ Scriboniæ, cum inſcriptione PVTEAL. SCRIBONIAN *ante Atria* emendauimus ex loco ſimili in Tablinum, in quo eſt. Qui locus ante Atrium eſt. Verbum vero *coinquere*. quod in margine notauimus, & *attacta*, hauſimus ex ipſo antiquitatis fonte. nam in veterib. apud me inſcriptionibus Fratrum Arualium ſic habetur. QVOD. AB ICTV. FVLMINIS. ARBORES. LVCI. SACRI. D. D. ATTACTAE. ARDVERINT. EARVMQVE. ARBORVM. ADOLEFACTARVM. ET. COINQVENDARVM, &c.

Sceleratus] Vide ſupra in *Orbius clauus*.

Scelerata] in exemplari plane eſt . . . s. i. Carmentalis dicitur.

Schedia] Notũ omnibus quid ſit apud Græcos σχεδιάζειν.

Sexagenarios] Dionyſius lib. I. Antiquit. Rom Εἴδωλα εἰς μορφὰς. ἀνθρώπων ἀκοσμηθέντα τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς γεφύρας βάλλουσιν εἰς τὸ ῥεῦμα τοῦ Τιβέριος, ἀργέους αὐτὰ καλοῦντες.

Simpludiarea] Vide ſupra in *Indictiuũ funus* notas D. T.

dumtaxat ſignificare opinor.

Siniſtræ] Videndus Plutarchus in Problem. Pro *à deorum ſede*, in margine emendauimus, *auſpiciorum ſede*, ex loco ſimili apud Varronem in libro v. de ling. lat. in quo ſic eſt. *Auſpiciorum endo ſede*. ſic enim eſt in manuſcripto libro, pro *auſpicio orando ſide*. nam quæ ſequuntur, *in templo auſpiciis*, gloſſemata ſunt. Videndus Liuius lib. v. & Dionyſius lib. II.

Senatores] Agellius lib. III. c VIII. Liui. lib. XXIII. & XXVI.

Septentriones] Ennij verſus dimidiatus habetur apud Varronem in lib. VI de ling lat.

Septimontium] Vide ſupra in *Sacrani*.

Siſus] Verbum. cuius extrema tantum littera in exemplari reliqua eſt, putamus fuiſſe, *Prætoris*; tantum enim ſpatij relictum eſt. vel ſi magis placet, *curatoris*. vtrumq. in veterib. legum fragmentis reperitur. In lege Mamilia apud ſcriptores de limitibus agrorum ſic eſt. Deque ea re curatoris, qui hac lege erit, iuris dictio, reciperatorumq; datio, addictio eſto. cum curator hac lege non erit, tunc quicumque magiſtratus in ea colonia, municipio, præfectura, foro, conciliabulo iure dicundo præerit, eius magiſtratus de ea reiuriſdictio. iudiciſq datio, addictio eſto.

Siparium] Iſidorus lib. XIX. cap. III. Capitonis ſententiam de ſiparij etymo confirmare videtur, cum inquit. Siparium genus veli vnum pedem habens, quo inniti nauigia ſolent in nauigatione, quoties vis venti langueſcit quod ex ſeparatione exiſtimant nominatum.

Seplaſia] in exemplari eſt . . . *on. m. Cicero.* quod puto fuiſſe, in *Piſon. meminit Cicero.*

Saticula] In exemplari plane eſt . . . *iam.* ex quo facimus, *coloniam.*

Segeſta] Hermolaus in Plinium lib. III. c. VIII. legit obſceno *omine*, pro eo quod eſt in exemplari, *nomine.*

Siſpitem] Verum eſt quod ait Feſtus Iunonem ab antiquis dictam Siſpitem niſi quod in numiſmatibus eſt, IVNO SISPITA. vt hic quoque videatur legendum *ſiſpitam*, & *ſoſpitam*.

Seruorum] Exemplar habet *ceruos*, pro eo quod alij *ſeruos* ediderunt, nos antiquam ſcripturam retinemus, tum quod cerui dicuntur fugitiui, tum quod ita eſt apud Mar-

tialem in libro vetustissimo apud me. At nunc pro ceruo &c. vide Petrum Crinitum lib XIX. cap. VIII. cuius loci admonuit me Petrus Victorius.

Saturno] supra in *Saturnia* sic scriptum est Ara dicata Saturno ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus *Metelli Pont. Max.* de quo hic Festus, meminit Macrobius lib III. cap. XIII. C. *vero Claudij Auguris*, Liuius lib. XLV. cum inquit. Augur. C. Claudius mortuus, in eius locum Augur creatus T Quinctius Quod autem inaugurationi eius, qui Augur creatus esset, alius Augur ad esse solitus sit, & Festi reliquiæ indicant, & verba Metelli huius confirmant, quæ sunt in indice IV. apud Macrobium; quibus inaugurationem Lentuli Flaminis Martialis ita describit. A. d. IX. Kal. Sept. quo die Lentulus Flamen Martial. inauguratus est, domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis strata fuerũt. duob. tricliniis Pontifices cubuerunt Q. Catulus M. Aemilius Lepidus. D Silanus C. Cæsar Rex sacrorum P. Scæuola Sextus. P. Cornelius. P. Volumnius P. Albinouanus & L. Iulius Cæsar Augur qui eum inaugurauit. De huiusmodi inauguratione ita Liuius lib. XXVII. L. Aquillius Augur creatus, inauguratusq. & lib. XXX. Fabius Maximus Augur annos XLII. &c. in locum eius inauguratus Q. Fabius filius. Suetonius in Caio cap XII. Deinde Augur in locum fratris sui Drusi destinatus, priusquam inauguraretur, ad Pontificatum traductus est. Saturnalibus itaque cum Ser. Sulpicius Rufus inaugurandus esset, eius autem inaugurationi Metellus Pont. Max. C. Claudium Augurem adesse iuberet, excusauit se Claudius, quod sacris familiæ suæ impeditus esset, quibus sacrificandum foret operto capite, cum Saturno, aperto res sacra facienda esset eaq. de causa multatum à Pontifice Claudium prouocasse, deinde reconciliatum esse. De sacris *familiæ claudiæ* Festus supra in *Propudianus*. Porcus, inquit, Propudianus, qui in sacrificio gentis Claudiæ velut piamentum, exsolutio omnis contractæ religionis est. Macrob. lib. I. c. XVI. Sunt præterea feriæ propriæ familiarum, vt *Claudiæ familiæ*, & si quas ferias proprias quæque familia ex vsu domesticæ celebritatis obseruat.

Scaptiu] Scaptiam oppidum in Latio cum aliis numerat Plinius. addidimus autem in fragmento supplendo, *Pedanos* ex Liuio qui ait ob Pedanos ciuitatę receptos, tribum additam Scaptiam.

Stellatina] De Capena vrbe, & Capenatibus populis in Tuscia ad lucum Feroniæ, videndus Plinius lib. I I I. à quo Stellates quoque inter Tusciæ populos numerãtur. pro *vrbe Capena*, fortasse melius adderetur, *regione Capena*.

Sabini] in argenteis denariis Sulpiciæ gentis D. P. P. deos Penates significat. De Sabinis tamen, quod Penates deos præcipue colerent, non memini me legisse.

Sellæ curulis] Liuius li. II. Valerio Dictatori super solitos honores locus in Circo ipsi, posterisque ad spectaculum datus. ex his verbis Festi locum concinnauimus.

Sontica] Catonem de Re Floria citat Agellius lib. X. c. X I I I. cum autem in exemplari . . . . *ibi causam sonticam* . . . . satis apparet, A. Atili vocandi casum esse.

Sacramento] in exemplari sic est . . . . t *scelera nefaria si* . . . ab operis autem impetrare nequiuimus, vt hæ litterarum reliquiæ ad fidem exemplaris ederentur.

Spiciunt] Cato de decem hominibus contra Thermum citatur à Festo sæpe, & ab Agellio lib. X I I I. c. XXIV. de septem hominibus non inueni. vt fortasse pro *septem* hic quoque *decem*, scribendum sit.

Spatiatorem] Macrobius lib. III. c. XIV. Sic nimirum M. Cato senatorem non ignobilem Cœlium, spatiatorem, & fescenninum vocat. hic locus apud Macrobium aliter legitur, sed corrupte.

Agellius] li. VII. c XXII. habet vt hic Festus, *sacrificio*. supra tamen in *Prohibere Comitia*, scriptum est, *sacrilegio*. & ita in epitoma Pauli.

Sacramentum] *Post hoc*, alij mutarunt in *post hac*. quæ sana lectio confirmatur testimonio antiquitatis. est enim in legum fragmentis ita. CENSORIBUS. QUEICUNQ. POSTHAC. FACTI. ERUNT. potest etiam emendari, *post h. l. r.* id est, posthac legem rogatam. quæ sane formula frequens est in eisdem legum fragmentis. Quod autem paulo post in exemplari deerat, suppleuimus ex earundem legum reliquiis, in quibus est.

II. VIR. QVI. EX. H L. FACTVS. CREATVS.VE. ERIT. Vnde nos fecimus, *treuiri capitales quicunq.ex hace lege facti erunt.* nam HACE LEGE plane in legib. alibi incisum est. Quod in fine addit Festus. *sacramenti nomine id aes dici, &c.* confirmatur à Varrone, qui ait. ab eo sacro dictum. id enim æs sacris cædebat.

Sextantary] Hermolaus legit, *quo per bellum punicum secundum*, paulo post legendum, *vt ex assibus, qui tum erat library, fierent, extantarij, vt populus aere liberaretur, &c.* & post *septuennio quoque, quod eo vsus est vt priore nummo.* Sed hæc in margine notauimus.

Sesterti] Vide in *Sextantarij.*

Solida sella] Vide in *Silentio surgere.* & in *Silere.* videndus etiam Liui. lib.x. *expresse.* vnico s, antiqua scriptura.

Silatum] *Iantaculum*, & *iaiunt* est in exemplari. Glossarium item habet Iantat ἀκρατίζει. Iantaculum ἀκρατισμός. quam quidam scripturam in aliis etiam manuscriptis libris vidimus.

Suffragatores] Porphyrio in Horatij versum in pœtica, Omne tulit punctum. Antiqui, inquit, suffragia non scribebant, sed puncto notabant. Idem refert epigramma incerti pœtæ de punctis suffragiorum. Ciconiarum Rufus iste conditor, Hic est duob. elegantior Plancis, suffragiorum puncta non tulit septem. Cicero pro Cn. Plancio Nam quod questus est plures te testes habere de Voltinia, quam in ea tribu puncta tuleris. Ex his locis Festi sententiam, siue potius Varronis, cuius Verba referebat Festus, intelligere poteris.

Struppi] Vide supra in *Stroppus.*

Secespitam] Sacrarium, vt apparet ex Festi reliquiis, templi locus dicebatur secretior, vt adytum, ad quem nulli erat aditus, nisi sacerdoti. Seru. lib II. Aen. in eo res sacrę reponebantur. Vlpianus Dig. L. I. tit. VIII. Sacrarium, inquit, est locus, in quo sacræ res ponuntur, quod etiam in ædificio priuato esse potest sæpiebatur autem sacrarium secespita, hoc est reticulo quodã æneo, in quo tubæ seu tubi relicti erãt, per quos manib. sacra tãgere licebat. atq; huiusmodi secespita vtebantur tum in sacrariis, quæ erant in templis, tum in iis, quæ erant in aliis locis. erãt-

que fecefpitæ velut repagula quædam. Quod autem in templo. Bonæ deæ addidimus, intelligendum eft, non de facrario Bonæ deæ, quod vltra Bouillas in via Appia fuit, cuius pro Milone Cicero meminit, fed de facrario eo, quod fuit in æde Bonæ deæ in Auentino, cuius P. Victor. facit mentionem poteft etiam hic locus ita refarciri. eft fecefpita in templi facrariis. fed & in aliis locis: & eft velut clathrata feneftra quædam. ita fecefpitæ dicuntur duob. modis. nam de fecefpita, quæ cultrum fignificat, fic Suetonius in Tiberio. Nam inter Pontifices facrificanti fimul pro fecefpita, plumbeum cultrum fubiciendum curauit. *rediculo* pro *reticulo* in exemplari exaratum eft antiqua illa confuetudine ponendi d pro, t, de qua fupra. *tubae* etiam, non vt in aliis editionibus *nubae*, in eodem exemplari fcriptum eft. tubæ autem pro tubis pofitum eft. *cancella* in fupplementum huius fragmenti nefcio quomodo amanuenfis culpa irrepfit. nos certe locum reconditæ antiquitatis pæne tenebris obrutum, quantum potuimus, in lucem reuocauimus.

Siniftrum] Vide in *Silere.*

Stipatores] Non video cur *deftituantur*, mutandum fit in *conftituantur*, vel *deftinantur*. nam C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis apud Agellium lib. x. c. 11. vfus eft eo verbo in eodem fignificatu, cum inquit. Idcirco palus deftitutus eft in Foro, eóque adductus fuæ ciuitatis nobiliffimus homo M. Marius; veftimenta detracta funt, virgis cafus eft. & Varro. Si eorum colla in furcas deftitutas incluferit,

T*Apete*] Turpilius apud Nonium neutro genere protulit, cum dixit, Glabrum tapete. Feftus tamen ait mafculino genere vfum fuiffe.

Taurij ludi] Vide in *Talipedare.*

Tribunicia] Les Curiata de imperio militari magiftratib. defignatis mandando, ferebatur ab eo, qui eos magiftratus defignaffet. Quantum autem ex his reliquiis diuinare licet, videtur Fefti fententia talis fuiffe. Bello Punico fecundo cum Annibal ad vrbē accedens, portæ Capenæ appropinquaffet, & quafi in confpectu Romæ iam effet, & ob ib non liceret magiftratib. ex præfidiis difce-

dere, Q. Fabius, & M. Marcellus cos. quia ipsi ad Vrbem venire, & populum rogare de imperio nouis magistratibus mandando metu imminentis Annibalis nō poterant, egerunt id per Tribunos plebis, atq. ita Tribunicia rogatione legem Curiatam latam fuisse. quæ potius lex Tributa, Vel vt verius dicam, Plebiscitum appellari debuisset. locus sane difficilis, & mutilato exēplari obscur⁹ Q. Fabius & M. Marcellus cos. edūtur anno DXXXIX. Aelius Gallus in libris Significationum verborū, quæ ad ius pertinent. citatur supra in *Postliminium*.

Tauras] Videndus Varro li. II. de re rustica. cap. V.

Tullios) Paulus in epitoma. manuscripta. *Tullios alij dixerunt esse silanos. alij riuos alij vehementes proiectiones sanguinis arcuatim fluentis*. cetera vt Festus. In antiquo lexico Latino Græco, *Siluanus* exponitur χερνιός & ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum. Quid si pro *sanguinis*, legamus *amnis*? quia sequitur, quales sunt Tiburi. sed nihil temere mutandum.

Topper] *Mature, pro temere* in margine posuimus, quia ita est infra. *Homonem* autem pro *humanum*, ex Ennij versu. Miserum mandebat homonem. & supra in *Hemona*, ita habetur. Homonem, hominem dicebant. Versus Attij in Io fortasse ita legendus. *Topper, vt fit, patris ten' eicit ira.* vel *Pater istam eiecit foras.* Verbum *inferinuntur* omissum est in editione Augustiniana, quo antiqui vsi sunt, pro *inferuntur*.

Torrens] Varro lib. I. de re rust. cap. II. Verum enim est illud Pacuuij. Sol si perpetuo sit, aut nox, flammeo vapore, aut frigore, terræ fructus omnes interire.

Turannos] Paulus in epitoma manuscripta. *Turanni Etrusci dicti à Thurenno duce Lydorum, à cuius gentis perpetua crudelitate, etiam tyranni sunt dicti.*

Tutulum] In exemplari ita plane est: *formam è tali*, vnde in editione Augustiniana, *forma è tali* impressum est, cum *forma metali* scribendum fuisset. Varro lib. VI. Tutulati dicti hi, qui in capitib. habere solent, vt metam. Tertullianus in lib. de pallio. Tunc certissime supra omnes omnes exuuias augusta vestis superq. omnes apices, ac tutulos sacer suggestus deducit oculos. in vulgatis tamen *titulos*, sed corrupte legitur. Vetus etiam etam apud

me inſcriptio habet. APONIAE. A. TVTVL. ORNATRICI.

Tugurium) Valerius in explanatione XII. citatur in verbo Sanates.

Tumultuarij) Videndus Seruius initio libri VIII. Aen. *Domeſticum* autem Feſtus dicit, quem Cicero lib. VIII. Philipp. appellat *Italicum*. Locum hunc ad verbum ſuæ integritati reſtitutum arbitramur.

Teſca) Accij verſus apud Varronem lib. VI. corrigendus ex eo, quem hic citat Feſtus; atque ita legendus. *Quis tu es mortalis, qui in deſerta, & teſca te adportes loca? loca enim quæ ſint, deſignat, cum dicit. Hephæſti lares, &c.* nam verbum *præſtolare* ita mutauimus. *Lemnia* vero, quod bis poſitum eſt, videtur adiectum.

Tonſilam) *Phinidis* non eſt mutandum in *Phoeniſſis*: nam hæc Accij tragœdia citatur à Nonio pluribus locis, in quibus manuſcripti habent *Phinide*.

Taxat] Verbum *iuſsit*, mutauimus in *ius ſit*, quod in legum fragmentis eſt antiquo modo ſcribendi, IOVS. SIET.

Tablinum) De *Atrio* vide ſupra in *Scribonianum*.

NOTÆ IN SCHEDAS.

M*Anubiæ*) Acron in Horat. ad II. lib. I. Omnes manubiæ albæ, & nigræ eſſe dicuntur, Iouis rubra & ſanguinea. Seru. in lib. I. Aen. In libris Etruſcorum lectum & fulminum manubias dici. & in lib. XI. In æquinoctio vernali manubiæ Mineruales. I. fulmina tempeſtates grauiſſimas commouent. Vide in Triſulcum ſupra.

Manticulari) Mantela, Seruius apud me in ſchedis inquit, Luciius dicit mappas. Mantela, merumq.

Opima) *Pompeli regis* in margine ſcripſimus, pro *Pompili*, quia ita antiqui dicebant, vt *Dueli*, pro *Duili*. & ſchedæ habent, *Pompelli*. Formula legis dedicationis aræ, de qua in hoc fragmento, extat apud me quam libet adſcribere. QVANDO. TIBI. HODIE. HANC. ARAM. DABO. DEDICABOQVE. HIS.

LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. DABO DEDICABOQVE. QVAS. HIC. HODIE. PALAM. DIXERO. VTI. INFIMVM. SOLVM. HVIVSQVE. ARÆ. TITVLORVMQVE. EST. SIQVIS. TERGERE. ORNARE REFICERE. VOLET. QVOD. BENEFICII. CAVSA. FIAT. IVS. FASQVE. ESTO. SIVE. QVIS. HOSTIA. SACRVM. FAXIT. QVI. MAGMENTVM. NEC. PRO. TOLLAT. IDCIRCO. TAMEN. PROBE. FACTVM. ESTO. SIQVIS. HVIC. ARAE. DONVM. DARE. AVGEREQVE. VOLET. LICETO. EADEMQVE. LEX. EIDONO. ESTO. ARAE QVAE. EST. ET. CETERAE. LEGES. HVIC. ARAE. TITVLVSQVE. SVNTO. QVAE. SVNT. ARAE. DIANAE. IN. AVENTINO HISQVE. LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. SIC. VTI. DIXI. HANC. TIBI. ARAM. PRO. IMP. CAESARE. AVGVSTO. P. P. PONTIFICE. MAXIMO. TRIBVNICIA. POTESTATE. XXX. COINVGE. LIBERIS. GENTEQVE. EIVS. SENATV. POPVLOQVE. R. COLONIS. INCOLISQVE. COL. IVL. PATERN. NARB. MART. QVI. SE. NVMINI. EIVS. IN. PERPETVVM. COLENDO. OBLIGAVERVNT. DOQVE. DEDICOQVE. VTI. SIES. VOLENS. PROPITIVS.

Legem vero Numæ, de ſpoliis opimis, ita ex Plutarchi Marcello nos emendandam, ſupplendámq. exiſtimamus.

QVOIVS. AVSPICIQ. CLASE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA.
CAPIVNTVR. IOVEI. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO.
QVEI. CEPET. AERIS. CCC. DARIER. OPORTETO.

SECVNDA.SPOLIA.IN.MARTIS.ASAM. INCAMPO.
SVOVETAVR.VLIA.VTRA.VOLET.CAEDITO.
QVEI.CEPET.AERIS.CC.DARIER.OPORTETO.
TERTI.ASPOLIA.IANO.QVIRINO. AGNOM.MAREM.CAEDITO.
QVEI.CEPET.AERIS.C.DARIER.OPORTETO.
QVOIVS.AVSPICIO.CAPTA.DIS. PIACVLVM.DATO.

Locus Plutarchi in promptu eſt, vnde hæc hauſimus. in eo autem habetur, præſcripſiſſe Numam in hac lege, vt prima ſpolia capta Ioui Feretrio conſecrentur, ſecunda Marti, tertia Quirino: præmiumq. ſit primis aſſes trecenti ſecundis ducenti. tertiis centum.

Obſcum'Opſce pro *Oſce* in Titinij verſſu ſunt qui legant eo modo, quo *opſtinatum* pro *obſtinatum*, & alia his ſimilia, quæ infinita pæne reperiuntur quos. ego non moror, quo minus legãt, vt lubet. qui vero Opicum, in Opſcum mutandum cenſent, eis plane aſſentiri non poſſum. Nam verum eſt quod ait Feſtus *Opicum* in antiquis commentariis pro *Oſcum* inueniri, & pro Opice Titinium, Oſce dixiſſe. Opici enim & Oſci iidem ſunt. hoc vt credam, quib. argumẽtis adducar, docebo. Liuius dicit Fregellas Sidicinorum agrum; deinde Volſcorum fuiſſe hoc idem eſt, ac ſi pro Sidicinorum dixiſſet Oſcorum. nam Sidicini, Oſci ſunt. Strabo lib. Σιδικινῶν οὗτοιδὲ ὄσκοι cum itaque Liuij locum imitatus Stephanus pro Sidicinorum id eſt, Oſcorum, poſuerit. ὀπικῶν manifeſtum eſt, Opicos & Oſcos eoſdem eſſe., φρέγελλα. inquit, πόλις Ἰταλίας, ἣ δὲ μὲν ἀρχαῖον ὀπικῶν ἦν, ἔπειτα δὲ Οὐολούσκων ἐγένετο. In fine videtur legendum Augures Publici populi Romani, ex loco ſimili in Publicus ager.

Obiurare) Vide in *Obitu*.

Ommentas] Placidus in gloſſis. Ommentat, expectat. dictum a mantando i. diu manendo.

Obſidionalis] Pro *diuerſorum*, in epitoma eſt. *vniuerſorum*.

Obſtitum) *Qui deo, qui dea*, in margine emendauimus,

ex antiqua formula inscriptionis Fratrũ Arualium, in qua est. SIVE. DEO. SIVE. DEAE. Vide Macrob. Saturn. lib III. c, IX. Si Deus. Si Dea, Cato de re rustica c. LX. XXIX. Agel. li. II. c. XXVIII. Arnob. li. III.

Obsidium) In exemplo Sallustij legendum *coepit*, pro *cepit*, Tacitus. lib IIII. Obsidium cœpit per præsidia, quæ opportuna iam muniebat.

Obstitum in versu Licinij, siue Cæcilij pro *cunicula* videtur legendum *tunicula*, vt in margine notauimus.

Optima lex] In schedis tantum spatij relictum est, quantum ad reponenda duo verba, quæ in margine notauimus satis est. *Magister populi*, pro *a populo*, item *magistrorum* pro *magistratuum*, vt est in schedis, legendum putamus. De antiqua vero formula, VTI. QVOD. OPTVMA. LEGE FVAT, Videndus Agellius lib. I. cap. XII. & Liuius lib. IX. in fragmento legis Agrariæ apud me est. VTEI. QVOI. OPTVMA. LEGE. PRIVATVS. EST.

Oppidorum) Nomen *Catonis* in schedis adiectum opinor ab aliquo qui putarit a Festo indicati libros Originũ M. Catonis, cum tamen hic agatur de etymo oppidorum Sed possum falli.

PA sic, do, pro, domo. Vide Ausonium.

Predotiont) Ita in schedis, & recte. nam antiqui, o, pro u, ponebãt. Vnde in columna Duilij est, EXFOCIONT Vide in *Orcus*.

Priuiclioes) Cum ita sit in schedis, opinor legi debere, *priuicloes*, vt *aboloes*.

Pilare) Scribendum: *Graci enim, fures*, φιλῆτας dicunt Seneca. epist LII. lib. VII. Voluptates præcipue exturba, & inuisissimas habe latronum more, quos Aegyptij philistas vocant.

Picati) Hesiodi antiquus interpres in Theogonia, dicit Boeotios. non Dorios vt Festus ait, Sphingem ita appellare. φίκα δ' αὐτὴν οἱ Βοιώτιοι ἔλεγον.

Petrarum) In schedis *Leuius* est pro, *Liuius*. Vnde suspicor *Leuium* poetam indicari, de quo Agellius lib. XII c X. licet ibi quoque Liuius sit mendose. cum antiquissimus liber habeat, Læuius.

Pictor Zeusis] In schedis ita sunt hæc verba deprauata, vt tamen ad veram lectionem eliciendam quasi manu du-

cant, cum in eis ita sit. *cum versiculos quoque adhæreret tuleᵃrit & septos pati sed nullius prætoris prætexto nomine.* nos emendauimus *cum versiculos quoque ea de re rettulerit., & ineptos satis, & nullius pretij prætexto nomine.*

Pisalitē) Ita est in schedis pro *Pisatilē.* & ita videtur legēdū

T*Agax*) Lucili versus ita emendandus. *Et mutonis manu perscabere posse tagacem.*

Tationis) Liber manuscriptus habet, *rapit* pro *rupit*; vt fortasse, *rapsit*, sit legendum. Vide supra in *Pactionem.*

Tappulam) Vide in *Sodales.*

Truentem) Pro verbo *decima* magis placet de *deditione.* & infra legēdū. *Itē si tres asses sunt, & quadrās, quartus dicitur* &c.

Tripudium) Desiderantur hæc in aliis editionibus. Supra in *Puls*, Tripudium, inquit, id est terripauium. pauire enim ferire est &c. *Tripudium dicebatur in auspiciis*, videtur fuisse in exemplari. deinde Festus afferebat exemplum ex aliquo scriptore disciplinæ auguralis Quod autem addit *pauimenta* dicta esse a pauire, & pauire a Græco παίειν, si verū est, verū erit & illud, paire pro pauire antiquioribus in vsu fuisse cum paimenta pro *pauimenta* in vetustissima inscriptione sit.

Titinnare] Pro *molle*, vel vt alij emendauerunt, *mollem*, in schedis est *mola*, eaq vera lectio est.

Tributorum) Opinor in exemplari fuisse, *census populus*, & deinde verbum *poplus* in *alius* mutatum. extant lectionis antiquæ vestigia in schedis.

Tentipellium Indeq. pro *idem*, melius in schedis.

V*Icū*) In schedis integra lectio habetur, & emendata. Nam *paci.* antiqua scribendi consuetudine dictum est, pro *pagi.* supra in *Orcus* Per c. inquit, litteræ formam, nihilominus c. vsurpabant. & in columna Duilij MACISTRATOS reperitur & LECIONES. Reliqua etiam emēdatiora in schedis. *Altero, cum id genus ædificiorum definitur, quæ continentia sunt his oppidis, quæ itineribus, regionibusque discriminis causa sunt dispartita.* & in fine, *in oppidi vicus*, & *vicani*, vtroque loco habent schedæ.

Vigintiquinque) Agellius lib. xx. c. 1. Si iniuria alteri faxit, vingintiquinque aeris poenæ sunto. Sed *aeris* puto adiectum. Vide Plinium lib. xvi. c. 1.

Victimā) In schedis est, *ob hostes victos, pro ad hostes victos*

parua mutatione.nam Augustiniana emendatio nimis abest antiqua scriptura pro *vincla* in schedis est, *victa*. vt fortasse, *vitta* scribendum sit.nam boues auratis cornib. vittis ornati, & sertis ad aram ducebantur, praeterea Seruius in II. Aen.ita.ita scribit. Solutae sunt hostiae, nam piaculum est in sacrificio aliquid esse religatum, ante enim ligabantur. Sed nihil mutandum censeo.

Viae) Desideratur haec vox in alijs editionibus.in ea vero Festus agebat,vt ex reliquiis eius apparet.de viis publicis,& priuatis.& antiquam legem referebat de viis muniēdis,iisdemque lapide sternendis,vt quae straetae lapidib. essent,per eas iumēta agere liceret.Extat inscriptio in quodā denario Augusti, QVOD.VI AB.MVNITAE.SVNT.

Vastum) videndus Nonius in *Vastitudine*.apud quem extat versus Pacuuii ex Teucro, quem hic Festus citat, vt nos emendauimus.

Ve victu) In schedis est *Brennus rex*,pro quo in margine alia manu, eius fortasse, qui schedas illas cum exemplari antiquo contulit,dux pro rex notatū est, & *pensum* pro *appenderetur*.

Vecors) Exempla Pacuuij, & Nonij desiderantur in alijs editionibus.

Vacerra) Pro *malefica vecordia* in versu Liuij, nisi *malefice vacerra* legamus,non video cur Liuium citet Festus.

Vtere) Haec quoque in aliis editionib.desiderantur. Ennij versus extat apud Varronem li.IV.de ling lat.apud quē *malaci* est,vt in schedis.

Veruta) Ennij versus deest in aliis editionib. nec in schedis integer habetur,aut emendatus satis.

Vruat) Placidus in glossis. Oburbas, circumscribis. dictū ab vrbo. Versus Ennij emendatior in schedis.

Vngulus) *Nacta*, legendum. & *siquis requiret*. pro corrupto autē verbo *elorio*, in schedis est *ebrio*,quae vera lectio est

Vociaria) Quae sequuntur. quo pertineant, querendum. incerta item sunt,quae post verbum *Ventabant*, habentur.

Vindicias) In exemplo XII.tabularum, quod in fine adducit Festus, schedae *ante arbitros* habent amplius dimidiatum verbum . , *.tor*,vt integrum fortasse fuerit, *Prtor* & ita sit legendum, *Prator arbitros tres dato*.

FINIS.

ANNOTATIONES ET CASTIGATIONES Doctorum virorum.

In Sex. Pompeium Festum eiusque epitomam nunc primum in lucem editæ.

LECTORI S.

ANNOTATIONES & castigationes in Festum Pompeium eiusque epitomam varie in doctorum virorum libris variis dispersas transcribi & in vnum quasi corpus componi, vtque commodius vsui tuo, lector, seruirent hic apponi curauimus, quod ex re tua esse vel inde disce. Festum vnus omnium optime edidit Scaliger, in eumq; castigationes scripsit: & tamen alibi etiam multa ad hunc auctorem annotauit, quæ in istis castigationibus frustra quæras. Igitur ne omnes passim libri tibi peruoluendi essent; voluimus hunc laborem tuum nostro labore diminuere. poteramus & alia adiicere: sed ad finem properantibus omnis mora est molesta. faciemus tamen vt, quantum bonorum librorum quotidie crescit copia, tantum etiam huic libello in dies accedat. Vale & fruere.

Scriptores, à quibus hæc sumus mutuati.

Adrianus Turnebus.
Angelus Politianus.
Barnabas Brissonius
Gulielmus Canterus.
Hadrianus Iunius.
Iacobus Reuardus.
Ioannes Brodæus.
Iosephus Scaliger.
Iustus Lipsius.
Ludouicus Carrio.
Lucas Fruncerius.
Obertus Gifanius.
Petrus Pithoeus.
Philippus Beroaldus.
Simeo Bosius.

A

ANclare] multi censent, *anclare*, & *exanclare*, dicendum esse *antlare* & *exantlare*, à verbo Græco ἀντλεῖν. à quibus dissentio, & *anclare* puto esse, *ancúlare*, id est, haurire & ministrare: vnde & ancillarum nomen. Liuius Andronicus:

Florem anculabant Liberi ex carchesiis.

Quod si ab ἀντλεῖν deducitur, vt Festo videtur, certe littera mutatur. Turnebus Aduers. lib. III cap. x.

Arferia aqua] ab afferendo nomen habet. nam prisci præpositionem, *ad*, in *ar*, sæpenumero mutabant: vnde & *arcesso* & *arueho* apud Catonem de re rustica cap. 135. est igitur, *arferia*, quasi *adferia*. Turnebus ibid.

Assiratum] Romanis ipsis non ignota cruenta potio, quæ, *assiratum*, iis dicta, quod *assir* sanguis, vt aiunt glossæ. Festum in, *Assirato*, ita capio & si fortassis ea potio olim in sacris, quod suadere videtur Sallustius in Catilina, ait enim consuetum id in solemnibus sacris. Lipsius ad lib. XII. Annal. Taciti.

Attinge] scribendum, *attingem*, pro *attingam*, sic primus emendauit Lipsius Variarum libro. III I. cap. XXVII. cuius verba sunt. Dice, pro, *Dicam*, *attinge*, pro, *attingam*, veteres vsurpasse sæpius reperies. quod certe corruptum vbique apud eum iudico, &, cum ex Quintiliani certa auctoritate constet, Catonem, Censorium vetustioresque alios ea, quæ nos, *dicam*, *faciam*, efferimus, *dicem*, *faciem*, pronũtiasse: audacter apud Festum iis locis omnibus corrigendum pronuntio, *attingem*, pro *attingam*, &, *dicem*, pro, *dicam*, similiaque omnia.

Augustus locus] *aues pastæ*, id arbitror de tripudio solistimo intelligi, cum pullarius auibus offam dabat. nam si pascerentur, bonum erat augurium: si non pascerentur, malum. *Claudius Pulcher*, inquit Suetonius, *apud Siciliam, non pascentibus in auspicando pullis, ac per cõtemptum religionis mari demersis, vt biberent quando esse nollent, praelium nauale iniit, superatusque est.* & Asconius scribit dici solitum magistratum ineuntibus: *aues pascunt.* Cicero de diuinatione: *dicito si pascuntur.* Turnebus Aduers. lib. XIIII. cap. XII.

Affecta] alludere videtur ad illum Plauti locum, qui in Rudente exſtat:

Accipiam hoſpitio ſi nox veniet veſpere

Item vt affectam.

Ambactus] Lingua Gallica dicitur, *actus*, & *ambactus* ſeruus mercenarius, vt circumactus dicitur. Hanc vocem vſurpauit Cæſar commentario ſexto: *Ita plurimos circum ſe ambactos clienteſque habet*. Ambacti autem erant apud Gallos, qui ſe nobilibus in ſeruitutem dicarant: quod circum illos acti eſſent. In lexico Latino-Græco *ambactus* ſic explicatur: δοῦλος μισθωτὸς, ὡς ἔννιος. ita ab Ennio Cæſar hoc vocabulum mutuo ſumpſit. Turneb. ibid.

Annus] *Annus ex Græco venit, quem illi ἔνιον dicunt*, & *quod nos triennium, illi dicunt τριένιον*. Hæc ſic in Feſti codice reſtituenda cenſeo. Turneb. ibid.

Aurum] *Aurum dictum eſt quia præcipue cuſtoditur. Græce enim ὠρεῖν cuſtodire dicitur.* Hanc lectionem videor iure affirmare poſſe, non quæ obtinuit. Turneb ibid.

Andruare] *à verbo Græco ἀναδρᾶν*. lege: ἀναδέχεσθαι, aut ἀνδέχεσθαι. Turneb. ibid.

Acus] *cum ſarcire* lege: *quod ſarcire*. Turneb. ibid.

Aeditimus] Non aſſentitur Feſtus Tullio, nec Varroni, qui inter *aeditimum* & *aedituum* nihil intereſſe cenſent: ſed & M. Tullius in æditimo, *timum*, productionem vocabuli cenſet, pro *intimo*, Feſtus accipit. Quanquam non ſatis apparet an ſignificatione diſtinguat, quæ notatione diuidit. Turnebus ibid.

Atanus] lego; *quia Atta eſt aui, id eſt, pater*, vt pueri vſurpare ſolent. nam quod, *tata*, ſcribunt, id vero tale eſt, vt ex eo *tatanus* non *atanus* formari debeat. cum autem, *Atta*, auum ſignificet, vt Feſtus in verbo, *Attam*, explicat (hanc enim vocem eſſe iuniori ad ſeniorem honoris cauſa tamquam ad auum refert) tamen pueri, *Attam*, pro patre dicere ſolebant. Turneb. ibid.

Arbitrium] Purant Iuriſconſulti nullum eſſe verbum Latinum quo ſententia arbitri vocetur. Itaque ipſi verbum cuderunt *laudum*, vt vere dicam illaudatum: Ego arbitrium poſſe dici arbitror auctore Feſto. *arbitrium*, inquit, *dicitur ſententia quæ ab arbitro ſtatuitur*. *arbitrarium autem cum adhuc res apud arbitrum geritur*. Proin-

de incerta eſt & dubia controuerſique iuris, & in voluntate poteſtatéque & arbitrio alterius: quo factum eſt vt Plautus certum arbitrario opponeret, quod inuito aliquo & ingratiis futurum eſſet.

Hoc quidem profectò certum eſt non arbitrarium.
Turneb. ibid.

Ambrices] lego, *ambrices*, regulas eſſe non tegulas. id quod ſenſus ipſe declarat. ſed & Francorum lingua, quæ articulo addito tabellas, quibus lacunaria texuntur aut ædes obducuntur lambrices vocat, quod cum fit ædes lambricari pro ambricari dicitur. Turneb. ibid.

Aquarij] hinc puto hanc ſignificationem manaſſe, quod aquarij dicebantur, qui aquam in ædes portabant, qua plurime egent, ad balneum ſeque eluendas mulieres. apud Plautum meretricula dicit:

Aggerundaque aqua ſunt viri duo deſſi.

Hac occaſione amorum internuntiis ſolebant eis vti: Hinc Iuuenalis:

Veniet conductus aquarius.

Septimus florens: *primi erunt lenones, perductores, aquarioli, ſicarij venenarij, magi.* *Aquarioli* autem per deminutionē ad contemptum, vt in viliſſimis & omnium viliſſimi ipſi dicuntur. Lampridius in Commodo; *Aquam geſſit, vt lenonium miniſterijs probroſis natum magis, quam ei loco crederes, ad quem fortuna peruexit.* nos addito, m, *macarios* appellamus, reperi & in lexico Latino-Græco aquarium ὑδροφόρον eſſe, & aquariolum βαλανέα, ſed & baccarionem πορνοδιάκονον.

Artitus] à vetere critico exponitur, πάντεχνος, δαίδαλος. Turneb. lib. xxiiii. cap. xxxi.

B

B*Itienſes*] *betere*, dicebant veteres, pro, *ire*, non, *betare*. Hinc forte *Betienſes*, pro, bitienſes, legendum apud Feſtum. Hinc *perbitere, prebitere, interbitere.* Giſanius indice Lucretiano, *Dubitare.*

Blenni] ſic dicuntur, vt mucoſi, id eſt βλεννώδεις.

Balathrones] Gallicum peperere verbum, ſed paulum luxatum. nam bellitrones dicimus. Vernacula enim noſtra dictio balathronem potius ſapit, quam bliteum. Turneb. Aduerſ. lib. ii. cap. x.

Bubleum] scribendum suspicor, *byblinum* de quo Hesiodus

Εἰη πετραίη τε σκιὴ καὶ βίβλινος οἶνος.

Turnebus lib.xxx.cap.xxix.

C

Conitum] legendum est, *Comtum*. Gifanius indice Lucretiano, *Comptus*.

Cyprio boui] est ex Sotadico Ennij:

Prope stagna, genus vbi lanigerum piscibus pascit.

Scaliger in Varronis librum IIII.18 quod annotauimus, vt diuersitas lectionis vt vbique consideraretur.

Camellæ] Virgines sunt, mutatione c, in g, γαμήλιοι θεαί. Turnebus lib.III.cap.XI.

Chalcidicum] meminit Vitruuius lib.v.his verbis: *sin autem locus amplior in longitudine Chalcidica in extremis constituantur.* nec prætermisit Dio. ἐπειδὴ ταῦτα διετέλεσε, τό, τε Ἀθήναιον, καὶ τὸ χαλκίδικον ὀνομασμένον, καὶ τὸ βουλευτήριον τὸ Ἰούλιον τὸ ἐπὶ τῇ τοῦ πατρὸς τιμῇ γινόμενον καθιέρωσεν. nec prætermisit Cassiodorus in Consulum fastis. Videor etiam obseruasse Chalcidicum pro cœnaculo poni: quod enim Homerus scripsit:

Γρηῢς δ' εἰς ὑπερῷ' ἀνεβήσετο καγχαλόωσα,

Conuertit Ausonius:

Chalcidium nutrix gressu superabat anili.

Turnebus lib.XVIII. cap.XXXIIII. Vide hac de re Lud. Carrionis emendat.lib.II cap. XVII.

D.

Ice] Vide supra, *Attinge*, & infra, *Recipie*.

Decotes togę] malim, *decutes*, quod esset sine flocco & quasi sine cute. Lipsius Elect.lib.I.cap.XIIII.

Degunere] legendum est, *degumiare*, non, *degunere*, id est, deuorare, degustare apud eundem diserte scriptum est, *gumia, ingluuies*, inquit, *à gula dicta*. *Hinc & ingluuiosus, & gluto, gulo*, gumia, guttur. id manifesto est à Græco γόμος, quod significat πλήρωμα τῆς νεώς, ἔρμα. Saburrā Latini vocant. itaque qui nimis se ingurgitarent cibis ita dicti ab eo. Scaliger in Varronis libr.sext.80.

Disertiones] Verius putarem, *disortiones*, vt *consortioni* opponantur. Turnebus Aduers. lib.III cap.XI.

Desiuare] legendum est, *Desinare*. multa enim verba

variis modis veteres efferebant. Gifanius indice Lucretiano; *lauere.*

Dagnades] *à mordendo nomen habent.* δαγνίδες ab Hesychio appellantur. δαγνὶς, inquit, ὀρνέου εἶδος. Turnebus lib. XXVIII. cap. XIX.

EXiles & ilia] *viarum*, id quale sit *putando*, vt ait poeta nescio qui, *euoluere nequeo.* ilia à viis? qui potest? credo, quod ea ceu viarum in animalium corporibus fungantur munere, quæ est hæc componendi ratio: aut quæ est in vtraque voce syllaba, syllaba? immo littera pæne eadem. sed ab *inarum* tenuitate *ilia* & exilia se deduxisse iis non difficulter Festus probauerit, qui alibi ita scriptum esse meminerint: *Ilia dicta sunt ab ina, quæ pars chartæ est tenuissima.* Ludouicus Carrio Antiq. elect. comment. I. cap. VII.

Erctum citum] quod ait Festus, *Erceitum citum, quod fit inter consortes*: opinor legendum esse, non *ercettum*, sed *erctum*, & ita decerno fultus auctoritate Tullij, qui in primo de Oratore sic refert: *Iccirco qui, quibus verbis erctum cieri oporteat, nesciat, idem herciscundæ familiæ causam agere non possit.* ex quo tamen scribendum videtur, *hercium*, non *erctum.* nam ita & apud Ciceronem legitur, & inde *herciscí*, & *herciscundæ*. Philippus Beroaldus in lib. I. Apulei de asino aureo, item in lib. nonum.

Erctum] Consortioni disortiones contrariæ sunt, siquidem disortiones, auctore Festo, diuisiones dicuntur patrimoniorum inter consortes: soléntque ita fieri disortiones, vt in primis coerceretur commune patrimonium, ac deinde cieretur. id enim his verbis, *erctum citumque*, legum Ro. tabulis contineri, & in iis *erctum* à coercendo, citum à ciendo dictum esse testatur idem Festus, eóque accedere videtur illud Seruij VIII. Aeneid. vt est in iure, *ercto non cito*, id est, patrimonio vel hæreditate coercita non diuisa. ita enim arbitror eum locum supplendum esse. Ræbardus in l. lxxxv. § quoties. de regul. iuris.

Erctum] valere arbitror patrimonium diuisum, diuisam hereditatem. scribit enim Seruius in iure esse scriptũ, *ercto non cito.* quod interpretatur, patrimonio vel heredítate non diuisa. Turneb. lib. III. cap. V.

Egeria] *aluum conceptam*. *aluo conceptum* legendum censet Turnebus lib. III. cap. V.

Egretus] *Nyctegresia* ea Homeri rhapsodia vocatur, quia maximo metu perculsis omnibus & consternatis ob offensionem pugnæ, nocte in castris ab Agamemnone excitantur, è stratis duces, & ad concilium vocantur. Turneb lib. III. cap. V.

Expreta] Hinc illud Bacchidum Plauti, Sc. *Nunc experiar*, explicandum est.

It magister quasi lucerna expretus uncto linteo.

id est, *expertus*. experimur enim lucernas vncto linteo, quam bene luceant, accenso ellychnio. non me latet tamen quosdam in Festo emendare experta. Turneb. ibid.

Exercionem] emendandum reor sic: *exercitionem*, *exercitationem*. Turneb. ibid.

Exfafilatum] lege; *Exfilatum*. Turneb. ibid.

G*Ralatores*] *grallatorem gradu*. sic in exemplaribus hic versus legitur & à Festo profertur. quod tamen in membranis pervetustis reperi, non indignum visum est memoratu:

-- *&/ clauatorem gradu.*

est autem *clauator*, qui claua vtitur, qui *κορυνήτης* Græce vocatur, sed à Romanis *calones* qui ligneas clauas militũ gerebant sic vocabantur. magnum autem eorum gradum fuisse certum est. quid autem vetat vtramque lectionem reperiri, in exemplaribus & defendi, cum Festus lib. 7. & 17. *grauastellum*, modo legat in eodem versu, modo *rauistellus*? Turnebus lib. III. cap. XI.

H*Ippagines*] quas Græci *ἵππους* dicunt. tu emenda: quas Græci *ἱππαγωγούς*. Demosthenes: *πρὸς δὲ τούτοις ἡμίσεα τῶν ἱππέων ἱππαγωγούς*. deinde *τριήρεις καὶ πλοῖα ἱκανά*. Polibius, *ἱππηγοὺς* vocat, Herodotus *ἱππαγωγὰ πλοῖα*. Brodæus Miscellan. lib. II. cap. XXV.

Haruiga] scribendum puto; *Aringa*. Hesychius: *ἄριχα. ἄρρεν πρόβατον*. quæ scriptura reponenda in Varrone & Donato. apud quos mendose; *aruiga* & *haruga*. Scaliger in quartum Varronis. XXV.

Haruiga] vt Velius Longus & ex Festo Paulus, siue

baruga, secundum Donatum in Phorm. Terent. Act. III. Sc. III. Brissonius de Formulis lib. I.

Halapanta] monstrosi verbi monstrosior explicatio. nam siue halopanta habet τὰ πάντα, Græco an Latinū erit vocabulum, siquidem *balare*, pro *mentiri* quisquam vsurpatum legerit: siue omnes decipiat ac fallat id non ἅλν ἅλν scribitur: nec ea tam fallentis est, quam errantis hominis: videtur ergo corruptum fuisse: hoc vocabulum ex Halophanta, quod in Plauto reperitur in Curculione, initio scenæ primæ quarti actus:

Aedepol nugatorem lepidum lepide hunc nactu' st Phædromus
Halophantam an sycophantam hunc magis esse dicam nescio.

quem quidem locum siue cum aliter legeret, sic interpretandum, siue cum non intelligeret aliter legendum (vt videtur innuere doctiss. Camerarius) censuit Festus: vtroq; modo negligentem se & ridiculum grāmaticum præbuit: Et quemadmodum huius interpretationem reiicio; ita nec Nonium recipio, qui vult Halophantam à consuendis mendaciis dici. in qua eius etymologia vt verbum ὑφαίνειν vsurpatum agnosco, ita mendacia vbi consuat non video, nisi forte cum Festo ἅλω pro mendacio sumserit. Quidam porro nostræ ætatis Lexicographi, Nonium iuuare cupientes, Holophantem dici voluerunt. id quod non minus est, quam illa, ineptum; quamuis à magnis viris approbetur. Proxime omnium ad rem accessit is, quem modo nominaui, doctus vir: qui putat lusisse Plautum ficto nomine de sale, re & ipsa vili, vt alterum fictum esset de ficis. Veruntamen nec hoc, quod pace tanti viri dixerim vndique satis facit. Quid ergo dicemus? aliquid saltem, vt ista ne dicamus: atque existimo primum, Curculionem parasitum habitu nautico seu marino, quandoquidem è Caria per mare Epidaurium appulerat, ad Lyconem trapezitā venisse, vt patet ex verbis Choragi, *Ornamenta quæ locaui, metuo vt possim recipere*: ac pateret etiam magis, nisi, quod ego semper suspicatus sum, aliquot in hac comœdia scenæ desiderarētur, actu tertio præsertim, qui vnam duntaxat habet. Sed ad rem. Dubitat igitur Choragus, vtrum parasitum hunc, cui vestes suas commodarat, holophantam potius, an sycophātam dicere debeat. Nam siue ad habitum eius nauticum

respiceret, transmarinus quidam non vrbanus impostor apparebat.: siue ipsum hominem contemplaretur, nihil aliud quam permagnum ardelionem & ad fallendum atque calumniandum aptissimum comperibat: Iam parasiti multi etiam sycophantæ olim erant, si quid hoc nos iuuat. Hæc Gulielmus Canterus Nouarum lectionum lib. III I. cap. X.

Holophanta] *Holophantam* crediderim fuisse non eum qui ob ficus duntaxat calumniam faceret, sed ob omnia homines deferret: sed cum apud Latinos immutata sit sycophantæ significatio (nam sycophanta Græcis est calumniator, Latinis est impostor) sic & *holophanta* in omni re impostor, vel (vt ait Fest. lib.8.) qui omnia mentitur. Suspicor igitur codices Latinos falsarios esse, qui *holophantam* pro *holophanta* exhibent: nonnulli etiam *halopantam*. ego tamen crediderim verbum imitatione sycophantæ factum & amplificatione, vt non vnius rei delatio in eo verbo notaretur, sed omnium insimulatio contineretur: qui autem *halopanta* scribunt leui nituntur coniectura, quod omnia mentientem Pompeius explicet ego illud *omnia* inesse in holophanta dico; & cum Plautus scribit in Curg. Sc. Ædepol nugatorem *holophantam an sycophantam hunc magis dicam nescio*, vicinitas nominum, & soni allusio, & sensus amplificatio ab ea, quam scripsi, litteratura stant sine controuersia: si quis tamen pertinacius repugnet, equidem ei potius morem geram, quam contra tendendo hominem ad insaniam adigam. Turnebus lib. X I. cap. V.

INsanum] pro *valde magnum*. potius scripserim; *insanum magnum*, pro, *valde magnum*, nam respexit hunc Plauti versum, *Insanum magnum molior negotium*. Lipsius Epistol. Qu. cap. XX.

Iouiste] *compositum à Ioue & iuste*. ineptissimæ ineptiæ. tentabat Scaliger, *ious esto*. sed absistit, quia sequentia arguunt vanitatem, quidquid verbi fuit, remoti aliquid fuit. Lego; *Iosipse* compositum ab *ios* & *ipse*. ita enim antique pro *ipsipse*. vnum testem habeo sed luculentum glossas veteres ab H. Stephano. *Iosipse*, αὐτὸς Lipsius Epistolic. Quæst. lib. I I I. epist. XX.

Ignis Vestæ] *tabulam felicis materiæ.* corrigendum illum locum puto : *quibus mos erat clabulam felicis materiæ tamdiu terere* : nam atteritur lignum ligno , inde excudatur ignis.quid sit *clabula* vel *clabola*, non ignorant, qui auctores rei rusticæ legerunt. est autem Græcis σκύταλον, ὑποκορεϛικῶς à claua. Cato Mateolam vocat.poterat & legi ; *taleam* sed prior emendatio mutanda non est. Scaliger in Aetnam Virgilij.

In non semper] *non semper abnutionem indicat , sed interdum etiam pro additamento ponitur* sic postrema hæc verba lego : quibus significat vocem, *in*, plerumque incrementum addere verbis , quibus præponitur , vt ex his , quæ illic affert, exemplis patet. Brissonius de verbor.signific. lib. I. *Abnutinum.*

Industrium] *indostruum*, legendum est ; *endostrium*. Gifanius indice Lucretiano; *endo.*

Impensum] *Impensum* valet apud Festum , *nondum pensum..* itaque distingue. *impensam stipem* , &c. Gifanius ; *impensus.*

L*otos arboris genus*] recte censet Festus.fatetur in quarto Athenæus indo *loton* pro fistula , vti buxum à Latinis vsurpati trado. Philippus : ἱμερόεν αὐλήσαντι, πολυτρήτον δ' ἐκ λωτῶν. Alcæus : λωτοὶ δ' οἱ χλάζοντες. Brodæus lib. II.cap. XXV.

Lacus Lucrinus] *primus locatur fruendus* , sic illic legendum est. Brissonius de verbor. signific. lib. VI. *frui.* & in lib.de formulis.

Lectosia] Cur Festus Lectosiam insulam ab Aeneæ consobrina ibidem sepulta dictam fuisse ait, cum de eo nihil exstet à quoquam,quod sciam,proditum.nec vero placere potest id quod alij commenti videntur, vt *Leucosiam* substituant. Leucosia enim non Aeneæ consobrina,verum Sirenum vna fuit,quæ in Neptunium promōtorium à mari eiecta Leucosiæ insulæ nomen dedit. cuius rei testis est Lycophron Cassandra :

Ἀκτὴν δὲ τὴν προὔχουσαν εἰς Ἐνιπέως
Λευκοσία ῥιφῶσα, τὴν ἐπώνυμον
Πέτραν ὀχήσει δαρὸν.

tandem reperi non Lectosiam nec Leucosiam sed Leucasiam debere hanc insulam dici. Id autem nos docuit Dionysius Halicarn. cuius hæc sunt libro primo verba: ἔπειτα νήσῳ προσέσχον, ᾗ τὸ ὄνομα ἔθεντο λευκασίαν, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεψιᾶς αἰνείου, περὶ τόνδε τὸν τόπον ἀποθανούσης. atque hinc Plinium, & Solinum vbi huius insulæ meminerunt emendandos puto. Canterus Nouar. lect. lib. III. cap. X

Lingulaca) auguratrix hoc emendaturi quidam mutarunt in *garrulatrix* quod verbum plane barbatum est & inauditum. itaque malim substituere, *argutatrix*. vsus quidem vocis exstat in casina. Canterus lib. IIII. XXVIII.

M*amertini*] *vt si vellent eo malo.* hunc locum Librariorum incuria in Augustiniana editione corruptum arbitror. Pet. Pithoeus Aduers. lib. I. cap. VI.

Mollestra) erant pelles. sic latini vocabulum Græcum deprauarunt & è *μηλωτὴ mollestram* interpolarunt Turneb. lib. iii. cap. xi. & lib. xix. cap. xxiiii.

Marspedis) Imprecaticie solita vallium emendandum puto: *in precatione solitaurilium* & *Saturnalium*, vidi qui putaret, sed alterum illud approbo, istud non perinde amplector Turnebus lib. x. cap. xv.

Mesancylum). sic in Gellio legendum censeo, *Mesancyla.* ita enim a Græcis iacula vocantur, ex eo appellata quod in medio hastili amentum habeantquod verbum etiam in Pompeio deprauatum est. in eo enim mesancilum legitur, interpretaturque genus teli missilis Turneb. lib. xix. cap. xxxi.

Manalem) Orci ostium. veteres, cum animas ad inferos descendere omnes putarent, multis locis esse ostium Orci putabant, vt qua spiracula erant quæ odoris fœditate & grauitate animam adimebant & extorquebant: sic in Auerno lacu ostiũ esse Orci credebant vt est apud Cicero. lib. I. Tusculanarum è vetere poeta. sciendum autem veteres illis in locis solitos esse potissimum necromantia vti, quod inde excitari animas Acherunte & huc redire crederent. sed & in locis pestilentibus ostium esse Orci dicebant Plautus:

Acheruntis ostium in nostro est agro.

Lucretius:

Ianua nec puteis orci regionibus illis credatur.
dicebatur & manium postis. Turnebus lib.xix.cap xxiiii.

Mapalia)*casas Punicas* explicat Festus. in quibus quia nihil est secreti solet solute viuentibus obiici hoc vocabulum. hæc verba Festi magno possunt esse auxilio ad explanandum Senecæ locum. adhuc Latinis hominibus, obscurum, *Ego*, inquit P. C. *interrogare vobis permiseram, vos mera mapalia fecistis* quod est: vos dissoluti fuistis & à doctrina recessistis, inconditeque & perturbate omnia fecistis, *magalia* autem & *mapalia* antiqua vocabularia *καλύβας* interpretantur. Turneb. lib. xix. cap. iiii.

Mulleos] mulleos calceos regum Albanorum deinde patriciorum fuisse dicit, quos a mullando, id est, suendo appellatos refert, quid tamen si vocati sunt a mulli rubro colore, cum purpurei essent, id equidem verius putem, & ab Isidoro scriptum est, cui fauet Dio qui rubros calceos vocat nam de iis sic in Iulio scribit. *τότε γὰρ ἐσθῆτι χαυνοτέρᾳ ἐν πᾶσιν ἐνεβρύνετο, ἢ τῇ ὑποδέσει, ἢ μετὰ ταῦτα ἐνίοτε ἢ ὑψηλῇ καὶ ἐρυθρόχρῳ κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἄλβῃ ποτὲ γενομένους, ὡς καὶ προσήκων σφίσι διὰ τὸν Ἴουλον ἐχρῆτο.* Hic Dio regum Albanorum calceos fuisse dicit, gestatosque a Cæsare, quod ad Albanorum regum genus stemma familiæ per Iulum referret. Qui magistratum curulem cepisset, inquit Cato, *calceos mulleos alutacinatos gessisse, ceteros perones*. *Alutaci*, natos autem participium fictum à verbo, quod in vsu non sit, formato ab adiectiuo *alutacinum* existimo. vt enim dicitur ab *vncus*, vncinus, vncinatus: quid ni *ab aluta alutacinus alutacinatus*, diceretur? denique vt albo albatus, sordido sordidatus, ater atratus? *alutatos* alij censent emendandum Turneb. lib. xix. cap xxiiij.

Mulleos] Quia lunulos illos qui nobilitate apud Romanos præstare videbantur in calceis tulisse refert in problematibus Plutarchus, idcirco dubium nō videtur, quin Tertullianus per mulleolos calceos lunulatos, & per puros, eos qui ex puro corio sine lunulis facti erant, qui perones appellantur, intellexerit. vel hinc potissimum, quod mulleis reges Albanorum primos, deinde patritios vsos esse scripserit Festus eoque sensu calceos patricios esse accipiendos puto in hac inscriptione: AEDEM. HONORI. ET. VIRTVTI. FECIT. VESTE. TRIVMPHALI.

CALCEIS. PATRICIEVS. nec ſane iiſdem vſi ſunt magiſtratus Romani calceis. ex iis enim quidam mulleis, quidam peronibus induebantur. curules magiſtratus mulleos lunulatos, ceteri perones geſtabant idque M. Catonē in teſtis eſt idem Feſtus originum libro ſeptimo ſcripſiſſe quo quidem in loco pro, *allucinatos aut alutatos.* aut *lunulatos* eſſe legendum recte vir quidam eruditus admonuit, per *perones* autem non ruſticos cum Seruio, ſed potius cum Tertulliano puros calceos intelligemus, quibus per niues, imbres, glaciem veteres etiam vſos eſſe Iuuenalis his verſibus auctor eſt Satyr. XIIII

Nil vetitum feciſſe volet, quem non pudet alto.

Per glaciem perone legi.

Eodem ſenſu *perones* accepiſſe videtur Sidonius Appollinaris epiſtol. lib. IIII. *Quorum pedes primi perone ſetoſo talos ad vſque vinciebantur genua, crura, gereque ſine tegmine.* Iacobus Ræuardus Varrorum lib. I. cap. VIII.

Moenia) *Neruolaria* exſtant hæc in Sticho Plautina: Turneb. lib. XIX. cap. XIIII.

Marica] verſus ſunt qui adducuntur e Feſto, ubi, & piſcium nomina Græca mirum in modum deprauata ſunt, & luxata: qui ita reſtituendi ſunt

Muriatica autem video in vaſis ſtanneis,

Bonam naritam, & camarum & tagenia

Echinos fartos, conchas piſcanarias.

muriatica vocat τὰ ταειχηρά, quæ in muria Thaſia ſeruabantur, ea ita deſcribuntur in Penolo.

Quaſi ſalſa muriatica eſſe autumantur

Sine omni lepore & ſine ſuauitate,

Niſi multa aqua & diu macerantur,

Olent, ſalſa ſunt tangere vt non velis.

Narita dicitur oſtrei genus, quæ νηεῖται à Græcis *Camarum* ſcriptum eſt vno *in*, veteri conſuetudine: etiā apud Heſychium κάμμαροι *Tagenia*, ſunt piſces, qui & τηγανισταὶ, qui & ipſi ἐν ἅλμῃ ἐμβαφθέντες ἐπιτηδεύονται. vide Athenæum. *Echinos fartos* vocat, qui farciebantur, hoc eſt, *ſaginabantur* in viuariis, ſicut *conchas piſcinarias* quæ in piſcinis, Atque adeo *muriaticorum nomine Plautus, piſces eos omnes, qui ab eo enumerati ſunt comprehendit. Et ne dubites de hac correctione, audi quæ Plin. lib.* XXXII. *cap.* VIII.

de re rust. scribit: Sic halex. *inquit*, peruenit ad ostreas, echinos, vrticas. cammaros, mullorum iecinora: innumerisque generibus ad saporem gulæ capit sal tabescere. Satin aperte eosdem pisces inter muriatica (id enim est halex, ὁ τάριχος) recensuit, quos Plautus? Scaliger in lib. quartum.

Muriatica] scribendum in Varrone diu putaui *& canata*: ad formam scilicet & similitudinem pernæ caninæ: vtrarumque meminit Plautus apud Festum.

> *Muriaticam autem video in vasis stanneis.*
> *Naricam bonam & canatam & comaquinas.*
> *Fartas & conchas piscinarias.*

sed cauata in Plauto potius sit pulpa, & caro canis marini eiusque salsamentum: Nunc Strabonis auctoritate adductus, sequanicæ legendum arbitror. Nam de sequanis loquens ait, libro 4. Cosmogr. ὅθεν αἱ κάλλισται ταριχεῖαι τῶν ὑείων κρεῶν εἰς τὴν ῥώμην κατακομίζονται. nec dubitabo in Plauto *Sequanicam & comacinas* legere, cum versus mensura eam lectionem videatur postulare: senarius enim iustus est.

> *Naricam bonam & sequanicam & comacinas.*

Editiones tamen optimæ *& cauatam* & *tagumaquinas* nobis obiiciunt: imo & *canutam*. Quare Academicos sequuti sententiam sustinebimus, & alij disceptanda hæc potius relinquemus.

Nec coniunctionem) *custos necessit* legendum *custos nec esit* Gifanius, *escit*,

Nec] legis duodecim tabularum particulam & vestigiis sic legẽdam puto: *ast ei custos nec escit escit* enim pro erit veteres dicebant & *superescit* pro *superérit* in Ennio obseruat Festus hoc versu.

> *Dum quidem & vnus homo Romæ tota superescit.*

& in Lucretio *escit* etiam reperitur lib. *n*

> *Ergo inter rerum summam minimamque quid escit.*

Antonius autẽ Augustinus rectissime & ingeniosissime dicit in ea lege xii. tab. *Si adorat furto, quod nec manifestum*

ORcum] *Vragum*: apage non dixit hoc Verrius sed *Vrgum* duabus litteris mutantibus, nec inepte dixit. Lipsius Epistolic. Quæst. lib III. epistol. xx.

Ora] Cæcilius Aeschrione:

Oram reperire nullam, quod expedicun queo.

hic ego, *quam me expediam*, non paulo concinnius scribebam & id Cæcilium scripsisse asserebam Lud. Carrio Antiq. lect. comment. cap. XIII.

Optma] *Vt qua* ea scriptura, quæ in Augustini editione chartæ marginem insidet. pro vera recipiatur, & ipsa verba nouum habeant initium, hunc in modum V T. QVI. OPTVMA. lege FVERINT. adiici solet, cum quidam magistratus creatur. Carrio Antiq. lect. comment. III. cap. I.

Ostentum] *Attius Bacchis: præsens, præsto*: propemodum deploratus locus, scribe.

--*Pentheus.*

Praesto Cerritus nobis se stupens vltro ostentum obtulit.

est enim ex Bacchis Euripi I. Scaliger in Varronis lib. quintum.

Osculana pugna] quæ osculana pugna a Festo appellatur, & proverbij loco numeroque refertur de iis qui victi vincunt, ea Asculana potius dici debet victoria. nam ad Asculum ea depugnata pugna fuit aduersus Pyrrhum, si Plutarcho credimus, quamquam apud Festum ordo seriesque verborum Osculanam tuetur. Turneb. lib. III. cap. XI.

Oscines] vulgo in picorum generalibus Martium audimus veteres etiam *picum feronium* non tantum Martium numerauere, vt in oscinibus refert Festus. Turneb. ibid.

Oscines] Oscines aues Appius Claudius esse ait *quæ ore canentes faciant auspicium, vt Coruus, Cornix, Noctua.* A L I T E S *autem quæ alis ac volatu, vt Buteo, Sanqualis, Aquila, Immusulus, Vulturius. Picus autem Martius, Feronius que & Parra & in Oscinibus & in Alitibus habentur.* Quæ verba. vti a nobis descripta sunt, recta esse indicat Paulus in voce, Alites his verbis. A L I T E S *volatu auspicia facientes istæ putabantur,* Aues ait *aut* O S C I N E S *sunt aut* P R Æ P E T E S: *oscines sunt quæ ore futura prædicant.* P R Æ P E T E S *quæ volatu augurium significant, cum sint prospera,*

Higinius certe, referente Agellio lib. VI. cap. VI. PRAEPETES ab Auguribus appellari censebat aues, quæ aut oportune præuolarent, aut idoneas sedes caperent: sed nec ipsas tantum aues quæ prosperius præuolarent, verum etiam locos, quos capiebant, quod idonei felicesque essent PRAEPETES dictos Agellius existimat. PRAEPETES autem aues quidam, vt ex Festo discimus, inde dictas credebant quod secundum auspicium facerent præuolantes, seque ante auspicantem ferentes: alij quod antea iudicarent, quam peteretur. Alij quod præteruolarent. Atque de Sanquale & Immussulo Paulus & Festus suis singulatim locis tractant, quibus addenda sunt quæ Plinius lib. X. Natur. hist. cap. VII. tradit in hæc verba. *Sanqualem autem atque immussulum Augures Romani magnæ quæstionis habent Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse & Sanqualem Ossifragae Masurius sanqualem ossifragam dicit esse, immussulum autem pullum aquilae priusquam albicet cauda* Buteonem vero, idem eiusdem libri cap. VIII. accipitris genus esse scribit, Triorchen dictum a numero testium, familiamque Romæ ex eo cognominatam, cum prospero auspicio in ducis naui sedisset. Brissonius de formulis lib. I.

Occisum] Si hominem Numæ legem restituendam puto *Si Hominem fulminis occisit ne supra genua tollito id est si fulmine occisus est ei iusta nulla fieri oportet.* sic enim totum illum locum legendum puto pro, *& alibi*, reposuit, *id est*; cum sciam eam particulam sæpissime deprauatam esse vt in Festo, *Nuncupata* lex est XII. tab. *Cum nexum faciet mancipiumque, vti lingua nuncupassit ita ius esto id est, vti nominatie locutusque erit ita ius esto.* Vota &c, sic legendum puto & in numero: numquam Marti faciemus* volui id est, *nunquam nimium.* vulgo idem est Gifanius; Sanguinis, de quo eodem loco vide Epistolicas Lipsij.

Obstitus] Festi liber deprauatus videtur & omnino legendum, *Obstipus*. Gifanius. *Obstipus.*

Offerumenta quæ offeruntur id ego de iis accipiendum putauerim, quæ in sacris diis offerebantur vnde, vt suspicor, natus est elegans Plauti iocus:

Ni offerumentas habes plures in tergo tuo.

vbi, *offerumenta*, vibices plagarum tergo oblatarum per-

quam iocülariter appellat. Turnebus lib. xvi.cap.xxii.

Offucare] hinc putant, *infucare*, esse apud Plautum vinum aqua diluere, cum etiam aqua eius color infucetur: atque id merum *infucabant* quam, *infuscabat* malunt,cum infuscare verius putem, quod cum generosi vini nigrior sit color,dilutior mixta aqua fusciorque reddatur. Turneb.ibid.

Occisum] Qui de cælo tactus erat Romanorum religione non cremabatur,sed sepeliebatur Plinio auctore:cuius verba sunt,*hominem ita exanimatum cremari fas non est, condi terra religio tradidit* leges tamen Numæ ne sepeliri quidem volebant, cum iusta fieri fulminatis nollent. *Si hominem fulminibus occisit,ne supra genua tollito*.huius legis hanc esse sententiam ex istimo vt si quis Iouis fulmine sit exanimatus ne ad sepulturam tollatur.Turnebus ibid.

Opima) opem cognominatam esse constituit. non commiserit vt opinor piaculum, qui *consiuam* scripserit, quod coxis cognomen fuisse legimus sed quæ de opimis spoliis scribit è re fuerit cum Plutarcho conferre, quod & nos aliquando faciemus. Turneb.ibid.

PEnus)*sæpire sæptus dissæptus*, semper scribenda ex auctoritate veterum librorum hinc emendari potest liber Festi: *Penus vocatur locus intimus in aede Vestae tegetibus sæptus qui &c*.Gifanius indice Lucretiano,*saepta* II.

Patagus] Legimus in Festo *Patagum* morbi genus esse neque præterea quicquam reperimus: quod enim genus morbi sit nobis cogitandũ reliquit vel ipse vel eius abbreuiator.ferè crediderim morbum esse vitis, qui πάταγος apud Theophrastum scribitur:eius verba sunt, χαὶ ἐνίοι χελεύσι πάταγοι ἐυλαβυμένοι. vbi Theodorus πάσσαλοι legisse videtur,cum papillum interpretetur.ac videtur hoc morbi genus esse,cum sauciatur ligone in ablaqueatione vt sit *patagus* plaga & percussio Turnebus lib.xvi.cap.xxii

Passer marinus) *strathiocamelus*.qui cum ita volare soleat vt a terra se non tollat,sed alarum passis velis vna remiget: idcirco Plautus scripsit.

Vola curriculo isthuc marinus passer in circo solet,

Marinus autem vocatur passer,vt reor quod ex Africa in Italiam mari aduceheretur.Turneb.ibid.

Persicus] Legendum, *Persibus*, non, *Persicus* quippe

hanc saltem sepulturam postulat ab Ænea, naufragus Palinurus, cum ait apud Maronem *Aut tu mihi terram injice.* Sic etiam apud Halicarnasseum metu piaculi a populo sepelitur Horatia, ἀλλὰ ἐν παριόντες αὐτὴν ἐῤῥιμμένην ἐν ᾧ διεχειρίσθη χωρίῳ, λίθοις ἐπιφορήσαντες καὶ γῆν, ἐκήδευσαν ὡς πλάνῃ ἔρημον κηδομένων. Iam hic non omittam monere, quod c.v. Petro fabro Regis consiliario acceptum fero, cum in Festo ipsiusque breuiario omnis hostia, quæ vel frugum causa, vel mortui, cui iusta quis non fecisset, immolatur, præcidanea vocetur: a Mario Victorino culpari, qui eam ita appellarit, cum præcidariã dici debere pronũciet, dicatq; à præsentanea differre, q̃ præsente mortuo, quẽ condituri sunt, immoletur. Ergo auctore Fabro in Festo vbi scribitur mutilate, *presan. . . porca dicitur, vt ait, Veranius*, non dubitandum, quin legendum sit, *praesentanea porca*. adiicitur enim, *quod pars quaedam eius sacrificij fit in conspectu mortui* Turnebus lib. XVI. cap. XXII.

Praesent. . . .)erat & porca præsentanea cuius vocis, quæ in Festi Pompei codicibus desideratur, iactura ex Victorino in libro de orthographia sarcienda est. Brissonius de formulis lib. I.

Petissant) saepius petant puto legendum *petissant saepius petant* quamquam Priscanus pitisso a πτύζω Græco deducere videatur lib. I. Gifanius petissere.

Prandium) ex Graeco. . . . est. Quod hic desideratur verbum Græcum nondum potui reperire: nisi quod ex Plutarcho, qui eandem videtur sequi sententiam certi quiddam licet colligere. Is enim octauo symposiaco de Græcis aliquot Latinorum vocabulorum etymis differens, hæc ait de prandio: ὃ δὲ ἄριστον ἐκλήθη ἀπὸ τῆς ὥρας. ἕωθεν γὰρ τὸ διωθινὸν καὶ τὴν μετ' ἄριστον ἀνάπαυσιν ἐνδιάζειν. ἢ πρανδιὸν τινα σημαίνοντες ἐδωδὴν, ἢ τροφὴν ᾗ χρῶνται, πρὶν ἐνδεῶς γενέσθαι. quibus quidem verbis duplicem videtur afferre prandij etymologiam: : quasi illud vel quod περὶ τὸν ἔνδιον vel quod περὶ τὴν ἐνδίαν sumatur, ita dictum sit. quocirca Festus videtur vsurpasse, quoniam hic prandium proientaculo sumit. antiquo more, sicut & olim Græci τὸ ἄριστον. Heluetij contrà ientaculi nomen hodie prandio tribuunt Gulielmus Canterus libro IIII. cap. XXVX.

Plorare] plorare apud priscos erat quiritatu & ploratu auxilium petere, & appellare clamareque. Festus: *si parentē puer verberaßit, ast ollus ploraßit parentes Diuis parentum sacer est* sic ferè corrigendum Festum crediderim in quo *verberit* nō credo rectè legi aut poti᷒ *verberit* erit *verberet*, vt alio loco *vindicit* vindicet. Turneb. lib. XVI cap. XXI.

Pales.] *cuius festa palilia.* dignum obseruatu est, cum Festus palilia dici rectè iudicet, Mario Victorino *Parilia* placere, palilia displicere sic enim scribit *Parilia dicuntur non Palilia, non a Pale dea, sed quod ea tempore omnia sata arboresque & herba pariant parturiantque.* Athenæus quoque lib. VIII Parilia nominat, quæ sua dicit ætate Romana vocata, condito vrbis genio & fortunæ templo. τὰ inquit παρίλια πάλαι μὲν χαλούμενα, νῦν δὲ ῥωμαῖα. Turneb. ibid.

Pararium æs] a paribus, id est. duobus equis nomē habuisse arbitror. Turneb. ibid,

Penatores] *Cato.* hac Catonis auctoritate adducti quidam *opinatores* in Codice Iustiniani *in penatores* mutandos censent. nos cum id extra cancellos nostros sit, pedem referemus, & iuriscon sultis sua relinquemus, eorumque iudicio stabimus, tantum dicemus in antiquo vocabulario reperisse nos *opinatores* esse æstimatores vel militares.

Procum] Procos seruius Tullius in descriptione classium quam fecit. perantique vocauit patricios velut proceros velut proceres. ne id quidem mendo vacat, quæ mihi causa adscribendi fuit Turneb ibid,

Produit] in censoria lege sartorum lectorum habebatur *porticum sartam lectam habeto prodito* quod est habeto & porro alijs redemtoribus dato hoc ideo retuli quod sit mendosum in Festo & obscurum Turnebus ibid. de hoc loco vide Ludouic. Carrionis Emendat lib. II. cap. V.

Pilare] legēdum censuerim *Pilare & compilare* sunt qui Græcæ originis putent Græci enim fures φιλῆτας dicunt pro *fures* quidem in Paulo legitur, *plures* ex quo *fures* esse faciendum etiam ante nos alij annotarunt. Quod autem iidem *pileras* in πειρατὰς mutarunt, non puto elegantiori cuiquam probari posse. Ceterum quod ἀπὸ τῶν φιλητῶν deducit Festus, verbum, *Pilare*: neminem turbare debet, tametsi primæ vtriusque litteræ

sunt dissimiles: quandoquidem ista aspiratæ in tenuem mutatio frequens in talibus contingit: quemadmodum & Festus ipse in verbo, *Picati*, docet: cum quod Græci φίκα, id Latini picum dixerint. Alioqui nemo nescit Aeoles aspirata tenuiter efferre solere. Similiter φάσχελον, quod nunc in mentem venit, Latini *Pastolum* dixerũt, & per diminutionem Plautus. Rudente. *Pascolum*. Atq. hæc cum primum edidissem, prodierunt mox doctissima doctissimi Turnebi Aduersaria: in quibus quoniam eodem modo locum hunc emendauit, ea res nõ mediocrem mihi lætitiam attulit nec mirum nam & ille (at qualis vir?) placet interdum sibi si quos habet, quamuis suppares sententiæ suæ assertores. Canterus Nouar. lect. lib.I. cap.III.

Præsiderare] similis est apud Plinium prochimasis, cui cõtraria epichimasis est: in illa enim præcurrit tempestas, in hac post venit atque vt illud *præsiderare* est, sic hoc post siderare dici posset: & si Festus id in hieme, Plinius in anni tempestatibus accipit. Quod autem à sideribus oriri videantur tempestates, cum hæ præteriere, redditaque cælo est sua serenitas, confectum sidus dici solet, vt idem Plinius lib.18.ca.25.tradit. Turnebus lib.III.cap.X.

Picati] sunt sphinges apud Festum picæ. Vnde & apud eum *picati*, quanquam & *pices* & se *picatos* propagare possunt, qui Latinis sunt auidæ illæ volucres feræ griphes vocatæ, aurum è cauernis penitus egerentes. Turnebus lib.III.cap.X.

Pilare] dubium non est quin hæc à verbo Græco deducantur. Aeolico πιλητὴ, id est, *fur*, qui φιλητὴς ab Hesiodo vocatur, sed Aeolum est aspirationes in tenues mutare vt & in superiore vocabulo pro σφίγξ, dorice πὶξ & Aeolice φὶξ, vnde Latinum verbum, *pica*, & *picatus*. Turneb. ibid.

Piatrix] *simulatricem*. Mulieres, quæ olim alios solitæ erant expuere, vt eos qui ad dementiam lapsi erant, *simulatrices* vocabantur: opinor, quod multa simularent, & simulatis pro veris vterentur, quod & in sacris facere solebant. Turneb. ibid. alioqui rebus diuinis deditæ mulieres *simulatrices* dicebantur, sed & simpulatrices. idem lib.XVI cap.XXII.

Piscinae publicae] pro *obtuso ore pugil piscinensis res est*:

ſcribendum coniicio:

Obtuſo ore pugil piſcinenſiſque reſeſque.
Turnebus ibid.

Pullariam] dicit Feſtus à Plauto appellatam fuiſſe manũ dextram, opinor, à palpandis tentandiſque pullis, id eſt, pueris. qualis erat pædiconum proteruorum manus, qui pullariam facere dicebantur. Turneb lib. III. cap. XI.

Q*Vintana appellabatur*] *Quintanam portam* dico eſſe nullam. Feſtus ſolus eam adſtruit, ego deſtruo, repononque: *Quintana appellabatur pars in caſtris*, vel *ſimpliciter, appellabatur in caſtris*. nam, *porta*, nomen additum à Paulo non à Feſto. Quintanam certe portam non fuiſſe, ſed partem certam caſtrorum, vbi res venales, patet clare ex Liuio lib. XLI. *Praetorio deiecto direptis, quae ibi fuerant, ad quaeſtorium, quintanamque hoſtes peruenerunt*. Et lege ſequentia: videbis eſſe in mediis caſtris. Higinus: *In quaeſtorio maxime legati hoſtium & obſides, & ſi qua praeda facta fuerit in quaeſtione ponitur. Lateribus eiuſdem tendere debet ad viam Quintanam centuria ſtatorum vt poſticum praetorij tueantur.* Iſidorus lib. XV. cap. II. *Quintana pars plateae quinta eſt, qua carpentum progredi poteſt.* via igitur. idemque diſces ex Polibij lib. VI. Suetonius in Nerone plane idẽ adſignificat cap. XXV. *Tabernulas etiam effringere & expilare, quintana domi conſtituta, vbi parta & ad licitationem diuidendae praedae pretium aſſumeretur*, non aliud ergo quàm violatior in vſum fori, à metatione agrorum inuento nomine, vt in porta Decumana. Lipſius ad lib. I. Annal. Taciti.

R*Ecipie*] Vide ſupra, *Attinge.*

Recinium] *eſſe dixerunt virilem togam*: diſtingue & lege. *Recinium omne veſtimentum quadratum ij, qui duodecim interpretati ſunt, eſſe dixerunt. Ver. togam, qua mulieres vtebantur praetextam clauo purpureo*, id eſt, *Verrius, togam.* ita corrigo: cum vetus ſcriptura ſit, *Vir. toga qua*. Sæpe iſte abbreuiator Verrij ſententias cum aliorum opinionibus componit. quod & hic Lipſ. Exiſt. Qu. lib. I. cap. VII.

Reſecrare res &c. Reſecrare ſoluere religione, vt cum reus populum comitiis orauerat per deos vt eo periculo liberaretur, iubebat magiſtratus eum reſecrare, id eſt, populum religione ſoluere: ſcilicet vt ita demum populus religione teneretur, ſi is qui per deos orauerat inſons innocenſque eſſet. Ita Fe-

ftum fenfiffe Farnefiani libri veftigia indicant. Pithoeus Aduerfar. lib.1 cap.x.

Redantruare] vruare eft ita fe iactare, vt furfum denuo excitet fe. vnde *amburuare* apud Lucilium dicuntur Salij, qui eo modo corpora faltu reciprocabant.

Præful vt amburbat, fic vulgu' redantruat inde.

At in Fefto & in Nonio mendofiffime verfus ille legitur hodie. Græce dicitur κυβιστᾶν, id eft, κολυμβᾶν interprete Suda. quod Curetes, qui iidem Latine falij, faciebant. Scaliger in quartum Varronis 31.

Rhonde] *quo nomina.* lego, cognomina. nam reliqua feliciffime doctiffimus Turnebus emendat, Cangerus lib. VI. cap. VI.

Reus] *de vi accitur. de via citur*, legendum eft, quod, vt opinor valet, accufatorem rerum citari de via, & rei nomine contineri. fcio, *de vi accitur*, hodieque in Pompeio legi. fed male coniuncta ius eft diftrahere. Turneb. lib. VI. cap. XVIII.

Regiefcit] glifcere, crefcere. Feftus: *reglefcit*, ita legendum puto, vulgo, *regiefcit*. Gifanius, *glifcere*.

Refriua faba] Plinius lib. XVIII. cap. XII. integro verbo *referiuam* vocat. fed illud, *te virtico*, homini Latino nihilo plus fignificat quam Aethiopum ftridor, aut ftrepitus aquæ aut murmur apum. Sed putem fcribendum, *è tritico*. hoc fenfu: cum obfeuerant fegetem, quia in agrum fruges tulerant, quod inaufpicatum videbatur domo eas exportaffe, vt non redituras, folebant è fegete aut ftatim fementi facta aut poftea referre aufpicij caufa domum pro tritico & frugibus: retuliffeque fabam perinde erat ac retuliffe fruges, & aufpicari earum reditum, ominarique earum reditum domum, non in agro femper remanfuras. Turneb. lib XIIJ. cap. XXV.

Remeare] videtur ex Afranio fenarius afferri cum hemiftichio hunc in modum;

Vetuit me fine mercede prorfum Pantius
Remeare in ludum.

Id eo moneo, quia quibus vnus videtur effe perpetuus verfus, ludum eludunt, aliudque fubrogant.

Raucos appella . . . .] inueni *rana frumenta* effe frumenta arida & ficca. nam cum, vt è fragmento fufpicamur, de-

claret raucos ab ariditate vocis & gutturis appellatos, ab eadem ariditate nominatas subiunxerat, spicarum aristas & frumenta raua nimium sicca & arida: nisi quis *stramenta* legati eodem sensu. quanquam alterum mihi magis probatur.

Repastinare] sic integrabitur Afranij versus:

Repastinare senex tu sero fugis.

At vbi scribitur, *Reque apse bene meritis rem*, Haud equidem dubitem emendare:

Bene meritus siem.

Ac, vt opinor, candidum emerebitur calculum ista correctio.

Repotia] Locus Pacuuij haud sane repotus & tempestiuo conuiuio dignus est: sed quo pro pedica ferarum venatores aut laqueo auium aucupes aut compede Grammaticorum auctores vti possint. sic autem emendandum reor.

--Ab hoc
Depulsum mamma pædagogandum accipit
Repotialis liber.

Ac *repotialem*, credo, vocat qui ad repotia ventitare soleret, aut in repotiis liber factus esset.

Restat] *Impetus haud longe mediis regionibus restat*, credo non male lectum iri.

Rhonde] scribitur ex Lucilio nænia pæne magica, *Rhondesicadionque cum dixit Lucilius, quo nomina riparum posuit, tam infestum sibi corpus & valetudinem referens, quam illi essent saluti nauigantium.* Ego cum *Icadij* latronis mentionem apud Ciceronem esse sciam, & in horum verborum latebris delitescere videam, non dubitabo legere: *Rhondō Icadionque cum dixit Lucilius nomina piratarum posuit.*

Rodus] modo vt adiectio est, vt, *alius saxum rodum*, modo substantiuum vt & rudus in architectura: & cum molem, glebam, massam significat: vt, *hinc rapere manibus rodus saxeum grande & graue.* & apud Lucilium in bolidis descriptione, qua vadum maris tentatur:

Hinc catapiraten puer eodem deferet vnctum,
Plumbi paupillum rodus linique mataxam.

Hic *rodus* est pondus, & *catapirates est*, quæ à Græcis καταπειρατηρία vocatur, à pertentandis vadis.

Regrescit] à Festo exponitur, *crescit*. sed cum glires indidem nomen habere videatur *reglescit*, esse scribendum affirmo, pro, *regliscit*, à *glisco*. Turnebus lib.XIII.cap.XXV.

Rutrum] *Effigies in Capitolio ephebi erat rutrum tenentis*, & more Græcorum arenas ruentis exercitationis causa, vt opinor, qui athletis adscripti erant, fodiebant arenam & ruebant pala vel rutro, quod genus exercitationis attigit Theocritus Edill. 4. sic scribens:

Κἠγὼ τ' ἔχω σκαπάναν τε καὶ ἄχθει τῆτό δε μᾶλα.

Ruffus] *Rusceam* faciem pro colore rusceo dixit Cato, qui è viridi rutilus est aut flauus. *Coronas aureas ruscea facie, galbeas lineas, pelles, redimicula*. Legi & in antiquo lexico *ruscum* pro sordido, cui pro suo merito fidem quisque addat vel detrahat.

Rediuia] quam omnibus in libris *reduuiam* appellari legimus, ipsa vocabuli origine adductus contra fidem omnium librorum & famam, *reluuiam*, libenter appellarem: cum præsertim à *reluendo reluuia* dicatur grammaticis, cum se cutis reluit, quod est, resoluit circa vngues. quare & si improbum est contra omnium librorum fidem niti, tamen tenere me non potui, quin hoc adscriberem: quod ita accipi velim, vt à me affirmari homines non putent sed tantum moneri.

Reus] Lex XII. tab. exstat, quam sic legi debere censeo. est enim fœde contaminata. *nam in secunda tabula secunda lege scriptum est: quid horum verum fuit iudici arbitroue reoue, eo die defensus esto*: vel, *si quid horum vnum*. Scio hominibus eleganti doctrina perpolitis: *si quid horum vitium fuit iudici arbitroue reoue dies diffusus esto*, legendum videri : sed nondum illi satis me mouent. arbitror enim cum in possessionem bonorum mitti soleret, si quis vadimonium non obiisset, nec defensus esset, legem cauisse enim defensum videri, si quid eorum, quæ enumerarat, vnum fuisset iudici arbitroue reoue.

Reluere] est Festo resoluere & repignerare: qua in significatione vsurpatum est à Cicerone in Sallustium, vt in optimo codice legi: *Vnde tu, qui modo ne paternam quidem domum reluere potueris, repente tanquam somnio beatus hortos pretiosissimos, villam in Tiburti C. Cæsaris reliquasque possessiones parauaris.*

Reciproco] verſus eſt ex Aſtraba Plauti,

Quaſi tollemonem aut pilum Græcum reciproces plana via. vbi, *pilum Græcum*, eſſe arbitror genus pili, quo in Græcia pinſebatur: quale fortaſſe ab Heſiodo deſcribitur;

ὅλμον μὲν τριπόδην τάμνειν, ὕπερόν τε τρίπηχυν.

quamquam illud Plauti pilum vt tolleno reciprocabatur. attollebatur enim altera parte depreſſum pondere aut viribus hominis, mox remiſſum deprimebatur & fruges pinſebat, quod in loco plano fiebat. Turnebus .ib. XVII. cap. VIII.

Reciproco] In Aſtraba Plauti crediderim legendum, *quaſi tollenonem aut pilum Græcum reciproces plana via.* tolleno *κηλώνειον* eſt, quod ſurſũ deorſũ hinc inde tollitur, more oſcilli, & alternis hinc & inde ſuſpicit] & deſpicit. Baſili' de eo qui nõ ducebat rectos ſcripturæ ſulcos *οὐκ ἐᾷ ἀνανεύειν, καὶ κατανεύειν, ὥσπερ τὰ κηλώνεια, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀναγινωσκόντων.* pilum quoque Græcum in pinſendo tritico vna deprimitur parte, altera attollitur more colonij. de eo loquitur Heſiodus, &c. Turneb. lib. VI. cap. XVI.

Riuus] *ſpe conſilióve.* Hic quidam, *are conſilióve* emendant. Ego legendum crediderim; ſpecu inciliόve.

Refriua] legendum auguror: *datantes reuertito ad rem diuinam faciendam.* vel potius; *te vindico ad rem diuinam faciendam.* immo vero improbatis his ſomniis legendũ reor: *è tritico ad rem diuinam.*

Roma] *virginis tempeſtiuæ.* ea eſt matura viro & nubilis & formoſa velut *ὡραία.*

Reciperatio] *σύμβολα*, ſi credimus Sudæ, appellat Demoſthenes 7. Philipp. quæ pacta conuenta ſunt ciuitatum inter ſe, quibus iura ciuibus vltro citróque redduntur. Turneb. lib. VI. cap. XVIII.

S*Vecrotilla*] Origo vocis ignorata enodationi notionis explicationíque officit. eam ſepultam conabor tanquam effodere: equidem à crotalo, aut voce Græca *κρόταλος* deductam puto cum diminutionis formatione vel certe vt Græca vox eſt fictitia, ſic de ſono Latina fuerit efficta.

Subulo] eſt Feſto tibicen Etruſca lingua, hoc etiam vocabulum ſoni imitatione eſſe puto factum, vt ſit *ſubu'o,*

tanquam *sibilo.*

Subuerbusta] est sub verberibus vsta, licentia & petulentia comica vocabulo è multis coagmentato sic: *vri virgis ferróque necari*, dixit Flaccus quamquam in eo vri per se etiam commode intelligi potest alio loco: *Ibericis perustè funibus latus*. sed & subuerbustum apud Septimium Florentem in libro de Pallio reperimus, sic enim scribit:, *Enimuero iamdudum censoriæ intentionis episcynio disperso, quantum denotatum passiuitas offert, libertinos in equestribus subverbustos in liberalibus dedititios in ingenuis scurras in forensibus, paganos in militaribus.*

Subscudes] *cuneata tabula*. puto legendum quia quo immittuntur succuditur. Nam à succudendo, mihi nomen videntur potius habere quam à succidendo. Et si enim locus cui inseruntur, excauatur, succiditúrque inde aliquid vt immittantur; cum tamen id fiat cudendo scalpris malleo percussis, & immittantur ictu mallei, non video cur non debeant potius à succudendo quam succidendo deduci. Quod si Festus à succidendo scripsit, vt & fortasse fecit; ne ab eo libentissime dissentio. sed & qui *strigores* dicuntur ab eo, explicantúrque densarum virium homines vereor, *strigones* potius nominandi sint quamquam hoc in medio relinquo; nec affirmo. In *strige* explicanda versus adhibentur Græci valde deprauati, quibus reconcinnandis prodesset fortasse Hesychius, nisi & ipse pari calamitate læsus esset: sed quid vetat eius: audire balba verba? *στείγλος τὰ ἐντὸς ὃ πέρατος νυκτίφοιτον. καλεῖται δὲ καὶ νυκτιβοά: ἀλλὰ καὶ νυκτικόρακα.* hic profecto nemo dubitabit quin de nocturnis strigibus loquatur, quas & à quibusdam dicit existimari nycticoracas, id est nocturnos coruos. Fortasse autem, vt aliquid conemur, & si non adspirabit studio forsan fauens Deus, sic versus non absurde restituentur,

στείγγ' ἀποπέμπειν νυκτιβοάν, στείγγ' αὐτίκα λαόν,
ὄρνιν ἀνώνυμον ὠκεῖν δ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

vel: *στείγγα φθεγέλαιν.*

In eas aues credebant mulieres sagas magica cautione mutari. Ouidius:

Næniaque in volucres Marsa figurat anus.

Sus Mineruam] *Varro & Eumerus.* legendum est. Eu-

hemerus. *non*, *Eumerus*. Iunius Animaduerſorum lib. VI. cap. XIII.

Supernati] *Pani & Catu.* de loci huius reſtitutione vide Politianum in miſcellaneis cap. lxxIII.

Spicit quoque] *Quod vbi rex*. In fragmentis Feſti ita citatur hic verſiculus Ennij :

Quod vbi rex . . . . . dulo ſpexit de contibu' altis.

in aliis :

Quod vbi paulo ſpexit de coribus celſis.

puto legendum :

Quos vbi rex pullos ſpexit de cortibu' celſis.

Scaliger in Varronis de lingua Latina librum quintum. 61.

Subulo] puto eſſe ex ſotadico carmine Ennij. Sotadicum facies, ſi, *aquas* pones in penultimo loco. quomodo legitur in Feſto eſt plane trochaicus ſeptenarius catalecticus.

Subulo quondam marinas propter aſtabat plagas.

Scaliger in Varronis lib. ſextum 72.

Sos] *dea dearum*. Lege; *dia dearum*. *Dius* pro Deo ſeu diuo ponebant veteres. hinc *dium* ſcribit Feſtus heroem dici, cui ſit genus ab Ioue ſummo : hoc eſt; ἀπὸ τοῦ Διός. ibidem legendum : *circum ſos quae ſunt*. Giſanius indice Lucretiano : *Sos*.

Solla] legendum puto; *ſolia*, vt, *incillae*, *remillum*, *rauillae*, & *raſullae*, vbi alterum, l, in i, mutandum eſt, meo quidem iudicio. Giſanius. *Solium*.

Sifus] *donec eam inter ſe*. legendum eſt; *donicum inter ſe*, quæ vox plerumque eſt deprauata, in *denique*. ſed de eo fragmento alias latius. Giſanius; Donicum.

Supereſcit] *Dum quidem vnus homo Romanus toga supereſcit*. ſic legendum puto : & mox; qui *Sius ſupereſcit* ſcribendum exiſtimo Giſanius; *eſcit*.

Sacramentum] Iam non admodum obſcurum eſſe puto, quid ſibi voluerit tribuniciæ huius legis auctor, quam facile mihi perſuaſit Lucas Fruterius ingenio ſingulari præditus adoleſcens ad hunc modum reſtituendum eſſe; *Quicunque poſthac praetor factus erit, qui inter ciuis ius dicet tres viros capitales populum rogato : iique tres viri capitales quicunque à populo facti erunt Sacramenta exiguntoiudicantó-*

que eodemque iure sunto, vti ex legibus plebeique scitis exigere iudicare esseque oportet. Ræuardus Variorum lib. II. cap. XVIII. quem vide.

Sacramentum] *Quicumque prætor post hoc factus erit* Ita legendum: non; posthac. cuius locum ignari antiquitatis immutarunt. Gifanius; *post hoc.*

Sacramentum] Sacramentum sic explicatur à Festo, vt quæ apud eum conturbata sunt, digeram. *Sacramentum æs significat, quod pœnæ nomine penditur siue eo quod quis interrogatur, siue contenditur. Id in aliis rebus quinquaginta assium est, in alijs quingentorum, inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege L. Papirij Trib. Pleb. sanctum est his verbis. Quicumque prætor post hoc factus erit qui inter ciues ius dicet, Tresuiros capitales rogato. ijque tresviri quicumque erunt exigunto sacramenta ex iudicandoque, eodem iure sunto, vt quos ex legibus plebisque scitis exigere iudicareque oportet. Sacramenti autem nomine, id æs dici cœptum, quod & propter ærarij inopiam & sacrorum publicorum multitudinem consumebatur in rebus diuinis.* vtcumque potui hanc è fragmentis laceris & disiectis Pompeij scriptorum erui: quam germanam esse præstare non ausim. Turneb. lib. XXIX. cap. XXXVI.

Solstaurilia] *Taurus* hic pars est obscœna: vnde Iastauri. Turneb. lib. XVII. cap. VII.

Sos] *dia dearum.* vt ab Homero δῖα γυναικῶν, sic ab Ennio dictum est eius imitatione:

Constitit inde loci propter sos dia dearum.

Serilla] Serilia vetus poeta Pacuuius nuncupauit *funes*, versiloquium & notationem verbi secutus Græci. nam σειρὰ Græce dicuntur à serendo, vnde & serilia, quod cannabi linoque fierent: quamuis de sparteis illud dixerat:

Nec vlla subscus cohibet compagem aluei:
Sed suta lino & sparteis serilibus.

Turnebus ibid.

Spetile] *sumen sueres.* legendum arbitror: *sumen sueris*: vt apud Varronem in obsoletis scribitur exemplaribus: *perna, à pede: sueris, à nomine eius.* Turneb. lib. XIIII. cap. I.

T*Tria*] *hunc serrium autem.* Lego: *hunc ferreum autem.* id est hunc hominem asperum & tangi periculosum vt maria Tyria. Lipsius Epistolic. Qu. epist. XX.

Tam significationem] *Tam male subimus, vt quidam perbi-*

bent viri. Titinnij versum corrigo: *Tam male audimus, ut quidem.* quærela est muliercula de iniuria, quæ à viris factum itur sexui suo; bene an male faciant, tamen male audiunt. Lipsius ibid.

Tonsam] *Et in Asota* error inoleuit apud Festum, vt apud Varronem de lingua Latina, *Asota*, pro, *sotadico.* non *Asotum* scripsit Ennius sed Cæcilius. sic idem Ennius citatur à Festo, in sotadico: *Cyprio bovis merendam.* quod sane comma est sotadicum. Scaliger in lib. 4. Varronis 18.

Tesca] forsan ita non male expleri possent lacunæ Festi. Varro ait loca augurio designata quo sit termino finis in terra augurij. Oppilius loca consecrata Diis quæ non aperta sint, sed sancta loca, vndique, septa vt perhibent Pontificij libri in quibus scriptum est templúmque sedémque tescumque locum rite diis nuncupatum *dedicaverit, vticos adhibessit bonos propitiosque, Hostius belli Historicis lib . . . .*

-- perdiu gentes
Aliger aethereas, atque idem tesca volabis
Templa antiqua Deum ---
Explicawere, aspera, difficiliq aditu. Attius, *Loca aspera, saxa tesca tuor.* Idem Philoctetа: *Quis tu es mortalis, qui in deserta Lemnia & tesca te appertas loca?*
ita fortasse hoc modo rudera illa Festi reficere poterimus, quamquam facta tecta præstare non possumus. Scaliger in lib. sext. Varronis. 67.

Torrere] *à torreo.* scribe, *à torro* deductum, adstipulante vetere codice. vide ibidem *torrum.* monet enim Festus veteres protulisse *torrus*, & antiquissimos *torus*, vnde *torridus, torreo ac* torresco profecta sunt. Gifanius: *ferescere.*

Tull . . . dixerunt] Scribe. *Tullios alij dixerunt esse silanos, alij rivos.* Gifanius, Silanus.

Titiuillitium] Festus nullius significationis esse scribit, vt apud Græcos est nullius, σκινδαψὸς & βλίτυρι. sed auctor non contemnendus Fulgentius *textiuillitium* legisse videtur, cum ita scribat: *Textiuillitium dici voluerunt fila putrida, quae de telis cadunt.* Hic ergo *textiuillitium* rem vilissimam interpretor. tametsi autem videtur Festo effictitium temere vocabulum ad vilitatis & contemptionis significationem, tamen origo ac natales, à

quibus

quibus deducit Fulgentius, magnam verisimilitudinem præ se ferunt. vt enim in *textiuillitium*, inest vilitatis sententia: sic antegressam vocabuli partem sensus expertem de nihilo iactatam esse non est credibile. sin autem cum sensus sit nullus, & sit *text. textiuillitium* dictum putemus. Turneb. lib. XVI cap III.

Taxat] *Quod ei ius sit statuendi.* ita legendum vulgo; *ius sit*. Giphanius, *iussa*.

Tignum] Lex est de tigno iuncto XII. tab. verbo nescio quo, *concapu*, contaminata, aut vt alij emendant, *capulo* capularis facta. quam ego sic scribendam puto, & fortasse turpius inquinabo fœdaboque. *Tignum iunctum ædibus vineaque copula ne soluito.* vt lex vetet tignum vindicari & extrahi ex ædibus & vinearum maceria, aut aliquo earum compluuio aut iugo. numquam putaui capulos egere tignis. fauet emendationi, quod Iurisconsulti tradunt tantum de tigno in vinea & ædibus legem XII. tab. locutam, nec capuli meminerunt, sed nec Festus ipse. verum quia in antiquis libris partem *concapet* partim *concapu* reperitur, neque eorum negligenda est auctoritas, fortasse hac formula lex sit edenda *Tignum iunctum ædibus vineaeque cum capulone soluito*. nam capite iunguntur tigna vineæque, cum alligantur, innectunturque vitibus, & ædificiorum parietibus cum inseruntur induunturque: vel potius in vinea iunguntur cum aliquo vitis capite. nam capita vitium stirpes dici non ignorat, qui scriptores rei rusticæ legit. sed & Maro ita vsurpat.

— Superest deducere terram
sæpius ad capita.

atque hanc interpretationem verriorum puto, posterioremque scripturam legis certiorem existimo. sed omnium sincerissimam: *Tignum iunctum ædibus ne vindicato, ne soluito.* Huic quidem fauet Vlpiani interpretatio, qua dicit legem duodecim tabularum neque soluere permittere furtiuum tignum iunctum ædibus vineæque neque vindicare. Turneb. lib. XIII. cap. vlt. Simeo Bosius legendum putabat, *compage* litteris, vt ille dicebat, transpositis, &, g, pro, c, accepta in commentario in epistolas ad Atticum.

VAstum pro magnum] Nonius est Festus hunc in modum sunt corrigendi:

Quae desiderio alumnum, paenitudine,
Squales scapresque inculta vastitudine.

nam illud, *scabres*, quod vitiosum esse Nonius ipse docet & *scares*, pro, *scabres*, dixisse Pacuuium notat Marcellus. Lud. Carrio Antiq. lect. comment. cap. 11.

Voisgram) antique, *auolsus*, pro, *auulsus*. sic Festus *volsgram* autem dixit. ita enim puto legendum, non, *voisgram*. Gifanius indice Lucretiano; *Auolsus*.

Vagulatio) Cum à Festo explicatur, *res comperendinata, iudicium in tertium constitutum*, magno id adiumento est ad intelligendam & illustrandam XII. tab. legem, quae his verbis est concepta: *Cui testimonium defuerit is tertiis diebus ob portum ob vagulationem ito*. Puto significari, si testis ei defuerit qui litem habuit licere ei comperendinationis die, id est, die tertio, ante eius aedes libere conqueri & implorare eius testimonium, comitiumque recusanti facere nam a *vagio*, *vagilo* & *vagulo* deducitur, vnde *vagulatio*, quod conquerentis & plorantis est. nec assentior iis, qui a *vagor* deducunt, nec qui *obuagulatum* legunt, cum *vagulationem* Festus plane aperteque legat & interpretetur, sitque *obuagulationem* dictũ antiquo more pro *ad vagulationem*. Turnebus lib. xiii cap. xxvi, & lib. xv. cap. xv. legem xii. tab. de vagulatione, id est, vagitu & clamore & comucio sic legendam arbitror non enim eam proponam vt perscripta exstat, sed vt scribi debere mihi videtur. *Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum ob vagulationem ito tertiis diebus* valet, *perendinis*, vt dicitur tertiis dinundinis: *ob portum* ad aedes. ob vagulationem, ad quiritandum & conuicium homini faciendũ, qui ad testimoniũ dicendũ non venerit. haec ille. Huius autẽ legis xii. tab. veriorẽ & longe elegantiorem interpretationem vide apud Raeuardum in Explicatione xii. tab. cap. xi.

Vapula Papiria] prouerbiũ est ortũ a quadã ancilla, quae libertate donata a Papiria hera sua, patronã mox contẽpsit, ac manumissa et libertate freta mox benemeritã ingrate aspernata est ancilla enim illa continuo se libertam salutauit cum patronam salutare deberet: (qui enim manumissi erant mox patrono Salue patrone, dicebant) & patronae di-

xit per contemptum *Vapula Papiria*. Plauti verba sunt:

Ideo dico: liberta salue, vapula Papiria.

Vindiciae] elegans Lucilij sed corruptum tamen carmen, quod ita legendum suspicor:

Nemo hic vindicias neque sacra aut numina ponit.

Cuius sententia est: nemo hic ius vllum esse putat, aut vlla sacra aut numina. nam vindicias partem quandam iuris pro iure posuit. Turneb. lib. xv. cap. xv.

Vindiciae] in Pompeio scribemus: *Vindiciae appellantur res ea, de quibus controuersia est: aut potius dicuntur vindiciae inter eos qui contendunt.* sic ferè sensum in eo constituendum contenderim, cum mihi nescio quid tale proloqui, voluisse videatur, & sententiæ nostræ Catonis exemplum conuenit quod ipse profert. *Pretores secundum populum vindicias dicunt* sed & *vindiciae* dicebantur quæ ex agro afferebantur in ius vindicandi causa etiam *vindiciam* singulari numero dicebat rem seruius, de qua controuersia erat, ab eo quod vindicabatur. *Vindiciam* ferre, est sententia decretoque obtinere rem dicebat vindicias iudex, ferebat, qui rem obtinebat. sed si vindiciam ille, tulerat qui non debuerat, tribus arbitris datis duplione damnum luebat. lex enim erat: *Si vindiciam falsam tulit, res siue litis arbitros tres dato eorum arbitrio duplione damnum decidito* significant & *vindiciae* manus correptionem carpesinos a clemente vocatur, a Carisio καρπισμία, quod manus brachiale caperetur, qui carpus dicitur id & Gellius indicat scribens: *Vindiciae correptione manus in re atque loco praesenti apud pretorem fiebant.* ex eo etiam assertor καρπιστὴς & adsertio καρπισμία vocatur vt in lexico Latino Græco reperi sunt & *vindicia* libertas Carisio auctore, qui ἐλευθερίαν explicat: Turneb. lib. xiii. cap. xxvii.

Vindiciae) *dicebantur illae* legendum, *glebae* non *illae*. Cui glebas ex fundo in ius allatas aut alias res mobiles pendente proprietatis controuersia causa cognita, is qui iurisdictioni præerat, addicebat, eidem vindiciæ addici dicebantur, quantum ex Festo & Cincio colligimus Seruius autem sulpicius vocabulo etiam singulari ter formato *vindiciam* esse ait cum de aliqua re controuersia est, ab eo quod vindicat illudque huiusmodi decéuirali lege cófirmat. *Si vindiciam falsam tulit Rei siue litus arbitros tres*

dato eorum arbitriis fructus duplione damnum decidito. Sic primus locum hunc, qui mutilus erat & omnino deprauatus, apud Festum restitu,in verbo, *Vindiciæ*. Et quis obsecro dubitauerit, quin hæc emendatio verissima sit, præsertim, si non ignoret in legibus scribi solitum: *rem siue litem*, idque Seruium Honoratum in Virgilium adnotasse? Vnde Reuardum in explicatione XII. tab cap. VI.

Vinulus] In Plauto mollis est, ex vini deminutione. cum enim vinum, quod generosum non esset, significare volebant, vinulum & villum appellabant, vnde adiectiuum vinulus est factum. Neque aliud quidquam comminisci possum. Turneb lib. XV. cap. XV.

Vesticularia] Persossorum parietum verticularia vita à Catone appellatur, quod verte demolirentur & aperirẽt parietes. sic & μοχλὸν Græci tribuunt τοιχωρύχοις in suis scriptis. Turneb. lib. XXI. cap. XI.

Verticulas] videtur tamen potius Lucilius eo versu, quẽ iam proferam, *verticulas* vocare spondilos spinæ potius, quam articulos, quemquam & articulos intelligi nihil prohibet,

Hæret verticulis adfixum in posteriore

Parte, atque articulis vt nobis talus genusque est.

Verticulas autem credo dici & spondilos & articulos à vertendo, quod ibi se vertant & flectant membra corpusque, quasi στροφῖγγες sint. Turneb. lib. XXVIII. cap. 9.

Vagorem] scribe in versu Ennij:

Qui clamos oppugnantis vagore volanti.

Gifanius] *Vagor.*

Victimam] *ad hostiis*. scribe, *ob hostiis*, sæpe illa inter se mutant ob ad, & similia sic in Festo, *ordijsse*, pro, *obijsse*. Gifanius ibid.

Vindiciæ] Lege: *At Ser. Sulpitius nomine iam singulariter formato vindiciam esse ait, qua de re controuersia est, ab eo quod vindicatur, vt in duodecim: Si vindiciam falsam tulit rei siue litis arbitros tres dato: arbitrijs fructi duplione damnum decidito* vel *decidito*r. Gifanius ibid.

FINIS.